7 11
6215
БИБЛИОТЕКА
ПОЉОПРИВРЕДНОГ ФАКУЛТЕТА
Инв. бр. 442

ТЕЖАК

Српско Пољопривредно Друштво
Београд

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАН ОРГАН СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УРЕДНИК

Д-р ВЕЛИМИР Н. СТОЈКОВИЋ

Народна библиотека Србије
Пољопривредни факултет
Београдског Универзитета
Библиотека
Земун

ГОДИНА L. (ЗА 1923.)

У БЕОГРАДУ
ШТАМПАРИЈА „СКЕРЛИЋ“ КРАЉИЦЕ НАТАЛИЈЕ УЛ. 12.
ТЕЛЕФОН БР. 7-11.

I САРАДНИЦИ

Објашњење: (чл.) значи, да је рад штампан у Тежаку као чланак; (бел.) као белешка, (гл.) као гласник, (подл.) као подлистак, (пит. и одг.) као питање и одговор и т. д.

Баранов Н. Како да се спасе поврће од мраза (пит. и одг.) стр. 229. Како да се одбрани кукуруз од црне ваши (пит. и одг.) стр. 326. Како да се одбрани кукуруз од цови (пит. и одг.) стр. 329.

Бошњак И. Болести и мане вина од Оскара Ивана Билића (књиж.) стр. 420.

Бошковић Нестор — Значај витамина у пољопривреди (бел.) стр. 343.

Бугарски Ненад — О кукурузу и суши (чл.) стр. 45.

Бугарчић В. Драг. — О кукурузу и суши (чл.) стр. 60.

Бурнан Војтех — Како се подиже жива ограда од глога (пит. и одг.) стр. 46.

Величковић В. Оснивање прве енолошке станице у Србији (чл.) стр. 33. О данашњој кризи са прометом вина (чл.) стр. 217. Узроци рђавој каквоћи грожђа и рационални начин прераде таквог грожђа (чл.) стр. 363.

Вељковић Александар О кукурузу и суши (чл.) стр. 126.

Виденовић М. Скупо плаћено искуство (чл.) стр. 154. Напомене при раду Бернардовим калциметром (бел.) стр. 278. Везивање зелених калемова гумом (бел.) стр. 326. Буђ на жилама лозе у трапу (чл.) стр. 418.

Виноградов С. О гајењу свиња (чл.) стр. 91 и 125. Пољопривредна Изложба у Ст. Бечеју (Бачка) (чл.) стр 333.

Врвић М. Анд. Како да се утамане крт и подкожник? (пит. и одг.) стр. 197, Зашто крава не даје млеко на три сисе? (пит. и одг.) стр. 235.

Вучковић, М. — О орезивању лозе (чл.) стр. 66. и 95.

Гајић М. Бор. — † Драгић Милановић (некр.) стр. 374.

Грујић Г. Д. — Минорке (чл.) стр. 324. Сточарство на изложби у Приштини (чл.) стр. 371. О рационалним седлима за кокошке (пит. и одг.) стр. 412.

Додеровић Благ. Скопље као центар свидарства у Краљевини С. Х. С. (чл.) стр. 417.

Ђ. Л. М. — Сађење баштенских јагода (бел.) стр. 101.

Ђорић Н. Станоје — О „пивцу" што жито у млеку исеса (Доп.)

Жиберт Ш. Др. — Како да очувамо нашу стоку од заразе (чл.) стр. 201.

Живковић Милан — Како се лече буђава бурад? (бел.) стр. 132.

Запољски Борис — Како треба хранити живину? (књ.) стр. 234. и 242. Храњење пилића (чл.) стр. 251, Храњење носиља (чл.) стр. 307. Како треба хранити носиље за месо (чл.) стр. 388.

Зиданшек Ј. — Најхитније потребе у погледу организације нашег сточарства (чл.) стр. 185.

Здравковић М. — О дрљању ливада (чл.) стр. 90. Гајење стоке у Чешкој (подл.) стр. 290, 298, 306 и 314.

Ивановић Живота — О кукурузу и суши (чл.) стр. 85.

Ивковић Коста — О гајењу пиринча (чл.) стр. 98. О гајењу свиња (чл.) стр. 100 и 106. Зимско калмљење воћака (бел.) стр. 411.

Исајиловић П. Ж. — О кукурузу и суши (чл.) стр. 68.

Јањић, Јаша — Кратка поука о гајењу оваца (чл.) стр. 3. Кратка поука о хмељу и његовом гајењу (чл.) стр. 26. и 35 Кратка поука о кукурузу и његовом гајењу (чл.) стр. 115. и стр. 123. Је ли сирак шкодљив у исхрани стоке (чл.) стр. 409.

Јовановић, Г. А. — Пастер и свиларство (гл.) стр. 1. Читанка за пољопривредне и друге подружне школе и за више разреде основних школа од Светислава Радојчића и Ђуре Терзина (књиж.) стр. 7. Вештачка свила (бел.) стр. 15. Производња меда у Чехословачкој (бел.) стр. 15. Број оваца у Русији (бел.) стр. 15 Опадање овчарства услед суше у Аустралији (бел.) стр. 15. Променљивост размера и крупноће јајета (бел.) стр. 15. Међународна прослава стогодишњице дана рођења Грегора Мендеља у Брну (бел.) стр. 15. Највећа млечност коза (бел.) стр. 15. Швајцарски франак и швајцарска пољопривреда (бел.) стр. 15. Бројно стање стоке у Немачкој (бел.) стр. 16. Дудова штитаста ваш (чл.) стр. 21 и 28. О азоту који воденим талозима доспева у земљу (бел.) стр. 23. Хигијена за ђаке средњих школа од Д-р Гер. Поповића (књиж.) стр. 38 Нова виноградарско-цвећарска школа (гл.) стр. 94. Правилник за покретне школе за сеоске домаћице (гл.) стр. 102. Нижа пољопривредна школа у Алексинцу (гл.) стр. 133. Пољопривредна настава у војсци у Чехословачкој (бел.) стр. 150. Прва пољопривредна школа у Србији (подл.) стр. 154, 162, 170, 178. Како треба радити земљу од М Новаковића (књиж.) стр. 157. † Жил. Креват (гл.) стр. 165. Овчарство у Сибиру (гл.) стр. 166. Гајење дувана и хмеља (гл.) стр. 166. Позив на упис ученика у средњу пољопривредну школу у Ваљеву (чл.) стр. 230. Ужад за везивање спопова (бел.) стр. 230. Свиларство у Јужној Србији (гл.) стр. 300. Материјални и духовни услови за просвету на селу (чл.) стр. 315.

Јовановић, П. Милорад — Електрична централа у Сићеву (допис) стр. 69.

Јошић Станојло — О кукурузу и суши (чл.) стр. 37.

Кобилановић Милан — О кукурузу и суши (чл.) стр. 85.

Котрољић Бенко Мудре изреке — стр. 6.

Кукић С. М. — О нашем живинарству (чл.) стр. 25. Чешка пољска изложба (гл.) стр. 77. Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима (гл.) стр. 110, 118, 127, 150, 167, 174, 183, 190, 198, 247, 255, 279, 303, 319 и 360. Извоз стоке и важнијих пољопривредних производа наше земље у 1920. 1921 и 1922. год. (чл.) стр. 153. Двориште и ђубре са здравствене тачке гледишта (подл.) стр. 202, 211 и 421.

Лапчевић Н. Драгиша Досадања производна пропаганда у нас (подл.) стр. 2, 10 и 18. За етнографију (чл.) стр. 14. Пример за подражавање (гл.) стр. 86. Дечји пољопривредни клубови стр. 113. † Петко Миленковић (некролог) стр. 141. После 90 година (гл.) стр. 207. Из привреде планинског краја (подл.) стр. 226 и 234. Мудре изреке стр. 237, 246, 263 и 271. Читајте Доситија Обрадовића (подл.) стр. 266 и 274.

Љуможевски А. У прилог одгајивања коњарства у Јужној Србији (чл.) стр. 2 0. Коњарство у Јужној Србији (чл.) тр. 289.

Мајеровић, А. Повећајмо производњу поврћа за исхрану народа (чл.) стр. 41. Један милион садница од домаће шљиве за јужне крајеве наше домовине (чл.) стр. 57. Ревизија одлука воћарске комисије донетих пре 22 године (чл.) стр. 89. У прилог спасавања од суше и добијања већег приноса (чл.) стр 305 и 313.

Марјановић Ж. Драг. О кукурузу и суши (чл.) стр. 93.

Милановић Драг. Да се сузбије дифтерија код живине (бел.) стр. 101. Како да се очисте ваши код говечета (бел.) стр. 101.

Милорадовић Милован — Шпаргла (чл.) стр. 36. Утицај хладноће на вино (чл.) стр. 44. Како се проба (куша) вино (чл.) стр. 50.

Михајловић Јован — О кукурузу и суши (чл.) стр. 77.

Муачевић Ђ. — Крушење детелине (пит. и одг.) стр. 38

Недељковић М. Д-р Пољопривредне Коморе (чл.) стр. 137.

Нешић М. Прва покретна школа за сеске домаћице (гл.) стр. 157. Свечаност у Дечијем Пољопривредном Клубу у селу Паковрању (гл.) стр. 413.

Николић Ђ. М. Како се пакује сточна репа (пит. и одг.) стр. 358.

Новаковић Милан Сељачко угл дно имање (чл.) стр. 121 и 129.

Новаковић Б. Радомир О кукурузу и суши (чл.) стр. 108.

Павићевић Милан — Гајимо сточну репу (бел.) стр. 132.

Петковић Ђ. — Задругарство у служби привредног и културног подизања села (чл.) стр. 297. Задруге за заједничку употребу справа и машина и репарације (чл.) стр. 321.

Петковић Љубисав — Пренос кошница (бел.) стр. 189. Посекотине, уболи и уједи код стоке (бел.) стр. 205. Голуб (подл.) стр. 350. Једна корисна установа за васпитање сеоских жена (бел.) стр. 374.

Петровић М. Омаљи рибњаци за гајење шарана (чл.) стр. 146. и 155.

Петковић С. Павле Курс државних среских економа (чл.) стр. 18. Како се одгајују саднице Дитриховим начином (пит. и одг.) стр. 59. Прва воћарска задруга за продају свежих јабука у Ариљу (гл.) стр. 69. Зашто опадају црвљиве шљиве по цветању (пит. и

одг.) стр. 108. Какве мере треба предузети против зечева који гуле кору с јабука? (пит. и одг.) стр. 126. Зашто опадају јабуке по заметењу (пит. и одг.) стр. 140. Обнављање и подизање нашег воћарства (чл.) стр, 169. Огледи противу маслинове сушице (Dacus oleae) извршени у току прошле године у Брјесту (Далмацији) (чл.) стр. 221. Подизање сресских воћних расадника у границама Јужне Србије (гл.) стр. 224 Дечји пољопривредни клубови у Црквенцу (код Свилајница) (чл.) стр. 265. Освећење српског народног дома у селу Гнионици (Босна) (гл.) стр. 271. Подизање савремених сушница у воћарским крајевима (чл.) стр. 355. Како се справља сирће од опалих јабука (пит. и одг.) стр. 367. Конзервисање воћа и разног поврћа за домаћу употребу (књиж.) стр. 373. Предавање о конзервисању воћа у Аранђеловцу (гл.) стр 407. Други род јабука (бел.) стр. 411.

Петровић М. Никола Практична пољопривредна настава (гл.) стр. 47. Курс из виноградарства за сеоске младиће (гл.) стр. 47.

Петровић Стојан Једно средство противу врана, сврака, чавака и др. (чл.) стр. 51. У једној крави пет телади (чл.) стр. 131. Варијабилитет врсте и експериментално стварање нових раса свилобуба (Bombyx) (подл.) стр. 330 Сточари, чувајте своју стоку од сирка (Sorgum) (чл.) стр. 382. Одбити овце да не лижу зид (пит. и одг.) стр. 405. Да свиње, које се гоје узимају храну редовно (пит. и одг.) стр. 405. Утицај соли на млада грла, нарочито на прасад (пит. и одг.) стр. 40 .

Поповић В. Милош О заснивању и раду чачанске пољопривредне подружине (подл.) стр. 410. и 418

Радић Светозар и Ћатић Душан — Модерни начин конзервисања зелене пиће стр. 369, 379 и 386.

Радовановић Вића. Правила за употребу кречног азота, циан-амида као вештачког ђубрета (бел.) стр. 39. Школа за сеоске домаћице у Лазаревцу (чл.) стр. 105.

Ранковић Божа — О савременој преради грожђа и бољој нези вина (чл.) стр. 193. — О употреби сумпор-двооксида (чл.) стр. 204. О О употреби квасца од одабраних гљивица алкохолног врења (чл.) стр. 210. О бољој нези вина (чл.) стр. 222 Која су средства за спречавање превирања вина (пит. и одг.) стр. 310. Како да се појача виноград (пит. и одг.) стр. 336.

Ранојевић Никола Како да се очисти пшеница од гагрице? (пит. и одг.) стр. 30,

Рашковић П. Александар † Мирко Димитријерић (некр.) стр. 230.

Рувим, архимандрит — Чуварина и берба бостана (чл.) стр. 220.

Савић М. Милутин Потсећање на плетарство у Србији (бел.) стр. 406. Три динара јаје у Београду (чл.) стр. 418. Влашићки сир (чл.) стр. 329.

Савковић Ј. Ђура. О дрљању озимих жита (чл.) стр. 58.

Стебут А. и Тодоровић Др. Борба против суше (чл.) стр 329.

Стјепановић Љубомир Негдашња култура пиринча, маслина и дудова у Херцеговини (подл.) стр. 186 и 194.

Стојановић Драгољуб О кукурузу и суши (чл.) стр. 11.

Стојковић Н. Велимир Др. Треба ли претакати вино у додиру или заклону од ваздуха (чл.) стр. 5. Не држите заједно телад са туберкулозним кравама (бел.) стр. 7. Краве које не дају млека кад им се телад одвоје (бел.) стр. 30. К ко да се спречи запаљење пупка код телади (бел.) стр. 30. Изгледи за добру продају мехурака (кокона) од свилених буба (бел.) стр. 30. Главни годишњи збор Српског Пољопривредног Друштва, (чл.) стр. 49. Кромпир — Меја (књиж.) стр. 54. Да се позна добар кромпир (бел.) стр. 61. Како се чувају зечје коже (бел.) стр. 61. Да се уклони мирис на покварена јаја из вина (бел.) стр. 61. Подрљајте ливаде с пролећа да би их ослободили маховине (бел.) стр. 61. Муз ка помаже лучење млека (бел.) стр 61. Повећајмо производњу хране у овој години (чл.) стр 65. Државни економи и Српско Пољопривредно Друштво (чл.) стр. 73. Кукуруз, који ће се ове године употребити за семе, треба пре сејања испитати (чл.) стр. 81. Комине од грожђа (бел.) стр. 126. Да се умањи киселина у цикнулом вину (бел.) стр. 127. Да ли је истина да шећерна репа изнурава земљу (бел.) стр. 127. Не садите винограде на земљама тек искрченим (бел.) стр. 133. Седамдесет учитеља из Јужне Србије код Привредника (гл.) стр. 133. Наша стара пољопривредна култура од Драгише Лапчевића (књиж.) стр. 149. Цена шећерне репе у овој години у францима утврђена је (за 1 тону) на 79% од цене једног товара шећера Но. 3. (бел.) стр. 150. Један леп пример (гл.) стр, 150. Прскање лозе јачом бордовском чорбом (чл.) стр. 162. Заливање лозе стајским осоком (пиштевином) (бел.) стр. 165. Како да се уништи жижак код грашка и пасуља (бел.) стр. 165. Прављење белог вина од црног грожђа (бел.) стр. 165. Противу гусеница на јабукама (б.) стр. 165. Изб. крава музара (чл.) стр. 171 180. Да се униште коров и трава по путевима (бел.) стр. 173 Јабуковача од сувих јабука (бел.) стр. 173. Да се удаље тице са засејане површине (бел.) стр. 173. Једна установа за осигурање усева од града у Војводини (чл.) стр. 177. Конзервисање грашка и бораније (бел.) стр. 182. Треба ли сушити шљиву у овој години (чл.) стр. 255. Да би повећали производњу пшенице повећајмо производњу пићних биљака (чл.) стр. 233 Да се униште ваши на купусу (бел.) стр. 236. Како да се излечи укишељена бачва? (бел.) стр. 236. Треба ли кидати лишће са сточне репе док се она развија? (бел.) стр. 237. Да се се справи добра бордовска чорба (бел.) стр. 237. Да се краве одвикну да прождиру земљу или песак (бел.) стр 237. Како да се униште мрави у кући (бел.) стр. 237. Шта се у другим земљама ради (чл.) стр. 243. и 252. Млекарство од Дра Стјепана Филиповића (књиж.) стр. 245. Подизање и ђубрење винограда написали Б. Бошковић и Н. Петровић (књиж.) стр. 245. Шумарство од Благ. Д. Тодоровића (књиж.) стр. 245. Рационално храњење стоке (чл.) стр. 249. Како се може оценити жетва пшенице на једној њиви (бел.) стр. 254. Ново сено треба с пажњом давати стоци (бел.) стр 254. Сушење воћа и поврћа за домаће потребе (чл.) стр. 257. 276. 282. Припрема винског посуђа (чл.) стр. 260. Да коза да више и бољег млека (бел.) стр 262. Услед чега се мед ушећери и како се може то избећи (бел.) стр. 263. Да овас да већи принос (бел.) стр. 263. Нездрава и неисправна бурад (чл.) стр. 266. Припрема воћа и поврћа за сушење (чл.) стр. 268. Крава која задржава своје млеко (бел.) стр. 270. Да се униште махоћина и лишајеви код јабука (бел.) стр. 270. Једна успешна акција за повећање производње у Француској, (чл.) стр. 273 Како се може наћи тежина стоке без мерења (бел.) стр. 278. Да се уклоне рогови код телади (бел.) стр. 278. Главнији пољопривредни извознички артикли, њихов овогодишњи принос и однос према ранијим годинама (чл.) стр. 82. Бурад од зејтина могу се употребити за превирање шљива (бел.) стр. 285. Треба ли одвајати шепурину од грожђа при справљању црног вина (бел.) стр 286. Да се уклони мирис на буђ код ракије (бел.) стр. 286. Чување и употреба осушеног воћа и поврћа (чл.) стр. 291. Мармелада од шипака (бел.) стр. 293. Како да се умири крава која се не да мусти (бел.) стр. 293. Како да се од циклог вина направи сирће (бел.) стр, 293. Како да се очисти њива од корова (бел.) стр. 301. О берби грожђа (чл.) стр. 318. Да се униште пужеви голаћи (бел.) стр. 319. Како да се униште змије (бел.) стр. 319. Да се зечеви одбију од воћака (бел.) стр. 326. Не узимај калем са воћака које нису прородиле (бел.) стр. 334. Како оброк да се уочи, да је вино доиста бистро? (бел.) стр. 334. Један добар за коња касача (бел.) стр. 334. Шећер не може заменити мед (бел.) стр 334. Не пушт ј пловке сувише рано да иду по води (бел.) стр. 334. Отпаци из пивара (бел.) стр. 334. Ђубре за јагоде (бел.) стр. 334. О сађењу воћака (чл.) стр. 337. Треба ли сећи кромпире за семе или их садити читаве (чл.) стр. 339. О орезивању лозе (чл.) стр. 340 Кад из једне сисе на крављем вимену излази крв, шта треба радити (бел. стр. 343. Да се уништи крвава ваш (бел.) стр. 343. Да кокоши не чупају једна другој перје (бел.) стр. 343. Како да се направи вино без алкохола (бел.) стр. 343. Како да се одвикну јагњци да сисају вуну на својим мајкама (бел.) стр. 359. Да се гусенице не пузају у воћке (бел.) стр. 366. Штрајање телади (бел.) стр. 366 Како се може зелен кукуруз утрајати — укиселити (бел.) стр 366. Да једна крава не доји другу (бел.) стр. 786. Конференција за повећање производње шећерне репе (гл.) стр. 390 (чл.) стр. 401. Суд за прихватање меда на цедници (центрифуги) треба да је калаисан (бел.) стр. 406.

Спремић Драгутин Павле С. Ружић (некр.) стр. 164.

Тирић П. Божидар Пољопривредна изложба на Руднику (чл.) стр. 5.

Тодоровић Б. Добросав Др. Повећање пољопривредне производње у Француској (подл.) стр. 250. и 260. Борба противу суше (са Др. Стебутом) (чл.) стр. 329.

Тодоровић Д. Благоје Уредник Пољопривредног Гласника — одликован

(гл.) стр. 31. Философија и теорија о тичјим гнездима (подл.) стр. 26, 34, 42, 50, 58, 66, 74, 82, 90, 98, 106, 110, 114, 122, 130, 138 и 146. Разика у храњењу између биљака и животиња (подл) стр. 362, 370, 378, 386 и 402. Конзерве (компоти) од дињa (бел.) стр. 110.

Тодоровић Драгутин — Како је развијено овчарство у Мачви? (Допис) стр 182.

Тодоровић Ђорђе — О кукуруз у и суши (чл.) стр. 172.

Тодоровић М. Зимски радови (чл.) стр. 356. Гајење шећерне репе (чл.) стр. 385.

Тодоровић Т. Паја — У спомен своме другу Љуби Новаковићу (чл.) стр. 12. Дечји Пољопривредни Клуб у Св. Ђурђу (Словенија) (гл.) стр. 31. Државни лозни расадник у Кавадарцима (чл.) стр. 97. † Мика М. Поповић (некр.) стр. 126. Винска трговина у Јужном Банату (гл.) стр. 133. Сајам мустара (уз ока) у Б ограду (гл.) стр. 189. Један поглед за рад на унапређењу виноградарства и воћарства (чл.) стр. 209. Вуловићева сушница (бел.) стр. 213. Југ-Дерби у Београду (гл.) стр. 213. † Густав Пирц (некр.) стр 214. Прослава Привредника у Београду (гл) стр. 359. Поглед на прву пољопривредну изложбу на Косову Пољу (чл.) стр. 361. Прослава Кола Сестара (гл.) стр 365. Отварање средње пољопривредне школе у Ваљеву (гл.) стр. 375. Сузбијање штеточина маслина у Шпанији (бел.) стр 390. Конференција за повећање производње шећера у Београду (гл.) стр. 390 Изасланици „Вересијских Удруга" код Министарства Пољопривреде и Вода (гл.) стр. 390. † Драга удова пок Љубе Новаковића (некр.) стр. 421.

Ћатић Душан Пољопривредне справе и машине (чл.) стр. 134. Наши младићи на пракси у Чехословачкој (чл) стр. 161. Излет питомаца I. год. практичне пољопривредне школе округа тимочког (гл.) стр. 189. Неколико најважнијих напомена при жетви стрмих усева (бел.) стр. 205. † Божа А. Поповић (некр.) стр. 238. Изложба стоке и витешка свечаност у Ваљеву (гл) стр. 254 Какво семе онакав и род (чл.) стр. 284. О главници (чл.) стр. 300. Потапање пшенице у раствор плава камена као лек противу главнице (чл) (чл.) стр. 308. Пољопривредна изложба у Лазаревцу (чл) стр. 309. Модерни начин конзервисања зелене пиће (са Св. Рођења) (чл.) стр. 369, 379 и 386. Обрађивање земље (чл.) стр. 378. Окружна пољопривредна изложба у Пећи (чл.) стр. 3 9.

Ћирић А. Јован — О кукуруз у и суши (чл.) стр. 93

Ћирковић Ћира — Плетерски курс у Чачку (чл) стр. 17. О метиљу и лечењу метиљаве стоке (чл) стр. 84. Рад економа у Сјенјаку (Допис) стр. 205. Напредак Пољопривредне Подружине у Плевљу (гл) стр. 207.

II САДРЖИНА

1. Од општег значаја

Борба против суше (чл) стр. 399.
Витамини у пољопривреди, значај (бел.) стр. 343.
Грегора Мендела, стогодишњица дана рођења, међународна прослава у Брну (бел.) стр. 15.
Доситија Обрадовића читајте (подл) стр. 266 и 274.
Електрична централа у Сићеву (Допис) стр. 69.
За Етнографију (чл.) стр. 14.
Зечје коже како се чувају (бел.) стр. 61.
Зимски радови (чл) стр 356.
Змије, како да се униште (бел) стр. 319.
Значај витамина у пољопривреди (бел.) стр. 343.
Из привреде планинског краја (подл.) стр. 226 и 236.
Један леп пример (сам научио читати) (гл.) стр. 150.
Коров и трава по путовима како да се униште (бел) стр. 173.
Међународна прослава стогодишњице дана рођења Грегора Мандела у Брну (бел.) стр. 15.
Мрави у кући како да се униште (бел.) стр. 237.
Мудре изреке стр. 6, 237, 246, 263 и 271.
Освећење Српског Народног Дома у селу Гнионици (Босна) (гл.) стр. 271.
Негдашња култура пирина, маслина и дудова у Херцеговини (подл.) стр. 186 и 194.
Повећамо производњу поврћа за исхрану народа (чл.) стр. 41.
Повећање пољопривредне производње у Француској (подл.) стр. 250 и 260.
Помоћ Енглеза Србима (гл.) стр. 207.
Рад економа у Санџаку (Допис) стр. 205.
Разлика у храњењу између биљака и животиња (подл) стр. 362, 370, 378, 386 и 402.
Сељачка угледна имања (чл) стр. 121 и 129.
Скупо плаћено искуство (блага и љута зима) (чл) стр. 154.
Трава и коров по путовима да се униште (бел.) стр. 173.
Философија и теорија о тичјим гнездима (подл.) стр. 26, 34, 42, 50, 58, 66, 74, 82, 90, 98, 106 и 110.
Читајте Доситија Обрадовића (подл) стр.
Шта се ради у другим земљама (чл.) стр. 243 и 252.

2. Ратарство, Градинарство, Цвећарство и Ливадарство

Азот, који из ваздуха доспева у земљу воденим талозима (бел.) стр 23.
Баштенских јагода — сађење (бел.) стр. 101.
Берба и чуварина бостана (бел) стр 220.
Бораније и грашка конзервисање (бел.) стр. 182.
Ваши на кукурузу да се униште (пит. и одг.) стр. 236.
Ваши црне које једу кукуруз, како да се одбију (пит. и одг.) стр 236.
Воћа и поврћа за сушење, припрема (чл) стр. 268.
Гагрица код пшенице како се лечи (пит. и одг.) стр. 30.
Гајење шећерне репе (чл.) стр. 385.
Гајимо сточну репу (бел.) стр. 132.
Главнице (чл.) стр. 30 .
Грашка и бораније — конзервисање (бел) стр. 182.
Да ли је истина да шећерна репа изнурава земљу (бел.) стр. 12
Да се позна кромпир (бел) стр 61.
Детелине крњење (пит. и одг.) стр. 38.
Дрљање озимих жита (чл) стр. 58.
Гнојишта и јаме за гнојницу — израда (чл) стр. 187.
Дувана и хмеља — гајење (гл.) стр. 166.
Ђубре за јагоде (бел.) стр. 334.
Жетва пшенице на једној њиви како се може оценити (бел.) стр. 254.
Жива ограда од глога, како се подиже (пит. и одг.) стр. 46.
Жижак код грашка и пасуља како да се уништи (бел.) стр. 185.
Жита озимих — дрљање (чл.) стр. 58.
Земље — обрађивање (чл.) стр. 378.
Зимски радови (чл) стр. 356.
Израда гнојишта и јаме за гнојницу (чл.) стр. 187.
Јагода баштенских — сађење (бел.) стр. 101.
Једна успешна акција за повећање производње пшенице у Француској (чл.) стр. 273.
Једно средство противу врана, сврака, чавака и др (бел.) стр. 51.
Какво семе онакав и род (чл.) стр 284.
Како да се одбрани кукуруз од црви (пит. и одг.) стр. 329.
Како да се очисти њива од корова (бел.) стр. 301.
Како да се утамани крт и подкожник (пит. и одг) стр. 140.
Како се може познати да у земљи има креча (бел) стр. 359.
Конзерве (компоти) од дињa (бел) стр 110.
Конзервисање грашка и бораније (бел.) стр. 182.
Конференција за повећање производње шећерне репе (чл.) стр. 401.
Кратка поука о кукурузу и његовом гајењу (чл) стр. 115 и 128.
Кратка поука о хмељу и његовом гајењу (чл.) стр. 26 и 25.
Креча у земљи да ли има (бел.) стр 359.
Кромпир добар — да се позна (бел) стр. 61.
Кромпире за семе треба ли сећи или их садити читаве (чл) стр. 339.

Крањење детелине (пит. и одг.) стр. 38.
Кукуруз зелен како се трапи (бел.) стр. 336.
Кукуруз од црви како да се одбрани (пит. и одг.) стр. 329.
Кукуруз, пре сејања треба испитати. (чл.) стр. 81.
Кукуруз и суша (чл.) стр. 11, 37, 45, 60, 68, 77, 85, 93, 108, 126 и 172.
Ливада — дрљање (чл.) стр. 90.
Лишће са сточне репе, треба ли кидати кад се оно развија (бел) стр. 237.
Модерни начин конзервисања зелене пиће (чл.) стр. 339, 379 и 386.
Начин справљања мешаних вештачких гнојива која садржавају чилску шалитру (чл.) стр. 196.
Негдашња култура пиринча, маслина и дудова у Херцеговини (подл.) стр. 186 и 194.
Неколико важнијих напомена при жетви стрних усева (бел) стр 205.
Њива, како да се очисти од корова (бел. стр.) 301.
Обрађивање земље (чл.) стр. 378.
Овас, да да већи принос (бел.) стр 263.
Ограда жива од глога како се подиже (пит. и одг.) стр. 46
Озимих жита дрљање (чл.) стр. 58.
„Пизац" што жито у млеку исисава (Доп.) стр. 410.
Пиринча гајење (чл.) стр. 98.
Повећајмо произвоњу хране у ово години (чл.) стр. 65.
Поврћа и воћа сушење за домаће потребе (чл.) стр. 257, 276 и 284.
Поврће, како да се спасе од мрави (пит. и одг) стр. 229,
Подрљајте ливаде с пролећа да би их ослободили маховине (бел.) стр. 61.
Пољопривредне справе и машине (чл.) стр. 134.
Потапање пшенице у раствор плава камена као лак противу главнице (чл.) стр. 308,
Правила за употребу кречног азота ционамида, као вештачког ђубрета (бел.) стр. 39.
Припрема воћа и поврћа за сушење (чл) стр. 268.
Производњу пићних биљака повећајмо, да би повећали производњу пшенице (чл.) стр. 233.
Пужеви голаћи да се униште (бел) стр. 319.
Репа сточна како се пакује (пит. и одг.) стр. 358.
Репа шећерна, да ли изнурава земљу (бел.) стр. 127.
Репе шећерне гајење (чл.) стр. 385.
Репу сточну гајимо (бел) стр. 132.
Суша и кукуруз (чл) стр. 11, 37, 45, 60, 68, 77, 85, 93, 108, 126 и 172.
Тице да се удаље са засејане површине (бел.) стр 173.
Треба ли кидати лишће са сточне репе кад се она развија (бел.) стр. 237.
Угарњач (чл.) стр. 210.
Ужад за везивање снопова (бел.) стр. 230.
У циљу спасавања од суше и добијања већег приноса (чл.) стр. 305. и 313.
Хмеља и дувана гајење (гл.) стр. 166.
Црна ваш која спопада кукуруз, како да се одстрани. (пит. и одг.) стр 326.
Чување и употреба осушеног поврћа и воћа (чл) стр. 291.
Чуварина и берба бостана (чл.) стр. 220.
Шећерна репа, да ли је истина, да изнурава земљу (бел.) стр. 127.
Шећерне репе гајење (чл.) стр. 385.
Шпаргла (чл.) стр. 36.

3. Виноградарство и Воћарство

Бачва укишељена како да се излечи (бел.) стр. 236.
Берба грожђа (чл.) стр 318.
Берба у Банату (гл) стр. 374.
Бернардов калциметар (бел.) стр. 278.
Боља нега вина (чл.) стр. 222.
Боља нега вина и савремена прерада грожђа (чл) стр. 193.
Бордовска чорба добра, како се справља (бел.) стр. 237.
Буђ на жицама лозе (чл) стр. 418.
Бурад рђава како се лече (бел.) стр. 132.
Бурад нездрава и неисправна (чл.) стр 266.
Бурад од зејтина могу се употребити за прављање шљива (бел.) стр. 285.
Ваш крвава, да се уништи (бел) стр. 343.
Везивање зелених калемова гумом (бел.) стр. 326.
Вино без алкохола, како да се направи (бел) стр. 343.
Вино, како да се проба (куша) (чл.) стр. 50.
Вино, треба ли претакати у додиру или у заклону од ваздуха (чл) стр. 5.
Виноград, како да се појача (пит. и одг) стр 366.
Винограде нове не садите на земљама тек искрченим (бел.) стр. 133.
Винског посуђа припрема (чл.) стр. 260.
Воћака сађење (чл.) стр. 337.
Вуловићева сушница (бел.) стр. 213.
Грожђе у Херцеговини (гл) стр 238.
Гусенице да се не пузају уз воћке (бел.) стр. 366.
Да се отклони мирис на буђ код ракије (бел.) стр. 286.
Данашња криза са прометом вина (чл.) стр. 217.
Дитрихов начин одгајивања воћака (пит. и одг.) стр 53.
Државни лозни расадник у Кавадарцима (чл.) стр 97.
Други род јабука (бел.) стр. 411.
Зашто опадају јабуке по заметању (пит. и одг.) стр. 140.
Заливање лозе стајском осоком (пиштевином) (бел.) стр. 165.
Зимско калемљење воћака (бел.) стр. 411.
Зечеви, да се одбију од воћака (пит. и одг.) (бел.) стр. 126 и 326.
Јабуке, зашто опадају по заметању (пит. и одг.) стр. 140.
Јабуковача од сувих јабука (бел) стр. 173.
Један милион садница од домаће шљиве за јужце крајеве наше домовине (чл.) стр. 57.
Један поглед на рад за унапређење виноградарства (чл) стр. 209.
Какве мере треба предузети против зечева који гуле кору јабука (пит. и одг) стр. 126. (бел.) стр. 326.
Како да се направи вино без алкохола (бел) стр. 343.
Како да се од циклог вина направи сирће (бел.) стр. 293.
Како да се уочи да је вино диоста бистро (пит. и одг.) стр. 334.
Како да се одгајују саднице Дихтриховим начином (пит. и одг.) стр. 53.
Како се проба вино (чл) стр. 50.
Калеме са воћака које нису прородиле не узимај (бел) стр. 332.
Калемова зелених везивање гумом (бел.) стр. 326.
Калциметар Бернардов (бел.) стр 278
Квасца од одабраних гљивица алкохолног врења, употреба (чл.) стр. 2 0.
Киселина у цикнулом вину, да се умањи (бел.) стр. 127.
Крвава ваш да се уништи (бел.) стр. 343.
Криза данашња са прометом вина (чл.) стр. 217.
Лишајеви и маховина код јабука да се униште (бел.) стр. 270.
Лозе — орезивање (чл) стр. 66, 75 и 340.
Лозни расадник у Кавадарцима (чл.) стр. 97.
Мармеладе од шипака (бел.) стр. 293.
Маховина и лишајеви код јабука да се униште (бел.) стр. 270.
Мирис на буђ код ракије, да се отклони (бел.) стр. 286.
Мирис на поква ена јаја, да се уклони из вина (бел) стр. 61.
Набавка плавог камена (бел) стр. 102.
Напомена при раду Бернардовим калциметром (бел.) стр 278.
Не садите нове винограда на земљама тек искрченим (бел) стр. 133.
Обнављање и подизање нашег воћарства (чл) стр. 169.
Огледи противу маслинове мушице (Dacus olere) извршени у току прошле године у Бријесту (Далмација) (чл.) стр. 221.
Орезивање лозе (чл.) стр. 66, 75 и 340.
Оснивање прве енолошке станице (чл.) стр. 33.
Плавог камена, набавка (бел.) стр. 102.
Подизање савремених сушница у воћарским крајевима (чл.) стр. 3 5.
Подизање српских воћних расадника у границама Јужне Србије (чл) стр. 224.
Прављење белог вина од црног грожђа (бел.) стр. 165.
Пример за подражавање (угледан расадник) (чл.) стр. 86.
Прошлогодишњи род маслине у Бару (Црна Гора) (чл.) стр. 59.
Противу гусеница (бел.) стр. 165.
Прскање лозе јачом бордовском чорбом (чл.) стр. 162.
Пужеви голаћи, да се униште (бел.) стр. 319.
Расадника воћних српских у границама Јужне Србије, подизање (чл) стр. 224.
Ревизија одлука воћарске комисије донетих пре 22 године (чл.) стр 89.
Сађење воћака (чл. (стр. 337.

Сирће од опалих јабука (пит. и одг.) стр. 367.
Сирће, како да се прави од циклог вина (бел.) стр. 293.
Средства за спречавање превирања вина (пит. и одг.) стр. 310.
Стајском осоком заливене лозе (бел.) стр. 165.
Сузбијање штеточиња маслина у Шпанији (бел.) стр. 390.
Сушење воћа и поврћа за домаће потребе (чл.) стр. 257, 276 и 284.
Сушница Вуловићева (бел.) стр. 213.
Употреба квасца од одабраних гљивица алкохолног врења (чл.) стр. 210.
Употреба сумпор-двооксида (чл.) стр. 204.
Узроци рђавог квасења грожђа и рационални начин прераде таквог грожђа (чл.) стр. 44.
Утицај хладноће на вино (чл.) стр. 44.
Чување и употреба осушеног воћа и поврћа (чл.) стр. 291.
Шепурину од грожђа треба ли одвајати при прављењу црног вина (бел.) стр. 285.
Шљиве треба ли с шити у овој години (чл.) стр. 223.
Шљиве црвљиве зашто опадају по цветању (пит. и одг.) стр. 108.

4. Сточарство, Живинарство, Пчеларство, Свиларство и Рибарство.

Број оваца у Русији (бел.) стр. 15.
Бројно с ање стоке у Немачкој (бел.) стр. 16.
Варијабилитет врсте и експериментално стварање нових раса свило убе (Bombyx) (подл.) стр. 330.
Ваш штитаста. дудова (чл.) стр. 21, 28.
Вештачка свила (бел.) стр. 15.
Влашићки сир (чл.) стр. 323.
Гајење свиња (чл.) стр. 100 и 106.
Гајење стоке у Чешкој (подл.) стр. 290, 298, 306 и 314.
Голуб (подл.) стр. 350.
Дезинфекција штала (бел.) стр. 326.
Дудова штитаста ваш (чл.) стр. 21, 28.
Живину, како треба хранити (чл.) стр. 234, 242.
Избор крава музара (чл.) стр. 171, 180.
Изгледи за добру продају мехурака (кокона) од свилених буба (бел.) стр. 30.
Јагњићи, ка о да се одвикну да сисају вуну на својим мајкама (бел.) стр. 359.
Један добар обр к за коња касача (бел.) стр. 334.
Да једна крава не доји другу (бел.) 386.
Да коза да више и бољег млека (бел.) стр. 262.
Да се краве одвикну да прождиру земљу или песак (бел.) стр. 237.
Живинарство — наше (чл.) стр. 25.
Како се брани од крпеља (пит. и одг.) стр 197.
Јагњету, кад треба одсећи реп (бел.) стр. 406.
Како се може зелен кукуруз утрапити (бел.) стр. 366.
Како се може изнаћи тежина стоке без мерења (бел.) стр. 278.
Како треба хранити кокошке за месо (чл.) стр 388.
Кокоши да не чупају перје једна другој (без.) стр. 343
Комина од грожђа за овце (бел.) стр. 126.
Коњарство у Јужној Србији (чл.) стр. 229.
Кошница пренос (бел.) стр. 189.
Крава, зашто не даје млеко на три сисе (пит. и одг.) стр. 235.
Крава која задржава своје млеко (бел.) стр. 270.
Крава, која се не да мусти (бел.) стр. 293.
Краве које не дају млека кад им се телад одвоје (бел.) стр. 30.
Кратка поука о гајењу оваца (чл.) стр. 3.
Мед, зашто се ушећери и како да се то избегне (бел.) стр. 263.
Меда производња у Чехословачкој (бел.) стр. 15.
Минорка (чл.) стр. 324.
Модерни н чин конзервисања зелене пиће (чл.) стр. 379 и 386.
Музика помаже лучење млека (бел.) стр. 61.
Најхитније потребе у погледу организације нашег сточарства (чл. стр 185.
Ново с но треба с пажњом давати стоци (бел.) стр. 254.
Носиља — храњење (чл.) стр. 307.
Овчарство у Мачви (доп.) стр. 182.
Овчарство у Сибиру (чл.) стр. 166.
Одбити овце да не лижу зид (пит. и одг.) стр. 405.
Омањи рибњаци за гајење шарана (чл.) стр. 146 и 155.
Опадање овчарства услед суше у Аустрији (бел.) стр. 15.
Отпаци из пивара (бел.) стр. 334.
Пастер и свиларство (чл.) стр. 1.
Пилића — храњење (чл.) стр. 251.
План за унапређење домаћег сточарства (чл.) стр. 241.
Пловке, не пуштај сувише рано да иду по води (бел.) стр. 334.
Пренос кошница (бел.) стр. 189.
Производња леда у Чехословачкој (бел.) стр. 15.
Променљивост размера и крупноће јајета (бел.) стр. 15.
Рационално храњење стоке (чл.) стр. 249.
Реп јагњету кад треба одсећи (сел.) стр. 406.
Рогови код телади. да се уклоне (бел.) стр. 378.
Свила вештачка (бел.) стр 15.
Свиларство у Јужној Србији (чл.) стр. 300.
Свиња — гајење (чл.) 91, 100, 106, 125.
Седла рационална за кокошке (пит. и одг.) стр. 412.
Сир Влашићки (чл.) стр. 323.
Сирак је ли шкодљив у исхрани стоке (чл.) стр. 409.
Скопље, као центар свиларства у Краљевини С. Х. С. (чл.) стр. 417.
Соли утицај на млада грла (пит. и одг.) стр. 4 5.
Стоке у Чешкој гајење (подл.) стр. 290, 298, 306 и 314.
Стоку нашу. како да очувамо од заразе (чл.) стр. 201.
Сточари, чувајте сво у стоку од сирка (барлдон) (чл.) стр. 382.
Сточарства — најхитнија организација (чл.) стр. 185.
Сточарство на изложби у Приштини (чл.) стр. 371.
Суд за прихватање меда треба да је калаисан (бел.) стр. 405.
Телад не држите заједно са ту еркулозним кравама (бел.) стр. 7.
У једној крави пет телади (чл.) стр. 131.
У прилог одгајивања коња у Јужној Србији (чл.) стр. 220.
Утицај соли на млада грла, нарочито прасад (пит. и одг.) стр. 405
Хигијена муже и чистота млека (чл.) стр. 353.
Храњење носиља (чл.) стр. 307.
Храњење пилића (чл.) стр. 251.
Храњење стоке рационално (чл.) стр. 249.
Чување перја са живине (чл.) стр. 370.
Шећер не може заменити мед (бел.) стр. 334.
Штала — дезинфекција (бел.) стр. 326.

5.) Сточно лекорство

Ваши са говечета како да се очисте (бел.) стр. 101.
Дифтерија код живине да се сузбије (бел.) стр. 101.
Запаљење пупка код телади, како да се спречи (бел.) стр. 30.
Кад из једне сисе на крављем вимену излази крв, шта треба радити (бел.) стр. 343.
Метиљ и лечење метиљеве стоке (чл.) стр. 84. и 92.
Поскотине, убр и и уједи код стоке (бел.) стр. 205.
Употреба лека „Дистола" против метиља (чл.) стр. 7.

6.) Аграрна политика, задруге, удружења, дечји клубови, кондреси.

Број оваца у Русији (бел.) стр. 15.
Бројно стање стоке у Немачкој (бел.) стр. 16.
Виноградарско удружење у селу Шапровцу (допис) стр. 52.
Винска трговина у Јуж. Банату (чл. стр. 133.
Вожња у пола цене за свечаност „Привредника" (чл.) стр. 273.
Главнији пољопривредни извозници ар икли, њихов о годишњи принос и однос према ранијим годинама (чл.) стр. 281.
Дечји Пољопривредни Клуб у св. Ђу ђу (Словенија) (чл. стр 31.
Дечји Пољопривредни Клуб у Црквенцу (код Сомилајна (чл.) стр 265.
Дечји Пољопривредни Клуб „Тимок" у Вратарници (чл.) стр. 246.
Дечји Пољопривредни Клубови (чл.) стр. 113.
Досадања пољопривредна пропаганда у нас (подл.) стр 2, 10 и 18.
Жетва пшенице како се може оценити на једној њиви (бел.) стр. 254.
За већу потрошњу вина у Француској (бел.) стр. 30
Задруга за заједничку употребу справа и машина и репарације (чл.) стр, 321.
Задругарство у служби привредног и културног подизања села (чл.) стр 297.
Значајна прослава („Привредникова") у Београду (чл.) стр. 238.
Изасланици „Вересијских Удруга код Министра Пољопривреде и Вода (чл.) стр. 390.
Извоз стоке и важнијих пољопривредних производа из наше земље у 1920, 1921. и 1922 година (чл.) стр. 153.
Једна успела акција за повећање производње пшенице у Француској (чл. стр. 273.
Једна установа за осигурање усева од града у Војводини (чл.) стр 177.
Југ — Дерби у Београду (чл.) стр. 212.
Конгрес Главног Савеза Срп. Земљоградничких Задруга (чл.) стр. 207.
Криза данашња са прометом вина (чл.) стр. 217.
Конференција за повећање производње шећерне репе у Београду (чл) стр. 390 (чл.) стр. 401.
Н ве тарифе за превоз вина (чл.) стр 310.
Повећање пољопривредне производње (подл.) стр. 260.
Повећ мо производ у поврћа за исхрану народа (чл.) стр. 41.
Прашки вел сајам (чл.) стр. 271.
Прва воћарска задруга за продају свежих јабука у Ариљу (чл.) стр. 69.
Прослава Кола Српских Сестара (чл.) стр. 365.
Прослава „Привредникове" 25-годишњице (чл.) стр. 238, 246, 263, 327 и 359.
Рад Привредника: 1000 шегртића сместио и збринуо је Привредник за време од 1. јануара до 26. новембра ове (1623) године (чл.) стр 407.
Свечаност у Дечијем Пољопр. Клубу у селу Паковрању (гл.) стр. 143.
Сајам м стара (узорака) у Београду (гл.) стр. 189.
Седамдет учитеља из Јужне Србије код „Привредника" (гл.) стр. 183.
Три динара јаје у Београду (чл.) стр. 448.
Трговина винска у јуж. Банату (гл.) стр. 133.
Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима (гл.) стр. 110, 118, 127, 150, 167, 174, 183, 190, 198, 247, 255, 279, 303, 319, 360 и 421.

Цена лози (гл.) стр. 365.
Цена шећерне репе у овој години у Француској (бел.) стр. 150.
Швајцарски франак и швајцарска пољопривреда (бел.) стр. 15.

7. Пољопривредна Настава, школе, курсеви, предавања

Захвалност чланова и ђака Пољопривредне школе у Главици код Книна (гл.) стр. 271.
Извештаји о предавањима, да се пошаљу (гл.) стр. 133.
Излет питомаца I године Пољопривредне школе округа тимочког (гл.) стр. 189.
Једна корисна установа за васпитавање сеоских жена (бел.) стр. 374.
Курс држа них сеоских економа (чл.) стр. 18.
Курс из винарства за сеоску младиће (гл.) стр. 47.
Материјални и духовни у лови за просвету на селу (чл.) стр. 315.
Младићи за пољопривредну праксу у Чехословачкој (гл.) стр. 85, 94, 1 7, 161 и 166.
Нижа пољопривредна школа у Алексинцу (гл.) стр. 133.
Нова виноградарско-цвећарска школа (гл.) стр. 94.
Отварање средње пољопривредне школе у Ваљеву (гл.) стр 375.
Питомаца I године практичне пољопр. школе округа тимочког — излет (гл.) стр 18.
Плетерски курс у Чачку (чл.) стр 17.
Потсећање на плетарство у Србији (бел.) стр. 406.
Позив на упис ученика у Средњу Пољопривредну Школу у Ваљеву (гл.) стр. 23.
Покретне школе за за сеоске домаћице (чл.) стр. 9.
Пола милиона динара за ширење рационалног рада у Бања Луци и Крбави (гл.) стр. 150.
Пољопривредна настава у војсци у Чехословачкој (бел.) стр. 150.
Пољопривредни курсеви (бел.) стр. 102.
Правилник за покретне школе за сеоске домаћице (гл.) стр. 102.
Практична пољопривредна настава (гл.) стр. 47.
Прва покретна школа за сеоске домаћице (гл.) стр. 157.
Прва пољопривредна школа у Србији (подл.) стр. 154, 162, 170 и 178.
Предавања о конзервисању воћа и поврћа (бел.) стр. 294 и 327.
Предавања у Ст. Бечеју (Војводина) стр. 382.
Пријава за предавање о Слави Српског Пољ. Друштва (гл.) стр. 266.
Пријемница у градинарско-цвећарску школу у Н. Саду (гл.) стр. 422.
Родитељи учитељи, пријатељи омладине (гл.) стр 165 и 212.
Средња Пољопривредна Школа у Марибору (гл.) стр. 279.
Средње Пољопривредне Школе у Ваљеву — отварање (гл.) стр. 375.
Учитељи и родитељи (гл.) стр. 165 и 213.
Школа за сеоске домаћице у Лазаревцу (чл.) стр. 105.
Шта ћемо с нашим ђацима (гл.) стр. 166

8. Српско Пољопривредно Друштво

Ванредан Збор Српског Пољопривредног Друштва (чл.)
Главни Годишњи Збор Српског Пољопривредног Друштва (гл.) стр. 17, 25, 33 и 49.
Државни економи и Српско Пољопривредно Друштво (чл.) стр. 73.
Друштво, Подружине и Дечји Клубови стр. 109 и 117.
Записник ванредних седница Српског Пољопривредног Друштва стр. 31 и 54.
Записници 41—44 редовне седнице Српског Пољопр. Друштва држане крајем 1922 године стр. 7, 16, 24 и 39.
Записници I—XXXI редовне седнице Српског Пољопривредног Друштва држане у току 1923. године стр. 47, 70, 78, 86, 94, 111, 118, 142, 158. 174, 190, 198, 214, 231, 239. 247, 255, 263, 287, 294, 31 , 319, 335, 341, 383, 391 407, 441 и 442.
Записник 49. Редовног годишњег Збора држаног 11. фебруара 1923. године стр. 345.
Напредак Пољопривредне Подружине у Пленићу (гл.) стр. 207.
Нов члан помагач Српског Пољ. Друштва (гл.) стр. 327.
Нова пољопривредна Подружина (гл.) стр. 23, 77.
Нови редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва (чл.) стр 62.
Нови чланови добротвори и утемељачи Српског Пољопривредног Друштва стр 16, 23, 31, 47, 62, 69, 70, 77, 102, 150, 224, 238. 278, 302, 359, 383, 390.
Од Управе стр. 73, 81, 169 329, 337.
Од Уредништва ТЕЖАКА стр. 41, 49, 57, 65, 113, 121, 151, 177, стр. 239.
185, 193 и 201.
Повластице за вожњу за Годишњи Збор (гл.) стр. 31. 302.
Позив свима Пољопривредним Подружинама (гл.) стр. 4 6.
Пољопривредне Подружине (гл.) стр. 143.
Помоћ окружног Одбора Пољопривредној Подружини у Прокупљу (гл.) стр. 230.
Претплата на лист ПЧЕЛАР (гл.) стр. 62.
Пријава за предавање о слави Српског Пољопривредног Друштва (гл.) стр. 263.
Учешће Српског Пољопривредног Друштва у прослави ПРИВРЕДНИКА (гл.) стр. 243.
Ценовник књига стр. 63. и 415.
Ценовник справа и алата семена и материјала што Друштво има у свом магацину, стр. 55. 63. 159, 406 и 416.
Чачанске пољопр. подруж., заснивање и рад (подл.) стр. 410 и 418.
Честитке Срп. Пољоп. Друштва Н. В. Краљу и Краљици (чл.)

9. Народно Здравље.

Двориште и ђубре са здравствене тачке гледишта (подл.) стр. 202.

10. Дописи.

Виноградарско Удружење у селу Шантровцу стр. 52.
Електрична Централа у Сићеву стр. 69.
Како је развијено овчарство у Мачви стр 182.
„Пивац" што жито у млеку исисава — (допис из В. Градишта) стр 410.
Рад економа у Санџаку стр. 205.

11. Књижевност.

Биљешке о зрелом навртању америчке лозе од Станка Ожанића стр 213.
Да би вештачка гнојива могла дати потпуна благотворна дејства стр 359.
Закон о минимуму — зидна слика стр. 358.
Како треба радити земљу, од М. Новаковића стр. 157.
Колонат или тежаштина од А Хрибара стр. 109.
Конзервисање воћа и разног поврћа за домаћу потребу стр. 373.
Кромпир од Вика Мандекића, стр. 54.
Мала поука о чувању здравља домаће стоке, стр. 286.
Меја — лист за пољопривреду, индустрију и трговину стр. 54.
Млекарство од Др. Стјепана Филиповића, стр. 245.
Наша стара пољопривредна култура од Драгише Лапчевића стр. 149.
Подизање вртова за плетарство, од Драгише Лапчевића, стр 132.
Подизање и ђубрење винограда од Б Бошковић и Н. Петровића.
Пољопривредне Коморе од Д-р В. Н. Стојковића и Д-р Добр. Б. Тодоровића (чл.) стр. 37.
После 90 година — једна стара књига (чл.) стр. 358.
Прибирај ђубре, од Бор. Милутиновића, стр. 358.
Ратарство од Антуна Шковрље, стр. 358.
Узгој маслина од Н. Моровића, стр. 358.
Хигијена за ђаке средњих школа од Д-р Гер. Поповића, стр. 38.
Шумарство, од Благ. Д. Тодоровића стр. 245.
Читанка за пољопривредне и продужне школе, од Свет. Радојчића и Ђурђ. Терзића стр. 7.

12. Изложбе, Сајмови, Трке.

Земаљска изложба у Новом Саду (чл.) стр. 254.
Изложба крупне стоке у Петровцу и Ваљеву (чл.) стр. 302.
Изложба пољопривредна окружна у Пећи (чл.) стр. 389.
Изложба пољопривредна у Лазаревцу и Ст. Бечеју (бл.) стр. 309 и 333
Изложба Срп. Пољ. Дрештва (чл.) стр. 294.
Изложба стоке и витешка свечаност у Ваљеву (чл.) стр. 254.
По ледна прва пољопривр. изложба на Косову Пољу (чл.) стр. 361.
Прилог Окружног Одбора округа ваљевског за приређивање сточне изложбе у Ваљеву (чл.) стр. 344.
Пољопривредна изложба у Чачку (чл.) стр 341.
Чешка пољопривредна изложба (чл.) стр. 77.

13. Личне вести

Уредник Пољопривредног Гласника (Н. Сад) г. Др. Емило Поповић — Пецијер, одликован (чл.) стр. 77.

14.) Некрологија

† Божа А Поповић, окружни економ у пензији стр. 238.
† Густав Пирц, председник кметијске Друштва за Словенију стр. 214.
† Драга удова Љубе Новаковића стр. 421.
† Драгиш Милановић, пољопривредник и члан Окружне Пољопривредне подружине у Јагодини, стр. 374.
† Жил Креват — изналазач мерене живе стоке без паге, одличан пољопривредни писац из Биолија код Лијоне стр. 165.
† Др. Мика М. Поповић, бив. министар финансија, Народне Привреде, редован члан Српског Пољопривредног Друштва и т. д стр. 126.
† Мирко Димитријевић, економ Српског Пољопривредног Друштва стр. 230.
† Павле С. Ружић, председник Врачарске Пољопривредне Подружине, стр 164.
† Петко Милчановић, тежак из Рутељева, редован члан Српског Пољопривредног Друштва стр. 141.
† У спомен своме другу Љуби Новаковићу (чл.) стр. 12.

15. Огласи и стечаји

стр. 8, 16, 24. 31, 4 , 48, 54, 62, 71, 79, 86. 95, 102, 111, 119, 128, 134, 143, 151, 159, 169, 175, 183, 191, 199, 208, 232, 240, 248, 256, 264, 272, 279. 287, 295, 305, 310, 311, 320, 327, 335, 351, 360, 367, 375, 384, 391, 414, 415, 416, 422, 423 и 424.

16. Исправка

стр. 383.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
шаљу се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решење од
априла 1869. г. преписку друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ
За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца
На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 1. БЕОГРАД, 7. ЈАНУАРА 1923 ГОДИНЕ. Година L.

Пастер и свиларство

— посвећено стогодишњици дана рођења великог научника —

Велики француски научник Луј Пастер рођен је 27. децембра 1822. год. у Долу, округа Жире, у Француској, а умро је 28. септембра 1895. године. Дан стогодишњице његовог рођења прослављен је у целом свету, па и у Београду, где је 27. децембра текуће године том пригодом одржана свечана седница Академије наука и Универзитета и одржана су предавања о животу, раду и заслугама Пастеровим за човечанство.

Али Пастер није заслужан само за општу науку, он је у већој мери заслужан за примењене науке, а посебице за пољопривреду. За овај мах оставићу на страну друге пољопривредне гране, ферментацију и др. па ћу говорити о заслугама Пастеровим за *свиларство*. Радови на свиларству донели су му не мању славу од радова и проналазака на пољу хемије и медецине.

У Француској је врхунац производње свилених мехурака достигнут 1853. године. Наскоро после те године производња нагло опада. Тако је произведено свилених мехурака:

	милиона килограма
1853. године	26,
1854. „	21,5
1855. „	19,8
1856. „	7,5
1857. „	7,5

Узрок тако *наглом* опадању производње била је појава болести *пебрине* (пегавице), која је за кратко време уништавала најбоље запате свилобуба и то понајчешће у последњој периоди гајења, када су дакле већ сви издаци били учињени и када је пољопривредник очекивао плод свога труда. Сви покушаји да јој се стане пут били су узалудни. Набављана су јаја из далека: из Италије, Турске, Мале Азије, Кине и Јапана, али је болест увек трајала. Јапанска јаја, и ако су давала неког отпора болести, нису давала довољан принос, а још мање квалитет. Одгајивачи су били у очајању. Многи су почели вадити дудове. Губитак је ишао у милијарде. Посланици и сенатори подигли су свој глас у скупштини и после извештаја сенатора Диме (Dumas) 9. јуна 1865. год. Влада је одлучила да позове *Пастера* и повери му проучавање болести, која је претила да сасвим уништи француско свиларство.

Како је Пастер схватио овај позив и своју дужност лепо се види из његовог предговора к делу, које говори о болестима свилобуба,[1]) где између осталога вели:

„Требао бих да ово дело отпочнем с извињењем, што сам га у опште предузео. Тако сам мало био припремљен за испитивања, која су ми предмет, да још нисам био имао прилике да видим тога драгоценог инсекта онда, када ме је 1865. год. министар пољопривреде позвао, да проучим болести, које су га десетковале.

Дуго сам се устезао да се примим ове деликатне мисије.....

„Ваш предлог, писао сам своме славном другу,[2]) баца ме у велику забуну; он је зацело по мене врло ласкав, сврха му је узвишена, али како ме узнемирује и збуњује! Помислите, молим Вас, да нисам никада додирнуо свилобубу.....

Дима ми је одговорио 17. маја 1865. године: „Особито полажем на то, да Ви поклоните пажњу питању које интересује моју сироту земљу; беда превазилази све што можете замислити“.

Пастер се је одмах одазвао и отпутовао је у Але (Alais) округ Gard, где је инсталисао све што му је било потребно за проучавање болести.

Даље, Пастер пише: „Данас сам потпуно убеђен, да сам дознао практично сресто, сигурно да спречи зло и да га спречава и за у будуће. И ако сам посветио скоро пет година трудним истраживањима експерименталним, која су ми пореме-

[1]) Extrait d' Études sur la maladie du vers à soie, par L. Pasteur — Paris 1870.

[2]) Дими (Dumas).

тила здравље, срећан сам, што сам их се подухватио“... ...

Проучавање је трајало више година, али труд би крунисан успехом, јер је Пастеру испало за руком, да не само открије узроке болести, већ и да пронађе и предложи ефикасан профилактичан лек. По Пастеру узрок болести су протозоона телашца, која се могу микроскопом видети и наћи у телу сваке оболеле свилобубе или лептира, а која је болест раније већ названа *пебрином*.

Године 1867. доказао је да је пебрина *наследна*, т. ј. да болесне јединке носе болесна јаја, а да су јаја здравих јединака свагда здрава. И тако је на начелу селекције здравих јединака и њихових носива заснована тако звана *Пастерова ћелична метода* за производњу здравих јаја, која је, као што ћемо видети, довела до потпуног успеха и, управо, спасла и обновила свиларство не само у Француској, већ и у осталим земљама, где је болест такође беснела: Италија, Балкан, Аустро-Угарска, Турска и др.

Пастер је истовремено проучио и другу болест свилобубе, мање опасну, али доста честу, звану *флашери* (сањивица). Резултате свога рада Пастер је објавио у своме чувеном делу у два тома: „Etudes sur la maladie des vers à soie“ (студије о болести свилобуба).

Али француским свиларству не би суђено да се проналаском великог Пастера у пуној мери користи; оно никад више није могло достићи своју ранију висину. Прости одгајивачи, наплашени кризом, коју су претрпели, радије су замењивали дудове виновом лозом, која је већ била претурила филоксерну кризу, а обећавала је добар приход.

Како се кретало свиларство у Француској после 1857. год. види се из следећег прегледа:

	свежих мехурака милиона килограма
1858. године	11,5
1859. „	11,
1860. „	11,5
1870. „	10,1
1880. „	9,4
1890. „	7,7
1900. „	9,1
1902. „	7,2
1812. „	6,2
1915. „	1,7

Благодарећи проналаску Пастеровом могле су се очувати добре француске домаће расе, а напустити *јапанске*, које су давале и мањи принос и лошији квалитет и отуда су имале и мању цену. Тако су 1869. г. мехурци домаћих раса плаћани 8,5—9,5 франака килограм, док су мехурци јапанских раса плаћани само 4—7,26 фр. килограм.

Али развитак светског саобраћаја учинио је, те су се филатуре могле лако снабдевати сировином из Италије, Сирије, Персије и т. д. што је имало за последицу опадање цена. Сем тога томе је допринела и измена у моди, која је сада подносила лошији квалитет при јевтинијој цени.

Све је то имало за неминовну последицу *стагнацију* у производњи мехурака, тежњу *за што већим приносом по унцији и развитак индустрије јаја*, која производи *здрава* јаја не само за унутарњу потребу, већ још у већој мери за извоз — и као даљу последицу *исчезнуће производње мехурака на велико*. И у нашој Краље-

ПОДЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

(Наставак из *Тежака* за 1922 годину)

2., Јесења пшеница, јечам и раж треба да се посеје и повлачи до Миоље дне, или најдаље до Петковице. Кои до овог времена не буде речену рâну посејао, а могућно му је било, онај ће бити кажњен.

3., Свака сорта пролетњег усева, као и кромпир, почиње се сејати од Фебруара до последњег Марта, или ако би за ово време рђава погода била, то може се сејање и до половине Априла продужити.

4., Кукуруз почиње се сејати од половине Априла па до Светог Николе летњег, а кои би до овога времена пренебрегао посејати га, онаи ће бити каштигован.

5. Јелда и проја може доспети, ако се и до половине Јунија месеца, т. ј. до Видова дана посеје. Пренебрегши до овога времена посејати и подлежи казни.

6.. Пасуљ, грашак, сочиво, боб. и овима подобна варива, могу се и у пољу и у баштама сејати.

7., Где је обичај винограде загртати, ваља их одмах загрнути, како се оберу. У пролеће пак ваља их с почетка Марта месеца одгрнути, а резати пре, него што запупоље; а то бива од половине месеца Марта, па до конца истог: а беру се онда кад добро сазре грожђе,

8., Кошење сена, жетву стрмнога жита, брање кукуруза, и брање винограда опредељује економ и назначује дан, кад ће се почети радити, с тим додатком, да сви окончају у једно време, жетву и брање, да не би по том стока, упуштена у њиве поорађене, појела и непорађене.

9., По неки места бивао је по сада обичај, да сенокос у пластовима, и снопови у крстинама остану много времена на ливади и њиви, и д чекају рђаво време, те од кише пропадају сасвим. Да не би више тога било, даје се економу власт, сваког оног каштиговати, кои, кад је чему време, не садене, снесе, и не садене сено у сенама, а крстине у стоговима, кои се онако саденути имају, као што најумешнији земљоделац стогове гради, и покрива, па кад му време дозволи, онда нека и врши

10., Да би се баште и воћњаци већма подигли и у веће савршенство довели, ваља сваки Србин да се стара што више може разног варива и зелени у баштама посејати, а имено лук, купус, белу репу, цвеклу, паприку, краставце, тикве-долме, — чубар, нану, жалфију (крупну руту), шафранику, роткву, и т. д. и да сваког рода воће, а особито: крушке, јабуке, шефтелије, трешње, вишње, дудове, орах што више може умножава и облагорођав

вини данас имамо државни Завод за производњу јаја силобуба по Пастеровој ћеличној методи у Новом Саду.

У доба Пастеровог испитивања једна унција јаја доносила је 20—25 кг. свежих мехурака, што данас под промењеним приликама не може дати никакав приход.

Гајење у великим размерама захтева велике простоије и онемогућава лични брижљив рад, већ затева плаћену радну снагу. Морало се је тежитида се трошкови сведу на минимум, а приноси ипну на максимум, а то је могуће остварити смо у производњи *на мало*. Отуда је у Француској данас гајење свилобубе од стране *ситних* сопственика, *на мало*, дало добре резултате и но их једино може дати. Тако данас није ретко а поједини одгајивачи добију по унцији јаја (сеена) 50—75 кг. свежих мехурака, уместо некадашњих 20—25. кг.

Шо су данас одгајивачи свилобуба много обезбеђнији у своме послу од болести свилобуба и што могу много мирније сачекати плодове свога труда и о је несумњива заслуга славнога Пастера.

Нек му је хвала и вечита слава!

27.XII. 1922.

Београд. **А. Г. Јовановић.**

ИЗ РАЗРСТВА.

Кратка поука о гајењу овса.

Пре испитивањима Наукнехтовим овас води порекло одивљег овса (Avena fatua) из кога је се дугогодишњомултуром променуо у садашње своје облике. Потекоме из Средње Европе где је сејен још у бронзано доба. Он је најмлађа стрнина по култури. Китајци помињу овас у једном историјском спису који говори о добу 618. 907 год. по Хр. У Индији је се овас тек у новије доба на заузимање Енглеза почео сејати. У старом веку гајили су овас само Словени и Германи, од којих су га Римљани и упознали.

Овас се гаји као одлична сточна храна за коње а као прекрупа одлична је храна за свеколика млада и млечна грла. Слама овсена одлична је за исхрану радне стоке. Швећани и Норвежани гаје га као хлебну биљку. Руси справљају од њега алкохолно пиће „квас“. У домаћем лекарству препоручује Кнајп овсену супу болесницима. У новије време шири се у Америци и Енглеској употреба овсеног брашна од кога праве кнедле, пудинге, и т д. По дрогеријама продају се овсени сухари као и разни препарати за исхрану деце и болесника, пошто се одликује лаком сварљивошћу части. Садржи у себи и раздражљив алкалоид „авенин“ који до данас још није довољно испитан.

Овас се од осталих стрнина разликује што месте класа има метлицу. Метлица је састављена из класака који се не образују на сламци главној (као код осталих стрнина) већ на дугачким кончастим гранчицама које су на једној или на свима гранама сламке разгранате. Овсени класак је најчешће двоцветни с јаловим цветићем трећим. Најјаче је развијено прво зрно, друго је знатно мање а треће је обично штуро. Непознат је и троврни овас који представља модификацију становишта, узроковану бољом исхраном.

Сламка је подељена на 4 8 чланака лист при рукавцу завршује кратком јајастом усмином. Овас је по природи слабо наклоњен бокорењу. Метлица носи најтежа зрна на врху. Оплођава се првенствено сопственим прахом. Бастардирање (мележење) са суседним сортама није искључено

не само своим вођењацима, него и поред путоа севаа ради, какве трудољубије Срба свима пролазећим бити видно и д путујућих странаца похвално.

11., оном одправљаће дужности шумара, и по томе чуваће, да шума чува од безмернога и неуредног сечења и да брани од деце и људи, да не љуште мезгру. Шума да онде разређује, где је честа.

12, жност ће бити економа, терати људе, да свакі свагда, кагод доспе, а особито с пролећа и јесени, и зими земљу своју, која је за угарење, угари, а која је за ђубрење бри

13., то се стоке тиче, она се у Србији добро плоди но сва је жава и неугледна, а особито коњи и говеда због чега и у малој цени. Да би дакле стока боља и крупнија стала, ваља сваки Србин да обрати особито своје старе на то да крупну стоку одваја за патење, а ситну јалс и утамањује, и тако за неколико година да поступа, д ситна стока не исчезне, а место ње крупна не постанОво се наилакше може докучити, ако за говеда узмуштине по једнога, или према числу крава и повише крни бикова, а за кобиле по неколико крупна и здрава ждребаца. Економ дакле настојаваће, да свако село или два по три њи заједнички, да се постарају овим начи с дружити се, бикове и ждребце прибавити, и поправку говеда и коња започети, настојавати, да нова говеда и коњи само од одбрани за то бикова и ждребаца постају, а не од којекаквог кржа и бушула.

У проче сваки кмет у свом селу, дужан је бити на руци економу, потпомагајући овог извршења свега, што му буде налагао, и по тому у отсуству економа кмет ће у свом селу настојавати, да људи по уређениу економа поступају.

Економ да натера сваког да кукуруз два пут окопа.

№ 2 33.

5. јунија 1837. (М. П.)
у Крагујевцу.

Милош Обреновић
Књаз Српски.
По заповести Књаза,
Јаков Живановић
Директор канцел. Књаза.

Од интереса је поменути: да су упуства сасвим *позно* издата (5 јуна), да се она, у тој години, ни применити нису могла. Па и не чекајући да са њиховом применом покуша наступајуће економске године, кнез Милош журн и после 3 месеца укида економе овом наредбом упућеном *Нашем Управителном Совету*.

(Наставиће се)

али је за велику праксу безначајно. Сви класци метлице не прецветавају одједаред. Прецветавање целе метлице траје 6-7, целог бокора 12-14 дана. Метлица цвета од врха доле. Из живота овса још знамо: да клија при 4-5°С, излази из земље за 10-12 дана по сејању. Вегетација му је 100—160 дана, за које време треба 1340-1730°С. топлоте. 1000 зрна теже по Нобе-у 14.5—54.1 грама Клијавост задржава 2. године. Добро зрно треба да има 90% клијавости. Хектолитрова тежина треба да је најмања 45 кгр., ма да је она код овса најмање поуздан знак и са његовим хемијским особинама нема никакве везе (Tangl,.) При гајењу овса треба велику пажњу обратити на припадајући део кошуљице који по Хаберландту варира од 17-50% Жетвени принос овса рачунајући 25 товара зрна и 45 товара сламе одузме по хектару земљи: око 3,000.000 кгр. воде, 60 кгр. азота, 22 кгр. фосфорне киселине, 85 кгр. калијума и 20 кгр. креча.

Овас је усев влажних и хладних крајева. Северна му је граница у Шкодској 58, у Шведској63 у Русији 70° сев. ширине У Америци подноси овас и тропско влажно поднебље а што судимо да овас топлоту не подноси то је стога што је она код нас увек са недостатком влаге спојена. Од свих стрнина овас има највећу транспирацију.

Према склопу метлице делимо овас у две групе: на обичан или западни овас са растреситом и овас источни са збивеном метлицом.

Западни овсови одликују се финим зрном, чине веће захтеве у погледу земље и поднебља и не подносе јаке и нагле прелазе између топлоте и хладноће суше и влаге као што то подносе источни овсови који су погоднији за гору земљу и суровији климат. Међу овим двема групама постоје и прелази. Осје код овса није стална ознака.

Према времену спасавања сорте обеју група могу бити ране и позне а по боји зрна: беле, жуте, мрке и црне.

Ране сорте скромније су приносом како у зрну тако и у слами. Зрно је пуније и краће, кошуљица дебља, богато беланчевинама. Одличан за јармљење. Хектолитрова тежина преко 50 кгр. Добри су за јаче земље и брдске крајеве са кратким летом.

Доцне сорте дају много зрна и много сламе. Зрно је дуже, меке кошуљице и лако. Овас за сточну храну. Хектол. тежина 44 50 кгр. Подесније су за сиромашније земље и скромније од сората раних. Постоје у обема групама и голи овси који се код нас не гаје.

Од сората овса са растреситом метлицом познати су бели: Пробстајски као ран на добрим земљама често трозрни, Андербешки одгајен, Беселерем појављује се у три типа, сви као средње рани; даље Штрубеов најприноснији, Киршеов најдоцнији; Тријумф одличан по Кину за пиће смесе и Доуповски, ран брдски овас првога реда; жути: жути фландерски доцни, Хајнеов жути, средње рани за сувље положаје. За најбоље земље добри су амерички овси Mortage liffter (избављач из дугова) и Goldenfleece (златно руно).

Од источних овсова добри су наш бео банатски, бео руски и бео пољски, — од америчких доларов и од црних татарски.

Озими овси гаје се највише у Енглеској и Француској. Код нас је у нижим положајима дао добре резултате За више положаје није, јер се с јесени и с пролећа споро развија, те га прерашћује коров а не подноси ни јаче зиме.

Овас подноси ма какву земљу. У сушном поднебљу није га саветио сејати на пескушама, које су иначе оскудне у влази. Тешке и мокре глинуше, киселе ливаде и исушени рибњаци само за овас су добри.

Овас се од свих стрнина најбоље укорењује и највише коренова има чиме се и обајашњава његова скромност. Преко свега тога, нема биљке која као он исплаћује издатке око ђубрење, што су најбоље увидели Американи.

У погледу предходног усева овас није пробирач и долази обично у последњем реду по ђубрењу у плодореду. Ово му је допринео распрострањен назор о његовој скромности.

Ђубрење сточним ђубретом с пролећа овсу може упропастити скоро целокупну жетву. Од свих биљних хранљивих састојака овсу је најпотребнији азот, без кога га и на најбољим земљама не би требало гајити. Најбоље га је дати на лаким земљама у 75 кгр. амонијум сулфата с јесени и 75 кгр. чилске шалитре с пролећа поделити у два оброка. Први растурити при појави три, други при појави 5. листа. Сем овог на лаким земљама, које су уопште сиромашне калијумом дајемо 200—400 кгр. кајнита с јесени. На тешким земљама калијум није потребно давати. И на тешким и на лаким земљама треба дати 200 кгр, суперфосфата који се завлачи при обради.

Припремању земљишта овсу приступамо безусловно с јесени. С јесени земљу дубоко поорану — с пролећа при умереној влази земље, што је могуће раније подрљано. Образује ли се услед киша кора, разбијамо је култиваторима. Спролећа орање треба избегавати и предузимати га само у најнужнијем случају и то што плиће не губећи из вида да је зимска влага драгоцена свима усевима а нарочито овом.

Велика потреба за влагом приморава нас на ранију а опасност од позних мразева на доцнију сетву. Зато је сигурнији доцнији овас од друге половине месеца фебруара до прве половине марта. Одоцњена сетва после марта даје много сламе а мало зрна. Удаљеност редова на добрим земљама треба да је 15-20 иначе 12-14 см. Семена иде код овса нешто више но код осталих стрнина услед слабијег бокорења. Олашке 130—225 кгр., врстачно 100-160 По сејању ваљамо тек пошто се земља добро просуши. Дрљање кад је коровљив добро подноси.

Приноси су веома различити и то само зато што се не даје овсу оно што му треба. Обично је принос 1500 кгр. зрна по хектару. На добрим земљама приноси 2500-3000 кгр. зрна нису никаква реткост. Однос зрна према слами је 100: 150—100: 180.

Први који се одабирањем овса бавио био је у половини прошлога века шкотски пољопривредник Ширифф. Његов хопетовиски овас до данас је се одржао Основ за њега дала је овесна биљка бујног и високог пораста коју је Ширифф нашао 1824 год. на њиви фарме Hangoswells. По њему и маса других одгајивача као: Халет, Хајне Беселер, Вилчорни. Свалефска огледна станица и др. добијали су спатаном варијацијом као и укрштањем многе сорте.

Противу града овас је до зрења издржљив а по том

пак јако осетљив, тако да и најслабији град истресе најтежа зрна са врха метлице. Тада штете и 100% бивају доста честе.

Због свог спорог развитка развије се и шири у овсу разан коров који умањује вредност зрна.

Од болести пати од сњети (Ustilago Avenae u laevis), пламњаче (P. graminis u Lollii) и чедљике (Erysiphe graminis)

Од штеточина штете га пољски пуж (Limax agrestis); овсена ваш (Aphis Avenae); житарац мрки (Zabrus gibbus); усевача или скочибуба (Agrostis segetum); гундељ (Melolontha vulgaris); нематода (Heterodera) и т. д.

Јаша Јањић.

ИЗ ВИНАРСТВА.

Треба ли претакати вина у додиру или у заклону од ваздуха?

Вина се претачу да се издвоје од оне више или мање густе материје, која се чувањем издваја и прикупља на дну бурета и која се *талогом* или стељом назива.

Претакање вина врши се или тако да вино буде у додиру с ваздухом, то јест изложено слободном утицају ваздуха или тако да буде у заклону од ваздуха, то јест заштићено од слободног утицаја ваздуха. Утицај ваздуха, односно кисеоника, који он садржи, на вино је од великог значаја, те се мора водити рачуна о томе, треба ли вино претакати у додиру или у заклону од ваздуха.

Претакање вина у додиру с ваздухом треба вршити у овим случајевима:

1. Кад вина нису из разних узрока потпуно преврела, те су услед тога остала по мало слатка, то јест садрже извесну количину шећера у себи. Доводећи их у додир са ваздухом, квасне гљивице се у њима освежавају и окрепљавају те могу брже и лакше заостали непреврели шећер да претворе у алкохол.

2. Кад вина миришу на покварена јаја, што се дешава онда, кад се запрашивање бербе сумпорним прашком извршило сувише позно. У таквим случајевима потребно је да вино дође по што већој површини у додир са ваздухом; то се пак постиже разлагањем вина при претакању у ситне млазеве.

3. Кад вина миришу много на сумпорни гас, сумпорни диоксид, или су дејством овога изгубили један део своје боје. И у овом случају што обилнији додир вина са ваздухом при претакању отклониће мирис од сумпора и повратиће првобитну боју вина.

4. Млада вина (осим ако она нису подложна превртљивости — прелому) треба у опште претакати у додиру са ваздухом. Таква вина имају, као што се зна, врло много угљениковог диоксида, који услед напона, а нарочито при релативно високој температури спречава спољашњи ваздух да улази кроз поре на дугама и да на вино врши онај познати утицај — старење вина. Претакањем у присуству ваздуха се знатан део тог гаса уклања и онда вина брже и боље застаревају.

У свима овим напред побројаним случајевима претакање се виши шавољима и левком, ако су у питању мања бурад или пак пумпом ако су у питању већа бурад или бачве. При претакању вина пумпом, вино које се претаче треба кроз славину пустити да пада у један повећи плитак шавољ, па га одатле пребацивати пумпом у другу празну бачву или буре. У сваком случају кад се вино истаче кроз славину, ову кад се једанпут отвори не треба затварати, да се затварањем млаз вина, који јури ка славини не би одбијао и узбуркавањем вина издизао талог, чиме би се вино узмутило.

Претакање вина у заклону од ваздуха треба вршити у овим случајевима:

1. Кад је у кљуку било, због неповољног времена пред бербом, и трулог грожђа, па добијено вино садржи једну материју која се зове оксидаза. Претакањем у додиру са ваздухом оваквог једног вина *оксидаза* би могла да веже кисеоник из ваздуха за боју вина, па би се онда тако оксидисана боја сталожила и вино преврнуло — преломило. Напротив претакањем у заклону од ваздуха оваквих вина, превртање се њихово може избећи.

2. Кад су вина стара и већ имају свој буке, од којега им и велика вредност долази. Претакањем оваквих вина у додиру с ваздухом велики би се део мириса, буке а оваквих вина изгубио, а и један би се део боје оксидисао и сталожио. Стара и фина вина су врло осетљива на ваздуху, те их због тога треба штедити и претакати само у заклону од ваздуха.

Претакање вина у заклону од ваздуха може се вршити на разне начине. Ако је буре које ће примити преточено вино на нижем месту од бурета, из кога ће се вино преточити, довољно је цревом од каучука довести у везу једно с другим, па ће се претакање само од себе вршити. Ако ли су пак оба бурета на истој висини мора се или једно буре (с вином) издићи или пак применити пумпа. Било да се цревом претаче, било пумпом, треба крај црева који улази у празно буре довољно дубоко завући — најпре до самога дна, а доцније у вино — да би се на тај начин избегао јачи додир ваздуха с вином.

Најзад да би се умањио утицај ваздуха на вино — јер се додир вина са ваздухом не може избећи чак и кад се вино претаче у заклону од ваздуха — може се буре које ће примити преточено вино овлаш закадити сумпорним диоксидом, или ако се неће да употреби тај гас може се буре закадити угљен диоксидом, који ће се произвести у бурету паљењем шпиритуса, који се претходно у малој количини у буре сипао.

В.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба на Руднику.

За ову изложбу постојале су многе и разнолике сметње.

На првом месту, подружина на Руднику је основана тек на почетку ове године, те за ово кратко време није могла да у свима крајевима овог забаченог среза Качерског довољно популарисати ову установу. Ово у толико мање, што се подружина налази у среском месту, које лежи на крајњој тачци среза, те се њен утицај може само у једном правцу ширити. Друга незгода је била у томе, што је овај срез забачен и становништво културно доста заостало, а чланови подружине већим делом такође доста неуки и

неискусни за пропагирање подружинског рада. На трећем месту време је било кишовито, те су се чланови излагачи тешко могли на учешће одлучити.

8. октобра пр. године пред отварање изложбе приспео је изасланик нашег Друштва, члан Управног Одбора — г. Александар Г. Јовановић, начелник Министарства Пољопр. и Вода — у друштву државног економа округа Рудничког, марвеног лекара округа Рудничког, држав. економа среза Таковског и суплента сточарске школе из Краљева — г. Драг. Ј. Грујића.

Истовремено управни одбор подружине одржао је своју VIII. редовну седницу, на којој је одредио одборе за оцењивање изложбених предмета.

Пре самог отварања изложбе г. Драг. Милошевић, свештеник из Рудника уз асистенцију г. Драгомира Аџемовића, свештеника из Дучиловића и госта ове изложбе извршио је богослужење, а потом са неколико одабраних речи пожелео срећан рад на изложби.

За њим је председник подружине г. Милосав Митровић, држав. економ среза Качерског, отворио изложбу поздравио све госте и учаснике и у неколико речи изнео досадањи рад подружине. На завршетку свог говора, председник г. Митровић дао је реч изасланику Српског Пољопр. Друштва — г. Александру Г. Јовановићу, који је у име Друштва пожелео подружини успеха у даљем раду.

Затим је г. Драг. Ј. Грујић, суплент сточарске школе из Краљева, предавањем упознао учаснике изложбе са сточном заразом метиљем, а такође практично објаснио употребу трокара.

По подне су одређени одбори приступили разгледању и оцењивању изложених предмета. Сва изложена стока била је размештена на ограђеној пољани до среске канцеларије, а остали предмети у укусно намештеној сали Рудничке основне школе. Улаз школе и сала били су украшени народним тробојкама и зеленилом, а на средини сале била је подигнута велика дрвена пирамида са полицама, на којима су изложбени предмети били поређани по групама. Поред зидова сале биле су такође полице са изложеним стварима.

Стоку је изложило *50 излагача*, а награда је досуђено *33 и похвалница 34*. Од изложених крава било је понајвише сименталске расе, чистокрвних као и мелеза, но махом су биле у неугледном стању. Било је неколико крава мелеза монтафонске са нашом домаћом расом.

Изложени бикови били су у добром стању, и првом наградом је награђен један бик чисте сименталске расе.

Волови су били у прилично добром стању, махом мелези са сименталском, монтафонском, пинцгавском и маријаховском расом.

Телад су, као и краве, била махом рђавог стања, понајчешће мелези сименталске и монтафонске расе.

Коњи и кобиле били су мешане крви и то већим делом арапског соја. Свиње, овце и козе биле су чисто домаће расе.

У опште, *стање стоке није било задовољавајући*, те је потребно много систематског и стручног рада за поправку сточарства у овоме крају.

Воћарство је било сразмерно добро заступљено, како по броју тако и по квалитету. Јабуке су изложили 8 излагача и то следеће сорте: стрекње, овајлије, сенабије, зукваче, енглеске парменке и обердикове ренете.

Крушке је изложило 27 излагача и то ове сорте: арапке, озимаке и такуше. За дуње је било 5 излагача, који су изложили прилично лепе квалитете.

За сирове шљиве било је свега два излагача, али су зато њихови предмети били одличног квалитета. Суве шљиве изложио је 19 излагача, такође одличне каквоће.

Грожђе је било такође довољно изложено, како по броју тако и каквоћи. Три члана подружинска изложила су потпуне сортимане грожђа.

Изложени ораси били су најобичније каквоће.

Друге врсте воћа нису биле излагане.

Од ратарских производа било је изложено: пшеница, јечам, овас и кукуруз. Стрмна жита изложило је 22 излагача и то махом врло добре каквоће.

Краљева економија са Опленца изложила је такође одличну пшеницу, због чега је била награђена похвалницом.

За кукуруз било је 24 излагача са добрим квалитетима, који се код нас сеју. Од градинарских усева 4 излагача је изложило кромпир, двојица црни лук, тројица пасуљ и паприку тројица. Сви ови предмети били су врло добре каквоће.

Пчеларске производе — мед и восак, као и справе, изложио је у одличном квалитету познати пчелар и учитељ из села Заграђе г. Милутин Марић.

У оделењу за пољопривредне справе и алате 10 излагача такође је узело видног учешћа, излажући: кошнице Ђерзонове и Дадан — Блатове, воловска кола, полугвоздену ралицу и дрвене виле.

У овом оделењу били су изложене и рукотворине ученика Рудничке основне школе, као н. пр. модел воловских кола, ралице, корпе од прућа и т. д.

За ове именоване гране досуђено је 30 награда и 30 похвалница.

9. ов. мес. извршено је раздавање награда, распродаја изложених предмета у корист подружинске касе и сређивање података са обе изложбе.

Једном речју, прва пољопр. изложба на Руднику и поред свих тешкоћа може се сматрати да је успела и оправдала жртве, које су за приређивање учињене.

30. октобра 1922. год. Инспектор за подружине
Београд. **Бож П. Тирић.**

Мудре изреке
(и народне пословице)

—

Скупио један стари сељак.

Нема хране без дубоке бразде.

—

Нема проје без никољске њиве.

—

Не сеците лиснике већ сејте детелину и другу пиљу!

—

Не убиј, Боже, мимо свијет, ни помози, Боже, мимо свијет,

—

Не храни стоку буђавом храном.

Немој само извозити гној на њиву, него се постарај да он буде добро развучен и добро заоран.

—

Не поори љуцки, па сеј што оћеш и како оћеш — неће ти ништа вајдити.

—

Није довољио само набавити добру расу стоке, већ је треба и добро неговати.

—

Обделавај земљу докле год можеш, јер је земља наша мајка, која нас, док је обрађујемо, богато награђује.

Бенко Котрљић

КЊИЖЕВНОСТ.

Изишла је из штампе: *Читанка за пољопривредне и друге продужне школе и за више разреде основних школа* средили: Светислав Радојчић, секретар Министарства Просвете и Ђура Терзин, школски надзорник.

Читанка има 127 страна веће осмине и овај садржај: I. Земља и обрада земље, II На дому, III Народ и домовина.

Ова је читанка одлуком Министарства Просвете Бр. 48401 од 27. XV 1922 одобрена за уџбеник приватног издања за све основне и продужне пољопривредне школе у Краљевини.

А. Г. Ј.

БЕЛЕШКЕ

Не држите заједно телад са туберкулозним кравама. — Телад од туберкулозних крава обично нису туберкулозна, јер се та болест не преноси наследством непосредно. Али ако се та телад држе заједно у једној истој стаји са туберкулозним кравама, она се временом могу заразити јер се клице туберкулозе лако разносе кроз ваздух, а и преко заражене хране и воде могу лако ући у здраво грло. Отуда не треба никад остављати ни туберкулозне краве у истој стаји са здравим кравама, а још мање са теладима. Телад која су добијена од туберкулозних крава одвојити од ових и пустити да доје под здраве краве или пак ранити их на цуцли или из ведрице са млеком од здравих крава, или пак са вареним млеком. Најбоље се познаје једна крава да је туберкулозна ако се проба на туберкулину, но ту пробу може најбоље извршити ветеринар, коме се у сумњивим случајевима треба свагда обраћати.

ГЛАСНИК

Употреба лека Дистола противу метиља. — Наш члан *А. Васић* из Д. Крчина пише нам: „У 1920-21. год. раздао сам мојим сељанима дистола 500 гр. па је исти лек имао великог дејства код метиљаве стоке, тако да је ретко које грло оболело липсало.

Како су изгледи да ће у овој години имати много метиља у стоци то сам поново поручио, преко Заступника фабрике Г. Доктора Андре М. Врвића Кнез Милетина 59. да ми исти лек пошаље.

Стога позивам и препоручујем свима подружинама и привредницима да исти лек поруче код поменутог Заступника и раздају својим грађанима ради пробе противу метиља.

Уз лек шаље се и упутство.“

Ми ово достављамо нашим читаоцима ради знања.

Нов члан утемељач. — Г. *Фрањо Пирнат* држ. виши ветеринар у Љубљани послао је овоме Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана утемељача Друштва. Г. *Неша М. Поповић*, економ у Скопљу (Карићева ул.) положио је овом Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана Утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво и овим приликом благодари именованом на пажњи и послатом улогу.

Исправка. — У бр. 44. „Тежака“ на страни 351. наштампано је: орање треба да је дубоко, по могућству више од 20 см. а треба читати: орање треба да је дубоко, по могућству више од 25 см. У бр 52. стр. 411 29. ред озго у место „На прошлој изложби“ читај: На Прашкој изложби.

ЗАПИСНИК

41. Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, на дан 29. новембра 1922. год. у Друштвенцм Дому у Београду.

Били су присутни: потпредседник г. Паја Т. Тодоровић, чланови гг. Благоје Д. Тодоровић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Председавао потпредседник Паја Т. Тодоровић

Бележио економ Мирко Димитријевић

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти прими.

II.

Прочитано је мишљење гг. Благоја Д. Тодоровића и Виће Т. Радовановића о измени царинске тарифе за Ратарске усеве. — Одбор одлучи: да се упути Ратарској Секцију на претрес.

III.

Прочитано је тражење Министарства Пољопривреде и Вода пољопривредних слика, албума и илустрованих листова, који би се имали послати Посланству у Вашингтону ради публикације, а у циљу упознавања америчког света са нашом земљом. — Одбор одлучи: да се начелно Управи одобрава да све илустрације пошаље од којих има сувише.

IV.

Прочитан је извештај инспектора за подружине да је пољопривредна подружина у Мрчајевцима обновљена и да је треба примити у састав Друштва, пошто је испунила све услове која су правилима предвиђена, — Одбор одлучи: да се Подружина ова прими у састав Друштва, пошто је испунила све услове, и да јој се уступи сва имовина бивше пољопривредне подружине у Мрчајевцима.

V.

Молба пољопривредне подружине у Мрчајевцима, да се плаћени улог од 30 динара рачуна за 1923. годину — Одбор усваја молбу да јој се рачуна за 1923. годину.

VI.

По молби г. Милоја Ђорђевића окружног економа у Горњем Милановцу да му се исплати рачун, учињен приликом оснивања пољопривредне подружине среза Љубићског: — Одбор одлучи: да му се исплате сви трошкови по рачуну.

VII.

По молби г. Павла Петковића секретара Министарства Пољопривреде и Вода да му се изда хонорар за осам дана употребљених око приређивања изложбе о слави Друштвеној у Београду, — Одбор одлучи: да му се у име награде за уложени труд изда 250. динара.

VIII.

По извештају државног окружног економа у Штипу да је примио справе од општине Гор. Бальванске, за које га је Друштво овлистило и предлаже да се поделе Подружинама у округу, — Одбор одлучи: да се овласти окружни економ у Штиту да све справе подели Радовишкој пољопривредној подружине у Радовишту и пољопривредној подружини у селу Чифлику среза Малешког.

IX.

Прочитај извештај Сточарске школе у Краљеву о овогодишњом приносу овса и јечма, — Одбор одлучи: да се поново тражи од Управе, да свој извештај допуни: колико је од посланог семена посејано, на коликој површини, у које је време сејано, колики је принос био, и ко је гајењем овог усева руковао.

X.

Прочитана је молба Савета П. Т. Т. службеника, да им се шаље бесплатно „Тежак“ за њихову библиотеку, — Одбор одлучи: да им се не може слати „Тежак“ бесплатно, пошто је претплата сувише мала.

XI.

Прочитана је молба Чехословачког Посланства да им се шаље „Тежак“ у замену за лист који издаје Чехословачко Министарство Пољопривреде у Прагу, — Одбор одлучи: да се „Тежак“ шаље у замену за њихов лист.

XII.

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Вода да је г. Александар Рашковић Друштвени секретар, постављен за управника Топчидерске Економије, — Одбор прими к знању с тим, да се умоли Господин Министар Пољопривреде и Вода да одреди од чиновника Министарства друго лице које ће ову дужност отправљати. У писму именовати гг. Николу Петровића, Милорада Зечевића и Милана Анастасијевића, и да од ове тројице одреди једног.

У исто време одлучи: да се г. Рашковићу изда уверење о његову служењу онако како најбоље може бити.

XIII.

Прочитана је молба Никодије Стаменковића статистичара Министарства Пољопривреде и Вода, да га Друштво прими за хонорарног секретара, — Одбор одлучи: да се не може примити, пошто је Друштво предложило избор другог кандидата.

XIV.

Прочитан је предлог Друштвеног благајника за набавку дрва и пећи за Друштвене канцаларије, — Одбор одлучи: да се набави једна бронзана пећ, и да се оправи једна порцуланска (од каљива) и да се набави 20 м. дрва. За дрва да се Друштво обрати Министарству Шума и Руда, преко Министарства Пољопривреде и Вода. Да се угаљ набави из Потрошачке Задруге Београдских чиновника и службеника. Ове се набаве и оправке имају извршити из кредита на канцаларијски материјал и намештај.

У исто време Одбор одлучи: да одобрава и досадању набавку дрва за Друштвене потребе.

XV.

Прочитано је мишљење пољопривредне подружине у Чачку, да Друштво издејствује 180.000 до 200.000 динара код Министарства Пољопривреде и Вода г. Сави Зарићу сирару на име помоћи за 10 година без интереса. — Одбор одлучи: да се ова молба упути Министарству Пољопривреде и Вода по могућству на призрење.

XVI.

Г. Драгутин Спремић члан Управног Одбора и Мирко Димитријевић Друштвени економ, реферишу Одбору да се у смислу Одборске одлуке примили дужност од досадањег инспектора г. Тирића, — Одбор прими к знању.

XVII.

Потпреседник саопштава да је на позив ректора универзитета лично имао удела на педесетогодишњој прослави професора г. Симе Лозанића, — Одбор прими к знању.

XVIII.

Прочитан је извештај г. Виће Т. Радовановића, члана Управног Одбора, о приређеној изложби Дечијих Пољопривредних Клубова за срез Космајски у Сопоту, — Одбор одлучи: да се упуте сви извештаји као целина Др. Велимиру Стојковићу, а да се г. Радовановићу исплате трошкови по рачуну.

XIX.

Прочитан је извештај Генералне Дирекције Царина, да нема закон о царинској тарифи, — Одбор прими к знању.

XX.

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Вода, да Друштво прикупи од својих подружина спискове потребних пољопривредних справа, машина, и алата и др. на рачун репарације, па затим учинити предлог Министарству Пољопривреде и Вода, — Одбор одлучи: да се пише распис свима подружинама да пошаљу потребне спискове.

Са овим је закључена данашња седница.

Јосиф Хозак пчелар из Шапца
(Комичка улица бр. 77)
продаје **23 кошнице Ђерзонове и 3 вршкаре** са пчелама.
Са кошницама продао би и сав пчеларски прибор.
1—3

Садница Ожиљених од Дуња Округлих.
Има већа количина на продају:

1, Које роде I године	15·—	д. комад
2, „ „ II „	10·—	„ „
3, „ „ III „	5—	„ „
Ранка шљива . . .	5·—	„ „
Трешања ожиљених .	6·50	„ „

Обратити се писмено са поруком фирми „Рачић и Вишњић“ кож. трговцима, Карађорђева ул. бр. 78.
Преко 100 ком. по погодби.
Са имања „ПРЕЧИЦА“
1—1 (Спас. Јаковљевић)

„НАРОДНИ ПРИЈАТЕЉ“
— ЛИСТ ЗА НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ. —

„Народни Пријатељ“ је у овој години испунио свој задатак на задовољство својих читалаца: заменио је потпуно „Нар. Новине“ Ж. О. Дачића. То сведоче изјаве многобројних читалаца из свих покрајина наших. Још су важнија признања меродавних фактора: Министарство Просвете препоручило га је за школе и народне књижнице; Министарство Војно и Морнарице за војнике и официре; Главни Савез за Земљорадничке Задруге и Задругаре.

Охрабрен тиме настављам издавање „Народног Пријатеља“ и за идућу 1923. годину, са истим задатком и истим програмом, који задовољавају сваког писменог човека.

„Народни Пријатељ“ излазиће илустрован у месечним свескама од 32 стране.

Цена ће бити годишње 20 динара за свакога. За иностранство 36 динара.

Претплата се полаже унапред, и то: *за целу годину од једанпут*

Лист ће се слати *само ономе*, ко претходно положи претплату.

Скупљачи могу задржати 20%, за труд и трошак.

Претплату и све друго слати на адресу: Београд, Видинска улица бр. 30.

Молим пријатеље народног просвећивања, да лист „Народни Пријатељ“ препоруче у својој околини, и да се заузму око скупљање претплате.

„Народни Пријатељ“ треба и у будуће да стиже у све наше крајеве, па и у сва села и градове; он треба да се нађе у руци сваког писменог човека.

То је могуће и по његовој садржини и по његовој цени.

Први број за 1923. годину изаћи ће крајем јануара.

Децембра 1922. год. Власник и Уредник
Београд. ДИМ. Ј. СТОЈАНОВИЋ
Инспектор,
Министарства Социјалне Политике

Штампарија. „СВ САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
шаљу се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 2 БЕОГРАД, 14 ЈАНУАРА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Покретне школе за сеоске домаћице.

Један користан рад Савеза Срп. Земљорадничких Задруга у Загребу.

И једна само девојка, која ту школу сврши, моћи ће да отвори очи целом селу и да му просветитељ буде.

У пуној (великој) седници Управнвг и Надзорног Одбора Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Загребу од 23. марта 1922. године одобрено је, *да се из средстава Савезових одвоје 2 милијуна круна (500.000 динара) за господарско подизање и унапређивање Баније, Лике и Крбаве.*

Већ је $^1/_{10}$ од тога привредена својој цељи, то јест употребљено је већ око 200 хиљада круна и дато задругарима из горњих најзаосталијих крајева тог дела наше отаџбине, у јефтиним *гвозденим илуговима, њивским и ливадским дрљачама, тријерима, сејачицама за кукуруз, плуговима, окопачима и огртачима, ветрењачама, сецкалицама, вештачком ђубрету, одабраном семену и т. д. и т. д.*

Рад тај прошириће се и на разне друге потребе задругарске у тим крајевима, као на пр.: на ширење добрих и корисних књига, књижница и разних штампаних упутстава; на предавања сваке врсте о напредном раду у свима гранама пољске привреде; на практичне упуте који се имаду применити на самом раду што се тиче напредног обрађивања земље и т. д., и то у првом реду код „узорних господара“ који већ раде, а после и код оних, који ће се до године и следећих година за узорне господаре бирати.

Али ми овде то успут наводимо само, а за посао, ради кога ово пишемо важно је нарочито сазнати то, да је Савез решио, да се из споменута *2 милијуна круна* помаже и све оно, што има да служи за духовно, то јест просветно подизање наше жене у горњим крајевима, која живи тамо још и данас у царству потпуног мрака и незнања.

О томе је управни одбор Савеза донео у време, кад се решавало о одвајању споменута 2 милијуна круна, ово решење:

„Српска жена у Банији, Лици и Крбави просветно и културно још је више заостала од мушкога света. Женина улога на селу и на дому исто је тако важна каа и улога њезинога мужа. Према томе би без њезиног душевног подизања цео рад око културног унапређивања и подизања бановачког и личког села једва имао правога и жељеног успеха.

За то се предлаже Савезу: да свом снагом, свима средствима и што пре отпочне радити и на просветно-културном васпитању и подизању бановачке и личке жене.

У вези с тим предлаже се уједно Савезу, да замоли Министарство Просвете у Београду, да му за организацију и провођење тога рада придели за почетак бар две за то потпуно оспособљене учитељске силе, а рад њихов требао би да обухвати у почетку што се тиче практичног рада бар ове три најважније ствари:

1. Поуке о реду и чистоћи у кући;

2. Поуке о нези детета и болесника, и

3. Поуке о сељачком кувању.

Позната је свакоме она наша народна: *Кућа не лежи на земљи већ на жени.* То је непобитна истина. А кад је тако, онда треба да идемо за тим, да оспособимо што већи број нашег сеоског женскиња за добре домаћице и матере, које женскиње и данас пропада по нашима селима телесно и душевно не за то, што је глупо и тупаво, него због незнања свога и непросвећености своје.

Требало би за то, да и сваки крај наш има — као што је у другом напредном свету — бар по неколико сталних *Школа за сеоске домаћице* с једногодишњом обуком у њима, у којима би се ратарске кћери училе сваком корисном раду, знању и умењу. Ми засад имамо тек 2 такве државне школе у нашима горњим крајевима (Госпић, Петриња). Како подизање таквих сталних школа много стоји свуда па и код нас, ради чега их је и код нас у горњима крајевима — као што ре-

космо — тек једва две, за то треба да се и ми испомажемо у томе на начин, на који се и други свет испомаже.

Па за то Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу намерава да и код нас уведе као што и други напредни народи раде, исте такве Школе за сеоске домаћице (домаћичке течајеве, курсове), *али које ће трајати само два месеца.* Оне ће се одржавати *по разним већим местима* у нашим горњим крајевима од времена на време, и то за ближа им села, односно за ратарске наше девојке из њих, у првом реду за задругарске кћери, а ако се не би број попунио одатле, онда и за кћери узорних господара.

Разуме се, да се у таквим школама са једногодишњом обуком више може научити, него у онима које трају 2 месеца. Али и у таквим кратким двомесечним школама може се научити све, што је најважније за једну ратарску девојку. Осим тога наш свет ће се увек лакше одлучивати за такву крађу, него ли за једногодишњу дужу школу, јер му дете наук брже свршава и брже се кући поновно на свој посао враћа.

Те школе данас су за наше ратарске девојке једини начин, да се и сељачка девојка уздигне на виши степен просвећености, те да научи, како ће и на који начин ће: *1. припремати и спремати добра и здрава јела; 2. неговати подмладак; 3. водити више рачуна о телесној чистоти и здрављу своје чељади; 4. одржавати ред и чистоћу по домовима и т. д. и т. д.*

У прву такву школу Савеза Српских Земљорадничких Задруга примиће се највише 20 девојака, у првом реду задругарских кћери од 16 до 20 година (ни млађих ни старијих), потпуно здравих, без знатнијих телесних грешака и мана. У другом реду примаће се — као што смо пре рекли — кћери оних *напредних ратара,* који нису задругари, јер још код њих није задруга основана, *али који су изабрани за узорне господаре.* (То су ратари, који по упутствима стручњака Покрајинске управе, Оделења за народно господарство, и стручњака Савезових своју земљу обрађују).

У школи ће имати ученице бесплатно: стан, огрев, осветлење, наставу (обуку) и прање.

Трошак за железницу сносиће родитељи.

Од разних кућних намирница, свака ученица има да понесе са собом у школу шта може и колико може, макар и најмање, као например: брашна, кромпира, бела пасуља, јаја, једно или два пилета, масти и сланине.

Од преобуке треба да понесе: 2 пара у оделу; 2 пара у рубљу; 2 пара у обући (опанци, ципеле); 1 чешаљ; 2 убруса (пешкира); 3 до 4 џепне марамице (рупчића); 1 четку за чишћење блата; 1 четку за сјајење ципела; 1 четкицу за зубе.

Месо и остале намирнице, у колико не дотече за кување оно што ученице донесу, набављаће школа.

Све ученице живе, раде, једу и спавају у школи. Ученице не могу за цела два месеца ни једаред школу оставити и кући ићи.

Само недељом после подне биће дозвољено родитељима и рођацима, да посећују у школи своје кћери односно рођаке.

У школи ће се предавати: *I. Домаћинство: кување; мешење хлеба и пецива; постављање и служење око стола; прање и искухивање рубља*

ПОДЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

(Настанак из *Тежака* за 1922 годину)

Путујући данас од Пожаревца к Свилајнцу, где смо фала Богу благополучно приспели, с највећим сажаленијем узпут, а и свуда куд' смо год пролазили приметили смо велико небреженије у пољском раду. Људи уместо да благовремено пољске послове свршују, летину своју сабирају, они ово са свим пренебрегавају и остављају да рана у пољу пропада, труне и прорашћује, а у место овог одају се другим којекаквим безпослицама, кад је време за сабирање усева, они онда шљиве млате и купе, а нимало се о многоважнијим пољским пословима не старају. Приметивши ово, увидили смо и то, да уредбе наше с поставленијем економа никаквог до сад успеха код људи причиниле нису нити ћеду овим начином причинити, но шта више изгубленије времена економима и трошак правителствени авни, из које би се економи за труде награждавати морали наносе.

Поводом овим нашли смо се побуђени, цело ово заведеније, *економическо* сасвим уништожити и друго средство к поболшанију пољскога рада употребити, које ће се поздније побољшанију пољскога рада употребити. које ће се поздније од нас издати, чега ради и препоручујемо Совету, да одма уништоженије ово свима исправничествима а посредствои исправничества и свим среским старешинама и економима обзнани, наложивши исправничествима, да сва у предмету овом економима и среским старешинама издана од нас настављенија и дипломе одузму, ова да сасвим уништожена и више несушчествујући бити, објаве, и сва акта овако сакупљена Совету пошљу, која ће потом Совет нама рапортом својим спровести. Међутим, пак, нека Совет препоручи среским старешинама, да они за то време настојавају, да народ своје пољске послове приљежно, до друге наредбе, извршује и да народу објаве, да ово уништоженије економа зато бива, што народ у економији никакав успех не показује, нити се заповестима економа повинује.

В № 3805,
13. Септембра 1837
У Свилајнцу

Милош Обреновић
књаз убски

После тога се није заводила ниједна друга пољопривредна установа, нити се на који начин организовала пољопривредна пропаганда. Тек после 16 година је установљена прва *школа* пољопривредна (1853. у Топчидеру), али је *на захтев Народне Скупштине* укинута (1859).

Непосредну пољопривредну пропаганду *држава* ни

и глачање (пеглање); кување сапуна; намештање постеље; одржавање чистоте по одајама, као: рибање патоса, прање прозора, чишћење пећи и т. д. II. Кројење и шивање рубља за одрасле и одојчад. *III. Хигијена* (Наука о чувању здравља: основи хигијене (науке о чувању здравља): нега болесника, прва помоћ у нужди; болесничка соба; нега и исхрана породиље и новорођенчета; употреба топломера; предохрана од заразних болести (како ћеш препречити, да не наиђу и на твоју кућу) и т. д. *IV. За неписмене ученице* биће посебан течај (курс), у коме ће свака неписмена девојка научити читати и писати, па ће тако ученице из Школе за сеоске домаћице понети и најпотребнију писменост.“

Тако Савез мисли већ ове зиме и идућег пролећа да одржи прву такву двомесечну школу за сеоске домаћице засад најпре у једном већем месту у Банији, које буде одговарало у свему најбоље за тај посао, нарочито обзиром на потребне просторије. Друга исто таква двомесечна школа за сеоске домаћице одржала би се у Лици.

За сад је важно то: 1. да све задруге наше у Банији и у Лици за ту намеру Савеза у Загребу сазнаду; 2. да се упознаду са целом том ствари из послатих им разних упутстава, и 3. да јави свака задруга Савезу по имену и по презимену оног задругара ратара који је вољан да своје дете (треба навести и име девојчино и кога је дана и године рођена) упути у ту школу, кад се у његовом крају отвори, да научи у њој све оно, што треба кући њезиној садањој, као и оној, у који ће се данас сутра удомити.

Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу већ је отворио упис до 15. јануара ове године за прву своју двомесечну школу за сеоске домаћице, на којој се имају школовати кћери напредних ратара из Баније, Лике и Крбаве.

Ми поздрављамо ову срећну идеју Савеза Српских Земљорадничких Задруга да и нашему женском свету на селу пружи потребна знања за живот. Ми смо и сами у више махова истицали потребу домаћичког васпитања, па се радујемо да се у том правцу почиње сада више радити а нарочито преко установа, које су за то највише и позване.

Желели би да такву исту акцију поведе и наш Савез Земљорадничких Задруга у Београду, управо да је настави, јер је и пре рата на томе радио.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговара. које смо до сада добили од наших читалаца на анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечсна искуства, да то у општем интересу што пре учине.

Уредништво

Успех је прошле године био само у рационалном гајењу кукуруза, и у колико је се који пољопривредник старао, да испуни све услове за рационално гајење ове биљке, у толико је и принос био већи и обратно. Одомаћеним пак старим начином обраде, у овој години кукуруз је дао сасвим незнатну па чак и никакву бербу.

Ја ћу пак у кратким потезима описати свој „поправљени“ начин обрађивања (пошто још нисам у могућности да до ситнице испуним све услове, који се у правилном

после никако није заводила ни *организовала.* Ту су улогу сасвим *посредно* вршиле пољопривредне школе (*Земљобелско-шумарска школа* у Пожаревцу 1870—1882. *Ратарска Школа* у Краљеву од 1882, *Школа за винодеље и воћарство* у Букову од 1891 и *Ратарска Школа* у Шапцу од 1906) и једним делом сресни расадници и окружне пољопривредне станице.

На пољу пољопривредне пропаганде од 1869. стоји готово усамљена, једна приватна установа, Српско Пољопривредно Друштво, које се више од 50 година, уз оскудицу довољних срестава, довија да у народ унесе не само боља семена и савршеније справе, алате и машине, већ и што више знања и искуства пољопривредног и да науку пољопривреднр популарише. Оно то постиже и непосредно преко својих Подружина, савлађајући тешкоће које су многобројне и предрасуде које су биле врло дубоке и на које и сад наилази врло често.

Да би свој пропагаторски рад пуније организовало и што јаче кренуло, Српско Пољопривредно Друштво се у почетку 1920., обратило многим лицима у Србији, позивајући их на ову племениту сарадњу. Писмо, којим се оно за ову сарадњу обратило, од интереса је за оцену напора који су у овом правцу чињени, те га, зато, у целини саопштавамо.

Пре 50. година је основано Српско Пољопривредно Друштво, коме је постављен задатак да помогне развијању напредне пољопривреде и да изиђе у сусрет нашем тежаку, а то ће рећи нашем народу, да унапреди своје домаћинство, да поправи своје стање и свој живот учини пријатнијим и милијим. За ових 50 година је Српско Пољопривредно Друштво, не располажући никаквом издашнијим финансиским срествима, учинило огромне користи нашој пољопривреди и вашем тежачком народу. Оно је, прво у овој земљи и читав низ година потпуно само и без ичије сарадње и помоћи, у наш народ уносило и распростирало и гвоздени плуг, и дрљачу, и копачицу, и ветрењачу, и пријер и сечку, и вршалицу и све друге, по броју многобројне, а по важности за напреднији пољопривредни рад од огромнога заачаја, справе, алате и машине. Српско Пољопривредно друштво је задобило српскога тежака за сејање детелине, грахорице сточне репе и других пићних биљака; успех је настоіавања Српског Пољопривредног Друштва да су држава и друге установе помогле а наше пољопривредне масе прегле на посао око поправке сојева и подизања наше стоке, око обнављања филаксером упропашћених винограда, око развијања нашега воћарства и т. д. Српско Пољопривредно Друштво је непрекидно улагало своје напоре да нашега тежака задобије за напреднији рад у свима гранама пољдпривреде, па су ти напори уродили видним успесима.

(Наставиће се).

гајењу овог таког важног усева намећу), а код кога је најважнија чињеница *зимско* орање.

Као и осталих послератних година, и ове поорао сам земљу за кукуруз у другој половини зиме. Дубина орања је била 18-20 с. м. просечно. Још истог дана по орању, површину прешао сам трновом браном да бих успорио испаравање зимске влаге. Сејање сам вршио од 25. марта па до 1 априла (по старом календару) пошто је било топло и земља процедна, на следећи начин.

Да бих уништио поникли коров, протерао сам култиватор у недостатку екстирпатора, за тим браздарем обележио врсте, уздужно, па по њима мотикама за обраду репе посејао на одстојању 1.50 м. оцак од оцака, а на растојању врста од 75 с. м. Дубина сејања просечно 5-6 с. м. На мањој дубини нисам смео сејати услед врана и шева, које су грдне просторије сасвим или делимично упропастиле. Засејане површине одмах сам дрљао, а после 2-3 дана поваљао глатким ваљком.

Кад је кукуруз никао тако, да су се врсте могле распознати, поновио сам дрљање лаком дрљачом чиме су младе кукурузне биљке биле ослобођене коре а евентуално и поникклог корова, тако, да су овако подрљане површине личиле на опрашене.

Прво прашење извршено је кад су кукурузне биљке достигле пораст око десетак сантиметра којом је приликом и проређен, остављајући у сваком оцаку — кућици по два струка. Друго прашење извршено је кад су струкови дорасли 25-30 см. и треће (у место огртања) кад је кукуруз достигао висину 75—80 см. Сва три прашења вршена су врло плитко, а са циљем да се убије ницајућа трава и успори нагло испаравање зимске влаге, која се је још у оној обрађеној површини налазила.

Вегетација кукурузних стабла била је потпуно задовољавајућа, тако, да су ова достигла висину до 2 метара па и више.

Добијено је преноса у зрну просечно 1.800 кгр. по хектару (мерења само вршио помоћу подмерених корпи за бербу.) По кукурузу сејан је као узрод сами пасуљ, „пешак“ („чучавац“).

Огледна парцела у величини 11 ари, рађена је на исти начин с том разликом, што је сејање извршено на растојању врста од 80 см. а 40 см. струк од струка. Земља је била роднија, а и кукуруз је дошао на исту тек као пети усев. (Сточна репа, две године узастопно кромпир, пасуљ, па тек као пети усев дошао је кукуруз) чему придајем највећи значај. Принос је на овој парцели био у зрну 246 кгр. што чини 2.236 од хектара.

За семе сам употребио бели кукуруз од просечно 10-12 реди, мелез између белог зубанца и белог скоро. зрелца. Има ту добру особину што не јури много у шашу (као жути зубанац) и добро сазрева.

Ја сам за то да се с пролећа — пред сетву земља плитко обради екстритатором, колико ће само од прилике бити дубина сејања.

Важно је за нас пољопривреднике, да ове ствари које још нису довољно протумачене и на даље испитујемо и то на мањим површинама.

Драгољуб Ј. Стојановић
земљ. пв М. Црнића Пожаревац

У спомен своме другу Љуби Новаковићу

Рука ми дркће кад узимам перо да опишем ове успомене. Јер Љуба Новаковић није ми био само друг, него и једна од најсимпатичнијих личности с којима сам у свом подужем току живота долазио у додир... Наше другарство датира још из оног доба живота, где влада још наивност, кад се добар друг заволи као рођени брат, па та сугестија остаје и даље припојена уз душу, те прати човека кроз цео живот. Наше су се душе сродиле тако, да их ни крвна веза не би боље спојила.

Нашли смо се у првом разреду гимназије у Крагујевцу, и становали смо кућа до куће. У школу смо ишли заједно, па се и од туда враћали заједно. У школи је показао особиту бистрину и био је први ђак. Како је био маленог стаса, пок. Милош Зечевић, професор, често га је пред свима друговима миловао као свако добро дете, а поглед Љубиних изразитих очију освајао је све другове, те код никога није било због тога зависти, као што често бива међу ђацима.

По свршетку другог разреда, растали смо се. Дошао сам у Београд на даље школовање, али другарска веза између мене и Љубе Новаковића није престала. По свршетку гимназије нашли смо се у Београду. Био је на путу за Чешку, да се ода студирању пољопривредних наука. Пристао сам одмах да му се придружим, пошто сам и сам имао прилично имања за рад после школе. Али ме он одврати од тога, из разлога што и сам још не зна, да ли ће остати у Хруђимској школи коју му је неко препоручио. И ја се упишем у правни факултет тадашње Велике Школе, да бих проширио знање у природним наукама и јестатвеници, јер се у првој години тада већим делом училе ове науке.

По повратку из Хруђима, после годину дана, опет се нађемо у Београду. Дошао је са уверењем, да треба да идемо у Крижевац (у Хрватској), јер је од својих професора у Хруђиму добио обавештења, да ми из Србије не треба да тражимо боље пољопривредне школе од Крижевачке. Тамо је био директор пок. Драгутин Ломбл, чувени чешки пољопривредни писац и агроном, а поред њега и већи део професора Чеха, сви одабрани из чешких школа. Крижевачка школа била је и већег ступња од Хруђимске, која је и боље одговарала нашем претходном школовању. И ми одемо тамо, па идуће године пођу за нама још неколико другова све са свршеним средњим

школама. То је био одјек тадашњег покрета међу средњешколском омладином, да се одаје учењу „реалних наука“, те да, уз самосталан живот, спреме погодбе за напредак народне привреде: рационалном земљорадњом и развијањем индустрије. У школи смо били пример једног преданог рада, уредности и пуне свести за свој будући позив, а уједно и привлачна снага за све корисне установе које проширују стечено знање и утврђују другарску солидарност међу студентима. Од тих установа ђачко удружење „Плуг“, за узајамно стручно усавршавање, постојало је све док је и школа постојала, као доказ: да је оно првобитно још добило солидну основу, и да је било потребно. И пут како треба и шта треба радити у овом удружењу утрли смо ми.

Но, тежња за што вишим стручним образовањем, ради чега смо имали све предиспозиције, одвела нас је по свршетку Крижевачке школе на Велику Школу за обраду земље (Hochschule für Bodenkultur) у Бечу, која је тада била у оснивању, у почетку седме деценије прошлога века. Примљени смо били за редовне слушаоце. И одабрали смо за слушање: Хаберланда, Опште гајење усева; Вилкенса, гајење стоке, природни закони гајења животиња и прераду млека; Перелса, пољопривредне справе и машине; Хекеа, Науку о управи добара; Нојмана и Онкена, Науку о народној економији; Мархета, Пољопривредно право; Цилера, Хемију и Агрикултурну Хемију; Швакхефера, Пољопривредну Хемијску Технологију и т. д. Предавања ових чувеник научника, који су сабрани били из разних немачких великих школа, а понајвише из Мађарског Алтенбуга, била су од великог интереса и, што је врло важно, праћена су била праксама, демонстрацијама и семинарима, у којима смо марљиво узимали учешћа. Како смо дошли из једне више пољопривредне школе, нама су ова предавања и много јаснија била, а у некима нисмо налазили ништа више но што нам већ није било познато. Нашли смо, да је за наш практичан позив довољно и најкраће бављење на Великој Школи.

Љуба је још у школи правио комбинације о правцима рада на свом имању. Налазио је, да ће му подизање једног великог винограда на имању давати најбоље рента, те је тежио, да се у правцу виноградарско — винарском нарочито специјалише. Ради тога је кратко време у Клостернајбургу посећивао предавања чувеног научника Бабо-а, а после је отишао у Гајзенхајм на Рајни, да тамо у теорији и пракси настави своје специјалисање. Чувена Гајзенхајмска виноградарско-воћарска школа пружала му је могућност да се теориски усаврши, а виногради и подруми школски и околине да проучи разне прилике, радове и методе у виноградарској пракси и неговању вина који су тамо у употреби и који су тако високо подигли глас култури и производњи вина на Рајни. То га је потпуно оспособило за самосталан рад, а уједно и побудило да своја проучавања рајнског виноградарства опише у једној подужој расправи која је штампана у Тежаку, па прештампана у књижицу, и која поред описа садржи пуно језгровитих поука за практичаре. Та му је расправа отворила пут у „Друштво за пољску привреду“, које га је изабрала за свог редовног члана.

Још раније, а нарочито у Бечу, Љуба се радо бавио и проучавањем друштвених — социјалних — проблема уопште, а посебно и у односу на пољску привреду. Тежња да уђе у суштину тих проблема и да проучи најшире основе народне привреде, одвела га је на универзитет у Липисци (Лајпцигу), где је слушао Рошера а читао и дела разних савремених писаца, нарочито „катедерсоцијалиста“ Диринга. Написао је врло темељиту студију о економском стању нашем, и научно је доказао, да напредак пољопривреде у нас може бити само ако се организује на темељу производних задруга — асоцијација, као што се наука пољопривредна и техника у целом свом пространству може применити најбоље на великим имањима. Тог принципа Љуба држао се непромењено и доцније. Споменута студија штампана је у крагујевачком листу „Јавност“ и изазвала је велико интересовање.

Вратио се у домовину и ступио на имање свога оца, пок. Јове Новаковића у Краљеву. Имање је доста пространо, и највећи део у једном већем комплексу. Уместо чистог ратарства, Љуба је увео гране које мање траже рада и осигуравају рентабилност. Засадио је велики воћњак, поглавито од шљива, а на јужној страни подигао је виноград, највећи у околини, од одабраних домаћих сората. Завео је и боље сточарство, нарочито облагорођене свиње, које је имању такође подигло ренту. Ридио је по свима гранама колико се могло интензивније, уз примену модерних справа и машина, тако да је имање Новаковића било јак такмац имању тадашње Ратарске Школе у Краљеву. Већ се беше прочуло вино Љубе Новаковића које се тражило за боље столове. Да би могао свој реноме одржати, латио се прибављању вина и ван свога подрума: у Жупи и Крајини, где се бавио преко бербе прерађујући сâм грожђе у вина по свом методу, и давајући уједно практичног примера околини о бољем искоришћавању доброг квалитета грожђа.

Радећи тако у средини народа, Љуба је стекао брзо широку популарност. То му је отворило пут и у Народну Скупштину. Прво као владин посланик, а после као народни посланик свога округа чачанског, Љуба ступа на политичку позорницу, и својом високом интелигенцијом, дубоком логиком и говорничким даром, излази у прве редове, тако, да, задобија изгледа да постане и Министар. За владе краља Милана био је доиста у кандидацији за Министра, али се то осујети зато „што је још млад“. Но, није потрајало дуго, па је ипак позван био за Министра Народне Привреде који је положај заузимао до смрти последњег Обреновића.

Ожењен из једне од чувених кућа у Смедеревској Паланци Илије Матића, Љуба је прешао на имање свог таста, оставивши имање своме млађем брату Божи који је такође био школован економ. На већем имању и с јачим материјалним средствима Љуба је могао сада показати и много јачих успеха. Паланка је место, где је цветала трговина са стоком, и ту повољну конјектуру искористио је Љуба одлично. Па и на осталим гранама пољопривредним показао се убрзо утицај његов.

Но, потреба је била да се Љуба привремено уклони из праксе и да се прими државне службе. На то га је приволео његов друг и начелни пријатељ г. Раша Милошевић, као Министар Народне Привреде, коме је

неопходно потребна била његова сарадња у Министарству. Постављен је био за начелника одељења за трговину и индустрију и начелника одељења за земљорадњу и сточарство. Многи пројекти законски били су спремљени тада у оба одељења, а нарочито у одељењу за земљорадњу и сточарство. Особито треба истаћи: пројекат законски, којим су обухваћене биле све пољопривредне установе које треба оснивати и довести у састав Министарства; затим: пројекти законски о обезбеђењу пољских плодова и стоке, о уређењу ветеринарске струке и т. д. У то доба први пут је одржана једна шира анкета од стручњака о домаћем сточарству, његовом стању и мерама за унапређењу, с чијим се мишљењем сложио тадашњи Привредни Савет и од које тек је започет систематски рад у ширим размерама на унапређењу нашег сточарства. Тада је отпочето припремање терена за шире увођење Рајфарзенових организација у нас, и државном потпором изаслат је главни пропагатор г. М. Аврамовић у стране земље, нарочито у Италију и Француску, да проучи законодавство о земљорадничким задругама за примену и у нас.

Промене које су убрзо после тога наступиле Љубу су довеле на управу нижих пољопривредних школа, најпре у Краљеву па после у Букову. У Букову нарочито његов рад био је плодан, како у погледу стручне наставе тако и праксе. Нарочито у последњој, заведени су нове методе у производњи калемова по француском начину, подизању винограда, употреби чистог квасца за врење у шири и многе друге поправке у неговању вина. Ван школе био је стожер, око кога су се скупљали Крајински виноградари, којима је живом речи и делом давао стручне поуке, кад год је за то била прилика. Као управитељ Винодељско-Воћарске Школе постављен је за Министра Народне Привреде.

Љуба је био члан Комисије противу филоксоре, члан многих мисија и специјалан делегат на конгресе у иностранству, на којима је био биран и за часника. Тако је на градинарском конгресу у Паризу 1900. поред кнеза Гагарина Љуба био почаствован избором за потпредседника.

По рестаурацији 1904 године Љуба се био повукао од јавног рада, и тек у последње време — 1921. год. — пристао је да буде изабран за председника Срп. Пољопривредног Друштва, и тиме је поново ступио у агилност. Као председник учинио је, да Друштво, после тешког удара који је претрпело за време рата, опет добије полета, и да своје деловање развије и умножи у свима правцима свога задатка. Он је знао мудро руководити пословима у Друштву, уносити иницијативе, одржавати чланове у сагласности и бринути се да се од програма рада и одлука које се донесу ниуколико не отступа. Нарочито се старао за материјалну страну друштвену, пошто Друштво као алтруистичка установа не ради са зарадом, те да одатле црпе средстава. Његовим утицајем нарастао је знатно пољопривредни фонд Друштвени, који временом треба да обезбеди обртни капитал Друштву. Значајни је и положај који је заузимао у седницама Пољопривредног Савета као члан овога, нарочито код законског пројекта о аграрној банци. Јачином својих разлога он је успео да докаже неправду која је тим пројектом имала да се учини неорганизованим земљорадницима, којих има много више, у дељењу кредита, и своме мишљењу привукао је најјаче претставнике пољопривредне интелигенције у Савету.

Љуба Новаковић је радио и пером. Као управитељ и наставник у школама израдио је своје предмете које је предавао за своје ученике. Осим напред споменутог делца о рајнском виноградарству, заједно смо израдили уџбеник за ниже пољопривредне школе *Опште Ратарство* које је изашло у издању Министарства Народне Привреде. Израдили смо и један велики део *Виноградарства* али нам је рукопис пропао за време рата....

Јаван живот Љубе Новаковића даје слику једног сталног карактера који се ничим није могао помутити. Високо образован, необично бистрог ума, јаке логике, конзенквентан у делању, отменост, племенито срце, благо понашање, алтруизам, били су карактерне особине његове, којима је освајао, и био поштован, цењен, саслушан и примљен у сваком друштву где се појавио. И у породичном животу био је сретан као ретко који, као: супруг, отац, тест, свекар и деда....

Драги мој добри друже Љубо! Твоја ме смрт изненадила на путу далеко од тебе, и највећа ми је жалост што те нисам могао оплакати заједно са твојим милим и драгим. Написах ове редове у спомен нашег вазда искреног другарства. Нисам можда обухватио све што је требало о теби изнети; верујем да би ти умео то о мени много вештије изнети. Дубока жалост за тобом, не даде ми снаге више. Опрости ми, а буди уверен да ти за твоје доброте, другарску пажњу и оданост остаје вечито обавезан,

твој стари друг

Паја Т. Тодоровић.

ЗА ЕТНОГРАФИЈУ

(школованим економима и људима из народа)

Пре неких 30 година је Г. Јован Цвијић, професор Универзитета, ударио темељ за прикупљање антропогеографске грађе и поставио основе за етнографска истраживања у нас. Његовом позиву за прикупљање те грађе одазвали су се неколико професора, учитеља и свештеника *а још ниједан школовани економ.*

Међутим, на школованим економима и људима из народа у првом реду лежи дужност да се Г. Цвијићеву позиву одазову, да народ проучавају, да антропогеографску и етнографску грађу прибирају и да је г. Цвијићу шаљу. Они су не само у непрекидном додиру с народом, већ и својом струком су упућени да не само народ свестрано познају, већ и радње његове да прате и проучавају. Материјална култура нашега сељака је готово искључиво ратарство, сточарство и шумарство, са нешто мало домаћега рукоделства. Школовани би економи из тих грана народнога рада могли побрати и врло много и изванреднога важнога етнографскога материјала, који би сад одмах био врло користан за познавање народа, а нешто доцније и за његову културну историју.

У садањим облицима народоога рада има још знатних трагова наше старе привреде и наше старе културе, па би се у описима, што би их школовани економи вр-

шили, нашло пуно грађе и за нашу културну историју минулога доба. Наводњавање (водовађење), набијање сира у мехове и чаброве, припремање пастрма, сланине и пршуте, старовремска прерада воћа, израда и употреба многобројних кућних направа и старинскога пољопривреднога алата, стари начин рада око пчела, стари начин сточарења, готовљење јела и пића и т. д. и т. д. — све су то појаве и радње, које школовани економи могу запазити пре и боље него многи други, па су дужни и својој струци и науци о познавању свога народа све то, и много што друго, испитати, проучити и описати.

И ми се надамо да ће школовани економи и други људи из народа приступити томе послу с преданошћу који он у пуној мери заслужује, те испунити једну своју дужност и послужити науци свога народа у најлепшем уверењу да чине једно лепо дело.

Уверени смо да ће им и Г-Цвијић лично и Академија Наука, која ту грађу прима и сређује, изићи на сусрет да им тај посао олакшају упуствима и саветима. Зато се школовани економи и људи из народа треба њима и да јављају из сопствене иницијативе, не чекајући подстрека ни с које стране.

БЕЛЕШКЕ

Број оваца у Русији, који је био раније важан чинилац руске привреде претрпео је у светском рату тешку рану. Гајење меринских оваца, које је било у полету, за време совјетске владавине уништено је, а јако је опало и овчарство Киргиза, који се селе из места у место.

Ch. b. z. — Т.

Вештачка свила. — У новије доба се производи доста „вештачке свиле“. Она са правом свилом нема ничег заједничког. То су вештачка фина влакна, која по сјају потпуно личе на свилу, али не и по трајности и јакости. Граде се из памука или желатина. Прво се је почела фабриковати у Француској. (Шардоне). Вештачка свила мало траје, слаба је, а јако запаљива, с тога се и употребљава за тканине, код којих није много стало до тога, колико ће трајати. Данас се вештачка свила, израђује сем у Француској још и у Швајцарској, Енглеској и Немачкој.

Од природне свиле се разликује по горењу. Природна свила гори врло слабо, козржа се и оставља већи или мањи пухорак; при томе се развија нарочити карактеристични смрад. Вештачка свила сагорева одмах у пепео, не остављајући пухоре, а задише као спаљени лан.

Ch. b. z A. T. J.

Производња меда у Чехословачкој. — Год. 1921. произведено је у Чехословачкој меда за 90 милиона ч. круна а воска за 5 милиона. Цена је била меду 25 ч. к. а воску 46 ч. к. килограм.

(Chov tospodaž zvirat)
А. Г. Ј.

Опадање овчарства услед суше у Аустралији. — Услед суше у 1921 год. овчарство је претрпело знатан губитак. Тако је у пределу Армиладе од 1,547000 брава угинуло услед суше 220000 брава. Од јагњади је остало у животу само 32%. На Новом Селанду угинуло је 1 900 000 брава од 23,975000 брава, колико их је било у 1920 години,

(Chov tosp. 2 v.)
А. Г. Ј.

Промењивост размера и крупноће јајета. — Амерички биолог Куртис вршио је многе огледе с кокошијим јајима расе плимесрок, па је нашао:

1. Да величина, облик и садржина се мењају с јединком али су код исте јединке управо, стални.

2. Величина (крупноћа) се више мења него облик: у исте јединке је размера дужине према ширини свагда сталнија од крупноће и тежина жуманцета је сталнија него тежина беланцета и љуске; отуда је код ситних јаја жуманце сразмерно веће (теже) него код крупних јаја.

3. Крупноћа јајета иде с добом ношења: у почетку и на крају тога доба јаја су најситнија а средином најкрупнија. Крупноћа опада с бројем снешених јаја; што кокош мање јаја снесе, тим су крупнија.

Ch. h. z. T.

Међународна прослава стогодишњице дана рођења Грегора Мендла у Брну. — Јула 12. прошле године 1922. навршило се је 100 година од дана рођења великог природњака Грегора Мендла, чији су радови основа целе савремене науке о наслеђу; Мендел се је родио у Хајцендорфу у Шлеској, а радио је у Брну у Чехословачкој. Прослава је обављена септембра прошле године у Брну, уз учешћн преставника науке свију народа на свету.

Највећа млечност крава. — Јављају из Америке, да је крава „Проспект“ дала за годину дана 16952 кг. млека. Она је пореклом од по млечности чувених родитеља; млеко је давала кроз свих 365 дана, тешка је 748 кг. Гајена је скоро стално на слободном ваздуху, а храњена одговарајућим хранивима.

H. b. z. — Г. —

Највећа млечност коза. — Познато је да коза сразмерено својој тежини производи највише млека. Јављају из Немачке, да је четворогодишња коза неког H. Schulze-а у Бранибору дала за првих 10 недеља 480-500 лит. млека; има дана када је намужено по $7^1/_2$ л. Масноћа млека била је 2, $_1$%, Виме јој је било необично развијено.

Ch. h. z. — Г. —

Швајцарски франак и швајцарска пољопривреда — Швајцарски је извоз спао у току једне године скоро на половину, — од 3277 милиона у години 1920 на 1764 милиона у години 1921. Занимљиво је по пољопривреднике сазнати како је са сточарством у земљи високе валуте. Швајцарска пољопривреда и њене прерађевине јако су погођени. Коштичаво воће, које је претпрошле године (1921) необично радило показује у статистици извоза само 2 милиона према 19 милиона у години 1920. Извоз стоке, који се је пре светског рата кретао између 8 и 12 милиона, спао је постепено у 1920 г. на 4 мил. у последње време на 2,^{4} мил. Месо, конзерве поврћа, јабуковача и др. скоро су исчезли из извозне статистике. Швајцарски земљорадник преживљује катастрофалну несрећу, а и швајцарска индустрија броји тешке дане. Извоз сатова спао је на половину, а многе фабрике обустављају рад.

Ch. h. z.

Бројно стање стоке у Немачкој

Године 1921. децембра 1. вршен је попис стоке у Немачкој, који је дао овакав исход:

	1921	1920	1913
Коња	3,683000	3,588000	3.836000
Говеда	16,840000	16,807000	18,571000
Оваца	5,882000	6,150000	4,989000
Свиња	15.876000	14,179000	22,669000
Коза	4,337000	4,459000	3,197000

— г. —

ГЛАСНИК

Нов члан утемељач г. г. *Милија и Илија* браћа *Карићи* из Крстаца, среза Драгачевског, положили су каси друштвеној 100 динара и тиме су уписали свога покојнога оца Василија Карића за члана утемељача Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво благодари именованим на послатом улогу, а њиховом оцу жели вечни помен

ЗАПИСНИК.

42. Седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане на дан 15. децембра 1922. год. у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни г. г. Алекса Поповић, Александар Јовановић, Љуба Јовановић, Вића Радовановић и Драгутин Спремић.

Председавао заст. председника Алекса Поповић.

Бележио економ Мирко Димитријевић

I.

Прочитан је записник прошле седнице, — Одбор исти прими.

II.

Прочитано је мишљење г. Љубе Јовановића члана Управног Одбора о пројекту Управе удружења инжињера о грађењу железница. Одбор одлучи: да се сазове скуп свију секција у конференцију на којој ће се ово питање дискутовати, да се реферат умножи у неколико примерака и да се пошаље секретарима секција по један примерак.

У исто време одлучи: да се пише удружењу да пошаље 10—15 примерака пројекта.

III.

Прочитан је предлог Пољопривредног Друштва за Српску Војводину за заједнички рад са овим Друштвом, — Одбор одлучи: да се предлог упути Др. Велимиру Стојковићу да га проучи и поднесе Управи извештај.

IV.

По тражењу Министарства Пољопривреде и Вода да Друштво поднесе извештај о своме раду од оснивања па досада ради статистичких података, — Одбор одлучи: да администрација спреми тражене податке и прочита у седници Управног Одбора, пре но што буде послато Министарству Пољопривреде и Вода.

V.

По молби г. Богољуба Милошевића инспектора Министарства Пољопривреде и Вода да Друштво изврши пошиљку једне кошнице за Босну. — Одбор одлучи: да администрација види шта ће коштати подвоз желез. до места, да ли место има железничку станицу и колико је кошница тешка па по том доставити Одбору.

VI.

По мишљењу Набављачког Одбора, да треба отказати набавку прскалица Драгомиру Стојановићу заст. фирме Верморел, — Одбор одлучи: да Набављачки Одбор, да писмено своје мишљење

VII.

По молби Њег. Светлости Патријарха, да Друштво пошаље на праксу Пауна Милновића свршеног ђака сточарске школе у Краљеву, — Одбор одлучи: да се упита Њег. Светлост да ли тражи да га Друштво упути као волонтера па неком имању ради прексе о његовом трошку, или да га Друштво упути као свога питомца.

VIII.

По добивеним офертима за штампање Тежака у 1923. године Одбор одлучи: да се одреди комисија која има да отвори оферте. У ту комисију има да уђу два члана књижевног и један члан финансијског Одбора.

IX.

По молби Универзитета, да се Пољопривредном Факултету уступи један Друштвени локал за смештај справа, — Одбор одлучи: да им се и поред најбоље воље не може изићи на сусрет пошто Друштво нема локала.

X.

По молби г. Тирића бив. инспектора за Подружине да му се изда уверење о његовом служењу — Одбор одлучи да му се изда тражено уверење.

XI.

По реферату заступника секретара да Друштво нема сувише ни једну пољопривредну слику и албума које би могло уступити Министарству Пољопривреде и Вода, — Одбор одлучи: да се пише Министарству, да су пољопр. слике и албуми упропашћени за време рата и нових нема.

XII.

По извештају Министарства Пољопривреде и Вода, да је г. Милан Анастасијевић секретар Министарства Пољопривреде и Вода одређен да врши дужност друштвеног секретара док Друштво не изврши избор секретара, — Одбор прими к знању са захвалношћу.

XIII.

По молби Никодија Стаменковића статистичара Министарства Пољопр. и Вода, да му Друштво изда 42 дин. колико има да прими 10% за распрооате календаре у 1921. год. Одбор одлучи: да му се изда тражених 42 дин.

Са овим је закључен данашњи дневни ред.

ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ Друштво је добило један вагон семена од луцерке, које ће продавати својим члановима и Подружинама по 29 дин. кгр.

Са поруџбином ваља похитати.

Добиће ускоро семе граорице, мухара и проса; цена ће се накнадно објавити.

СТЕЧАЈ. *Српско Пољопривредно Друштво* набавиће путем стечаја 20.000 килограма *плава камена.* Писмене понуде, у којима назначити % чистоће и цене, Друштво ће примати најдаље до 20. јануара тек. год. Рок испоруке до 20. марта 1923. године.

СТЕЧАЈ ЗА ИНСПЕКТОРА.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је Инспектор за Подружине.

Годишња плата до 6.000 динара, дневница 35 динара за себе и по пет динара за члана у породици и накнада трошкова када је на путу.

Претпостављају се кандидати са пољопривредном спремом, дужом праксом, радом на пољопривредној литератури и познавањем пољопривредних прилика у земљи.

Ближа обавештења могу се добити код Друштва.

Пријаве слати Друштву до 1. Марта 1923.

Бр. 10750. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 20. Новембра 1922. године у Београду.

Штампарија „СВ САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ђ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 3. БЕОГРАД, 21. ЈАНУАРА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно друштво на основи чл. 41. својих правила одржаће свој 49. редовни годишњи Збор 11. фебруара 1923. год. у своме дому у Београду са овим дневним редом:

1) Председник или његов заменик отвара Збор;

2) Подноси се извештај о раду друштвене управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;

3) Председник подноси на решење писмене предлоге, поднете благовремено;

4) Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за 1923. год.

5) Бирају се нови чланови друштвене управе;

6) Бирају се редовни и почасни чланови.

У колико се од свог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

Плетарски курс у Чачку.

Од велике је вредности грожђе, воће, градинарске и ратарске усеве пажљиво прикупљати и транспортовати на пијаце у нарочито за то подесним корпама. Наши пољопривредници оскудевају у спреми да би своје производе могли у бољем стању сачувати и прерађивати, а да не подлегну квару. Чачанска Пољопривредне Подружина увидела је ту потребу код пољопривредника у околини Чачка, и одлучила је још у марту месецу прошле године даприреди *десетодневни плетарски курс* за младиће са села. За то има довољно услова, т. ј. у околини Чачка, има довољно материјала за плетење корпи, али наши пољопривредници нису обучени у том послу — плетарству, које је од тако велике користи.

Плетарски курс одржан је од 7. до 18. августа прошле године у просторијама подружинских зграда; на томе је курсу било око 60 младића са села и вароши. Курсом је руководио стручан плетар Сточарске школе у Краљеву г. Павловић. Овај курс помогло је Министарство Пољопривреде и Вода са 4.000 дин. и сваки младић по свршеном курсу добио

је и новчану помоћ—младићи са села по 100 дин. из вароши по 50 дин. — поред главне помоћи у изученом раду на плетарству. Г. Павловић је успео да младиће, који су били на курсу за кратко време обучи првенствено у плетењу корпи за прикупљање и транспортовање воћа, поврћа и усева разних, па затим у изради разних модела корпи за привредне и домаће потребе.

Колике је користи дао овај први курс у плетарству, доказује нам то, што су младићи одмах по свршеном курсу код својих кућа отпочели израду корпи за своје домаће потребе и продају. Тиме су се запослили и све оно време, када не могу радити на пољу, услед рђавог времена или неког народног празника, када наш пољопривредник не ради на имању, искоришћују у плетењу корпи. — Један младић дневно је израђивао после свршеног курсу по 3 корпе за прибирање воћа и ратарских усева, израдио потребне корпе за своју кућу и преостале корпе продавао је по 15 дин. комад. Овај младић зарађивао је по 45 дин. дневно, када није могао ништа друго радити на пољу и тиме себи највеће користи допринео, па онда сељацима и пољској привреди.

По свршеном плетарском курсу, младићи су отишли својим кућама, задовољавајући се што су стекли једно знање, која им је неопходно потребно у сваком времену и месту, носећи собом највећу љубав према Подружини.

Од велике би користи било за омладину са села, када би се сваке године приредио ма какав курс из пољске привреде у изучавању савршенијих начина обраде земље, изради разних привредних потреба и осталог; тиме би се младићи запослили у слободним данима и данима када они највише могу научити разних новина из пољске привреде, које су им неопходно потребне за њихов будући привредни живот.

Приређивањем курсева и предавања за младиће са села од стране Пољопривредних Подружина, омладина ће још у младим годинама заволети те установе и биће њихови највећи сарадници, а они ће бити и ти, који ће све оно урадити што њихови стари нису урадили.

Нека би се и друге Пољопривредне Подружине угледале на вредну чачанску подружину!

— — Ђ.

ИЗ ВОЋАРСТВА

Курс државних сресних економа

и пробе сушење на сушници система Д-р Стојковића.

Министирство Пољопривреде и Вода, приредило је код „Земљорадничке Воћарске Задруге у селу Качулицама“ (код Чачка) петодневни курс, — који је трајао од 18—22. септембра 1922. године.

На курс су позвани државни сресни економи из округа чачанског, ужичког, рудничког и из среза: лепеничког, масуричког, подгорског азбуковачког, рађевског, посаво-тамнавског и сјеничког.

Скоро сви позвани курзисти дошли су на курс а било их је свега 19,

Курсом су руковали г.г. Милорад Палеташевић, управитељ школе за Сточарство и Планинско Газдовање из

ПОДЛИСТАК

Досадања пољопривредна пропаганда у нас.

(Настанак из *Тежака* за 1922 годину)

При свем том, ти су успеси тек само један предуслов за много опсетнији, шири, дубљи и темељнији рад на подизању и развијању напредне пољопривреде. Баш ти успеси, док с једне стране условљавају нове успехе даљим радовима Српског Пољопривредног Друштва, у исто време изискују да се све снаге, којима располаже наш диван народ, уложе у новим напорима око подизања и развијања напредне пољопривреде у свима њезиним гранама и по свима крајевима наше лепе земље.

Српско Пољопривредно Друштво очекује да ће се послу око извођења овога задатка, безмерно важнога и од огромнога значаја, одати и да ће се овим горућим потребама пољопривреде и пољопривредног народа одазвати сви људи које цене значај напредне пољопривреде, који су одушевљени њезиним развитком и који одиста воле свој напаћени народ.

Тај посао изискује ангажовање свих снага чак и да смо у редовним приликама, у нормалном развитку пољопривреде и у нормалном животу пољопривредног народа. Међутим, после ратова и после опустошења и пољопривреде и пољопривредног народа што га је окупација учинила, потреба да се сви, сви у буквалном смислу те речи, предамо послу око подизања и развијања напредне пољопривреде и око усрдне сарадње да се наш пољопривредник помогне у свакоме његовоме пољопривредноме прегнућу. — та је потреба толико велика и дужност да се њој одазовемо тако императивна, да јој се сваки, без двоумице и без икаквог утезања, мора одазвати.

По своме положају у коме сте, по своме високоме позиву да помогнете развијању напредне пољопривреде, по љубави коју гајите према своме народу и његовоме добру, ви ћете, дубоко смо уверени, са своје стране учинити све што можете, да се потреби народној одазовете и да се својој племенитој дужности одужите.

Данас се највише може урадити на подизању и развијању напредне пољопривреде и на помоћи народу, ако се пожуримо да целу земљу покријемо мрежом Пољопривредних Подружина; јер само с њима и преко њих Српско Пољопривредно Друштво може успешно радити на своме задатку, и јер само оне могу у народ унети напредније начине, рада, боље усеве, племенитије сојеве стоке, савршеније справе и алате, једном речју: подићи и развити савршенији, напреднији пољопривредни рад.

Краљева и Павле С. Петковић секретар Министарства Пољопривреде и Вода.

Они су одржали по утврђеном програму ова предавања:

1. Г. Палеташевић:

а) О брању шљива за сушење, прављење пекмеза, печење ракије и продају шљива;

б) Значај подизања шљивака, нега шљива и упознавање са штеточинама и болестима на шљивама, као и средства за њихово утамањивање; и

в) Важност оснивања Воћарских Земљорадничких Задруга у воћарским крајевима.

2. Г. Петковић:

а) Значај сушења шљива на сушницама система Д-р Стојковића, као и практично извођење на њима;

б) Користи са сушењем шљива на сушници Д-р Стојковића у упоређењу са другим сушницама у нашој земљи;

в) Утврђивање утрошка горива на сушници Д-р Стојковића за време једног налога.

По завршетку предавања а да би се могао утврдити утрошак горива за једно сушење, израчунати проценат сувих шљива и др. одређени су код сваке Задружне Сушнице система Д-р Стојковића по 2—3 среска економа за извршење тога задатка.

Какви су резултати добивени, види се из приложеног прегледа под **А.** (на другој страни).

Из ове таблице могу се извести ови закључци:

1. — Кретање средње просечне топлоте — температуре, на предњем делу сушнице (где се међу сирове шљиве) било је 50—60°С. а на задњем делу одакле се ваде суве шљиве од 75—85°С.;

2. — Шљиве су биле осушене у времену од 26—28½ часова (без парењача).

3. — На сушницама „две у вези“ т. ј. са две пећи стало је од 1575 до 1920. килограма сирових шљива;

4. — Од 100 килограма сирових шљива добивено је 30—32% сувих шљива; и

5. — Што се тиче утрошка горива, узимајући у обзир саму врсту дрвета као што се из таблице види, — за 1 килограм сувих шљива утрошено је просечно од 0,503 до 1,32 килограма дрва.

Шљиве су биле потпуно зреле, те је у толико и мање дрва трошено.

Одређена дрва за сушење претходно су на кантару измерена.

Приликом огледа констатовано је, да се топлота на два дела сушнице, који су подигнути на тумбасима преко ноћ, кад је спољна топлота нижа, у сушници смањује, — што је изазвало већу употребу дрва — чешће ложење.

С тога би требало и ова два одељења потпуно сазидати, у ком би се случају трошило мање дрва и повећала топлота у сушници.

Кретање топлоте било је равномерно као што се предвиђа, без икаквих наглих скокова те су се шљиве правилно и рационално осушиле.

Квалитет осушених шљива био је доста добар, с погледом што су шљиве услед суше биле доста ситне.

Интересантно је напоменути, да су се поједини задругари дугим сушењем толико извежбали, да топлоту у сушници и без топломера а помоћу увлачења руке могу приближено регулисати, што је врло повољно у случајевима кад топломер прсне и не може се одмах за време сезоне сушења купити.

Разуме се, да за сваки случај треба имати резервне топломере и избегавати сушење без њих.

На лесама није било исцуреног пекмеза из шљива а такође ни на поду сушница.

Државни сресни економи за све време огледа, дежурали су и ноћу и уложили сав труд, да се постигну ови веома корисни резултати за рационално сушење шљива.

Исто тако и сами задругари свесрдно су потпомогли руковаоце курса у извршењу повереног им задатка.

При свршетку курса приспео је и сам г. Д-р Стојковић, те је и он са своје стране упознао сресне економе са радом и руковањем сушница.

Павле С. Петковић.

Зато треба оснивати Пољопривреоне Подружине у селима, општинама, срезовима и окрузима. Ако се најпре у срезовима и окрузима Подружине оснују, оне треба журно да настану око оснивања Подружина у селима и општинама, које ће, са сресним односно окружним Подружинама чинити сресни односно окружни савез Подружина и преко савеза (сресног односно окружног) бити престављене у Српском Пољопривредном Друштву.

Чим се која Подружина оснује, сместа треба да се јави Српском Пољопривредном Друштву, да пошље свој програм рада и да ступи у најтешње везе с Друштвом како за набавку и распростиране семена, справа, алата и других пољопривредних потреба, тако и за одржавање практичних и очигледних предавања и курсева, за приређивање изложаба и т. д. Српско Пољопривредно Друштво стоји на расположењу свакој Подружини за свако обавештење, готово је пружити помоћ у стручним снагама за одржавање практичних предавања и курсева и т. д., а у колико буде у стању — оно ће и материјално помагати Подружине.

Како је пољопривредна пропаганда од врло великог значаја и како је за нас она од неоцењиве потребе, надати се да ће се ускоро преступити и новијим корацима за њезино унапређење и организацију. А њојзи морају своју бригу посветити и приватне културне установе.

(Свршетак)

А. ПРЕГЛЕД.

Извршених огледа о утрошку горива-дрва и сушењу шљива у сушницама система Д-р Стојковића, утврђеног од стран
државних среских економа на приређеном курсу од 18—22. септембра 1922. год. код „Воћарске Земљорадничке Задруге“ у Качу
лицама (код Чачка).

Редни број	Код Задругара у селу?	Систем Д-р Стојковића израђен по плану		На колико је леса извршен оглед	Просечна тежина сирових шљива са 1 лесе	Укупна тежина сирових шљива	Када су сирове шљиве метнуте у сушницу		Када су суве шљиве извађене		Средња просечна топлота у сушници — констатована С. Топломером		Врста дрвета	Тежина 1 куб. метра у килограмима	Укупна тежина утрошених дрва у једној пећи	Проценат сирових шљива на 1 леси	Проценат сирових шљива	Проценат сувих шљива са 1 лесе	Проценат сувих шљива		Проценат пареньача са 1 лесе	Проценат пареньача		Обрачун сушења шљива у целокупној сушници											
		Са колико пећи	Са колико леса				Дан по подне	Час	Дан	Час по подне	На предњем делу — где се мећу суве шљиве	На задњем делу — где се ваде суве шљиве												Укупан број леса за сушење шљива	Број леса за досушивање пареньача	Колико стаје сирових шљива и пареньача: На колико леса сирових шљива кгр.	На колико леса пареньача кгр.	Добивено: сувих шљива: Са колико леса	Килограма	од пареньача: Са колико леса?	Килограма	За колико су часова осушене шљиве у сушници (без пареньача)	Проценат сувих шљива од 100 килограма сирових	За један килограм сувих шљива утрошено је дрва	
																										На 48 леса	На 4 леса								Кгр.	Грам
1	Дедојевцима	2	52	16	36	576	19-IX	6^{30}	20-IX	8	50-58ºC.	76-82ºC.	Букова сирова дрва	657	738	36	576	11^{625}	186	1^{500}	24	48	4	1728	72	48	558	4	50	$27^{1}/_{2}$	32‰	1	32
2	На задружном имању у селу Качулицама № 1	2	52	8	35	280	19-IX	5	20-IX	7	50-60ºC.	75-80ºC.	Грабова сирова дрва	610	380	35	са 8 леса 280	10^{500}	са 8 леса 84	—	—	48	4	1575	—	48	504	—	—	27	32‰	0	758
3	Dto Dto № 2	2	52	8	38	304	19-IX	5^{10}	20-IX	7^{30}	55-62ºC.	77-85ºC.	Dto	598	390	38	304	12^{200}	97^{6}	—	—	48	4	1824	—	48	585^{6}	—	—	$27^{1}/_{2}$	32‰	0	665
4	Dto Dto № 3	2	52	8	35	280	19-IX	6	20-IX	9^{25}	55-57ºC.	77-81ºC.	Dto	600	460	35	280	10^{500}	84	—	—	48	4	1575	—	48	504	—	—	$28^{1}/_{2}$	32‰	0	912
5	Код Задругара Захарија Мајагоровића у селу Качулицама	2	52	8	40	320	19-IX	2	20-IX	4	65-80ºC.	75-80ºC.	Полу сува храстова стара дрва	570	280	40	320	12	96	—	—	48	4	1920	—	48	576	—	—	26	30‰	0	503
6	Код Задругара Живка Књежевића из села Самаила	1	26	8	40	320	19-IX	1	20-IX	4^{50}	48-52ºC.	78 81ºC.	Церова Млада у полу сува дрва	640	320	40	320	12	96	—	—	24	2	960	—	24	288	—	—	$27^{1}/_{2}$	30‰	1	11

23. новембра 1922. год.
Београд.

Извео,
ПАВЛЕ С. ПЕТКОВИЋ
секретар Министарство Пољопривреда и Вода.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Дудова штитаста ваш

— Њена природа и борба противу ње —

Уједињењем наше Краљевине добили смо и крајеве, у којима су пољопривредне прилике друкчије од оних у Србији; те су различите прилике условљене различитим географским положајем појединих покрајина, различитом климом, обичајима, саобраћајем и др. Уз све те различисте прилике иду и извесне појаве, за које се, бар у Србији, до сада није знало. Тако ћемо овом приликом да позабавимо читаоце „Тежака“ с једном штеточином дудова, кога у нашим крајевима нема или бар до сада није опажен, али, како није искључено, да и к нама једнога дана дође, корисно је још сада се упознати с њоме.

Ова је штеточина раширена на азијском истоку, па је отуда пре 35 година (око 1885 год.) пренета у северну Италију, нарочито у прокрајине Бријанс и Бергам, где чини велике штете. Врло је вероватно, да је из Италије живљим саобраћајем, пренета у Далмацију, где је позната под именом, *мурвин ушенац*[1]) или *бијели мурвин ушенац*. У Далмацији је према службеним извештајима јако раширена.

За данас она није тако опасна у самој Далиацији, где дудова сразмерно мало има и где свиларство данас није развијено[2]) али би била веома опасна, ако би се отуда пренела у крајеве Јужне Србије или Војводине, и Северне Србије где би могла причинити врло велике штете и бити опасном по будући развитак свиларства у нашој Краљевини.

Дудова штитаста ваш, у науци позната под именом *Diaspis pentagona* је ситна ваш, која као и филоксера, припада реду Rhynchota, подреду Homoptera, а фамилији Coccidae — штитастих ваши.

Младе гране, гране старих дудова и дебла младих дудова, на којима има дудове штитасте ваши (сл. 1) покривени су местимице сивкастом навлаком, под којом су скривени мали инсекти. Женка (сл. 2.) је жуто-неранџасте боје, без крила, без ногу и очију, неправилно петостраног облика, голим се оком једва даје видети; скривена је под округластом штитастом љуспом бело-сиве боје, пречника око једног милиметра. Ту штитасту љуспу — штитић — лучи сама ларва. Женка се држи само својом сисаљком, јер као што је поменуто, нема ногу. Мужјаци (сл. 3) имају два крила, очи, ноге, два чланковита пипка, озади бодљу; скривени су у некој врсти мале љуске издужено купастог облика, беле боје, дугачкој 4-5 м. м. Обично су те љуске као беле пахуљице спојене и висе на гранама при основи листа. Кад мужјак достигне своје развиће напушта своје склониште.

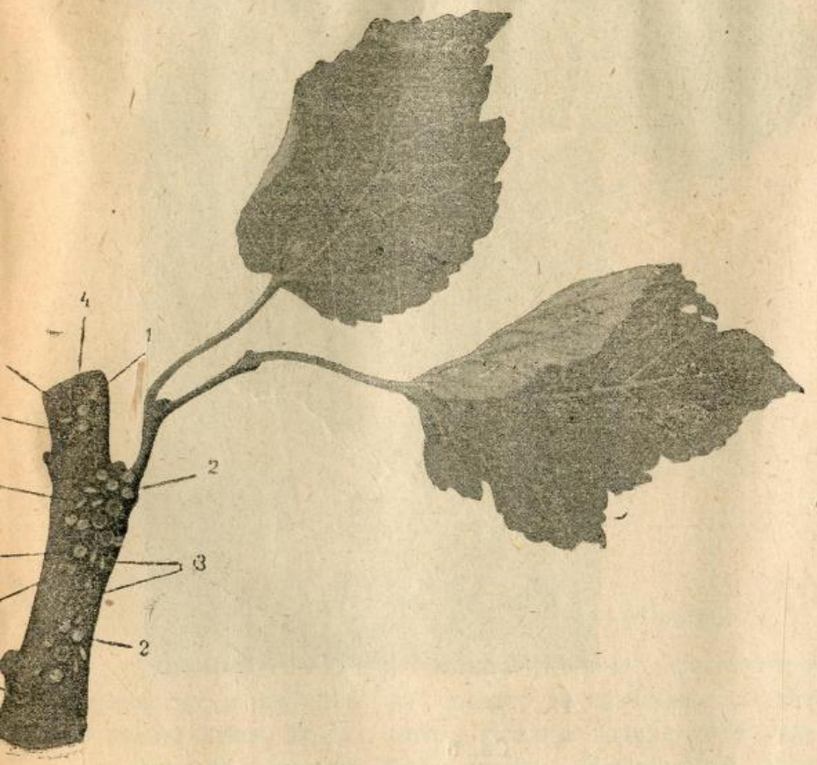

Сл. 1.
Дудова гранчица с дудовом штипастом ваши. (природ. вел.) — 1. Штитићи (опнице) мужјака — 2. Здраве женке Diaspis-а — 3. Женке Diaspisa, заражене проспалтелом (у природи поцрвене). — 4. Мртве женке дијасписа.

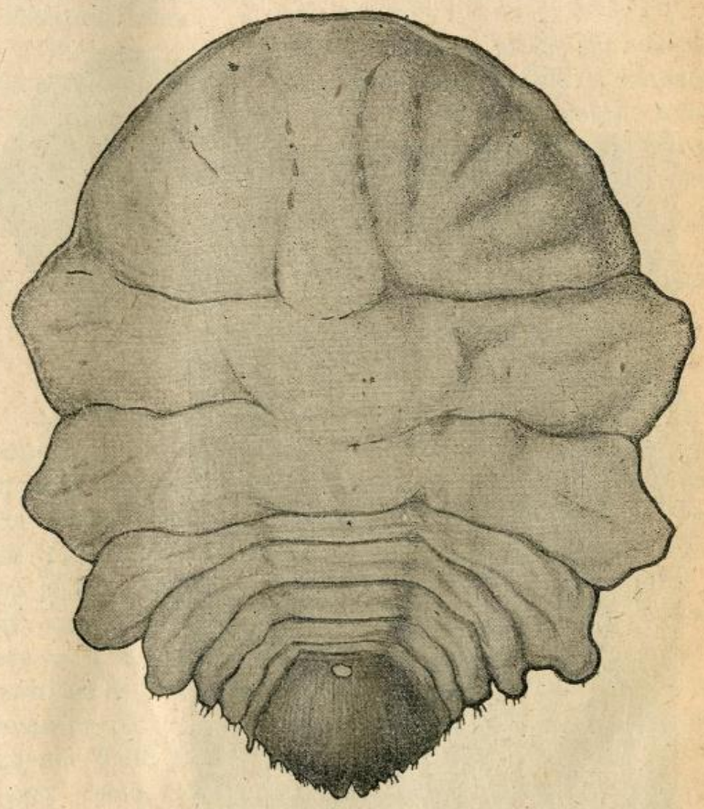

Сл. 2.
Diaspis pentagona — здрава женка. (увећ. 60 пута).

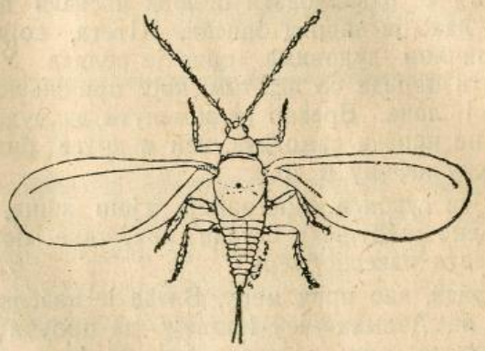

Сл. 3.
Diaspis pentagona, мужјак, увећан 20 пута.

Ова се ваш множи врло брзо; годишње може дати три покољења. Храни се соком дрвета, који сишу кроз кору својом сисаљком; мало по мало, услед безбројних убода у кору дуд се исцрпљује и напослетку угине.

Женка је оплођена обично у јесен; она издржи преко зиме и највећу хладноћу, а у мају почиње носити јаја.

[1]) Народ у Далмацији зове дуд *мурва*.

[2]) В. Свиларство у Краљевини С. Х. С. (стр. 17) од А. Г. Јовановића. Београд 1922.

Женка снесе 100 до 150 ситних јаја (сл. 4). оранжасте боје, из (које се после петнајестак дана излегу врло ситне ларве дугачке два десета дела милиметра), које имају 6 ногу, пипке

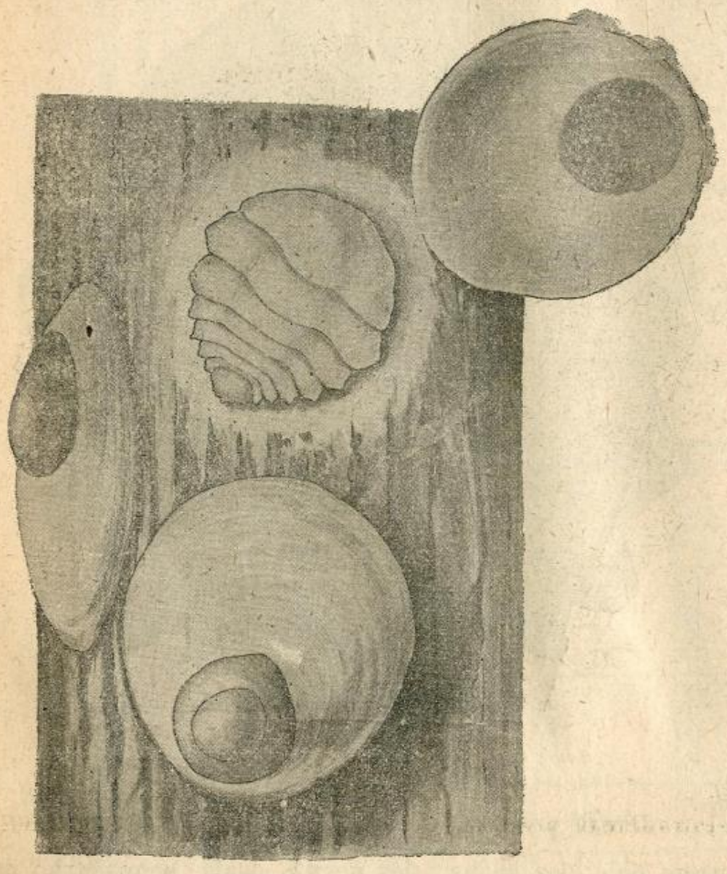

Сл. 4.
Део дудове гране са здравим женкама дудове штитасте ваши, покривене својим штитовима, једна откривена. (Увећано 20 пута).

очи, уста и сисаљку и одмах нападну дрво на коме су. Код ларве су органи за жватање претворени, у сисаљку, коју забада у ткиво дудова и отуда сише сок. После првог пресвлачења, који бива на 6 до 7 дана пошто су се излегле, могу се разликовати полови и сваки пол добија свој облик, како је напред описан. Штета, коју ова ваш може да причини дудовима. врло је велика. У Италији се ова штета пореди са штетом, коју причињава филоксера винској лози. Вредно је поменути да дудова штитаста ваш не напада само дуд, већ и друге биљке н пр. врбу, јапанску софору и др.

Да би се сузбила у Далмацији и још више, да би се спречило њено ширење у остале покрајине потребно је било предузети извесне мере.

Тога ради, као прву меру, Влада је изаслала једног стручњака из Далмације у Италију да проучи природу дудове штитасте ваши, да сазна, које се мере тамо предузимају да се сузбије, те да би се и код нас могло предузети што је могуће, да се она потпуно сузбије или да се бар њено ширење ограничи. По извештају тога стручњака г. Петра Новака, виноградарског надзорника у Сплиту од 12 јуна 1922 год. „мурвина уш“ (дудова штитаста ваш) појавила се је у Италији пре 35 година и за кратко време раширила се је по целој Италији, јер се врло брзо размножава и лако прилагођава животу на дудовима и разним другим биљкама

Ње данас има не само у Италији, већ и у другим државама Европе и у другим деловима света: као што поменух у Далмацији, па затим у јужној Француској Швајцарској, Британским острвима, у Јапану, Кини, Цејлону, Аустралији, Перу, Уругвају и др.

О раширености дудове штитасте ваши у *Јапану* навешћу ове податке[1]: *Kuwayirami* права диаспида, која је по Сасакију,[2]) различита од D. pentagona, напада дудове и врло је штетна (сл 5). На нашем путу нисмо видели

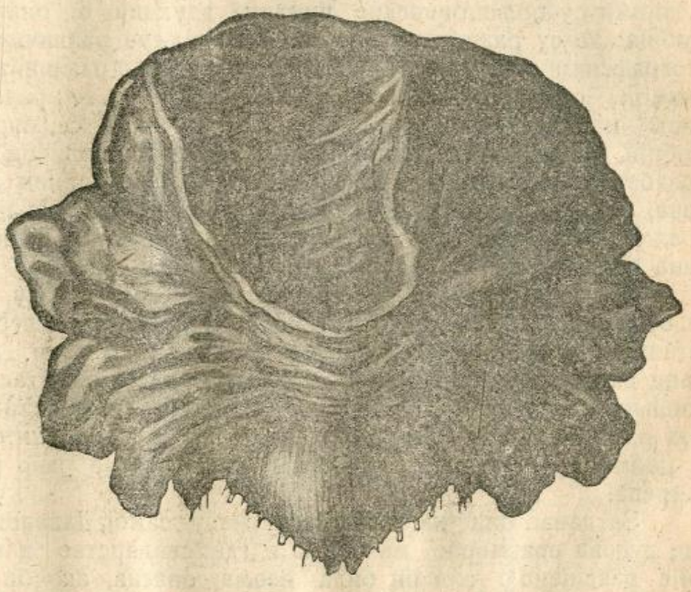

Сл. 5.
Diaspis — женка мртва (увећано 60 пута).

овог паразита, вели г Боле, који је 1893 год. путовао по Јапану у циљу студирања свиларства, и сматрам, да је мало раширен и да је заразио само мали број дудова Доцније г. Боле (1913 г.) исправља свој извештај

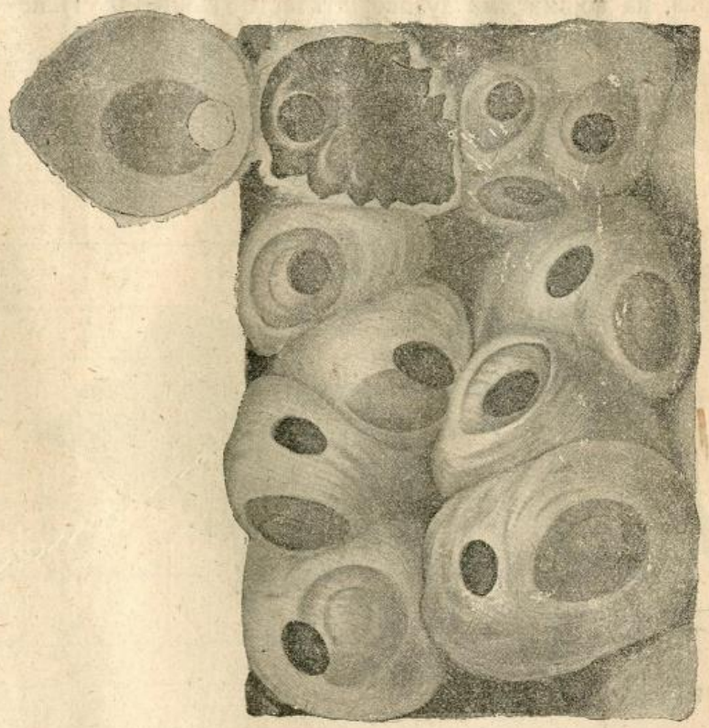

Сл. 6.
Женке пробушене проспалтелом; једна са које је штит подигнут (увећано 20 пута).

[1]) J. Bolle: La sèriciculture autJapon, Monpellier, 1913. стр. 146

[2]) Сасаки — професор Пољопривредног института у Комари одељак Токијског универзитета.

и вели: Ипак има штете, коју је проузроковао прави Diaspis pentagona у неким срезовима на дудовима и то упркос томе, што је истовремено био присустан његов паразит Prospaltella, који је данас раширен по целом Јапану.

Ова ваш напада не само дуд, већ и друге биљке: Brusenetia, Robinia, орах, праскву и др.

Противу ње може се борити различитим срествима. Тако се препоручује премазивати дрвета, по свршеном орезивању, мешавином из;

бикарбоне соде.	1%
црног сапуна	2%
петролеума	9%
воде	88%

Орезане гране ваља спалити.

„Разна средства за сузбијање дудове ваши остала су безуспешна, јер се уш увуче у пукотине не само дебелих већ и тањих грана, па није увек могуће, да разни инсектициди допру до њих. Ствар је тим тежа, што ова ваш живи и на разним другим биљкама, па би требало и њих лечити као и дудове. У Италији је био донет закон за обавезну борбу противу ове ваши, али је био од слабог дејства, јер се је дудова ваш све више ширила.“

Али ова дудова ваш има и своје непријатеља из реда паразитских инсеката, међу којима је најважнији ендофагни паразит звани. Prospaltella Berlesei. Prospaltella B., зоолошки, припада реду Hymenoptera (опнокрилаца), фамилији Chalcididae (сл. 7).

Сл. 7.
Prospaltella Berlesei — одрасла (увећано 60 пута).

„Проспалтела је данас једино практично, економично најпростије и најуспешније средство за сузбијање дудове штитасте ваши, па је с тога у Италији године 1913. укинут закон за директну борбу противу Diaspis-а“ — вели г. Новак у своме извештају.

Треба напустити све разне инсектициде, а четком се служити само у случају велике инфекције и онде, где још нема проспалтеле.

Проспалтела се шири на тај начин, што се дудове гранчице, заражене дудовом ваши, а на којима има проспалтеле, крајем марта причвршћују за стабло дуда, који је заражен ваши.

За добар успех је врло потребно да се ова операција врши у месецу *марту*, а никако касније. Гранчице са проспалтелом морају бити од стабала, на којима живи проспалтела једну, а највише две године. У првој се години неће опазити смањивање дудове штитасте ваши, али ће се зато јасно опазити у другој години.

(Наставиће се)

БЕЛЕШКЕ

О азоту, који из ваздуха воденим талозима доспева у земљу. — Знатна је количина азота, која кишом и снегом доспева у земљу. У томе је погледу чинила огледе централна огледна станица у Отави, у Канади (Сев. Америка). Од 1. марта до 29. фебруара 1920: пало је атмосферског талога укупно 844. м.м., од тога у виду кише 594 м.м., у виду снега 2502 м.м. (10 м.м. снега = 1 м.м. кише). Укупна количина палог азота, срачунато на 1 хектар, износи 7,971 кг., што одговара количини од 52 кг. чилске шалитре на хектар! Од горње количине 6,618 кг. пало је у виду кише а 1,353 кг. азота у виду снега. Количина азота, која пада воденим падежима, мења се према месту; тако н. пр. огледна станица у Ротамстеду, у Енглеској, наводи, да у виду атмосферског талога пада годишње на хектар 5,50 кг. азота. У близини насеља количина азота је већа. Киша сноси сем азота још и угљену киселину, која ослобађа биљкама теже приступна хранива, на име фосфорну киселину. Сем тога у кишници има сразмерно доста хлорида и сулфата.

Атмосферским се талозима дакле приводе земљи и биљкама не само вода, потребна за њихов пораст, већ њоме и знатна количина биљних хранива, нарочито азота.

По „Československy zemědělec.“

— Г. —

ГЛАСНИК

»Нова Честинска Пољопривредна Подружина. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на својој редовној сенници од 10. јануара 1923. год, примио је у састав Друшта ново основану Пољопривредну Подружину у селу Честину свеза Гружанског округа Крагујевачког.

Ново-основаној Честинској подружини желимо сретан рад.

Нов члан добротвор Пољопривредне Подружине у Лазаревцу. — Г. Воја Михајловић апотекар из Лазаревца на годишњем Збору Пољопривредне Подружине у Бозану 31. децембра 1922. год. порОд положеног улога редовног члана Подружине, уписао се за члана добротвора ове Подружине са улогом од 500. дин.

Српско Пољопривредно Друштво овим путем изјављује благодарност Г. Михаиловићу са жељом, да се и остали имућнији пријатељи пољске приреде на њега угледају.

ЗАПИСНИК

XXXXII. Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане на дан 20. децембра 1922, године у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни чланови: Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Велимир Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник XXXXII. седнице.

II.

Прочитано је комисијско извешће о отварању оферата за штампање „Тежака“ у 1923. години. — По овоме Одбор одлучи: да се комисијски извештај прима с тим да се штампање Тежака уступи најповољнијем понуђачу Штампарији „Св. Саве“ и да се у буџет за 1923. годину унесе потребна сума за овај циљ.

III.

Прочитана је молба Бр. 158. Пољопривредне Подружнне округа Топличког, којом тражи да јој Друштво отвори кредит за набавку справа, алата, семана и осталог и мишљење подружинског инспектора, да би јој требало отворити кредит. По овоме Одбор одлучи: да се овој подружини отвори кредит од 10.000 динара, да поднесе прописно потписану и потврђену обвезницу.

IV.

Прочитан је реферат Набављачког Одбора од 18. тек. мца. да се са понуђачем Драгомиром Ж. Стојановићем прекину преговори за лиферовање прекалица „Верморел“, и извештава да није добио а и нема изгледа да ће добити стовариште ових прскалица и предлаже: да се непосредно из фабрике „Верморел“ наручи за рачун Друштва 1000 ком. прскалица. — По овоме одбор одлучи: да се овај предлог усвоји и по њему посгупи.

V.

Прочитана је молба Бр. 18 Пољопривредне Подружине из Новог Пазара и Постења, — по којој Управни Одбор одлучи: да се рок исплате њиховој обвезници продужи до 1. августа 1923. год. но с тим: да чланови управног и надзорног одбора у једномесечном року од дана исплате положе суму од 10.000 динара; да на остатак дужне суме издаду нову обвезницу, и да плате 6% иннереса од дана када је рок првој обвезници истекао до коначне исплате.

VI.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора, да би се Друштво требало преплатити за своју књижницу на 4 страна — немачка пољопривредна листа, на основи кога Одбор одлучи: да се Друштво по предлогу Књижевног Одбора на 4 немачка листа претплати.

VII.

Прочитана је молба пријављеног лица за инспектора пољопривредних подружина — по којој Одбор одлучи: да се рок стечаја продужи до 1. марта 1923. год. пошто се на расписани стечај пријавио само један кандидат.

VIII.

Прочитан је извештај магационера од 20. тек. мца. о обиласку пољопривредних подружина у Штипу и Александровцу (Крушев.) и извршеним обрачунима са овим подружинама за послате им справе и књиге за продају и награду излагачима својих производа на изложбе предвиђене у о им местима 1921. године. — По овоме Одбор одлучи: да се по пријему овог извештаја к знању, ове пољопривредне подружине задуже и то: она у Штипу за справе са 2490 дин. а она у Александровцу за књиге са 2000 динарв; да се продужи и даље трагање за изгубљеним плугом; и да се магационеру накнаде трошкови по рачуну, рачунајући му дневноцу (80) осамдесет динара.

IX.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора о набавци калијумста-бисулфита, које је Одбор по пријему знању одобрио.

X.

Прочитан је акт Бр. 36001/VI. Министарства Пољопривреде и Вода, којим доставља у препису писмо Чехословачког-Југословенског Народно-Господарског Удружења у Прагу, којим га извештава, да је отпочело свој рад па позива и ово Друштво на заједничку сарадњу. — По овоме Одбор одлучи: да се овај акт упути члану Управног Одбора г. Др. Вељи Стојковићу, да га проучи и учини потребан предлог.

XI.

Прочитан је реферат економа Друштвеног и решење по истом Бр. 11461 од 18/XII. тек. год. којим је заступник председника наредио економу друштвеном, да оде у Љубљану са потребним документима, ослободи царина вагон семена луцерке, који тамо лежи још од 10. т. м. и на који се узалудно плаћа лежарина и да исти одмах упути за Београд — Одбор одобрава поступак, трошкови да се исплате по рачуну а дневница по утврђеној норми.

XII.

Прочитан је реферат члана Управног Одбора Другутина Спремића о томе да је од рачуноиспитача Ћурчића примио друштвене рачуне за 1920. год. и исте закључио; да је на срећивању истих провео време од 10 марта до 15. маја тек. год. и тражи да се са рачуноиспитачем Ћурчићем, коме је за срећивање ових рачуна издато 500 динара, ликвидара. — По овоме Одбор одлучи: да се г. Спремићу на име хонорара изда по (350) триста педесет дин. месечно за проведено време на склапању ових рачуна; а да се издана сума од 500 динара рачуноиспитачу Ћурчићу има сматрати као ликвидирани обрачун с њиме.

XIII.

Прочитан је реферат Бр. 11485. благајника друштвеног, којим извештава Друштво, да је потребно, да се од Југословенске Трговбанке изузме уложена сума до 358.012.96 динара и с њоме исплате наручене справе у Немачкој. — Одбор усвоји предлог.

XIV.

Прочитан је извештај благајника Друштва о курсу по коме треба исплатити справе фирми „Ђорђе Грујић и Друг“. — По овоме Одбор одлучи: да се справе исплате по оном курсу, који је владао оног дана, када су справе примљене у магацин друштвени.

XV.

За овим Одбор одлучи: да се за тражену суму од Управе Водовода у суми од 3141 динар за утрошену воду у 1921 години исплати и то сума од 500 динара из кредита предвиђеног по буџету за 1922. годину а остатак из ванредног кредита; од Потрошачке Задруге државних службеника наплатити половину од тражене суме за утрошену воду.

Са овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ Друштво је добило један вагон семена од луцерке, које ће продавати својим члановима и Подружинама по 29 дин. кгр.

Са поруџбином ваља похитати.

Добиће ускоро семе граорице, мухара и проса; цена ће се накнадно објавити.

СТЕЧАЈ ЗА ИНСПЕКТОРА.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је Инспектор за Подружине.

Годишња плата до 6000 динара, дневница 35 динара за себе и по пет динара за члана у породици и накнада трошкова када је на путу.

Претпостављају се кандидати са пољопривредном спремом, дужом праксом, радом на пољопривредној литератури и познавањем пољопривредних прилика у земљи.

Ближа обавештења могу се добити код Друштва.

Пријаве слати Друштву до 1. Марта 1923.

Бр. 10750. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 20. Новембра 1922. године у Београду.

Штампарија. „СВ САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ
За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца
На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Б. 4 БЕОГРАД, 28 ЈАНУАРА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно друштво на основи чл. 41. својих правила одржаће свој 49. редовни годишњи Збор 11. фебруара 1923. год. у своме дому у Београду са овим дневним редом:

1) Председник или његов заменик отвара Збор;

2) Подноси се извештај о раду друштвене управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;

3) Председник подноси на решење писмене предлоге, поднете благовремено;

4) Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за 1923. год.

5) Бирају се нови чланови друштвене управе;

6) Бирају се редовни и почасни чланови.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

О нашем живинарству.

Живинарство је важна грана у нашој народној привреди и игра у њој видну улогу. Оно ће играти још и већу, ако на њега обратимо сву пажњу и ако га престанемо сматрати као „споредну — ситну грану сточарства“. Као доказ за ово нека нам послуже ови подаци о извозу живе и заклане живине, јаја, гушчије масти и перја:

По статистичким подацима извезено је:

		1920.	1921.	За 10 месеци 1922.
живе живине	кгр.	23.518	—	—
	ком.	71.890	292.798	1,067.076
заклане живине	кгр.	58 601	1.701.196	нес. подаци
	ком.	120.606	44.973	„ „
јаја	кгр.	2,946.111	12,341.503	12,227.784
гушчије масти	кгр.	7.067	3.398	нес. подаци
перја сировог	кгр.	107.403	316.701	„ „

Вредност пак тога извоза била је ова:

живе живине	дин.	1,942 824	4,163 988	19,186 389
заклане живине	„	4,107.757	18,296.403	нес. подаци
јаја	„	30,132.666	146,743.825	249,586,830
гушчије масти	„	113.542	71.955	нес. подаци
перја сировог	„	2.134 384	4.046 805	„ „
Свега данара		38,431.173	173,322,976	268,773.219

Вредност пак целокупног извоза била је ова:

1920 г.	динара	1,320.606.055.
1921. г.	„	2,460.737.562.
1922. г. (10 мес.)	„	2,665.197.370.

Према томе живинарство је учествовало у извозу у 1920. години са 3·91%; у 1921. години са 7·03%, а у 1922 години, у колико су подаци сређени за 10 месеци са 10·08% од целокупне вредности извоза.

Из овога се јасно види важност живинарства у нашем народном газдинству. Ну одмах морамо напоменути, да за оволики извоз живине и живинарских производа имамо пре да благодаримо ниској валути нашег динара, него ли квалитету наше живине. Морамо признати, да квалитет наше живине није онакав, какав би могао и требао да буде. Ми још немамо чисте расе живине, бар не у Северној и Јужној Србији, већ производ добивен укрштањем разних раса. Такође ретко где имамо удобних живинарника. Наша живина још проводи и зими и лети ноћи под ведрим небом. И у погледу хране, она се оставља сама себи. Све то, а и многе друге чињенице, утичу на квалитет наше живине, те је он овакав какав је. Исто је тако и са трговином јајима, која као што се види игра видну улогу у извозу живинарских производа. Она није још на довољно солидној основи. Знају се узроци томе.

Ако ми живинарство и даље оставимо самоме себи, ако га и даље будемо сматрали као ситну грану сточарства, ми га нећемо поправити, али ћемо изгубити пијаце, које смо сада силом прилика добили. Са поправком нашег динара опашће

извоз живине и живинарских производа, ако се не постарамо да живинарство што пре поправимо. То ће бити штета и за народ и за државу. С тога поклонимо му ону пажњу, коју оно и заслужује. Ми морамо бити свесни тога, да је оно важна привредна грана и морамо се свима силама трудити да поправку његову што пре и што боље изведемо и да отклонимо све сметње и незгоде, које томе стоје на путу.

Нашим школованим економима, пољопривредним друштвима и земљорадничким задругама, као и свима просветним раденицима на селу, дужност је да наш народ стално упућују на правилно и рационално живинарење.

Министарству Пољопривреде пак треба да је дужност, да широм целе земље оснује што више запатних живинарских станица, одатле би народ узимао приплодна грла. Манастири, сресци и окружни расадници са својим добрима могли би нам згодно послужити за живинарске станице. Мишљења смо, да би требало за сада основити и једну нижу, практичну живинарску школу.

Снабдевени довољним бројем живинарских станица, а у вези са јако развијеном пропагандом у циљу поучавања народа рационалном живинарењу, ми бисмо, у то смо уверени, наше живинарство и лако и брзо могли подићи на онај ступањ, на коме треба да је. И народ и држава имали би од тога велике користи. **М С К.**

ИЗ РАТАРСТВА

Кратка поука о хмељу и његовом гајењу.

Хмељ је дугогодишња пењачица (увија се на десно од истока западу) до 10 метара висока, дводома биљка. Гаји се ради свог брашна, које од најстаријих времена има примене у лекарству, но главна му је употреба у фабрикацији пива.

Хмељно је брашно златно жуте боје и просечно садржи: 2% горке материје зв. лупулин; 50—55% смоластих материја и танина и мале количине наркотичних материја, ради којих се употребљавђ у Енглеској и за пушење.

Лупулин даје пиву горак укус, смоласте материје и танин једине се с беланчевинама, те спречавају развитак бактерија млечног превирања, дајући му сталност да може бити предмет трговине.

Хмељ расте дивљи по целој Европи, Сибиру и Кавкавским земљама на обалама потока и река по густим шумама, где се по дрвећу пужа, образујући красне гирланде.

Реч хмељ има везе са старословенским хмель; по Миклошићу са финским humala, по другима са персијским hymel Шрадер, на основу филолошких студија суди: да је у преисторијском добу неки народ, највероватније Словени, дошао на мисао да употреби хмељ као примесу пиву. Од Словена овај обичај су много доцније предузели Германи.

Према статистичким податцима од 1921. год., хмељ гаји највише Европа 68.20%, затим Америка 29.59% од које само на Уједињене североамеричке државе припада 18.88%. Азија и Африка у светској производњи хмеља слабо су заступљене.

Од европских земаља највише га гаји Немачка (11300 ха), Енглеска с Велсом (10200 ха), Чехословачка (8400 ха) и Француска с Елзас-Лореном (7100 ха)

Наша краљевина гаји га на 122681 ха У њој прво место заузима Словеначка 657.43 ха, Војводина 517,38 ха и Хрватска 52 ха. Рђаво организованој ранијој пропаганди за културу хмеља, имамо да захвалимо што се он у Србији не гаји.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*

I.

Чиме се руководе тице при прављењу својих гнезда — инстинктом или разумом? Обично се вели да тице граде своје гнезда *по инстинкту*, а да људи међутим своја обиталишта подижу *по разуму*, да тице никад не мењају план грађења својих гнезда, т. ј. да ова праве увек по једном и истом начину, а људи напротив да увек мењају и удешавају своја обаталишта и тако постепено свој ум усавршавају, а инстинкат им остаје неизмењен.

Такво мишљење, може се рећи, свуда је распрострањено па и усвојено. Шта више и они који се сматрају као противници свачијих мишљења, задовољавају се овде таквим гледиштем. Философи, песници, метафизичари, богослови, природњаци и сви изображени људи, не само да се потпуно сложу с таквим гледиштем, већ га примају за аскиому, наводећи да оно не потребује никаквих нарочитих доказа и да је оно управо основа за размишљање о инстанкту и разуму.

Свакако, такво гледиште које је у тој мери раширено да је оно опште, требало би да се заснива на непобитним доказима и логичким закључцима, међутим, оно је не само сумњиво већ и сасвим противречно. Краће речено, ја сам убеђен, да тице *не праве* своја гнезда по инстинкту *нити да људи подижу* своја обиталишта по разуму, убеђен сам, да тице измењују и улепшавају своја гнезда, кад се на то побуде каквим узроком, који може утицати и на човека, и да људи не чине никакве измене и улепшавања у својим обиталиштима, кад живе у сличним приликама у којима, готово свуда, живе тице.

Да ли људи подижу своја обиталишта по свом сопственом разуму или у томе коме подражавају? Размотримо пре свега теорију о разуму, по којој се архитектура зграда за обитовање људи одређује разумом. Обично се вели, да људи, као бића обдарена разумом редовно прекрајају и улепшавају своја обиталишта. Ја одлучно одричем тај факат. У највише случајева, људи исто тако мало прекрајају и улепшавају своја обиталишта као и тице. За какве се боље удобности у својим обиталиштима брину нпр. дивља племена? Она у својим обиталиштима чине тако мале измене као и тице у својим гнездима. Колибе Арапа и сада су у свему онаке исте какве су биле пре две или три тисуће година, а исто тако

Лишће је код хмеља срцасто, 3—5 дељено, тестерасто, постављено једно према другом, из чијих жљебова израшћују израштаји, носећи гроздасте цветове, завршујуће шишарицом. Шишарица је сложена из 40—60 листића, на чијим доњим странама налази се женски цвет. Око женског цвета израшћују жуте главичасте жљезде које дају хмељно брашно, ради кога се хмељ и гаји. Мушке биљке, имају цветасту метлицу и из хмељаника се уклањају, пошто оплођавање женских цветова иде на уштрб хмељног брашна.

Из кратког поданка или крље, хмељ пушта надземне изданке, чији у земљи, скривени делови одебљају, примајући у себи резервне материје, којима се идуће године хране нови изданци. Је ли крља оштећена или исцрпела своје становиште, избијају изданци који се на друго место преселити могу.

Сората хмеља има више од стотине. Оне су резултат природних прилика и деле се у две групе: црвени и зелени хмељ. Обе ове групе према времену стасавања могу бити: ране и позне, доцне.

На европском континенту преовлађује гајење црвеног хмеља, пошто је квалитетом бољи од хмеља зеленог. Црвеном хмељу припада: жатецки или старочешки рани и старочешки доцни, од кога је одабирањем добивен врбицки (Семшов). Од немачког црвеног хмеља одликују се: шпалтски, швецински и холедавски Мале је вредности белгијски алостски и етлетски; Prolific, Heinhaims и Early Golding.

Од зеленог хмеља познати су: нови томишл, ротенбург, и већина америчког хмеља, затим чешки дубски, енглески Canferbursku, Golding Grappes Fug les и белгијски Poperinge. У осталим земљама гаје се већином пресађене именоване сорте. Чешка највише гаји: жатецки, који ужива светски глас а у последње време и Семшов. Први је осетљив према времену, најмање приносан али најбољег квалитета. Други је отпорнији и већи и плоднији. Најиздржљивији је дубски зелени хмељ, скроман и приноснији од предходних, за 2-4 недеље доцнији но горег квалитета. Спољни знаци за распознавање хмеља нису поуздани.

Ма да се хмељ може гајити на свакој земљи ипак његова дуговечност, приносност и квалитет зависе од земље. Земље дубоке, средње, песковите иловаче са богатом оцедном здравицом најбоље су за хмељ. Веома родне земље дају много лишћа и изданака али рђавог брашна. Гаји се у сваком поднебљу. На север иде до Шведске. При свем том, хмељ условљава умерено топло и влажно поднебље. Промајне долине заштићене од јаких ветрова, п аље од шума, рибњака и река које му шкоде маглом, д ова који шкоде прашином и фабрика својим димом, — годе хмељу. У време цветања најбоље му годи време умерено топло, доцније слабија влага. Нагле и јаке прелазе између топлоте и хладноће, влаге и суше хмељ не подноси.

Хмељ се гаји ван плодореда. На једном месту тзв. хмељанику издржи 10-15-20, а на јаким дубоким земљама (пушта коренове 4 и више метра) достиже век од 30 и више година.

Хмељ тражи јако свакогодишње ђубрење. Сиромашне земље хумусом најбоље је ђубрити добро згорелим сточним ђубретом. Вештачка ђубрад врло добро утичу дају ли се наизменично са сточним ђубретом. Проф. Стритецки даје оброке: 70 грама амонијум сулфата, 50 грама 40% калијеве соли и 50 грама суперфосфата на чокот с јесени. При оснивању хмељаника извезимо што више стајског ђубрета и при риголовању или орању измешајмо га са земљом, пазећи при том да ђубре не дође дубоко пошто се тешко распада. Сточно ђубре својим хумусом не само да обезбеђује земљи довољну влагу,

---

и колибе Мисираца оплетене и олепљене блатом које нису ниуколико лепше од таквих колиба из доба Фараонова. Да ли су и какве измене учињене на колибама и вењацима од палмових дрвета јужно-америчких племена или становника Малајског Архипелага од дана прве насеобине у тим местима? Нама је тешко и замислити да су груби вењаци Патагоњаца начињени од лишћара или бурдељи Бушмена који су у земљи, сада ма колико удобнији но у раније доба. А вероватно, да ни обиталишта Ирландаца које праве од тресета, ни камена обиталишта горњих шотландаца, нису ништа боља но што беху пре две тисуће година.

Такву сталност у подизању обиталишта у дивљих племена нико не приписује каквом инстикту, већ је објашњавају подражавањем од колена на колено и тиме што се нису указивале какве побуде за прекрајање и улепшавање обиталишта. Ако бисмо какво арапче пренели нпр. у Патагонију, можемо поуздано рећи, да оно, кад буде као одрасао човек, неће градити по угледу на своје родитеље, колибе, покривене кожама. С друге стране, сасвим је појмљиво, да физичке погодбе и известан степен образованости изазивају да се траже и проналазе извесни типови за подизање обиталишта. Тресет, камен или снег, палмово лишће, бамбус и гране разлиног дрвећа, у многим местима служе као најбоља градива за подизање обаталишта, зато, што се у таквим градивима обилује и што се оно с тога може лако имати и добити. Сиромашни Мисирци немају ни тако простих градива и онда, од чега би другог своја обиталишта и могли правити до од земље? У тропским крајевима једина су градива за ово: бамбус и лишће хлебне палме,

Што се тиче облика и начина подизања обиталишта то и они такође зависе од особина места. да ли је климат топал или хладан, да ли је место влажно или суво, равно или брдовито, да ли је изложено или не нападу дивљих зверова и т. д. А кад се утврди какав план, који иде тако рећи с навикама и временом, он се одржава задуго дотле, док се због измењених прилика или чега другог не покаже као сасвим неупотребљив. Тако нпр. на целом копну Америке, обиталишта су од дебелих масивних зидова с ниским кровом, а на малајским острвима, на ротив све су куће високе, па и врло високе, а зидове граде од бамбуса, да би цела кућа била што лакша.

(Наставиће се).

већ убрзава биолошке процесе у земљи. Чим је мртвија горња земља, тим је оно потребније и значајније.

Припремање земљишта управља се према његовом карактеру. На лаким земљама довољно је дубоко орање; ту, дубоко риголовање, чак шта више, може да буде и шкодљиво, пошто претерана растреситост земље отежава развијање коренова. Зато само тешке земље риголујемо 80—100 см. на три ашова или оремо 50-60 см. саковим риљцем, или још боље моторним или парним плугом Припремању земљишта приступа се с јесени, пошто припремљена земља с пролећа дуго се слеже и штети коренове. С пролећа се земљиште подрља и поваља да би се уситнила и поравнило. Помоћу канапа означе се места најбоље у квадрату. Удаљеност редова је тим већа, чим је заштићенији положај, боља земља, јаче ђубрење, већа и доцнија сорта. Према чешким искуствима растојање за ран хмељ је 1.10 — 1.30 а за доцни 1.40—1,50 метра. На местима, где се редови укрштају пободе се кочић. У удаљености 20 см. од коца ашовом се направи рупа, која се наспе добром ситном земљом или још боље компостом

(Наставиће се)

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Дудова штитаста ваш

— Њена природа и борба противу ње —

(Свршетак.)

Кад се проспалтела једном унесе, онда остаје ту и у будуће и шири своје дејство. Каткада се дешава. да се поред свега тога ваш јави у јачој мери. Тако наводи г. Новак у своме извештају, да се је баш ове године у једном селу у Трентину појавила ваш у толикој мери, да је забринула онамошње одгајиваче. Ближим посматрањем послатих примерака видело се, да је ваш била нападнута проспалтелом. Објашњење је овакво: пре годину дана проспалтела је уништила већи део вашију, после тога је знатним делом и сама пропала, јер није имала довољно хране. Последица је тога, да се је ваш умножила, јер је за извесно време њен непријатељ био ослабио. Кад се ваш умножи, онда почиње и проспалтела да се живље множи јер наилази на повољан терен за исхрану — и тако то тече у непрекидној борби, чиме ваш не може да узме већег маха, да преовлада и тиме велику штета дудовима наноси.

Проспалтелу, као средство противу дудове штитасте ваши, пронашао је професор Берлезе, директор чувене ентомолошке станице у Флоренцији, у Италији. Берлезе је испитивао дудове гранчице, нападнуте дудовом штитастом ваши, а добављене из Јапана и из Сједињених Држава, где ње такође има, али не наноси велике штете, па је пронашао међу разним паразитима једну нову врсту, коју је професор Howard изближе проучио и детерминисао је као Prospaltella Berlesei, у част директора Берлезе-а.

О дејству проспалтеле г. Новак бележи ово: „Године 1906. приспеле су прве проспалтеле у Италију, а двије године касније биле су уведене такође из Јапана. Тада је почела станица за аграрну ентомологију у Фиренци, помоћу учитеља пољоделства (cattedre amibulanti) као и других државних завода да распростире проспалтелу. Данас је проспалтела проширена посвуда где имаде Diaspis-а Проспалтела се је показала успешним средством изнад сваког очекивања и данас Diaspis ни најмање не забрањује пољоделца“.

Противу крваве ваши на воћкама (Schizoneura lanigera) антомолошка станица у Фиренци прави опите помоћу Aphelinus mali — маленом осицом, сличном проспалтели. Успели се у овоме биће огромна добит за наше воћарство, јер се зна, да је код нас крвава ваш на јабукама честа појава и да наноси врло велике штете.

Биолошке методе у сузбијању многих биљних штеточина налазе све више примене, јер као и биљке тако и њихове штеточине имају *своје непријатеље*, а овима се треба користити пуштајући их у борбу са штеточинама, те ове на тај начин што више слабити.

У сврси сузбијања дудове штитасте ваши још је аустријско министарство пољопривреде било издало један плакат са сликама у боји и овом садржином:

„Да се утанани бијели ушенац, назват Diaspis pentagona, који немилице уништива мурвина стабла, до сада је било уобичајено у току зиме стругати дебла и гране окужених мурава и за тим ошкропити их припадним раскужилима. Овим се је поступком постизавало то, да су остругане женке ушенца поцркале на земљи, јер немају органа за кретање, а оне, које би избегле стругању, угинуле би од отровне растопине, којом се је шкропило. Да се повољно успе овим поступком треба великог труда и треба више пута поновити лечење окужених стабала, а за све то доста се троши.

При мало година професор Антун Берлезе, директор кр. ентомолошке станице у Фиренци, унео је у Европу једну осицу — најезницу, звану „Prospaltella Berlezei“ чије ларве живе, као наметнице (паразити) у белом дудовом ушенцу.

У свим пределима, где се гаје дудови у Италији и Аустрији[1]) ова је осица била успешно гајена и умножена Ова је осица тако малена да се голим оком једва може опазити (дугачка је 3/4 милиметра). Угњезди се у живо тело Diaspis а те га убије хранећи се његовим месом.

У јужним крајевима где има дудова, проспалтела започиње своју борбу противу ушенца крајем марта или почетком априла, још пре него што се развије прва генерација ушенца. Проспалтела обиђе око ушенца, свакоме пробуши штитић и кожу и ту снесе јаје (сл. 8) из кога се за

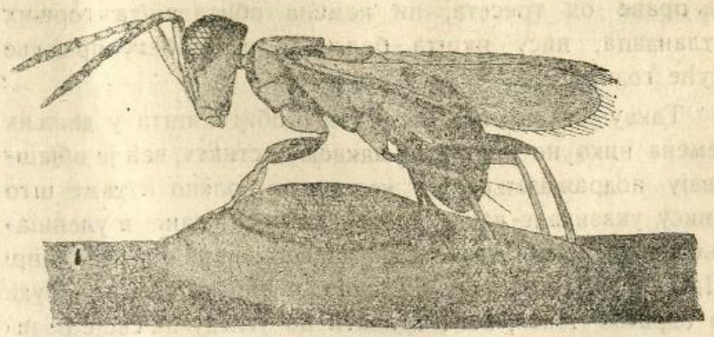

Сл. 8.
Проспалтела спуштајући јаје у дудову ваш кроз штитић (увећано 60 пута).

[1]) Реч је о Аустрији пре 1918. год.

кратко време излеже ларва, (сл. 9) која се после преобрази у лутку (сл. 10). Кроз 40—50 дана млада је осица већ пот-

Сл 9.
Diaspis — женка, у њој ларва проспалтеле (увећано 60 пута).

Сл. 10.
Diaspis — женка, у њој проспалтела у фази лутке (нимфе). (увећана 60 пута).

пуно развијена у телу ушенца, те му онда пробуши штитић и излети (сл. 11). Чим проспалтела излети одмах отпочне

Сл. 11.
Кожурица леша Diaspisa — женке, коју је проспатела извртела и напустила (увећано 60 пута).

носити јаја у тело ушенца, на кога се намери. На овај начин до новембра једна сама проспалтела изведе 4-5 генерација, дочим ушенац може достићи највише три генерације.

По томе се види, да се проспалтела успешније умножава и да сразмерно за исто време даде на свет 5 до 7 пута толико потомака колико ушенац.

Осице проспалтеле не остају само на стаблу, на коме су насељене, већ, особито лети, лете и на друге оближње дудове. И ветар их разноси доста далеко. Кад су једном унешене у неки предео осице проспалтеле се изванредно брзо разиножавају.

Како се расознаје проспалтела?

Ушенац, у који се угњезди проспалтела, поцрвени као опека (цигља), док су здрави ушенци јасно жуте боје. По томе се дакле може несумњиво утврдити где има проспалтеле. Ушенци, из којих је већ излетела развијена проспалтела, мртви су, а на штиту им се опажа округла рупица, која се лако разликује од неправилних рупица, када се гдекад нађу на лешинама ушенца, а постају кад се оцепи опница, која спаја штитић са телом ларве ушенца.

Вештачко ширење проспалтеле.

Овај се посао лако обавља. Крајем марта или почетком априла ваља на најниже гране дудових стабала, која су заражена ушенцем, чврсто привезати 40 см. дуге гранчице од дудова, на којима има ушенца, али и проспалтеле.

Да би са, ради даљег умножавања имало довољно гранчица, ваља обележити она дудова стабла, на којима има ових осица — најезница.

Тога се ради свако стабло обележи таблицом: „проспалтела!“

„Не дирајте!“

У своје ћемо време обавештавати читаоце, какве мере буду предузете за сузбијање ове штеточине и евентуално каквих нових открића буде било у природи паразита или у начинима за његово сузбијање.

За овај сам мах сматрао да је потребно скренути пажњу на њега, те да нарочито одгајивачи у свиларским крајевима добро мотре, да нам се не увуче.

30. XII. 1922.
Београд

А. Г. Јовановић.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. — Молим уреднишво Тежака да ми ово објасни у *Тежаку*: остала ми лањска пшеница од прилиза 8 до 9 хиљада кила. Тек скоро видео сам *гагрицу* којом ми се жито све заразило и нагло опада. С дана на дан остају само неке мекиње од њега. Како да се спасем и да станем штеточини на пут?

Драгољуб Б. Живановић
Зем. из Кленовца
срез и окр. Крајински.

Одговор. — Да се пшеница очисти од гагрице, најпрактичније је метнути у пећ, чим се из ње извади хлеб, и оставити је у њој док се пећ не охлади. Ако се и после тога примети гагрица у пшеници, знак је да је пећ била расхлађена и да пшеницу треба ставити још један пут у пећ после вађења хлеба.

Очишћену пшеницу треба ускоро употребити, да се не би у њој поново појавила гагрица. После тога, очистити житницу и окречити је, при чему пазити, да се пукотине греда и дасака добро окрече.

† Н. П. Ранојевић*

*) Овај је одговор пок. Ранојевић послао Уредништву пре своје смрти, али је био затурен међу рукописима те се овако доцкан штампа.

БЕЛЕШКЕ

За већу потрошњу вина у Француској. — Производња вина у Француској у прошлој 1922. години процењена је на 69,017.315 хектолитра, према 45, 017. 315 хектолитра у 1921. години. Ако се количини вина из 1922 године дода још заостала количина из 1921 год., сматра се да количина вина којом располаже Француска у овој години износи 71,136.129 хектолитара. У ту количину није урачината још и производња вина у Алжиру, која износи 7,456 975 хектолитара.

Велика производња вина у 1922 год. баца Француску у велику бригу, јер је потрошња француских вина у страним државама после рата знатно смањена.

Да би се помогло француско виноградарство, француски Министар Пољопривреде упутио је распис шефовима пољопривредне службе у свима окрузима Француске, да настану, те да се потрошња вина повећа у самој земљи. И патриотски и хигијенски обзири налажу да се препоручи народу да пије вино; *патриотски*, јер се тиме брани национални интерес, а *хигијенски*, јер у вину има нарочитих тела, званих витамини, који су потребни за људски живот.

И код нас је у прошлој 1922 години производња вина била знатно већа него у 1921 год. Цени се да ће прошло-годишња берба дати око 5,000.000 хектолитра вина. И ако је то тако мала количина према производњи у Француској, ипак постоје знатне отежице за потрошњу тог вина у земљи. Кад се узме да се с вином може најбоље сузбити алкохолизам у нашој земљи, који поглавито долази од ракије, једна акција, слична Француској за већу потрошњу нашег вина у земљи, свакако би од знатне користи била по наше виноградарство.

Изгледи за добру продају мехурака (кокона) од свилених буба у овој години. — Интересантно је поменути да је гајење свилених буба и производња мехурака после рата знатно опала у многим државама. Међутим никада толико као после рата свила није нашла толике примене у луксузним стварима и толико потрошача.

Французи објављују да је број одгајивача свилених буба, који је у тој земљи био у 1911 години 102.005 спао на 48.052 у 1922 години. Укупна производња мехурака била је у 1922 години 2,571 821 кгр., док је у 1911 години износила 5,109.421 кгр. Један килограм свежих мехурака за предионице продаван је у 1922 год. по 14·41 франак а толика се цена никад раније није достигла.

И уполовљена производња мехурака у Француској и знатно повећана цена свили и производима од свиле услед велике тражње, треба да покрену наше произвођаче свилених буба да у овој години повећаају производњу мехурака. Посао гајења свилених буба је лак и траје свега месец дана, те што већи број наших породица на селу треба идућег пролећа да га се подухвате.

Како да се спречи запаљење пупка код телади. — Телад добијају ову болест у стајама, где су њене клице растурене по простирци од раније болесних грла. Млада телад заражавају се том болешћу додиром пупчане врвце, пре него што се сва засуши или доцније кроз раницу, која остаје на пупку пошто отпадне врвца.

Кад је та зараза раширена најпростије је и најјевтиније да се стеоне краве на неколико дана пре тељења изведу из заражене штале и да се сместе у другу или у неко одвојено одељење те да се тамо отеле. У тој новој стаји треба простирку овлаш прскалицом попрскати — сваког јутра, чим се изнесе ђубре — раствором карболне киселине од 20 грама на литар воде. Теладима то неће ништа шкодити. Кад им после десетак дана пупак зарасте могу се с кравама преместити у обичну стају.

Стаја, која је заражена треба да се добро дезифискује, иначе ће се болест јавити и доцније кад се друге краве буду телиле.

Краве, које не дају млека, кад им се телад одвоје. — Дешава се по који пут да крава не даје при мужи онолико млека колико обично, кад јој се теле одвоји — прода. У том случају ваља благо поступати с кра-

вом и чисто је одржавати, па ће се количина млека постепено повећавати, тако да ће после 7 до 8 дана достићи нормалну меру.

Да би се олакшало то враћање млека, корисно је мусти краву бар три пута дневно, чак ако она и помало даје млека. Ако виме јако набубри од млека, а да би се избегло запаљење, које може наступити. може се намазати уљем или борним вазелином. Поред тога крави треба давати топле напоје од брашна, и сточну репу и за 8 дана бикарбоната натријума по 10 грама дневно.

У случају да се не постигну добри резултати са овим лековима треба позвати ветеринара у помоћ.

ГЛАСНИК

Одликован. — Указом Његовог Величанства од 4. о. м. а на предлог заступника Министра Пољопривреде и Вода, Министра Аграрне Реформе одликован је г. Др. Емило Поповић — Пеција уредник Пољопривредног Гласника из Н. Сада орденом Св. Саве четвртог степена. То високо одликовање г. Поповић је потпуно заслужио лепим и стручним уређивањем поменутог листа који издаје о свом трошку.

Нов Члан Утемељач. — *Г. Војислав Вучовић* учитељ из Барошевца (Лазаревац) приложио је овоме Друштву 100 динара и тиме се уписао за члана утемељача Друштвеног.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованом на пажњи и послатом улогу.

Повластица за вожњу. — На молбу Српског Пољопривредног Друштва од 11. јануара ове године Господин Министер Саобраћаја решењем М. С. Бр. 1416 од данашњег одобрио је повластицу у пола цене на државним железницама и бродовима члановима Српског Пољопривредног Друштва, ради доласка на Годишњи Збор који ће се држати 11. фебруара 1923. године у друштвеном дому у Београду.

Учасници Збора купиће на полазној станици целу карту, која ће им важити и за повратак, ако докажу уверењем Српског Пољопривредног Друштва да су на истом присуствовали.

Ова повластица важи од 9. до 15. фебруара ове године закључно. О овоме су извештене све Железничке Дирекције и Дирекција за Речно Бродарство.

Бр. 434, Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 18. јануара 1923. године у Београду.

Дечији пољопривредни клуб у Св. Ђурђу (Št. Jurju) на Ј. Ж. у Словеначкој. — Како јавља Kmetovalec, орган братске нам Kmetijske Družbe за Словеначку (бр. 1. о. г.,) у недељу 3. децембра пр. године одржан је у Št. Jurju на Ј. Ж. збор старијих људи и деце, на коме им је објашњена важност дечијих пољопривредних клубова. Збор је позван у народној школи и био је добро посећен. На њему је секретар Kmetijske Družbe г. Лах изнео кратку слику деловања дечијих пољопривредних клубова у Америци, где је та идеја најпре поникла и о успесима који су за кратко време постигнути. Изнешевши и користи од ове организације за пољопривреду, дао је упут како треба приступати оснивању клубова. Позвао је тада старије да не сметају својим млађима да ступају у клуб, и да им омогуће рад давајући им потребан комад земље, па и стоке за неговање. Позвао је по том децу да приступе клубу, који ће их просветити и дати им забаве, ојачати другарство и дати науке за живот.

Ми поздрављамо овај нови корак наше браће Словенаца, који је у нас већ показао тако повољне успехе.

ЗАПИСНИК

Ванредне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва државне на дан 21. децембра 1922. године у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни чланови г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Александар Јовановић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Као гости присуствовала су редовни чланови Друштва г. г. Павле Петковић, Тодор Радоичић и Душан Сарић.

Председавао заступник Председника, члан Управног Одбора г. Вића Т. Радовановић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Заступник председника саопштава, да је ноћас напрасно умро Љуба Новаковић бивши председник и редован члан Ддруштва. У прикладном говору изнео је у кратким потезима његов рад и заслуге на унапређењу пољске привреде. Нарочито је изнео његове заслуге као преседника Српског Пољопривредног Друштва, јер је под његовим председништвом и његовим заузимањем, Српско Пољопривредно Друштво дошло до великог капитала, те је од тог времена омогућено да Српско Пољопривредно Друштво развије активан рад на оснивању Пољопривредних Подружана и Дечјих Пољопривредних Клубова и да преко истих разноврсно потпомаже обнову пољопривреде у Србији и Црној Гори. На завршетку свог говора позвао је присутне, да му устајањем одаду последњу пошту са речима „Бог да му душу прости.“

II.

Председавајући предлаже и моли чланове да неизоставно сви присуствују погребу, који ће се извршити сутра у 10 часова пре подне Затим предлаже, да се од стране Друштва пошаље венац. — По пријему к знању Одбор одлучи: да се од стране Друштва пошаље венац у вредности до (1000 једне хиљаде динара.)

III.

За овим је одлучено: да се са покојником у име Друштва опрости члан Управе г. Благоје Д. Тодоровић, чији ће се опроштајни говор-некролог штампати у „Тежаку“ као уводни чланак, по могућству са сликом покојниковом.

За овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

У ЗЕЛЕНО КАЛЕМИТЕ ЛОЗЕ!

одлично срашћене и ужиљене, *у зелено окалемљене резнице* (калемови без жила), одлично ужиљене *саднице америчке лозе* (жиљењаци), те *резница америчке лозе* — препоручује по умереној цени.

Јанко Шарић
виноградарско-воћарски стручњак
Беочин (Срем)

Ценовник бесплатно! — Отпрема брза и солидна!

Пероноспора-прскалице

по најпознатијим системима
увек велико стовариште
готових пероноспора-прскалица
сопствене производње
као и свих саставних делова.
Све из прворазредног бакра.

„КОВИНА“
I. Југославенска металургична индустрија д. д.
Марибор

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТОПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—10

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела. по Пастеру и Суберихајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и усгоболе.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова диагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви диагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—10

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, **П. Т. Тодоровић** || Одговорни уредник, **Д-р В. Н. Стојковић**

Број 5. БЕОГРАД, 4 ФЕБРУАРА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Српско Пољопривредно друштво на основи чл. 41. својих правила одржаће свој 49. редовни годишњи Збор 11. фебруара 1923. год. у своме дому у Београду са овим дневним редом:

1) Председник или његов заменик отвара Збор;

2) Подноси се извештај о раду друштвене управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;

3) Председник подноси на решење писмене предлоге, поднете благовремено;

4) Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за 1923. год.

5) Бирају се нови чланови друштвене управе;

6) Бирају се редовни и почасни чланови.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се продужити истим редом идућег дана.

Оснивање прве енолошке станице у Србији

Пошле године одлучило је Министарсто Пољопривреде да оснује једну енолошку станицу у Букову, што је ове године буџетом и омогућено. Прве су припреме већ учињене и станица се инсталише. Може се, дакле, рачунати са њеним скорим радом. Ми морамо са задовољством поздравити оснивање ове важне пољопривредне установе и истакнути њен значај. Јер, то није само једна обична новина. Код нас је се одавно. осећала потреба за оснивањем енолошких станица, које би вршиле анализу и контролу вина у земљи, а тако исто и давале упуства за њихово лечење од разних болести и квара. Нарочито је то сада важно када се ради на извозу наших вина у иностранство, те оно као извозни артикал треба да буде доброг квалитета.

До сада је код нас у Србији сразмерно мање урађено на унапређењу винарства, него на унапређењу виноградарства. Пре свега, није било довољно ни установа, које би спремале стручњаке за тај позив, а тако исто није било ни потребних модерних инсталација. Нарочито у данашње време због скупоће привредницима није лако почети неки рад већих размера и набавити потребне справе. Већина виноградара справља своја вина још увек на доста примитиван начин и без помоћи науке, те отуда наша вина у погледу квалитета престављају онолико нијанси колико има произвођача. Међутим потребна је тешња сарадња између виноградара у једном крају, како би са удруженим срествима могли да набаве потребан материјал и стручно особље. Потребно је дакле оснивање винарских задруга и заједничких подрума. На тај начин може да се добије један тип вина у једном крају, који се продаје и тражи под тим именом. При таквим задружним установама оснивају се обично и енолошке лабораторије, које врше све потребне анализе. Такав је случај нарочито у Француској, где је винарство заосновано на научној основи и где је оне постало једна врло развијана индустрија. Код нас су винарске задруге тек у зачетку, а тако исто у погледу испитивања наших вина није се много учинило због недостатка ових лабораторија. С тога строго узезши и наша најчувенија вина задржала су више локални значај и са њима смо слабије представљени на страни него са многим осталим нашим пољопривредним производима. Међутим вина добивена у државним пољопривредним установама, школама, рисадницима и т. д. показују јасно какве одличне квалитете можемо добити,

кад се за то употреби знање и потребна средства.

Узрок овом стању, у коме се налази наше винарство долази дакле због горе наведених разлога али исто тако и од потрошача. Јер због једне рђаве навике, која лежи у непознавању праве вредности вина, наш свет добра вина мало и тражи и не показује потребног финог укуса у одабирању вина у погледу његовог састава, боје и букета. Зато се тако далеко отишло у фалсификовању и вештачком справљању вина, те су и наша најбоља вина ван крајева, где се справљају више позната по гласу него по квалитету.

Знања о чувању и неговању вина од болести и квара такође су мало позната, те је тешко наћи вино без неке мане у погледу боје и састава. Услед тога, што се лако кваре и постају несигуран артикал, постају још више скупа и ако су код нас цене и иначе несразмерно високе према количини вина, која је у промету. Зато је потребно дакле предузети свестране мере за поправку овог стања у нашем винарству и то тиме, што ће се виноградари упутити на рационалнији начин начин рада, оснивањем винарских задруга и што ће се што скорије донети закон о заштити вина, који би разним мерама сузбијао производњу вештачких и фалсификованих вина. На основу њега енолошке би станице имале да утврде квалитет вина помоћу анализе, то јест, какав је однос између појединих састојака у вину, има ли у њему шкодљивих састојака и т. д. Ти ме би се поправио брзо квалитет наших вина и било би мање болесних вина, јер би станица давала потребна упутства за њихово лечење. Кад се са овим првим реформама постигну успеси, лако је ићи даље у справљању финих и пенушавих вина као и коњака и ликера, где ће ове енолошке станице имати исту важну улогу у оцењивању и проверавању њихових вредности и састава.

Вино ће на тај начин добити и код нас онај значај, који има код народа који су већ испитали и упознали његову вредност: то јест, не само да ће постати значајан трговачки артикал, него и једна врста хране и хигијенског пића, као и једно ефикасно средство против алкохолизма, који је код нас нарочито много развијен.

Познато је да природно вино поред алкохола садржи и других хранљивих састојака, минералних и органских, који сви у умереној количини употребљени повољно утичу на организам. Вино је такође хигијенско пиће против многих болести као што су: тифус, скорбут, малокрвност и т. д.*

На против у крајевима, где се добро вино мало троши и где се сматра више као луксуз, алкохолизам је највише развијен, јер се место вина троше друга, махом јача алкохолна пића и без тих хранљивих састојака.

Нема сумње да је употреба алкохолних пића једна традиција која постоји из најранијих времена и да се људи ње не могу одрећи чак ни тамо, где је она забрањена законом, као што је то случај на пр. у Америци. Кад је већ тако, потребно је и овде пре свега задовољити хигијенске разлоге.

Виноградарство, које је и иначе једна корисна привредна грана, и поред свих криза које

* По најновијим испитивањима Д-р Portier-а. проф. на Сорбони и г-ђе Randoin.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

Кад се узме да су у тим местима врло сличне физичке погодбе, природни производи, па и сам степен образованости становништва, онда настаје питање: чиме се можо објаснити тако велика разлика у подизању обиталишта у тим местима и какав је узрок томе. Ја мислим, да се кључ за ту загонетку може наћи у првобитном племену и код досељеника. Становници тропске Америке досељени су ту, као што се у опште мисли са севера, дакле из оних места где су јаке зиме и у којима би било немогућно опстати, кад би се обиталишта подизала од бамбусова дрвета. Пресељени на југ и настањени у низине планинских ланаца, наставили су и у том, топлом климату подизати истоветна обиталишта као и у родном месту, где беху сасвим друге погодбе, а једина је разлика у томе, што су овде за ту потребу, употребили другу грађу. После дугог проучовања Индијанаца које живе у долини Амазона, *Беш* је дошао до закључка да су они свакако последњи који су досељени ту из хладнијег климата. Он вели: „Живећи неко време са Индијанцима горњег Амазона, нисам их могао убедити, да они могу лако поднети и топал климат.... Загрејана кожа њихова, зноји се мало. Кад је време суво и топло, они су узнемирени и троми а, напротив, осећају се врло добро кад су дани хладнији и кад им киша орошава нага леђа.“ Затим, после неких застрањивања он изводи овај закључак: Они ми личе на Арапе, природне становнике тропског климата! Мало по мало, ја сам стекао уверење, да су се Индијанци морали доселити у те жарке крајеве и да се они још ни досада нису могли прилагодити том климату.

С друге стране имамо разлога веровати, да су и Малајска племена стари становници жарких крајева, и да су они, као што је познато, прве насеобине заснивали на ушћу појединих река и залива, т. ј. подаље од места, која пате од суша. Малајци воле јако морске пучине, на њима проведу они више од пола века и њихови чунови (сапое), за њих су насушна потреба за живот. Они никад не путују сувим онамо, где могу доспети водем. Одликујући се том особином, они отуда и своја обитатишта подижу по примеру старих Јевропљана у води — на шиповима, кољу. Такав је обичај одомаћен код њих, јер та племена, без обзира, да ли живе у равницама или у брдима, —

собом доноси, код нас ће се још увек повољно развијати. Потребно је дакле, да свима средствима потпомажемо и модерни развитак нашег винарства и да тиме поред извоза наших вина, развијемо и што ширу потрошњу у земљи, чиме ћемо сузбијати уједно и увоз страних вина нарочито луксузних.

Енолошка станица, која ће располагати са првокласним лабораторијом и стручним особљем моћиће у том погледу учинити највише тиме што ће поред раније наведених користи извршити и анализу вина од свих наших бољих винских сората грожђа као и опите са мешањем. Она ће на основу тога моћи одредити и најбоље крајеве за виноградарство и тиме класирати вина према њиховој вредности. На тај начин и уз помоћ закона за заштиту вина, на чијем се пројекту већ ради у Министарству, омогућиће се и сиромашном сталежу да дође до доброг и јевтиног природног вина, те ће се тиме потиснути употреба других шкодљивих алкохолних пића нарочито ракије, која је код нас постала право друштвено зло. Ова ће станица моћи да врши анализе и многих других пољопривредних продуката (млека, масла, зејтина и т. д.)

С обзиром на све користи, које оваква једна станица пружа, потребно је да ускоро добијемо још коју такву станицу, бар у најважнијим виноградарским центрима, а исто тако да се закон о заштити вина донесе што пре. Када се то постигне и кад се обрати мало више пажње на оснивање винарских задруга, школа и курсева за народ, наши ће виноградари као и држава моћи да прибаве тек тада праве и велике користи, које ова грана обилато пружа.

В. Д. Величковић
агр. инжењер

ИЗ РАТАРСТВА

Кратка поука о хмељу и његовом гајењу.

(Свршетак.)

Хмељ се размножава добрим, јаким и здравим садницама, или ожиљеним једногодишњим прпорцима. Саднице се добијају пролетњом резидбом хмељаника у пуној снази 3-4 годишњег и то само од оних чокота, који дају највише и најбољег хмељног брашна. Саднице треба да су 10—15 см. дугачке, глатко засечене са 3-4 окца. Саднице одмах употребљавамо за сађење. Сађење се врши нешто косо и саднице земљом причврсте тако да дођу у земљу за 2-4 см. У свакој рупи сади се једна, ређе 2-3 саднице. Уз саднице увек се у истом правцу побада 2-3 метара висока притка. По сађењу за 10-14 дана почиње хмељ да тера; не појави ли се ни после 20 дана саднице се прегледају и рђаве новим замене. Чим хмељ почне да расте изданци упућују се на притку.

Даља култура хмеља у првој години састоји се у окопавању и засенчавењем земље узродом (међусевом) купусом, пасуљом, тиквама, и т. д. Пошто хмељ прве године не даје никакав или мали принос то се обрађивањем узрода истовремено обрађује и хмељ. Идућих година земља се оставља на искоришћавање искључиво хмељу и само окопава да би се задржала влага и уништио коров. Окопавање се по потреби понавља. На јесен се чокоти огрну а с пролећа одгрну. Лишће које почиње да жути отклања се из хмељаника, пошто је оно легло штеточина.

подижу своја обиталишта на исти начин, тражећи заштиту у висини.

По чему гнезда сваке врста тица представљају своје особености? Можемо у главним потезима поставити потпуну паралелу између обиталишта дивљака и тичјих гнезда. Свака тица употребљава за прављење свога гнезда таква градива која она може лако добити и у гнезду ставити у такав положај, који најбоље одговара њеном начину живота. Тако нпр. царић (Troglodytes europaeus) виђа се по оградама и ниском шибљу, па га зато и видимо да у највише прилика прави своје гнездо од маховине, т. ј. од таквог градива које може одмах да нађе и у коме, вероватно, налази за себе и доста инеската, а само покадшто додаје гнезду и понешто сена или перја. Чавке (Corvus monedula) налазе се обично на пашњацима, поораним њивама, где налазе ларве разних инсеката и како ту редовно наилазе на корење и влакна, праменове вуне, то видимо да оне та градива употребљавају за своје гнезда. Да ли од тога може бити што природније? Гаврани (Corvus corax) хране се обично стрвинама, угинулим зечевима, јаганцима и како они ради тога посећују овчија пасишта и зечја легла, то они најрадије за своја гнезда употребљавају вуну и длаку. Шеве (Alauda arvensis) виђају се обично на засејаним њивама и своја гнезда граде на земљи од траве уз примесу коњске длаке. Таква градива најбоље одговарају њиховим потребама, те зато длаку не мећу само онда кад је не могу прибавити. Ковач, водомар (Alcedo ispida) гради своја гнезда од рибљих костију које остају на његовој трпези. Ласте (Hirundo) граде своја гнезда од глине и муља — градива, која оне налазе у изобиљу по обалама баруштина и река, над којима поглавито и лове инсекте. Тице дакле, као што видимо, у грађењу својих гнезда поступају исто тако као и дивљаци, т. ј. узимају таква градива до којих најлакше долазе, и мени отуда изгледа, да у оба та случаја не може да постоји утицај специјалног инстинкта у избору градива.

Може бити, да би ми се на то могло приговорити, да овде нису толико значајна градива колико сам положај и израда гнезда, да је и за једно и за друго потребно велика различност, па да се одговори правим потребама и навикама сваке врсте тица, али — ја питам себе, не би ли се то могло објаснити и без уделовања инстинкта! Мени изгледа да све то може бити великим делом објашњено навикама сваке поједине врсте тица, особином оруђа које се употребљава за рад и каквоћом доступног градива, као и простим мешањем тих градива према циљу у границама умних способности којима је обдарена свака тица.

(Наставиће се)

С пролећа у марту чокоти се одкрију и кад се земља просуши хмељаник се подрља. У априлу приступамо резидби. Резидба се према стању чокота врши индивидуално, тако да се слаби чокоти изравњају са јачим. Рез се изводи оштрим ножем пазећи да се чокоти не повреде. Рез треба да је водоваван и гладак. Обично остављамо 3. окца на младом дрвету, — то је нормални рез. У старих чокота оставља се 6 окаца и такав рез зове се насађен. Херман, је уопште противник резидбе хмеља и само чупа прекобројну лозу. Резидба може се обавити и с јесени, али је пролетња резидба погоднија. Од младих хмељових изданака справља се укусна салата. По резидби покрију се чокоти ситном земљом за 5 см. И при најбољем орезивању избија више лозе од којих се остављају само две до три,

По овоме, разносе се по хмељенику притке; чим хмељ почне да расте приступамо притковању. Помоћу гвозденог стреластог шиљка, направе се око 20 см. од чокота рупе, на ону страну одакле дувају јаки ветрови где се добро пободу и учврсте. По првој резидби узимају се притке 4 идућих година 8 метра високе. На већим приткама хмељ слаби и даје мање шишарица.

Из чокота избијају неколико изданака, који кад израсту $1^1/_2$ метар се приводе притци, тако, да би се могле око ње увијати у природном правцу и за њу вежу сламом рафијом, или ликом; трећи изданак остаје у резерви, а остали се посеку.

Притке треба да су ољуштене, доле 8—9 см. у пречнику. У последње време преовлађују место притака практичније и јефтиније жичне конструкције, разних система, ниске и високе, праве и косе према којима су и и трошкови од хектара пре рата износили 1500—4000 динара.

Прекидање културе хмеља врши се гајењем луцерке да би се исцрпли чокоти. По њој сејемо 2—3 године окопавине, а по овима се може поново хмељаник подићи.

Берба хмеља наступа чим се шишарице затворе и добију златно-жуту боју. Кад се растрљана шишарица у руци лепи и развија јак пријатан мирис, кажемо: хмељ је зрео.

Лоза се сасече на 65—70 см. од земље, притке се помоћу куке поизвуку, левом руком придрже а десном лоза с притака пажљиво свлачи.

Шишарице се одвајају или одмах на хмељаницима или се свози у шупе и ту ручно (у Америци постоје машине кроз које се лоза пропушта и шишарице одвајају) одваја и одмах по вредности класира. Неразвијене и оштећене шишарице се издвајају. Свака шишарица има да буде усамљена на дршчици 1—3 см. пошто се без њих хмељ ситни и троши.

Обран хмељ се суши у магазама, које су даскама патосане или на нарочитим лесама. Сушење се обавља у хладовини при промаји, а хмељ с времена на време преврће. На тај начин добијамо најбољи хмељ. Где има много хмеља, а време је влажно овај начин рада није погодан. Зато се заводи сушење хмеља у нарочитим сушницама, помоћу загрејаног ваздуха (највећа топплота 36°С.)

Осушен хмељ сноси се на гомилу и подпуно сув пакује у тежини 50 кгр. нето (хмељарски цент) и продаје на хмељарским трговима (Жатец, Нирнберг), где се цени по провинцијама одакле долази.

У новије време препоручује се конзервисање хмеља сумпором (на 50 кгр. хмеља спали се 0.500—1 кгр. сумпора) што се најлакше врши у сушницама. Такав хмељ подноси далек транспорт без уштрба по квалитет.

Добар хмељ треба да је без прашине и лишћа. Величина шишарица средња и једнолика, лепљива са свиленим сјајем, јаког ароматичног мириса и пријатно горког укуса.

Принос хмеља јако варира, тако да за десет година даје у хмељу:

1	одличан	принос	750—800	кгр.
1	врло добар	„	600	„
2	добра	приноса по	400	„
2	средња	„ „	300	„
2	слаба	„ „	200	„
и 2	рђава	„ „	100	„

Сем овог добијамо годишње 15—20 товара лозе која може да служи за исхрану стоке и гориво.

Непријатељи: Суша услед абнормално повећане транспирације узрокује црвено сушење лишћа. Лист се отромбољи и опада.

Влага, узрокује недорољну транспирацију, лишће жути — хлороза. —

Суша и топлота узрокује сушење лишћа по крајевима. —

Хладне ноћи по топлим данима, узрокују медовину лишћа (медљику) на којој се појављује хмељно црнило (Capnodium Salicinum), гљива, која на медљици оснива даљи живот.

На хмељу, паразити и вилина косица већа (Cuscuta maior).

Од штеточина: житни скочац (Agrotis Segetum) гусеница се од јуна до јесени храни лишћем. — Гусеница хмељове бубе (Vanessa Jo) маја и јуна храни се лозом.— Хмељни смотавац (Hypena rostralis), гусеница храни се јуна и јула лишћем. Стонога (Julus teresstrio, gutulatus) и гундељ (Melolontha vulgaris) храни се кореном.— Веома опасан штеточина хмељу је бувач (Chatocnema conncina), буба, маја и јуна храни се лишћем. — Поред бувача највећи непријатељ хмељу је хмељна ваш (Aphis humuli) сишући на доњој страни лишћа и на младим биљним деловима сокове; лист се увија, жути и опада. Природни јој је непријатељ буба мара а ваљда и мрав Средство: прскати 1% раствором дуванског екстракта са 5% денатурованог алкохола

Јаша Јањић.

ИЗ ГРАДИНАРСТВА.

Шпаргла.

Шпаргла се убраја у најфиније поврће, које се гаји на отвореном пољу. С обзиром на њену хранљиву вредност као и лековитост, заслужује особиту пажњу, тим пре, што јој је проодња сигурна нарочито у близини

великих вароши. Међутим, код нас се врло мало гаји, шта више слабо је и позната.

Додуше, њена култура изискује доста времена док се до бербе дође, и можда је то и једини разлог што се слабо гаји, али је знано, да се сав труд око њене обраде доцније вишеструко исплати.

Шпаргла успева на свима земљиштима, изузев каменитих и влажних, али су ипак најподеснија дубока, плодна и по мало кречна земљишта.

Два су начина за размножавање шпаргле: *семеном и жилама.*

Размножавање семеном. — Размножавање семеном врши се на тај начин, што се семе посеје или на стално место што је у највише случајева боље, или сејањем у семеништу.

Ако се сеје на стално место, онда се то чини на већ припремљеном земљишту као што ће се доцније видети, стављајући у сваку кућицу по 3-4 семенке. Пошто биљчице довољно ојачају остави се само једна, најразвијенија, а остале се поваде.

Ако се пак сеје у семеништу, биљке се морају особито добро неговати да би ојачале, како би се могле расадити на стално место још идућег пролећа. Ово је врло важна ствар, јер се из искуства зна, да су двогодишње биљке ренативно слабије развијене и да теже порашћују.

Сејање се врши у јесен или рано с пролећа, што је и боље и сигурније. За семениште треба изабрати лаку али здраву и добро припремљану земљу. Сеје се омашке или у редове на растојању од 15-20 см., а семе покрије земљом за 1-2 см. После сејања леју треба покрити танким слојем сагорелог ђубрета. Ако ускоро по сејању не падне киша, леју треба залити. Нега преко године састоји се у плевљењу, прашењу и заливању.

Под условом, да је семе било добро и да су биљке преко године добро неговане, најчешће је могуће, да је највећи део биљчица способан за расађивање на стално место још исте јесени или с пролећа идуће године.

Размножавање жилама. — Кад се овим начином размножава, морају се имати старе, одрасле биљке, од најмање 4-5 год. Жиле шпаргле су врло разгранате и из њих избијају стабла сваке године. Оне се обнављају сваке године: старе жиле угињавају, а на њихово место израшћују друге нове, што чини да биљка дуго живи.

Цео сплет жила код старог стабла у шпарле је састављен из више мањих сплетова, који сад служе за размножавање. Приликом вађења ових жила (сплетова), треба бити врло пажљив да се жиле не повреде, водећи рачуна да по вођењу жиле не остану дуго времена на отвореном простору, већ их што пре засадити. Најбоље је да се сађење врши с пролећа у марту месецу.

Припремање земље и сађење. — У култури шпаргле ово је један од најважнијих послова. Ево како се то ради: одређено земљиште за засађивање шпарглом подели се у леје широке $1._{20}$-$1._{30}$ м. По средини леја ископа се шанац дубок 30-40 см., а широк 50-60 см. Земља која се из шанчева избаци, меће се између ових шанчева. После овога тле шанчева се прериља, али се земља не избацује. Преко ове земље у шанчевима, баци се доста дебео слој добро сагореног ђубрета, а преко овог добра баштанска земља, тако да се њоме шанац допуни. Сад се одређује одстојање биљака, које варира од 50-80 см., побијајући кочић па свако место, где ће се биљка засадити. Ту, где су кочићи побијени, направе се хумчице (високе 5-6 см.) Кад је све ово припремљене као и потребан број биљака за сађење, приступа се сађењу, које се врши на тај начин, што се жиле распореде преко хумке тако, да се не додирују и не укрштају, а затим покрију земљом за 8-10 см. — најбоље опет добром баштенском земљом. За овим се земљиште пограбуља и поравни. Кочићи треба да остану и даље, како се при раду биљке не би повредиле.

Нега. — Прве године по сађењу око биљака треба прашити и по потреби поливати. Крајем октобра или у новембру, сваку биљку треба пажљиво огрнути да се жиле неби повредиле и суве стабљике сасећи. Овом приликом добро је да се дода по мало сагорелог ђубрета, па опет загрнути.

Ово је у исто време посао, који се понавља сваке године у ово доба.

С пролећа идуће године треба празна места попунити и биљке загрнути.

Пошто се од шпаргле употребљавају за јело само стабла која се ваде испод земље, то на ово огртање треба обратити нарочиту пажњу, јер чим стабла избију на површину, добију клорофил (позелене), здрвене се и постану неупотребљива.

За прве 3 годие док не одпочне права берба, простор између редова може се корисно употребити за гајење пасуља чучавца, као и раног кромпира.

Када се све ово врши онако како је напред речено, шпаргла може остати на једном месту, дајући обилат принос, 15—20 година.

Извођење семена. — Извођење семена је врло лак посао. За ту сврху треба оставити потребан број стабала — најбоље од оних која се прва с пролећа појаве. Како је шпаргла дводома биљка, упутно је да се остави више стабљика, како се неби десило да све остављене буду са мушким цветовима које не доносе семе.

Бобице — семконоше — оберу се с јесени, пошто потпуно сазру, семе одвоји и чува до употребе.

Свака бобица носи 2—7 семенки.

Клијавост семена траје 4 године, али је увек боље употребити семе од прошлогодишње борбе.

М.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговара, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине.

Уредништво.

У моме атару сва се земља сматра у првокласну, али опет када буде година сушна курузи*) врло рђаво прођу, па још ако су у невреме посејани и рђаво обзирађивани, може да се деси да и не буде ништа. То ме је нагнало

*) У Мачви се кукуруз зове куруз. Ур.

да питам друге вештија и вредније људе и да читам пољопривредне разне књиге, да бих дошао до знања и начина, како би повећао жетву куруза и на сушним годинама Случајно сам добио један пољопривредни календар, још пре рата; заборавио сам за коју је годину тај календар био (а упропашћен је за време швабског рата.) У том календару нађем да треба за кукурузе земљу орати уз божићни пост, кад год време дозволи, а нарочито где суша може да смета и такво орање оставити на миру до пред сејање, а пред само сејање треба га подрљати, и куруз на врстачну сејалицу посејати. У случају ако по орању буде неке траве и корова, треба само са копачицом проћи и поплитко земљу копачицом опрашити, а нипошто плугом преорати. Ако се баш мора плугом преорати, да се оре што плиће, а нипошто не треба орати дубоко, докле је први пут орано; а са копачицом је боље, ако је икако могуће, јер и много брже иде.

Ја те године тако урадим како је у календару писано, уз божићни пост узорем земљу за куруз довољно дубоко, преко зиме земља измрзне. Како је у пролеће и траве било, ја натерам дрљачу и подрљам, и са копачицом траву исечем, па онда на врстачну сејалицу куруз посејем. По неки су мимопролазни исмевали моје ратаре и говорили да то неће ваљати ништа; и сам сам посумњао, па сам од истог орања нешто мало плугом преорао дубоко, као и први пут подрљао и на исту куруз сејалицом посејао. И шта је било? Кукурузи су никли и на првом и на другом орању и сејању, а радио сам једновремено и прво и друго, да би се уверио које ће бити боље; на првом орању које нисам плугом преорао никли су кукурузи лепо, али је и трава напоред са кукурузима расла, те због траве морао са их опрашити, чим су се указале врсте од куруза. На преораном орању опрашим исто ка и прво, једновремено, али по њима није било трава или врло мало. Доцније, кад је био вакат, загрнуо сам и једне и друге кукурузе једновремено. У исто време наступи суша, приближна као што је била прошлог лета: моји кукурузи на непреораном орању напредовали су као и обични осталих година, суша им није сметала готово баш ништа, а на оном преораном орању кукурузи су тако били рђави до јесени због суше, да када би били увек онакви не би имао рачуна ни сејати.

Од тога времена, кад год ми време повољно дозволи ја уз божићни пост орем за кукуруз земљу, пред сејање дрљачом подрљам и ако има траве с копачицом опрашим и на сејалицу посејем. Чим се врста од куруза укаже опрашим, по потреби и двапут прашим, кад буде вакат поплитко загрнем; када прашим, што копачица не прође баш поред куруза, оно мало с мотиком само кору и земљу разбијем. Кукурузе при прашењу нити одгрнем као што неки раде нити их загрнем, него их онако оставим, како су и никли. Кад год тако урадим, суше се не плашим. Тако и они мимопролазећи горе поменути, када, су се уверили и они многи исто овако раде и кад год овако ураде не кају се. У мене су врста од врсте 80 см а куруз од куруза 50—60 см., па и 70 см.

Од како сам почео мало више читати разне пољопривредне књиге, од тада се не плашим гламнице у житу, од које данас многи штету трпе, а и од других многих непогода помоћу књига може да се спасе. И ако и ја не радим ни приближно како вредни људи, и вешти у књигама пишу и налажу, опет колико се више правила придржавам толико више у свом послу искористим.

Ако ми рђаво ово време не дозволи уз божићни пост да узорем за куруз, земљу, онда је орем у пролеће рано, чим се земља мало просуши. Боље је што раније да би који мраз затекао орање, пред само сејање подрљам орање и на врстачну сејалицу кукурузе посејем. Почињем сејати обично од 20 марта по старом календару и овако кад урадим, кукурузи добро се боре против суше, а доцкан орати и јесење орање преоравати код нас се рђаво показује.

27—XII— 1922 г.

Станојло Јошић
земљоделац, Салаш
(црнобарски,) срез мачвански

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Питање. — Прошле јесени нажео сам 75 снопова луцерке-детелине и осушио сам их лепо и метнувши их на таван у шупи; просао сам са једним снопом да круним семе али врло тешко се круни. Пошто имам доста семена (а. ова је права француска плава луцерка, коју сам пре 20 година набавио преко Срп. Пољ. Друштва и иста до сада је трајала на истом земљишту), молим за упутство како треба и на који начин могу да окруним семе.

Илија Живковић
економ из Мариновца
Краљево село.

Одговор. — Први је предуслов код вршења семена луцерне и детелинског семена уопште, да је биљка потпуно зрела и сува. Јер ако је чаурица само мало жилава неће се моћи семе окрунити . Због тога се тај посао обавља, најуспешније, по јакој жези или за јакога мраза, а најнеповољније је кишовито и магловито време. Крењење се најсавршеније обавља машинама, које су нарочито за тај посао удешене, али се успешно може обавити и на обичној вршалици. Само што треба под бубањ уметнути рапаву корпу о коју се детелина таре. Ко нема ни једне ни друге машине, може да се испомогне тако, да чахуре луцерне таре о какав рапав лим (треницу), услед чега ће чауре да попуцају и онда можемо на ветрењачи да одвојимо семе од сатрвених чахура и других примеса.

Ђ Муачевић

КЊИЖЕВНОСТ.

Изашла је из штампе *Хигијена за ђаке средњих и учитељских школа* од Др. Добр. Гер. Поповића, II. књига, с овим садржајем:

Шта је хигијена, I ваздух, II земља, III вода, IV храна, V алкохолно пиће, VI одећа, VII стан, VIII заразне болести, IX туберкулоза, X полна хигијена, XI социјалан значај болести, XII нега болесника, XIII прва помоћ у несретним случајевима и напрасним оболевањима, XIV жена као мајка, XV нега ммле деце, XVI школска хигијена, XVII најчешће болести код ученика.

Ова је књига по својој богатој садржини, уз то популарно писана од човека нарочито стручног за хигијену који је дуго радио у народу, веома корисна не само ђаке средњих и учитељских школа, већ и за државне економе, који се баве у народу, те му могу користити и поукама

у здравственом погледу; она је исто тако потребна и наставницима пољопривреднних школа и курсева, а добро је да ју има и свака сеоска кућа, јер ће у њој наћи поуке о исхрани, стану, оделу и др. — у чему се код нашег народа доста греши.

Књига има 160 страна са 72 слике у тексту.

Изашла је у издању књижарнице Рајковића и Ћуковића, Београд, Теразије. Цена? **А. Г. Ј.**

БЕЛЕШКЕ

Правила кречног азота—циан—амида као вештачког ђубрета. — Пазите: не бацајте кречни азот преко усева;

Неколико дана, најбоље 7 дана, пред сетву баците то ђубре на њиву и заорите га колико је дубље:

Код винограда поспите ђубре около чокота;

Не бацајте ђубре по ветру;

Чувајте ноге, руке, уста, нос, очи; после бацања умите се топлом водом, и зејтином или вазалином намажите;

Најбољи се успех постиже на доброј пољској земљи, слаб на киселим (мочарним) земљама; лаку песковиту земљу ђубрите најпре с кречом.

Мешање с каинитом и Томасовом згуром корисно је; са суперфосфатом баците најпре кречни азот и после неколико дана суперфосфат;

Не држите ово азотно ђубре у влажном простору.

Потребне количине азотног ђубрета (16-19% азота) на један ланац (57 ари) треба:

За озиму пшеницу	100	клгр.
„ „ раж	100	„
„ „ јечам	75	„
За јари овас	110	„
„ „ јечам	100	„
„ „ пшеницу	75	„
За јару раж	75	„
„ кукуруз	100	„
„ Сточну и шећ. репу	150	„
„ кромпир	75	„
„ праве	75	„
„ винограде	250	„

Тачнија објашњења о кречном азоту шаље беспаатно Tvornica za dušik d. d. Ruše pri Mariboru

ЗАПИСНИК

XXXXIV Редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане на дан 30. децембра 1922, године у Друштвеном Дому у Београду.

Били су присутни: п. председник г. Паја Т. Тодоровић, чланови: г. г. Алекса Поповић, Др. Велимир Стојковић, Александар Г Јовановић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Председава п. председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Председник саопштава да је умро у Београду Коста Борисављевић председнк Главне Контроле у пензији, члан оснивач и дугогодишњи председник пољопривредне подружине округа рудничког у Гор. Милановцу. Износи његове заслуге за оснивање поменуте подружине и за њен успешан рад за време док је он био на челу њене управе. — Одбор прими знању ову тужну вест и одаје заслужено покојнику последњу пошту устајањем и са Бог да му душу прости.“

II.

Прочитан је реферат подружинског инспектора о изузимању ангажованог, за Подружине и Дечије Пољопривредне Клубове, кредита из ове године и преносу изузетих сума у депозитник за 1923. год. — Одлучено је: да се рефератом потребне суме расходују по дневнику касе и депонују.

III.

Прочитан је реферат друштвеног магационара, да је продаја календара доста слаба, па предлаже да се попуст продавцима од 10% повиси на 20%, како би се помоћу уступања већег процента продавцима продаја календара убрзала. — Одбор одлучи: да се свима продавцима календара даје проценат од 20% на име награде око распродаје.

IV.

Прочитан је реферат администратора „Тежака“ да се претплата на „Тежак“ за иностранство повећа, пошто се за сваки број за иностранство плаћа поштанска такса од 0·50 дин. и да се повећа такса за огласе у „Тежаку“. — По овом реферату одлучено: да се претплата на „Тежак“ за иностранство повиси на 45 динара годишње; за огласе на таксе изнаћи раније одређене тарифе па изнети на једној од идућих седница на решење.

V.

Прочитана је молба друштвеног магационара, да се одреди комисија за преглед магацинске књиге пошто је крај рачунске године. — Одбор је одредио у комисију члана Управног Одбора г. Драгутина Спремића редовног члана г. Александру П. Рашковића и секретара друштвеног.

VI.

Прочитан је реферат друштвеног благајника о ликвидацији суме од 28 284·75 исплаћених по решењу Господина Министра Пољопривреде и Вода од 28. октобра 1921. год. Бр. 25.581 и 25.583/V. за исплату набављених воћних младица орахових садница и осталих трошкова па предлаже: да се 10.000 динара, који припадају депозитнику а који су заведени под ПБр. 2723, стр. 36. дневник примања за 1921. год. деловодник Бр. 10.420 заведу у дневник издавања за 1921. годину и изведе салдо, да се сума у 10.000 динара одузме од партије остатак по дневнику касе за 1922. г. и да се иста сума т.ј. 10.000 динара заведе у депозитник за 1922. г. — Одбор прими к знању реферат и одобрава предлог.

VII

Прочитан је реферат друштвеног благајника, којим моли за одобрење да може расходовати суму од 250,50 динара утрошених за инжињера и адвоката приликом премера имања друштвеног. — Одлучено да се у смислу раније одлуке одобрава расход од 252·50 динара.

VIII.

Прочитан је реферат благајника друштвеног да справе пошлате још јуна месеца тек. год. и то: 1 жетелица Цветку Пашићу из Кривогаштана, и 1 жетелицу и 2 ветрењаче Нанчи Туцаревићу из Ресна наручиоци нису хтели подићи. већ исте н сада леже на жел. станици Градско и на њих се узалудно плаћа лежарина, па предлаже: да се са ових справа скине повука и то за прве 4550 дин. са друге 6.000 динара и исте предаду ради продаје руковаоцу лозног расадника у Скопљу, код кога се налазе и друге непримљене справе. — Одбор ово прима к знању и одлучује: да се прими предлог благајников и да се по истом у свему поступи; да се плати лежарина за ове справе; да руковаоц лозног расадника јави, колико је исплатио трошкова и лежарине, па да се на основи његовог извештаја донесе накнадна одлука.

За овим је седница закључена.

У ЗЕЛЕНО КАЛЕМИТЕ ЛОЗЕ!

одлично срашћене и ужиљене, *у зелено окалемљене резнице* (калемови без жила), одлично ужиљене *саднице америчке лозе* (жиљењаци), те *резница америчке лозе* — препоручује по умереној цени.

Јанко Шарић
виноградарско-воћарски стручњак
Беочин (Срем)

Ценовник бесплатно! — Отпрема брза и солидна!

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам сток изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТОПНИШТВО
БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—10

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“
Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:
БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и усгоболе.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова дијагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—10

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решење од
априла 1869. г. преписку друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р Ц. М. Стојковић

Број 6. БЕОГРАД, 11. ФЕБРУАРА 1923 ГОДИНЕ. Година L.

Многи стари претплатници жале нам се да од 1-вог јануара ове године не добијају ТЕЖАК. Једном ранијом одлуком Управног Одбора решено је, да се ТЕЖАК шаље само онима који унапред и уједанпут буду положили претплату за целу годину — 20 динара.

Ко жели да добије све бројеве Тежака од 1. јануара ове године и да даље редовно прима тај лист, нека пошље Друштву 20 дин. и тачну адресу.

Подружине имају послати улог за своје чланове за ову годину и имена и тачне адресе њихове па ће се Тежак слати и њиховим члановима, рачунајући од 1. јануара. УРЕДНИШТВО.

Повећајмо производњу поврћа за исхрану народа.

Најважнији привредно економски проблем двадесетог века јесте у томе, да људство добије хлеба у што нижој цени, а у што већој количини.

Ради решавања тога проблема на првом месту позвана је наука, школовани и нешколовани економи и сељаци, а и остали сталежи дужни су, да у томе помажу.

Наука нам је дала за тај циљ доста средстава, у савршеним алатима и машинама за рад, приликом производње и сређивања жита — хране, хлеба. Дала нам је материјал за снажење — ђубрење — наших њива, ливада, воћњака, винограда и градина, као и материјал за сузбијање биљних болести и штеточина и др. А сада да видимо шта народ у том погледу још радити може.

Пошто је производња хлеба, главне људске хране, (пшеница, кукуруз, јечам и др.) везана са великим површинама земље и великим капиталом а пошто је гајење жита опште занимање наших пољопривредника, то нећемо сада о томе говорити, већ о једној грани наше пољске привреде, која нам даје са малим средствима, на малом простору, са малим трудом и радом, један знатан принос у људској храни, односно вишак хлеба, а то је *градинарство* на најмањим просторима.

Ради примера навешћемо француски народ, који у колико је ратар, у толико је и градинар. Чим главни усев среди (пшеницу, раж, јечам) Француз одмах преоре њиву и посади већ раније спремљен расад од патлиџана, купуса, келља, лука, аршламе и др., или посеје пасуљ и грашак ради производње бораније и зеленог зрна за израду конзерве.

Помоћна средства за тај производ је вештачко ђубре: *калије азот и фосфор.*

Шта раде варошани у Француској, без разлике у сталежу, чиновници, трговци, занатлије или надничари?

Сви без разлике обделавају један мали простор земље: у воћњаку, башти, у двориштy, или негде ван вароши, узет нарочито под закуп, где по могућству толико поврћа производе, колико је за њихов дом потребно. Ако се не може за целу годину произвести, онда се произведе бар онолико, колико је преко лета потребно.

Да би се наш народ угледао на Французе, писаћемо неколико чланака, из којих ће се видети, да тај начин производње поврћа, на малом простору, за једну фамилију није тако тежак, јер се поврће не сеје, нити сади уједанпут, већ у размаку, а и рад око поврћа врши се у разно доба године.

Најтежи рад је одређено земљиште за градину дубоко преривати, или прекопати.

Тај посао треба да је извршен још у јесен; ако није онда, то треба сада учинити и у колико раније, у толико боље.

Пре ривања треба градину ђубрити, ако је земља од природе слаба или већ истрошена од раније произвођеног поврћа.

Ђубре треба да буде што трошније и старије од године дана и да нема у себи семена од корова.

Приликом риљања треба ђубре добро промешати са земљом, коров, камење, цигле, креп, стакло, корење и др. треба покупити и изнети из градине. Земљу не треба сасвим ситнити, јер боље улази влага и мраз у дубље слојеве.

Остали радови преко године, као сејање и неговање поврћа, незнатни су, а могу их извршити стари људи, жене, а и деца.

Пошто се у тим малим градинама — баштицама производе ограничне количине поврћа, а и мали број врста, то је начин производње сасвим прост.

Семе од поврћа треба већ у месецу јануару набавити, увек је боље имати га 14 дана раније, но да се толико дана чека.

Количина семена или број комада расада потребних за мале градине убележени су на ниже изложеном табеларном прегледу, а из кога се види трајање вегетације од дана сејања до употребе поврћа, као и принос у кгр. и број порција јела, рачунајући 500 гр. од једног поврћа и за један оброк. Цифре говоре увек о приносу на 10^2метра површине.

За градину узимамо простор од 14 мет. ширине и 20 мет. дужине што чини 280 квадратних метара површине; када одбијемо уобичајени пут кроз средину и стазе између леја, онда нам чисто остане за производњу поврћа 200 кв. м. градине, или 2 ара.

Толико земље може сваки домаћин на селу одвојити, а и варошани могу толико наћи у близини вароши под закуп. (На једном хектару било би према томе 35 оваквих градина).

Да видимо шта се на оваквом земљишту може произвести.

Ако сејемо на 280 кв. м. пшенице, добићемо за годину дана највише 84 кгр. приноса, што чини 168 оброка хлеба, рачунајући по 500 гр. оброк.

Ако садимо и сејемо на истих 280 кв. м. површине најобичније врсте поврћа, и ако не рачунамо вишак, што ћемо добити на појединим лејама као узрод и од плодореда, (на пример: после црног и белог лука, патлиџана, купуса, пасуља и др.) ми ћемо добити 1160 оброка јела, рачунајући оброк од 500 грама свежега поврћа очишћеног, као што се исти на тржишту продаје; то је вишак од хлеба за 992 оброка.

Ради лакшег прегледа додајемо таблицу, из које се види у цифрама све напред наведено.

Овом приликом тврдимо, да је производ поврћа лакши, а принос у кгр. много већи, ако се у градини што мање врста поврћа сеју или саде, ако све радове преко године на време и марљиво свршимо, а поврће по потреби и што чешће залевамо.

Потребан расад за овакве мале градине обично се купи од најближих градинара, готов за сађење, а можемо га производити у једној малој топлој леји, или у сандучићима, чинијама, или саксијама на прозорима, у кући.

Кромпир треба већ у фебруару уносити у кујну, шталу или на друго топло место ради клијања; после пажљиво садити, да се клице не поломе.

На овај начин припремљен и сађен кромпир много раније стиже за јело.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА
О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

Савршенство каквог гнезда зависи од величине саме тице, од њене грађе и од њених навика. Гнездо Царића и колибра не мора бити ништа мање и лошије од гнезда косића, дрозда, свраке или вране. Царић има танак кљун, дугачке ноге и креће се врло живахно, те је отуда у могућности да направи врло лепо гнездо од најситнијег градива — које обично и гради на огради или у густом шибљу, са узаним уласком, где налази и довољно плена за своју исхрану. Сеница (Parus) се понајчешће виђа на родном дрвећу и на зидинама, у чијим пукотинама тражи и налази многе инсекте и онда је за њу најприродније, да своја гнезда гради у дупљама дрвета, јер је ту најбоље заштићена. Живахност ове тице и савршенство њених прибора (кљуна и ногу) дају јој могућности да начини изврсно гнездо за носиво јаја и одгајивање младунаца. Голуби (Columba) имају сразмерно тешко тело, а слабе су им ноге и кљун, т.ј. тај им прибор није тако подесан за прављене лепих гнезда и зато их видимо да своја груба и равна гнезда праве од прућа и дебљих гранчица полажући их у крст и то тако масивно, да ова могу одржати тежину њихова тела и тежину њихових младунаца. Легањ (козара, помракуша — Caprimulgus) има сасвим неудесан прибор за прављење гнезда, ногама једва ходи по равној земљи а необично широк, кратак и слабачак кљун једва му се види из перја. Зато он и не може као друге тице да прави гнезда од грана, длака, вуне или маховине, већ његова женка носи своја јаја, обично по два, на голој (равној) земљи, или на пањеве или на равне површине грана каквог било дрвећа. Здепасти кљун, кратке ноге, кратки врат и тешко тело папагаја (Psittacula), чине га исто тако као и легања неспособним да прави себи лепо гнездо. Без узајамне помоћи кљуна и ногу, он није у стању да се испење на врх какве гране нити да се окрене, ако се за то не придржи кљуном. И онда, на који начин може он да спреми и сложи градиво за своје гнездо и како ово да начини? Зато папагаји и не граде гнездо, већ своја јаја носе у дупље дрвећа, на површини иструлих пањева или у запуштене мравињаке, у опште на мекана градива која они могу лако одстрањивати.

Многе чиопе, морске ласте (Cypselus) и брегунице (Hirundo) носе јаја на голи песак по обалама мора и

Тек. број	ВРСТЕ ПОВРЋА	На 10 квадратних метара				
		Потребно комада садница	семе у грамовима	Време за развиће поврћа у недељама	Приносу у кгр.	Колико чини порција по 500 гр.
	I Право зеље.					
1.	Купус, кељ, карфиол, келераба,	60-150	1 порција	12-16	50	100
	II Варива.					
2.	Пасуљ, високи и ниски, за боранију		100 грама	8 10	25	50
3.	Грашак високи и ниски		50 „	10 12	20	40
4.	Бор (за боранија)		175 „	18-20	25	50
	III Коренасто и кртоласто поврће					
5.	Кромпир рани		3-4 кгр.	12-20	40	80
6.	Цвекла црвена		10 грама	15 25	25	50
7.	Мрква-шаргарепа		20 „	8 24	25	50
8.	Ротква зимска		10 „	8-12	30	60
9.	Ротквице месечарке		20 „	4- 8	25	50
10.	Першун и целер		10 „	24 30	20	40
11.	Пашканат		10 „	24-30	30	60
	IV Лукови.					
12.	Црни лук, (арпацик ситан)		1 кгр.	8-20	25	50
13.	Бели лук, (чесни)	300-350		8-15	10	20
14.	Правилук	250 300		20-30	30	60
15.	Влашац (аљма,)	200 250		16 36	25	50
	V Салата					
16.	Главичаста, лоћика, крецуља,		5 грама	4-10	20	40
	VI Спанаћ					
17.	Летњи, зимски и лобода		20 „	6 36	25	50
	VII					
18.	Краставци		10 „	12-16	50	100
19.	Цовени и модри патлиџани	50 100	5 „	16 30	50	100
20.	Паприка, бабура и туршијара	80-150	5 „	16-30	30	60

Укупан број порција јела од 500 грама — 1160

или за једну породицу од 6 глава 194 пута јела од разних врста поврћа, преко године.

Сејање и расађивање поврћа односи се на северне пределе С. Х. С. У јужним крајевима ови радови врше се 14-20 дана раније.

Да би читаоци добили боље упуство за рад, ми ћемо по месецима навести шта треба, кад и где, сејати.

1. Сејање поврћа за расаде у топлим лејама, у соби, сандучицама или саксијама:

Од половине фебруара: рани карфијол и целер.

Од краја фебруара: рани купус, бели и црвени.

Од почетка марта: паприке, црвени и модри патлиџан, празилук, салата, рана колераба и карфијол.

Приликом сејања у горе наведеним судовима треба узети добре, лаке ђубревите земље, помешане с песком. Судови морају имати на дну отворе, да се сувишна влага оцеди.

Семе треба сејати ређе и једним танким слојем земље покрити, од прилике два пута дебље, но што је семени пречник.

Покривање земљом најаакше се врши помоћу сита.

Чим је семе посејано и земљом покривено, притиснићемо пажљиво земљу са једном дашчицом и залићемо марљиво једном кантом, заливачом, са ситним рупицама (решетком).

Расад који сувише густо изникне треба у друге судове за 2—3 см. удаљења пресадити.

Доцније, а кад је време топлије и лепше, треба судове са расадом износити напоље да расад боље очврсне.

2 Одмах на сшално место се сеје и саде следеће врсте:

У фебруару: црни лук (арпацик) бели лук, мрква (шаргарепа) и боб.

херцег Аграјил свакако је у праву, кад вели да те тице то не чине с тога што не би биле у стању начинити гнездо, већ зато, што би у таквим приликама свако гнездо јако падало у очи. Избор места зависи дакле и од навике тих тица, које се при свакодневном излету око тражења хране придржавају обично пространих приморских обала.

Галеби (Larus) већином избегавају прављење гнезда а и кад се помуче за њих, она су сасвим у складу с њиховом грађом и начином живота. Гнезда граде обично на голим кршевима или на спрудовима — у блату или у корову који расте на обалама. Градива су им за ову потребу морске траве, жбунасте траве, ђубре или продукти стенских рушевина при чему гнезда граде без икаква реда и вештине, као и што приличи тицама с ногама удешеним за пливање и широким кљуном, подешеним за хватање рибе а не и за прављене лепих гнезда. Фламинго, пламенац (Phoenicopterus) с дугачким ногама и широким кљуном, тражи редовно плен на обалама, које морски таласи запљускују и ту обично гради купасте гомиле и узвишења и на врху ових полаже своја јаја. На тај начин тица може удобно да лежи на јајима а да ова при том буду сува и заштићена од морског прилива.

Мени изгледа, да тај општи принцип може да важи за све тице, он је у неким случајевима потпуно очигледан, а у неким нешто нејаснији — према томе, каква је навика и градиво. Наравно, познато нам је много таквих тица које због незнатне разлике у градиву и начину живота, праве врло разноврсна гнезда, али нам је исто тако добро познато и какве су битне измене произашле у климату и у рељефу различних места — шта више у периоду кад су постајале њихове врсте — те нам отуда није тешко појмити, на који су се начин могле произвести такве различитости. Просте навике, као што је познато преносе се у наслеђе, и како су та наслеђа по себи врло различна, то онда поуздано можемо рећи, да такве измене утичу врло различно на сваку од њих. А често се може десити, да се неколике такве измене, удружене међу собом, појаве као засебне, које су у своје време задобивене као потпуно карактеристичне навике, које су раније запажене у другим местима и у другим погодбама.

Како се младе тице уче правити своје право гнездо? — Веле ми, да тице не уче градити као што човек ради, а међутим свака од њих гради такво гнездо какво праве све тице те врсте, па и у случају, кад тица није раније никад видела готово гнездо и да је томе такву тацу могао научити само инстинкат. Јакако, да би овде имало места инстикту кад би то што се вели било тачно, али, ја не верујем речима, мени су потребна факта — докази. На тако важно питање одговара се без доказа, и кад се они траже, наилази се на прекор, па и ако то што се каже, противречи чињеницама. Тице изведене из јаја положених у кавез никада не граде гнезда која су карактеристична за ту врсту тица, шта више и у случају, кад им се унесу у кавез потребна градива за гнездо, оне не праве од њих гнездо, већ ова, и то само неки део, скупљају у гомилице.

(Наставиће се)

Од почетка марта: грашак високи и ниски, першун, пашканат и спанаћ.

Од половине марта: кромпир, салата, цвекла, ротквице, купус, кељ, келераба јесења и зимска.

Од почетка априла: све врсте зачина, као мирођија, морач, онајс, босиљак, чубар, мајкина душица и др. а и ротквице и салата.

Од половине априла: пасуљ високи и ниски, грашак високи, ротквице, летње роткве, салата. Расађује се рани купус, кељ, карфијол, келераба и салата.

Од почетка маја: расађује се паприка, црвени и модри патлиџан, краставци, салата и целер; сеју се ротквице.

Од краја маја: расађује се јесењи и зимски купус, кељ, празилук, сеје се салата, крецуља за јесен.

Од половине јула: расађује се лук влашац, за идућу годину салата крецуља и сеју се роткве зимске.

У августу: роткве зимске, спанаћ зимски, салага зимска, и купус за идућу годину.

У септембру: спанаћ зимски, ротвице.

У октобру: расађује се купус и салата, за идућу годину.

Заливати, плевити, прашити и окопавати увек на време, то су главни радови које треба преко лета са пажњом извршити.

Ако желимо још већи принос, онда треба употребити вештачко ђубре. Не смемо семе производити од појединих врста поврћа; већ исте за јела или конзерве употребити онда, када имају највише хранљиве материје у себи. Најглавније је, да се празне леје увек поново са другим врстама поврћа посеју или готовим расадом попуне, и да се узрод уведе, то јест, да се на једној леји у један мах по две врсте сеју; на пример: лук зимски и спанаћ, ротквице са мрквом, першуном и пашканатом, салата са купусом, карфиолом и кељом и др. јер салата, ротквице, спанаћ, рана калераба стижу већ за употребу, кад се оне главне врсте почну развијати.

Ако приликом уготовљавања јела поједине врсте поврћа мењамо, онда нам се неће досадити као јела; ми ће мо их радо јести и тиме би био један део нашег проблема решен — јер би имали више *хлеба*.

На Богојављење
у Новом Саду

А. Мајеровић.

ИЗ ВИНАРСТВА.

Утицај хладноће на вино.

Употреба хладноће у конзервисању животних намирница, из дана у дан узима све више маха.

У новембру месецу 1919. г. одржат је у Поризу један интерационални конгрес индустријалаца ове бранше.

Између осталог, на конгресу је решено да се у Паризу оснује један научни интернационални фригорифички завод.

Даљи рад и развој по овоме није нам познат, али ово нотирамо, колико тек да се види, колико се важности данас придаје хладноћи у културном свету.

Не мање и у винарству хладноћа игра врло важну улогу. Из историје вина знамо, да је замржњавање вина у циљу поправке познато још из старих времена, а у Француској се данас већ у велико чине примене.

Енолог Lamotte [1]) каже ово о утицају хладноће на вино:

Дејство хладноће на вино врло је сложено. Под утицајем смањене температуре и ограничене између 0° и—6° С. изврши се делимично таложење материја, које су у раствараању. И под—6°, један део вина прелази у чврсто стање и може се издвојити“.

„Једном речју, замрзло вино даје маркантан и богат талог.“

„Ово је по нашем мишљењу најенергичније средство за бистрење вина, које би му се уопште могло дати. Бистрина, коју вино може да добије после замржњавања јесте особито важна, и, несумњиво је, да принцип конзервисања највећим делом дугује истини: да хладноћа издваја све сумњиве материје као: ферменте или беланчевинасте материје, таложећи их.“

Енолог L. Mathieu вели, да је младо вино врло непостојано. Хладноћа чини дубоку промену овој непостојаности: стреш и битартрати таложе се, а љигаве материје згрушавају.

Излази дакле, да се вино бистри и само помоћу хладноће, без средстава за бистрење, ослобођавајући се сумњивих материја, које би иначе остале у вину дуже време.

Dr. P. Karles [2]) указује на једну околност, по којој хладноћа умањава киселину у вину. Отуда и логичан закључак, да чим се известан сувишак битартрата сталожи, вино се мора избистрити.

F. Malvezin [3]) тврди, да додир са ваздухом оксидише вино у толико више, у колико је већа хладноћа, јер она проузрокује таложење разних материја као: оксидисане бојеће материје, стреш и би артрат; згрушава азотне и беланчевинасте материје. Дакле и по Malvezin-у хладноћа је врло енергично средство за бистрење.

По Malvezin-у вино мрзне на следећој температури:

Степен алкохола	Темпер. мржњавања
5 — — — — 2°	10½ — — — — 4.4
5½ — — — — 2.4	11 — — — — 4.6
6 — — — — 2.6	11½ — — — — 5.—
6½ — — — — 2.8	12 — — — — 5.2
7 — — — — 3.—	12½ — — — — 5.4
7½ — — — — 3.2	13 — — — — 5.6
8 — — — — 3.4	13½ — — — — 6.—
8½ — — — — 3.6	14 — — — — 6.4
9 — — — — 3.8	14½ — — — — 7.6
9½ — — — — 4.—	15 — — — — 6.8
10 — — — — 4.2	

[1]) Le vin, стр. 195.

[2]) Dr. P. Carles: Le vin, le vermouth et le froid.

[3]) Vieillissement des vins et spiritaux.

Практично речено, употреба хладноће у винарству врши се овако: буре са вином које треба да је мало одпражњено, изложи се хладноћи (бурад са гвозденим обручима губе више топлоту — брже се хладе — од оних са дрвеним обручима) на тај начин, што се отворе прозори локала у коме је вино, или се буре изнесе напоље под какву отворену шупу.

Под утипајем прве хладноће вино се мало зањути. Кад температура спадне испод — 6°, вино треба оточити, не чекајући да се одмрзне. На тај начин — отакањем — повећава се % алкохола у вину.

Али, ако баш и не узмемо у обзир концетрацију која се врши при излагању вина на температуру испод 0°, овим излагањем вино веже кисеоник и смањује киселину, јер се зна да вино од 10% алкохола на 30° С развија 3.07 гр битартрата; на 5° С. развија 1.75 гр.; на 0° 1 42 гр.

Тако дакле хлађењем вино губи од своје киселине, бистри се и сазрева

Хладноћа не утиче на ветреће материје, не квари укус, арому и боју вина.

Хладноћа игра врло важну улогу и у индустрији грожђа. Хладноћом се може да консервира грожђе, одржавајући температуру од +2 до +6°С.. Хладноћом се може и шира да сконцетрише, и ово сконцетрисање шире је куд камо боље од онога са топлотом, како с погледом на квалитет, тако и с погледом на утрошак радне снаге и материјала. Што је најглавније, сконцетрисавањем шире на хладноћи не губи се укус на грожђе, што се топлотом не може да постигне.

Да се испари 1 кгр воде, потребна је енергија од 650 калорија (од почетне темп. 0°). Да се замрзне иста количина воде на 0°, потребна је само снага од 79 калорија

Види се дакле, да је концентрација шире замржњавањем много јефтиније у поређењу са испаравањем.

Употреба хладноће у индустрији вина јако је раззијена у Калифорнији, Шпанији и Италији.

Оснивањем енолошких станица при нашим лозним расадницима, несумњиво ће се дати могућност, да између многобројних средстава која се у винарству примењују у циљу да се вино сачува од квара и да му се да бољи укус, наће примене и хладноћа.

М.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговара, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине.

Уредништво.

У сушним годинама кукуруз рђаво успева, јер нема довољно оне влаге, која је потребна да се развије. Најпростији би лек био у суши кукуруз заливати, те тако надокнадити оно, што му природа довољно не пружа. Али ово је, тако рећи, немогуће извести; стога о томе да и не говоримо.

Пошто пак природа преко године пружа довољно влаге, која је за развијање кукуруза потребна, само што не пружа увек онда кад, то кукурузу годи и када му то баш треба, зато нам се наша задаћа и сама каже, а то је: треба да скупимо ону изобилну воду од јесених киша и отопљеног снега, те ту влагу да очувамо за оно време, када постане кукурузу најнужнија, т. ј. кад наступи суша.

Ако ово имамо пред очима преко целе године, а не само онда кад већ суша наступи, и са тиме будемо начисто, да нам у суши може помоћи само ова влага коју смо претходне године и пре сетве кукуруза сакупили и очували, ми ћемо то и постићи.

Зато у лето чим храну покосимо одмах морамо стрњику узорати, те тиме дати земљи један покривач, који ће предупредити, да се доњи слој земље суши. После 5-7 недеља ваља поново орати — нормално дубоко, — те овим орањем земљу уситнити, изметнути лакшем продору ваздуха и сунца, поницале уродице уништити итд., те преуготовити земљу за дубоко јесење орање.

Пред зиму треба земљу дубоко узорати. Путем дубоког јесењег орања омогућићемо, да се вода од јесењих киша и снега упије у земљу спусти у доњи слој орања, па тамо да се резервише као у сунђеру, те у суши отуд да пружи кукурузу потребну влагу. Кад је земља дубоко узорана, — што се само у јесен сме радити — кукуруз дубље може да пушта своје жиле, а дубље у земљи је земља свагда сама по себи већ влажнија, него у плитком горњем слоју и без обзира но то што се у дубоком јесењем орању вода још и резервише.

У јесен се зато мора орати, јер у јесен неузорана земља воду не пропушта, пошто није икрава и шупљикава, него сабијена, услед чега површина такве земље буде у пролеће дуже блатњава и водена. На таквој земљи моћићемо у пролеће тек онда почети какви рад, када буде сунце и суви пролетњи ветрови путем испаравања ту површину осушили. Дакле, без јесењег орања она влага коју обилне јесење кише и снег пружају место да се у земљи упије и резервише, оде у ветер и облаке. Осим тога код самог пролетњег орања (без претходног јесењег) не само што није земља пропустила, упила и резервисала воду, него смо принуђени још у пролеће и орати, те тиме изложити сувим ветровима и онај део горњег слоја земље, у који се највише воде упило, те тако уништити и исушити и оно мало влаге, што се бар у тај мали слој упило.

У јесен дубоко узорану земљу не треба у пролеће орати, једно да се земља не суши, а друго зато, што дубоким орањем на површину донесена земља, делом здравица, не садржи у себи толико семења и жила од којекаквих трава и корова, те нам њива остане чистија. Осим тога, ако у јесен дубоко узорану земљу, у пролеће пред сејање плитко узоремо, тим орањем ћемо превернути земљу тако, да онај слој који је из дубине дигнут — те најмање бактерије садржи — доспе баш тамо, где ће посејано семе лежати. То јест, семе ће у томе случају лежати баш у најгорем слоју орања.

Пре сетве кукуруза, и то у пролеће чим снег оде и, чим се земља толико промане, да се на њу ступити може

треба одмах орање дрљати и то толико пута, колико је потребно да се кора на орању не ухвати. Јер кора на орању сиса влагу из доњег слоја земље, довуче ју на површину, где се од сунца и ветрова испарава и уништи, а осим тога онемогући ваздуху да кроз земљу пролази.

Ваљање земље је у опште штетно, јер ваљање сабије земљу, те се влага у сабијеној земљи диже од доле на површину, где ју сунце и ветрови осуше и униште. Ако поред свег тога због каквих непогода не можемо да избегнемо ваљање, онда безусловно одмах иза ваљка дрљајмо, да земља добије свој уситњен и икрав покривач.

Кукуруз треба окопавати не само зато, да се уништи трава и коров, него и зато, да уђе у земљу што више ваздуха и сунца, а нарочито да би уситнили горњи слој земље, те тиме очували влагу у доњем слоју земље. Окопавање кукуруза је тако важно, да свако копање вреди половицу кише.

Загртање кукуруза је штетно осим других разлога још и зато, што загртањем стварамо већу површину на земљи, а са веће површине сунце и ветрови лакше и више влаге осуше и униште.

Оволико у великим потезима у кратко, како да се бранимо од суше, а поред овакве обраде можемо постићи и у сушним годинама 2000—3500 кгр. кукуруза по катастралном јутру (:1600 □ хвати:), ма да се прошле 1922. год. постизало 5000 кгр. па и више.

Др. Ненад Бугарски.
поседник — Сомбор.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Како се подиже жива ограда од глога*

Од глога подигнуте живе ограде врло су практичне; око тих ограда у току вегетације немамо толико посла са орезивањем, јер глог не буја толико као гледичија, маклура и багрен.

Ко жели подићи живу ограду од глога, треба благовремено да прикупи плодове кад су потпуно зрели. Затим треба семенке од меса одвојити и осушити а може се и месо на семенкама оставити. Семе од глога клија тек друге године после сејања; да неби клијавост изгубило треба исто одмах сејати те јесени. Но боље је семе стратификовати на једном сигурном месту у довољно песковитој земљи на отвореном пољу, а на мало засењеном месту.

Овако стратификовано семе оставићемо све до друге године, када ћемо исто октобра месеца засејати на нарочито спремљену леју. Леја треба да је 1·20 м. широка, а на истој обележено 5-6 реда 20-25 см. раздалеко.

По обележеним редовима на леји ископамо браздице 8—4 см. дубоке, а у исте семенку по семенку засејемо, затим семенке помоћу грабуља земљом покријемо.

Идућег пролећа семе ће изићи а у јесен имаћемо готове саднице за сађење. Када лист са садница опадне онда их пажљиво из леја повадимо и одмах утрапимо.

Још те јесени, где намеравамо подићи живу ограду од глога, ископамо ашавом јарак у дубини 40—50 см. а широк 50 см. и у пролеће приступимо сађењу. Сађење се врши у троуглу (на савез), а садница је од саднице на реду 20-25 см. Пре сађења ваља сржне жиле оштрим ножем или маказама прекратити, тако да пресек буде раван. После сађења у пролеће засађене саднице треба добро залити, а у случају суше исто треба два три пута поновити. У току лета треба извршити два до три пута копкање.

У лаким пак земљама боље је извршити сађење у јесен, октобра месеца, и тада заливање после сађења није потребно.

У случају да саднице изникле на леји остану ситне треба њих оставити на месту још годину дана да се добро развију.

Вој. Буриан.

*Одговор на раније постављено питање једног читаоца.

КЊИЖЕВНОСТ.

Ратарство од А Сковрља. Издање Делегације произвођача чилске шалитре 1923, стр. 58.

Непрестано се говори и пише о томе, како је повећање производње једно међу најглавнијим средствима за правилно решење нашег валутног питања, питања о исхрани неплодних крајева и у опште срећивању економског и финансијског стања, наше земље. То је неоспорно тачно, али... на том повећању производње треба радити....

Да би повећали производњу треба пре свега поучити земљорадника о основним знањима свију оних чињеница, од којих то повећање и зависи, и уверити га да само тако радећи, не очекујући помоћ ни од кога, иде се ка напретку и благостању.

Та основна знања су међутим проста, приступачна и остварљива, свакоме који само хоће да уложи мало добре воље и да се поучи.

Наши земљорадници страдају од суше, „неродне године“, уродице и т. д., а резултати свега тога су врло слабе жетве.

Ими ли томе лека?

Да би колико је могућно више одговорили на то питање и на напред наведени циљ, Делегација Произвођача Чилске Шалитре пружа пољопривредном свету нову књижицу „Ратарство“ од г. Антуна Сковрље.

Ова књижица писана латиницом, ма да је првенствено намењена далматинском, херцеговачком и босанском земљоратнку — који највише страдају од суше и „неродних година“, садржи у себи опште принципе ваљаног земљорада, које може и треба сваки пољопривредник да зна и да примени. Допуњујући свој досадањи рад са више знања, пажње и добре воље, нека је уверен да ће му то све земља много-струко накнадити.

Књига је написана на врло популаран начин, лепим далматинским наречјем и несумњиво да ће је сваки са задовољством и корисно читати, па био он земљорадник или не.

Као и остале своје написе, Делегација Произвођача Чилске Шалитре (Милоша Великог ул. 44. у Београду) даје и ову књижицу бесплатно сваком, ко јој се год са тражњом обрати.

ГЛАСНИК

Практична пољопривредна настава. — Курс из винарства за сеоске младиће.

Према решењу Министарства Пољопривреде и Вода Бр. 24. 192(v) одржан је при школи за Винодеље и Воћарство у Букову десетодневни практичан курс из винарства, у времену од 22 до 31 децембра прошле год. На курсу је учествовало од почетка до краја шеснаест младића из округа крајинског.

Програм за одржање овога курса био је:

1. О времену, када треба брати грожђа, испитивање шире на широмеру и о берби.

2. Муљање грожђа; употреба муљача: врсте најбољих муљача за мала газдинства; где се могу муљаче набавити и пошто.

3. Справљање белих вина; справљање црних вина; справљање ружичастих вина.

4. Услови за превирање шире — кљука; с врионицама, судовима за превирање; о ферментима и припреми квасца за превирање одабирањем грожђа.

5 Чишћење судова за превирање вина; чишћење судова за чување вина.

6. О чувању вина; подрум и услови које он мора испуњавати.

7. Нега и чување вина; отакање, претакање, доливање, бистрање желатином и беланцетом, филтрирање,

7. Употреба мета-басулфита.

8. О пресама и пресовању; где се и пошто могу набавити добре пресе за мала газдинства.

Овај програм. који је још и проширен од стране руководаоца курса г. Божидара Ранковића, управитеља школе у Букову, извршен је потпуно. Курсисти су у више махова пропитивани. Предавања су била сваког дана од 8 12 часова пре подне, а по подне практични радови у подруму и пропитивање појединих одломака из Подрумарства. Предавања су била нарочито подешена за мање писмене младиће, а уз то су и све важније радње практично обављали. тако да су и курсисти са мањом школском спремом могли из њих извући за себе врло корисне поуке, што се, на крају курса, при испитивању младића и запазило.

На завршетку курса посетиоци његови добили су уверења, а схвативши важност оваквих краћих течајева, питали су г. Ранковића, да ли ће се из које друге гране пољопривреде ускоро одржати течај, да би у њему узели учешћа.

Посетиоци овога курса били су младићи из најбољих домаћинских кућа, те има места веровању да ће користити и себи и својим ближњим. —

Ради обавештења сеоског света, пријатно нам је што овде можемо напоменути, да ће овог пролећа бити приређен, по пољопривредним школама, државним лозним расадницима и среским воћним расадницима читав низ осмо-дневних и десетодневних практичних курсева из виноградарства, воћарства и других грана, за сеоске младиће. За помоћнике државних економа пак биће приређен при школи за Винодеље и Воћарство у Букову и Ратарској школи у Шапцу нарочити стручан течај од тридесет дана, на коме ће они практично имати да обнове, допуне и усавршe своја знања.

Ник. М. Петровић

Нови чланови утемељачи. — Г. Г. *Јеврем Ранковић* зем. из Рготине, *Стеван Ј. Станојевић* и *Мица Манојловић* обојица из Звездина округа зајечарског послали су преко Окружне Пољопривредне Подружине у Зајечару сваки по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче Друштва.

Г. *Блажо Шабан* чиновник Министарства Пољопривреде и Вода у место годишњег помена своме покојном оцу Петру Шабану уписао га је за члана утемељача друштвеног са улогом од 100 динара.

Др. Миша Мишицки државни саветник положио је Друштву 100 динара на име улога за члана утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодари свима напред именовим на пажњи према Друштву и послатим улозима.

ЗАПИСНИК

I редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у Дому Друштвеном у Београду 3. јануара 1923 године.

Били су присутни: п.председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Виђа Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Председ: вао п.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан А. Анастасијевић.

I.

Прочитани су и усвојени записници XXXXIII. и XXXXIV. редовне седнице и ванредне седнице од 21. децембра 1922. године.

II.

Повела се дискусија о предлозима за измену друштвених правила. После дуге дебате, а због краткоће времена за решавање — Одбор одлучи да се 5. тек. мца. по подне сазове нарочита седница на којој ће се расправљати искључиво о овим предлозима.

III.

Према чл. 41. и 42. Правила Српског Пољопривредног Друштва Одбор одлучи: да се зазове Главни Годишњи Збор на дан 11. и 12. фебруара т. г. и да се умоли Финансијски Одбор да састави буџет за 1923 год.

IV.

По прочитању одговора Српског Пољопривредног Друштва на питање Господина Министра Пољопривреде и Вода одлучено је: да се овај извештај пошаље по нахођењу председништва.

V.

По молби Пољопривредне Подружине среза левачког да јој се отвори кредит код Друштва одлучено: да се предмет преда подружинском инспектору на мишљење.

VI.

По молби Лесковачке окружне пољопривредне станице да јој се дозволи да дужни јечам прода и у место јечма пошаље Друштву новац — одлучено: да се поикупе и здруже овој молби сва ранија акта по овом предмету, па по том ствар изнесе на решавање на једној од идућих седница.

VII.

По молби друштвеног економа да му се одреди комисија за преглед књиге потрошног материјала — одобрено: да преглед и ове књиге изврши одређена комисија за преглед књиге магацинера друштвених на XXXXIV седници тач. 5. за 1922. годину.

VIII.

По усменом реферисању чланова Набављачког Одбора — одлучено: да се распише стечај са роком до 20. јануара 1923. год. за набавку (2) два вагона плава камена са обавезом, да се исти испоручи Друштву најдаље до 20. марта 1923. године.

IX.

За овим је одлучено, да хонорар секретару друштвеном Милану Анастасијевићу буде по (500) пет стотина динара месечно; хонорар му издавати од дана када се на дужност јавио.

Са овим је седница закључена.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—8

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела. по Пастеру и Суберихајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова дијагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагностички и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—8

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 7. БЕОГРАД, 18. ФЕБРУАРА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Многи стари претплатници жале нам се да од 1-вог јануара ове године не добијају ТЕЖАК. Једном ранијом одлуком Управног Одбора решено је, да се ТЕЖАК шаље само онима, који унапред и уједанпут буду положили претплату за целу годину — 20 динара.

Ко жели да добије све бројеве Тежака од 1. јануара ове године и да даље редовно прима тај лист, нека пошље Друштву 20 дин. и тачну адресу.

Подружине имају послати улог за своје чланове за ову годину и имена и тачне адресе њихове па ће се Тежак слати и њиховим члановима, рачунајући од 1. јануара. УРЕДНИШТВО.

Главни годишњи збор Српског Пољопривредног Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво одржало је свој по реду 49. редовни годишњи збор прошле недеље, 11. фебруара ове године. Збор је био обилато посећен, тако да је друштвена сала била и сувише мала да прими многобројне чланове и изасланике пољопривредних подружина, који су похитали из свих крајева наше простране отаџбине да узму учешћа у раду своје централе.

Збор је отворио подпредседник Српског Пољопривредног Друштва г. П. Т. Тодоровић, поздравивши са неколиком одобраних речи учеснике збора; затим је представио збору изасланике Господарског Друштва из Загреба, Друштва за Српску Војводину из Новог Сада и др. па потом одао заслужену пошту скоро преминулом председнику Српског Пољопривредног Друштва пок. Љуби Новаковићу, који је својим преданим и неуморним радом толико задужио и нашу пољску привреду и наше пољопривреднике и Српско Пољопривредно Друштво.

Као прва тачка дневнога реда био је извештај управног одбора о раду Друштва у прошлој години. Поводом тога извештаја развила се доста дугачка дебата, у којој било и похвалних речи, али и критике, која ће несумњиво корисно послужити новој управи за њен рад у овој години. Учињена је једна оправдана замерка управи што није извршена одлука прошлогодишњег збора о измени правила. Пошто су чланови управног одбора дали обавештење да је и постојала добра воља код управе и тежња, да се та одлука о измени правила изврши и да је управа спремила и пројекте за нова правила, али да се услед разних сметњи није могло на време поступити у духу донете прошлогодишње одлуке, збор је решио да нова управа поступи за измену правила у свему по донетој одлуци главног годишњег збора у прошлој 1922. години. Са тим је у исто време примљен и извештај управног одбора у прошлој години и дата разрешница управи по рачунима за прошлу годину.

Затим је примљен предлог буџета друштвеног за ову, 1923 годину, онако како га је друштвена управа пројектовала. Укупно примање по том примљеном буџету предвиђено је у овој години 4,940.954 дин. (према примању од 4,198.393 дин. у прошлој години) а толико исто и издавање. Изражена је жеља да се у Скопљу заснује једно стовариште пољопривредних справа и др. пољопривредног материјала, како би се пољопривредници Јужне Србије, који су у пољопривреди јако заостали, могли лакше њима снабдевати. Ту ће жељу Друштво свакако и привести у дело у овој години, у толико пре што је оно још и пре рата имало тамо једну своју филијалу.

Како није било никаквих нарочитих предлога, поднетих Друштву благовремено, то се одмах приступило избору нове управе. Најпре је са великом већином гласова изабран за *председника* Друштва досадањи подпредседник г. П. Тодоровић, који се са неколико дирљивих речи захвалио збору на поверењу, које му је указано тим избором, а које долази као заслужена награда за његов досадашњи 40-тогодишњи истрајни и на-

порни рад у Српском Пољопривредном Друштву. Пошто је избором г. Тодоровића упражњено место потпредседника, то се, потом, приступило избору подпредседника и осталих чланова одбора. Изабрати су: за *подпредседника* Др. Велимир Н. Стојковић, а за *чланове управног одбора*: г. г. Александар Јовановић, Љуба Јовановић, Никола Петровић, Душан Ћатић, Драгутин Спремић, Александар Рашковић, Софронијe Партонић и Павле Петковић.

Збор је после овога изабрао по предлогу управног одбора за почасне и редовне чланове повећи број заслужних лица за пољску привреду, чија ћемо имена донети у идућем броју.

Са овим је био исцрпљен дневни ред. На завршетку ново изабрани председник захвалио се учесницима збора на обилном учешћу и позвао их да по повратку у своја места још живље пораде на развићу и раду њихових подружина, те да тиме Друштву помогну извршењу његове задаће. Председник се захвалио исто тако и изасланицима других друштава, а нарочито г. Ф. Пољаку, пређ. Министру Пољопривреде, изасланику Господарског Друштва, са којим је Српско Пољопривредно Друштво од увек било у најбољим односима. Г. Пољак се захвалио једним врло прикладним и топлим говором поздравивши наше пољопривреднике и позвавши их да дођу у Хрватску и да се тамо још боље упознају са својом браћом хрватским пољопривредницима, како би се везе јединства и братства које нас везују још боље учврстиле. Г. Пољак је био одушевљено поздрављен.

Тако је завршен збор Српског Пољопривредног Друштва, који је текао од почетка до краја у најбољем реду.

ИЗ ВИНАРСТВА

Како се проба (куша) вино.

Да се оцени каквоћа извесног вина, није баш тако лака ствар. При куповини, а и иначе, сваки проба вино, али је мали број тих пробача, који могу да даду бар приближну оцену о каквоћи вина које су пробали. Особина, да се може да оцени вино кушањем, може се добити тек дужом праксом и временом. Управо, честом праксом, језик и непци у устима дотерају се тако, да постају способни за оцену вина.

Како се практично куша вино, видећемо одмах.

При кушању вина у првом реду и врло важну улогу игра изглед овога (вина). Онај, који хоће да проба вино, треба прво да сипа мало вина у један чист тањир. За овим треба тањир клатити брзо, тако да се у вину произведе што више треперења и искри. Ова радња у првом реду даје идеју о стању, саставу и баш врсти вина.

Било какве боје да је вино, боја треба да је јасно оличена; бојазан је: или да вино није здраво, или да је бар у најмању руку лошијег квалитета, јер се зна, да је врло ретка појава, да тако вино, које је потпуно бистро, има и рђав укус. Једном речју, добро извежбано око у стању је да још при овој првој проби оцени вино, да ли је добро за трговину или не.

Чим је са овим завршено, пробач подноси тањир са вином под нос, у циљу да оцени и мирис (буке) његов.

Мирис или буке извесног вина постаје у њему временом, и у колико је вино старије, у толико је мирис

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

До сада нису извођени такви огледи по којима би се један или два пара тица одгајених у кавезу поставиле у погодбе које одговарају њиховом нормалном животу и да се лише могућности учења у грађењу заједничког гнезда. Међутим, у погледу певања, које се такође сматра као инстинкат, чињени су огледи, и њима се утврдило, да младе тице никада не усвајају певање карактеристично њиховој врсти, ако то певање нису слушале, и да обратно лако подражавају у певању оним тицама с којима живе у друштву.

Да ли тице певају по утицају инстинкта или по утицају подражавања? У 63. свесци журнала Philosophical Transaction (1873) изнесени су неколики огледи чињени у погледу певања тица. Барингтон о томе између осталога вели: „Ја сам гајио мале конопљарке (Fringilla) а поред ових и три шеве — пољску, шумску и ливадску — које лепо певаху. Тада сам имао прилике уверити се, да је свака конопљарка примила певање од своје шеве која јој је била учитељ. Кад је затим она конопљарка која је учила певати од ливадске шеве певала исто тако као и та шева, ја сам је онда здружио с другим двема конопљаркама, које су такође лепо певале, па она, за време од пуна три месеца, не усвоји ни један глас из певања тих конопљарака, већ остаде при свом ранијем певању које беше примила од ливадске шеве.“ Даље Барингтон наводи, да се тице већ после две до три недеље по извођењу свикну на певање својих родитеља, па да би се с њима могли чинити оваки огледи, треба их, вели, из гнезда извадити већ другог или трећег дана по извођењу. Он је, вели, имао прилике да се у Кнајтону, у Раднорширу, увери, како је чешљикар (стиглиц) (Tringilla carduelis), певао исто као и царић. Тај је чешљикар уклоњен из гнезда другог или трећег дана по извођењу и како му је кавез био на прозору према врту, где се није могао чути цвркут врабаца, то је он свакако имао прилике слушати царића и усвојити његово певање.

Дорингтон је видео такође једну конопљарку однесену из свога гнезда након два-три дана по извођењу, која је, пошто је била у другим погодбама, и немајући прилике слушати певање других тица, научила изговарити лепо неколико енглеских речи.

финији.[1]) Оваква проба много доприноси, јер се одмах да осетити, ако је вино н.пр. почело да се кисели, ако је чувано у нечистим бурадима и т. д.

Кушање вина завршава се устима, — једини начин којим се најсигурније може да дâ оцена о вину.

Кушањем устима утврђује се финоћа и солидност вина, а врши се двојако: врхом и ивицама језика, и кореном језика, односно крајњим делом уста (непцима при улазу у једњак.)

Добивени утисак са непаца у устима јесте најслабији, па је баш због тога и добро речено, да није сваки у стању да при кушању вина дâ тачан суд о њему, јер то зависи од осетљивости непаца и језика.

Начин за кушање вина устима, следећи је:

1.) Са повијеном главом унапред, треба унети врло малу количину вина (сркањем из чаше) у уста, придржавајући га за моменат око врха језика, а одмах за тим полако увлачити вино дубље у уста, тежећи да се вино доведе до задњег дела уста (улаза у једњак). Овим радом можемо да оценимо: да ли је вино слатко, кисело или стеже (са много танина);

2.) За овим треба подићи главу и вино из уста убацити до самог једњака и ту га мало задржати и овлаш кркорити (као кад се испирају уста). Овом радњом констатујемо: јачину вина, и ако је потребно и горчину, мирис на суд и т. д;

3.) Чим је ово завршено, вино треба прогутати. У свом паду за стомак, вино добрим делом испари, и та пара, у којој су и разни мириси, удари у непце и носне дупље. Овом радњом констатујемо опет буке вина, као и разне друге мирисе ако их у вину има. У колико је неко вино више подложно испаравању, у толико ће његови мириси пре стићи у нервни систем човечји и обратно.

[1]) Вина сваког предела имају и свој специјалан мирис.

Проба вина мора да се врши врло брзо, тако рећи у неколико секунада само, да се осетљивост језика и непаца не би ослабила, што иначе бива кад се вино дуго држи у устима.

Још нешто. Пошто се вино прогута, уста не треба држати затворена већ отворена, подржавајући вештачки гутљаје — као кад се нешто једе и гута. Кад би се ово занемарило, осетљивост носних дупља може много да се смањи.

Пробу никад не треба вршити после јела која су била кисела и слана. Исто тако, правилно је, да онај који куша вино не треба да пуши нити да пије ликере пре кушања.

Најбоље време за пробу вина јесте јутро, пре него што се ма шта узме у уста, под условом, да је пробач потпуно здрав.

Кад имамо да кушамо више врста вина, онда почињемо са најслабијим и која нису слатка, а завршавамо са најачим и слатким винима. Напослетку вршимо кушање миришљавих вина.

Има још један начин кушања вина т. зв. физиолошки начин. Он се састоји у простом пијењу вина које хоћемо да кушамо. Неко вино н.пр. које је кушано напред наведеним начином и показало се као добро, овим — физиолошким — начином показује велике мане: производи пометње у организму, дражи на повраћање и т. д. Таква вина разуме се, губе много од свог квалитета. **М.**

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД ШТЕТОЧИНА.

Једно средство против сврака, врана, чавака и др.

Имао сам прилике да се уверим, колику штету наносе извесне штетне по пољопривреду птице, специјално чавке у нашим јужним крајевима, а нарочито у Пелагонији

Херберт је извео сличне огледе и вели да се младе белогузе (Saxicola) и плиске или репомиге (Motacilla) које иначе не певају лепо, могу у певању усавршити потпуно па научити и друкчије певати. Канаринка, (Pirrhula), чије је природно певање слабо, грубо и незначајно, има изврсан дар за музику и у стању је да савлада и испева целе мелодије. С друге стране славуј (Luscinia) чије је природно певање прекрасно, кад се лиши слободе, често заборави певати и прими певање других тица, с којима је у друштву.

Бехштајн прича о двема црвенперкама (Ruticilla) од којих је једна свила гнездо на крову испод чунка његове куће и подражавала певању зебе (Tringilla coelebs) која је била испод ње у кавезу, а друга је имала гнездо у врту и подражавала певању црноглавке (Sylvia atricapilla), настањене у њеној близини.

Све ове и многе друге чињенице које би се могле навести, утврђују несумњиво да се карактеристично певање појединих врста тица преноси подражавањем — потпуно исто онако, као што се свако дете учи говорити српски, руски, француски не утицајем инстинкта већ учењем од својих родитеља.

При том треба имати на уму поменуту особину, да је тице које бисмо желели обучити друкчијем певању, потребно удалити од њихових родитеља већ после три до четири дана по извођењу, да не би слушале певање својих родитеља и у томе их доцније подражавале. Та особина тица у исто време је доказ, да су у њих развијени још у раној младости чуло слуха и памћење и да би отуда било врло чудновато кад би оне пробавивши у гнезду целе дане и недеље биле тако нехатне упознати се с градивом гнезда у коме су и на који је начин оно начињено. А у доба, кад уче летети, оне често свраћају у гнездо и тако имају могућности осмотрити га са свих страна. Исто тако приликом излетања ради хватања и калажења плена оне су у могућности видети сваког дана и градива употребљена за њихово гнездо и упознати се с местом које су ради набавке тих градива пронашли и изабрали њихови родитељи, те би отуда било чудновато, кад оне, знајући све то не би и саме, на исти начин могле приступити прављењу таких гнезда. Како би у томе друкчије и могле поступати? Још би чудноватије било, кад би оне прибављале за гнездо сасвим друга градива и кад би та градива слагале на неки други начин за прављење гнезда, које не би било слично са оним у коме су одрасле и које би оне, пошто им је добро познато, могле најлакше и да начине.

— Наставиће се. —

Један колега ми се стално жаљаше и говораше, да је то права напаст за тамошњу пољопривреду, у толико више што их тамошње становништво подноси нарочито из верских убеђења и што је мало шума где би се оне могле наћи (око насеља, вароши специјално) те су увек на засејаним житарицама или пожњевеним пољима. Покушавао је све могуће начине да их се отараси и спасе посејано семе и оборено класје стрмнина, али најзад говораше, „док не утроним по неколико стотина метака с јесени и с пролећа, ништа им не могу учинити“. Како у пелаговинској равници преовлађују стрнине, оне немају већих непријатеља до великих јата чавака, које било у посејаном зрну било кад се обави жетва, наносе огромне штете и тиме смањују општи принос.

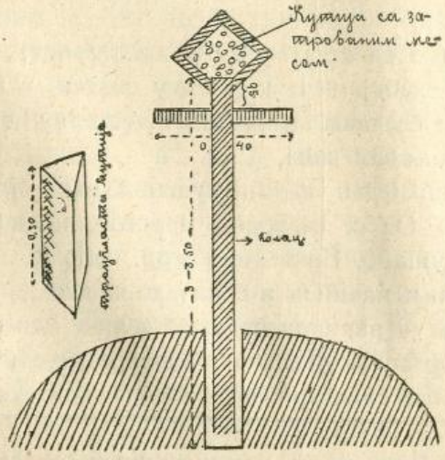

Сл. 1.

Исто тако, један мој овдашњи пријатељ, иначе добар пољопривредник, рећиће ми једног дана: „кад будеш говорио деци о средствима за уништење штетних птица по пољопривреду, на посе о чавкама, реци им да је њихово месо изврсно за појести; ја сам ових дана уловио неколико њих, не могући их отерати од моје колебе, јер ми досадише, па сећајући се да сам негде читао да се њихово месо једе, рекох жени да направи што од њих. Наравно да нико од мојих није хтео окусити, док их моје наслађивање припремљеног јела није навело радозналости, да окусе. Право да ти кажем, ни сам нисам веровао да је месо од чавке тако укусно.“

Превртећи неке стране листове и пољопривредне часописе, наиђем на ову интересантну забелешку за утамањивање тих готована:

„Извесне птице, као сврака између осталих, су врло штетне по пољопривреду и доводе често вредне ратаре до очајања, не могући их се отарасити и спасти своју муку. Препоручује се маса начина и средстава, али између осталих има један, врло јевтин и лак да би се постигло њихово уништење, којим се ја (писац) стално служим Узмите три (3) дашчице, па их укуцајте ексерима и направите једну врсту троугласте каније, која треба да буде дуга око тридесет сантиметра. Нађите највише место (брежуљак неки) у равници или на ком згодном месту више њива, па укопајте горе направљену дрвену каницу, да би у њу доцније углавили једну мотку; ако у околини има каква шумица или ма какво дрвеће, метите на који пропланак, ако га буде било, или понајбоље је ако има каква „шумарица“ (ниско посечена шума) где не постоји никакво високо дрво, које би могло послужити да се дотичне птица на њега слећу и заустављају. Познато је н. пр. да се сврака најрадије зауставља на шиљастим предметиме

„Затим нађите једну обичну мотку нерађену (неку облицу са кором) и неотесану од ког било дрвета висине односно дужине до 2—3·50 метра. Горњи крај (тањи) зарубите тестером и на њега укуцајте одозго неку стару пошироку кутију са сниским странама — плитку — Може се обично употребити и кутија од сардина, која не кошта ништа и коју иначе бацате. Испод кутије, на 5—6 сантиметра, закуцајте у форми крста, попречно, једно парче дуго око 40 см., оно има да служи за ослонац, на који ће слетати свраке, чавке и др. (сл. 1).

У исто време спремите један отров (н. пр. стрихнин) који ћете купити у апотеци, којима ћете преостала иза ручка парчад меса једном шипком (као чачкалица за зубе) убости и њима затровати их; такву парчад меса пажљиво сместити у прикучану кутију на врху зарубљене облице — коца. Кад је кутија напуштена, усправите мотку, а да не проспете ништа из кутије, углавите је полако у укопану каницу троугластог облика. Кад је то готово, оставите све то на миру, идите кући и гледајте друга посла.

Усправљена мотка са отровом на врху послужиће свракама, чавкама, гачцима, вранама или другим штеточинама, које су ту наишле, као ослонац многима од њих при слетању на земљу. У толико ће се пре на тој мотци зауставити, што има оно парче прикуцано унакрст, које ће „корисно“ да им послужи и да могу својим кљуном завирити и послужити се затрованим месом, полакомивши се олако нађеном пљачком. Ако је дотично место изобилно посећавано тим незваним гостима, одмах идућих дана могу се видети многобројни лешеви њихови у непосредној околини „злогласног коца“.

Лешеви угинулих штеточина могу се и требају покупити, нарочито, ако се у близини чувају свиње или има паса, који кад би их појели, могли би се исто тако отровати. Што се тиче пажње ради људи, ту опасност не постоји, пошто се те птице не једу код нас, као што је напротив случај у неким другим земљама. У тој забелешци каже се даље, да, ако сте опкољени лисицама, творовима или ласицама, које вам тамане живину, лешеве треба намерно оставити. Ове друге штеточине и непријатељи пернате живине, појешће лешине птица отрованих, па ће се и оне саме отровати, док ако је отров у кутији преостао, служиће и даље зашто је и намењен. Ако би било месо утрошено онда ваља извадити мотку из каније поново напунити кутију и ставити мотку на своје место као пређе.

*

Надам се да ће мој колега и пријатаљ, као и сви земљорадници који се боре против ових штеточина, моћи да примене успешно ово средство, које стаје мало труда и пара. Довољно је употребити неколико одпадака меса и купити за који динар у апотеци које средство — отров — па учинити „леп и љубазан пријем“ незваним гостима — великим непријатељима наше пољопривреде.

25.—I—23. **С. П.**

НАШИ ДОПИСИ.

Виноградарско удружење у селу Шанторовцу.

Јагодина, 31-I 923 г.

Прошле године основано је у селу Шанторовцу виноградарско удружење у смислу правила Главног Савеза Југословенских Виноградара.

По одредбама ових правила одржата је прва редовна годишња скупштина на дан 28. пр. м, која је била преко очекивања посећена.

На позив извршног одбора, скупштини је присуствовао и управник државног лозног расадника из Јагодине, који је пре него што је приступљено дневном реду лепим говором поздравио скупштину, истичући важност удруживања и чинећи још неке напомене, од којих је важно истаћи: позив да се неповерење према свему што је ново одстрани, јер је то једини пут који виноградара води бољем економском стању; да сви виноградари делају и на своју околину и да сами раде на отклањању сметњи које им стоје на путу, не очекујући све од државе; указивање на околност, да Министарство Пољопривреде и Српско Пољопривредно Друштво нуде своју потпору и сарадњу свима вредним пољопривредницима, не жалећи ни труда ни материјалних средстава.

За овим је приступљено дневном реду, који је завршен у највећој складности и реду.

За председника удружења изабрат је опет једногласно Борисав Гајић, истакнути пољопривредник и виноградар овога краја, који је после датог му поверења лепим говором успео убедити присутне виноградаре о потреби удруживања, повећав на тај начин своје удружење са повише нових чланова.

Не мање заслужује похвалу и учитељ Шанторовачки г. Милан Поповић, који је такође складним говором умео окуражити присутне за истрајан рад, обећајући да ће се и сам посветити овој струци, само да би што више помогао своју околину.

После свршеног дневног реда отворена је слободна дискусија по питањима из виноградарства и винарства. Одговоре на питања давао је управник расадника г. Милорадовић.

Од постављених питања најважније је истаћи питање о орезивању градобитних винограда, јер је оно у првом реду интересовало виноградаре, пошто су прошле године претрпели знатне штете од града.

На овај начин учињен је један нов корак ка унапређењу нашег виноградарства и винарства и ми му се искрено радујемо. — Ђ. —

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Образовање високог стабла благородних воћака „Дитриховим начином.“

Питање. — Имам известан број окалемљених јабукових садница у 2-гој години, високе до 1·50 м. Дознао сам да се у последње време препоручује нека Дитрихова метода одгајивања садница. Зато молим за обавештење преко листа: како се одгајују саднице овим начином и како треба да поступим са својим садницама.

Благоје Михајловић,
левач.

Одговор. — Да се што пре одгаји воћка ради засађивања на стално место, потребно је да је земљиште у воћном растилу доста снажно.

Дитриховим начином добија се снажно стабло са образованом круном, без да се као спомоћно средство употреби притка, тачка.

Примењује се код јабука, крушка и шљива.

Трешње не трпе често кресање, расту бујно и право те се могу и у висини круне окалемити,

Кестене и орахе не треба такође кресати.

Код трешања треба скратити преко лета само снажније леторасте, јер при већим ранама појави се смолоточина, која задржи воћку у порасту.

Шљиве расту доста право и образују већи број трнастих ластара, које треба с пролећа на 4-6 пупољака скратити, а кад достигну висину круне сасвим уклонити, — пошто је се стабло доста оснажило.

Има извесних сората јабука, које по природи својој бујно и право расту. Код њих треба побочне ластаре с времена на време на 4—5 пупољака скратити не узимајући у обзир овај начин.

Док међутим све оне сорте јабука, које су слабијег пораста, треба за образовање високог стабла одгајити Дитриховим начином.

Овај начин састоји се у скраћивању продужних и побочних ластара, а у циљу добијања добро развијеног и правог стабла.

Ако калем у другој години покаже продужни ластар прав и доста снажан, да се може сам одржати, чији су пупољци такође добро развијени тако, да калем у идућој години достигне висину круне, — оставља се да даље расте а побочни ластари услед тога застану у порасту.

Али ако продужни ластар калема нема такве особине, онда се примењује Дитрихов начин.

Ради образовања високог стабла овим начином, треба продужни-вршни ластар, почевши од прве године калемљења, сваке године скраћивати на половни или трећину његове дужине, све док се не добије потребна висина за образовање круне.

Слабији ластари сасецају се што краће а снажнији што дуже. (сл. а.)

Кресање се врши с јесени или најбоље месеца фебруара.

При скраћивању продужног ластара, остави се изнад горњег пупољка мали чапур-патрљак, да он неби промрзнуо и у једно да послужи за привезивање другог продужног ластара.

Чапур се уклања с јесени или месеца фебруара.

Пресек се начини одмак изнад добро развијеног пупољка (сл. а-в). из кога се има развити продужени ластар. Из осталих побочних пупољака у току лета развију се побочни слабији ластари.

Ако би се продужни ластар оставио сувише дугачко, онда се из доњих пупољака тешко развију побочни ластари те стабло остане слабо.

Исто тако ако се у близини остављеног вршног пупољка развију снажни ластари, треба их сасвим уклонити или скратити, — како би се дало маха продужном ластару, да се што спажније развије.

Горњи пупољак служи ради продужења стабла и треба водити рачуна, да се из њега развије што снажније ластар.

Из доњих пупољака развију се кратки побочни ластари који служе да се стабло што боље оснажи и одебља.

У првој години њиховог развића, треба побочне ластаре скратити на 4-5 пупољака (сл. 2-1.), а идуће године на њима ново образоване леторасте обично месеца маја или јуна скратити — заломити на 2-3 пупољка. (сл. 2-2).

С јесени или с пролећа треба доње снажније ластаре сасећи глатко уз стабло, како би ране брзо зарасле.

Чим продужни ластар достигне довољну дебљину и висину од $1^1/_2$-2 метра, према томе каква се висина жели добити, треба га сасећи ради добијања круне (сл. 2-3.).

У том случају треба оставити на продужном ластару 5-6 добро развијених пупољака.

Тада горњи пупољак образује средњи продужни ластар — грану круне, а они испод њега побочне ластаре из којих се доцније развију гране (сл. 2-4.).

Када је већ образована круна, треба сасећи све побочне гране остављене ради јачања стабла а и ластаре, ако би се појавили испод круне (сл. 2-5.).

Већина воћака у четвртој години по калемљењу достигне висину за образовање круне а на снажним земљама и у трећој.

Добро образована круна треба да има 5 грана, — једна продужна или средња и 4-5 побочних, које дају облик круне.

Ако би воћка са образованом круном, случајно остала још једну годину у воћном растилу, онда је круну потребно окресати (сл. 5).

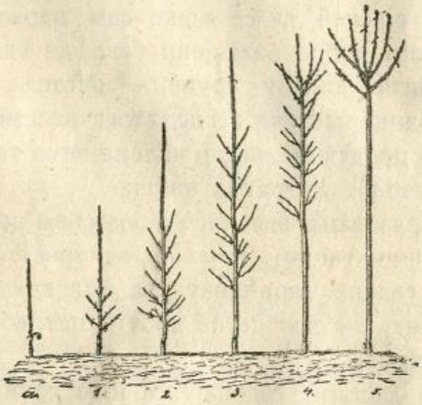

Сл. 2.

Овај начин лакше се изводи од осталих, те с тога, се врло радо употребљава.

П. С. Петковић.

КЊИЖЕВНОСТ.

Кромпир, *написао проф. Др. Винко Мандекић стр. 95, са 16 слика у тексту.* Цена 20 динара. Ова књига (писана латиницом) изашла је у издању Хрватског Господарског Друштва у Загребу (где се може и набавити) са овим садржајем: 1. домовина, 2. важност, 3. ботаничка својства, 4. врсте кромпира, 5. поднебље и тло, 6. место у плодореду, 7. приређивање тла, 8. гнојидба, 9. сјетва, 10. међусев, 11. нега, 12 берба кромпира, 13. спремање кромпира, 14. природ, 15. болести и штеточине, 16. гојидба кромпира.

Књига је прегледно написана и обухвата све оне појединости, које наши произвођачи треба да знају о тој важној биљци, те је с тога препоручујемо нашим читаоцима.

Меја, *лист за пољопривреду индустрију и трговину* — Уредништво и управа: Загреб, Јуришићева улица бр. 16.

Г. А. Хрибар покренуо је лист под горњим именом у циљу подизања индустрије пољопривреде и трговине. Већ је изашао 1. број овог листа на шеснајест страна велике осмине са илустрацијама, и овим чланцима: 1. уводни део, 2. подизање пољске производње, 3. калијеве соли, 4. о новим методама подизања природа биља, 5. швајцарска живежна индустрија и 6. белешке. Лист се штампа ћирилицом и латиницом и излазиће двапут месечно а претплатна му је цена 60 дин. на годину, 30 дин. на пола године и 15 дин. на четврт године.

ЗАПИСНИК

Ванредне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у Друштвеном Дому у Београду 5. јануара 1923. године.

Били су присутни: п.председник г. Паја Т. Тодоровић, и чланови: г. г. Алекса Поповић, Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Председава п. председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Због присуства малог броја чланова Управног Одбора прва тачка дневног реда, због које је ова седница сазвана: — читање предлога о изменама правила друштвених, није изношена на претрес.

II.

Благајник Друштвени моли да се по законским прописима одреди Набављачкој Задрузи кирија за павиљон. Одлучено је: да се кирија за павиљон повиши на 2.000 динара месечно и то од 1. јануара 1923. године.

III.

По реферату благајника Бр. 124, о примљеном вагону семена луцерке и исплати ситнијех трошкова на име: 1% куртаже Народној Банци, $2^1/_2$‰ провизије Народној Банци, и 1/2% провизије Уједињеној Банци Одбор одлучи: да све те трошкове поднесе Друштво.

Са овим је закључена седница.

ОГЛАСИ

Српско П. Друштво им ДИСТОЛА за лечење метиљаве стоке и то:

за овце и козе у кутијама од $12^1/_2$ и 25 грама.

за говеда: у кутијама од 12, 18, 24 и 30 грама.

Цена 3^{10} дин. грам; продаја само на целе кутије. Ко пошље новац унапред, за Дистол, неће му се наплаћивати паковање и други трошкови.

ЗА ПОЗУ

ЗАВОЋЕ

ПРАВЕ НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ (патент Аустрија) ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ могу се добити у Главном Савезу Земљорадничке Задруге и у снима већим гвожђарским трговинма

Главно заступништво код БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА БЕОГРАД 1—5

ЦЕНОВНИК КЊИГА

које има Српско Пољопривредно Друштво на продају:

	дин.
V Пољоприв. Поука Гајење усева — — — —	5
VI Пољоприв. Поука Гајење раног поврћа — —	8
IX Пољоприв. Поука домаћа шљива — — —	4
X Пољоприв. Поука. пасуљ, грах и сочиво — —	4
XI Пољоприв. Поука. Гајење пиварског јечма —	4
XIII Пољоприв. Поука. Храњење стоке — — —	5
XV Пољоцрив. Поука. Болести и штет. гајених биљака — — — — — — — — —	4
XVII Пољоприв. Поука. Ђубре и ђубрење — —	4

Одломци из Аграрне Политике од М. Грковића — 4
Земљорадничке коморе од Др. Б. Марковића — 4
Криптограмске болести жита од Н. Ранојевића — 12
Трговина свежим воћем од М. Савића — — — 4
Зимски рад Тежаков од Драгише Лапчевића — — 1
Извештај са Виноделског Конгреса од Љ. Којића — 2
Израда качкаваља од А Јовановића — — — — 1
Снажење земље и повећање жетве — — — 1
Грађа за проучавања стоке у Србији од Гавриловића 12
Споменица 50. годишњица Срп. Пољопр. Друштва 3
Пољска полиција у Србији од Лапчевића — — 2.50
Дечији Пољопривредни Клубови у Америци од Др. В. Стојковића — — — — — — — — 2
Мара живинарка — — — — — — — — 2
Поука о пољопривредним газдовању од М. Ђурића 5
Млекарство од А. Јовановића — — — — — 5
Конзервисање воћа и поврћа од др. В. Стојковића 3
Свиларство од А. Јовановића — — — — — 2.50
Једна практична сушница од Др. В. Стојковића — 3
Типови пољоп. произ. у Јужној Србији од П. Т. Тодоровића — — — — — — — — 2.50
Наука о здрављу од Др. Д. Гер. Поповића — — 1.50
Воћке, воће и воћарство од Драгише Лапчевића — 4
Радна стока у пољској привреди од Др. М. Влајинца 5
Грађа за историју пољопривреде од К. Костића — 6
Предлог за трговинске уговоре — — — — — 2
Путна пољопривредна настава у Италији од Др. В. Стојковића — — — — — — — — 8
Подизање врбе за плетарство од Лапчевића — — 3
Пештерска овца од Грујића — — — — — 2
Подизање живинарника — — — — — — — 1
Конзервисање јаја — — — — — — — — 1
Стара Српска пољопривреда од Лапчевића — — 8
Пољопривр. хемија од А. Јовановића — — — 5
Плуг, осново оруђе — — — — — — — 2
Наводњавање — — — — — — — — — 3
Садржај Тежака за првих 25 година — — — 20
Комплет Тежака за г. 1899, 1900, 1903, 1904, 1905, 1906, 1910, 1911, 1912, и 1913 по — — — 20
Пољопривредни Календар за г. 1894, 1898, 1899, 1901, 1902, 1903, 1904, 1909, 1913, 1920 по 2
Пољопривредни календар за 1921, 1922. године по 5
Пољопривредни календар за 1923. год. — — — 6

Ко пошаље новац у напред, добија књиге о друштвеном трошку — паковање и експедициони трошкови неће му се наплатити.

Пероноспора-прскалице

по најпознатијим системима

увек велико стовариште

готових пероноспора-прскалица

сопствене производње

као и свих саставних делова.

Све из прворазредног бакра.

„КОВИНА“

I. Југославенска металургична индустрија д. д.

Марибор

ЦЕНОВНИК

сарава, алаша, материјала и семена у магацину Српског Пољопривредног Друштва.

Саков плуг Н. 5. — — — — — — —	520 дин.
Саков плуг Н. 6. — — — — — — —	560 „
Саков плуг Н. 7. — — — — — — —	560 „
дрљача Сакова троделна — — — — —	520 „
дрљаче Саков дводело по — — 320 — 380 и	400 „
сејалица за кукуруз дворедна — — — —	500 „
резерни раоници са Сак. плуг Н. 6. 7. 8 — —	30 „
резерни плазиви за Сак. плуг — — — —	12 „
резерни табани за Сак. плуг — — — —	12 „
резерни шрафови за Сак. плуг — — — —	2 „
крљач за кукуруз са 1 клипом и ветр. — —	750 „
крљач за кукуруз са клип без ветр. — —	700 „
крљач за кукур. са 2 кл. и ветрилом — —	1250 „
пећи за Главиниће сушнице — — — —	1000 „
прскалице систем Морава — — — — —	450 „
сечке за фураж од — — 650, 1100, 1500 и	1800 „
воћарских тестерица — — — — — —	8 „
сириште (једна флаша) — — — — —	25 „
семе багремово за 1 кгр. по — — — —	20 „
семе сточне репе — — — — — — —	9 „
семе црвене детелине за 1 кгр. по — — —	28.50
семе луцерке за 1 кгр. по — — — — —	29 дин.
запрашивачи за 1 ком. по — — — — —	65 „
трокари за говеда — — — — — — —	30 „
калемарски нож 1 комад — — — — —	25 „
воћарски нож 1 комад — — — — — —	25 „
ашови — — — — — — — — —	16 „
сумпорног цвета за 1 кгр. по — — — —	6 „
рафије за 1 кгр. по — — — — — —	9 „
манила за 1 кгр. по — — — — — —	32 „
обртач — — — — — — — — —	600 „
кључеви за Саков плуг — — — — —	6 „
водено стакло за 1 кгр. без флаше — — —	4 „
маказа за живу одграду — — — — —	60 „
маказа овце — — — — — — — —	25 „
вршалице ручне — — — — — — —	2400 „
калијеве соли и сумперфосфата само на 100 кгр. најмање	
калијева со — — — — — — — —	160 дин.
суперфосфат — — — — — — — —	180 „
ков за косе (пар) — — — — — — —	12.50 „
ливадске дрљаче — — — — — — —	500 „
сечке за репу мале — — — — — —	400 „
сечке за репу велике — — — — — —	600 „
ланци за плугове (пар) — — — — — —	50 „
цртала за плугове — — — — — — —	20 „
тегле са керметичким затвором — — — —	9 „
пресе за грожђе од 90 литара — — — —	1400 „
пресе за грожђе од 350 литара — — — —	3500 „
топломери за сушнице — — — — — —	25 „
носно прстење за бикове — — — — —	12 „
сонде за жито — — — — — — — —	15 „
калијум метабисулфит — — — — — —	30 „
дневник касе за подружине — — — — —	15 „
магацинска књига — — — — — — —	18 „
признаничка књига — — — — — — —	12 „
штамбиљ печат и дурбела — — — — —	80 „
чланске карте по — — — — — — —	0.20 „

Цене ове се рачунају за чланове Друштва и пољопривредних подружина а за остале рачунају се са 10% скупље.

Пошиљка се извршује, ако се прими у напред половина вредности од поруџбине.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО
БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—7

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“
Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:
БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела. по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова диагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви диагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—7

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 8. БЕОГРАД, 25 ФЕБРУАРА 1923 ГОДИНЕ. Година L.

Многи стари претплатници жале нам се да од 1-вог јануара ове године не добијају ТЕЖАК. Једном ранијом одлуком Управног Одбора решено је, да се ТЕЖАК шаље само онима, који унапред и уједанпут буду положили претплату за целу годину — 20 динара.

Ко жели да добије све бројеве Тежака од 1. јануара ове године и да даље редовно прима тај лист, нека пошље Друштву 20 дин. и тачну адресу.

Подружине имају послати улог за своје чланове за ову годину и имена и тачне адресе њихове, па ће се Тежак слати и њиховим члановима, рачунајући од 1. јануара. УРЕДНИШТВО.

ТЕЖАК оскудева много у краћим чланцима практичне и поучне садржине из свих грана пољске привреде. Ти и такви чланци, — у којима се излаже какво већ стечено искуство или пак каква већ опробана новина или пак каква корисно упутство — који могу наћи непосредне примене на сељачком имању од највеће су користи пољопривредницима.

Моле се наши агрономи, наставници пољопривредних школа, ветринари, државни економи и наши практичари, пољопривредници, да такве чланке шаљу Уредништву, те да би их оно могло штампати у ТЕЖАКУ.

УРЕДНИШТВО.

Један милион (1,000.000) садница, од домаће шљиве за јужне крајеве наше домовине!

Није нам до тога, да говоримо о историји шљива, већ о призводњи шљивових садница помоћу изданака; али ипак је потребно навести неколико речи и о пореклу наше домаће шљиве (Prunus domestica).

Др. Векослав Керешкени, бив. професор и лектор за целокупну пољску привреду на Загребачком Универзитету, тврдио је: да је наша домаћа шљива пореклом из Сирије, од куд ју је Александар Велики у 333. години пре Христа пренео у Епир и Македонију, а до Дунава да је донешена за време римског цара Пробуса у трећем веку, после Христа.

Шљива је дакле у Европи позната 333. год. пре Христа и 1922 год. после Христа, то значи 2255 година; а поуздано зна се, да се код нас већ више од 600 година у велико гаје шљиве, у манастирима, на великим поседима и у народу.

О крупноћи ондашње шљиве немамо података; вероватно је да је била крупнија, а да је данашња дегенерисана; о томе писаћемо други пут.

Циљ нам је, да онај крај из кога је донешена наша домаћа шљива пре 600 година, а то је Македонија, добије што пре ово за цео свет корисно воће натраг, и да Македонске висове и долине поново окитимо шљивама, као што су пре 600 година били.

Ради доказа да је размножавање домаће шљиве помоћу изданака корисно и практично, потребна је била ова кратка историја, јер кад је тај начин био 600, односно 2255 година практичан, не треба га одбацити, већ у колико је могуће постепено поправљати.

Ради размножавања домаће шљиве имамо само два начина; то су: помоћу изданака и каламљењем на друге врсте шљива.

Сејањем коштица од домаће шљиве не долазимо до младице, јер најкрупније шљиве, обично имају празне, штуре, коштице или неразвијену семенку.

Овом приликом нећу говорити о каламљењу већ само о размножавању домаће шљиве помоћу изданака.

У нашој пољопривредној литератури наћиће се назив *лопуже* за изданке од шљива.

Тај је израз неблагодаран, јер изданци се не појаве као лопуже, већ кад је предходно корење нечим повређено, било приликом орања, риљања

копања, било од свиња или од глодара; или услед старости, или кад се дрвета од мраза осуше, онда је корен здрав, сокови навале, поједине ћелице прсну, а свуда где је корење повређено, развију се адвентивни (случајни) пупољци, из којих се развију изданци.

Садашњи начин извођења и сађења тих изданака је заиста примитиван, јер више пута такве саднице, са комадом дебелог корена, немају ни мало жилица; зато га треба поправити и усавршити.

Изданке до један метар висине треба још у јесен или преко зиме, кад нема мраза, ископати очистити, сортирати и водити рачуна да што више жилица имају; треба их одмах затим намочити у смесу од говеђе балеге, родне земље и мало песка и онда одмах утрапити у земљу. Ситне изданке не треба бацати, њих садимо у растилу за наредне године.

Овако спремљене изданке, просечно од један метар високе, са лепим жилицама, садимо што раније у пролеће, у расаднику, у редове, удаљене ред од реда 80 см. а изданак од изданака 50 см.

Овако расађени изданци у првој години покажу слаб успех, али у другој години израсту до висине круне, у трећој години образује се круна а у јесен имамо здраве, лепе шљивове саднице са одличним коренима, који се ни мало не разликују од шљиве из семена произвођене.

Чланак[1]), раније писан о томе, остао је заборављен, зато га понављам, јер на овај начин производе се још данас саднице од домаће шљиве у најмодернијим расадницима.

Данас сваки срез у Србији има свој воћни расад; нема среза у старим границама и Босни, где нема шљивара, а где нема шљивових изданака. Сремски расадници већином су празни и на појединама таблама сеју се пољски усеви.

Према томе треба у сремским расадницима по наведеном упуству посадити на један хектар (четири табле) изданке од домаће шљиве, по назначеном одстојању, што чини на хектар 25000 комада. Ако се прими 20000 и ако их правилно однегујемо, имамо у 50 сремских расадника после три године 1,000.000 лепих шљивових садница, за јужне крајеве, (Македонију), који су нам пре 600 година ове за нас корисне шљиве отуда и послали, али који су данас без шљивара и шљива.

Са овом количином садница могли бисмо 3000 хектара површине шљивара посадити, ако рачунамо 333 комада на хектар.

О овоме предлогу треба да се на надлежном месту води рачуна, материјала имамо довољно у нашој земљи, времена има довољно ради његовог извршења још у овој години. Што год раније овај рад свршимо, бољи ће бити успех.

у Новом Саду. **А. Мајеревић**

[1]) О овоме начину неговања изданака и сађењу нових шљиввра писао је Г. Др. В. Стојковић у *Тежаку* Бр. 5. од 1. марта 1913. год.

ИЗ РАТАРСТВА

О дрљању озимих жита

Опомена за времена!

Стварна је истина да се код нашег земљорадника још не само не дрља озимо жито у пролеће, него се о томе

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

Наравно да су истицана гледишта којима се оспорава свака способност тица за испитивања, подражавања и разумевања, а за потврду тога наводило се, да тице испиљене из јаја нпр. у Енглеској у мају или јуну, већ идуће године у априлу или мају граде исто тако лепо гнездо као и њихови родитељи, ма да пре тога нису виделе како се оно гради. Али, несумњиво је, да младе тице, за време док су у гнезду имају могућности да осмотре његов облик, величину, положај и градива из којих је оно начињено, па да увиде и на који је начин оно начињено. А представе о томе могу оне свакако сачувати у својој памети до идућег пролећа и то у толико пре, што се сваког дана сусретају с градивима из којих је то гнездо њихово било начињено. Исто тако, лако је могућно да старе тице почињу раније градити своја гнезде и да потом младе тице следују њиховом примеру пошто су научиле од њих како се гради основа гнезда и како се градива преплићу. Даље, не може се претпоставити, да се међу собом паре само младе тице с младима, јер за то не постоји никаква основа, међутим, врло је вероватно, да се у сваком пару налази по једна тица која је изведена у ранијој години, и да она, као већ вешта, руководи послом око прављена гнезда. У сваком случају, док се нарочитим огледима (experimentum crusis) не утврди, да би тице које су изведене из јаја пред нашим очима биле способне начинити истоветно гнездо с гнездом својих родитеља и онда кад гнездо никада нису виделе — ми немамо потребе узимати у помоћ какву било несигурну и тајанствену моћ за објашњење тога, да је таква радња аналогна грађењу обиталишта од стране дивљака. А на питање: да ли тице имају какве навике у прављењу својих гнезда као и да ли се оне у том послу усавршавају према стеченом искуству — знаменити американски истраживач Вилзон вели о томе, да се у прављењу гнезда код једне и исте врсте тица запажа повећа разлика, т. ј. да су нека од њих несрављено боља од других; по његовом мишљењу лошија су гнезда младих тица а савршенија, лепша — старијих.

Даље, ми обично претпостављамо да за прављење

раду и не мисли. Кад би ко коме казао да би требао да дрља жито, тај би сматрао да му се препоручује и намеће некакав терет, кулук, не верујући да је с тим радом у вези и добијање доброг приноса, да је то, дакле, за његову корист.

Као што свака биљка захтева прашење, па да даде доброг плода, тако исто хоће и пшеница. А да би ово утврдио ево једног примера.

У 1921 год. одмерио сам 0·10 ект. од посве слабе земље и предао мом једном унуку, те ју је он као члан Дечијег пољопр. клуба засејао кукурузом ту земљу у јесен исте год. посејао је житом, пшеницом, па је прилично и позадоцнио са сејањем.

У пролеће 1922 год. кад је жито одрасло за до 8-10 сант. наредио сам му да исто подрља и то на дану кад је омање влаге било; он то и учини. Кад сам му прегледао рад, видим да је добро, али њему, унуку, кажем да није добро и да би ваљало поправити да поново предрља, али попреко сада и унакрс што он и учини, са прекором: што га наведох те њиву исквари!

Зна се да је прошла година била сушна и да је жетва стрнина подбацила, па шта је са дрљањем било? Ево шта.

У селу је све жито са свим слабо било; на једној њиви само која је сејана кукурузом у 1921. г. био је принос мало већи — на 1 хект. до 800 килограма; а на напред поменутој детењој башти од 10 ара добивено је 180 кгр., а то је по ектару 1.800 кгр. дакле дупло више и још за 200 кгр. преко тога.

Знам да су код земљорадника увек пуне руке посла, а нарочито у пролеће, па и поред тога — кад је ово у сопственом интересу земљорадника — напрегнимо још више снаге, па и ово дрљање у пролеће, извршимо.

Зато ја и од моје стране сваком пријатељу земљораднику топло препоручујем да сваки своје жито дрља и не пропусти ово пролетње дрљање, јер ће се сваки уверити о доброти.

5-II-923 Ђура Ј. Савковић
Слатина замљор. из Слатине
ред. чл. Пољоприв. Друштва.

ИЗ ВОЋАРСТВА

Прошлогодишњи род маслина у Бару (Црна Гора)

„Народна Ријеч“, која излази на Цетињу донела је о томе у броју од 9. децембра пр. год. под потписом М. чланак ове садржине:

Природа је дала Бару све благодети једног питомог јужног краја, у којему с успјехом може успијевати готово све јужно биље. Док је природа била тако дарежљива у давању Бару и околини свију особина једног јужног приморја, дотле људска рука није овом питомом нашем крају дала готово ништа. Може се рећи, да је Бар и околина очувао онај стари атавизам не само у мишљењима и погледима на свијет и друштво, него и у пољопривредним предузећима. Стари атавистички дух није се могао еманциповати својом иницијативом, а ново доба није могло учинити да живот овога краја крене из атавизма ни један корак ка напретку. Овај живот фаворизиран је све до сада благодарећи неактивности људи старих сватања и појмова управљачког духа одозго није било и ако је Бар још 1876. био припао предратној Краљевини Црној Гори.

О Бару као привредном, саобраћајном, трговачком центру нашега приморја могла би се написати читава студија, што нам овде није намјера била кад смо почели ове редове писати.

гнезда, које посматрамо својим очима тице, потребују много специјалних искуства и наслеђене окретности (инстинкта). Али, ми при том заборављамо, да тице у прављену гнезда полажу гранчицу на гранчицу, влакно на влакно, да тај посао обављају у почетку овлаш и грубо и да затим мале шупљине и неравнине, које су у њиховим очима несумњиво огромне, постепено исправљају помоћу шиљастог кљуна и окретних ногу, и да влакна вуне, перје, и коњску длаку не смештају у гнездо одједном већ део по део, и да због тога крајњи резултат и мора да буде савршенство исто тако, као што би и груби кућарак Индијанаца морао, према путопису Гуливера, представљати савршенство становнику Бробдигнага.

Леваљан описује начин, на који нека малена афричка певачица гради своје иначе лепо гнездо без великог искуства. Тица ова, вели, отпочне основу гнезда од маховине и лана које измеша с травом и памуком. Гнездо је у почетку грубо а има у пречнику 10—15 см. и дебеле зидове око 8 см. Градива ова тица затим сабија и гнечи дотле, док не постигне да буду као ћече-филц. Тога ради, она целом тежином свога тела сабија та градива, и да притисак буде јачи, скаче и врти се озго, па кад их умекша по вољи, упушта се и у прављење зидова са стране. Њих подиже понајлак од делића који нису прилегли, а које помоћу крила, кљуна и ногу најзад савлада да заузму положај који она то жели и да личе на ћече. Помоћу тако простих и како изгледа недовољних средстава она и унутрашње стране гнезда тако изравна, да зидови изгледају као да су под конац рађени а тако су мекани и чврсти да подсећају на сукно.

Производи човекова рада у највише прилика не представљају ништа друго до подражавање — Може нам неко рећи, да би за решење овога питања било потребно обратити пажњу на Грке, Мисирце, Римљане и на савремену архитектуру. Какав напредак! какво савршенство! каква узоритост! Ту се најлепше види чему нас води разум, а код птица је међутим једно те једно, увек су на једном и истом степену. Али, ако бисмо у овоме прибегли штогод и средствима за доказивање разлике између разума и инстинкта, онда бисмо морали признати, да многи дивљи народи и полуцилизована племена такође немају разума и да раде инстиктивно слично тицама.

Човек је расејан по целој површини земљине лопте и живи под врло различним погодбама, па се тако на природан начин изазивају у њега врло различне навике.

— Наставиће се. —

Пре него пређемо на тему, о којој хоћемо да пишемо слободни смо констатовати непобитни факт, који нам неће нико с разлогом моћи порећи, да је Бар у историји својој ранијој играо веома важну улогу у политичком, а нарочито у трговачком смислу. Ову последњу он ће у новом нашем државном животу у будуће тек имати да развије. Увиђавни наши људи треба да посвете сву своју способност, да Бару и околини дају оно, што они заслужују, како својим поднебљем тако и својим географским положајем. Ми вјерујемо, да нема озбиљног човјека код нас, који не би прихватио као правило, да је Бока Которска најподеснија ратна лука на нашем приморју, као што је Бар најбоља и најподеснија лука трговачка на цијелом нашем приморју. Зато Бару предстоји велика будућност у којој ће му вриједна и увиђавна рука убрзо надокнадити оно што му атавистичко схватање Барана и бивши нерационални режим није знао, хтио, или није мегао учинити.

За данас је главна снага привређивања у Бару и околини јужно воће, а на првом мјесту маслиново уље, шипкови или нарови — коштан, поморанџа, лимун. а успијева и урма. Све ово јужно воће обрађује се веома примитивно или уопште никаква њега исто не посвећује се, већ је све остављено случају и природи. О начину гајења маслина нико није до сада водио рачуна. Она расте као обично дрво и кад роди, сопственик о њој води рачуна, иначе се на маслине нико више не окреће.

Позната је ствар, да ово „благословено“ дрво тражи велики рад преко цијеле године као: копање земљишта око стабла, кресање сувади са истих, гнојење и т. д. али на жалост код нас то нико не ради. Хоће се да сваке године роде маслине, да је уље добро, да се скупо прода и да цијела фамилија живи од прихода са маслина, али та иста фамилија неће да жртвује ништа око култивисања маслина. Такав случај имамо и са осталим јужним воћем, које у овом крају успијева. Готово на цијелом приморју барског округа имамо огромни број маслина. Сам Бар и непосредна околина његова имају око 80 хиљада коријена. Ових 80 хиљада маслина могу родити годишње с једне на другу по два багаша (багаш 22 кила) што чини око 160.000 багаша маслина. Сваки багаш маслина просјечно може дати четири килограма најбољега уља, а то значи 640 000 килограма уља. Прве маслине дају $2^1/_2$—3 кила уља, доцније 4—6 па и више кила по багашу, али просјечно сваки багаш може дати бар четири килограма најбољега уља. И ако је данас у Бару врло јефтине уље 10—12 динар по килограму, горња количина од 640.000 уља даће најмање 6,4000.000 или 7,680 000 динара. Овај приход даће само Бар и непосредна околина а цио барски округ даће ово године најмање 15—20 милиона динара. Кад оволики приход могу дати маслине без икаквих труда и рада сопственика и без икаквог рационалног обрађивања истих, колики би приход дале маслине, кад би се њима посветила она пажња коју оне траже; не само што оне не би готово редовно рађале него би плод био напреднији а тиме би се знатно повећао принос у роду и квалитету уља. Нема сумње да би у том случају много већи приход био од самога уља него је то случај ранаје био па и данас.

У Бару данас има 8 млинова за цијеђење уља од којих је најмодернији парни млин г. г. Перазића и Суђића, на Белведеру, који може дневно да среди од 400—45? багаша. Овај млин има три машине за цијеђење уља. Ускоро ће бити појачан још са једном или двије машине за цијеђење. Овај млин даје најбоље уље у Бару. Сем тога у Мркојевићима има четири млина, у Сушњи један и у Печурицама два млина. Барски су млинови сем г. г. Перазића и Суђића који ради на бензину, или на води (Мартиновића, Петровића и т. д.) или се меље маслина помоћу коња. На жалост и данас оба млина у Печурицама раде помоћу људске снаге. Ово су најпростији млинови за мљевење маслина.

Надати се да ће овај примитивни тип млинова (помоћу коња а нарочито помоћу људске снаге) бити ускаро замијењен модерним парним млиновима, какав тип већ имамо у Бару (на Белведеру, г. г. Перазића и Суђића,) и да ће се вршити млељење маслина и цијеђење помоћу савршених парних млинова.

Надати се да ће г. Лале Зубер, ускоро подићи свој модерни млин уља у Бару, за коју је сврху већ купио подесно земљиште у Бару.

Усљед овако примитивног начина прераде уља и никаквог старања око култувисања нарочито маслина, неопходно је потребно, да се у најскоријој будућности оснује у Тополици „пољопривредна школа“ која ће имати да Баране преведе из атавизма у модеран начин пољопривродне културе, од чега ће имати велике користи и друштво и држава.

Надамо се да ће мјеродавни одустати од раније намјере, да је пречe подићи бискупију или какву било цркву на „Тополици,“ од које имају користи само појединци и да ће на овом добру у најскоријој будућности основати какву пољопривредну установу, нарочито за култивисање јужног поврћа, за које Бар и околина имају све климатске услове.

Цркве и бискупије па и патријаршије имаће се кад подићи и доцније, а данашњи живот захтијева на првом мјесту рационални рад у свима правцима пољопривреде.

М.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговара, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши није довољан. Да би се пак само то питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине.

Уредништво.

У прошлој години, суша је била велика и опасна, па је уништила принос кукуруза у великој количини. Али ипак они, који су обрадили своје њиве, помажући се књигама, обавештењима држ. економа, и помоћу стеченог искуства из своје праксе, добили су опет добре приносе према суши.

Ја ћу овде навести наше мане, што нам доносе штете, а то је што се ми придржавамо старих начина и обрађујемо земљу на онај начин, како су наши стари радили. Да би избегли опасност од непогода и суше, то

саранити стари начин једаред за свагда и кретати се за временом.

Ја ћу овде да наведем, колико сам добио искуства, те да ми суша не може нанети велике штете.

Земљу за кукуруз треба два пута орати. Прво орање извршити када пшеницу пожњемо, у јулу најбоље, а најдаље до децембра, јер када велико госпођинске врућине испеку орање онда је боље, него највећи мразови у зиму. Орати што дубље. Када буде у пролеће, земљу подрљати дрљачом и то пред сетву. Сејање, почиње од 25 марта до 22 априла по старом календару; земље које су изложене југу сејати раније, а које су западу доцније. Сејати на овај начин. Кад се почне с пролећа да оре, онда и да се сеје, и то да се сеје кукуруз у бразду, а никако мотиком. Сејати за трећом браздом, а струк од струка да буде 1·50 см. Када се усеје, онда пећи орање дрљачом и лесом од трња. Овакво сејање обезбеди усев од суше, јер кад зрна падну на земљу и одозго се покрију браздом, онда кукуруз никада не може влагу да изгуби, јер он се увати за здравицу и из земље повлачи влагу и на тај начин издржи сушу. Ово је испитано од стране стручњака и др. економа,

У прошлој години је опробано, овде у овом крају, и ко је овако урадио није се кајао, а ко је сејао мотиком, и није преоравао, те су њиве остале начисто без приноса кукуруза.

Ја сам 1 парцелу од 25 ари сејао на овај начин: поорао сам, када сам пшеницу пожњео, у дубину 18-20 см. Земља је трећег реда. Извуко сам 1 кола стајског ђубрета, још када сам поорао. Када је било сконца јануара ја сам извучено ђубре, које је било на једној гомили, мотиком прекопао, да је до сејања кукуруза било ситно и благо ко млеко. Сејање сам почео 20. априла по старом календару на овај начин: када сам почео да орем, кукуруз сам и сејао, у бразду по једну шаку ђубрета метао на зрна и онда заоравао. Сејао сам за трећом браздом, а оцак од оцака је био 1·50 м. Када сам усејао, ја сам повлачио дрљачом и лесом од трња, прашио сам када је био кукуруз од три пера а загртао после 21 дана. Ова парцела није суши подлегла. Когод је прошао казао је: „Зар и овако може да буде! На овако слабој земљи па овакав кукуруз!“ Принос је био на овај парцели 1000. кгр. у корену.

Од како сам почео да читам пољопривредне књиге, стекао сам искуства и не бојим се глади. Земљорадници, преплаћујте се на Тежак и читајте пољопривредне књиге јер то је једини спас.

Драг. Р. Бугарчић
зем. Ропочево — Космај.

БЕЛЕШКЕ

Музика помаже лучење млека. — По тврђењу једног Италијана Л. Роси, директора одгајивачког друштва у Кремони музика помаже лучење млека и повећава принос у млеку код крава.

Једна крава, са којим је чињен оглед била је изложена на једној изложби, на којој су приређивани једно за другим разни концерти. За време муже та је крава давала 4 литра млека дневно више него обично и ако је мање јела. Кад је поново враћена та крава у своју штталу, она је давала исто онолику количину млека као и обично.

Благо поступање с кравом слично дејствује као и музика; тада се свагда добија више млека при мужи него кад се с кравом неумешно и рђаво поступа.

Подрљајте ливаде с пролећа да би их ослободили од маховине. — Врло је корисно да се, кад се снег отопи, пред крај фебруара или у почетку марта, ливаде подрљају те да се и проветре и очисте од маховине, која их обузима. Проветравање ливада врло добро дејствује на пораст трава, јер кроз недрљану и утабану ливаду ваздух теже продире, па се и биљке слабије развијају.

Кад на ливади има много маховине, добро је да се растури 2—400 кгр. зелене (гвожђане) галице на хектар па потом да се ливада подрља. Ишчупану маховину треба покупити и употребити за справљење ђубрета мешанца (компоста).

За дрљање ливада најбоље је употребити гибке дрљаче, које се лако повијају према земљишту и имају зупце у виду ножића. Оне много боље дејствују, него ли круте дрљаче, које се употребљавају за разбијање грудви после орања. Такве се дрљаче могу набавити преко Српског Пољопривредног Друштва; цена им је 500 динара од комада.

Да се уклони мирис на покварена јаја из вина. — Тај мирис долази вину било од сумпора, ако се њеме вршило запрашивање грожђа сувише позно или пак од калијум метабисулфита, употребљеног за сумпорисање кљука или лечење вина од превртљивости. Било у једном било у другом случају најбоље се мирис на покварена јаја може одстранити ако се вино преточи и том приликом добро проветри. Најбоље је да се претакање врши пресипањем вина из бурета у буре а помоћу шавоља и левка направљеног у облику шавоља. Вино треба пресипати тако да се разбије у што већем броју што мањих млазева, како би дошло у што обилнији додир са ваздухом. Тим тако снажним проветравањем мирис на покварена јаја лако ће ишчезнути.

Да се позна добар кромпир. — Добар кромпир за јело може се најбоље на овај начин познати: исећи кромпир на две полутке па трљати једну полутку о другу; ако је кромпир добар, те две полутке остаће залепљене једна за другу; осим тога по њиховој површини, а нарочито по ивицама појавиће се пена. У сваком случају не треба да при трљању полутака изађе вода, па чак и ако би се стисле полутке једна уз другу, јер ће иначе кромпир бити воден и после печења и имаће рђав укус.

Како треба чувати зечије коже. — Зечије коже су данас врло скупоцене, те због тога треба умети припремити их и очувати како треба до продаје. Ево како се то ради. Кад се зец одере, кожа му се обеси тако да глава дође горе, а реп доле у каквој сувој, а добро проветреној одаји, но у хладовини. Но да би се сушење боље извело треба кожу преврнути и мало је растегнути. Ради тога треба увући у кожу један савијен на лук прут; крајеви прута својом еластичношћу размакнуће се у кожи и затегнуће је.

После 15 дана тако спремљена кожа се довољно

осуши. Ако се има већи број кожа, тада се оне зими нанижу на канап (овај провући кроз носни отвор) па овај обеси на сувом и проветреном месту до продаје. Ваља знати да се коже потпуно осуше тек после подужег времена; с тога ако се натрпају на гомилу покваће се врло брзо услед врења, које ће се у њима произвести. Лети пак коже се брзо осуше и онда их није потребно низати и даље сушити Од пролећа до јесени зечје коже нападају разни инсекти и брзо их кваре, ако се не предузму мере предохране. Најбоље је преко лета коже добро истрести да би разни инсекти спали па их наслагати, запрашујући их нафталином. Услед јаког мириса нафталина коже ће бити потпуно поштеђене од инсеката те се тако могу продати онда, кад им је цена добра.

ГЛАСНИК

Нови чланови утемељачи. — Г. Г. Благоје М. Душић, земљ. из Умчара (Гроцка), Лазар Рочкоман економ из Прокупља и Јован Павловић сресни економ у Паланци положили су Друштву по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом благодари именованим на пажњи и послатом улогу.

Претплату на лист »Пчелар«, који издаје Српско Пчеларско Друштво треба упућивати томе Друштву—Рударско Одељење (Шумадијска улица) Београд, а не на адресу Српског Пољопривредног Друштва како то многи претплатници нашег листа раде.

Нови редовни чланови С. П. Друштва. — На 49. редовном годишњем збору Српског Пољопривредног Друштва, одржаном у дому друштвеном 11. фебруара 1923. год. у Београду изабрани су:

За *почасне чланове*: 1. Др. Јован Цвијић, професор Универзитета Београд. 2. Обрад Благојевић, адвокат из Београда. 3. Александар Стебут, хонорарни директор Огледне и Контролне Пољопривр. Станице у Топчидеру. 4. Др. Димитрије Ф. Коњев, директор серолошког Завода „Камендин“ проф. Харковског Универзитета.

За редовне чланове: 1. Љубомир Марковић, државни економ среза ариљског, 2. Милан К. Стојановић, државни економ среза расинског, 3. Павле Гајић, државни економ среза сјеничког, 4. Владимир Милановић државни економ среза лабског, 5. Миодраг С. Кукуљ, секретар Министарства Пољопривреде и Вода Београд, 6 Димитрије Петровић, државни економ среза космајског, 7, Чедомир Рајић, секретар Министарства Пољопривреде и Вода. 8. Велимир Живојиновић, писар Министарства Пољопривреде и Вода. 9. Владимир А Ђорђевић, државни економ среза рачанског 10. Алекса Петровић магационар Српског Пољопривредног Друштва, 11. Ђура Савковић, економ из Слатине срез космајског, 12. Младен Мајсторовић, економ из Ропочева срез космајски, 13. Софија Јовановић, учитељица из Стојника срез космајски, 14. Драгољуб Ђуричић, економ из Режанца срез космајски, 15. Ђорђе Секулић, економ из Поповића срез космајски, 16. Видоје Јовановић, економ из Дучине срез космајски, 17. Милутин Лукић, учитељ из Бељине срез космајски, 18. Миленко Јеремић, свештеник из Поповића среза космајског, 19. Радојица Бугарчић, економ из Ропочева среза космајског, 20. Живојин Ивковић, економ из Ропочева среза космајског, 21. Борисав Гајић, економ из Шантровца среза беличког, 22. Благоје Михајловић, економ из Сибинца среза левачког, 23. Др. Милорад Недељковић, професор универзитета Суботица. 24. Др. Момчило иванић, професор Београд, 25. Стева Поповић, свештеник из Карана, 26 Петко Миличановић, из Купељева, 27. Душан Костић, марвени лекар Београд, 28. Др. Танасије Митровић, доцент Универзитета Београд, 29. Мирко Димитријевић, економ Српског Пољопривредног Друштва, 30. Драгољуб Јеремић, државни економ округа ужичког, 31. Радован Никчевић, учитељ, Јелашница срез и округ тимочки, 32 Илија Бошњак, директор Енолошке Станице у Букову.

КОНКУРС.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је спреман благајник.

У буџету за ову годину предвиђена је плата од 6000 динара с правом на лични додатак од 40 динара дневно и породичним додатком који уживају указни државни чиновници.

Пријаве са документима о способностима примаће Управа Српског Пољопривредног Друштва најдаље до 25. марта 1923 године.

Бр. 536 из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 22. јануара 1922. год. у Београду.

ОГЛАСИ

ЗА ПОЗУ

ЗАВОЂЕ

ПРАВЕ
НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ
(патент Аустрија)
ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у Главном Савезу Земљорадничке Задруге и у снима већим гвожђарским трговинма
Главно заступништво код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1—4

Друштво Трактор.

Заступници Фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. сељачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Сак“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд.

Српско П. Друштво им ДИСТОЛА за лечење метиљаве стоке и то:

за овце и козе у кутијама од 12½ и 25 грама.

за говеда: у кутијама од 12, 18, 24 и 30 грама.

Цена 3¹⁰ дин. грам; продаја само на целе кутије. Ко пошље новац унапред, за Дистол, неће му се наплаћивати паковање и други трошкови.

ЦЕНОВНИК КЊИГА

које има Српско Пољопривредно Друштво на продају:

	дин.
V Пољоприв. Поука Гајење усева — — — —	5
VI Пољоприв. Поука Гајење раног поврћа — —	8
IX Пољоприв. Поука домаћа шљива — — —	4
X Пољоприв. Поука. пасуљ, грах и сочиво — —	4
XI Пољоприв. Поука. Гајење пиварског јечма —	4
XIII Пољоприв. Поука. Храњење стоке — — —	5
XV Пољоцрив. Поука. Болести и штет. гајених биљака — — — — — — — — —	4
XVII Пољоприв. Поука Ђубре и ђубрење — —	4
Одломци из Аграрне Политике од М. Грковића —	4
Земљорадничке коморе од Др. Б. Марковића —	4
Криптограмске болести жита од Н. Ранојевића —	12
Трговина свежим воћем од М. Савића — — —	4
Зимски рад Тежаков од Драгише Лапчевића — —	1
Извештај са Виноделског Конгреса од Љ. Којића —	2
Израда качкаваља од А Јовановића — — — —	1
Снажење земље и повећање жетве — — —	1
Грађа за проучавања стоке у Србији од Гавриловића	12
Споменица 50. годишњица Срп. Пољопр. Друштва	3
Пољска полиција у Србији од Лапчевића — —	2.50
Дечији Пољопривредни Клубови у Америци од Др. В. Стојковића — — — — — — — — —	2
Мара живинарка — — — — — — — — —	2
Поука о пољопривредним газдовању од М. Ђурића	5
Млекарство од А. Јовановића — — — — —	5
Конзервисање воћа и поврћа од др. В. Стојковића	3
Свиларство од А. Јовановића — — — — —	2.50
Једна практична сушница од Др. В. Стојковића —	3
Типови пољоп. произ. у Јужној Србији од П. Т. Тодоровића — — — — — — — — —	2.50
Наука о здрављу од Др. Д. Гер. Поповића — —	1.50
Воћке, воће и воћарство од Драгише Лапчевића —	4
Радна стока у пољској привреди од Др. М. Влајинца	5
Грађа за историју пољопривреде од К. Костића —	6
Предлог за трговинске уговоре — — — — —	2
Путна пољопривредна настава у Италији од Др. В. Стојковића — — — — — — — — —	8
Подизање врбе за плетарство од Лапчевића — —	3
Пештерска овца од Грујића — — — — —	2
Подизање живинарника — — — — — — — —	1
Конзервисање јаја — — — — — — — — —	1
Стара Српска пољопривреда од Лапчевића — —	8
Пољоприв. хемија од А. Јовановића — — —	5
Плуг, осново оруђе — — — — — — — —	2
Наводњавање — — — — — — — — —	3
Садржај Тежака за првих 25 година — — —	20
Комплет Тежака за г. 1899, 1900, 1903, 1904, 1905, 1906, 1910, 1911, 1912, и 1913 по — — —	20
Пољопривредни Календар за г. 1894, 1898, 1899, 1901, 1902, 1903, 1904, 1909, 1913, 1920 по	2
Пољопривредни календар за 1921, 1922. године по	5
Пољопривредни календар за 1923. год. — — —	6

Ко пошаље новац у напред, добија књиге о друштвеном трошку — паковање и експедициони трошкови неће му се наплатити.

ЦЕНОВНИК

справа, алата, материјала и семена у магацину Српског Пољопривредног Друштва.

Саков плуг Н. 5. — — — — — — — —	520 дин.
Саков плуг Н. 6. — — — — — — — —	560 „
Саков плуг Н. 7. — — — — — — — —	560 „
дрљача Сакова троделна — — — — — —	520 „
дрљаче Саков дводело по — — 320 — 380 и	400 „
сејалица за кукуруз дворедна — — — —	500 „
резерни раоници са Сак. плуг Н. 6. 7. 8 — —	30 „
резерни плазиви за Сак. плуг — — — —	12 „
резерни табани за Сак. плуг — — — —	12 „
резерни шрафови за Сак. плуг — — — —	2 „
крњач за кукуруз са 1 клипом и ветр. — —	750 „
крњач за кукуруз са клип без ветр. — —	700 „
крњач за кукур. са 2 кл. и ветрилом — —	1250 „
пећи за Главиниће сушнице — — — —	1000 „
прскалице систем Морава — — — — —	450 „
сечке за фураж од — — 650, 1100, 1500 и	1800 „
воћарских тестерица — — — — — —	8 „
сириште (једна флаша) — — — — —	25 „
семе багремово за 1 кгр. по — — — —	20 „
семе сточне репе — — — — — — — —	9 „
семе црвене детелине за 1 кгр. по — — —	28.50
семе луцерке за 1 кгр. по — — — — —	29 дин.
запрашивачи за 1 ком. по — — — — —	65 „
трокари за говеда — — — — — — —	30 „
калемарски нож 1 комад — — — — —	25 „
воћарски нож 1 комад — — — — — —	25 „
ашови — — — — — — — — — —	16 „
сумпорног цвета за 1 кгр. по — — — —	6 „
рафије за 1 кгр. по — — — — — —	9 „
манила за 1 кгр. по — — — — — —	32 „
обртач — — — — — — — — — —	600 „
кључеви за Саков плуг — — — — —	6 „
водено стакло за 1 кгр. без флаше — — —	4 „
маказа за живу одграду — — — — —	60 „
маказа овце — — — — — — — —	25 „
вршалице ручне — — — — — — — —	2400 „
калијеве соли и сумперфосфата само на 100 кгр. најмање	
калијева со — — — — — — — —	160 дин.
суперфосфат — — — — — — — —	180 „
ков за косе (пар) — — — — — — —	12 50 „
ливадске дрљаче — — — — — — —	500 „
сечке за репу мале — — — — — —	400 „
сечке за репу велике — — — — — —	600 „
ланци за плугове (пар) — — — — — —	50 „
цртала за плугове — — — — — — —	20 „
тегле са керметичким затвором — — — —	9 „
пресе за грожђе од 90 литара — — — —	1400 „
пресе за грожђе од 350 литара — — — —	3500 „
топломери за сушнице — — — — — —	25 „
носно прстење за бикове — — — — —	12 „
сонде за жито — — — — — — — —	15 „
калијум метабисулфит — — — — — —	30 „
дневник касе за подружине — — — — —	15 „
магацинска књига — — — — — — —	18 „
признаничка књига — — — — — — —	12 „
штамбиљ печат и дурбела — — — — —	80 „
чланске карте по — — — — — — —	0.20 „

Цене ове се рачунају за чланове Друштва и пољопривредних подружина а за остале рачунају се са 10% скупље.

Пошиљка се извршује, ако се прими у напред половина вредности од поруџбине.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—6

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела. по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова диагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви диагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—6

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 9. БЕОГРАД, 4. МАРТА 1923 ГОДИНЕ. Година L.

ТЕЖАК оскудева много у краћим чланцима практичне и поучне садржине из свих грана пољске привреде. Ти и такви чланци, — у којима се излаже какво већ стечено искуство, или пак каква већ опробана новина или пак какво корисно опажање или упутство — који могу наћи непосредне примене на сељачком имању, од највеће су користи пољопривредницима.

Моле се наши агрономи, наставници пољопривредних школа, ветринари, државни економи и наши практичари, пољопривредници, да такве чланке шаљу Уредништву, те да би их оно могло штампати у ТЕЖАКУ.

УРЕДНИШТВО.

Повећајмо производњу хране у овој години.

„Напред у једну снажну пољопривредну офанзиву с девизом: што више обрађене и засејане земље овог пролећа, што већа пољопривредна производња ове године.

Прошла година услед дуготрајне суше донела нам је велики мањак у производњи свих оних усева који су и за људску и за сточну храну најпотребнији. Тај мањак у производњи пољопривредних производа осећа се и у трговини и у индустрији и у валути и у целом данашњем нашем економском и финансиском животу. Услед тог мањка били смо принуђени не само да потребе наше из иностранства плаћамо скупим страним новцем, којега услед слабог извоза нисмо могли привући у нашу земљу, него и да многе пољопривредне производе, које смо у земљи могли сами произвести, увозимо са стране и да тиме још више слабимо наш динар. Најзад услед тог великог мањка цене пољопривредних производа су и у самој нашој земљи толике јако скочиле да се услед тога осећају велике тешкоће у исхрани наших пасивних крајева, а нарочито у исхрани стоке, која се мора на штету нашег сточарства силом околности смањивати, сводити на најнужнији број.

Ми не производимо колико би требало и колико можемо произвести. Узмимо за пример само пшеницу. Нас рачунају као житницу средње Европе, а наша просечна производња пшенице за последње три године једва да прелази по 1 товар на становника. У Француској толику количину троши готово само за исхрану сваки становник, те и ми, кад би толико јели пшенична хлеба, не би имали што ни за семе да употребимо, а камо ли да извеземо. Наша производња пољопривредних производа не само што је недовољна због тога што су нам жетвени приноси мали, него још и што не обрадимо и што не засејемо довољно земље.

Ми имамо у свима нашим областима огромне просторије земље које нису искоришћене, које се не обрађују и ако би велике приходе гајењем буди каквог усева могле доносити. Пада у очи да таквих великих просторија има нарочито у Јужној Србији где од укупне површине тамошње територије пада на продуктивну површину (зиратна земља, ливаде, пашњаци, виногради воћњаци шуме, баре и ритови) само 40%, док осталих 60% представљају непродуктивну површину. Тих 60% нису у ствари непродуктивна површина у правом смислу те речи, то јест стерилни, неплодни, терени, путеви, воде итд. него су у тај проценат урачунате и велике површине земаља, које се у опште не обрађују а које би се могле обрадити. Још боље пада у очи та велика цифра непродуктивне површине у Јужној Србији кад се са том облашћу упореди Словеначка. У Словеначкој која се сматра као брдовита земља има од укупне површине 94% продуктивне, а само 6% непродуктивне површине.

Па и у другим нашим покрајинама има много неискоришћене земље, не због тога што се оне не би могле по својој природи изорати и засејати, него што нема ко да их обради.

Како је овогодишња зима која је на измаку својим обилним воденим талозима повољно утицала на снабдевање земље влагом, треба искористити прве лепе дане, те што више земље изо-

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—6

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела. по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова диагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви диагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—6

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 9. БЕОГРАД, 4. МАРТА 1923 ГОДИНЕ. Година L.

ТЕЖАК оскудева много у краћим чланцима практичне и поучне садржине из свих грана пољске привреде. Ти и такви чланци, — у којима се излаже какво већ стечено искуство, или пак каква већ опробана новина или пак какво корисно опажање или упутство — који могу наћи непосредне примене на сељачком имању, од највеће су користи пољопривредницима.

Моле се наши агрономи, наставници пољопривредних школа, ветринари, државни економи и наши практичари, пољопривредници, да такве чланке шаљу Уредништву, те да би их оно могло штампати у ТЕЖАКУ.

УРЕДНИШТВО.

Повећајмо производњу хране у овој години.

„Напред у једну снажну пољопривредну офанзиву с девизом: што више обрађене и засејане земље овог пролећа, што већа пољопривредна производња ове године.

Прошла година услед дуготрајне суше донела нам је велики мањак у производњи свих оних усева који су и за људску и за сточну храну најпотребнији. Тај мањак у производњи пољопривредних производа осећа се и у трговини и у индустрији и у валути и у целом данашњем нашем економском и финансиском животу. Услед тог мањка били смо принуђени не само да потребе наше из иностранства плаћамо скупим страним новцем, којега услед слабог извоза нисмо могли привући у нашу земљу, него и да многе пољопривредне производе, које смо у земљи могли сами произвести, увозимо са стране и да тиме још више слабимо наш динар. Најзад услед тог великог мањка цене пољопривредних производа су и у самој нашој земљи толике јако скочиле да се услед тога осећају велике тешкоће у исхрани наших пасивних крајева, а нарочито у исхрани стоке, која се мора на штету нашег сточарства силом околности смањивати, сводити на најнужнији број.

Ми не производимо колико би требало и колико можемо произвести. Узмимо за пример само пшеницу. Нас рачунају као житницу средње Европе, а наша просечна производња пшенице за последње три године једва да прелази по 1 товар на становника. У Француској толику количину троши готово само за исхрану сваки становник, те и ми, кад би толико јели пшенична хлеба, не би имали што ни за семе да употребимо, а камо ли да извеземо. Наша производња пољопривредних производа не само што је недовољна због тога што су нам жетвени приноси мали, него још и што не обрадимо и што не засејемо довољно земље.

Ми имамо у свима нашим областима огромне просторије земље које нису искоришћене, које се не обрађују и ако би велике приходе гајењем буди каквог усева могле доносити. Пада у очи да таквих великих просторија има нарочито у Јужној Србији где од укупне површине тамошње територије пада на продуктивну површину (зиратна земља, ливаде, пашњаци, виногради воћњаци шуме, баре и ритови) само 40%, док осталих 60% представљају непродуктивну површину. Тих 60% нису у ствари непродуктивна површина у правом смислу те речи, то јест стерилни, неплодни, терени, путеви, воде итд. него су у тај проценат урачунате и велике површине земаља, које се у опште не обрађују а које би се могле обрадити. Још боље пада у очи та велика цифра непродуктивне површине у Јужној Србији кад се са том облашћу упореди Словеначка. У Словеначкој која се сматра као брдовита земља има од укупне површине 94% продуктивне, а само 6% непродуктивне површине.

Па и у другим нашим покрајинама има много неискоришћене земље, не због тога што се оне не би могле по својој природи изорати и засејати, него што нема ко да их обради.

Како је овогодишња зима која је на измаку својим обилним воденим талозима повољно утицала на снабдевање земље влагом, треба искористити прве лепе дане, те што више земље изо-

рати и доцније што више пролећних усева посејати.

Наш се пољопривредник после четири године од ослобођења прилично снабдео са оруђем за производњу, са стоком и справама. Ваља та оруђа паметно искористити, ваља их употебити за обраду земље, јер ће стока јести, па радила или не радила, а њена храна сада тако скупо кошта.

Тамо, где нема оруђа за производњу, где нема стоке или плуга, земљоредничка задруга, пољопривредна подружина и општина су позвате да помогну. Јер има још доста сиротиње на селу без вола или плуга, има још доста немоћних инвалида, има још доста ратом упропашћених, а вредних пољопривредника, којима треба помоћи да и они своје земље припреме, поору и посеју. А боље их је помоћи да себи исхрану осигурају него ли да на терету општине, друштва и државе буду.

Дужност је свих наших пољопривредника — и породична и друштвена и патротска — да идућег пролећа што више земље изору, што више пролећних усева засеју, што већу количину хране произведу. Наши пољопривредници имају својих обавеза према члановима својих породица, које од њих зависе и које треба хранити издржавати и задовољавати у разним потребама, које су сада после рата тако разноврсне и тако многобројне. Они имају и својих обавеза према осталим редовима друштва, који немају земље којима имају не само да осигурају храну него и да пруже многобројне сировине, које су извор њиховог живота и рада. Они имају обавеза и према држави јер као најмоћнији производни чинилац у земљи, они су позвани да већом производњом повећају и наш извоз, те да тиме и наш динар поправе и наш економско финансијски положај подигну и благостање целокупног нашег народа побољшају.

Дужност је свих наших државних економа, свих пољопривредних друштава и подружина, свих земљорадничких задруга и њихових савеза и свих пријатеља пољске привреде да својој околини објасне особени значај пољопривредне производње у нашем економском и финансијском животу и да настану свим силама код пољопривредника, да ниједан комад зиратне земље у овој години не остане необрађен

Користимо се природним богатством и плодношћу наше земље, па чим време допусти мобилишимо све снаге на селу и изоримо и посејмо идућег пролећа што веће површине, те како би у овој години остарили и што већу производњу.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

О орезивању лозе*).

Код нас,—и сада у проширеним границама наше отаџбине, — после ратарства, сточарства и воћарства — најглавнија је пољопривредна грана виноградарство.

Има предела где ова пољопривредна грана, услед повољних климатских и земљишних прилика, — заузима доминантан положај над свима осталим пољопривредним гранама посебице.

Па и Прокупље се својом околином, и један добар део округа топличког у таквом су положају, да у њима

*) Предавање г. Милоја Вучковића, државног економа у пензији, на једноме Збору у Прокупљу, сазваном од Одбора за народно просвећивање у окр. топличком.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

Он се сељака, ратује, једно племе меша се с другим, различне нарави мешају се, навике народа чија су обиталишта на кољу, измењују се у новим крајевима утицајем другојачијих спољашњих погодаба. Цивилизовано племе које је освојило Мисир, живело је, како изгледа, у шумским крајевима, где је било у изобиљу дрвета и како је већ располагало чисто невероватном вештином у подизању грађевина, оно је лако могло доћи на мисао подизања обличастих стубова у крајевима у којима нема дрвета. Пирамиде су још и могла подићи првобитне племена, али храмови у Луксору и Карнаку не може се узети да је дело тих племена у Грчкој, свака карактеристична црта подсећа на развијање таких грађевина из дрвета. Стубови, главни носачи, кровни рогови, облик крова — све то казује, да води порекло од првобитних израђевина јужних крајева, где је било шума у изобиљу и у великој мери утврђује мишљење филолога да је Грчка била колонизована из северо-западне Индије. Но, уздићи стубове и ставити на њих огромне мраморне и друге стене и није још утицај разума већ само резултат чисто бесвесног подражавања. Нама је за сада познат само један начин овога рада у коме се истиче разум, а тај је, вешто зидање камења у облику свода; отуда, смело можемо рећи, да је грчка архитектура без обзира на њену лепоту, у принципу потпуно лажна и никад не може да служи као леп пример у прилог разума за подизање обиталишта. А шта ми радимо данас? Зар ми, у зидању обиталишта својих не подражавамо онима који живеше пре нас? У нас (тиче се Енглеза), не постоји национални архитектонски стил; у том погледу ми стојимо и ниже од тица, јер код њих, свака врста гради карактеристично гњездо, т. ј. такво, које најбоље одговара њеним потребама и навикама.

Тице измењују облик свога гњезда и улепшавају га ако за то наступе измењене погодбе. Једнообразност тичјих гњездо једне врсте не долази од инстикта као што се то раније мислило, већ од подједнаких спољашњих погодаба. Распрострањење појединих врста тица често је врло ограничено; при том тице ретко мењају свој завичај, те отуда ретко и падају у нове погодбе за живот. А у случају, да се појаве какве било измене, оне се брзо и разумно умеју наћи и као човек користити. Градске и сеоске ласте могу у том случају да

одлично успева винова лоза, са особито добрим квалитетом грожђа односно вина.

Рентабилитет од ове пољопривредне гране познат је, па није потребно да ово парочито истичем.

Виноградарство, добрим особинама, заслужује нарочиту пажњу у домаћој економији још и с тога, што оно, заузимајући извесне просторе земљишта, по готову не иде на штету осталих пољопр. грана. На парлозима, чукама, косама и странама, где ретко може бити добре њиве, доброга пашњака и воћњака, виноград врло добро успева.

Нису ретке године када вредност приноса од винограда са једнога хектара парлога надбаци вредност приноса са 10 хектара најплодније земље, засејане ратарским усевима.

Баш онде, где су најповољнији услови за ратарство, ливаде и воћарство, у већини случајева нису повољни услови за успешно гајење винове лозе. Један пољопривредник, који располаже са 2—3 хектара слабе, брдске земље, на којој би могао виноград да успева, ни са једном пољопр. граном не може на таквом земљишту тако добро да прође као са виноградом.

Ове добре особине винове лозе главни су разлози, што је код нас виноградарство за последње две деценије тако нагло напредовало (обнављано), како ни једна друга пољопривр. грана није напредовала. У ове две деценије извршене су силне промене у виноградарству. У почетку обнављања винограда на америчкој подлози, у току од читаве две деценије било је много експериментисања, лутања, грешака, неискуства у избору издржљивих подлога, у каламљењу и т. д. па је било и много ризика за оне, који су се одважили да подижу виноград. Данас је све друкше, лакше, унапред се рачуна на сигуран успех.

Али при свем овоме и данас још постоје извесни недостаци у обрађивању винограда код већине ималаца винограда, што иде на штету квалитета и квантитета грожђа. Нарочито се још много греши у орезивању винограда, ради чега сам и изабрао ову тему за данашње предавање.

*

Зашто орезујемо виноград? Виноград се подиже, као што је познато, искључиво у циљу да од њега беремо плодове, грожђе. Већина ималаца винограда имају погрешне појмове кад мисле: да се лоза и орезивањем јаче снажи. Лоза је у порасту тако бујна биљка, да би неорезивана куд и камо бујније расла, него што ово бива кад се орезује. Кад би се винова лоза пустила да неорезана расте, и онако обрађује као што се сада орезивана обрађује, она би се далеко јаче развијала. Али то јаче развиће неорезане лозе било би на штету развића плода, грожђа. Са неорезиване лозе, дакле јаке, гроздови и зрна на њој остају ситнији, реуљави или и сасвим још пре оплођавања угину, отпадају.

Све што је у природи сувише бујно, физички сувише развијено, мање има наклоности за плођење, за остављање потомства. Јединка или индувидуа, која се одвише јако физички развије по самој природи, инстиктивно — будући сигурна у свој дужи век — нема потребе, нема наклоности да се плоди, те да на тај начин, кроз своје питомство, продужава своје даље биће, дужи век, јер га као јединка по својој бујности осећа у себи самој. Међутим мање буіна биљка и животиња, па чак и ако је организам у опадању (декаденцији), по природи више је наклоњена плођењу, па и ако је то често пута и мимо воље дотичне јединке.

Сувише дебела кокош мало или и никако не носи јаја. Сувише дебела крава, кобила и т. д. побацује плод.

нам послуже као најлеши пример измењених прилика од доба кад се почели градити чункови и зидати грађевине, а у Америци таква измена учињена је од пре 300 и више година. Влакна и конце често оне у својим гњездима замењују сада вуном и коњском длакон, а чавке (Corvus) већином претпостављају звонаре за прављење својих гњезда, што би тешко било објаснити инстинктом. У јако насељеним местима Уједињених Држава, балтиморски дрозд (Turdus) употребљава за своје лепо висеће гњездо конце свих врста, свилене отпадке или лику баштенску, међутим у местима мање насељеним, задовољан је и обичном длаком и биљним влакнима. Вилзон, знаменити истраживач мишљења је, да се ова тица у току времена усавршава све више и више у прављењу гњезда и да према томе, најстарији дроздови граде и најбоља гњезда. Пурпурна ласта настањује се у празне вргове и котарчице нарочито спремљене за њих у многим селима Америке, а многи американски царићи граде своја гњезда и у дуванским кутијама ако је на њима мали отвор и ако су постављене на подесним местима. Дрозд, који се у Уједињеним Државама пентра по воћкама, особито је погодан да послужи као леп пример за измењивање градива свога гњезда према приликама. Гњездо му је кад га прави на јаким и густим гранама сасвим равно, међутим, кад за тај циљ изабере танке гране жалосне врбе, гњездо му је удубљено да младунци не би поиспадали, кад се гране утицајем ветра нихају и размичу. Уочено је такође да тице у Јужним Државама граде гњезда с тањим зидовима и ређим ткивом но у хладнијим местима. И врабац (Passer domesticum) удешава такође своје гњездо према приликама. Кад гради гњездо на дрвету, ако нема згоднијег места, онда оно личи на кубе да би се младунци довољно заштитили од непогода а кад ово прави у стреји куће, не улаже толико труда, јер му је гњездо врло грубо.

За измењивање навика свакако је један од најлепших примера који је уочен у Јамајци. До 1854. године палмова ласта (Tachornis phaenicobea) живела је само на палми и то на неколиким острвима. Од тих ласта издвојило се једно јато које је до 1857. године становало на двема кокосовим палмама. Тада се једна палма осуши а другу извали олуја. Ласте су се због тога морале наравно иселити но у место да изаберу поново палме оне се настане и то један део у стреји а други део између рогова једне куће. Тада је уочено, да су гњезда тих ласта била лошија него на палмама, зато што су сматрале да су ту боље заштићене.

(Наставиће се)

Сувише дебеле жене ситну децу рађају или их никако не рађају. Сувише бујно жито ситније зрно доноси. Исти је случај и код лозе.

Резидба лозе није ништа друго, него да се на тај начин избије сувишна бујност дрвета, да би се на истом одржао плод и овај што јаче развио на рачун јачег развића дрвета.

Што год један прут (летораст) на гици правије расте, мање је плодан. На правом пруту — из главе гице пониклом — брже сокови круже, лоза се јаче развија али на штету плода.

Орезивањем треба тежити, да се кондири за будући род остављају на кривом, у поље разметутом прошлогодишњем летораст — резнику. Кад су на гици два прута један поред другога, па од њих један прав и развијен а други накрив (у поље) и ако нешто мање развијен, увек по могућству — према распореду на гици прутова — орезати на кондир (на род) накрив прут, а прав орезати на резник (на једно окце) у циљу да се текуће године развије прут за кондир друге године. Јер на кривој лози (у основи), као и на кривој грани код воћака, спорије круже сокови услед чега плодови добијају више хране за своје развиће.

Кад се винова лоза гаји у облику какве данас имамо винограде, онда још од ране младости гице треба орезивањем регулисати, да се из средине главе потпуно уништавају летораст; а остављати само у поље разметуте, по периферији гице лепо распоређене прутове. У колико гица има већи обим, образован од кракова у поље, у толико је роднија па ма како да је бујног пораста. Најбоље је кад се на гици образују три а највише четири крака у накрст, лепо распоређена. Таква гица не само што је роднија, већ и бољи квалитет грожђа даје од гице као бостан округле, без кракова. Кракове не треба сувише подизати од основице (главе). Око 10—15 с. м. умерена је висина кракова; јер што је грожђе ближе до земље, брже и потпуније сазрева, добија се бољи квалитет вина.

При орезивању гице увек се прво очисте унутрашњи прутови. Тада се јасније види ситуација коју лозу (прут) треба орезати на кондир, а коју на резник.

Сваки прут, који је избио из прошлогодишњег дрвета, орезан на два и више родних пупољака, зове се *кондир;* а прут који је избио из старијег дрвета орезан на један пупољак, зове се *резник.* Резник игра ту улогу што се из њега ове године развијен прут идуће године ореже на кондир — на род.

Код црнога грожђа, које је овде одомаћено под именом „Прокупац“ (каменичарка), не треба при резидби оставати на кондиру више од два развијена пупољка. Треба да је особито бујна гица у порасту па да се на овој сорти грожђа остави по 3 пупољка на кондиру.

Колико ће се оставити кондира, а колико резника на једној гици, зависи од узраста и развића гице. Сада ми не дозвољава ово кратко време да детаљније објасним. Али ма како да је развијена гица, не треба остављати више на истој од 4 кондира (са по два развијена пупољка), и толико резника унакрст распоређених по периферији главе. Остале прутове, нарочито испод главе, све у основи са сувим патрљцима почистити. Чишћење непотребних делова, по могућству, извршити одмах по берби и преко зиме до мес. фебруара. Само у случају, кад је гица остала крња услед неке непогоде тада оставити прут, испод главе гице поникао, који орезати на кондир у висини осталих кракова да попуни периферију гице.

Кад треба вршити орезивање лозе. — То зависи од разних околности. Где владају позне, пролетње слане, боље је доцније резати н. пр. у половини априла, па и доцније. Што је лоза бујнијега пораста, треба је доцније орезивати и обрнуто. Искуством је доказано, бар за ове крајеве, да бујнији виноград од 5—10 година старости треба доцније орезивати т. ј. ако се хоће више рода. Само што ово доцније орезивање, услед чега се добија више рода, слаби много снагу чокота. Сем овога, доцније орезан виноград мање страда од позних, пролетњих слана (мразева), о чему је важно водити рачуна, нарочито код винограда на нижим положајима, и код винограда, који су отворени северним и западним ветровима. У оваквим виноградима крајњи је рок за резидбу, кад се отворе пупољци (окца) и кад вршни крену ластариће најдуже 5 с м.

Винограде, на добрим положајима, где ретко страдају од слане, орезивати око 25 марта (пред Благовести). — Пред падање кише и за време падања није добро вршити орезивање.

Оволико о зрелом орезивању лозе; а сада ћу да пређем и укратко објасним зелено орезивање.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши, није довољан. Да би се пак само то питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине. Ур.

Поводом ваше анкете о утицају прошлогодишње суше на кукурузе, и ако нисам стручан пољопривредник хоћу да вам доставим ово неколико својих запаски, које би могле бити од користи, ако се добро провере, т.ј. ако се и поновним опитима до њих дође.

Ненамерно, него просто случајно, сам извршио један опит прошле године. Један део школске баште сам рано узорао, а други преиљао. Земљиште нисам ђубрио. Поорани део засејао сам на сачму, један већи део преиљаног, под мотику, на обичном растојању од 0,60 м.—0,80 м., а најмањи сам део засејао најређе, јер сам намеравао да по њему засадим бостан. Овај део био је засејан на растојању од 1.50 м. до 1.80 м.

Засејавање целокупне баште извршио сам једновремено, и по *пре 20 марта.* Због недовољне топлоте кукуруз није подуго никао, а кад је никао растао је брзо.

Обе врсте окопивања: и прашидбу и огрт, извршио сам на време и једновремено. Никаква разлика у напредовању није се примећивала све до појаве суше, па чак ни у првом периоду њеном. Доцније запазио сам: да је кукуруз, посејан на сачму, почео венути, (упредати се), а за њим и онај на растојању од 0,60—0,80 м., док се на последњем није опажала никаква промена. Кад је дошло време осецању, засејани на сачму испао је, готово

сав, јалов, а и оно, што је осекао, било је слабо; онај посејани на растојању од 0,60—0,80 м., осекао је готово сав, као и последњи. Доцније, у току дубљег залажења у сушу, и други кукуруз, засејан на нормалном растојању претрпео је штету од суше, док трећем она није ни најмање нахудила.

Нормални, тако га називам, дао је сваки струк по један клип не баш најбољег кукуруза, док је онај, на растојању од 1,50—1,80 м., дао по 2—3 клипа, необично добра; а онај на сачму, може се рећи, није донео никакав принос.

Из овога сам дошао до закључка:

1) да кукуруз треба рано сејати, по могућству на земљишту, које је с јесени узорано, или бар рано с пролећа; и

2) да га треба што ређе посејати, па му ни највећа суша не може много нахудати.

Пробу ћу поновити, а желео бих, да исти покушај изврши и ко од пољопривредника. Већина њих греше: што не ору с јесени, што сеју доцкан, крајем априла, и што остављују кукуруз врло често.

22 фебруар 1923 г. **Ж. П. Исаиловић,**
Грабовце—Ваљево. учитељ.

НАШИ ДОПИСИ.

Сићево, 22. II. 1923. год.

Електрична централа у Сићеву.

Село Сићево (срез и окр. Нишки) налази се у непосредној близини железничке пруге Ниш-Цариброд у почетку клисуре познате под именом „Сићевачка Клисура.“

Мештани тога села (ако 200 домова са око 2000 становника) живе поглавито од виноградарства, а баве се и осталим гранама пољопривреде. Како је земљиште сувише стромно и каменито, то је исто услед спирања земље веома слабо-неродно и пољопривредници имају веома слабих прихода од онога чиме се баве. Чак шта више на сушним годинама велики део земљишта, па чак и виногради не баце прихода — летине ни за уложени труд око обделовања или прскања винограда. Услед слабе потрошње наступила је конкуренција у цени вина и људи су принуђени да исто и ако је доброг квалитета просечно 8-10 гради, продају на своју штету испод цене коштања, због чега је завладала међу мештанима велика забринутост око будућег опстанка, нарочито ако и код нас дође до тога да се као у Америци забрани производња алкохола.

Наметнуло је се питање: шта треба да учинимо да би свој опстанак у будуће ма у колико поправили и осигурали? Да ли своје винограде да искрчимо и разоремо или да их сачувамо и да засадимо још и оно мало земљишта што је остало не засађено и од уштеђевине коју имамо и добивених прихода стваримо: фабрику шампањца, коњака, ликера, за конзервисање грожђа и т. д. чиме би могли да себи и својим нараштајима осигурамо опстанак.

Поред тога, село располаже још и лепим природним богатством као чистим ваздухом, лепом чесменском водом, лепим изгледом на околину, рудама, каменом и т. д.

Значи: треба настати свим силама и стварити могућност да се сва то природно богатство најрационалније искористи као у другим земљама: подићи фабрике и радионице за прерађивања сировина, купатила, гола брда пошумити, подићи потребне зграде за становање странаца, намамити излетнике и т. д., и од добивених прихода отворити осигурање-опстанак селу.

За покретање фабрика и радионица потребна је машинска енергија; али како је таква енергија, услед скупоће угља, самих машина и радне снаге која се има запослити, веома скупа, дошли смо на идеју, да на реци Нишави, која протиче поред наших имања, подигнемо електричну централу и добивену енергију употребимо у својим радионицама на прерађивању сировина, са којима располажемо и осветлењу села.

У томе циљу основали смо Акционарско Друштво са капиталом од 500000 дин. и правила потврдили код надлежног Министарства а потребни планови за електричну централу већ су готови.

Овакав покрет који се јавља на селу, видан је доказ да је и наш народ на селу способан за веће индустријске послове и желети је да у овоме послу и ако има неколико људи првака који ово ометају, истрају и своју замисао претворе у дело тим пре што је он (покрет) од двојаке користи и по мештане и државу:

1. Што ће село које је богато сировинама постати индустријско место и донети прихода и мештанима и држави, и

2. Што ће се на тај начин извући новац од сељака који је до сада буђао и пропадао по ћуповима и чарапама без икаквог прихода и ставити у оптицај.

Чак шта више требало би да и сама држава односно надлежна Министарства изађу на сусрет овим сељацима и морално их и материјално помогну да би могли истрајати у раду и остварати своје идеје; нарочито не треба их ометати око добијања права на употребу воде као и на одобравању грађевинских планова тим пре што су сви сопственици земљишта, на коме ће се изводити инсталације, акционари овога Друштва те им није потребно нарочито одобрење за експропријацију земљишта.

Милорад П. Јовановић
виноградар.

ГЛАСНИК

Прва Воћарска Задруга за продају свежих јабука у Ариљу. — Пред крај прошле године основана је *Латвичко-Миросаљанска Задруга* у Ариљу, — прва те врсте у нашој земљи. У задругу је ушло преко 60 чланова, произвођача јабука и најбољих домаћина из околних села око Ариља. Та је задруга одржала своју годишњу скупштину на Сретење 15. фебруара ове године.

Скупштини су присуствовали као изасланици Српског Пољопривредног Друштва г.г. *Д-р. Велимир Стојковић* начелник и *Павле С. Пековић* секретар Министарства Пољопривреде и Вода.

Пошто је скупштина свршила своје задружне послове — изабрала управни и надзорни одбор, оцењивачки одбор и т. д. Г. Стојковић је одржао задругарима популарно предавање „О погодбама успеха воћарских задруга“ и приказао свој модел практичне — воћне коморе по

коме ће задруга као прва подићи такву зграду, ради чувања и задружне продаје јабука, и то специјално тамошње одомаћене сорте тз. „Будимке“.

Исто тако и г. Петковић одржао је практично предавање „О нези и ђубрењу старих јабучара и подизању нових на рационалној основи.

Оба предавања с пажњом су саслушана и предавачи су бурно поздрављени.

Збор је једногласно изабрао за свога почасног члана г. Д-р. Стојковића.

На збору је било без обзира на партијско обележје 51 задругар, 100 чланова ариљске пољопривредне подружине, од којих су неки задругари и око 50 гостију из разних села.

У три часа по подне био је заједнички ручак у згради основне школе, где је пало топлих здравица и захвалности Друштву ради изашиљања својих изасланика у ово зимско доба, — све у интересу унапређења нашег воћарства.

У вече је Задруга у истој згради приредила забаву, ради оснивања задружне читаонице.

Одзив је био велики, тако, да је на каси пало преко 2.000 динара чистог прихода.

Интересантно је било посматрати присутне пољопривреднике — сељаке, који су били одушевљени и са пуним поверењем гледали на напредак воћарства тога краја.

Вредно је истаћи енергичан рад г. Драгољуба Оцокољића учитеља из села Миросаљаца, који је са тамошњим среским економом г. Љубом Марковићем, поред обилног рада на подружинском послу припомагао оснивању ове прве Задруге.

Област задруге обухвата три среза (ариљски, драгачевски и моравички) котлину моравско-рзавску, која ће имати специјални задатак да задружном снагом уноси у воћну комору јабуке „Будимке“, где ће се чувати и одотле продавати.

Нов члан утемељач. — *Г. Јован Стојковић*, поседник из Буковца (Петроварадин—Срем) положио је каси Друштвеној 100 динара и тиме се уписао за члана Утемељача Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво благодари именованом на пажњи и послатом улогу.

ЗАПИСНИК

II редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у Дому друштвеном у Београду 10. јануара 1923. године.

Били су присутни: п.председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Председавао п.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитани су и усвојени записници I. редовне седнице и ванредне седнице од 5. јануара тек. год.

II.

Прочитан је извештај Бр. 66, изасланика Друштвених о путовању по Немачкој и постигнутом успеху. Одбор је примао к знању извештај и одлучио: да им се призна дневница за 14 дана и путни трошкови по рачуну.

III.

Прочитан је Комисијски извештај Бр. 61, о прегледу магацинске књиге. Одбор прима к знању извештај и одобрава: да се у извештају поменути материјал, семе и др. расходује по магацинској књизи.

IV.

По реферату Бр. 10. 931, магационера друштвеног и мишљењу Набављачког Одбора Управни Одбор усвојио је предлог магационера, да се искривљене колечке на плуговима оправе и префарбају.

V.

По понуди Тиме Владисављевића Бр. 11. 391, и мишљењу Набављачког Одбора Управни одбор је одлучио: да се од понуђача откупи 10.000 килограма семена грахорице по понуђеној цени.

VI.

По понуди Бр. 22, Угледног Државног Пољопривредног Добра у Топчидеру да му Друштво откупи 600 кгр. мухара и 1000 кгр. проса, Одбор усваја мишљење Набављачког Одбора с тим да Друштво плати трошарину.

VII.

По предлогу магационера друштвеног да се одреди цена књизи „Подизања врба за плетарство“ Одбор је усвојио мишљење Књижевног Одбора, да се књига продаје по 3 дин. а писцу да се исплати хонорар по 300 дин. од штампана табака.

VIII.

Усвојено је мишљење Књижевног Одбора, да се г. А. Јовановићу изда на име хонорара (100) сто динара за сређивање за штампу и коректуру поуке о „Подизању Живинарника,“ за дечије пољопривредне клубове.

IX.

Прочитан је извештај управника среског расадника у Бабушници о давању подружинског имања под закуп, Одбор одлучи: да се пише среском економу и умоли, да што пре обнови подружину, која би даље водила старање о имању подружинском.

X.

Заступник фабрике „Каштел“ нуди Друштву „Дистол“ у комисион по 2·70 дин. 1 гр. а за готов новац по 2·60 дин. 1 гр. Одбор одлучи: да се овај предмет упути на мишљење редовним члановима Друштва г. г. Алекси Поповићу и Александру Јовановићу.

XI.

Ђорђе Ристић служитељ Друштвени, моли да му се плата повећа, пошто он као старији служитељ прима месечно мање од млађих служитеља. Одбор је одбучио: да се Ристићу повећа дневница на 23 дин. и изједначи са дневницом осталих служитеља.

XII.

Удружење Руса Студената Агронома Београдског Универзитета моли, да им Друштво за своју књижницу бесплатно уступи по 1 примерак књига свога издања. Одбор одлучи: да им се уступи по један примерак књига од којих има за продају.

XIII.

Прочитан је реферат администратора, да се повећа цена огласним таксама, према ранијем решењу Управног Одбора. Одбор одлучи: да се овај предмет пошаље Књижевног Одбору на мишљење.

XIV.

Благајник моли, да му се одобри поступак што је издао 54 дин. Стевану Николићу, асистенту Пољоприв. огл. Контролне Станице у Топчидеру, за преглед луцерке на овд. жел. станици, да би се избегло плаћање лежарине. Одбор је одобрио овај поступак благајников.

XV.

Примљен је к знању телеграм Андрије Жоржа о изјави саучешћа за пок. Љубом Новаковићем.

XVI.

Саопштена је захвалност Управе Државне Винарске и Воћарске школе у Марибору на честитку Друштва приликом прославе 50 годишњице и отварању средње Пољопривредне школа и честитка за нову 1923. год. Одбор прима к знању ово саоштење.

XVII.

Прочитан је реферат магационера друштвеног, да је приликом претреса магацина у једном старом сандуку, нађено: 10 тестерица, 1 срп, 14 маказа воћарских све у вредности 432 динара, које су биле затурене од бив. магационера Мићића, па моли, да се Мићићу са овом сумом смањи дуговање код Друштва за погубљене и непродате справе и материјал приликом његове смене. Одбор прими овај реферат к знању и одобрава да се од дуговања Мићићевог отпише суме од 432 динара, а да благајник реферише идуће седнице о укупно дугујућој суми г. Мићића.

XVIII.

Прочитана је молба пољопривредне подружине у Власотинцима да јој Друштво упути стручно лице за предавање: „О употреби вештачког ђубрета“ и „орезивању винограда“ Одбор одлучи: да се за прво предавање умоли г. Миодраг Обрановић заступник Делегације произвођача чилске шалитре да одреди 1 стручне лице а за друго да се умоли управник Нишког лозног расадника, коме признати трошкове по рачуну.

XIX.

Прочитан је извештај члана Управе г. Виће Т. Радовановића, који је као изасланик Друштва присуствовао изложби Дечијих Пољопривредних Клубова у Лазаревцу. Одбор прима к знању овај извештај и одлучи: да се упути г. Др. Вељи Стојковићу да изврши

распоред награда из одобреног кредита и да се г. Радовановићу признаду путни трошак за три дана по ранијој одлуци.

XX.

Прочитана је молба Бр. 41, пољопривредне подружине среза Јасеничког, да јој се одобри кредит или издејствује помоћ за набавку кукуруза за своје чланове. Одбор је одлучио: да се ова молба упути Министарству за Социјалну Политику.

XXI.

Прочитан је реферат магационера друштвеног, да се у магацину налазе 14 ком. књига „Скопљанске Проспективе“ па предлаже, да се исте раздаду безплатно подружинама. Одбор је одлучио: да се ове књиге раздаду старијим пољопривредним подружинама.

XXII.

Прочитана је молба пољопривредне подружина среза Левачког са мишљењем инспектора за подружине, да се подружини не може дати позајмица у готовом новцу за набавку кукуруза већ да би се зато требала упутити на Министарство за Социјалну Политику. Одбор је усвојио мишљење инспектора за подружине.

XXIII.

Прочитана је молба Милана Ђоковића из Брезичана код Приједора, којом описује пољопривредне прилике свог краја и свој активан рад на унапређењу пољске привреде у својој околини, па да би тај свој рад појачао, моли да му Друштво поклони извесну количину: бодљикаве жице, вештачког ђубрета, разне врсте семена, теглећу стоку и разне справе и алатке. Одбор по пријему к знању одлучио је: да у овом погледу не може чинити никакву помоћ, јер за то нема могућности.

XXIV.

Прочитан је извештај новооснованe пољопривредне подружине у Честину, и мишљење подружинског инспектора, да је иста испунила све услове прописане правилима за подружине, и да је треба примити у састав Друштва. Одбор одлучи да се усвоји предлог подружинског инспектора.

XXV.

По предлогу председника одлучено је: да се за сређивање архиве друштвене у буџет за ову годину предвиде потребне суме за још једног писара-архивара.

За овим је закључена седница.

КОНКУРС.

Српском Пољопривредном Друштву потребан је спреман благајник.

У буџету за ову годину предвиђена је плата од 5000 динара с правом на лични додатак од 40 динара дневно и породичним додатком који уживају указни државни чиновници.

Пријаве са документима о способностима примаће Управа Српског Пољопривредног Друштва најдаље до 25. марта 1923. године.

Бр. 536 из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 22. јануара 1922. год. у Београду.

ОГЛАСИ

Управа Државне Ергеле

у Карађорђеву-Паланка (Бачка) има на продају за приплод мушку јагњад „Мерино.“ Јагњад ће се продавати комисијској процени.

„Помози се па ће те и Бог помоћи“

каже народна изрека. *Земљорадниче*, не чекај туђе помоћи већ се наоружај знањем и умењем па прегни ваљано на посао; ту је спас и благостање.

Успех ти је сигуран ако ваљано обделаваш земљу и добро негујеш своје усеве.

Користи се поукама за пољопривреднике, које даје **Далегација произвођача чилске шалитре.**

(Милоша Великог ул. бр. 44 у Београду).

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младица-дивљака и то јабукових, крушкових, магривиних и шљива џанарика као и велики број младица дудових.

Младице I класе продаје по 600 дин. II класе 500, а III 400 дин. 1000 комада. Дудове младице продаје 20% јефтиније.

Управа продаје велики број бокара веома крупних баштенских јагода по 0·25 дин. комад; резнице добрих сората рибизле и резнице културних сората врбе.

ЗА ПОЗУ

ЗАВОЋЕ

ПРАВЕ НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ (патент Аустрија) **ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ** могу се добити у **Главном Савезу Земљорадничке Задруге** и у снима већим гвожђарским трговинма

Главно заступништво код **БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА** БЕОГРАД 1—4

Друштво Трактор.

Заступници Фирме Х. ЛАНЦ за пољопривредне справе.

Добили смо млинове, за обично (т. зв. сељачко) и бело брашно, сечке за храну, оригиналне плугове „Сак“, дрљаче преломаче и друге земљорадничке машине и справе.

Цене су повољне.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поворењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*
Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО
БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—5

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“
Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА
НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:
БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела. по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова диагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви диагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—5

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 10. БЕОГРАД, 11 МАРТА 1923 ГОДИНЕ. Година L.

Српско Пољопривредно Друштво кредитира своје подружине и тако преко њих помаже пољопривреднике да под врло повољним погодбама дођу до што бољих и јевтинијих оруђа и материјала за производњу.

Али број подружина је данас знатно порастао, те Српско Пољопривредно Друштво, према средствима, којима и само располаже, може одговорити свима њиховим молбама за кредит једино на тај начин, ако подружине, које су добиле кредит што пре, и не чекајући крајњи рок, враћају Друштву своје дугове.

С тога се моле подружине, које су добиле кредит од Друштва да ово имају у виду и да своје дугове што пре враћају како би се и друге подружине, које чекају на кредит, могле помоћи.

УПРАВА.

Државни економи и Српско Пољопривредно Друштво.

Међу својим редовним члановима Српско Пољопривредно Друштво има и знатан број државних економа. Несумњиво је, да ће се тај број у будуће све више и више повећавати, јер и Друштво жели да сваки државни економ, који се иоле одликује својим радом у народу, буде његов члан, а и државни економи, који нису још чланови Друштва, треба да желе да то што пре постану.

Доиста крајњи циљеви и Друштва и државних економа су једни исти, а на име они обоје теже да рашире што више пољопривредног знања међу пољопривредницима, како би ови са више познавања и умења, па према томе и са више изгледа на успех, могли вршити разне пољопривредне радове на својим имањима.

Српско Пољоприв. Друштво тежи поглавито да своје задатке изводи преко група пољопривредника, а не појединачно, јер се на тај начин и већи број пољопривредника може заинтересовати његовим радом и опсежнији резултати постићи. Отуда оно жели и тежи за тим, да се што већи број пољопривредних подружина и што већи број омладинских (дечијих) пољопривредних клубова у народу организује.

Државни економи тек онда могу да постигну веће успехе, тек се онда може осетити њихов јачи утицај у народу, ако раде не са појединцима него са групама пољопривредника. Неће се моћи, доиста, много припомоћи народу, ако један државни економ појединачно само неколицини пољопривредника ореже виноград или их приволи да с јесени поору земљу за кукуруз или им покаже потапање семена у плави камен И то су неоспорно услуге које државни економи могу и треба да чине. Али служба појединцима треба да буду тек узгредан посао јер ако се рад државног економа своди само на те појединачне услуге, онда ће он бити посве безначајан. На против, ако је државни економ показао свој начин орезивања винограда већој групи пољопривредника и успео да се тај начин рашири и примени у његовом срезу, или ако је успешном пропагандом и енергичним радом успео да заведе јесење орање земље за гајење кукуруза код већине пољопривредника свога среза, или ако је показао значај потапања семена у раствор плавог камена и успео да то потапање постане једна уобичајена пракса, као на пример прскање винограда бордовском чорбом итд., онда би рад економа био куд и камо значајнији, јер би пољопривредници и сами оценили да је њихов економ доиста учинио нешто за унапређење пољске привреде дотичнога среза.

Државни економ једнога среза треба да има свагда на уму народ целога свога среза и да свој рад подешава тако, да се ако не сви, оно бар највећи део пољопривредника њиме заинтересују. Број пољопривредника у једном срезу, па буди како да он буде мален, сразмерно је велики, јер је пољска привреда главно занимање нашег становништва. Ако би се државни економ ослањао само на појединце, ако би радио само са појединцима, онда би несрављено мали број пољопривредника знао за економа, а највећи део не би знао да он, тако рећи, у опште и постоји.

Да би пак државни економ могао свој рад своје планове, своју пропаганду споводити кроз масу пољопривредника, он на првом месту треба пред собом да има већ груписане, већ организоване пољопривреднике.

И кад је реч о груписаним, о организованим пољопривредницима, ту баш државним економима може бити од велике користи Српско Пољопривредно Друштво. Ово Друштво баш има за задатак да ствара организоване групе међу свима чиниоцима, међу свима снагама производње на селу и међу људима и међу женама и међу децом. Оно би желело да у сваком селу постоји једна подружина за људе, једна подружина за жене и једна подружина (клуб) за сеоску омладину. И привођењу у дело тог идеала Српског Пољопривредног Друштва могу најбоље припомоћи државни економи, који су, или бар треба да буду у непрестаном додиру са радним народом на селу. Па не само да је то идеал Српског Пољопривредног Друштва, то треба да је у исто време и идеал сваког државног економа. Први рад државног економа треба да буде стварање пољопривредних организација у народу, организација, на које ће се не само он сам наслањати у раду, него и кроз које ће с једне стране искорењавати штетну праксу и заблуде а с друге стране уводити новине и савремену пољску привреду.

Смишљеним, усрдним и истрајним радом у том правцу државни економи не само што ће веома задужити Српско Пољопривредно Друштво него ће и себи створити органе за рад. Тим и таквим радом они најбоље могу допринети да се савремена пољска привреда унесе не само код појединца него у масу народа, те ће се онда и њихова способност и вредност боље запазити и оценити, па ће и крај, у коме буду деловали стварно задужити.

Има несумњиво много примера да државни економи тако схваћају свој задатак и да су у својим срезовима велики број подружина и омладинских (дечијих) клубова основали, па не само основали него дали и пуно живота тим установама. Ти су економи упознали себе и свој рад код масе пољопривредника у својим срезовима и стекли не само лепо признање од оних, којима су помогли да се организују него, и глас вредних и усталашних економа.

Али има и таквих примера, где државни економи не схваћају довољно значај груписања пољопривредника и где врло слабо раде или и не раде на организацији пољопривредника, или пак ако и почну да раде сустану при првим тешкоћама, које се појаве.

По неки економи чак сматрају да су пољопривредне подружине и омладински клубови установе Српског Пољопривредног Друштва и да они према томе нису ни дужни да раде за Друштво Јест, доиста и пољопривредне подружине и омладински клубови су органи Српског Пољопривредног Друштва, али те установе на првом месту треба да су установе државних економа, то јест државни економи треба да их оснивају и организују, те да њима понајпре послуже за спровођење пољопривредне пропаганде. И у колико буду те установе имале више успеха, у толико ће већа бити и заслуга државних економа, па у толико и ефикаснија и њихова служба у народу.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

Па и малени царић подешава своје гнездо према приликама. Гнездо му је просто, четвртасто, кад је заштићено зеленилом, а кад је на отвореном месту оно је лепо засвођено и има леп ходник. У прављењу тичјих гњезда има, као што се види ствари, које је мало теже подвести под наведену теорију, али оне, ма какве да су не могу се никако објаснити инстинктом. Путнички голуби (Ectopistes migratorius) често у Америци у толикој мери оптерете гране дрвећа својим гнездима да се ове од њихове тежине поломе и падну на земљу заједно с јајима односно младунцима. Чавке често праве равна гнезда да се јаја ветром избаце и наравно кад падну на земљу, разбију. Домаћа ласта (Hirundo urbica) у овом погледу је, вели Вајт, врло несретан створ. Он је вели посматрао, како су неке ласте за више година правиле своја гнезда на таквим местима, да су им млaндунци редовно страдали од јаких киша.

Закључак. Ако безпристрасно размотримо изложене чињенице, онда се можемо сложити с тим, да се умне способности тица у прављењу гнезда ниуколико не разликују од умних способности које руководе човека у прављењу обиталишта. Како у једном, тако и у другом случају, главну улогу игра подражавање а затим извесно прилагођавање на измењене прилике. Не подлежи сумњи да би било неугодно кад бисмо рад тица упоређивали с бољим производима човекова искуства и науке. Ја не тврдим тиме, да су птице обдарене таким умним способностима којима би се могле приближити многим разноврсним и великим искуствима човека. Ја говорим само о томе да ми без икаква предубеђења треба да размотримо различна гнезда и да их поредимо са обиталиштама каква маса људи подиже и кад у томе тако поступимо, наћићемо, да нема довољно основа претпоставци да постоји каква разлика у самом карактеру тих способности. Ако инстинкат уопште постоји ако он има каква било значаја — то би ми под тим називом морали замишљати неки производ сложених утицаја без претходног сазнања или огледа. Инстинкат претпоставља да постоји нешто што је урођено и одређеног карактера, и у том случају, ако би он био доказан — он би оборио теорију Милову и осталих новијих философа. У другим каквим случајевима

Српско Пољопривредно Друштво са својим организацијама у народу пружа могућности државним економима да их прихвате, да их остваре, да им даду живота. Оно све те установе и морално и материјално помаже, разуме се према средствима којима и само располаже, те на тај начин у многоме олакшава државним економима да их одрже и да им привуку и нове чланове, да их прошире и још јаче развију.

Но ваља и то признати да би многе подружине и многи омладински клубови остали и остају само по имену, ако се државни економи њима не интересују, ако они нису главни чиниоци, који их као стручна лица покрећу на рад, ако им они не дају живота.

Веза између државних економа и Српског Пољопривредног Друштва је обострана, узајамна и врло тесна. Рад државних економа у народу без сарадње Српског Пољопривредног Друштва не да се замислити, а исто тако и рад Српског Пољопривредног Друштва без сарадње државних економа, био би, несумњиво, много незнатнији него што је. И у колико је та сарадња између државних економа и Српског Пољопривредног Друштва на развићу и раду пољопривредних подружина и омладинских клубова тешња, усрднија и интензивнија, у толико ће и успех и тих установа и државних економа бити већи, па ће се у толико и наш пољопривредник њима и боље и више користити.

Ваља према томе, неговати односе и везе између државних економа и Српског Пољопривредног Друштва, ваља их развијати, проширивати и у будуће све више и више учвршћивати, јер то захтева и интерес наших пољопривредника и потреба наше пољске привреде. А како то можемо постићи видећемо у једном од идућих бројева.

Др. Вел. Н. Стојковић

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

О орезивању лозе.

(Свршетак.)

Орезивање зелене лозе. Као што се код винове лозе врши орезивање зреле лозе у споменутом циљу, исто је тако потребно да се марљиво врши и орезивање зелене лозе из истих разлога. Огромна већина имаоца винограда више греши у зеленој него у зрелој резидби, било да се не врши зелена резидба како треба, било да се не изврши кад треба.

Ма како да вешт резач разумно изврши зрело орезивање лозе, тиме апсолутно не може да се постигне, да за овим, у своје време, нема потребе извршити још и зелену резидбу. Често пута од зелене резидбе зависи хоће ли виноград да држи више или мање грожђа, и каквог ће квалитета бити. Поред зреле резидбе, регулатор за принос и квалитет грожђа је и зелена резидба.

Под зеленом резидбом подразумева се целокупна радња у винограду, којом се одбацују сувишни зелени делови са гице. Проређивање младих ластара, скраћивање (или чишћење) заперака, што се овде по турски каже „филиз," као и заламање сувише одраслих ластара — све спада у зелено орезивање. Овај рад у Неготинској Крајини називају „лачење," па је овај термин узет и у нашој пољопривредној литератури.

Чишћење и проређивање сувишних ластара на гици најбоље је извршити кад прут одрасте око 15 см. Тада

може се зар и доказати постојање каквог инстикта, али, у погледу тичјих гнезда, на које се обично позивају заштитници теорије о инстинкту, ја не могу наћи ничега што би могло послужити као доказ да постоји каква особена сила која би се разликовала од способност подржавања и ниског степена разума који налазимо уопште у животиња

II

Постоји извесна организација између навика и умних способности тица с једне и начина прављења гнезда с друге стране. — У једну од најкарактеристичнијих особе ности тица треба свакако да убројимо њихов обичај да граде више или мање вештачка гнезда у циљу предохране јаја и младунаца од евенгуалних нелагодних погодаба У осталих кичмењака ретко налазимо тако усавршене построје, они као да праве изузетак од оштег правила јер никад не дају тако што, што би било лепо и савршено. Због тога је на тичја гнезда понајпре и обраћена пажња да би се помоћу њих доказала присутност тајанственог инстинкта у наших животиња. Опште раширено мишљење да тице граде своја гнезда не помоћу испитивачке способности и не помоћу ума или подражавања већ помоћу тајанственог инстинкта, наравно, да је утицало врло штетно, јер је због тога одстрањена врло значајна чињеница — да постоји изнесна организација између навика и умних способности тица с једна и начина прављења гнезда с друге стране.

У првом одељку ми смо нагласили да се тице у прављену гнезда користе својим навикама и умним способностима, те нам је сада, рачунам, доста јасно да нам карактер организације тица, особина хране коју употребљавају за исхрану и остале особености у њиховом животу, могу дати могућности за упознавање узрока: зашто се за прављење гнезда употребљава ово или оно градиво, зашто је гнезду дат овај или онај положај и зашто је самом прављењу гнезда указана већа или мања пажња.

То питање ја сам намеран да размотрим у овом одељку у опште и да расправим неколика важна питања из природне историје тица.

Измењене спољашње прилике и навике простиру свој утицој за дуже време на прављење тичјих гнезда. Сем наведених чињеница, на прављење тичјих гнезда имају утицаја још и ове две погодбе: спољашње или унутрашње измене и наслеђене или задобивене навике. У прве измене убрајају се измене у органској грађи, у климату или измена фауне и флоре у околини, а у друге, задржавање задобивених особина и за време кад оне због измењених прилика нису неопходне.

(Наставиће се)

се овај посао најбрже ради, јер су ластарићи врло крти за очењивање, и дотле најмање одузму снаге гици непотребни делови, што иде у корист развића рода и гице. — Као што се тежи код зрелог орезивања да се прутови на род остављају само по периферији гице, исто тако треба и зелене ластариће уклањати из унутрашњости гице, и оне који су кренули испод главе т. зв. „подгушњаци“, па ма како да су много рода понели. Чине се изузетци само онда, кад главни прутови (на кондирима) не би неким сличајем понели род. Не треба оставити на гици више прутова од 10 па ма како да је гица снажна. Најбоље се грожђе добија кад се на гици оставе 6—8 прутова.

У сваком случају, чишћење и проређивање треба извршити у крајњем року пред цветање грожђа. Пропустили се овај рад пре цветања, тада се много изгуби квантитативно и квалитативно код грожђа. А знатан број ималаца винограда врше овај посао после цветања. Али често пута морали су се разочарити, да у почетку од много понесеног грожђа, остане тек неки мали део. Веле „осипа се.“ Овоме је прост узрок. Кад грожђе цвета, потребна му је топлота, суво време, светлост и промаја. И ако је винова лоза дводома биљка, не мора увек да значи: да се сваки грозд сам собом оплоди. Запазило се да у већини случаја прашници са суседнога грозда оплођавају други грозд и обрнуто. Па ако нисмо благовремено отклонили загушљиву атмосферу и помрчину на гици, уклањајући сувишне леторасте, онда како можемо да очекујемо потпуно оплођивање (прецветавање) свакога грозда, кад прашак из суседних гроздова пада на лишће и леторасте непочишћене из унутрашњег дела гице? — Наравно, да се неоплођена зрнца на грозду не могу одржати, већ отпадају, угину, грожђе се „осипа.“ А кад се благовремено изврши чишћење зелених непотребних делова, тада се отвори пут за пролаз светлости и створи нужна промаја и у унутрашњости гице, створи се повољнији услов за потпуније оплођавање свих гроздова, остављених на главним леторастима на кондирима. Кад н. пр. духне поветарац са јужне стране, он са гроздова на истој страни разноси прашак и оплођава гроздове на прутовима са северне стране и обрнуто. Оплођавање грожђа на једној гици врши се преношењем прашка са цветних прашника и са суседних гица, а ово увек потпуније бива код почишћених, оплевљених гица. Шта више, има и таквих врста питоме лозе, које и не могу да се оплоде са прашком својих сопствених прашника већ увек од гроздова друге врсте суседних гица. — Сем овога почишћена гица мање задржава влагу под собом и у себи, те се чишћењем у знатној мери отклањају услови за криптогамске болести (пероноспора, ондиум, џоњевина). На почишћеној гици потпуније се врши прскање бордовском чорбом и запрашивање сумпорним цветом.

Често пута слушао сам поједине кад говоре: „Ове године немам потребе да филизим виноград, јер колико год има прутова на једној гици (и по 20) сваки од њих понео је род“! Дакле има имаоца винограда, који су створили себи правило: да се само они ластари уклањају са гице, који не понесу род. Овако је мишљење скроз погрешно, и такав је рад или нерад увек од огромне штете по принос грожђа. Деси се, неких веома повољних година за винограде, да и непочишћена лоза одржи доста рода, али увек се изгуби у квалитету грожђа, и прут не дозри за идућу годину.

Чишћење и проређивање ластара врши се и с обзиром на добијање правилнијег облика гице (главе). Ако једна гица ма и 20 ластара, сви са родом, опет се остављају само 6—8 највише 10 прута по периферији лепо распоређених; а сви остали уклањају се заједне са родом. При овоме раду треба имати у виду ово просто правило: замислимо полилеј, који свака црква има. Знамо како су по периферији (венцу) истога распоређени чираци за свеће. Као год што су свеће лепо распоређене по периферији полиелеја, при проређивању леторастa тежити да се и прутови на гици остављају тако лепо распоређени. Наравно, да се такво савршенство у распореду не може постићи, али треба тежити овоме савршенству, па ће се одмах још исте године приметити знатна разлика и у квалитету и у количини грожђа у упоређењу са виноградима, код којих се овај рад не изводи правилно. Кад грожђе прецвета, зрна окрупњају и гроздови обесе доле, на лепо почишћеној гици гроздови су такође лепо распоређени по периферији, не додирујући један другог, што је од вема јаког значаја за брже, потпуније дозревање грожђа.

Пред цветање и за време цветања лозе, на многим гицама поједини се леторасти истакну својим бујним порастом мимо осталих. Такве прутове, кад достигну дужину од једног метра, треба скратити на око 70 с. м. и тиме их сузбити у претераној бујности. Скраћивање се врши и пре и посла цветања, најбоље маказама. Обично сувише бујни прутови збацују плод; а да се ово предупреди, постиже се скраћивањем (орезивањем) и чишћењем заперака. Нескраћени сувише бујни леторасти привлаче много хране на штету мање развијених прутова и грожђа. — На тако бујним прутовима и заперци јако крећу. Њих треба потпуно очистити, ако се тиме не би гроздови изложили непосредној сунчаној светлости, у противном, скратити заперке на 2—3 листа да ови заклањају гроздове од сунчане припеке.

Кад виноград прецвета, тада леторасте повезати и врхове скратити на висини 60—70 см. Краће прутове од 70 с. м. не треба скраћивати. — При везивању не треба прутове скупљати у групу, већ око њих обавити лику у виду обруча, круг око 40 см. у пречнику. Веза не треба да буде преко гроздова већ над грожђем око 30 с. м.. Само оне врсте грожђа, које не могу без коља остати као што су ризлинг, смедеревка, белина, хамбурш-а, шасле и т. д. при врху коца ближе лозу привући и повезати.

Ако би заперци после скраћивања лозе јаче кренули у порасту, њих маказама скраћивати у дужини лишћа на главној лози. Тако исто скраћивати и оне вршне заперке, који би после сасецања главне лозе потерали као продужење главне лозе.

Само овако, на време уређивана лоза, даје жељене резултате у приносу и сав рад око овога обилато се исплаћује. На први поглед изгледа, да је овај рад заметан и скуп, и да није рентабилан. Тако само изгледа, али се

ово много лакше изврши него што се мисли, и много скупље исплати него што се претпоставља. У почетку рада овај посао иде спорије, али кад се радник навикне веома брзо одмиче у раду. *Чишћење — филиз — најбоље извршују људи, који су вешти резачи зрелог орезивања лозе.* Међутим кад ималац винограда има своју чељад може је обучити да ове послове ради. Најмљеној деци, па и женама овај се посао не сме поверити, сем да скраћују, заламају лозу.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Број одговора, које смо досада добили од наших читалаца на нашу анкету о кукурузу и суши, није довољан. Да би се пак само то питање што боље расветлило, молимо читаоце, који нам нису послали одговоре, а имају већ стечена искуства, да то у општем интересу што пре учине. Ур.

Кад лети затегну јаке и дуготрајне суше може се тврдити да тешко има лека, да се кукуруз спасе и донесе рода на њивама, које су на брдовитим местима, изложене сунцу, и са земљом доста промешаном с каменом.

Ја немам, Бог зна какво искуство о кукурузу и суши, али могу рећи само оно што сам прошле године запазио.

Имао сам лепу једну њиву, посејану кукурузом у средње брдовитом пределу, коју је суша оштетила са половином рода т. ј. добрих нормалних година она рађа по 4 кола кукуруза (рачунајући једна кола од 6—700кг. у клипу) а прошле године родила је 2 кола. На овој је њиви предходила пшеница. Њиву сам после жетве плитко одмах поорао и с пролећа добро поорао. Мора се признати да је орање стрњике одмах после жетве имало доброг дејства против суше и ако у јесен није извршено дубоко јесење орање, јер упоређујући моју њиву са осталим на истом положају, које нису у јесен оране нити стрњике заораване, она је мање страдала од суше него оне, само ово није Бог зна каква разлика.

Другу сам њиву летос са кукурузом имао у пољу у нешто мочарном месту, одакле сам набрао готово дупли принос него нормалних година.

Због овога сам узео ово да пишем и да изнесем, како ову њиву нити сам орао у јесен дубоко, нити с пролећа много рано нити нарочито пазио при прашењу и огртању на прављење оцака и т. д. већ апсолутно само по себи земљиште је доста подводно. Кад се и доцкан с пролећа оре или лети, бразде су блатњаве и „одваљују се као греде“ али у колико је год суша већа у толико је кукуруз моћнији и напреднији и обратно, кад је кишна година, у колико је више кише, у толико је кукуруз жући и слабији. Један мој сусед, чија је њива такође као и моја „подводна,“ искоришћује је да му роди и сушне и кишовите године на овај начин: шанчевима около и кроз средину њиве спровео је воду и кад је кишна година пропуштао је да отече, а летос, кад се појавила суша шанчеве запушио и затворио отицање воде, те је њива дала нормални принос и ако је суша.

Према томе, да би се и на случај великих и јаких суша нашао кукуруз, треба увек по неку подводну њиву оставити за кукуруз (ових подводних и мочарних места има скоро у сваком селу), па ако буде година кишовита, одводити воду каналима, а на случај суше канале затрпати и суше се не плашити. Истина, овака се места не могу с пролећа од воде раније посејати, те кукуруз буде позан и ретко кад добро сазри, те треба гледати да се по могућству раније посеје.

Што се тиче средства да се кукуруз спасава од суше на осталим обичним и брдским њивама, треба њиву с јесени угарити-орати, треба стрњику после жетве заорати одмах, треба се у опште трудити да земља буде што ситнија, јер ситна земља држи више влаге. А чини ми се да је најглавније с пролећа рано сејати, као и после благовремено прашити и копати.

Јован Михаиловић
земљорадник, Корман
срез Крагујевачки.

ГЛАСНИК

Чешка пољопривредна изложба. — Ове године одржаће се у Прагу пољопривредне изложба од 16-21 маја. Изложбу приређује Пољопривредно Удружење Чехословачке Републике. Програм изложбе биће овај:

I. *Општи одељак*: инструкције, књижевност и часописи, амелиорациони радови, администрација, пољопривредна статистика.

II. *Ратарство*: виноградарство и воћарство стрна жита, кромпир, репа, лан (за влакно), дуван, воће, биљне болести, хмељ, медицинске биљке.

III *Шумарство.*

IV. *Сточарство:* изложба коња, говеди, ситне стоке, живине, рибарство, пчеларство, ветеринарство.

V. *Пољопривредна индустрија*: шећеране, шпиритусне фабрике, млинови, млекаре сираре, пиваре, сушнице, уљарице, фабрике за искоришћавање воћа и поврћа, производња хемијских ђубрета, индустрија кафе.

VI. *Пољопривредне машине:* мотори, машине и справе ратарске, машине и справе за искоришћавање ратарских производа.

VII. *Пољопривредне професије*: ручно и индустријско занатство.

VIII. *Земљорадничко задругарство.*

IX. *Пољопривредно грађевинарство*: (планови, пројекти, модели, предрачун, грађевинске конструкције, разни предмети за унутарње инсталације пољопривредних грађевина, циглане керамика и т. д.

Специјалне изложбе: 1. изложба рибарска 2. изложба пшенице 3. специјална изложба малих сеоских поседника 4. изложбе словачке домаће индустрије, 5. изложба занатлијског друштва Чехословачког за жене и децу. Велики трг. коња при крају изложбе.

Ово јављамо читаоцима ради знања.

Нови чланови утемељачи. — *Г. Г. Сотир М. Поповић*, каф. „Смедерево“ из Ниша, *Владислав В. Миладиновић*, свршени винодељац из Ловке (Књажевац) и *Јаков С. Мирковић*, економ свог добра у Маљевићу (Мионица) послали су каси друштвеној сваки по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче Друштва.

Српско Пољопривредно Друштво и овим путем благодари именованим на пажњи и послатим улозима.

Нове пољопривредне подружине — У Горњем Милановцу основана је *окружна*, а у селу Макцима среза Рамског округа Пожаревачког *општинска* пољопривредна подружина. Пошто су обе ове новоосноване пољопривредне подружине испуниле све услове прописане правилима за подружине, то су исте примљене у састав Српског Пољопривредног Друштва.

Желети је, да се и у осталим местима, где још нису основане пољопривредне подружине похита са оснивањем истих.

ЗАПИСНИК

III редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане у Дому друштвеном у Београду 24. јануара 1923. године.

Били су присутни: п.председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовановић и Драгутин Спремић.

Председавао п.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник II. редовне седнице.

II.

Прочитано је мишљење Бр. 408. члана Управе г. д-р Веље Стојковића да се исплате путни трошкови државном економу среза Ражањског за одлазак у Крушевац и натраг као члана комисије са оцену изложбених предмета Дечијх Пољопривредних Клубова. —Одбор усваја мишљење г. д-р Стојковића и одлучује: да се молиоцу исплате трошкови по поднетом рачуну.

III.

Прочитана је молба Бр. 60. Пољопривредне Подружине у Власотинцима, да јој се уступи један тријер пошто нема материјалне могућности, да исти набави. — Одбор одлучи: да јој се уступи један тријер на почек и са обавезом, да га у року од три месеца исплати а за вредност тријера да Подружина изда писмену обавезу.

IV.

Прочитана је молба Бр. 8. Пољопривредне Подружине у Лазаревцу, да јој се скине повука са послате луцерке. — Одбор одлучи: да се повука скине, а да се Подружина задужи по текућем рачуну са сумом од 29.100 динара.

V.

П.председник усмено реферише: 1) да му је, приликом путовања по Иностранству пало у очи, да многа Пољопривредна Друштва и Савези Земљорадничких Задруга имају своје магацине на самим железничким станицама, што умањује огромне издатке око преноса справа, машина, материјала и т. д. од железничке станице до њихових магацина; па је мишљења, да би 1 такав магацин могло и Друштво подићи поред железничке станице у Топчидеру; и 2) излаже како се кубури са локалима за приређивање изложаба, нарочито сада, када је друштвени павиљон заузела Потрошачка Задруга и изгледа, да се тај локал неће скоро вратити Друштву, а пошто је на прагу приређивање изложбе вина — винског сајма, вели, да би умесно било, да се за овај вински сајам, уступи павиљон у Топчидеру, који би са бараком, коју би имала успоставити Потрошачка Задруга, могао врло лепо послужити за овај циљ, па предлаже, да се у овом смислу донесе решење. Сви су чланови прихватили овај предлог као врло умесан и корисан и говорили у прилог истог. — Управни Одбор је усвојио овај предлог у начелу и одлучио: да се Одбор, који ће отићи у Топчидер и са управником там, Угледног Добра прегледати земљиште и учинити даље предлоге по овом питању. У Одбор су одређени г. г. Александар Јовановић, Д-р Веља Стојковић и Благоје Д. Тодоровић.

VI.

Прочитано је писмо фабрике „Верморел“ којим извештава Друштво, да може уступити прскалице Еклер Н. 1. — Одбор одлучи: да се набави 250 комада прскалица Еклер Н. 1.

VII.

Прочитана је молба, Бр. 555. и Бр. 573. благајника друштвеног, да се разреши благајничке дужности, пошто је добио државну службу. — Одбор је одлучио: да се г. Валента разреши, кад преда рачуне за 1921. 1922. год. Главној Контроли а да привремено прими дужност благајника г. Светислав Пешић економ државног Угледног Добра у Топчидеру са хонораром од 600 динара месечно.

VIII.

Прочитана је молба г. Диитрија Миљковића инспектора Министарства Социјалне Политике у пенсији, да га Друштво прими за благајника. — Одбор одлучи: да се распише конкурс за избор благајника, па нека се молиоц јави на конкурс.

IX.

Прочитан је акт Бр. 385. благајника друштвеног, којим моли за објашњење, хоће ли се и даље продужити издавање додатака особљу Друштва у смислу одлуке од 7. октобра 1922. год. — Одбор одлучи: да се у смислу ове одлуке и даље продужи издавање тих додатака, пошто скупоћа није спала, већ се на против повећала.

X.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 346. о прегледу друштвене имовине и предлог да се неупотребљиве ствари по инвентару расходују. — Одбор одлучи: да се предложене ствари у том акту у вредности од 121.30 динара расходују по инвентару.

XI.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 344 и предлог за расходовање предмета по књизи потрошног материјала. — Одбор одлучи: да се сви предмети предложени у вредности од 14.642,45 динара расходују по књизи потрошног материјала.

XII.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 345. и предлог, да се 450 комада шешира за сијалице продаду, пошто су Друштву непотребни. — Одаор је одлучио: да продају ових шешира изврше: члан Управе г. Спремић секретар и магационер.

XIII.

Прочитано је мишљење финансијског Одбора Бр. 374. да не треба наплатити кирију за лежање дрјача у дворишту Друштва фирме г. Ђорђе Грујића и друг. — Одбор усваја ово мишљење финансијског Одбора.

XIV.

Прочитан је пројекат буџета за 1923. год. и мишљење финансијског Одбора. — Одбор је одлучио: да се пројекат буџета путем циркулара достави свима члановима Управног Одбора на расматрање.

XV.

Прочитан је акт Бр. 612. којим секретор Друштва моли, да се одреди извесна сума за уобичајну напојницу о новој години: разносачима писама, аманета, телеграма, новина и т. д. и извесан број календара. — Одбор је одлучио: да се да секретару (200) две стотина динара и 10 десет календара за 1923. год. да употреби на предложени циљ.

XVI.

Саопштен је акт Бр. 20. Управе Средње Пољопривредне Школе у Ваљеву, којим извештава да је од 1. јануара т. г. отпочела дејствовати „Управа државне средње Пољопривредне школе“ на имању досадање окр. Пољопривредне станице. — Одбор прима к знању ово саопштење,

XVII.

Прочитане су изјаве саучешћа: Пољопривредног Удружења Бачбодрошке Жупаније и Медвеђске Пољопривредне Подружине за изгубљеним Љубом Новаковићем бив. председником овог Друштва. — Одбор прима к знању.

XVIII.

Прочитан је телеграфски поздрав са Годишњег Збора Пољопривредне Подружине из Рашке. -- Одбор прима к знању.

XIX.

Прочитано је мишљење г. г. А. Поповића и А. Г. Јовановића да „Дистол“ треба узети у комисион, с тим, да Друштво за свој труд добије 20% од продате робе а непродато, да се у остављеном року врати без икакве обавезе. — Одбор прима ово к знању и одучио је: да се по овом поступи.

XX.

Прочитана су акта Бр. 5. и 17. Чачанске Пољопривредне Подружине о дуговању ове Подружине Друштву. — Одбор одлучи: да се ова акта упуте на рефирисање благајнику с напоменом, да изнесе, на идућу седницу тачно стање дуговања ове Подружине.

XXI.

За овим је одлучено: да се оферти за штампање извештаја о стању пољопривреде округа Ужичког 1909. год, упуте Књижевном Одбору да их комисијски отвори и поднесе Друштву извештај са својим мишљењем.

За овим је седница закључена.

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—4

За пољопривредни календар Срп. Пољоприв. Друштва.

Многи наши пријатељи обраћају се Друштву, да им пошаље на доплату пољопривредни календар. Пошто доплатни трошкови стају много више, но што је вредност календара, то се овим свима скреће пажња, да Друштву унапред пошаљу по 6 динара, па ће им Друштво исти доставити поштом без икаквих других трошкова. Ко наручи преко 20 календера, добија попуст од 20%.

Српско П. Друштво им ДИСТОЛА за лечење метиљаве стоке и то:

за овце и козе у кутијама од 12½ и 35 грама.

за говеда: у кутијама од 12, 18, 24 и 30 грама.

Цена 3¹⁰ дин. грам; продаја само на целе кутије. Ко пошље новац унапред, за Дистол, неће му се наплаћивати паковање и други трошкови.

Продаја са гаранцијом- Моје Индустријско предузеће врши израде дрвених столица и исте продаје са гаранцијом и то: за хотелијере и кафеције за три а и фамилијарне куће и канцаларије за 5 година по 70 динара комад.

Ако се који део у овом времену буде службеном употребом покварио обавезујем се да извршим оправку бесплатно са плаћеним путним трошковима на мој рачун за одлазак и повратак.

Поруџбине прима и извршује

Прока Ковачевић
индустријалац
Медвеђе — Трстеник

1—1

За набавке код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружине и појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље разне наруџбине. Пошто се, по Правилима друштвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

„Помози се па ће те и Бог помоћи“

каже народна изрека. *Земљорадниче*, не чекај туђе помоћи већ се наоружај знањем и умењем па прегни ваљано на посао; ту је спас и благостање.

Успех ти је сигуран ако ваљано обделаваш земљу и добро негујеш своје усеве.

Користи се поукама за пољопривреднике, које даје **Далегација произвођача чилске шалитре.**

(Милоша Великог ул. бр. 44 у Београду).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устоболе.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова дијагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тр вање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних болести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—4

ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПНИШТВО

Фабрика машина и справа за Пољопривреду и Индустрију

А. ЂЕРАСИ и Комп.

Поштански фах 87. **КОМАНДИТНО ДРУШТВО** **Канцеларија**

Телефон 672 **Адреса за телеграме: „ЂЕРАСИ“** **Краљ Миланова 36**

ИМА НА СТОВАРИШТУ:

1. Саугас локомобилу од 27 коњ. снага
1 Дизел мотор Ланген Волф од 33 коњ. снаге,
Једноставних и дуплих млинова сеоских од 36 и 42 цола,
Малих „Ирус“ млинова за сеоско брашно и со
„Индрих“ млинова — прекрупача,
Влачара фабрикат Андреас Ригер,
Ручних вршалица и за сточни рад,
Тријера Штахел и Ленер,
као и крњача, ветрењача и т. д.

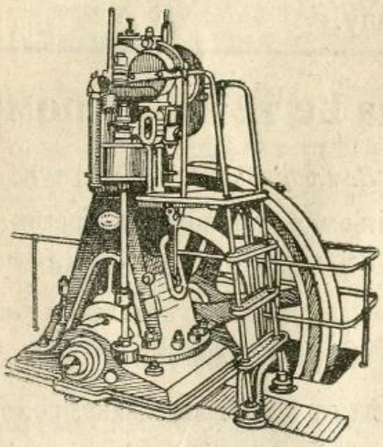

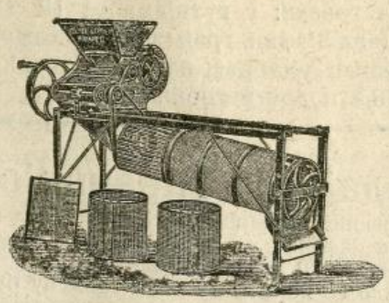

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Др В. Н. Стојковић

Број 11. БЕОГРАД, 18 МАРТА 1923 ГОДИНЕ. Година L.

Српско Пољопривредно Друштво се нада да су државни економи, схваћајући велики значај дечијих пољопривредних клубова по унапређење пољске привреде обновили старе и основали и по који нови клуб у подручним им срезовима.

За старе клубове не треба правила потврђивати код Друштва а за ново основане, треба их потврдити.

Да би се знао и број клубова и број деце у њима умољавају се државни економи да до краја месеца априла доставе Друштву, ако то већ нису учинили и број клубова, које имају и број, односно списак деце у њима, са именима њихових вођа.

Чланови нових клубова, као и нови чланови у старим клубовима треба да гаје у овој години усев који сами буду хтели, но најзгодније је почети са кукурузом. Стари чланови дечијих пољоприпредних клубова треба у овој години да гаје усев који по могућству не треба да је исти као и у прошлој години. Нарочиту пажњу обратити на вођење бележника радова.

У јесен ће се приредити изложба производа дечијих клубова за сваки округ, те ће се вредним члановима и награде додељивати.

Кукуруз, који ће се у овој години употребити за семе, треба пре сејања испитати.

Позната је већ ствар да се принос кукуруза, употребом доброг и опробаног семена, може повећати за читавих 20% изнад нормалне жетве. Међутим у овој години семе од кукуруза, које ће се употребити за сејање биће од особитог значаја по будућу жетву тога усева.

Ми знамо врло добро да кукуруз у многим нашим крајевима, услед услед дуготрајне суше, која је владала, није онакав какав се нормалних година добија. Према томе, држећи се оне народне изреке „какво семе такав и род“, од таквог се кукуруза, ако се не обрати пажњи на избор клипова за семе, неће моћи ни очекивати нека особита жетва.

Знамо и то да услед раних киша с јесени многи кукурузи нису могли ни сазрети довољно, или ако су и сазрели нису се могли довољно исушити. Биће према томе и много клипова, који су преко зиме били оштећени од мразева и бујни, па су и многа зрна на њима изгубила своју моћ клијавости.

Најзад, треба се сетити да већ три године суша хвата кукуруз баш у оно време, када му је влага најпотребнија и да услед тога многе њиве пропадају, а многе незнатне приносе доносе.

Ваља према томе имати такав кукуруз за семе, који ће дати здраве и плодне биљке, и нарочито биљке, које ће се брзо и снажно развијати, те да би на њих суша, која нас може и у овој години изненадити, била без великог утицаја.

Да би се имало добро кукурузно семе за сејање треба најпре одабрати ваљане клипове за семе. За семе најбољи су дужи, сразмерно дебели, ваљкасти, довољно тешки клипови, на којима су зрна у правилним редовима распоређена и не сувише збијена и код којих је и основа — доњи део и врх испуњен зрнима (Сл. 1.)

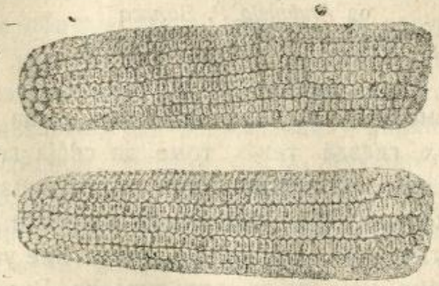

Сл. 1. Најбољи клипови за семе.

Па и код тако марљиво и савесно одабраних клипова, може се десити да сви нису добри за семе јер спољна оцена клипова није довољна за каквоћу зрна на њима. Да би се могли пронаћи и издвојити лошији клипови, односно да би се најбољи клипови за семе могли одабрати, потребно је да се изврши и проба клијавости са по неколико зрна од сваког клипа.

Проба клијања само онда може бити од користи и дати поуздане резултате, ако кукуруз није окрњен, то јест ако се зрна за испитивтње узимају са клипова. И окру-

њен кукуруз може се пробати, али се таквом пробом, ако би у семену било и зрна са рђавих клипова ови не могу пронаћи ни одбацити, нити је пак у опште окруњен кукуруз, који је једна мешавина разних сората и каквоћа препоручљив за семе, сем у крајњој нужди, кад се кукуруза у клипу не буде имало.

Проба клијања може се извршити на један врло лак јевтин и прост начин.

Рачуна се да треба око 50 кгр. клипова кукуруза за семе на хектар површине, па толико клипова треба и испитати. Направити једну дрвену таблу у виду послужавника од каквог празног, плитког сандука. (Сл. 2.) Најзгоднија је

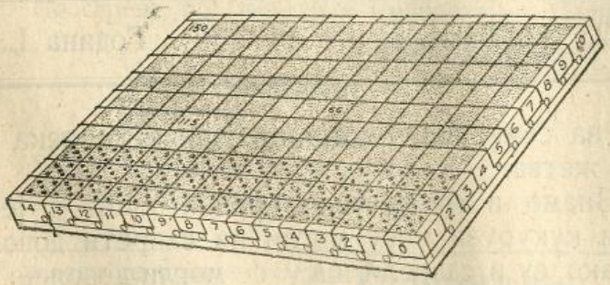

Сл. 2. Табла за испитивање клијавости кукуруза у песку.

табла дужине 60 см. ширине 40 см. а дубине изнутра 4—5 см., — а може бити и већих размера Спремљену таблу поделити на квадрате на овај начин: десно и лево, по двема странама табле, обележити лењиром, подељеним на сантиметре, подеоке на 4 см. растојања једно од другог и на сваки подеок закуцати један јексерчић, као што је то на слици 2 представљено. За те ексерчиће закачити канап и овај на супротној страни табле затегнути — тако да цела табла буде подељена на квадрате, као што је то на слици 2. представљено. Тако ће имати на једној страни 10 а на другој страни 15 подеока од по 4 см. дужине; кад се преко тих подеока затегну канапи, цела ће табла бити подељена на 150 квадратних поља. Ови се канапи имају затегнути онда, кад се табла буде испунила сувим песком и овај каквим лењиром или дашчицом уравњао.

Број сваког квадрата на табли може се лако сазнати ако се прочитају њему одговарајући подеоци на левој и десној страни табле. Подеоци на левој страни табле узимају се као десетице, а подеоци, на десној страни као јединице, те се тако број буди ког квадрата лако одређује. Тако нпр. код квадрата обележеног на сл. 2. цифром 115 та се цифра добија. ако се одговарајућем подеоку на левој страни табле, то јест цифри 11, узетој као десетици дода одговарајућа цифра на десној страни табле т. ј. 5. као јединица дакле 115. Не заборавити за први подеок на левој страни табле треба обележити цифром 0 као што је то на сл. 2. учињено.

Кукуруз за пробу има се поделити у групе од по десет клипова тако да свака група одговара подеоцима на левој страни табле, а клипови у свакој групи подеоцима на десној страни табле. — Другим речима треба спремити за горњу таблу 15 група са по 10 клипова у свакој групи. И групе и клипови у њима треба да су пажљиво обележени, те да тачно одговарају дотичним квадратима, у којима ће зрна клијати.

Понајбоље је да се у дебљи крај сваког клипа помоћу чиоде утврди картон хартије са нумером дотичног квадрата. Ове клипове треба држати на сувом топлом месту на тавану, полици, у сандуку итд.

Кад је све припремљено да се изврши проба клијања узима се клип №1 у првом реду и врхом перореза подухватајући основу ваде се 5 (или 6) правилно развијених зрна а са разних места Тако и за остале клипове.

Повађена зрна из сваког клипа, сеју се (свих 5 или 6) у квадрату, који одговара клипу, са којега су та зрна узета. Четири се зрна сеју по једно у сваком ћошку квадрата, а пето у средини квадрата, са основном окренутом на ниже. Сва се зрна затим покрију песком, тако да буду на истој дубини.

Кад се цела табла засеје семеном, треба је лагано и марљиво (помоћу једног парчета хартије, да би се млаз воде разбио) залити и држати у топлој соби (поред шпарета или у близини собње пећи), с тим да се ништа на њој не дира и не ремети, док се проба не сврши,

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА

О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

Навели смо већ више примера као доказ да тице у грађењу својих гнезда теже томе да своја гнезда прилагоде измењеним приликама. Гнезда ластавица, царића и многих других тица које граде испод водопада чункава и у вештачким гнездима, казују нам, да се оне умеју користити приликама које су за њих погодне. Врло је вероватно, да измене у климату побуђују много тице да учине извесне измене у облику или у градиву гнезда у циљу боље и сигурније заштите младунаца. Налетање нових непријатеља на јаја или на младунце у гнезду, може такође бити повод да тица учини неку измену у прављењу гнезда, да би сачувала јаја односно младунце од пропасти. Измене у флори повлаче за собом избор другог градива за прављење гнезда. Можемо претпоставити да и измене како спољашње, тако и унутрашње морају такође утицати на ма какву измену у прављењу гнезда. А ту су и други различни узроци. Тако нпр. тица која брзо лети, прелази већи простор на коме може да нађе и прикупи више градива за своје гнездо, но тица које лети спорије. Тица, која је у стању да се за извесно време без кретања задржи у ваздуху може имати друкчији положај гнезда но тица која није у стању то да ради. За нежна и лепа гнезда нарочито је потребно да тице имају јаке а фине ноге, ту игра велику улогу и дебљина кљуна, јер шиљаст и танак кљун овде треба да замени иглу; дужина и окретност врата такође је од значаја; ластавице и дроздови, ако не луче пљувачку не би могли начинити лепо гнездо; неке навике зависе од грађе тица, а избор градива за гнезда често зависи од тога да се налази у већој мери и да се лакше може добавити. Свака од наведених измена, неизбежно повлачи за собом измену или у градиву које ће се употребити за гнездо или у начину прављења гнезда, или у давању гнезду друкчијег облика и положаја.

Учињене измене у особеностима гнезда могу да се очувају за дуже или краће време после тога кад престане узрок који је те измене причинио. Белеге утицаја таких сада већ ишчезлих узрока налазимо свуда шта више и у грађи човековој без обзира, што се он одликује прослављеним разумом.

Грчка архитектура у својој основи је само поправ-

Да би се клијање извело под повољним погодбама, температура собе (или кухиње), где се табла са зрнима оставља, треба да је преко дана 26°—30° Ц, а преко ноћи не треба да спадне испод 12°—15°. Заливање треба поновити, те да се песак не засуши пре него што младе биљке не буду израсле 3—5 см. из песка. По каткад су клице врло снажне, те и по које зрно кукуруза избаце из песка на површину. Ако се то деси, та зрна треба покрити посипањем влажног песка по њима.

Кад из зрна израсту биљчице за 5—8 см. над површином. а то ће бити према топлоти собе, где се клијање врши после 6 до 8 дана клијања, треба извршити преглед (сл. 3). Почети најпре са квадратом № 1 и у њему

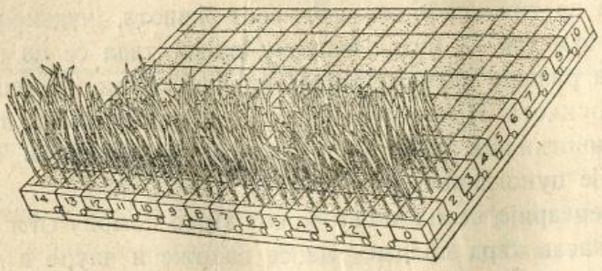

Сл. 3. Исклијале биљчице из песка после 12 дана клијања. Мало прерасле биљчице за испитивање.

марљиво размотрити свих пет биљчица или онолико колико их буде било; затим то исто урадити и у другим наредним квадратима, док се цела табла не буде прегледала.

Обично нека зрна са узетих клипова немају моћи да проклијају, јер су изгубила своју животну снагу; друга, премда проклијају, показују мало живота, јер производе слабе и болесне биљчице; док најзад трећа су још од почетка клијања напредна и производе снажне и лепо развијене биљчице.

Ако су свих пет (или шест) зрна у једном квадрату проклијала и произвела здраве и снажне биљчице, клип са кога су узета зрна је добар за семе — за сејање на њиви. Није потребно чупати биљчице из песка нити испитивати њихове жиле; може се унапред знати да су и жиле добро развијене, ако су биљчице снажне.

Све оне клипове са којих су пет узетих зрна добро исклијала и дала снажне биљке треба издвојити у једну групу. Ова група треба понајпре да се употреби за семе и једино она по могућству, — ако се има довољно семена — јер је то најбоље семе. Из њега ће се и брже развити снажне биљке, које ће моћи најбоље издржати сушу. Затим издвојити клипове, код којих су четири зрна добро исклијала, а него слабије, па и од њих направити једну групу. Ову групу клипова треба употребити за семе само, ако је немогуће наћи довољно семена од оних клипова, чији су свих пет зрна дале снажне биљке. Најзад издвојити клипове код којих су три зрна дала снажне биљке и ову групу клипова у опште неупотребљавати за семе. Исто тако и све друге клипове чија су зрна на проби дала испод три добро развијене биљчице треба одбацити, то јест употребити за који други циљ (на пр. за храну стоке), а не за семе. Зрна, која су у опште произвела слабе клице треба сматрати као рђава, па и клипове са којих су они узети не употребљавати за семе.

Државни економи понајпре су позвани да нашем пољопривреднику објасне значај испитивања кукурузног семена и да му покажу како се тај посао са успехом може извршити.

Сад је време томе послу, јер *пробу клијања треба вршити на две до три недеље пре сејања кукуруза на њиви.*

Државни економи могу утицати на увођење испитивања кукурузног семена и преко бољих домаћина на селу и преко основних школа и преко вођа дечијих пољопривредних клубова. Нарочито треба настојати да се неодступно тражи од сваког члана клуба да кукуруз на својој њиви не сеје док га претходно не опроба на клијавости.

Пољопривредници! читајте „Тежак“

љање зидањем од камена онога што се раније подизало од дрвета, а наши савременици подражавајући готској архитектури граде масивне стубове с тешким карнисама (симсовима) да би на њих могли полагати кров од дрвета па и ако се карнисе показују овде као потпуно сувишне. Познато нам је такође да се онда кад су поштанска кола морала бити напуштена због преносе поште железницом, сматрало као неопходно засновање вагона прве класе тако да буду међу собом везани; згоде за придржавање у колима воде порекло из доба кад су постојали рђави мостови, кад се дакле на сваком кораку очекивала опасност, но оне не само да су задржане и даље кад су били добри мостови већ их можемо видети и сада на понеким железничким вагонима где служе као успомена тога времена, као преносно средство, које ми једва можемо и да замислимо. И наше ципеле дају нам у томе леп пример. Ципеле с дугмадма или пертлама носиле су се од вајкада па се такве ципеле и сада израђују јер се узима да би ципеле без тога биле као голе и недовршене, и у томе, тера се толико, да обућари граде сада читав низ бескорисних дугмади или стављају готов шнир који само фигурира. Навике деце и дивљака несумњиво је, да нам дају најбољи кључ за појимање навика и разума кад животиња. Сваки, који је посматрао децу кад почињу подражавати својим родитељима у различним њиховим радњама, могао се уверити, да они та подражавања почињу много раније него што отпочну разумевати циљ таких радња. Исто тако међу различним дивљим племенима, преносе се од оца на сина и многи обичаји, који се после одржавају за дужи низ година, без обзира на то што је узрок који је изазвао те обичаје одавно престао да делује.

Ако узмемо у обзир те и сличне чињенице, онда можемо разматрати као аналогне све такве случајеве који нам изгледају као непојмљиви у „архитектури тица,“ јер, у противном, морали бисмо признати, да су тице у погледу расуђивања савршеније од људи и да се оне у свима својим пословањима ослобођавају инстинкта. Но у колико је мени познато, прву од тих двеју теорија није спровео још ниједан писац, а што се тиче друге — ја сам већ нагласио, да она није утврђена, шта више, могу рећи, да се она коси с многим признатим чињеницама. Једна од мојих критика утврдила је, што и ја признајем, „инстикат,“ само што ја кажем да је то „наследна навика,“ и да читалац не би био у забуни, ја наглашујем, да је наследна навика у самој ствари то исто што и инстинкат, ако тај назив будемо употребили за истицање простих утицаја који зависе од наслеђених особина грађе. Ми, на основу тога и сазнајемо, зашто се голуби превртачи преврћу, а гушанци — надимају.

(Наставиће се)

ИЗ МАРВЕНОГ ЛЕКАРСТВА.

О метиљу и лечењу метиљаве стоке

Како је сточарство најважнија грана у пољској привреди, јер од стоке добијамо месо, млеко, маст и друге разне производе за исхрану људску, радну снагу за вуну, терет и јахање, разне сировине за одело и обућу и ђубре, то се морамо постарати да нашу стоку обезбедимо, да нам не гине више од метиља. Има година, када угине по цело стадо оваца од 50, 100 па и више грла, као што је то било 1908 и 1913. године. Да стока не би више гинула од метиља и сточари губили знатне суме новаца, морајући да продају метиљаву стоку испод цена, а да би имали што веће користи од стоке, (бољи запат, више производа за исхрану људску, потпуну радну сталну снагу и т. д.) потребно је само да сточар поклони мало веће пажње и неге својој стоци, па ће је спасти од метиља.

Свима нам је познато како изгледа метиљ, нема човека да га није видео, али је непознато готово свима сточарима, како се метиљ развија, где су услови за његово размножавање, како га стока добија и чиме се стока успешно лечи од метиља.

Метиљ је црв-паразит кога има у свој домаћој стоци, а најчешће у преживарима овцама, козама, говедима и биволима. Највише га стока добија кад су кишевите и водоплавне године. — Ове година и ако је било сушно лето, метиља има код стоке у већој мери с трга, што је јесен била кишна и водоплавна, а за време лета, док је трајала суша, за стоку се није могло наћи хране у брдовитим крајевима, него је терана на пашу у низине и подводне и мочарне ливаде, где су најповољнији услови за размножавање метиља. — Метиљ је распрострањен у свима крајевима наше отаџбине, нема краја где нема метиља.

Метиља има две врсте и то:

1. *Мали* или росни, рудински, планински метиљ, који није опасан и ређе га има.

2. *Велики* или листолики, пернати, перјасти метиљ који је опасан и он је тај који наноси сточарству највеће штете. Велики или листолики метиљ је дугачак 1.5 до 3 cm. а до 1.5 cm. широк; облика је као лист од шимшира или воћа, зато се и зове „листолики.“ Метиљ има две пијавке помоћу којих сише храну и носи јаја. На горњем делу свом метиљ има једну пијавку, помоћу које сише храну а на трбуху другу пијавку кроз коју такође сише храну и носи јаја. Метиљ је боје жуто зелене. На трбуху је затворенији боје око цевастог резервоара, у коме се налазе јаја.

Метиљ је хермафродит-самооплођач, има мушки и женски полни орган, помоћу којих се сам оплођава. Довољно је да у једној овци или говечету има само један метиљ, он ће се сам оплодити и почети носити јаја. Није потребно да има већи број метиља, па да се они међусобно паре.

Метиљ избацује оплођена јаја кроз трбушну пијавку, која кроз жучни спроводник прође у црева, па се у цревима помешају са изметом — балегом и у измету стока избацује на поље метиљева јаја. Стока идући на пашу по пашњацима, ливадама, њивама, вотњацима и шумама, свукуда разнесе метиљева јаја у измету. Метиљево јаје мало је, голим оком не може се видети.

Када је метиљево јаје изашло на поље и ако има довољно топлоте и влаге, заметак у јајету почиње да се развија. После 4-6 недеља из јајета излази клица, звана *чудак*, чије је тело покривено са трепљама и по води се живо креће. Живот чудка је кратак он живи само неколики сати, и ако за живота успе да уђе у малог воденог пужа, кога има поред реке и у свим подводним и водоплавним местима, чудак је себи живот спасао и осигурао даље своје развијање и размножавање. Не успели да уђе у пужа за тих неколико сати свог живота, чудак угине. Кад је заметак — чудак ушао у пужа, тада се из једног заметка развије велики број метиљевих клициних мешкова — спороциста. После 4-5 недеља из пужа излази велики број животињица јајастог облика са дужим репом, налик на жабје пуноглавце, које се зову *церкарије*.

Церкарије се на пољу крећу брзо помоћу свог репа, траже какав тврд предмет да се задрже и чауре и то на дну трава, при земљи. Кад се церкарија учаури на каквој трави, она ту остаје све док је стока не поједе са травом.

Стока добија метиљ на паши, у храни са сувим сеном и отавом, покошеном са подбарних и водоплавних ливада, и појењем устајалом водом, загађеном метиљем. Овце највише добијају метиљ стога, што оне одгризу траву сасвим при дну, где има највише церкарија. Стока може добити метиљ у свако доба године, а највише лети и у јесен.

Са травом, храном или водом стока поједе метиљеву учаурену церкарију, која се у желудцу под утицајем желудачних сокова распрсне, неразвијени метиљ кроз жучни спроводник уђе у јетру, где се у року од два месеца потпуно развије и полно сазри, почиње да носи јаја и за тим опет настаје онај велики и сложени пут и преображај, кога сам напред изнео и објаснио.

И повољно сте чули, како се метиљ размножава, развија и како га стока добија, то онда знате сад и то да метиљ није оно што наш народ верује: једна врста траве, или роса, или да из неба пада, нити је пак истина да метиљ улази кроз нос у стоку, као што се то међу сточарима мисли и верује.

Метиљу је искључива храна крв, коју пије приљубивши се својим пијавкама за жучне канале јетре-црне џигерице.

Ако једна животиња има већи број метиља, онда грло због многог губитка крви, коју метиљи пију, силно ослаби и угине. Ако је пак мањи број метиља у животињи, онда се она отпорном снагом својом и јаком храном бори са метиљем, али ипак зато ослаби и јако омршави. Макар и најмањи број метиља да има једна овца или говече, не могу нам дати добро младунче, млеко, вуну и остало, као што се добија од здраве стоке, која нема метиља.

Стока, која има метиља, почиње нагло да мршави и опада у снази, добија пролив, малаксалост, код оваца вуна изгуби сјај и почиње да опада, код говеди длака се накостреши није светла и глатка. Ако у јетри има већи број метиља, онда се стока разболи од водене болести и жутице. Највише стока угине у фебруару и марту, када наступе топлији дани.

Лака је ствар да се позна да ли стока има метиља. Нема одгајивача стоке да не зна кад му је једно грло метиљаво. Спољашњи знаци метиљавости су јасни, метиљаво грло добија водене отоке под гушом, вратом, на трбуху и очним капцима, очне везнице су бледе боје, код оваца вуна лако опада, а код говеди длака се накострешн, без сјаја је. Стручно се испитује метиљавост, овако: узме се балега једног грла, па се размути са водом, пусти да се столочи, па се талог стави под микроскоп; онда се могу да виде јаја, ако их има, и по броју јаја може се оценити колико од прилике има метиља у болесном грлу.

(Наставиће се).

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

Када се скине пшеница, или који други стрни усев, одмах поорати — угорити земљиште на дубини 3 цола. Тако угарено земљиште преорати а по могућству у другој половини новембра, или, када се може, а најдаље до 1. марта на дубини 5 6 цоли,— па ако је подесно, суво време, одмах и подрљачити. Пре овог преоривања за сваку је препоруку шталско ђубре, само у што тањем слоју, изнети на њиву. Даље, кад буде 3-15. априла, посејати кукуруз сејалицом, тако да свако зрно буде у орању у 3 цола и пазити да га сејалица избаци у даљини од 2 стопе. Тако засејану њиву одмах издрљачити, па потом браном, од честог трња, завлачити. Када обникне кукуруз а ако је које зрно никло чешће од 2 стопе даљине једно од другог, расчупати, тако да нигде не буде струк од струка 2 стопе мање већ више. При прашењу пазити, да се око струка близу не дира земља, јер тиме се суши и суша иде у дубину, већ траву мало очупати и по мало придодати око струка влажне земље. — Овако је прашење потребно учинити у 3 маха са придодавањем нове земље око струка и на тај начин безпотребно је звано окопавање. На овај начин, као што је прошлогодишња суша била добива се сигурно 1500 кгр. па на више, а падне ли преко лета која киша, добива се 25-3000 кгр. а пак ако се добије преко лета редовна киша добива је 4000 кгр. кукуруза па на више по хектару.

Овај начин, који већ од више година практикујемо, по мому мишљењу, најбоље је средство за борбу противу суше.

Живота С. Ивановић,
земљ. из Голобока (смедеревског.)

* * *

У прошлој години суша је била сувише велика, па је уништила кукуруз у великој количини. Али ипак они који су обратили пажњу према стеченом искуству из своје праксе, добили су опет добар принос кукуруза и поред суше.

Ја ћу овде да наведем неколико тачака, у колико сам ја стекао истуства из досадање моје праксе, те да ми суша не може нанети велику штету.

Земљу за кукуруз по могућству треба поорати два пута, и то: прво орање треба да буде од половине јула т. ј. чим се пшеница дигне, и то није потребно поорати дубље од 7-8 см.; друго орање треба да се изврши септембра месеца, и то што год се може дубље, у толико боље, тако да већина бразде остану усправљене, те да кад човек погледа преко њиве да види саме грудве услед дубоког орања.

Јер ово зашто је то добро: кад бразде остану усправљене, и зимски мразеви стегну боље премрзне земља, и када мраз попусти, онда се те бразде само роне као када се сипа вода у негашен креч, и тако земља постане сувише мека — просто нарасте као кисео хлебац, и потпуно је поравњена, и тиме одржава влагу целог лета.

Такво орање се не сме више поорати, и ако је њива затравнила, онда се узме прашач и опраши њива прашачем, тако дубоко да се само трава уништи. Онда мотиком посејати, тако да врста од врсте буде 70 см. т. ј. за трећом браздом, а оцак од оцака да буде 1.90. м.— 2 м. и у оцаку по 3-4 зрна.

Почео сам да сејем 1. априла по старом календару, и земљу сам оставио онако како је остала од прашача са посејаним кукурузом на оцаке, нисам је више влачио са браном од пруће.

Прашио сам када је кукуруз био негде од 2, негде од 3 пера, и то сам врло мало загртао, јер када се што мање земље меће око оцака, онда ће га и најмања кишица оросити.

Од неколико година стално сам овако обрађивао своје имање, и сада препоручујем сваком земљораднику нека ради онако како сам горе навео и неће се никада кајати.

Милан Ј. Кобилановић,
земљорад., село Мокрање
Неготин (Крајина.)

ГЛАСНИК

Младићи за пољопривредну праксу у Чехословачкој.— Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на једној од последних својих седница решио је да у овој години, почетком априла испошље 10 младића на пољопривредну праксу у Чехословачку.

Ти младићи биће старањем Чехословачког Друштва, „Земљодељска Једнота“ омештени на имања Ческих пољопривредника где ће имати стан и храну и сматрати се као чланови породице. Они ће пробавити на пракси годину дана и за то време узимати учешћа у свима радовима на имању где буду били. Одело и обућа пашће на терет самих младића.

Путне трошкове за одлазак до места где буду ти младићи смештени у Чехословачкој и повратак у Отаџбину поднеће Српско Пољопривредно Друштво.

Услови су за пријем поменутих 10 младића:

1. Да су рођени на територији Србије или Црне Горе;

2. Да су свршили коју нижу или практичну (при станици) пољопривредну школу у Србији;

3. Да нису млађи од 17 ни старији од 22 године.

4. Да долазе са свога имања т. ј. да нису ни у каквој државној или приватној служби.

Молбе с документима кандидати треба да пошљу Друштву најдаље до 5. априла ове године, када ће се извршити и избор.

Избрани младићи дужни су дати Друштву овавезу,

коју ће и њихови родитељи потписати, да ће се по свршеној пракси у Чехословачкој вратити натраг у своју Отаџбину и продужити рад на своме имању.

Изабране младиће упутиће Друштво у Чехословачку са једним својим нарочитим изаслаником.

Пример за подражавање. — У току прошле године, по решењу Господина Министра Пољопривреде и Вода, извршена је ревизија у воћном расаднику среза пожаревачког.

Том приликом констатовано је, да је расадник рационално обрађен, зграде оправљене и осигуране довољне буџетске позиције по среском буџету, ради његове обнове и подизања као пре рата онако, како то закон о унапређењу воћарства прописује

Благодарећи довољним новчаним средствима, стављеним од стране среске скупштине и среског одбора — среза пожаревачког може се констатовати, да расадник тога среза спада међу прве обновљене расаднике.

За успешан рад расадника, Министорство је писменим путем похвалило сресни одбор, желећи да се на њега угледају и ост ли Одбори, а у циљу што бржег обнављања и подизаља воћних расадника, — како би били у стању одговорити народним потребама.

ЗАПИСНИК

IV редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане у Дому друштвеном у Београду 29. јануара 1923. године.

Били су присутни: п.председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Благоје Д. Тодоровић, Др. Веља Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Драгутин Спремић и Славољуб Илић.

Као гости присуствовали су редовни чланови: г.г. Милош Тодоровић и Александар Рашковић.

Председавао п.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник III редовне седнице са мањим изменама.

II.

Прочитани су предлози г.г. др. Веље Стојковића и Виће Т. Радовановића за измену правила Друштвених, па после дуге и исцрпне дискусије, а пошто се, због подвојености у мишљењима у Одбору одређеног за израду Правила не може поступити по одлуци прошлогодишњег збора, ни ови предлози изнети пред овогодишњи збор, то је одлучено: да се израђени предлози за измену Правила предаду новој Управи, да их она детаљније претресе и поднесе годишњем збору идуће године.

III.

Прочитан је предлог Бр. 651. Директора изложбе у Битољу за одликовање заслужних лица на сарадњи у приређивању опште пољопривредне изложбе у Битољу. — Одлучено: да се предложена лица одликују похвалницом Српског Пољопривредног Друштва а тако исто одликовати заслужена лица, која су сарађивали и на другим изложбама.

IV.

Прочитано је писмо Бр. 663. д. Димитрија Тркуље из Осека и прилог писма Грумбола из Лајпцига, да му је Сак изјавио, да ће платити израду повеља за Српско Пољопривредно Друштво, ако то одобри, па моли за наруџбину истих. —

Одбор је одлучио: да се извести г. Тркуља да се сада Управни Одбор излази пред годишњом скупштином и да ће се његова писма изнети на решење новом Управном Одбору.

V.

Прочитан је акт Бр. 613. Набављачке Задруге државних службеника, којим моли, да им се друштвени магацин по могућству, с времена на време, ставља на расположење за чување робе. — Одлучено: да се магацин друштвени не може уступити ни на најкраће време, јер је Друштву неопходно потребан.

VI.

Прочитан је акт Бр. 626. управника државног лозног расадника у Нишу, којим се извињава, да због послова у расаднику не може држати предавање у Власотинцима. Одлучено: да се за ово умоли окружни економ у Нишу г. Цветан Гроздановић, коме признати трошкове по рачуну.

VII.

Прочитана је молба управника Окружне Пољопривредне Станице у Лесковцу ЕБр. 2469. по којој је Одбор одлучио: да се усвоји предлог управе и да се дужни јечам у 526 кгр. исплати у новцу, рачунајући сваких 100 кгр. по 260 дин. по којој је цени Станица лицитацијом продала свој јечам.

VIII.

Прочитано је писмо Бр. 1. Пољопривредне Подружине среза Јасеничкоа о подизању Народног Дома у Паланци, којим моли за прилог ради остварења овог циља. — Одбор одлучи: да се упише за члана добротвора са улогом од 1 000 динара.

IX.

Прочитана је изјава Бр. 715 г. Благоје Д. Тодоровића члана Управног Одбора, да му је даље немогуће остатити као члан Управног Одбора, па моли, да Друштво да на идућем Збору попуни његово место другим лицем. — Одбор ово прими к знању.

X.

Уредник Тежака предлаже, да се одреди хонорар од 400 динара за сређивање садржаја Тежака за 1922. год. пошто је цео табак штампан најситнијим, петит, словима у збијеном слогу. — Одбор усвоји овај предлог и одлучи: да се садржај Тежаков за 1922. год. хонорише са (400) четири стотине динара.

XI.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора о набавци плава камена, по коме је одлучено: да се преписком са Господарским Друштвом у Загребу као најповољнијим понуђачем ступи у погодбу ради утврђења цене, које не смеју бити веће од овд. пијачних цена плавом камену и да се тачно одреди проценат добити, који ће припасти Друштву.

XII.

Прочитана су писма Министарства Иностраних Дела Бр. 167. 178. и 179. да је Друштву по набавци коју су изасланици Друштва закључили на име ратне штете по Версаљском уговору о миру послато: маје за сирење, плугова, сејалица и 300 крњача. — Одбор је ово саопштење примив к знању.

За овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младица-дивљака и то јабукових, крушкових, магривиних и шљива џанарика као и велики број младица дудових.

Младице I класе продаје по 600 дин. II класе 500, а III 400 дин. 1000 комада. Дудове младице продаје 20% јефтиније.

Управа продаје велики број бокора веома крупних баштенских јагода по 0·25 дин. комад; резнице добрих сората рибизле и резнице културних сората врбе.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова дијагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—3

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—3

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 12. БЕОГРАД, 25. МАРТА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Ревизија одлука воћарске комисије, донетих пре 22 године.

Приликом приређивања прве изложбе воћа о слави Српског Пољопривредног Друштва, на дан Светога Краља Милутина 30. октобра 1896. год. у Београду, изложено воће је било тако значајно и од лепих домаћих сората, да је ондашња Управа наредила, да се најбоље сорте и најверњи представници српског воћа одаберу, помолошки опишу, на укус и истрајност испитају, па затим ради моделисања пошаљу једној чувеној фирми за израду модела у Дрездену.

За тај значајни рад око помолошког описа, научног сређивања, испитивања на укус, трајност и других важних особина ондашњих наших домаћих сорти воћа, највише се заузео г. Благоје Тодоровић, данашњи начелник Министарства Пољопривреде и Вода.

Тако је онда урађено ради описа наших домаћих сората воћа и оснивања науке — Помологије.

Помолошко испитивање наших домаћих врста воћа је настављено на другој и трећој друштвеној изложби, приликом славе у 1898 и 1899. год. у Београду.

Помоћу израђених воћних модела и тачног помолошког описа из ранијих година, и обилатог материјала на четвртој изложби, приликом Друштвене славе у 1900 год., Управа Српског Пољопривредног Друштва приступила је, помоћу стручњака и трговаца воћа, да састави нарочиту листу домаћих и страних сората воћа ради будућег размножавања, у што већој количини, али у што мањем броју сората у појединим крајевима наше домовине, те да се оваквим начином размножавања створе нова и велика тржишта за извоз свежег воћа, једновремено по боји укусу и добу зрења.

Стручна комисија чинила је после подужа испитивања и саветовања о избору сората воћа за размножавање у четири воћарске области, тако, да страни трговци приликом куповине у појединим крајевима од једне врсте већа што већу количину плодова купити могу.

Ондашње Министарство Народне Привреде је усвојило тај распоред производње, изабраних врста воћа, и државни сресни расадници су онда по том плану размножавали поједине врсте.

Иста стручна комисија онда је продложила, да се наша домаћа шљива у будуће калеми на подлози од џанарике.

Двадесет и две године су прошле и за све то време није извршен научни или стручни преглед, нити је донесен који извештај какав је био успех тога значајнога рада, у правцу побољшања нашега воћарства.

Данас, после 22 године ондашњи калемови — саднице, су постали велика дрвета, која носе обилат род.

Зато мислим да, као члан бивше стручне комисије, имам право тражити да Српско Пољопривредно Друштво у 1923. год. унесе у свој рад испитивање одлука ондашње стручне комисије, или да умоли Министарство Пољопривреде и Вода да нареди, да се изврши стручан преглед о успеху или неуспеху у току тих прошлих 22 године.

Овом приликом требало би да се констатује:

1. Какав је успех постигнут после рада стручне комисије у 1900 год.?

2. Какав су резултат дале код нас оне стране сорте воћа, препоручене од стране стручне комисије у 1900. год. у погледу родности, крупноће и издржљивости, према поднебљу?

3. Да ли треба исте сорте још даље размножавати, или са другим заменити.

4. Какав је био успех са нашом домаћом шљивом, каламљеном на џанарици, с погледом на крупноћу, количину, квалитет плода, као и издржљивост дрвета, лишћа цвета и рода према мразу, болестима и штеточинама?

5. Какав је успех, кад су наше домаће шљиве каламљене, на другој подлози — црвењачи, белој шљиви, трношљиви и др.?

Да би се по предњим тачкама могао што тачније донети стручан и научан извештај, по-

требно је оне сорте воћа, о којима је реч, посматрати од цветања до употребе.

Имена тих сората, као и место где су размножаване, налазе се у литератури Српског Пољопривредног Друштва, а где су стигли на род, види се из извештаја оцењивачких одбора, на приређиваним изложбама, а и у изложбеним каталозима.

Ова комисија треба да коначно изучава ако не све врсте шљива у нашој домовини, онда бар сорте наше домаће шљиве, од којих има:

1. Шљиве које рано, а друге које позније цветају;
2. Шљиве које раније и које доцније зру;
2. Шљиве које су по облику дугуљасте и које су више округласте:
4. Шљиве које се лако одвајају од коштице, а које не; и
5. Шљиве које се разликују и по листу.

у Новом Саду. **А. Мајеровић.**

ИЗ ЛИВАДАРСТВА.

О дрљању ливада.

Посматрајући површину земље, која се зирати и засејава према месним климатским приликама разним културним биљкама, видећемо у поређењу са ливадама, да ливаде нарочито на влажнијим и мокрим теренима заузимају после кукуруза и пшенице прво место.

Све те ливаде (сем мали број оних које се састоје из детелине и луцерке) по природи самог терена и стицајем других месних прилика производ су природног начина подизања т. ј., ту пољопривредник није сам учествовао у њиховом стварању нити опет давао много неге за време пораста биљака на њима. Ми, пољопривредници засејавамо по сили наших потреба и друге биљке сасвим различитих особина од којих с правом очекујемо плод, али за време рашћења ми вршимо читави низ разних радњи. А шта међутим радимо са биљкама ливадског бусена? Готово ништа. Природна је последица да те и такве ливаде подигнуте на природан начин, а по закону изумирања и исцрпљивања биљне снаге не могу да дају онакве приносе какве би дале, када би се исте подигле на вештачки начин и када би се што и неговале. Исто је тако природно и савршено јасно да ће те ливаде, остављене само утицају месних прилика, а у непрекидној борби са другим биљкама безцветног (криптогамског) карактера и притиснуте сталном кризом својих животних услова, која проистиче из последипе необрађивања ливада, бити краћег века и давати сено лошијег квалитета, — а квалитет је једна од најважнијих особина ливадског сена. Е па кад је то тако, ставља нам се питање како и на који начин ми то можемо поправити и изићи у сусрет тешкоћама, којима подлежу наше ливадске биљке и отклонити узроке недовољног приноса наших ливада.

У овом случају ми можемо с обзиром на привредно — економске и финансијске прилике у нашој земљи и с обзиром на просветно културни степен до кога је доспео нам пољопривредник, отклонити све те недаће и кризе животних услова наших ливадских биљака (подразумевајући ту само природне ливаде) и ђубрењем и дрљањем. Пошто је и ђубрење једностранијег утицаја и пошто се оно употребљава само код сенокоша а не и код паша, а с обзиром на тему овога чланка, то ћу га за сада оставити да о њему преговорим другом приликом а сада да пређем на саму корист и значај дрљања ливада.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА
О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

Ја, као што се види, чиним строго упоређивање између способности тица и наслеђених или тачније речено устаљених навика подражавања дивљака, који граде своја обиталишта на исти начин, као и њихови родитељи. Деца и дивљаци најпре подражавају, а тек доцније размишљају; тај је случај и код тица и животиња.

Сва одступања у начину прављења тичјих гњезда имају се према наведеном сматрати као резултат различних узрока, који стално изазивају извесне измене због измењених органских или физичких погодаба.

У најважније од тих узрока, ваља, како изгледа, да убројимо већ поменуту организацију и утицај околине, на погодбе живота. Оба су узрока као што је познато подложна јаким колебањима. Основне црте гњезда сваке врсте тица зависе, као што је поменуто, од органске грађе саме групе тица, што нам даје права мислити, да те измене одговарају једна другој. Даље смо уочили, да тице измењују положај, облик па и саму конструкцију гњезда кад се природним путем или утицајем човека учини каква измена у градиву или положају. А, то нам опет даје права претпостављати, да се таква преиначавања врше за дуже доба после измењених спољашњих погодаба. Наравно, при том не треба да заборавимо, да су такве измене спољашњих погодаба имале утицаја на многа колена и да су она биле у складу с већим физичким периодама и изазивале последице, с којима нас упознаје геологија. Отуда можемо извести закључак, да се измене у облику и конструкцији гњезда, ма колико да зависе од тих погодаба изводе врло споро. Зато кад наиђемо на мање важне и лако изменљиве особености карактера које ма по чему одговарају уређењу гњезда, то ми једне од њих можемо сматрати као узрок другима, те у том случају имамо права претпостављати да је овде начин прављења гњезда узрок измењивању навика а не обратно. О појави такве узајамности, ја ћу већ рећи коју.

Класификација гнезда. За испитивања која су нам потребна, поделићемо сва гнезда у две велике класе; остављајући на страну све остале битне разлике и сличности, ми ћемо се у овом случају руководити само околношћу: да ли је гнездо у коме су јаја или младунци или у коме женка треба да снесе јаја, покривено или не. У прву класу

Да напоменом прво користи. 1) Уништава се маховина, једна од најштетнијих и најубиственијих биљака безцветног (криптогамског) карактера по траве ливадског бусена, лишаји и друге коровљиве траве. 2) Мрви се горњи слој земљине коре, чиме се врши улога обраде ливаде. О мрвљењу горњег слоја процеса и хемизма, који се после дрљања збивају истом имало би се више говорити, но с обзиром на мали обим овога чланка оставићу да о њему другом приликом говорим. 3) Уравњава се ливада па и ако је то уравњивање незнатно и савршено недовољно ипак је од великог значаја. Растурају се кртичњаци, мравињаци и т. д. 4) Дрљача врши у неку руку и улогу потстрекача биљних јединака т. ј. надражује биљке на већи и буднији пораст. Последња корист је од нарочитог значаја код бусеностих биљака као што је: утринац италијански, француски и др. 5) Напослетку мрвљењем горњег слоја омогућава се клијање семена ливадских трава чиме се обнављају и освежавају траве.

Значај дрљања ливада треба овако разумети. Радећи на побољшавању наших ливада како у квалитативном тако и у квантитативном правцу, радимо уједно на побољшавању нашег сточарства, радимо на побољшавању ренте од капитала уложеног у све то, радимо дакле на побољшању нашег динара који вратоломно па да и на крају крајева радимо, просто речено, у нашем општем и државном интересу. Зато дакле дрљајмо ливаде па макар и њивском обичном дрљачом или се удружимо и купимо ливадску дрљачу преко набављачке задруге. Дрљати у пролеће у другој половини марта.

Породин, 16 III-1923. год.

Мил. Д. Здравковић
Школовани економ.

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Користи од гајења свиња. Рационално удешено гајење свиња јесте једно од најкориснијих грана пољске привреде уопште и сточарства напосе. Пре свега треба указати, да је, према многобројним и разноврсним огледима о хранењу домаћих животиња, утврђено да свиње најбоље претварају своју храну у месо, маст и сланину, т. ј. у храну за човека и да су најспособније повећати своју тежину, превазилазећи у овом смислу за 2—3 пута друге домаће животиње. Осим тога свиње се најбоље искоришћавају од своје живе тежине, давајући до 90 од сто корисних делова код енглеских раса, око 85% код мангалица и 75—80 код малокултурних раса. У исто време обично одгајене овце дају око 55—65% а волови око 62—65%. Додајући горенаведеном и велику плодност, њихову прождрљивост (све што им се да ждеру), а тако исто брзи обрт капитала, који је уложен у гајење свиња, ми видимо сву корисност ове гране. Што се тиче продуката свињарства, они су врло добри за дуготрајно очување, врло лако се конзервишу и издржавају далеки транспорт.

У напредним државама, као што су Америка и Канада, свињарство игра велику улогу и местимице сав плодоред се принагођава овај грани пољске привреде, а у Данској успешно храњење свиња чврсто је скопчано с искоришћавањем млекарских отпадака.

У томе погледу код нас се свињарство налази још у неповољном стању, ма да су услови за њега повољни; треба обратити на њега већу пажњу и уједно с другима мерама дати пољопривредницима више знања о гајењу, неговању и одгајивању свиња, што ћемо укатко и чинити.

Кад прочиташ Тежак дај га и своме суседу да прочита.

уврстићемо све тице, чије су јаја односно младунци покривени не обзирући се на то на који су начин покривена брижљиво или просто, да ли се јаја налазе у дупљи дрвета или у пукотинама земље. А у другу класу убројићемо све тице, чија су гнезда потпуно отворена не обзирући се при том на начин израде самог гнезда и да ли каква израда постоји или не. Ковачи граде рупе у обалама река, детли и папагаји гнезде се у дупљама дрвећа; амерички Jeteridae гради дивно висеће гнездо, а царић прави гнездо налик на кубе. Гнезда свих таких тица спадају према наведеном у прву класу међутим гнезда дрозда, славуја и врапца спадају у другу класу као и гнезда сврачка, танагре, грабљивица, голубова и многих који живе на свима деловима земљине лопте.

Код оваке класификације, ми, као што се види, не обраћамо никакву пажњу на карактер гнезда. То је тако звано *функционална* а не *анатомска класификација.* И у једној и у другој класи има врло лепих и врло грубих „архитектура тица“. Не обзирући се на то, ми видимо, да така класификација одговара природном сродству тица као што и веће групе тица, које се налазе у несумњивом сродству једне с другима припадају искључиво једној или другој од тих класа. Тице *једног и истог рода или фамилије* ретко залазе и у једну и у другу класу, но у многим случајевима, њихова се гнезда битно разликују једна од других.

Тако н. пр. пузавице и већи део тица Fissirostres граде покривена гнезда. Из последње групе тица, нама су познате две врсте ластавица које граде откривена гнезда; несумњиво је, да се те тице јако разликују од других врста, с којима су оне заједно у нашој класификацији. Сенице граде своја гнезда врло различно; једне од њих граде откривена гнезда у каквим било пукотинама, друге праве кубаста или висећа откривена гнезда те отуда спадају у једну класу. Гнезда сврачкова (Lanius) такође су различна. Mynahs гради своја гнезда у дупљама слично гнезду сврачковом; љаштави чворци (из рода Calornis) граде висећа поткривена гнезда а представници рода Sturnusa (с дугачким и шиљастим кљуном) и Pastora (с кратким и стиснутим кљуном) граде гнезда у дупљама дрвећа. Значајан пример такве поделе тица за обе класе представљају врапци, јер док сви европски врапци граде откривена гнезда,* многи аустралијски врапци праве кубаста гнезда.

* Многи праве гнезда и у стрејама кућа — под ћерамидом. Прев.

(Наставиће се)

Разне расе свиња. Како је познато, наше домаће свиње су пореклом од дивљих свиња, које се и сада још налазе местимице у Европи и Азији, и све расе свиња су добивене путем одомаћења, одабирања и искуства човекова.

Раса свиња има доста, али ћемо се зауставити на опису најглавнијих и најинтересантнијих од њих.

Пре свега треба споменути енглеске расе свиња и поглавито, две од њих — *јоркширску* (крупну белу енглеску) и *беркширску.* Ове су расе произашле путем одабирања домаћих енглеских свиња и укрштавањем продуката одабирања с кинеском свињом, која је имала подобност брзо дебљати, давајући велику количину сланине и масти и одликујући се раностасношћу, а тако исто добро је предавала своје особине потомству. Домаћа енглеска свиња, која је, као што смо рекли, била већ побољшана одабирањем путем укрштавања с кинеском расом, добила је већи део особина кинеске расе, сачувавши код себе издржљивост и плодност, која је код кинеске расе била осредња.

Јоркширска раса чувена је због своје величине и тежине, јер у угојеном стању достиже 400 кгр. и више. Једногодишњаци често имају у гојеном стању око 2 товара. Ова је раса врло плодна — праси у једанпут 12—14 прасади. Под приликама Енглеске она је врло издржљива но ипак не дозвољава јој се у суровијим условима проводити зиму ван топлих свињаца и без доброг неговања.

При клању јоркшири дају 90% продуката од живе тежине и при одгајивању они су готови у порасту од 6 месеци, а $2^1/_2$—3 мес. гојења преко тога могу бити добри и за клање. Екстерјер (спољашни знаци) ове расе, укратко је овакав: глава широког чела, велики широки уши, широка и дугачка леђа, која се неприметно сливају с трупом, широке груди, бела чекиња покрива танку кожу, која нема никаквих пега. Тамне пеге и чак кожа тамне боје указују на нечистоћу расе.

Друга тако исто врло корисна раса јавља се беркширска раса. Свиње ове расе су црне боје, покаткад с пегама беле или жуте боје на ногама, челу и крају репа Ова је раса издржљивија него јоркширска и лакше се навикава на неповољне прилике. Она је исто тако плодна и раностасна, и за $1^1/_2$ године ове свиње су потпуно развијене према величини и тежини. Ова раса мало уступа јоркширској и тежина од 3—$3^1/_2$ тов. у угојеном стању за њу је нормална и типична. Добар тип беркшира има доста лаку главу с кратким вратом, добро развијене широке и дубоке груди, широка и равна леђа, добри бутови и кратке јаке ноге. Као што је било наведено, беркшири се одликују издржљивошћу и доста добро подносе врућину, због чега се могу препоручити и за јужно-европски климат.

Осим ових енглеских раса свиња има значај за укрштавање и гајење у чистој крви у другим земљама — *средња енглеска свиња,* која у угојеном стању долази до 2—$2^1/_2$ тов. живе тежине и која се врло добро гоји. Издржљивост и плодност је ове расе нешто мања од јоркширске, а раностасност је врло велика, надмашујући у овом чак и јоркширску расу.

Од раса, које имају локални значај треба споменути *мангалицу.* Свиње ове расе, мада нису толико раностасне и плодне, као енглеске, ипак доста се брзо развијају и гоје. У угојеном стању њихова тежина бива $2^1/_2$—3 тов. и гаје се поглавито за маст и сланину. Њезина боја је прљаво бела, и кожа јој је покривена врло коврџастом чекињом. Дугачки труп и доста високе ноге карактерише екстеријер ове свиње.

Расама локалног значаја припада и *шумадинска свиња.* Развијање ове свиње врши се доста споро, али је издржљивост и прилагодљивост њена месним приликама врло велика. Спада у врсту гојазних свиња и даје врло добру сланину и маст. Паметним одабирањем и укрштањем с енглеским расама или манголицом могуће би било јако повећати раностасност и плодност ове свиње, сачувавши издржљивост, прилагодност месним приликама и подобност давања добре масти и сланине.

(Наставиће се).

ИЗ МАРВЕНОГ ЛЕКАРСТВА.

О метиљу и лечењу метиљаве стоке

(Свршетак.)

Данас метиљ више не преставља никакву опасност, он је потпуно савладан новим проналаском лека, који се зове *„Дистол“* и који је апсолутно сигуран и поуздан. Лек дистол је пронашао Др. Јосиф Марек — Словак — професор високе ветеринарске школе у Пешти.

Дистол је лек у течности, који се справља из корена мушке папрати. Он се уноси у употребу у капсулама у обмотачима од желатина или од туткала.

Стока лечена од метиља дистолом, за кратко време оздрави, јер дистол за неколико дана убија и толике метиље у јетри. Стоку треба лечити од метиља, чим се први знаци метиљавости покажу, јер је то најкорисније али дистол помаже и доцније, само стока од метиља јако омршави, па јој треба дуже време да се опорави и дође до старе своје снаге. Најподесније време за лечење метиљаве стоке јесте крајем јесени и почетком зиме, када се стока повлачи са пашњака на зимовник — на храњење са сувом храном. Лечена стока дистолом после лечења за 2—3 дана слабије једе и добије пролив, од чега се не треба плашити, јер одмах после тога стока почиње боље јести, у снази се поправља, тежина грла расте, длака и вуна добију бољи сјај, на оним местима где је вуна опала почиње нова да расте, стока је веселија и у скоро потпуно оздрави.

Давање дистола бременој и млечној стоци потпуно је безопасно а млеко је нешкодљиво за сисанчад.

Лек дистол је тако справљен да га сваки одгајивач стоке може сам за своју стоку да употреби по већ прописаним упуствима. Трајање лечења је код оваца и коза *два* дана а код говеди и бивола *четири* дана.

Лечење треба предузимати увек пре подне пре храњења. Саветно је да стока која се жели лечити гладује 12 сати; то је лако извести: како се увечена храни, не хранити је до изутра 8. сати, кад треба предузети давање лека.

Приликом лечења стоку треба хранити са сувом и јаком храном и после лечења неколико дана, после ког времена може се стока слободно пустити на пашу свакуда и на свако место где је има.

Правилније, лако и брже дистол се даје стоци помоћу клешта и клипка, нарочито за ту сврху направљених, него прстима.

Са стоком треба благородно поступати и пажљиво лек дати; не треба насилно угуривати капсулу дистола са клештама јер се може капсула дистола да одгура у душник и у том се случају може грло да угуши и да угине. Најбоље је и најсигурније капсулу дистола помоћу клешта или прстима спустити на корен језика и оставити да је грло слободно прогута, што се одмах може лако видети. Ако случајно нека капсула дистола прсне у устима, треба главу грла које се лечи дићи мало у вис да би грло прогутало течност која се у капсули налази, ако ли би пак грло избаци капсулу на поље или се течност из капсуле проспе, треба исту количину обновити и дати одмах.

Која ће се количина дистола дати једном грлу, одређује се према животној тежини грла, зашта је врло важно да се свако грло пре лечења измери; што је год теже, потребна му је већа количина дистола.

Уз сваку количину лека даје се и упуство за лечење по таблици коју овде износимо:

Таблица за давање дистола стоци.

За коју стоку	Тежина живе стоке	Једна кутија: Паковање	Доста је	Садржи	Дневна количина	Трајање лечења
За овце и козе	до 20 ктг.	А	12 грла	25 гр.	1 А капсула = 1. гр.	2 дана
„	од 20—30 „	А	6 „	25 „	2 А „ = 2. „	2 „
„	„ 30—35 „	А и Аz	6 „	25+12.5 =37.5 гр.	2 А 1 Аz капс. =2.5 „	2 „
„	„ 35—45 „	А	4 „	25 „	3 А капс. = 3 „	2 „
„	„ 45—50 „	А и Аz	4 „	5+12.5 =37.5 гр.	3 А 1 Аz капс. = 3.5 „	2 „
„	„ 50 60 „	А	3 „	25 гр.	4 А капс. = 4 „	2 „
За говеда и биволе	„ 60—120 „	В	1 „	12 гр.	1 капсула = 3 гр,	4 „
„	„ 120—170 „	С	1 „	18 „	1 вел. 1 мала капс. 4.5 гр	4 „
„	„ 170—220 „	D	1 „	24 „	2 капсуле = 6 гр.	4 „
„	„ 220—270 „	Е	1 „	30 „	2 вел 1 мала капс. 7.5 гр	4 „
„	„ 270—320 „	F	1 „	36 „	3 капсуле = 9 гр.	4 „
„	„ 320—370 „	G	1 „	42 „	3 вел, 1 мала капс. 10.5 гр.	4 „
„	„ 370—420 „	Н	1 „	48 „	4 капсуле = 12 гр.	4 „
„	„ 420—470 „	J	1 „	54 „	4 вел. 1 мала капс. 13.5 гр	4 „

Да би се сигуран успех постигао у лечењу, треба се строго придржавати прописаних упустава, свако грло измерити и одредити му тачну количину лека, приликом лечења стоке хранити сувом и јаком храном, лечење благовремено предузети не чекајући да стока сасвим ослаби и да падне од слабости.

Неуспеха при лечењу може бити у оним случајевима само ако стока не буде лечена по прописаним упуствима, ако стоци није даван лек по мери него од ока и ако се благовремено не предузме лечење.

Лек дистол као клешта и клипак сточари могу добити код свих апотекара и дрогериста у целој нашој краљевини и код Заступништва фабрике „Каштел“ у Београду, Кнез Милетина бр. 59. где се могу добити сва упуства и обавештења бесплатно. Ћ.

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши.

У интересу пољопривредника, а непосредно и свију нас, јер сматрам да ја пољопривреда извор из кога црпемо сви моћ и снагу, износим овде моје мишљење о сејању кукуруза а у једно и значај једне прљопривредне справе која се зове „ваљак“

По мојој оцени и искуству, ваљак је једна од најглавнијих справа земорадничких, јер без њега нити може да буде добро — савремено сејање, следствено не може бити ни доброг рода нарочито ако дође суша као што је била прошле године.

Нама је свима, који се бавимо земљорадњом, а и кога она интересује, познато, да има разне врсте земље, као пескуша, кречуша, смолница и т. д. Кад нас преовлађује смолница, која је веома тешка за обрађивање нарочито у пролеће када је кишевито.

Узмите сада овакав пример који је истинит, на који ћемо на сваком кораку у земљорадњи наићи.

Земљорадник пооре своју њиву, орање је потпуно грудваиво јер је смолница, т. ј. бразде се не троше него се испрекидају на велике комаде које пролетње сунце испече тако да кад погледате поорану њиву изгледа вам као да је по њој разбацано камење из каквог мајдана. И шта бива? Сејање кукуруза изврши се на таквом орању, и ветар који је у пролеће доста јак продире испод оних грудава — орања, те се тако сва ораница пре времена осуши и семе, кукуруз не може да никне или, ако никне врло слабо напредује или се осуши. Мени су земљорадници причали да им је на тако спремљеним њивама кукуруз посејан у пролеће, никао у јесен. Овакво обрађивање земље код нас прелази без сваке сумње 85—90%.

Да је у селу било бар два ваљка, овако се не би десило јер би земљорадник грудве ваљком уситнио, орање притиснуо тако да ветар не може да продире у унутрашњост орања и да суши земљу. Поред тога сејање би се могло извршити најбоље сејалицом или под бразду, што би допринело уштеди на сејању и бољем, дубљем, подједнаком сејању.

Претресајући ово питање са неким економима са свршеном пољопривредном школом, изненадило ме је њихово мишљење, да се ваљком постиже противно дејство т. ј. сушење земље, јер како они кежу, ваљак притискујући земљу истерује влагу горе. Па нека ваљак и истера влагу горе на површини орања, ње ће нарочито у пролеће када готово увек имамо доста кише, бити задовољно у орању да би могао проклијалом зрну бити осигуран брз напредак Главно је да смо ми, оваквим радом постигли да ветар не може да продире у орање и да га суши, већ само брише по његовој површини, а ово за сушне године много значи. У осталом за наше земље може се и нарочити ваљак израдити, зато су наши економи који на жалост (не њиховом кривицом) не врше довољно праксе у овом погледу у среским расадницима.

Горе сам напоменуо да би требало у селу имати бар два ваљка којима би се земљорадници наизменично служили. Али ко ће њих набавити? Сам земљорадник или

Држава? Земљорадник није у стању јер нема новаца, а држава да набави и да му поклони и то не може бити. Треба изабрати средину т. ј. да држава набави ваљкове који су подесни за нашу земљу и разда их земљорадницима на отплату или на употребу уз наплату извесне провизије.

Па не само ваљкове вађ и све друге справе треба набавити и раздати земљорадницима на отплату. Или ако не тако, онда отворити кредите земљорадницима уз какав мали интерес, јер треба имати у виду да наш земљорадник нема ничега што му треба за његов занат, а тако исто и што му треба за живот. Наша пословица лепо каже: „Без алата нема заната“,

На крају да упутим један апел трговцима, занатлијама и чиновницима нарочито овима последњим, јер нам се из њихових редова рађају управљачи: Ако желите себи добра, помогните земљорадника у његовом послу.

Г. Уредниче, са жељом да помогнем земљорадљи, у овом случају гајењу кукуруза и написах овај чланак.

Јован А. Ћирић,
члан ресавске пољопр. подружине.

* * *

Поводом ваше анкете о утицају прошлогодишње суше на кукурузе, ја вам могу доставити ово:

Да би кукуруз издржао на суши, потребно је земљу орати двапут.

Најбоље је сејати ако је старо орање сејалицом, а за плугом у четврту бразду.

Сејање сејалицом и у бразду сигурно је од суше зато, што прва клица кукуруза иде у здравицу где има више влаге, коју је усисала земља пошто је двапут орана.

Сејање сејалицом удесити тако да ред од реда буде 0.80 м. далеко.

Још је главна ствар и дрљање што се ради пре и после сејања, а нарочито ако се појави нека роса макар и најмања.

Чим кукуруз добије треће перо одмах иде прашач и разређивање које се ради са највећом пажњом. Струк од струка треба да је раздалеко за 0.60 м.

Огртање кукуруза није од велике важности.

Ово сам искуство стекао читањем пољопривредних књига и праксом на мом имању.

Драгоје Ж. Марјановић,
тежак, Жељ. Стан. Марковац.

ГЛАСНИК

Младићи за пољопривредну праксу у Чехословачкој. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на једној од последњих својих седница решио је да у овој години, почетком априла испошље 10 младића на пољопривредну праксу у Чехословачку.

Ти младићи биће старањем Чехословачког Друштва, „Земљоделска Једнота“ смештени на имања Ческих пољопривредника где ће имати стан и храну и сматрати се као чланови породице. Они ће пробавити на пракси годину дана и за то време узимати учешћа у свима радовима на имању где буду били. Одело и обућа пашће на терет самих младића.

Путне трошкове за одлазак до места где буду ти младићи смештени у Чехословачкој и повратак у Отаџбину поднеће Српско Пољопривредно Друштво.

Услови су за пријем поменутих 10 младића:

1. Да су рођени на територији Србије или Црне Горе;

2. Да су свршили коју нижу или практичну (при станици) пољопривредну школу у Србији;

3. Да нису млађи од 17 ни старији од 22 године.

4. Да долазе са свога имања т. ј. да нису ни у каквој државној или приватној служби.

Молбе с документима кандидати треба да пошљу Друштву најдаље до 5. априла ове године, када ће се извршити и избор.

Изабрани младићи дужни су дати Друштву обавезу, коју ће и њихови родитељи потписати, да ће се по свршеној пракси у Чехословачкој вратити натраг у своју Отаџбину и продужити рад на своме имању.

Изабране младиће упутиће Друштво у Чехословачку са једним својим нарочитим изаслаником.

Нова Виноградрка — воћарска школа. — Њ. В. Краљ подписао је под 15. фебруаром т. г. указ, да се у *Александровцу*, у срезу жупском, оснује виноградарско-воћарска школа.

Ова се школа оснива по закону о специјалним пољопривредним школама, те ће њен задатак бити, да ради специјално на спреми младића у виноградарству, подруаарству и воћарству и на унапређењу тих грана у Жупи.

Ради оснивања ове школе уступили су Министарству Пољопривреде бесплатно потребно земљиште срез жупски-сремски расадник са зградама и пољопривредна подружина среза жупског своје земљиште у Павловици и Присоју.

Чим буџет за 1923/24 годину буде одобрен приступиће се отварању школе.

А. Г. Ј.

ЗАПИСНИК

V редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане у дому друштвеном у Београду 3. федруара 1923. године.

Били су присутни: п.председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Др. Веља Стојковић, Вића Т. Радовановић, Славољуб Илић и Драгутин Спремић.

Као гост присуствовао је редован члан г. Милош Тодоровић

Председавао п.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Потпредседник пре преласка на дневни ред, саопштава тужну вест, да је члана Управног Одбора г. Александра Г. Јовановића задесила велика жилост, умрла му је мати и моли чланове, да сутра по подне присуствују погребу. — Примајући к знању ову тужну вест, Управни Одбор устајањем и са „Бог душу да јој прости“, одао је покојници последњу пошту.

II.

Прочитан је записник IV. седнице, који је са мањим изменама примљен и усвојен.

III.

Прочитан је извештај о раду Српског Пољопривредног Друштва у 1922. година спремљен за XXXXIX редовни Годишњи Збор. — Одбор прима к знању и одлучује: да се годишњи извештај скрати и са билансом за 1922. годину штампа у 200 примерака.

IV.

Прочитан је предлог буџета за 1923. год. — Одбор усваја овај предлог буџета и одлучује: да се исти штампа у 100 примерака.

V.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора за одређивање цена огласима, који ће се објављивати преко Тежака. — Одбор прима к знању овај предлог и одлучује: да огласна цена на целој 7. или 8. страни буде по 400 динара; $^1/_2$ од ових страна 250 динара $^1/_4$ стране 150 дин. $^1/_8$ стране 80 дин, за $^1/_{16}$ стране 50 динара; а испод $^1/_{16}$ да важи као и за $^1/_{16}$ стране. Од ових цена дозвољава се попуст од 10% за оглашавање од 5—10 пута; 15% од 11—25 пута; 20% од 26 до 40 пута; и 25% преко 40 пута.

VI

Прочитано је мишљење Књижевног Одбор, да су комисијски отворене 4 понуде за штампање адреса за Тежак и да је од њих најповољнија штампарија „Павловић и Компанија“ па предлаже, да се њој уступи штампање адреса: — Одбор је примио к знању и усвојио ово мишљење.

VII.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора о рецензијама за спис г. Милана Ђурића, — Одбор прима к знању и одлучује да се и трећем рецензенту г. П. Т. Тодоровићу изда хонорар од 100 дин.

VIII

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора, да је најповољнија понуда за штампање „Извештаја о стању пољопривреде у округу ужичком“ штампарије „Скерлић“ те да би њој требало уступити штампање овог извештаја, — Одбор прима к знању и усваја ово мишљење Књижевног Одбора.

За овим је закључена седница.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова дијагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви дијагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—2

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—2

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 13 БЕОГРАД, 1. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Државни лозни расадник у Кавадарцима.

Тиквеш је од давнина познат као чувена виноградарска област у Јужној Србији. Обухвата повећи простор од крајњих граница тиквешког округа према Прилепу, па до Вардара. Главнија су места: Кавадарце, које се налази у средини области; и Вардарски Неготин, који се налази на периферији, код Вардара. Област сачињавају већином брежуљци са благим косама, на којима су виногради, и равнији терен поглавито око Кавадарца, на коме се гаје пољски усеви као: кукуруз, пшеница и мак. Гајење последњег усева изводи се доста рационално, и кавадарски мак је чувен по продукцији и по квалитету производа: смоле (афиона) и маковог семена.

Сл. 1. Курс калемљења у државном лозном расаднику у Кавардацима.

Али виноградарство било је главна производна грана области. Производило се вино, али највише се продавало грожђе, пошто су сопственици знатан део Мусломани. За време бербе ту је необично јак покрет. Грожђе се носи на магарцима у вароши и на железничке станице и ту га откупљују винарски трговци за прераду у вино, или за извоз у већа места у земљи ради производње вина. Грожђе је необично слатко и једна одлична основа за јака и квалитетна вина. Преовлађује прокупац, а има и пловдине и скадарке. Прокупац је мекши, но што је у Крајини и Шумадији, и пун грожђаног сока. Док су још виногради били незаражени, основана је била у Кавадарцима виноградарска задруга, која је по људима који су били на челу, могла имати јаког успеха. Али настаде други — светски рат, виноградске радње нису се вршиле како треба, те филоксера са пероноспором мало по мало упропасти све винограде, тако да се после рата становништво нађе пред пустим парлозима. Кад је овај главни извор благостања пресушио, наступило је сиромаштво, тако да се ни дан данас још не може становништво овог краја да поврати. Јер земљиште, по својој структури, није за друге културне биљке, и ако се морају сејати ратарски усеви, принос им је веома слаб и непоуздан. Зато се радије и не сеју; ви видите док се оком може сагледати једну пустињу од кршевитог терена на коме се ни трава честито не може да одржи.

Једна је неопходна нужност била повратити тамо винограде: колико ради терена, а толико и ради тога што је народ свикао на радове у винограду, те му је тешко учити се новим радовима. Привреда онога краја упућена је готово искључиво виноградарству, и само обновљено виноградарство може повратити у оном крају старо благостање и обезбедити живот села и градова.

Оценивши правилно прилике и погодбе Министарство Пољопривреде одлучило је одмах после рата, да у централном месту тиквешке виноградарске области, у Кавадарцима, установи *државни лозни расадник*. Подесно земљиште за то одмах је нађено и приступљено је оснивању. И већ трећа година како се тамо са ванредним успехом ради. Земљиште је правилно риголано и већим делом су већ посађени матичњаци од одабраних издржљивих лоза и нешто каламљеном лозом. Вршена су већ и каламљења у самом расаднику и сељаци, велики и мали, долазе многобројно на курсеве, уче се каламљему, стратификовању и сађењу лозе, остају неко време као радници у расаднику, те се тако практички још боље спремају. Чим буде могућност да се произ-

води више материјала за каламљење, обучени радници прионуће око подизања нових винограда, те ће обнављање виноградарства кренути у овом крају брзим током, брже но ма где другде. Радо напомињемо, да заслуга за то припада у многоме и лично управнику лозног расадника г. Свет. Петровићу, који је својим енергичним и истрајним радом у организовању расадника приређивању курсева и добрим опхођењем с народом сјајно одговорио својој дужности. Он је на том месту од оснивања расадника и решен је да своје дело и до краја проведе. На сликама које приказујемо у овом броју *Тежака* види се једна група добро-

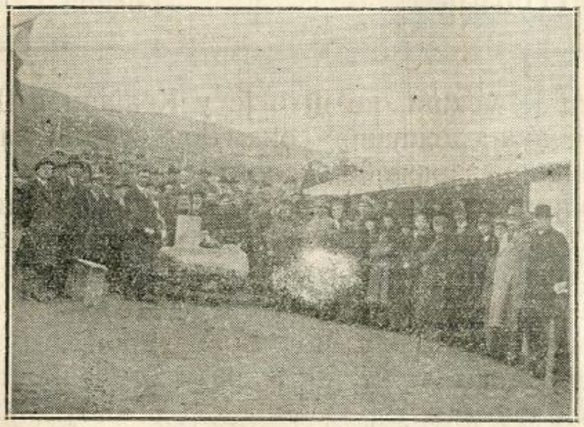

Сл. 2. Прослава крсног имена у лозном расаднику у Кавадарцима.

вољних ученика у каламљењу лозе при раду око резања резница издржљиве лозе, предвођени од управника расадника као руковође курса; и прослава Крсног Имена Св. Трифуна у расаднику. Позади ових су привремене зграде расадника: калемарска радионица и трап за чување лозе у зиму.

За Јужну Србију имамо још један нов државни лозни расадник у Скопљу. Основан је у исто време као и тиквешки и има задатак да изврши обнављање виноградарства скопљанске и даље околине, које је било такође некада на гласу. И организовање овог расадника креће се брзим током, и досада већ показује врло повољне успехе. Народ се интересује, и полази уредно калемарске курсеве, који се и овде редовно приређују.

— — Ђ.

ИЗ РАТАРСТВА

О гајењу пиринча

Пиринчом се храни $^1/_3$ целокупног људства. Он води порекло из Китаја и Индије. Тамо и данас на влажним местима дивљи расте. Пренесан је у Шпанију за време Александра Великог и његову културу увели су Арабљани. У Италији почео је да се гаји тек у XIX веку, одакле је пресен у нашу Војводину. Од свију европских држава, највише се гаји у Италији. У нашој краљевини једва ако се гаји на 1500 — 2000 хектара. Највише га за сада гаји Државно Угледно Пољопривредно Добро „Косанчић“ у Бачкој. Један део овог лежи на левој, а други на десној страни канала „Краља Александра“, а између села Кустура и Порже.

У „Косанчићу“ се пиринач почео да гаји од пре 40 година. „Косанчић„ се раније, за време Мађара, звао „Пуста Пенкла“, и био је такође државно добро. Име „Пуста“ ово имање добило је зато што је заиста пусто, т. ј. ненасељено и мочарно, а „Пенкла“ по инжињеру, који је пронашао да на њему може пиринач да расте и успева.

Први је почео пиринач на „Косанчићу“ да гаји неки Јеврејин Бирбаун из Пеште. Он је ово имање држао под

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*
(Наставак).

Полне разлике у боји тица. По извршеној класификацији тичјих гнезда, расмотримо тице које их граде, Да то урадимо, поделићемо тице у извесне групе по боји њихова перја, т. ј. да ли се мужјаци разликују по боји перја од женака или су подједнаке боје.

Полна разлика у боји перја код тица за природњаке је врло значајна а објашњавају је одабирањем по принципу Дарвиновом. Нама је познато на који су начин фазани, петлови и тетреби добили своје сјајно (љаштаво) перје, и већу крупноћу — ми то објашњавамо непрекидним такмичењем. Но та теорија не објашњава нам зашто су женке неких тица нпр. тукана (Rhamfastos), пчелара, гњураца и неких сеница по боји перја истоветне с мужјацима, док су међутим женке других тица, нпр. пиприда, танагрида, рајске тице, косића и др. затворениje боје, т. ј. толико различне, да се на први поглед може помислити да чак и не припадају једној и истој врсти.

Закон: Од боје мужјака заваси начин прављања гнезда. Да бих ово објаснио, ја ћу истаћи овде једно правило које се с малим изузетком може односити на све тице. То правило гласи: *у случају, кад и мужјак и женка имају шарено перје, гнезда таких тица припадају увек првој класи, т. ј. покривена гнезда њихова скривају потпуно тицу у доба ношења јаја, а ако постоји велика разлика у боји, т. ј. да је мужјак отворениje а женка затворениje боје, гнезда таких тица спадају у другу класу, јер се женка која, у отвореном гнезду, лежи на јајима, може лако да запази.* Ја ћу за потврду тога правила извесна факта а затим показати на који се начин могла поставити таква веза између боја тица и начина прављења гнезда.

У тице, које имају бојено перје као и мужјаци, или је такво да је лако уочљиво, убрајају се:

1. Ковачи (Alcedinidae). Женке неких тица из тога рода тица потпуно су по боји перја истовитне с мужјацима, а код неких та је боја нешто различнија али ипак таква да је женка уочљива. Неки мужјаци имају бојену пругу на грудима а женке је немају нпр. Helcyon giops из Терната. Код неких америчких врста та је пруга у женке црвена; у тице Dacelo gaudichandii и других сличних, женка има црвен реп а мужјак плав. Већина ко-

закуп неких 15 година. Прве је вештаке — раднике за гајење пиринча довео из Италије. Такође је и семе из Италије донео.

Мађари су од овога имања, кога има око 2000 катастарних јутара испланирали и удесили за гајење пиринча око 700 кат. јутара, (1 јутро има 57 ара), и сваке године сејали пиринча на 150 — 200 кат. јутара земље, што толико данас и ми чинимо.

Пиринач се сеје свако четврте или пете године на једно исто место.

За сејање пиринча земља се с јесени што дубље пооре, а по могућству и нађубри. Наравно као што сваки други усев захтева ђубревиту земљу, тако исто и пиринач. С пролећа, пре но што отпочне сејање пиринча, а то бива у месецу априлу, земља се опет пооре, али само плитко, а ако је чисто земљиште, онда само подрља и пусти вода у фијоке да сва земља огрезне у води. И тада се види где су удољице а где узвишенија места, јер су узвишенија места сува, а удољице у води, а то не сме да буде Дакле, земља у фијокама мора да буде подједнако равна, испланирана.

Када је ово све свршено, пред само сејање, пусте се равњачи (исаполо), да земљу добро измуљају и грудве разбију, јер испод неразбијених грудава семе неће да проклија.

Ова је справа налик доста на дрљаче, само што је направљена од дасака, а спреда одоздо има дугачке гвоздене повијене уназад зупце, који муте воду, праве муљ, и дробе грудве.

Тек у тако измуљаној, замућеној земљи пиринач се се сеје.

Пиринач се сеје руком, омашке, јер још ни до данас није пронађена справа за сејење пиринча.

Пре сејања на 24 сата, пиринач се у џаковима, потопи у води, да зрно дође теже, да га ветар при сејању не носи и да пада вертикално у воду, кад га сејач баци увис за сејање. Сејање се врши овако.

Сејачи важу празне џакове и удесе их тако да их могу о врат обесити, па у њих успу поквашеног пиринача онолико колико може ко понети. Сејача је обично по неколико. Први сејач који иде напред побије две беле застава т. ј. обележи правац, и тако сејњем иде право на обележену тачку, а остали за њим на одстојању онолико колико се простор између једног и другог сејача може захватити.

Сејање пиринча обично се врши од 24 до 26. априла. То је најбоље време за сејање пиринча.

На једно кат. јутро иде 60—70, кгр. семена.

Када је семе посејано, вода стоји у фијокама све док пиринач не проклија. Колико ће његова клијавост трајати, зависи од топлоте времена.

Чим проклија пиринач, а то обично бива после 6 дана, вода се из фијока испушта, али земља мора бити влажна, но без воде.

Вода мора да се испусти због тога, да се корен пиринча учврсти за земљу. Овако без воде, само у влажној земљи, треба оставити пиринач до 8 дана, а ако удари јака жега, те земља почне пуцати, онда се мора одмах вода пуштати, али не много, но само да се земља овлажи.

После 8 дана одводњавања, пошто се корен учврстио за земљу, треба пустити воду.

Вода се, с почетка док је још мали пиринач, по мало пушта т. ј. постепено, обично 3—5 см., а после се, у колико пиринач јача, у толико више пушта.

После сетве на месец дана настаје прво плевљење пиринча. Оно се врши по води.

Пиринач је јако осетљив према корову, те ако корова буде, пиринча неће бити.

вача гради своје гнездо подубоко у земљи. Tanysiptera гради гнездо у мравињацима термита (белих мрава) или у пукотинама нагнутих стена.

2. Monotidae. И мужјак и женка имају скоро подједнако бојено перје; гнезда граде у пукотинама земље.

3. Bucconidae. Ове тице имају врло лепо перје а неке од њих крвав-црвен кљун; по боји перја оба су пола готово једнака. Гнездо граде на обронцима.

4. Trogonidae. У ових, великих, тица, женка нема тако светло перје као мужјак, али је оно при свем том такво, да пада у очи. Гнезда граде у шупљем дрвећу.

5. Пупавци (Upupidae). Због пругастог перја и велике ћубе, ове тице падаiу јако у очи. Оба су пола по перју готово једнака. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

6. Кљунороге (Bucerotidae). Ове велике тице, сличне гавранима, одликују се огромним зупчастим и на ниже искривљеним кљуном који је обично подједнаке боје и код мужјака и женка. Гнезди се у дупљама дрвећа, где је женка потпуно заштићена од сваког погледа.

7. Capitonidae. Све тице из овога рода имају врло светлу боју, а што је највише уочљиво, оне на глави и на шији имају пеге отворенije боје. Оба су пола по боји перја подједнака. Гнезда праве у шупљем дрвећу.

8. Тукани (Rhamphastidae). Ове, посве лепе тице одликују се светлом бојом, огромним кљуном и великим лепим белим или жутим перјем на репу. По боји перја оба су пола једнака. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

9. Musophagidae. Како глава тако и широк и висок кљун ових тица светле су боје у оба пола. Гнезда се праве у шупљем дрвећу.

10. Centropus. И ове тице имају врло лепу светлу боју; оба су пола по боји перја подједнака. Гнезда су им кубаста.

11. Детли (Picidae). Код ових тица је већа разлика, по боји између женке и мужјака; женка има често место црвене перјанице белу или жуту, но то ниуколико не причињава да је мање уочљива. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

12. Папагаји (Psitaci). Код ових, сваком познатих, тица, које имају лепо светло и разнобојно перје, узима се као правило, да су оба пола једнака. Такви су лепи примери и из фамилије лори, какаду и гњураца, но у неких папагаја постоји извесна, мала, разлика у боји перја. Сви они граде гнезда у шупљем дрвећу, у рупама у земљи, или у мравињацима белих мрава.

(Наставиће се).

Прво плевљење је од корова, тако зване „шашé“. То је коров са сабљастим и оштрим лишћем, а на врху има кадифасту бобицу.

Када се сврши прво плевљење, вода се одмах испушта, да се пиринач од гажења поправи и што дубље укорени.

После 6 дана од првог плевљења, вода се опет пушта. Тако вода стоји једно 15 — 20 дана, па отпочне *друго, најглавније плевљење.*

За ово друго плевљење, узимају се сасвим вешти радници, који знају разликовати мухар од пиринча. Јер пиринач док није искласао, највештији се радник превари у чупању, те често пута место мухара, ишчупа пиринач, који је врло сличан мухару. Сем мухара и други се коров чисти, ако га буде имало, да само пиринач чист остане. Коров који се ишчупа по пиринчу, оставља се одмах у самој њиви, у пиринчу на гомилице, где доцније иструне.

Пиринач се много бокори. Од једног зрна добија се око 30 заперака (бокора).

Чим се друго плевљење сврши, вода се опет испусти и после 6 дана наврати и остави да пиринач, онако опљевљени, расте.

Када наступе преко лета јаке жеге, врућине, и примети да се на површини воде нахватила зелена жабокречина, а то је услед устајале воде, онда се вода испушта и у фијоке пушта друга свежа, пошто пиринач воле увек свеже воде.

Пиринач у јулу месецу почиње класати. За време класања воде треба да буде од 8—10 см., а када искласа, вода се пушта и до 15 см.

За време цветања не сме се по њему ништа радити.

Оволико му воде треба за време цветања за то, да га што мање може ветар љуљати и у цветњау ометати, у заметању плода.

И ако је лето кишовито, ипак пиранач не сме остати без наводњавања као и на суши.

Пиринча има две врсте: са и без осја. Управа гаји пиринач без осја, јер се лакше плеви од мухара и ако пиринач с осјем више даје приноса, али се веома тешко распознаје од мухара.

Када почне пиринач да зри, а то је од половине месеца јула, онда га треба чувати од штеточина. Највећи су му непријатељи дивље пловке и врапци. Врапци га нападају дању а пловке ноћу. Врапци се плаше четркаљкама, а пловке ноћу ватром и лампама, јер беже од светлости. Но чешће их чекају и ловци и убијају.

Од 15. августа пиринач се жање.

Од сетве до жетве, обично се рачуна 100 дана.

Пре жетве на 15 дана, вода се испусти и земља осуши.

Жетва пиринча врши се српом и одмах везује у мале снопиће и дене у гомилице усправно. Зрно веома лако испада из класа, те га треба обазриво жети, везивати, денути и превозити.

Врши се као и жито, само се мења бубањ, нарочито удешен за вршај пиринча.

Овршено зрно несме се одмах мећати у магацин, но се остави на гувну 4—5 дана да се просуши, а ако је кишовато време суши се у нарочитим сушницама удешеним за то.

На једном влату има преко 100 зрна.

Са једног кат. јутра добија се, када добро роди 1800—2000 кгр. непрерађеног пиринча.

Коста Ивковић,
рачунов. Држ. Добра „Косанчић“.

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Одгајивања свиња. Продуктивно гајење свиња може се вршити или у чистој крви неке одређене расе или путем укрштања свиња благородних с месном домаћом расом. Први начин је добар и корастан само у присуству одређених прилика т. ј. доброг храњења, неговања и добро удешених стаја, паметног руководства и сталне промене пунокрвних нерастова. Овако се може поступати само код специјалних завода и расадника свиња, као што су државни, друштвени и приватни. Укрштање или метизација је кориснија за ситна газдинства, за средњег и малог пољопривредника Мелези, који су добивени од овог укрштања нису тако нежни, боље издрже месне прилике и не захтевају тако брзо промене нерастова, ма да и овде треба нова чиста крв. Међутим, већ први приплод, т. ј. прва генерација мелеза знатно се повећа у величини, тежини и раностасности. После дуготрајног укрштавања добивених мелеза ($^1/_2$, $^3/_4$, $^2/_8$, $^5/_{16}$ чисте крви) с пунокрвним благородним нерастовима добићемо преко 5—6 поколења скоро пунокрвних животиња и можемо прећи, ако желимо, на гајење пунокрвних свиња, што је скопчано с горенаведеним условима.

Постоји још један начин гајења укрштањем најпростији. У овом случају продукат првог укрштања, т. ј. тако зване полукрвне свиње иду на одгајење и продају. Ови су мелези већ добили од пунокрвних нерастова већу величину, тежину, способност бржем одгајивању. Још боље кад на продају иде друга генерација, т. ј. животиње с $^3/_4$ чисте крви.

Сви ови начини гајења свиња, само се по себи разуме, пре свега захтевају врло опрезни и искусни избор приплодних грла, како нерастова, тако и крмача.

Нарочито се опрезно мора вршити избор нераста, јер добар нераст одмах даје чврст основ за запат. Пре свега, наравно, треба, да је нераст здрав, пунокрван и пореклом не од блиског сродства. Он мора одговарати знацима своје расе и свакако имати дубоке широке груди, равна без седла леђа и доста високе нормално и широко постављене ноге и добро развијене бутове.

Кожа нераста мора бити доста танка и растегљива (еластична).

Неговање нераста треба да буде добро и држати га треба одвојено од крмача, пружајући му могућност слободног кретања и пасења.

Хранити га треба поглавито јаком храном: прекуљеним јечмом, овсом, мање кукурузом, јер кукуруз врло дејствује на одебљање; младим нерастовима су за препоруку мекиње. Сву ову храну треба давати у довољној

количини, али треба имати на уму, да сувишно храњење може изазвати брзо одебљање нераста, што штетно утиче на његову полну способност.

Кад треба спаривати свиње? Прво се спаривање нераста не препоручује пре године и на једног нераста у току године дана не мора доћи више од 50—60 крмача, под условима да се спаривање врши под присмотром и контролом. При оваким условима нераст може служити као приплодно грло 5—6 година, после чега постаје сувише дебео и бесан и мора бити шкартиран.

Што се тиче избора крмаче, то она, само се по себи разуме, пре свега мора одговарати знацима своје расе, мора бити у потпуном здрављу и доброг ектеријера.

Она треба да има велики трбух с најмање 12 сиса.

Пуштати крмаче у спаривање пре 10—12 месеца никад не треба, јер сувише младе крмаче, још не потпуно развијене, дају слабо и малобројно потомство и рђаво га хране млеком.

Али међу тим, овде у земљи, као и у Русији, често се може видети 9—10 месечна крмача, врло слабо развијена са неколико врло слабих прасаца. Ова појава је врло штетна за свињарство, и овако рано спаривање свиња мислим, врши се из погрешне економије, када се жели добити што пре од својих свиња приход, не рачунајући на то да је овај приход у ствари врло скуп.

Спаривање крмача врши се онда, кад се оне налазе у жару, који код свиња обично траје 1—3 дана, понавља се кроз 21—28 дана, а покаткад и раније.

Ово стање може се увидети по немиру крмача, врискању, скакању на друге свиње, набубрењу полних органа и течењу слуза из њих. Сви ови знаци нису једнаки код појединих грла: код неких они су врло јасни, код других мало приметни.

Крмачу, која се налази у жару, и која је већ достигла 10—12 месеца, пуштају под нераста и остављају код њега, док не ускочи 2 пута. Ако се жар не понови преко 21—28 дана, може се рачунати да је крмача оплођена и за време од 4 месеца (3 м. 3 нед. и 3 дана) она се мора опрасити; после тога жар обично долази на 6—8 недеља, што зависи од времена одбијања прасаца од сисе.

Свиња може давати потомство до 3 пута годишње или до 5 пута за 2 године, али боље је, кад она даје за годину дана 2 приплода, јер у овом случају она тако не омршави и не даје слабо потомство.

Нега бремених крмача. Крмачу, која је бремена, треба хранити сурутком, коренастом и крталастом крмом, купусом, луцерком, детелином и смесом мекиња и прекрупљеног јечма, давајући кабасту храну за попуњавање црева и стомака и чисту воду, колико попије.

Пре прасења количину хране треба у неколико смањити и давати је у житком стању.

У ово време бремену крмачу одвајају од других свиња и брижно пазе на њу. У штали, где се она мора опрасити, метну ситно сечену сламу, да се прасци у сламу не могу заплетати; и даље уз дуваре, ако је штала тескобна, за препоруку је учврстити даске у облику ограде на 20—25 см. од пода, где би се прасци могли скривати у опасном тренутку, те да их крмача не би могла пригњечити уз дувар.

Близина прасења лако се може дознати, јер тада крмача почиње правити себи гнездо од сламе, грања и т. сл. и њезино виме набубри.

Прасење обично тече лако; само код крмаче, које се прасе први пут, прасење се врши у неколико теже, нарочито у почетку. За време прасења неопходно је потребно пазити на крмачу да она не би појела прасад или да не задави по које прасе. Стога се препоручује чим се прасе појави одмах га узети и држати га у топлом месту до свршетка прасења.

Ако је крмача више прасаца опрасила, него што има сиса, најгоре од прасаца треба избацити и уништити. Али ако у ово време имамо другу крмачу, која се налази у таквом истом положају и код које су слободне сисе, могу се сувишни прасци дати новој мајци.

Крмаче, које једу своје прасце, не треба никако остављати за приплод, а ставити их треба на гојење за клање. Зато још док крмаче нису навикнуле да једу своје потомство, никад не треба после прасења остављати постељицу, но је одмах треба избацити, чим се она појави, што се обично деси брзо после прасења.

(Наставиће се.)

БЕЛЕШКЕ

Да се сузбије дифтерија (гушобоља) код живине. — Дифтерија је заразна болест и лако се преноси од заражених грла, са којима живина долази у додир. Да се живина сачува од те болести треба дезинфиковати живинарник, посуђе из кога живина пије воду, гњезда у којима носи, мотке на којима леже итд. То се врши на овај начин: најпре очистити све предмете, на којима живина лежи или са којима долази у додир па их испрати кључалим цеђом; затим полити, попрскати каквом прскалицом зидове под и таван раствором зелене галице у размери 30 грама те соли на 1 литар воде и најзад окречити дуварове кречом.

Тако се ради ако се и живина гаји у живинарнику; ако се живина гаји у слободи, болест се може пренети од суседних кокошију. Избегавати мешање живине у случају заразе онда је једина предохрана.

Како да се очисте ваши код говечета. —

1) Потребно је да се очисти сва стара и заражена од ваши простирка из штале.

2) Да се добро говече очисти, исчешља и ако има дугачку длаку да се ошиша.

3) Штала, јасле и прибор у штали, да се добро дезинфикује са врућом водом, помешаном са содом.

За тим се узме живина маст као зрно од боба и добро се намаже говече око рогова, теме и вашљиво друго место; то поновити после 5—6 дана.

Добро је испрати говече где ваш има и са дуванским одваром (чорбом); помешати 100 грама дуванског одвара са 2 кила воде. Или извршити прање са 2—3 процента креолина или лизола. Прање мора се то поновљати после 5—6 дана, услед чега ће ваш да угине, а стока да очисти.

Драг. Милановић
екрн. Доња Рача.

Сађење баштенских јагода. — У једном од прошлих бројева „Тежака“ прочитао сам оглас Ратарске Школе из Шапца да има на продају јагода од крупних баштенских јагода. Одмах сам поручио преко једног пријатеља 200 комада, и добио их у дором стању. Биљке су снажне и са доста жилица.

Али пре него што их хтео у башту насадити, потражим мало обавештења у литератури (Die Gartenwelt), и наиђем на овај савет:

Јагоде се по уобичајеном правилу расађују и пресађују у августу. Али, бива, да неко то време пропусти и укаже му се прилука тек у пролетним месецима. У том случају ваља пресађивати само у време кад се укажу цветни пупољци а док су они још затворени. У то доба биљка уз добру негу најбоље подноси пресађивање, и расте, цвета и рађа обилато још истог лета. Ово расађивање ваља удесити при облачном и мирном, неветровитом, времену. Ако се то не може сачекати онда засађивати вечером, па добро заливати и орошавати неколико дана. По могућству мало осенчити од јаких сунчаних зракова.

Засадимо ли с пролећа јагоде, које још нису показале своје нове изданке са пупољцима, оне ће расти споро а плода донети тек у другој години па и тада доста слабо.

Мислим да ће се неко од читалаца нашега „Тежака“ користити овим саветом, као што ћу и сам, и биће ми мило ако постигнемо жељени резултат.

М. Л. Ђ.

ГЛАСНИК

Правилник за покретне школе за сеоске домаћице. — Министарство пољопривреде и вода израдило је и Господин Министар је одобрио правилник за покретне школе за сеоске домаћице.

Задатак је тих школа: да сеоско женскиње обуче савременрјем раду у оним гранама пољопривреде, које су потребне за сеоско женскиње, да их спреме за добре домаћице и да допринесу њиховом општем васпитању и образовању.

Школе су покретне и премештају се из села у село.

Ближе уређење, предвиђено овим правилником, изложиће се другом приликом.

А. Г. Ј.

Нови Чланови утемељачи. — г. г. *Вукаје А. Божовић*, тежак из Придворице (Митровица — Косово) и *Танасије К. Облаковић*, учитељ из Гаћишта (Сухопоље у Славонији) послали су Друштву по 100 динара и тиме се уписали за чланове утемељаче Друштва.

И овим путем Друштво благодари именованим на пажњи и послатим улозима.

Пољопривредни курсеви. — Министарство Пољопривреде — Одељење за Виноградарство и Воћарство — приређује у току овог месеца и јуну више краћих течајева за обуку сеоских младића у зрелом и зеленом калемљењу винове лозе и другим важнијим радовима у винограду и то при државним лозним расадницима у Букову, Смедереву, Јаговини, Нишу, Пироту, Александровцу. Поред тога Министарство организује у Пољопривредној Школи у Битољу од 10.—30. априла т. г. курс за обуку сеоских младића и народних учитеља у калемљењу и стратификовању винове лозе и калемљењу воћака, као и у другим радовима у винограду и воћњаку. У циљу усавршавања помоћника државних економа у виноградарству, администрацији и задругарству, организују се у пољопривредним школама у Букову, у Шапцу од 11.—30. априла два течаја, као и прошле године. — Такође све је припремљено да се у току маја — јуна т. г. обаве по целој Херцеговини краћи течајеви за обуку виноградара у зеленом калемљењу винове лозе и обнови винограда упропашћених од филоксере. — Господин Министар из кредита Министарства Пољопривреде оборио је за ову сврху помоћ од 120.000 динара.

Набавка плавог камена — Министарство Пољопривреде — Одељење за Виноградарство и Воћарство — покренуло је и ове године питање набавке плавог камена на рачун репарицијa и нада се, да ће на време добити до 40 вагоне плавог камена, који би се уступио ратом оштећеним виноградарима по ценн коштања — одписивањем од ратних пресуда.

ОГЛАСИ

Управа Државне Ергеле

у Карађорђеву-Паланка (Бачка) има на продају за приплод мушку јагњад „Мерино.“ Јагњад ће се продавати по комисијској процени.

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.
„ „ „ 6 „ 680.— „
„ „ „ 7 „ 700.— „
Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.
Семе грахорице по 7 дин. кграм.
Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

Стечај. Код Управе Срп. Прав. Патријар. добра у Даљу има се попунити место *књиговође* плата годишња 2400. динара, лични и породични додатак Срп. нар. црквн. чиновника стан у нарави или станарина дневно 2 динара, затим 8 кв. дрва 12 метц. жита, 10 метц. кукуруза, 300 литара вина и дневно 2 литра млека.

На ово место могу компетовати она лица, која су вешта господарском књиговодству. Првенство имају они, који су свршили средњу економску школу.

Молбе се имају предати код потписане Управе до 7. априла 1923. год. по нов. Касније приспеле молбе неће се уважити.

Управа Срп. Прав. Патријар. Добра — Даљ.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Најмодерније уређени и највећи завод за производњу заштитних и лековитих цепива (серума и вакцине) у Средњој Европи.

„КАМЕНДИН“

Д. Д. ЗА ПРОИЗВОДЊУ СЕРУМА

НОВИ САД.

Телефон: 3—80. **Поштанска преграда 113.** **Телеграм: СЕРУМ Нови Сад**

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО:

БЕОГРАД Кнез Милетина бр. 59.

Телефон 15—30. **Телеграм: СЕРУМ Београд**

Производи поуздана заштитна и лековита цепива против следећих болести:

Прострела, по Пастеру и Субернхајму, Свињског црвеног ветра, по Пастеру и Лоренцу, Шуштавца,

Свињске куге — Симултано цепљење.

Септикемије стоке.
Псеће гребе.
Паратифуса свиња.
Колере пернате живине.
Пиосептикемије сисанчади.
Ждребећака и петехијалне грознице.
Заразног побачаја.
Шапа и устобоље.
Строке (овчих богиња).
Свињских богиња.
Тетануса.

У заводу се производе ова диагностичка средства: **Туберкулин.-Малеин.** Као и средство за тровање пацова и мишева: **Пацомишин.**

При појавама заразних белести драговољно се дају стручни савети, бесплатно се врше сви диагнозни и лабораторијски прегледи.

У нашем заводу могу се добити инструменти, **рекорд бризгалице, игле, маказе** и све друге потребе за цепљење. Оправке изломљених делова се извршују врло јефтино.

1—1

ПОУЗДАН ЛЕК ПРОТИВ МЕТИЉА КОД СВЕ ВРСТЕ СТОКЕ

ДИСТОЛ **ДИСТОЛ** ДИСТОЛ

Метиљ је савладан.

Од метиља не сме у нашој Отаџбини да угине више ни једно грло.

СТОЧАРИ И ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ,

Сада је време да спасавате своју стоку од метиља, Не учините ли то сада, метиљ ће вам стоку изнурити, стока ће вам ослабити и на пролеће почеће да гине.

Лека међутим има против ове тешке и опасне болести. Па зашто га не употребљујете?

Тај лек је ДИСТОЛ.

За ДВА дана лечења спасавате своје овце и козе а за ЧЕТИРИ дана лечења спасавате говеда.

Обратите се с поверењем **г. д-ру Андрији М. Врвићу, марвеном лекару у Београду Кнез Милетина улица бр. 59.** Он ће вам дати сва обавештења о овом одличном леку и послаће вам бесплатно упуство о употреби дистола и извештаје о дејству његовом.

ДИСТОЛ је лек који се справља у нашој Отаџбини.

КАШТЕЛ *фабрика хемијско лекарских производа А. Д.*

Карловац

ГЛАВНО ЗАСТУПНИШТВО

БЕОГРАД, КНЕЗ МИЛЕТИНА УЛИЦА БРОЈ 59.

Телефон: 15—30 **Телеграм: СЕРУМ БЕОГРАД** 1—1

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 14. БЕОГРАД, 8. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Школа за сеоске домаћице у Лазаревцу.

Не може се порећи, да смо заостали у културном и привредном напретку од западних напредних народа. То се не сме и не може уписати у ману, или неспособност нашег народа за културни напредак и прогрес. Не. Наш је народ по природи бистар, он радо прима сваки културни и привредни напредак и способан је да брзо схвати и усвоји све што га води у ред културних и напредних народа. Познати су узроци, који су кроз деценије кочили културни напредак нашег народа у Србији и Црној Гори. После уједињења и ослобођења свију делова нашег народа настаје рад на културном и привредном просвећивању у крајевима, где се не осећа напредак у оба наведена правца.

Потребу рада на културном просвећивању народа признали су меродавни фактори, хумана удружења и приватни појединци, који воде рачуна и желе бржи културни напредак. Већ је учињен почетак, дат је пример и показан пут, којим ће се *најлакше и најбрже постићи успех на културном просвећивању нашег народа.*

Уз припомоћ Министарства Народног Здравља — преко Здравствене Задруге у Лазаревцу и Женског Друштва за просвећивање жена у Београду отворена је Школа за сеоске домаћице у Лазаревцу 5. децембра пр. год. Уз сарадњу Кола Српских Сестара у Лазаревцу за школу је зграда старе сеске куће оправљена, набављен намештај, добављене сеоске девојке и девојчице и ангажоване наставнице. Пријавило се и дошло у школу 16 девојака и све су остале до краја, до испита, који је био 21. марта тек. године.

На испитима су присуствовали изасланице и изасланици разних хуманих и културних Друштава, госпође Кола Српских Сестара из Лазаревца, грађани и родитељи ученица са села. Наставнице су биле две сестре К. Главинићеве, једна управитељица, млађа помоћница.

Испити су вршени из ових предмета: 1) Домаћинство: кућа, намештај, чистоћа и ред у кући; 2) Кување и мешење хлеба и колача; 3) Ручни радови; 4) Прање рубља и глачање; 5) Хигијена; и 6) Српски језик — читање, писање и декламације.

Сви присутни испиту прегледали су и оценили све послове кућевног домаћинства и уверили се, да су ученице у свима пословима кућевним постигле врло добар успех. Ручни радови су свију њих врло добри, о чему су се врло повољно изјасниле госпође и госпођице, присутне испиту.

На нас све присутне учинило је то врло пријатан утисак. Али на све је учинило пријатно изненађење и изазвало усхићено задовољство, кад су ученице почеле да полажу испит из домаће хигијене, из читања и писања и лепих, доста других декламација.

Све су разумеле све потребе и делове хигијенског живота у кући, знале су да објасне све штетне утицаје нездравог ваздуха, нечистоће руку, рубља, инсеката, клицоноша разних заразних болести и т. д. Знале су шта су и које болести узрокују бакциле — ситни организми. Па варење хране и утицај сокова — пљувачке и стомачних на сваривање хране у нашем телу, па о крвотоку и т. д. Питања је формирао и постављао г. Др. Кујунџић, и ученице су одговарале слободно и прецизно.

Од ученица само је једна била свршила 4 разреда основне школе, једне су биле мало у школи пре рата, али су за време рата заборавиле читати и писати, већина је била неписмена.

Кад су почеле ученице читати и писати сви су били пријатно задољни са постигнутим успехом. Писање на табли школској било је красописно, слова округла, црте правилне и готово литографски.

Рекорд су однеле декламације, које су ученице слободно, тачно без застоја и грешака изводиле.

Кад се сав наведени успех оцени с обзиром на време за које је тај успех постигнут, онда се сваком слушаоцу намеће дужност, да за тако *врло добар успех*, постигнут за го време, похвали и заблагодари вредним *сестрама К. Главинићевим*, које нису жалиле труда, да тај успех постигну. И оне су по завршеном испиту од свију редом ту похвалу и заслужну захвалност и добиле.

На овом се испиту поред великог патриотског труда и самопрегоревања госпођица Главинићевих, запазило и то, да је у нашег женскиња на селу ведар и здрав дух, да је способан да брзо схвати и прими сваку културно-просветну поуку.

Похваљујући овако јавно патриотски трудан рад госпођица наставница, ми би желели да се на госпођице Главинићеве угледају и друге ћери и домаћице наше интелегенције те, да свака, колико која може, помогне да се културно просвети наша сеоска домаћица у свима селима, *јер ће се преко сеоске културно напредне домаћице и мајке најбрже и најлакше постићи културни и привредни напредак нашег народа* мушког и женског пола.

Нека би успех Школе за сеоске домаћице у Лазаревцу, дао подстрека Министарству Просвете, Министарству Пољопривреде, Министарству Народног Здравља, да подстичу и потпомажу оснивање и држање курсева за сеоске домаћице у свима нашим крајевима. Разна удружења, хумана, привредна, здравствена и сви приватни који воле свој народ и желе му напредка нека потпомажу морално и материјално школе за сеоске домаћице.

Желети је да се овакови домаћички курсеви допуне са курсевима, у којима би сеоске домаћице добиле основна најпотребнија знања из градинарства, живинарства, пчеларства, гајења свилобуба и да се с јесени заврше са курсом за прераду воћа и поврћа и спремању и остави зимнице за домаћу потребу.

В. Т. Р.

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Храњење крмача по прасењу. — Прво време после прасења, крмача мора имати воду и храну у количини, колико може да попије и поједе, и храна мора бити у ово време доста житка. Крмачама, које имају добар апетит што је врло корисно, никако не треба ускраћивати храну, пошто се у ово време храна искоришћује најбоље, јер се врши највећи прираст у тежини код прасади, који после у тренутку одбијања од сиса постају најбоље развијени. Али прехранити крмачу такође не треба, већ повећавати количину хране постепено, да не би пореметила стомак и црева, што може врло рђаво утицати на здравље младих сисанчади.

Крмаче се хране у ово време обично 4—5 пута на дан, добијајући оплављено млеко (4—6 килогр.) или чорбу са брашном, кувани кромпир, прекрупљен кукуруз и мекиње. Добро је пружити крмачи могућност слободног кретања, што је врло корисно како за њу, тако и за прасад. Уопште слободно кретање је врло добро за свиње са изузетком оних, које се налазе на гојењу, у ком случају треба спречавати кретање, стављајући их у тескобни свињац.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА
О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*
(Наставак).

Једини изузетак чине у томе аустралијски папагај Pezoporus formosus, који гради откривено гнездо; та је тица као што се види, изгубила светлу боју својих предака, она је заодевена тамно-зеленим и црним перјем.

13. Eurylae midae. У ових врло лепих тица са истока, оба пола имају подједнако обојено и љаштаво (светло) перје. Гнездо им је у облику ткива *и озго покривено*, обично виси на гранама, које су над водом.

14. Pardalotus (Ampelidae). У ових аустралијских тица мужјаци се по боји разликују од женака, али се женке за то ипак могу лако да уоче јер имају на глави перје светлије боје. Гнезда су им налик на кубе а граде их у дупљама дрвећа или у рупама у земљи.

15. *Сенице* (Paridae). Ове мале и лепе тице због лепе боје перја, падају доста јако у очи. И мужјак и женка имају подједнако обојено перје. Гнезда су им увек покривена или су у дупљама дрвећа.

16. Брглези (Sitta). У већини случајева врло лепе тице. По боји перја оба пола подједнако. Гнезда граде у шупљем дувећу.

17. Sittella. Женке ових аустралијских тица често имају перје од беле и црне боје. По тврђењу Гулда, гнезда су њихова невидљива јер се налазе обично на месту где се побочне гране укрштају с вертикалним гранама.

18. Ciimacteris У ових аустралијских тица оба су пола једнака по боји перја или је женка нешто затворније боје. Гнезда граде у дупљама дрвећа.

19. Estrelda, Amaaina. Међу представницима ових, аустралијских тица,-врабаца, са истока, женке се у неколико разликују од мужјака, али се ипак могу лако уочити јер су им леђа црвенкаста или с белим пегама. Те се тице разликују од осталих представника исте фамилије тиме, што граде своја гнезда налик на кубе.

20. Certhiola. У ових малених, лепих америнканских тица, оба су пола по боји перја подједнака. Гнезда им личе на кубе.

21. Myhnahs (Sturnidae). У ових чворака са истока и мужјаци и женке имају исту боју перја. Гнезда граде у шупљем дрвећу.

22. Calornis (Sturnidae). У ових чворака је перје метално светло и у оба подједнако. Гнезда су им висећа и покривена.

Врло је добро, кад могу крмаче пасти, и најбоља паша јест луцериште, што се практикује нарочито у Америци. Смеса црвене детелине с попиним прасетом (Phleum pratense) тако исто је за препоруку као паша крмачама. На крају је врло добра и паша у шумама од храста и букве, што се нашироко практикује у балканским земљама Румунској, Мађарској и др.:

Нега и храњење прасади. — Обично под крмачом прасад се налазе до 6—8 недеља, али већ од 2—3 недеље узраста треба им додавати по мало слатка млека, прелазећи постепено на оплављено млеко, млаћеницу, сурутку и т. сл. млечне отпатке. У исто време неопходно је потребно давати по мало цели или грубо прекрупљен јечам и зоб.

Како учи чувени немачки научењак ,зоотехничар Келнер, слатко кравље млеко боље је давати кувано на пола разблажено водом, при чему га треба давати постепено и врло опрезно. У почетку $^1/_8$ литр. на грло, затим повећавати ову количину до 1 литра на дан. Осим тога врло је корисно у ово време давати свакодневно по мало чисти дрвени угаљ, који врло добро утиче на варење стомака.

У млеку и зрну обично има доста фосфорне киселине, али мање но што је потребно садрже креча, услед чега треба овај мањак надокнађивати додавањем у храну брашно од креде, 8 — 10 гр. на грло. Чим су прасад навикнула на храну, коју они морају добити касније, треба одбијати од сисе, пуштајући их све ређе и ређе под крмачу. После овог одбивања слатко млеко се замењује слатком оплављеном сурутком, прекрупљеним зрном или прекрупом од грашка, а при недостатку млека треба им давати чорбу од брашна.

Од 3 месеца у храну се уводе: уситњена сточна репа парени кромпир, прекрупљени кукуруз, млада, нежна трава, нарочито детелина.

Најобиљније храњење младих прасади је у исто време и најважније, ако можемо једновремено пружити и могућности слободног кретања и добар, чист и суви зимски топли свињац са обилатом сувом простирком.

Ма да нарочите норме храњења прасаца и не постоје, ипак треба се придржавати неких општих правила.

Искоришћавајући данске норме храњења, код којих се сва крма по својој хранљивој вредности упоређује са јединицом хране и које су биле наведене у бр. 20 „Тежака“ за 1922 годину, може се дати неколико норама.

На основу многих опита, руски научењак проф. Лискун је установио, да прасцима живе ваге од 20 килогр. треба давати толико јединица хране, колико је $^1/_{20}$ њихове живе тежине; прасцима од 40 кгр. — $^1/_{22}$; прасцима до 60 — 80 кгр. — $^1/_{27}$ и свињама од 100 кгр. — $^1/_{28}$ живе ваге.

Следствено у првом случају прасе имало би право добити 1 јединицу хране, која би се могла од прилике саставити из $^1/_2$ кгр. кукурузног брашна и 3 кгр. оплављеног млека. Прасету од 80 кгр. тежине можемо дати 3 јединице хране или од прилике 2 кгр. прекрупљеног јечма, $^1/_2$ кгр. кукуруз. брашна, 6 кгр. кромпира или 1 кгр. кукуруз. брашна, 1 кгр. прекрупљеног јечма, 4 кгр. сечене луцерке и 3 кгр. кромпира.

Товљење свиња. — Вредност гојења (товљења) младих свиња, т. ј. свиња од 4 — 5 месеца претпоставља се због тога што на 1 кгр. прираста у тежини у младом грлу иде мање хране, него ли у старом. Тако из читавог реда опита сазнало се да прасе од 3 месеца и око 40 кгр. тежине захтева за 1 килогр. повећања своје живе ваге — 3,8 кгр. зрна.

Од 4	месеца	4	кгр.	зрна.
„ 5	„	4,2	„	„
„ 6	„	5,2	„	„
„ 7	„	6	„	„

Ови су бројеви врло упадљиви.

---

23. Icteridae. Тице црвене или жуте с црним перајима, лако падају у очи; оба пола по боји перја подједнака су; њихова су гнезда кесаста и висећа.

У овом списку тица има 6 већих фамилије Fussirostres, 4 фамилије Seansores, готово сви Psittaci и многи други; у њему је према томе заспуљено на 1200 врста или око $^1/_2$ свих познатих тица. А код тица, код којих се женке по боји перја разликују од мужјака, број је још и већи. Од тих тица најважније су:

1. Cotongidae. Овде се убрајају неке од лепих тица.

Карактеристична боја у тих тица је светло-плава, тамно-црвена и отворено-црвена. Женке су увек затвореније боје и разликује се од мужјака зеленкастим преливом који им даје могућност да се лако скрију у зеленишу.

2. Pipridae. У ових, иначе лепих тица, ћуба је у мужјака отвореније боје.

3. Tanagridae Ове се тице по лепоти перја такмиче са котингидама (Pipra aureola, Rupicola crocea и др); па их шта више у разноликости боја и надмашују. Женке су увек отвореније боје и с тога мање падају у очи.

У многобројним фамилијама славуја (Silvidae), дроздова (Turdidae), мухарица (Muscicapidae) и сврачака (Laniadae) — већина тица је светле и уочљиве боје као у фазана (Phasianus), и тетреба (Tetrao) но код свију су женке затвореније боје и мање падају у очи. Све оне граде *откривена гнезда.* Ја не знам да постоји и један пример од поменутих тица које би градиле гнездо налик на кубе или га скривале у дупље дрвећа, рупе у земљи и уопште на какво скривено место.

Веће и јаче тице не узимамо овде у обзир јер немају потребе да се прикривају од опасности. Грабљивице уопште немају светлу боју; осим тога, њихова грађа и начин живота не захтевају да им се женке нарочито заштићавају. У штакара оба пола имају обично перје подједнаке боје по чему се мисли да оне уопште имају мало непријатеља. Тако нпр. Jbis rubra, чапља Јужне Америке чије је перје црвено, множи се јако, без озира на то, што боја његова перја пада јако у очи. У кока, малих штакара, и пловуша, женке имају обично затворенију боју, међутим, мужјаци се одликују светлом бојом. Фамилија Megapodidae која иначе јако пада у очи даје нам леп пример подједнако обојеног перја и код једног и код другог пола (Megacephalon и Talegallo) имају перје доста светле боје — но ваља нам приметити да те тице не леже на јајима.

(Наставиће се).

Осим тога, према американским огледима састављена је доленаведена врло интересантна таблица, која показује, да свиње у колико постају старије и повећају се у тежини, у толико захтевају од хране све већи и већи део за одржавање свога живота и све мање и мање употребљавају за продукцију т. ј. за повећање количине масти, сланине и меса. Када свиња има 20 кгр. тежине, то из 100 делова хране

				18	иде за подржав. живота,			82	за прираст.	
„	„	„	40	„ 25	„ „	„	„	75	„	„
„	„	„	60	„ 27	„ „	„	„	73	„	„
„	„	„	80	„ 36	„ „	„	„	64	„	„

Ово још један пут потврђује вредност товљења млађих свиња.

Ово гојење обично се почиње од 4—5 месеца код мелеза с енглеским и код пунокрвних енглеских грла и на 2—3 месеца касније код домаћих свиња због њихове позностасности.

Сва грла ставе се у доста тескобна оделења по 3—4 комада у сваком. При нормалном храњењу прасад тежине од 40 кгр. после 2—3 месеца постану тешка 80—100 кгр., давајући при клању најукусније месо, које се цени нарочито у Енглеској.

(Наставиће се).

НАША АНКЕТА

О кукурузу и суши

Да би се пољопривредници и произвођачи кукуруза спасли од суше препоручујем ово моје досад стечено искуство.

Како нико па најмање и привредници ни по чему не могу утврдити каква ће бити будућа година, по чему би се у неколико могли управљати у погледу производње кукуруза,—то је неминовно нужно и потребно, да се све оне парцеле које су овоме житу намењене, а биле су претходно посејане којом другом житарицом, после жетве и то у почетку августа добро поору у дубину до 10 см. Овако поорано земљиште оставити све до самог пролећа; но исто добро надгледати, да га стока а нарочито крупнија марва не гази и не прави извесне по њему путеве; у почетку месеца априла по новом преорати га са плугом тако звани „Саков“, који је на пракси показан као најбољи и то у истој оној дубини као и првог орања. Овако поорану њиву — парцелу посејати са кукурузом под мотику, а у сваки оцак — кућицу стављати 5 — 6 зрна, на на тлу више разређених. После сејидбе кукуруза узети лакшу брану од трња и завлачити и чекати прву прашидбу.

Кад дође време да се кукуруз праши, онда не раскопавати дубоко орање и не правити велике оцаке, а у овима остављати по 2 — 3 струка. Но где се посади и друго семење као тиква-дулек, пасуљ и т. д. онда од кукуруза оставити по два струка, а од осталог семења по један било пасуљ или тикву. У другој прашидби званој огртању може се већ утврдити приближно да ли ће бити суше или не; па ако хоће да наступи суша, у овоме случају проредити н. пр, у некој кућици трећи струк кукуруза, у другој пасуљ и т. д. па ако буде суше, онда ће овај огрнути кукуруз издржати сушу зато, што је на првом месту дубоко заоран — посађен и влажном земљом загрнут, а на другом месту што је правилно проређен те у топлим данима има довољно потребне промаје. Наступи ли од половине његова развоја сувишна киша, ову ће дубоко орање прогутати и кукурузу сувишна вода неће шкодити.

Имам једну њиву у величини близу два хектара и већ четири године узостопце у њој сејем кукуруз; у прошлој години на овој тако великој суши изгубио сам само $^1/_3$ доброг рода и свима околним привредницима овај мој кукуруз служио је за углед, јер сам радио све како сам овде изнео.

Њиве, у којима се стално кукуруз сеје као што је овде случај, поорати у већ описаној дубини само једном но то мора бити што раније с пролећа.

Сава А. Радовановић,
привредник из Комарана,
Члан Левачке пољоприв. подружине.

* * *

Чим се дигне стрнина, одмах треба извршити орање, по могућству што плиће од 2—3 см. Тим радом добијамо две користи: прва је та: кад заоремо оне остатке (патрљке) и разне траве (коров) тада смо њиву нађубрили (зелено ђубрење); друга је добит та: што семе од разних корова заорано, никне, па га јесењим орањем уништимо.

Јесење орање треба извршити што дубље 30—40 см. и то само поорати, никако не дрљати после орања, да би се земља натопила, богатом, зимском влагом и евентуално истрошила.

Пазити, да се што раније изврши сејидба кукуруза, — чим елементарне погодбе дозволе, — а то ће бити концем марта месеца по старом.

Најстрожије пазити на избор семена, како по клијавости, тако и по квалитету и јер народна пословица каже: „како сејеш тако жњеш“!

Пре сејидбе треба њиву повлачити (изравњати) и онда приступити сејању; но најпре поорати на 15 см. дубине тиме пресецамо капиларне цеви и евентуално их затрпавамо, те тако је испарење влаге искључено. Сејати у трећу бразду, 75—85 ширине ред од реда, у растојању 90 см. или 1 м. оцак од оцака. После сејидбе њиву повлачити. Копање извршити после 21—23 дана (зависи од топлоте), а то ће рећи кад кукуруз имадне три до четири пера (листа) и остављати по 1 струк (најбољи) у оцаку. Друго копање извршиту благовремено, кад кукуруз достигне 80—90 см. висине.

Овако сам радио прошле године на свом имању и добио сам на хектар 2.500 кгр. кукуруза.

Радомир Б. Новаковић,
економ из Краљева.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. — Године 1910. посадио сам 200. комада окалемљених шљива сорте зв. „Талијанке“, које су се врло добро развиле и напредовале, тако да им се свако диви. Цветају и отребе се а потом све се уцрљају (ужижљиве) и спадну.

Зато молим за обавештење преко листа: како да се помогнем, те да дођем до рода.

Светозар Бојић
из Љубинића (обреновац).

Одговор. — Шљиве опадају услед тога што су заражене штеточинама а које проузрукују црвљање плода.

Од њих су до сада познате на шљивама ове опасне штеточине:

1. Шљивова осица.
(Hoplocatpa fulvicarnis).

За време цветања шљива, појављује се ова осица и тада женка снесе у тучак цвета само по једно јаје. После 14. дана из јаја се развију мали црвићи, који живе у младим тек развијеним плодовима, нагризајући их ради своје исхране.

Услед тога плодови се не могу одржати дуго на круни, те опадају обично када достигну величину грашка.

Када заражени плодови падну на земљу, из њих излазе црвићи, увлаче се у пукотине земље и ту се учауре.

Идућег пролећа из њих излазе осице и то пред цветање шљива.

Осица је веома мала са мркожућкастим крилима, при крају попрскана са црвенкастим пегама. Црв је жућкасто обојен са 10 ногу и има непријатан мирис — сличан стеници.

Из повређених места излази и скупља се слузава — лепљива течност (слична смолаточини) која одатле у виду капљица пада.

Чауре су мале мрко обојене — јајастог облика.

Најбоље је средство противу ње, потресање заражених плодова каквом дугачким мотком обавијеном при врху старим крпама, да се не би гране повредиле.

Потресање се врши сваког дана рано ујутру.

Све заражене опале плодове, треба са земље пажљиво скупити и спалити.

Исто тако треба сваког дана и оне заражене плодове, који би у току дана сами по себи опали пажљиво са земље скупити и спалити, — јер би у противном црвићи изашли и увукли се у пукатине земље.

Овако треба поступати сваке године, да се штеточина сасвим уништи.

С јесени треба земљу око стабла а у простору круне дубоко ашовом преривати, како би чауре дошле што дубље у земљу.

Пробитачно је рано с пролећа преривану земљу ногама добро утабати, како би се шупљине затвориле и спречно изназ осицама.

Испитивањем доказано је, да прскање цветова разним средствима не помаже, а и хладна киша не шкоди осицама.

2. Црв у плоду.
(Grafholitha funebrana)

И ова штеточина такође проузрокује црвљање плода.

Лептирић овог црва дугачак је 5. м. м. чији пречник крила износи 15. м. м. Предња крељца обојена су угасито — мрко а при крају обасута пепељасто — јајастим сјајним пегама.

Обично месеца маја и јуна женка — лептирица носи на плодовима јаја, из којих се ускоро развију црвенкасти црвићи са 16. ногу.

Ови црвићи живе у самом плоду и то у непосредној близини каштице.

Услед тога заражени плодови уцрвљају се, добију неприродан укус, пре времена сазру и опадају.

Чауренье се врши такође у земљи.

Потресање, и спаљивање заражлих плодова, веома је практично средство за сузбијање овог штеточине.

С јесени риљање око воћа такође је пробитачно.

3. Шљивов бушач — пипа
(Rhynchites cupreus).

У опалим још незрелим плодовима шљива, наћићемо веома мале 4. м. м. дугачке црвиће, без ногу бакарне боје.

Штеточина — бубица је такође мала и има своју рилицу —пипу. Обојен је бакарно — црквенкасто.

Чим се плодови по цветању очисте, јавља се на њима и пошта дршке — петељке до половине пагризе, женка направи малу рупицу на плодовима и у сваку рупу снесе само по једно јаје.

После извесног времена када је се у плоду из јајета развио црвић, штеточина нагризе целу дршку услед чега плодови надну на земљу.

И код њега као и код напред означених штеточина, црв се учаури у земљи.

Одмах по цветању треба шљиве сваког дана потресати, а том приликом раширити испод воћке какву већу пољаву, да не би заражени плодови пали на земљу, па затим пажљиво покупити и спалити.

Веома је пробитачно, у току зиме или рано с пролећа, остругати стару кору са стабла и дебљих грана, као и сву маховину и лишајеве па одмах спалити, — како би се ове штеточине уништиле, јер се на таквим местима скривају и презимљују.

Исто тако, одмах по чишћењу треба воћке окречити.

С јесени риљање око воћке такође је пробитачно.

П. С. Петковић

Друштво, Подружине, Дечији Клубови

1. Примери за углед. — Међу нашим Подружинама има и тако вредних и агилних, да их морамо истаћи као пример за углед многима другима. Желели би да тај пример делује на остале; утакмица у вредноћи и агилности је и потребна и похвална.

На прво се место истакла Подружина у Чачку, која има 340 чланова, а то, у исто време, значи и 340 редовних читалаца *Тежака.* Подружина у Житковцу одмах за њом са 223 чланова, па Подружина у Петровцу са 214, у Ђаковици са 160, у Јагодини са 151, у Пећи са 142 и т. д.

Ми се надамо да ће ове Подружине настати у току године да знатно увећају број својих чланова, а да ће и остале пожурити да их задобију што више и за себе трајно привежу.

2. Производња семена пићних биљака, на име: сточне репе, граорице, мухара, црвене детелине, луцерке и т. д.

потребно је да се подигне на највећи степен. Зато се Подружине и њихови чланови позивају да приступе производњи овога семена. Сав вишак производње, преко потреба самих произвођача, ако семе буде одговарало потребним условима, Друштво ће откупљивати. Нарочито истакнуте произвођаче доброг и чистог семена ће Друштво и награђивати особеним наградама.

Нека Подружине ово приме к знању и прихвате се производње овога семена. Тако исто нека о овоме обавесте и све пољопривреднике у своме делокругу.

3. Предавања и курсеви. — За пропаганду и усвајање напреднијих начина пољопривредних радњи, бољих семења, савршенијих справа и алата, у опште: увођења модерније пољопривреде, која би се лакше и поузданије водила и од које би се сразмерно више користи добијало, најуспешнија су средства: одржавање *практичних и очигледних* пољопривредних *предавања* и *курсева*.

Српско Пољопривредно Друштво је у свој овогодишњи програм рада унело да се на та предавања и на те курсеве обрати нарочита пажња, да се држе по целој земљи и одржавају преко целе године о радњама, кад је којој време. Тога ради Српско Пољопривредно Друштво позива све своје Подружине да учине распоред тих предавања и курсева и да их одржавају, а о одржаним да обавештавају Друштво исцрпним извештајима који би, поред осталога, садржавали и број посетилаца и постигнути успех.

За одржавање ових предавања и курсева Подружине треба да ангажују и своје чланове, школоване пољопривреднике, и да умоле најближе државни економе, који ће се врло радо таквим позивима одазвати високо схватајући свој стручни позив и одано ценећи како напредак пољопривреде, тако и добро свога народа.

Надати се, да ће с одржавањем ових предавања и курсева све Подружине пожурити и да ће их у току године одржати највећи могући број. То ће се прегалаштво сјајно резултирати у једноме народноме одушевљењу за његово сопствено добро и у једноме бујноме полету наше напредне пољопривреде.

4. Изложбе. — Програмом свога рада у овој години је Српско Пољопривредно Друштво предвидело: одржање обласне изложбе у Тузли, одржање изложаба које би поједине Подружине одлучиле и изводиле и одржање винског сајма у Београду за целу државу.

Надати се да ће Подружине од сад отпочети предузимати кораке да ове изложбе буду повољно изведене и да се оне добро одазову на напредак наше пољопривреде.

Ове Подружине, које би хтеле у својим крајевима приређивати изложбе, треба благовремено да ствар проуче, своја материјална сретства процене и управу Српског Пољопривредног Друштва што пре обавесте.

5. Предавања у Власотинцима. — Подружина у Власотинцима је 11. пр. м. одржала *врло успела* два предавања: о *употреби вештачког гнојива*, што га је држао г. Драгомир Илић, агрономски инжињер, на молбу Друштва изаслат од стране Делегације Чилске Шалитре, и *о орезивању винограда*, што га је практично одржао г. Здравко Петровић, путни наставник за виноградарство.

Мада предавања нису ни објављена била, па их, чак, ни у последњем тренутку није, на жалост, хтела објавити ни општинска управа, ипак је посетилаца било 80, број и леп и задовољавајући, који ће знање стечено на предавањима даље преносити и за напредније начине пољопривредног рада задобијати све шире масе. И Христос је своју науку отпочео свега с 12 апостола, а данас је исповедају толике стотине милиуна становника!

БЕЛЕШКЕ

Конзерве (компоти) од дињa. — Конзерве од дињa уопште су мало познате међу тим оне су врло добре и јако ароматне. Највише се за овај циљ препоручују канталупе и у опште дињe са чвршћим — жутим и зеленим — месом пријатног мириса. Са вреже се кидају у доба кад отпочну одавати мирис но док им је месо још чврсто. То је оно доба кад им се петељка угиба под притиском палца и кажипрста. Дињe се исеку у кришчице и са њих одстране семе, мекани слој меса и кора, па се затим исеку у коцкице и ставе у добро емаљисан суд. Затим се коцкице набоду иглом, и у суд налије толико хладне воде да се њоме покрију. Води додати јачег сирћета или сирћетне есенције рачунајући по једну кашику на сваки литар воде. Сирће служи да се очува чврстина меса и да конзерве добију мало киселине, јер би иначе биле отужне због велике сладости. Што се више дода сирћета тим се боље одржава чврстина меса, те према томе на литар воде, може се, према укусу, додати и до две кашике. Та количина зависи у осталом и од степена зрелости дињa. Коцкице у закишељеној води ваља да остану за 12 часова, и затим суд ставити на огањ и понајлак загрејати до кључања; у кључу треба их држати док не постану прозрачне, и кад то буде, скинути суд са огња, коцкице испрати хладном водом пазећи при том да се не утре киселина и затим их прелити хладним сирупом који је пре тога припремљен растварањем 2 кгр. шећера у 4 литра воде и оставити тако да престоји за један дан. Сутра дан оцедити сируп, укувати га нешто мало и њиме налити дињe, и оставити да престоји још један дан. Идућег дана оцедити сируп укувати га нешто јаче и кад се исхлади прелити њиме коцкице, загрејати до кључања, скинути суд са огња, оставити да се исхлади и напунити тегле. Ако је недовољна киселина, додати мало лимунова сока. Конзерве у затвореним теглама стерилисати у котлу за прање рубља за време од 20 минута.

—Д—

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима*)

Жита:

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 435—440	дин. 450—455	дин. 581
јечам	„ 290—295	„ 320—325	„ 350
овас	„ 280—290	„ 290—295	„ 378
кукуруз сужен	„ 310—315	„ 250—255	раж 504
кукуруз нов	„ 275—280	„ 295—300	кукуруз 392

*) Да би наши пољопривредници били у току цена пољопривредних производа на нашим и страним тржиштима, доносићемо одсада редовно у *Тежаку* податке о томе према *Привредном прегледу*.

	Берлин	Праг	Чикаго
пшеница	дин. 376	дин. 516	дин. 450
раж	„ 347	„ 348	„ —
јечам	„ 282	„ 368	„ —
овас	„ 263	„ 398	„ 313
кукуруз	„ 357	(аме.). „ 457	„ 298

Анверс: пшеница дин. 598.50

Аргентина: пшеница. дин. 300, кукуруз 268.55, овас 258.72, јечам 238 90

Стока:

Свиње

Београд: дебеле преко 100/120 кгр. 21, преко 150 кгр. 22 преко 180, 23; мршаве 21 дин. килограм, жива мера франко вагон утоварено станица.

Загреб: месне беле 28, босанске полудебеле 23 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 22—25.000 круна, а меснате свиње 22—26.000 круна килограм

Праг: 11—12 ческих круна дебеле 12.5—13 круна килограм за меснате свиње.

Маст и сланина: Београд: маст 34—36 дин. сланина 33—35 дин., суво месо 32—35, шунке димљене 45—50, салама 70—75 дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 10—13, дин. лиферантски 5—6 дин., овце 4—6 дин. килограм,

Загреб: угојени волови и бикови 12—15, лиферантски 5—7 дин· овце 4—6 дин. килограм.

Беч: Цена волова и бикова 8.500 — 13.000, крава 8 — 12.000 круна килограм.

Праг: Волови и јунице 5—7.50, краве и бикови 4.50—6,30, телад 9—12, овце 10—12 ческих круна килограм.

Воће и вино

Суве шљиве: 70/75 дин. 5.50, 80/85 дин. 4.10, 95/100 дин. 3.40, 110/120 дин. 3.25 један кгр. франко вагон Ваљево.

Марсељ: 70/75 фран. 180—200, 80/85 фран. 140—150, 95/100 фран. 120—150 и 110/120 фран. 100—110, франко царински магацин оцарињено.

Вино и ракија: *Београд.* Вина од 5.60—7 дин., ракија од 18—19 гради 22 дин., клековача од 18—20 гради 22 дин. килограм.

Аустрија: обична нова вина 7.—8000 круна, *Чехословачка* 3—5 чехослов. круна, *Француски* 0.48—0.65 француских франака

ЗАПИСНИК

VI редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане у дому друштвеном 7. фебруара 1923. године. у Београду

Били су присутни: п. председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Др. Веља Стојковић, Вића Радовановић, Славољуб Илић и Драгутин Спремић.

Председавао п.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник V. седнице;

II.

Прочитан је записник Конференције Секција од 5/II. по коме је одлучено: да се усвоји предлог редовног члана г. Драгише Лапчевића, да се питање о пројектовању железница пошаље инжинерско-техничкој и економно-политичкој Секцији на мишљење, да се због великих материјалних издатака, који би утицали на покупљивање календара не може усвојити његов предлог, да се сваке године штампа шематизам Српског Пољопривредног Друштва већ да се имена нових чланова штампају уз годишњи извештај, као као што је то раније одлучено; и да се њихова имена објаве једном анонсом преко Тежака. Извршена је ревизија предложених лица Конференцији Секција за избор редовних чланова, од којих су, нека предложена лица исписана.

III.

Прочитано је мишљење Бр. 998. Набављачког Одбора да се понуђених 5000. кгр. чилске шалитре од стране Делегације Произвођача Чилске Шалитре прими у комисион. Одбор је усвојио овај предлог и одлучио: да се чилска шалитра продаје по 5. динара килограм.

IV.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора, да се набави 1 вагон азотног ђубрета калцијум-цианамида. Одбор по овоме одлучи: да се набави један вагон овог ђубрета по понуди Творнице за душик Д. Д. Руше од 26/X. 1922. г.

V.

Прочитано је писмо Бр. 997. којим Делегација Произвођача Чилске Шалитре извештава, да је одредила да одржи предавање члановима подружине у Власотинцима г. Драгомира Илића агр. инжинера. — Примљено знању с тим, да се о овоме обавести Подружина у Власотинцима.

За овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

Вунаре-Влачаре

стигле су. Поред тога млинови мали и велики и остале пољопривредне справе.

Командитно Друштво А. ЋЕРАСИ и КОМП. Београд Краљ Миланова улица 36. Телефон: 672

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предратне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

Стечај. Код Управе Срп. Прав. Патријар. добра у Даљу има се попунити место *књиговође*; плата годишња 2400. динара, лични и породични додатак Срп. нар. црквч. чиновника стан у нарави или станарина дневно 2 динара, затим 8 кв. дрва 12 метц. жита, 10 метц. кукуруза, 300 литара вина и дневно 2 литра млека.

На ово место могу компетовати она лица, која су вешта господарском књиговодству. Првенство имају они, који су свршили средњу економску школу.

Молбе се имају предати код потписане Управе до 7. априла 1923. год. по нов. Касније приспеле молбе неће се уважити.

Управа Срп. Прав. Патријар. Добра — Даљ.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 15. БЕОГРАД, 15. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покрити.

На подружинама, на државним економима, на свима пријатељима пољске привреде лежи дужност, и морална обавеза да се, што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Нека и сваки досадашњи претплатник Тежака нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежака и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварење многих његових других задатака.

Дечји Пољопривредни Клубови

Ове су установе прво поникле у Америци, земљи техничких и економских чуда; управо у земљи практичног духа, у којој су наука и пракса у непрекидном контаткту и у којој се установе саображавају практичним потребама живота.

Практични амерички пољопривредник је запазио: како се за градску децу заснивају разноврсне установе, које им служе за физичко и духовно васпитање, а да су деца пољопривредника остала без тих установа. Из тога запажања је поникла идеја: да се и сеоска деца приберу у каква своја удружења, у којима би добила оно, што им је за физичко и духовно здравље безусловно потребно. И онда се приступило организацији Дечјих Пољопривредних Клубова на тој основици: да се сама деца прихватају обрађивања појединих култура на мањем простору (кукуруза, пшенице, граха, кромпира, поврћа и т, д.) и гајења стоке и пернате живине у мањем обиму. Тим радом су деца у непрекидном покрету, те се физички развијају, привикавају израна свој организам на рад, те се васпитавају да не постану лењивци, нерадници и паразити своје породице и своје околине; бригом око усева и стоке развијају и укус и виша осећања; прорачунавањем трошкова и прихода своје привреде оспособљавају се и дисциплинују свој дух за калкулацију, за комерцијално вођење своје привреде, запажавају израна све услове под којима се развија напредна пољопривреда и модерно пољопривредно газдинство, свој ум и свој дух изоштравају да буду способнија за живот; удруживањем и међусобним општењем се припремају за велику и одговорну своју улогу коју ће, кад одрасту, примити у једној већој, гломазнијој и тежој заједници.

Нема те установе која би за физичко и духовно васпитање *сеоске деце* била подеснија, кориснија и благотворнија од ових Дечјих Пољопривредних Клубова, који су у Америци показали изванредне резултате и по свој пространој земљи прекрилили мала и велика села.

Ту велику улогу у васпитању сеоскога подмлатка и припремању једне одиста велике произвођачке нације, каква ће она постати приштајем деце, која израсту из ових Дечјих Пољопривредних клубова, у Америци увиђају пољопривредници, који с највећом предусретљивошћу тамо упућују своју децу, учитељи и учитељице, који организују те клубове и постају им стални вођи, државни пољопривредни органи, који у овом покрету деце гледају решење проблема за увођење и развијање модерне пољопривреде, држава, која овом покрету не само пажњу поклања, већ и без затезања излази на сусрет с великим моралним и материјаиним помоћима.

И у нас је приступљено, пре три године, организацији Дечјих Пољопривредних Клубова. Прошле године их је било 139 у 139 села. Многи од ових Клубова су показали изванредне успехе: на изложбама су се могли видети најбољи кукурузи, изврсни грахови, врло лепи кромпири и други производи наше сеоске деце покупљене у Дечјим Пољопривредним Клубовима. Прошлого-

дишње изложбе ових Клубова истакле су неколико стотина деце — произвођача, која су, са својих изврсних производа, награђена наградама што стоје у скромним односима према похвалним успесима ове дивне деце наше.

Успеси ће, несумњиво, бити све већи. Јер се, после првога успеха, код деце природно развија тежња за све новим и све већим успесима, па у свој рад уносе све више мара, моћ посматрања и упоређивања изоштравају, комбинаторску снагу увећавају. Уз то, да не би погрешила, непрестано се распитују код оних који више од њих знају, а да би знање своје проширила, грабе се за штампану пољопривредну реч, за пољопривредне поуке, које им способности све више повећавају.

Од ове деце, која кроз Дечје Пољопривредне Клубове прођу, земља ће добити изврсне грађане, духовно и морално подигнуте људе, способне пољопривреднике, пионире модерне пољопривреде, разумне произвођаче, организаторе интензивнога пољопривреднога газдинства, носиоце наше материјалне и духовне културе, препородитеље наше нације.

Томе покрету наше сеоске деце, који нам, и као породицама и као целини, обећава толике неоцењиве моралне и материјалне користи, дужни смо сви, колико нас има и без изузетка, поклонити своју пажњу и постарати се да из тога покрета не изостану деца ни једнога нашега села.

Државни економи су, већ по своме позиву и улози као школовани пољопривредници и пољопривредни органи, дужни настати да се свуда, у у свима селима, ови Клубови заснивају. Више и благословеније него ли икакав њихов рад ће напори њихови око заснивања и одржавања Дечјих Пољопривредних Клубова сјајно резултирати у подизању нашега села и развијању наше напредне пољопривреде: оно, што старији лако не примају и у дело не приводе, примиће и привешће дивна омладина наша, а на млађима свет остаје! А на тој омладини треба и брзо и постојано, с вољом и одушевљењем, зидати величанствену грађевину наше економске и културне будућности.

Али се без учитеља и учитељица овај покрет сеоске деце и не може замислити и не да извести и одржати. Они су ти, који Дечје Пољопривредне Клубове треба да организују, да их трајно воде и да им непрекидно одушевљења и истрајности уливају. Узвишена улога народнога учитеља тек је онда потпуна, ако учитељ своје велико дело у учионици доврши, развије и увећа у Дечјем Пољопривредном Клубу. Схватајући тако своју велику улогу, по којој је учитељ важнији од родитеља, те је и постало оно помињање и благосиљање учитеља пре родитеља, учитељ ће вечитим дугом задужити свој народ и у неизгладивој историјској успомени оставити своје лепо и сјајно име. А и просветне прилике се могу поправити само тако, ако се добро подгаје честити нараштаји и ако се народ материјално уздигне; а Дечји Пољопривредни Клубови су неминован предуслов и за једно и за друго.

Најзад, и самоуправе народне (општинске, среске и окружне) имају велике обавезе према овоме покрету сеоске деце, те су дужне и морално и материјално помоћи организовање, развијање и успевање ових установа.

Обавештења о организовању и вођењу Деч-

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА
О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*
превео *Благ. Д. Тодоровић.*
(Наставак).

Какав закључак можемо извести из наведених чињеница. Ако пажљиво прегледамо изведене примере тица са перјем отворенија (светлије) боје, а такви су примери многобројни, онда можемо доћи до закључка, да постоји несумњиво веза између боје тица и начина прављења гнезда. Наравно, да у томе има неких изузетака, по они су малобројни и такви да не могу поколебати нашу теорију, те зато о њима и не говоримо. Па, каквом закључку треба да нас доведе неочекивани однос, низ група таквих појава које на први поглед изгледају да су далеко једне од других? Јесу ли оне у вези с другим природним појавама? Износе ли нам оне какав било начин утицаја природе или узроке од којих зависи тако чудновата разлика лепота и хармонија живих бића? Мени се чини да на сва та питања можемо одговорити позитивно. Због тога, што ми овде немамо никаква посла с простим и изолованим чињеницама, ја могу рећи. да сам први открио такву везу приликом изучавања аналогних и дотле потпуно непознатих појава у инсеката, т. ј. приликом испитивања сличности средстава за заштиту и „миметизма".

Разматрајући тај уочљив низ појава везаних међу собом, ми пре свега долазимо до закључка, да и женке могу имати исто тако б јено перје (отворениј е боје) као и мужјаци. То се може доказати тиме, што се оне у том случају кад су добро скривене у *доба лежања* у гнезду *мало* или *нимало* не разликују од својих мужјака. А то је опет најбољи доказ, да светле и уочљиве боје не важе као добра заштита у доба кад женка лежи на јајима. Узрок, од којих зависи таква појава, биће нам појмљив, ако узмемо у обзир утицај природног и полног одабирања. Из многобројних примера таких тица код којих перје оба пола има подједнаку боју, могли бисмо извести закључак, да се природни утицај полног одабирања састоји у задржавању и развијању таких различности и светлије боје које су природне другом полу. Многа испитивања начина живота животиња уверила су ме, да мужјаци тица и четвороножних животиња показују често наклоност или антипатију према неким женкама, те онда ми немамо никаква основа претпостављати да би један пол (т. ј, женка). волео светлу (отворенију) боју а други да је не воли. А како, као што је познато, има доста таких случајева да су женке исте боје као и мужјаци, то можемо веровати, да је таква боја корисна или да је у вези с каквим било корисним изменама или да је она по вољи мужјаку.

јих Пољопривредних Клубова даје Српско Пољопривредно Друштво (Немањина 11.), које је и засновало овај покрет, које га истрајно морално подржава и које на њега, код све оскудице своје сопствене, сваке године троши поприлична материјална средства.

ИЗ РАТАРСТВА

Кратка поука о кукурузу и његовом гајењу.

1. Порекло и употреба кукуруза. Кукуруз је пореклом из Мексике, Нове Гранаде и Перувије, где је од пастановника Америке: Инка, Гурона, Сирокеза, Мохикана, Делавара и др. племена гајен; сматран је као дар богова и принашан им на жртву као пшеница у митилогији Грка, Римљана и Словена.

Колумбо при открићу Америке запазио је кукуруз и са осталим даровима Новога Света пренео га 1493. год у Шпанију, где је гајен по градинама као украсна биљка и пао у заборав. Тек на почетку 17 столећа раширили су његову културу Млечани у Италији и осталим крајевима Средоземнога мора, одакле је се његова култура ширила по посавским и подунавским земљама. Како у ти крајеви тада били под турском влашћу, то је одатле под називом турске пшенице ширен даље по средњој Европи.

Кукуруз пружа исхрану људима и стоци. Полузрео кукуруз пече се и кува. Кукурузно брашно даје највећем делу нашег народа свакидашњи хлеб, проју, као и кукурузну кашу „качамак", Румунима „мамаљигу", Талијанима „поленту". У својој отаџбини Америци кукуруз је веома цењен. Њихове куварске књиге дају велики број најразноврснијих јела справљаних од кукурузног брашна као: пишкоте, омлете, разне пудинге и др. Гроздани шећер, који је у Америци јако раширен, производи се искључиво од кукуруза. Мексиканци справљају од кукуруза алкохолно пиће ракију. Даље из кукурузног зрна добија се цеђењем масно уље. У америчанском пиварству служи као замена јечменог слада а и за пециво шпиритуса. Од шаше производи се хартија, Комушина служи за производњу канапа, разних плетарских израђевина и пуњење сламњача.

Опис и особине кукуруза. Кукуруз има стабљику чланковиту 0.5 — $5^1/_2$ метра високу, испуњену сржју, која носи широко лишће. Мушки цветови образују на врху метлицу. Женски цретови посађени су на клиповима у у пазуху лишћа. Лишће обавија целу цваст и само необично дугачки кончасти жигови „свила" провирују да би ухватили прах при оплођавању. Кукуруз цвета одозго на доле. Најпре цвета мушка метлица, о том се објаве женски цветови. Пошто је цветање поступно, то преовлађује оплођавање туђим прахом.

Кукуруз је биљка веома способна прилагођавању[1], што доказује његова распростањеност и многобројни облици.

Боја кукурузног зрна може бити: бела, оранжова, плавичаста, мрка, црна, прскана и пругаста. Величина зрна обично варира од $^1/_2$ — 1 см. у ширини и од $^1/_2$ — 2 см. у дужини. Апсолутна тежина зрна варира према сорти од 180—500 грама.

Зоно при обичном чувању задржава клијавост 3—4 година, клија по проф. Хаберландту при 8—10° С. За пораст биљке потребна је топлота виша од 6° С. (по Кепену заустављa се пораст при + 9. 7° С.). Према хлад-

1. Занимљив оглед у погледу скраћивања вегетације, променом климатских услова обавио је Шибелер. Он је пресадио кукуруз из околине Штутгарта у Кристијанију. Прво сејање извршио је 26 маја 1852 год., и брао га је зрелог 22. септембра — после 120 дана. Из године у годину скраћивана му је вегетација, тако да је посејан 25 маја 1857. год., стасао 22. августа, дакле за 90. дана.

Суда, свакако можемо узети, да се боја једног пола пренос на други, шта више и у случају, кад она није нарочио корисна. Из горних примера о отворенијој боји мужјака, можемо закључити, да се боја коју има један пол обично преноси и на други. У том случају ми смо у могућност објаснити утицај а да ради тога не прилазимо претпоставкама, да се мужјак у избору женке руководи њеном бојом и шаренилом перја.

Кад је женка у доба кад лежи на јајима у отвореном гнезду изложена у велико нападу својих непријатеља, то онда сва видна измена у боји мора да повлачи за собом не само њену погибију већ и погибију њеног потомства. Отуда, све такве измене у боји женке не би требало да буду наслеђене, међутим, измене, које женку чине мање приметном због сличности с предметима који је окружавају — лишће дрвећа или боја земље, требало би да се преносе. Ово се и објашњава надмоћност за лежање у отвореном гнезду оних женака које имају боју коре дрвета, зелеима или уоште такву која теже пада у очи.

Још није доказана претпоставка да су некада све женке имале исту боју перја као и мужјаци. Може се веровати, да су измене произилазиле у доба постојања врста и других група, али, с друге стране не подлежи сумњи, да и прародитељи оба пола тих тица које се јако разликују по боји перја једне од других, били готово или сасвим међу собом подједнаки, а може се узети, да су мужјаци у већини случајева више личили на женке, као и да је било таких случајева, да су раније женке личиле више на своје мужјаке. Младе тице (које обично личе на женке) могу нам дати представу првобитне боје у тица, јер код блиских врста, у младунаца обојих полова има често толике сличности, да се једни од других тешко разликују.

Боје се лакше измењују него грађа и навике и зато су оне и претрпеле веће измене. У почетку овог одељка ја сам покушао доказати да карактеристичне разлике и битне особине тичјих гнезда зависе од грађе односне врсте и од савремених и ранијих погодоба живота Обе ове особине играју значајну улогу и подлеже мањим изменама него што су измене у боји перја те отуда ваља да мислимо, да у највише случајева прављење гнезда (зависно од организације и средине околине) треба да се сматра као узрок а не као последица сличности или разлике у боји у обојих полова. У случају, кад тице извесне групе треба да начине обична гнезда у шупљем дрвећу, нпр. тукани, или у рупамо у земљи, нпр. ковачи, заштита, којом се користи женка у доба лежања на јајима, ваља да се подједнако простире и на мужјака и да да довољно могућности „полном одабирању" или каквом другом узроку да подједнако утиче код обојих полова на развијања шаренила и свега што пада у очи.

(Наставиће се).

појединица, па и на редовне помоћи од општина, срезова и округа, које, такође, увећавају капитал Подружине.

На тај начин је Подружина у стању за неколике године збавити леп обртни капитал, који јој је безусловно потребан за набавке, а после се приходи могу употребити и на одржавање курсева и предавања и на приређивање изложаба.

Потребно је да се Подружине озбиљно позабаве овим својим врло важним задатком.

7. Седница секција. За 15. ов м. сазвана је седница свих секција с овим дневним редом: 1) Избор секретара за сваку секцију, 2) Израда програма рада за дужи низ година, 2) стечајеви за напредније начине рада, и 4) царинска тарифа. О раду ове седнице и у опште о раду секција ћемо редовно чинити саопштења.

8. Придобијање чланова. Неке су Подружине пријавиле у овој години мањи број чланова, него што су их имале у прошлој. Међутим се сасвим природно држи, да број чланова у новој години буде знатно већи него ли у минулој, зато се и очекује да ће Подружине живо настати да број чланова повећају. Са енергичнијим, трајнијим и непрекиднијим настојавањем *преко целе године* Подружине су у стању редовно задржавати старе и придобијати нове чланове и број њихов из године у годину повећавати.

То је потребно чинити и ради тога, да би свака Подружина себе финансиски крепила и у току времена стекла чврсту, поуздату и јаку базу за своје функционисање. То је потребно и тога ради, што чланови Подружине добијају *Тежак*, те се и писаном речи трајно код њих пропагирају напреднији начини рада. То је нарочито и поглавито нужно и зато, што се тек преко већег броја чланова Подружине може трајно вршити утицај на широке пољопривредне слојеве и за унапређење пољопривреде и за економско подизање наших пољопривредника.

Зато свака подружина треба одмах да предузме све кораке да број чланова повећа. То се може чинити и приликом свакога додира с појединцима, и приликом држања предавања, курсева и изложаба, и приликом селских и општинских састанака, и приликом среских и окружних скупштина и т. д. и т. д.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима)

Жита:

Србија		Војводина	Беч
пшеница	дин. 435—445	дин. 450—455	дин. 581
јечам	„ 290—295	„ 320—325	„ 350
овас	„ 280—290	„ 290—295	„ 378
кукуруз сушен	„ 310—315	„ 250—255	раж 476
кукуруз нов	„ 270—275	„ 295—295	кукуруз 392

	Берлин	Праг	Чикаго
пшеница	дин. 384	дин. 523.25	дин. 445.50
раж	„ 364.80	„ 343.85	„ —
јечам	„ 297.60	„ 403 65	„ —
овас	„ 280	„ 388.70	„ 303.60
кукуруз	„ 374.40	(нов). „ 358.80	„ 297

Анверс: пшеница дин. 580.80

Аргентина: пшеница. дин. 360, кукуруз 268.55, овас 258.72 јечам 238.90

Стока:

Свиње.

Београд: дебеле преко 100/120 кгр. 21, преко 150 кгр. 22 преко 180, 23; мршаве 21 дин. килограм, жива мера франко вагон утоварено станица.

Загреб: месне беле 28, босанске полудебеле 23 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 22—25.000 круна, а меснате свиње 22—26.000 круна килограм

Праг: 11—12 ческих круна дебеле 12.5—13 круна килограм за меснате свиње.

Маст и сланина: Београд: маст 34—36 дин. сланина 33—35 дин., суво месо 32—35, шунке димљене 45—50, салама 70—75 дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 10—13, дин. лиферантски 5—6 дин., овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: угојени волови и бикови 12—15, лиферантски 5—7 дин. кгр. по сајмовима; овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: Волови су продавани по 10—16 000 крава 10 — 14.000 круна, бикови по 11—14.000 круна, биволи 8.000 круна по килограму жива мера.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 5.10, 80/85 дин. 3.90, 95/100 дин. 3.35, 110/120 дин. 3.25 један кгр. франко вагон Ваљево. Пекмез од шљива без промета.

Вино Београд Црно 6—7бело 5.60—6 дин., ракија ужич. ст. 18—19 гради 22 дин., клековача од 18—20 гради 22 дин. килограм

Аустрија: Мађарска вина од 11° продају се по 1100 круна по литру, обична нова по 7—8000 круна.

Чехословачка Обична нова вина продају се по 3—5 Чех. круна.

ЗАПИСНИК

VII редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане у дому друштвеном 13. федруара 1923. године. у Београду

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник г. Др. Веља Стојковић, и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Никола Петровић, Павле Петковић, Софронијe Партонић и Драгутин Спремић.

Као гости били су присутни редовни чланови г. г. Љуба Недић и Милан Бозољац.

Председавао п.председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Председник, пре прелаза на дневни ред, поздравља нове колеге, новоизабране чланове Управе, молећи их да настану свим средствима, да се задатци Друштва, који ће се у најкраћем времену прописати програмом рада за ову годину — остварују. Изјављује жељу да сваки члан слободно своје мишљење исказује и да има потпуну слободу у раду.

II.

Прочитан је записник VI. редовне седнице.

Одборник г. Љ. Јовановић примећује, да предмет по тач. II о железницама не би требало упућивати предложеним Секцијама, јер би то рад и сувише одужило. Решење овог питања треба што пре окончати јер је извесан део пруге по предложеном пројекту већ дат у рад. С тога моли, да Управни Одбор предложени извештај усвоји и пошаље га као свој предлог Главној. Управи Удружења Југословенских Инжинера и Архитекта. — Одлучено: да се записник усвоји с примедбама г. Јовановића.

III.

Прочитан је члан 10. Пословника Српског Пољопривредног Друштва о избору сталних специјалних Одбора који су овако састављени:

Финансијски Одбор — од чланова Управног Одбора: г. г. Љуба Јовановић, Никола Петровић и Драг. Спремић;

Набављачки Одбор од чланова: г. г. Виће Т. Радовановића, Александра Рашковића и Павла Петковића;

Књижевни Одбор од чланова: г. г. Алексе Поповића, Александра Јовановића и уредника Тежака др. Веље Стојковића.

У Одбор за израду предлога за измену Правила друштвених изабрани су чланови Управе: г. г. Алекса Поповић Љуба Јовановић, Александар Јовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, и Павле Петковић.

У Одбор за израду програма рада за 1923. год. изабрани су чланови Управе: г. г. Александар Јовановић, Никола Петровић, Александар Рашковић, Душан Ћатић и Софроније Партонвић.

IV.

Реферисано је Управи о молбама особља Друшвеног за повишицу плата и осталих принадлежности: одлучено да се ове молбе упуте на мишљење финансијском Одбору.

V.

Предложен је избор Уредника Пољопривредног Календара за 1924. год. — Одлучено: да уредник Календара и за 1924. год. буде г. Александар Јовановић.

VI.

Прочитана су мишљење Набављачког Одбора о набавци жетелица и копачица. — Одлучено: да се упути на мишљење новом Набављачком Одбору.

VII.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора, о набавци понуђеног повртарског и др. семена Завода за рационално семенарство „Зрно“ А. Д. — Одлучено: да се упути на мишљењ новом Набављачком Одбору.

VIII.

Члан Управе г. Павле Петковић реферише о прошлогодишњој пољопривредној изложби приређеној у Битољу и моли, да Друштво накнадно одобри још 1000 динара за издавање награда награђеном излагачима женских ручних радова, пошто су награде добивене од Министарства и Друштва у пољопр. опавама и алатима. — Одлучено: да се ових 1000 динара издаду за предложени циљ из кредита депоноване суме на изложбе у прошлој години.

IX.

Прочитан је извештај Министарства Пољопривреде и Вода Бр. 33 983 V. да је на основу преставке Српског Пољопривредног Друштва Бр. 10.748. доделило знатне суме за оснивање виноградско-воћарских државних расадника у Сплиту и Врани (Далмација) и Бару (Црна Гора) за производњу бољих сората маслина, смокава и др јужног воћа ради раздавања народу дотичних крајева и да ће ове установе и даље новчано помагати; и да је издата извесна новчана помоћ из Државне Класне Лутрије ради приређивања маслинарских курсева и вршења огледа против маслинове мушице; и да су за ову годину тражене веће суме из прихода Државне Класне Лутрије за одржавање таквих курсева у Далмацији и Црој Гори. — Одбор прима овај извештај к знању.

X.

По молби г. Павла Петковића да му се плати хонорар за чланак штампан у 42. и 43. бр. „Тежака“ „Општа Пољопривредна изложба у Битољу“ а на основу мишљења уредника Тежака. — Одбор је усвојио ово мишљење уредника „Тежака“ и одлучио: да се г. Петковићу изда хонорар.

XI.

Прочитан је акт бр. 67, пољопривредног Удружења Бачбодрошке Жупаније, којим позива Друштво на заједничку сарадњу да фабрика шећера на Чукарици пређе у руке малих пољопривредника. — Одлучено: да се предмет упути редовном члану г. др. Вељи Стојковићу на мишљење.

XII.

Саопштено је писмо пољопривредне подружине среза Ариљског, којим извештава да ће 15. т. м. одржати ванредну скупштину, по могућству с предавањима, па моли Друштвв, да упути своје чланове г. г. др Вељу Стојковића и Павла Петковића да одрже по једно предавање. Одбор одлучи: да се упуте г. г. Стојковић и Петковић с тим да им се на име дневнице изда по 100 динара и трошкови исплате по рачуну.

ОГЛАСИ

Тима Владисављевић трговац семена отворио је семенарску радњу у **Марсељу**, у Француској. (*Marseille*, 29, rue Ferrari). — У **Београду** држи филијално стовариште семења, у *Кнез Михајловој ул. бр 8.* — Поруџбине семења као и друга писма, могу се и даље слати на адресу: **Тима Владисављевић — Београд** — Тражим пољопривреднике, који би се примили производње луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученим у напред. 1—3

СТЕЧАЈ Српском Пољопривредном Друштву потребан је сталан секретар.

Кандидати треба да располажу пољопривредном спремом и дужом праксом. Претпостављају се они са радом на пољопривредној литератури и познавању пољопривредних прилика у земљи.

Годишња плата је до 7000 динара, додатак на скупоћу 40 динара дневно с правом на породични додатак.

Пријаве слати Српском Пољопривредном Друштву до 20. априла 1923. године.

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.
„ „ „ 6 „ 680.— „
„ „ „ 7 „ 700.— „
Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.
Семе грахорице по 7 дин. кграм.
Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предратне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 16. БЕОГРАД, 22. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покрити.

На подружинама, на државним економима, на свима пријатељима пољске привреде лежи дужност, и морална обавеза да се, што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Нека и сваки досадашњи претплатник Тежака нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежака и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварење многих његових других задатака. Ур.

Сељачка угледна имања.*

Кад се хоће бржим путем да унапређује земљорадња у народу, треба држати на уму ове чиниоце, који су ту нарочито важни: прво прилике краја, друго културни степен земљорадника и треће материјално стање земљорадника. Од тих чинилаца зависи успех сваког рада у овом правцу, мањег и једностраног или већег и организованог, а разуме се, да успех таквог рада у истој мери зависи и од стварног организатора и вођа тог рада.

Прилике краја, то је већ познато, јесу климатске, теренске и економске. Ове прилике — хоћеш, нећеш — дају свуда правац земљорадњи и одређују систем економије појединцу и целини, па их зато треба добро и темељито познавати. Тако је на пр. у крајевима (највише у равницама) где још постоји т. зв. тропољни систем господарства, појединцу одузета могућност, да сеје што и где хоће, него се у главном мора држати плодореда свију других мештана и тек после извршене комасације (заокружења поседа у један комад) даје се свакоме могућност посве слободног рада. Тако и у крајевима, где је земљорадња врло примитивна и назадна и где се свет бави првенствено пашњачким сточарством, теško могу са се сеју такви усеви, чија вегетација пада и у време, кад иначе нема усева, пошто би штете од стоке на таквим усевима изазивале вечито кавгу да суседима. Од економских прилика навео сам само ова два примера и они су довољни да нам покажу, како је познавање ових прилика и подешавање рада према њима тако нужно, да би необзирање на њих значило исто, као кад капетан на лађи не би марио за дување ветра. Колико теренске (педолошке) и климатске прилике утичу на земљорадњу, о том не треба ни говорити, то зна и припрости земљорадник, само што он свуда, где је још консервативан, претерује значење тих прилика, па осим тачног познавања тих прилика треба и ово да се има на уму

Под културним степеном зељорадника могли бисмо разумети у првом реду висину или степен њихова знања о напредној земљорадњи. Задаћа целе ове акције јест уосталом то, да се он у том смеру поучи. Али није ту све ни у знању. Нашег сељака, који је бистар, лако је поучити, ако постоје предуслови за поуку, а а то је најважније. Ти су предуслови: пробуђен осећај виших животних потреба и колики толики степен веровања у напредак или тачније: у могућност напретка. Знам стално, да се сељак не да ни поучавати, ако још није прокљувао љуску крајњег консерватизма, несвесног веровања у непромењивост данашњег његовог стања. Ово се вероватно изражава у јавном мишљењу села и можда целог краја и, као што знамо, то је деспот, коме се покоравају и највиши интелектуалци, а камо ли неће сељак и средњи грађанин.

*] Како су узорна сељачка имања нарочито важна за напредак заостале наше пољске привреде и како би требало да се акција у том или сличном смеру што више прошири затражили смо од познатог нашег стручњака г. Милана *Новаковића*, господарског саветника у Загребу као одличног познаваоца и организатора ових имања у западним деловима наше земље (нарочито у Лици), да о њима нешто напише за наш лист и добили смо овај чланак.

Штогод је крај културно заосталији, то је, разуме се, назаднија и земљорадња у том крају. А баш нам је жеља, да такве крајеве макнемо који корак напред. Искуство нас учи, да баш у таквим крајевима само видљив пример може да буде поучан. Жива и писана реч ту још слабо користи. Она се и не чита и не слуша, ако се и слуша или чита, не верује се, а ако се и поверује не извршава се. Живи пак пример и убеђује и учи.

Кад је филоксера поништила стару лозу, сељак је говорио: „Рекао Бог, да винограда нестане, и нестаде их." Данас су већ сви виногради регенерисани каламљеном лозом. То се није урадило ни писањем ни предавањем, (премда је помогло и то), него тако, што је власт основала лозњаке, те каламила и давала лозу. У крајевима, којима је власт скретала своју пажњу, нови виногради су и много и брзо дигнути, а куд се није гледало, тамо још ни данас нема винограда. Тако је и са сточарством и воћарством. Хрватска и Славонија је данас једна од наших покрајина с најнапреднијим сточарством. Да се није у иностранству набављала и земљорадницима давала ваљана расплодна стока, не би тако брзог напретка било ни поред свих предавања, књига и новина.

Тако је то исто и са земљорадњом. Овде се ради о једном целом систему рада и о средствима рада. Ако нећемо да чекамо стотине година, док свет сам не дође на то, како треба најбоље радити и искоришћавати земљу, онда та модерна *средства за рад и цео систем рада треба у народ унети.* То значи, да у заосталим крајевима у сваком месту треба наћи по једног по могућности писменог, честитог и вредног земљорадника, с њим склопити уговор, да ће радити своју земљу по добивеним упутствима за своју корист и за углед другима, а за то да ће му се дати нужна средства уз повољне услове. Прилике њихове и њихова краја, у колико уопште допуштају могућност напредног рада, треба добро проучити, према њима створити основу рада и онда у низу више година то и извршити. Ма колико свет био консервативан, наћиће се увек по који млађи и и одрешитији човек, који ће се тога посла прихватити. Из почетка ће га село с неповерењем гледати, а после једнога-два успеха, свет ће почети и друкчије да суди.

Најобичнији услови, уз које се оваквим земљорадницима дају најнужнија средства за рад, јесу: *оруђе* се даје на употребу, то јест може се одузети, ако који не би слушао или уопште не би ваљао; *семе* се даје уз поврат једнаке количине; *материјал за израду гнојишта* (ђубришта) даје се беспатно, али је земљорадник дужан по добивеном нацрту градњу о свом трошку извршити, а *вештачке гнојеве* (ђубре) добива прве године бесплатно, после за пола цене. Док се у току прве две године не створе предуслови за унапређење сточарства, дотле се у стоку, нарочито говеда, не дира, а после тога се уз извесну припомоћ по мало набавља и напреднија стока.

Од сељака пак, код кога се хоће уредити сељачко угледно имање или господарство, како ми овде кажемо, тражи се, да је озбиљан, трезвен, да се не бави ничим другим осим земљорадње, да је по могућности писмен, а посед да му није ни превелик ни премален, него средњи у оном крају,

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

С друге стране, кад тице ма које групе (танагриде, мухарице) ваља да граде гнезда у облику чаше т. ј, таква, да буду више или мање отворена, појава светле (отворениије) боје у женке не треба да постоји, јер је она неповољна за њу, међутим, таква боја за мужјака, не представља никакву опасност, те би се онда могла и даље развијати. Такво правило имало би наравно неке изузетке, јер не треба изгубити из вида да има и таких тица које су природом обдарене да умешно измењују своје навике и граде скривена или добро заштићена гнезда да би сачувале своје китњасте женке од опасности; такав је случај код сеница и оних тица које граде висећа гнезда. У тако повољним случају за женку, њој не би била неопходна специјална заштита, то је доказ да присвајања отворениије боје и измене у грађи гнезда у неким случајима утичу узајамно једно на друго, у циљу постижења потпуног развијања.

Изузеци, који јаче утврђују наведена објашњења. Из природне историје тица, нама је познато много таквих чудноватих и нормалних чињеница које служе као доказ тачности наведених објашњења разлике у боји перја код мужјака и женке. Давно је већ испитивањем утврђено; да у неких врста тица мужјаци или помажу женкама у лежању на јајима или их у том послу потпуно замењују. Исто тако давно је било запажено, да се у неких тица полне разлике у боји налазе у обратном односу т. ј. да мужјаци имају затворенију боју од женака, па да их у неким случајевима поред лепшег перја надмашују и у величини Те аномалије, колико је нама познато, нису биле разматране као узрок и последица све дотле, док их ја нисам уврстио у своју теорију о заштитном прилагођавању. Код свих прилагођавања, која су досада изведена, признато је, да у свима случајевима, где је женка била шаренијег перја од мужјака, мужјак или замењује женку у лежању на јајима или да се с довољно основа може претпоставити да је то тако. Најлепши пример за такав случај може нам дати пљоснокљуна листонога (Phalaropus fulicarius) код које зими између женке и мужјака на постоји никаква разлика у боји, међутим, преко лета женке се у место мужјака заодева у лепо свадбено рухо; — то се објашњава тиме, што на јајима лежи мужјак и што женка носи јаја на голу земљу.

да лежи на прометном месту, куд свет пролази или где се скупља, и на послетку, да није који предуслов код њега тако лош, да би онемогућавао рационалан рад,

Погрешно би било, кад би се овај рад сматрао експериментом. Тиме хоћу да кажем да треба избегавати могућност неуспеха. Морамо имати поштовање према човеку, који нам је поклонио своје поверење и поред опозиције суседа, а можда чак и својих рођених укућана. Нарочито пак морамо имати поштовања према задаћи, коју хоћемо да извршимо, а не да је дискредитујемо. Јер има доста елементарних и других неприлика, које ограничавају успех сваком економу, и тиме неприликама не смемо додавати и своју невештину. Неуспех у овим случајевима није само материјалан него и моралан а овај је врло важан. Касније, кад се већ постигну крупни позитивни резултати, с којима ће наш сељак однети победу против јавног мишљења, и с којима је постигнут успех т. ј. поучан пример околици, онда може и штогод ново да се покуша, ако је то уопште нужно.

Дотле мора ствар да се добро проучи и промисли, а извођење брижно и тачно да организује. Ту треба држати се *битне ствари*, а мање важне бар из почетка пустити из вида.

(Наставиће се)

ИЗ РАТАРСТВА

Кратка поука о кукурузу и његовом гајењу.

Берба кукурузна од 45 товара зрна, 65 товара шаше и 15 товара клипова одузме земљи:

Азота,	Фосф. кисел.	Калија и	Креча
106. 500 кгр.	50 05 кгр.	127 — кгр.	33 31 кгр.

Једна кукурузна биљка за 137 дана раста одузме земљи 14 кгр. воде.

Главно а често и искључиво ђубре за кукуруз јесте стајско ђубре, које он одлично подноси.

Кукуруз спочетка раста споро и тек га топлије време јуна и јула месеца подпомогне у бржем порасту. Кад већ кукуруз почне да цвета пораст се у неколико заустави. Код кукуруза имамо две перооде биљног раста. Прву од краја јуна до почетка августа — производња биљне масе и другу од оплођења до зрења плода.

Потреба биљних хранива највећа је у првој периоди раста. До тог времена стајско се ђубре разложило да га биљке као храну усвајати могу.

Стајским ђубретом ђубримо кукуруз јако са 500 товара на хектар под предпоставком да је земља карактером тежа, како остатак не би био испран у доње земљине слојеве.

У недостатку стајског ђубрета можемо с успехом употребити и вештачку ђубрад.

Од азотних ђубради узимамо чилску шалитру 200—250 кгр. на хектар. Ову количину потребно је поделити у три оброка. Први при првом, други при другом и трећи при трећем окопавању. Боље од чилске шалитре нарочито на лакшим земљама утиче амонијум сулфат својим постепеним утицајем — 160—200 кгр. на хектар. Најбоље га је дати $^1/_3$ с јесени а остатак рано с пролећа, пре сетве најмање на 14 дана.

Сем овог дајемо: 400—600 кгр. кајнита с јесени или 150—200 кгр. четрдесетопроцентне калијеве соли с пролећа и 200—300 кгр. суперфосфата. На тешким земљама, калијум се може и изоставити, али је за лаке земље неопходан, пошто су све лаке земље калијумом сиромашне

5. Припрема земље за гајење кукуруза. Одмах по скидању предходног усева извршимо плитко заоравање

У кулика (Eudormi или Charadrius morinellus) женка има шареније перје од мужјака — и у том случају имамо разлога мислити, да се лежањем на јајима занима мужјак. У Turnice, индијских тица, женке су крупније и шаренијег перја од мужјака, те је отуда Жердон оправдано у свом спису „Индијске тице" по речима урођеника навео, да се женке тих тица по носиву јаја скупљају у већа јата у то доба кад мужјаци леже на јајима. У неким случајевима, где су женке такође шаренијег перја од мужјака. начин живота тих тица није још довољно проучен. Нојеви и геми (Causarius) могу се учинити многима као изузетак од општег правила, јер мужјак чије је перје исто такве боје као и женке, лежи на јајима, но такво мишљење није тачно, стога, што су прве тице тако велике да им није потребна каква заштита, а друге су међутим толико снажне, да могу заштитити своја јаја од непријатеља који би их желели искористити. А у погледу личног напада каквог јачег непријатеља, те се тице лако спасавају својим брзим бежањем.

Постоје као што се види, многе чињенице, које се односе на полну боју и начин прављења гнезда у вези с неким чудноватим аномалијама које су уочљиве у природној историји — а које су у зависности једне од других на основи општег принципа неопходности веће заштите једнога од двају родитеља који је обавезан да лежи на јајима. Нама је познато врло мало изузетака од општег правила; осим тога, и такви изузеци уочљиви су у већини случајева само међу изолованим врстама и међу малим групама, док међутим многи привидни изузеци у самој ствари служе као нова потврда закона који овде наведосмо.

Стварни и привидни изузеци горенаведених закона. Од изузетака који стварно заслужују пажњу ја могу да наведен само ове:

1) Dicrocurus. Ове се тице одликују светлим (љаштавим) црним перјем и дугачким виластим репом. Полна разлика у боји не постоји, гнездо им је откривено. Тај привидан изузетак може се обаснити чињеницом, да тим тицама није ни потребна каква мање уочљива боја. Оне су врло ратоборне и често нападају на вране, јастребе и друге тице, а како се оне обично гнезде у друштву, то њихове женке нису у опасности у доба кад леже на јајима.

2) Oriolidae, жује, златке. То су такође лепе тице шареног перја; у многих тих тица са истока, примећава се мало или нимало полна разлика у боји перја. Тај изузетак заслужује већу пажњу по сви други, јер се њиме, према изведеним испитивањима утврђује опште правило да се старе тице јако брину да што лепше начине своје гнездо у зеленилу, а да би заштитиле своје младунце брину се и око тога да што ревносније стражаре. То је најбољи доказ да су тице свесне опасности која им долази од тога, што им женке имају шарено перје и да чине све што треба, да стану на супрот тим опасностима.

(Наставиће се).

стрњишта, извезимо стајско ђубре и средње дубоко заоримо. С јесени извршимо дубоко орање и земљу у грубим грудвама оставимо до пролећа. С пролећа што најраније дрљамо, да би предупредили исушивање земљишта. Кукуруз и ако за свој пораст треба мање воде од стрних жита, ипак не смемо заборавити околност да се он доцне с пролећа сеје и да је гола земља изложена јаче исушивању но земља под биљем.

Јесмо ли принуђени износити стајско ђубре преко зиме или и рано с пролећа, то морамо с пролећа и орати, само у том случају оримо плитко и одмах дрљајмо.

6. Сејање кукуруза. Кукуруз је веома осетљив према мразу зато га сејемо пошто пролетњи мразеви прођу што према приликама бива марта или априла месеца. При свем том, увек га је боље посејати нешто раније него доцније, пошто му одоцњеном сетвом обрађујемо вегетацију на штету приноса.

Сетву је најбоље обавити на повољном земљишту нарочитом сејалицом за кукуруз у оцаке (кућице).

Ране кукурузе сејемо 50 см. у квадрату. Обичном крупнозрном кукурузу дајемо растојање редова 62.5 см а оцак од оцака у редовима 50 см. — Зубанцу дајемо најшире растојање редова 80 см. и оцак од оцака у редовима је опет 50 см.

Околност, што у Америци дају кукурузу растојања већа, то је стога што је он код њих бујнијег пораста, те резултати до којих су они у овом погледу дошли за наше прилике имају огледима да се провере. У осталом вероватно да би веће одстојање од наведенога, дао и код нас веће приносе по биљци, али би принос по засејаној површини јако опао.

У сваки оцак треба да дођу 3-5 зрна. Дубина сејања управља се према карактеру земљишта и сорте. На лаким земљама и крупнозрне сорте сејемо дубље, на тежим земљама и ситнозрне сорте сејемо плиће. Према овоме одређујемо дубину од 3-5 см.

При сејању врстачном сејалицом дајемо обичном крупнозрном кукурузу удаљеност редова 63 см. а удаљеност биљке од биљке 50 см. Зубанцу дајемо растојање редова 80 а доцније проређивање у редовима вршимо на 40. 50 см.

Потреба семена према начину сејање износи на оцаке 15-20 при врстачном сејању 30-60 к. грама.

Кукуруз одређен за семе најбоље је чувати у клиповима до пролећа на сувом промајном месту и пред сетвом их ручно окрунити. Избору клипова за семе поклањамо нарочиту пажњу, водећи рачуна по могућству и о склопу биљке од које полазе. Одабирамо само типичне клипове, типичних биљака, који одговарају подпуно особинама гајене сорте.

При гајењу чистих ботаничних сората, треба одабрати чист тип и од њега као основне ботаничке јединице полазити. Тип је сталан и сваком типу одговарају извесна хемијска својства а са њима и економски значај, према огледима Hopkins-а проф. универзитета у Илиноису. Такође и укрштање може дати извесне сталне облике сједињујући особине оба укрштена родитеља

7. Нега кукуруза Ухвати ли се на засејатом земљишту кора, разбија се лаким дрљачама или режатим ваљком. Чим кукуруз истера 3-4 листа приступамо првом окопавању — помогућству ручно и истовремено вршимо проређивање. При сејањуна оцаке остављамо само два до три најразвијенија струка а остале уништимо.

Кад младе биљке поодрасту за 30 см. предузимамо друго окопавање обично прашачем, које се по потреби понавља.

На питање треба ли или не треба кукуруз огртати које се питање код нас у последње време претреса, треба расправити с две тачке гледишта: с гледишта земље као биљног становишта и с гледишта кукуруза као гајене биљке,

Неоспорно је, да се огртањем повећава земљина површина, да је на овако повећаној површини земља изложена више ваздуху и сунцу; тиме постаје промајнија и топлија, тако да се сви биолошки процеси у њој брже одигравају. Али упоредо с овим на овако повећаној површини и испаравање воде је веће, те је земља сувља. Је ли земља лака и положај или година сувља, биљке огртањем трпе оскудицу у влази.

Је ли земља пак наклоњена влази, је ли влажнији климат или влажнија година, ту морамо имати на уму ово: да један грам суве земље да би се загрејао за 1°C треба 0·25 калорије топлоте а да грам воде да би се загрејало за 1°C. треба једну целу калорију. Дакле вода треба четири пута вишет оплоте да би се загрејала као сува земља. Вода је дакле једини узрок, што су све земље које имају велики водени капацитет хладне, пошто је добар део топлоте коју земља од сунца прима, везан на њено испаравање. Благодаран утицај огртања кукуруза у овим случајевима нико не може порећи.

Што се пак кукуруза као биљке тиче, може се рећи да њој у целини годи огртање. Из огрнутих чланака земљом избијају адвентивни коренови са којима се целокупна биљна исхрана повећава. Али, пошто разне сорте кукуруза показују веће и мање, дакле неједнаке склоности образовању. адветивних коренова, то би их по моме мишљењу у овом погледу требало испитати при којој огледној станици, тачним мерењем.

Дакле као што се из предњег види, ово питање не може се као опште сматрати ни као опште решити, — чак ни на једном земљишту у току две екстремне: влажне и сушне године.

Сасецање кукурузних врхова по оплођавању, у циљу добијања нешто пиће, као и у циљу појачања светлости да би се убрзало дозревање, — није на своме месту. Са метлицом обично се оштети и горњи део лишћа а лишће као и сваки други биљни орган има одређене своје дужности (радње), које су за добар развитак зрна до краја вегетације неопходне.

8. Берба кукуруза. Зрење кукуруза почиње сушењем лишћа на клиповима, сушењем свиле; зрна се стврдњавају и добијају своју боју и сјај.

Ситнозрне сорте дозревају од јуна до августа. Крупнозрне сорте септембра и октобра месеца.

Берба се врши ломљењем клипова и одстрањивањем лишћа с клипова који се рад обавља обично на њиви. Овако обрани кукуруз садржи 25-30% воде а влажних година и више и зове се „чов“

Кукуруз се суши веома споро, нису ли кошеви како ваља саграђени, подлеже у њима плесњи и бактеријама —

квари се. Тек после годину дана своди се садржина воде на 13-15%/0 и тек такав кукуруз може бити предмет трговине. Сем овог, влажан кукуруз тешко се круни и рђаво меље. Укварен кукуруз шкодљив је по здравље људи, узрокује болест „зли лишај" коју талијани зову „пелагра". По Др.Батуту ова је болест дуга и тешка, спојена са опадањем душевне снаге до најжешћег лудила, а гдекад је и наследна.

Како пак, нарочито доцнозреле кукурузе при берби прати влажна јесен, — то да земљорадник не би његовим кварењем трпео штету, као и да би га раније продајом уновчити могао, од одавна се помишљало на његово вештачко сушење.

Најпрактичније и најјефтиније специјалне сушнице за кукуруз производи фирма S Boltzi у Милану. Стабилна сушница, која осуши 70 товара кукуруза за 24 часа стајала је пре рата 1100. динара а иста сушница покретног типа 1600 динара. Веће сушнице биле су сразмерно скупље.

Добар кукуруз треба да има свежу боју и сјај. Матни сјај сведочи о рђаво чуваној или старој роби. Механички оштећена зрна најпре су подложна квару, зато крњењу његовом треба обратити нарочиту пажњу.

Кукуруз као продајна роба не сме да има преко 5% по броју зрна кварних, да би био предмет трговине. Добар кукуруз нема више од 1% кварних зрна.

Принос зрна иде према сорти, клими, земљишту и ђубрењу од 15-50 товара и шаше с лишћем и клиповима од 25-70 товара по хектару.

Од целокупне бербе, ретко кад да припада на зрно више од 40% нарочито код крупно зрног кукуруза. Често на зрно припада 35 или 30%. Хектолитрова тежина креће се од 70 87. кгр. Највећу хектолитрову тежину имају ситнозрне сорте код којих најнижа износи 74 а највише 87. кгр.

Зрно просечно саджи:

беланчевине	9.5%
масти	4.5%
и скробца	70.%

Пепео садржи:

фосфора	45.%
и калија	28.%

Болести и штеточине на кукурузу. Од болести кукуруз најчешће подлеже кукурузној гари (Ustilago Maydis). Ова гара образује поглавито на клиповима, ређе на метлици или струку, у величини песнице гуке, које су испуњене црним прашком — спорама гари.

Док код гари стрних жита, зараза је могућа или у најранијој младости или код неких у доба цветања, дотле код кукурузне гари зараза је могућа у току целог биљног живота. Спора гари може клијати и заразити биљку у току целог биљног живота, доспе ли само на младо ткиво. Гљива презимљује највероватније у земљи. Њен развитак потпомаже дуготрајна влага и тешка земља. Оболеле биљке треба уклањати с њиве и спаљивати. Предохрана би била потапање семена у раствор плавог камена као код пшенице, али пошто се никад не појављује у већим размерама то се потапање семена код кукуруза не врши.

Из животињског царства штети га ларва Agrostes segetis, гундељ (Melolantha vulgaris), гусенице совице Plusia gama) гусеница просног смотавца шкоди лишћу и струку, гриња, житни мољац (Tinea granella) храни се зрном. Гаврани и сврake штете га зобањем посејаног семена.

Јаша Јањић.

ИЗ СТОЧАРСТВА

О гајењу свиња

Чистота обора и хигијена свиња. Осим оног што смо напред навели, треба свињац да буде добро проветрен, јер се свињска мокраћа врло брзо распада и издаје јак задах. Врло добрим и практичним системом проветравања (вентилације) може послужити систем Муира. Овај се вентилатор састоји из четвороугласте цеви од дрвета, који се израђује од дасака и унутра се дели на 4 дела. У пресеку ова цев има облик квадрата, чија свака страна износи 50 см. (1/2 метра), а дужина зависи од величине крова. Доњи крај цеви удешава се на таквој висини од пода, да би се могао лако дохватити руком, а горњи само на 20—30 см. уздиже се над кровом. Овај крај одозго је затворен, али отворен са све 4 стране, што пружа могућност ваздуху да стално циркурлира. Одоздо код доњег краја има нарочитих капака, уз помоћ којих се врши регулација проветравања.

Треба још обратити пажњу и на то да унутрашњи делови цеви буду увек глатки и обојени.

Што се тиче неговања свиња и осматрања, то се оно мора вршити врло пажљиво и акуратно што смо навели неколико пута. Треба још поновити и то, да је свињама неопходно потребно пружити могућност слободног кретања (осим оних, које се гоје), испасивања, а тако исто за време врућине и купања у вештачким басенама, ако немамо природних.

О времену спаривања и прасења морају се водити белешке, као и о мерењу свиња.

Једном речју лица, која се баве свињарством морају да имају потпуну слику свога газдинства и да увек буду у току живота и свих догађаја свога газдинства.

При закључку треба још кратко указати да је врло важно водити бригу за здравље свиња, јер до сада, на жалост, свиње се врло често побољевају од разноврсних болести, од којих су најстрашније свињска куга и црвени ветар — обе заразне. Ове болести доносе врло много штете и често могу уништити све свињарство. За то увек треба пазити на здравље свиња и чим се где ова болест појавила, благовремено пелцовати све свиње помоћу ветеринара. У опште у случају ма каква сумње на болест, треба увек одмах звати ветеринара и тачно испуњавати његова наређења у смислу лечења, издвајања болесних грла, дезинфекције и т. сл.

Сада, кад у земљи постоје заводи за зготовљавање серума против заразних болести, борба с њима се олакшава и све зависи од благовремено предузетих мера за сузбијање ових болести, и, поновљам, тачног испуњавања свију прописаних наредба, како са стране ветеринара, тако и санитетско — полицијског надзора.

С. Виноградов.

НАША АНКЕТИ

О Кукурузу и Суши

Видим из читања *Тежака*, да су сва искуства досада изнета о борби противу суше, лепа.

И сам собом сам испитивао на свом имању утицај суше на кукуруз, па сам у свом испитивању нашао следеће.

Земљишта нису сва једнака али их у опште треба орати дубоко. Гарење треба извршити по жетви и то треба угарити тако да се у преоравању пусти плуг у здравицу. Кад се већ угари, онда такав угар треба преорати у Фебруару или Марту; пазити затим на погодно време, па тако преорано земљиште, ако се осети да наступа суша, треба одмах подрљачити.

На тако уређено орање треба засејати кукуруз од 1 до 15 априла. Сејање треба извршити сејалицом; уз то треба пазити да семе дође на здравицу; затим треба поново издрљачити. Овако сејање за неколико дана доцније никне али је много способније.

Кад смо све ово урадили потребни су нам прашачи. Прашач, то је справа, која је угодна и веома корисна за кукуруз; прашачем треба двапут опрашити кукуруз, по могућству и трипут јер је то веома корисно. Кукуруз треба разредити при првом прашењу тако да за друго прашење не остане ни струк да се очупа. Разређивање треба применити према времену и њиви: ако је земљиште јаче онда треба струк од струка 2 до $2^1/_2$ стопе а ако је земљиште слабије онда 3 стопе. Ни на који начин не треба оставити 2 струка у месту или један до другог јер то је веома штетно по род.

Плевљење и шишање кукуруза, то је штетно па треба сваки пољопривредник да избапи јер је старинско

Огртање кукуруза је сасвим непотребно а и по биљку штетно. Овако радити корисно је и у јесен ћемо имати добру бербу па ма кака година била. Ово сам ја испитивао на свом имању.

Александар М. Вељковић
земљоделац из Голобока,
округ смедеревски

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. — У 1913. години посадио је мој отац 500 комада јабукових садница.

Сваке године зечеви су глодали кору на њима тако, да је до сада $^3/_4$ осушено а $^1/_4$ остала болесна. Средство противу њих предузимао сам кречењем стабла са сточним изметима, али је било узалудно.

С тога молим, да ми се преко „Тежака“ одговори: како да лечим ољуштене калемове и каква средства да предузмем противу њих?

Одговор. — Ивице коре на ољуштеним — повређеним местима, треба углачати оштрим ножем а затим целу рану обложити блатом од смонице, помешану с говеђом балегом.

Ово треба извршити пре него што се ране сасуше.

Могу се ране премазати и калемарским — воћарским воском, који је много бољи од предњег начина.

На овај начин воћка ће преболети и изазвати образовање нове коре.

Код младих калемова, а ако је кора скоро већим делом око стабла ољуштена, треба ове сасећи ради образовања друге круне из најснажнијих изданака који, разуме се, избију из окалемљеног дела стабла.

Познато је да су се зечеви за време рата доста размножили, те је и опасност од њих у воћарским крајевима преко зиме веома осетна, а нарочито за воћаре који имају одгајене јабукове саднице.

С тога на првом месту треба преко зиме организовати лов ради њиховог утамањивања.

Средства противу зечева јесу:

Сваке јесени треба воћке кречити. Са кречом треба измешати крв од заклане стоке или рибљу маст.

Ако се крв и рибља маст употреби без креча, треба воћке премазати у висини, докле их зечеви могу оштетити.

Најбоље је средство ваљана ограда.

Исто тако могу се воћке оградити густим трњем и мрежастом жицом у висини преко 1 метра.

П. С. Петковић.

НЕКРОЛОГ

† Д-р Мика М. Поповић

Тежак, на жалост, има да забележи опет губитак једног угледног члана Срп. Пољопривредног Друштва. Д-р Михаило — Мика — Поповић, пређашњи Манистар Народне Привреде, Финансија и главни делегат за закључивање међународних трговинских уговора, умро је у Риму 26. марта о. год., управо на послу око закључивања трговинског уговора између наше државе и Италије. Као велики ауторитет у финансијским питањима, он је већ и при закључивању трговинских уговора, штитећи интересе наше пољопривреде, стекао заслуга, а као Министар Народне Привреде и један од иницијатора за организовање земљорадничких задруга у нас и дугогодишњи члан Главне Управе Савеза истих задруга, пок. Мика Поповић заузимао је једно од виднијих места у раду на унапређењу наше пољопривреде. Као имућан човек он је на свом имању код Смедерева подигао, као један од првих, виноград окалемљеном лозом и старао се, да и праксом буде за углед у рационалном обнављању виноградарства. Доцније, оснивање винарске радње задруге у Смедереву, у главном је његово дело, те је и тиме желео примером указати пут рационалном искоришћавању грожђа и продуката винских. И где год се радило на унапређењу пољопривреде, подизању села и обезбеђењу рада пољопривредног, ту се нашао и пок. Мика Поповић, као зналац и одушевљени пријатељ. Стога имамо пуно разлога жалити за смрћу пок. Мике Поповића, јер у њему губимо једног од сарадника који је имао пуно воље и енергије да нашој пољопривреди помогне.

Нека му је вечни помен.

— — Ђ.

БЕЛЕШКЕ

Комина од грожђа за овце. — Комина од грожђа може се давати било као свежа, било као преврела и говедима и овцама и свињама, јер је стока радо једе. За овце количина комине не треба да пређе једну изве-

сну меру и то 2 5-3 кгр. дневно. Оброк треба допунити са сеном, луцерком трицем и др. храном која се има. Хранљива вредност комине у пола је мања од сена. У колико је могуће не треба давати цео оброк комине од једанпут него првенствено по пола у јутру и увече у смеши са трицем например.

Не употребљавати за храну оваца укварену комину, јер она може шкодљиво утицати на лучење млека код оваца музара.

Да се умањи киселина у цикнулом вину — Ако је вино сувише цикло, нема му лека; треба га или употребити за сирће или пак помешати са тупим, недовољно киселим вином, па што пре попити или продати. Ако ли је пак вино мало мање цикло, може се лечити неутралисањем киселине. Да се то постугне унети у вино од 100 грама па на више (што се пробом на малу количину утврђује) неутралног калијевог тартарата.

Како ниједан лек не даје у пракси задовољајуће резултате јер се сирћетна киселина у вину тешко неутрализира — односно захтева велику количину неутралишућих материја тако да се и садржина па и укус вина услед тога мења, — најбоље је бурад редовно доливати, па онда вино неће ни цикнути.

Да ли је истина да шећерна репа изнурава земљу? — Једна жетва шећерне репе, са 1 хектара површине, односи много више и хранљивих састојака из земље, нарочито калија и азота него ли једна жетва пшенице. Но ипак не треба веровати да шећерна репа изнурава много више земљу него ли буди који други усев. На против тамо где је било уведено гајење шећерне репе земља се знатно поправила и жетвени приноси пшенице, ливада и других усева који су се после репе гајили знатно су се повећали. Тако је било у Француској, Белгији. Немачкој и другим земљама, где се сада шећерна репа гаји на великим површинама.

То је дошло услед тога што шећерну репу не треба гајити нити њено гајење може бити економско, ако се земља довољно не припреми дубоким орањем, обилним ђубрењем и стајским и вештачким ђуретом и репа у току пораста не праши и плеви. Кад се пак сви ти послови уредно обављају, земље се после шећерне репе тако добро поправе да наредни усев да много већу жетву. Увођењем шећерне репе уводи се и плодоред уводи се и рационална обрада земље, уводи се и ђубрење стајским и вештачким ђубретом, те је та биљка у свима земљама била претеча модерне пољске привреде. Ако се пак земља за репу не оре као што треба не ђубри и не обрађује онда ће свакако оставити земљу много поснијом него раније.

ГЛАСНИК

Младићи изабрани за праксу у Чехословачкој. — Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва на XIV. својој редовној седници од 5. ов. мца. изабрао је ниже именоване младиће, који се имају упутити на пољопривредну праксу у Чехословачку и то:

Милутина Рашића из Драгушине ср. Расинског окр Крушевачког. 2. *Душана Миловановића* из Крњева ср. Орашког окр. Смедеревског. 3. *Радомира Новаковића* из Краљева. 4.) *Драгишу М. Миљковића* из Врњачке — Бање ср. Трстеничког. 5.) *Петра Ј. Ђирјаковића* из Вирова ср. Драгачевског окр. Чачанског. 6) *Живка Павловића* из Каменова окр. Пожаревачког. 7.) *Уроша Р. стића* из Д. Каменице ср. Заглавског окр. Тимочког 8.) *Владешу Пенишића* из Ниша. 9.) *Глигорија В. Томовића* из Велибрега ср. Митровачког окр. Звечанеког. 10) *Милована Д. Здравковића* из Породина ср. Моравског окр. Пожаревачког. 11) *Светомира Р. Младеновића* из Лапова ср. Лепеничког окр. Крагујевачког. 12.) *Драгољуба Грчића* из Цветовца ср. Колубарског окр. Београдског. 13.) *Милојка С. Мијатовића* из Шарбана ср. Тамнавског окр Ваљевског. 14.) *Радишу Р. Шеловића* из Миросаљца ср. Ариљског окр. Ужичког.

Позивају се горе именовани младићи да се Друштву јаве неизоставно **25. Априла** т. г. у 8. часова пре подне, Немањина ул. бр. 11 — На пут ће се кренути уз пратњу изасланика Српског Пољопривредног Друштва 26. о. мца.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

Србија		Војводина		Беч	
пшеница	дин. 445—450	дин.	455—457.5	дин.	560
јечам	„ 290—300	„	310	„	3 8
овас	„ 290—300	„	290—300	„	399
кукуруз сушен	„	„		раж	518
кукуруз нов	„ 280—285	„	250—255	кукуруз	399

Берлин		Праг	
пшеница	дин. 423	дин.	512.75
раж	„ 395	„	336.95
јечам	„ 322	„	395.55
овас	„ 312	„	395.55
кукуруз	„ 377	(нов) „	315.94

Анверс: пшеница дин. 574 94

Аргентина: пшеница. дин. 439.28, кукуруз 342.28, овас 316.50 јечам 284.24

Стока

Свиње.

Београд: дебеле преко 100/120 кгр. 22.50, преко 150 кгр. 23.50 преко 180, 24 50; мршаве 21 дин. килограм, жива мера франко вагон утоварено станица.

Загреб: месне беле 24, босанске полудебеле 23 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 29—33.000 круна, а мршаве свиње 24—32.000 круна килограм

Праг: 11—13 ческих круна дебеле, 14—15 круна килограм за меснате свиње.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38 дин. сланина 34—36 дин., суво месо 34—38, шунке димљене 45—50, салама 70—75 дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 11—14, дин. лиферантски 7—8 дин., овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: угојени волови и бикови 13—15, лиферантски 6—8 дин. кгр. по сајмовима; овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: Цена волова и бикова 12—18.500 крава 12 — 17000 круна по килограм.

Праг: Волови 6—9.50, краве и бикови 5.50—9, телад 12—14, овце 12—14 ческих круна килограм.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 5 20, 80/85 дин. 3.90, 95/100 дин. 3.60, 110/120 дин. 3.40 један кгр. франко вагон Ваљево. Пекмез од шљива без промета.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ђ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 17. БЕОГРАД, 29. АПРИЛА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Сељачка угледна имања.

Где је основна погрешка или слаба страна земљорадње у народу?

1. не обрађује се сва за рад способна земља; 2. нема довољно гноја (ђубрета); 3. не ради се ваљано ни оно што се обрађује; 4. слабо сточарство у највише случајева.

Земља се не обрађује сва, јер нема довољно гноја, гноја нема довољно, јер се не производи храна и стока не храни на јаслима, а стока је слаба, јер се људи не брину о њезиној храни, него је пуштају на пашу, каква да је. Све троје чини нераздвојну везу. Решите једно, па сте решили све.

Из невоље, што нема гноја, не обрађује се сва земља. Како би и могла да се обрађује сва, кад се сваке године тек $^1/_{10}$—$^1/_8$ ораће земље може да погнoји, и кад се никад не сеје ни једна лептираста биљка? Има код нас овде још крајева, где свет не сеје црвену детелину ни другу какву маунасту биљку а како је тек у Босни, и Црној Гори. Земља се обично засејава овако: 1. окопавина (гнојена), 2. озимина, 3. јарина, 4. парлог, 5. парлог и све дотле парлог, док или се не одмори толико, да би се могла опет засејати или док се опет не стигне да се погнoји. Сви парлози, то су „сенокоси“ или пашњаци, на којима је главна трава пирика и други корови.

Наше настојање треба дакле да иде за тим, да се засејава сва ораница, да се сеје сточна храна за зиму и лето, дакле и сува и зелена; на тој основи да се унапреди сточарство, и уз то да се земља рационалније ради у смислу техничком. Замислите сву земљу сваке године обрађену и засејану, замислите је угнојену и плодну, замислите осим житарица засејане и пићне усеве, нарочито лепирасте биљке, замислите да је та земља добро урађена и замислите напредну стоку — треба ли више шта да желимо?

Ја сам сам практичан економ и знам да сваке године стално оскудевам у једном производу. То је гној. Био сам доста по свету и свега чуо и видео, али једно нисам никад чуо ни видео: да који економ има довољно или сувише гноја. А како бедно изгледа ова ствар код наших земљорадника? Не прикупља се и не чува се и оно, што га има, свуда видите, како га вода испира и носи без трага оно што је у њему највредније, а камо ли да се мисли на то, да се што више гноја производи. Производња и поступак с гнојем на најнижем су степену.

Рећи ће се, да треба пропагирати и вештачке гнојеве. Сасвим је тако. Али би било нерационално оскудицу и лош поступак са сточним гнојем накнађивати скупим вештачким гнојевима. Ове треба сматрати само као допуну сточном гнoју и нарочито гнојењем сенокоса, које не плави вода, успешно повећавати количину сточне хране. И за житарице је врло уносна њихова употреба, али мало ће тко стићи, да се стално и у већем обиму служи њима. Зато производња сточног гноја треба да чини главну тачку у програму, у толико више, што је с тим уско везан и напредак стоке.

Ми смо стекли уверење, да су вештачки гнојеви безусловно нужни у првом почетку напредног рада. На слабим и исцрпеним земљама није могуће без њих бар из почетка све обрадити и засејавати, а то је једна од наших главних тежња. На ораницама препоручујемо у првом реду гнојење озимих усева. Упоред с тим треба одмах сетвом сточне хране и уређењем гнојишта што више увећати производњу сточног гноја. Од 75 земљорадника, који раде по нашим упутствима, није се ни један нашао, који би оспоравао исправност овог гледишта. При сетви пићног биља не идемо даље од ових обичних врста: детелине, луцерке, озимог грашка с јечмом или ражи, јаре грахорице са зоби, и зеленог кукуруза.

Као најпосредније плодореде за ове овде брдске крајеве сматрамо ова два:

1., За крајеве, где успева и зре кукуруз, овај: окопавина, јарина, детелина, озимина.

2., За крајеве, где кукуруз због хладноће више не успева, овај: окопавина, јара грахорица, јарина, детелина, озимина.

Окопавине треба да се гноје сточини гнојем, а озимине по могућности вештачким, у првом реду фосфоровим. У такав усевни ред умеће се сетва зелене сточне хране, која се као други усев у истој години наставља и на стрништима. Ван усевног реда стоји луцерка.

При првом усевном реду запремали би лепирасти пићни усеви више од једне четвртине ораница, а код другог усевног реда више и од две петине површине ораница. Ова је разлика разумљива, ако се узме на ум, да други усевни ред вреди за крајеве, где не успева кукуруз, наша главна окопавина. На његов рачун проширена је сетва пићних усева, а то је и оправдано, јер се овде ради о високим и хладним крајевима, где сточарство треба да буде најглавнија привредна грана.

Да би ти земљорадници имали увек при руци најважнија упутства о земљорадњи, штампали смо прошле зиме књижицу: *Како треба радити земљу.* Тиме смо се решили једне велике бриге, и посла да за оваки рад дајемо писмена упутства, која смо из почетка ради сигурности увек давали. Него издање ове књижице расподано је немало за два месеца и то највише у крајеве, где има од ових наших „угледних“ земљорадника што је знак, да се и њихова околина већ врло интересује за овај и овакав рад, који међутим још нема и не може имати оних резултата, које очекујемо. То је свакако већ један добар успех, који се испољио нарочито и у врло увећаној поруџбини пољопривредног оруђа, вештачких гнојева и семена из ових крајева. Тек ове године, јер је ово друга година рада, засејана је сва сточна храна код свих ових земљорадника и већ су двојица њих заједно са својим сусељанима основали недавно *сточарску задругу*, прву у оном крају. Сами су то тражили, чим су видели, куд се нишани са сетвом сточне хране, ма да им се то још није говорило ни препоручивало.

Напоменули смо на почетку, да у раду око унапређивања земљорадње у народу треба међу осталим држати на уму и материјално стање земљорадника. Где је ово врло лоше, а то је у крајевима пасивним, који стално купују храну, ту може да успе овакав дамонстративни рад код појединих земљорадника. Али угледавање других у такав рад врло је тешка ствар. Такав један крај овде је н-пр. Лика. Није тамо материјално стање већине земљорадника лоше само зато што би они били неупутни у раду, него и за то, јер су тамо теренске и климатске прилике врло неподесне. За напреднији рад треба да се учине многе набавке: треба да се купи оруђе, семе вештачки гнојеви, пошто, нарочито без ових последњих тамо нема ништа. Земља тамо нема абсорптивнес (задржавајуће) пособности, па се у њој лако и брзо губе храљиве састојине. Треба је често и обилно гнојити. Можда, кад би се дуго година стално засејавала да би се поправила та рђава особина. Али дотлеостаје обрада ове пусте земље т. зв. вриштине, стално скупа и без вештачких гнојева готово немогућа. А откуда да један цео велики крај, који је стално пасиван, купује стално оно, шо други крајеви бар донекле имају, наиме примарну (или основну) плодност земље? Овај проблем ми не канимо распредати, него га само напомињем, да јаче осветлим постављену

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

5. Pittidae. Ови лепи и шарени дроздови у највише случајева не испољавају полну разлику у боји перја а међутим граде откривена гнезда. Они нам дају пример привидног изузетка: шарено перје им је на доњој страни тела; задњи део обојен им је обично зејтиностозелено или загасито а глава им је црна с кестенастим или белим пругама; у њих су дакле све оне боје које треба да су што више у хармонији с бојом листа, гранчица, корена и других предмета којима се окружава гнездо а које граде на земљи или повисоко над земљом.

4. Grallina australis. Ова аустралијска тица има уочљиво перје од црног и белог перја. Оба пола су по боји перја готово подједнака. Гнездо и је откривено а граде га обично од глине на деловима дрвета на којима нема лишћа. Такав изузетак, на први поглед, изгледа да је врло значајан, а међутим он се може лепо објаснити ако обратимо пажњу на то на каквом дрвећу граде ове тице своја гнезда, какве је боје лишће и кора тог дрвећа, какве је боје маховима која расте на том дрвећу, затим какве је боје земља а какве предмети који окружавају гнезда. Кад све то будемо сазнали, видећемо, да таква тица, па и ако има шарено перје неће падати у очи кад лежи на јајима. Учињеним испитивањима у овом погледу утврђено је, да се црне и беле пеге на извесном одстојању сливају у жуту боју т. ј. имају тај прелив који је понајвише заступљен у природи.

5. Nectarineidae. Мужјаци ових малених тица имају перје отворенije боје а женке врло просто перје па и поред тога граде покривено гнезго. Свакако за овакав поступак треба да постоји неки јачи разлог; навешћемо један пример, који нам, како изгледа, може бити од користи у овом случају. Мужјак Leptocom a zeylanica одмењује женку у лежању на јајима. Вероватно је, да су те тице раније правиле откривена гнезда налик на кубе. Од свију изузетака на које сам наишао ове тице свакако представљају пример који је најтеже објаснити.

6. Maluridae. Мужјаци ових малених тица имају шареније перје од женака и при свем том граде покривена гнезда. Но, кад се сазна право стање, тај се изузетак може лако да објасни: лепша боја перја у мужјака траје само кратко време, док траје љубав, а после тога, по боји перја оба су пола потпуно једнака. Покривено гнездо тих нежних тица има да их заштите од кише а лепша боја

тврдњу, да и лоше економске прилике једног краја чине велику тешкоћу у раду на унапређивању земљорадње.

Али те нас потешкоће не смеју одбијати и спречавати, да интензивно радимо баш у таквим крајевима. Рад је у таквим крајевима врло захвалан: сваки је успех уочљив и двоструко користан, наиме и тамошњем свету и целини. Исхрана оваквих пасивних крајева задаје увек бриге и трошка држави. То би требало да подстакне државу и друштво, да мисле и на превентивна средства, те да што јаче подупру баш овакве акције око унапређења пољопривредне производње најназаднијих и пасивних крајева.

ИЗ СТОЧАРСТВА

У једној крави пет телади.

Владимир Зарић из Грачаца, среза жичког, округа чачанског, купио је прошле годиие краву „Цвету“ од Радосава Дуркаловића из истог села. Купио је стеону и од ње добио теле, које је и данас живо. Крава је водила и други пут и подведена је под бика Богдана Дуњића такође из истог села. Требала се отелити око Ђурђев-дана, што значи да је била у осмом месецу бремености.

Међутим, пре петнајест дана она је оболела, престала јести, мада је иначе увек била врло јешна, тешко се кретала и слабо воље показивала да устане, кад је већ била једном легла. Из ње је заударао закисео задах. На 4—5 дана пре угинућа, дисање је постајало све теже и теже, тако да се сопственик решио, да је прекоље на сам Велики Петак 6 марта — 24 априла. Кад су је одрали и распарали, имали су шта и наћи. У њој су била пет потпуно правилна тела, од којих је једно верна слика оца а друга четири одговарају мајци. Има два мушка који су највећи и три женска телета постепено мање, што се примећује голим оком а доказано је правилним мерењем димензија и живе тежине. Њихова тежина је следећа:

1. мушко и највеће тежило је	6 650	кгр.
1. „ друго по величини	4·500	„
1. женско тежило је	4 600	„
1. „ „	4·—	„
1. „ „	3·470	„
Свега	22 620	килограма.

Овом треба додати још проценат испарења, јер је мерење извршено тек четвртог дана, кад су донесени из Грачаца у Сточарску Школу — Краљево. Јављено је тек сутрадан позно, због чега се нису могли пренети одмах ради конзервирања у шпиритусу. Са њима је то већ учињено, пошто им је узет опис и сви потребни податци, и сада се налазе при Сточарској Школи у Краљеву, која није хтела зажалити ни труда ни материјалне издатке око њихове припреме, јер би за науку био неоцењени губитак уништити их и не сачувати их за дуги низ година.

Још код самог домаћина, који је иначе вредан и ваљан пољопривредник, долазило је много света, јер нису могли веровати ушима док их очима нису видели и лично се уверили. Исти је случај био и у Краљеву, када је школа била стално пуна света, јер им нешто слично није до сада било познато. Влајко Зарић претрпео је ту недавно сличан удар са другом једном кравом, тако исто при порођају и њу је морао преклати. Разлика је била та, што је у тој крави нашао једно теле а не пет као овога пута. Заиста, у овакој материјалној штети, која је убитачна за једног привредника, требало би нешто урадити са меродавне стране и олакшати му губитак.

*

у мужјака свакако се морала развити утицајем каквих непознатих узрока.

Познат нам је и један случај који на први поглед изгледа да је изузетак од општег правила, а у самој ствари то није. У свилорепе кугаре (Bombycilla garrala) оба су пола врло слична једна другом; елегантна пера на крилима женке често су сличне или и једнаке боје код оба пола. И без обзира на то, те тице граде откривена гнезда. Али у самој ствари, њима је та, отворенија боја потребна за заштиту, онако исто, као што је другим тицама потребна затворенија боја. Тице ове граде своја гнезда у планинским местима на четинастом дрвећу, а за гнездо употребљавају лишајеве. У том случају нежни жути и црни преливи перја на глави и леђима у мешавини са жутим пегама на крилима и репу лепо хармонирају с бојом различних врста лишајева, јер у то доба светле црвене пеге подражавају јако црвеним плодоношама обичног лишаја Cladonia coecifere. Отуда женка која лежи на јајима ни у ком случају не пада у очи, јер је њена боја потпуно слична с бојом градива од које је начињено њено гнездо; при том ваља имати на уму, да је боја перја распоређена готово исто тако као и у природи која је окружава. Како је и на мањем растојању тешко разликовати тицу по боји перја од гнезда у коме она лежи или од лишајева којима се окружава, то је онда у овом случају боја перја у истини тим тицама најбоља заштита.

Изгледа ми да сам овде навео све изузетке од општег закона у погледу прављења гнезда, с обзиром на боју перја у мужјака и женке, изузетке, који заслужују да се на њих обрати пажња. И из тога, што смо досада навели, могли смо видети, да је број таких примера које би противречили општем закону незнатан и да у већини случајева за такве изузетке можемо наћи довољно објашњења у начину живота тица или у њиховој грађи — одећи. Ја нисам нашао ниједан позитиван изузетак, т. ј. такав пример да гнездо није скривено ако женка има шарено перје. А још сам мање могао наћи такву групу тица чије би женке са лепим шареним перјем лежале у откривеним гнездима. Свакако, има доста таких тица које и ако имају перје затвореније боје, граде покривена гнезда, налик на кубе или томе слично, но такви примери ниуколико не противуречe мојој теорији којом доказујем да тице које имају шарено перје граде увек покривена гнезда и да обратно тице чије женке имају перје затвореније боје од мужјака граде *готово увек* откривена или ничим незаштићена гнезда.

(Наставиће се).

Крава „Цвета“ је домаће расе, потпуно црна по телу, цветаста и бељаста по глави. Подробно сам прикупљао на лицу места податке и утврдио да је заиста домаће пасмине, која је у истом селу позната још пре 40 година. Била је добро млечна, и по исказу домаћина давала је по 8 литара дневно, врло густог и масног млека. Чувао је ради приплода и за млеко, а на радове је није употребљавао. Имала је шест (6) сиса, од којих су млечне биле само њих четири.

Необично су је волели, неговали и чували. Кад је сиромах Зарић видео у чему је ствар, пао је срушен на земљу, не могући даље гледати како се стално ваде из утробе теоци. Одмах је побегао у кућу и није више излазио. Ово је један још јачи пример колико наши пољопривредници воле своју стоку и да њихову несрећу сматрају и за своју, јер стока је за њих прави члан породице.

Крава је стара четири пуне године и ово јој је требало бити друго телење.

*

Поводом овога, настало је разнолико тумачење а нарочито код сељака Влајка Зарића, испреплетано најразноврснијим сујеверјима. Заиста, случајеви да крава отели два па чак и три, бивало је, али нешто слично није још забележено у научној литератури — или је мени непознато. Знам да је Виборг забележио крмачу са 24 прасади, али врсте које дају обично по једно младунче, још нисам нашао забележено. Наука ће се, по свој прилици, забавити овим интересантним случајем прохтева природних феномена, а за читаоце „Тежака“ донећемо, у колико је то могуће, објашњење у једном од идућих бројева.

12. Априла 1923. год.
Краљева.

Стојан Петровић
суплент.

КЊИЖЕВНОСТ

Подизање врба за плетарство (са сликама у тексту) од Драгише Лапчевића. Стр. 29 Цена 3 дин.

У издању Српског Пољопривредног Друштва, где се може и купити а као пета књижица *Тежакове Библиотеке* изашла је књижица под горњим именом.

Писац износи у првој глави те прегледно написане и поучне књижице значај плетарства у прошлости и у садашњости. У другој глави описује разне врсте врба које расту у нашим крајевима, од којих се многе могу корисно употребити у плетарству. У трећој глави истиче најбоље домаће и стране врсте врба за гајење а за разне плетарске израђевине. У четвртој глави износи разне користи, које може пољопривредник имати од врба: пруће, коље, ограда, кора и истиче да се са 1 хектара засађеног врбом може редовно из године у годину добијати двојином више него ли од пшенице с истог толиког простора. У петој глави описује како се подижу врбаци и како се у опште сади, гаји и негује врба. У седмој глави расправља о томе кад и како се сече пруће и како се чува до употребе. У осмој глави износи како се припрема пруће, које ће се употребити у плетарству: љуштење коре, кување и т. д. Најзад, у деветој глави набраја разне непријатеље врба.

У нашој пољопривредној књижевности ово је прва поука ове врсте, те се с обзиром на важност плетарства нарочито у воћарству и виноградарству појава њена мора поздравити. Књига је написана врло лепим стилом а садржи све оно што је најбитније за познавање, негу и употребу врба. Она је од толико већег значаја за наше пољопривреднике, јер је већи део њеног градива, како то писац вели, испробан под његовом личном управом на културном врбаку бивше Плетарске Школе Пожешке Подружине Српског Пољопривредног Друштва.

С тога ми ову књижицу најтоплије препоручујемо читаоцима Тежака са жељом да они пораде те да ниједна сељачка кућа не буде без ње.

БЕЛЕШКЕ

Гајимо сточну репу. — У нашем селу и околини до скоро мало је народа и познавало шта је ова корисна биљка сточна репа, тек у последње време понеки је почео сејати али врло мало незнајући ту велику корист од ње. Па ни ја сам као млад човек нисам разумевао, како се сеје? и каква је корист од ње

Неки људи који су за време рата пролазили по нашој и другим културним земљама, описивали су ми како се сеје-сади и какав приход даје а и читајући наш лист Тежак. После године посејао сам је ради пробе, да испитам њену корист.

Посејао сам од прилике где би могло родити 80. кг. кукуруза у клипу, на истој земљи нашао сам корена сточне репе 1000 кгр. а поред тога и на овој сушној години 3 до 4 пута обрезиво лист и ранио стоку. Репу сам утрапио и зимус вадио и хранио свиње а добра је и за говеда, нарочито за краве које се музу.

А да сам посејао бар плуг земље или макар пола или четвртину плуга не би данас погледао кад ће ми сена нестати и како ћу га платити 2.50 дин. кило, већ би секо репу, хранио стоку без бриге, и ако је суша била и сено хрђаво родило.

Зашто умољавам уредништво да овај мој чланак у нашем листу Тежаку оштампа, те да би у оним крајевима где народ није почео сејати репу појмљиво било, јер сматрам да је од велике користи ова биљка.

Молим моје колеге земљораднике који већ није испробо ову биљку нек је макар испроба.

Како ћемо гајити репу то је лако упитати среске економе и има доста и сељака који разумевају.

Милан С. Павићевић
земљор. из Горобиља члан
пољ. подруж. у Пожеги.

Како се лече буђава бурад? — Сваки виноградар добро зна да судови за вино толико вреде колико и вино у њима. Када се на пример успе у буђаво буре вино с калемљене лозе вероватно да ће се упропастити, а оно без сумње много више стаје него и само буре.

Неколике године моје личне праксе о лечењу неисправних буради довеле су ме до успешних резултата те знам како се лече не само буђава бурад, која су најопаснија за вино, већ и она која имају и других мана.

Ван стаје ставио сам једно такво буре на два узглавља. Буре то хвата 300 литара. Сада сам спремио за

ову величину бурета 9 кгр. негашеног креча. Уситнио сам га толико да може пролазити кроз врањ. Ставио сам ту количину негашеног креча и одмах сам затим сипао само 35 литара хладне воде и тада сам зачепио добро. Тако припремљено буре ваљао сам неко време по узглављу да би се сав креч расуо по целој унутрашњој површини бурета. Осетио сам тада на површини бурета руком топлоту, у унутрашњости бурета је било без сумње много већа топлота, која се произвела гашењем креча. Утицајем топлоте и креча уништене су гљивице, буђ, плесан и др.

Запушено тако буре стоји један дан. Други се дан допуни буре сасвим хладном водом где даље остаје 3-4 дана. Најзад када и ово време протекне, распе се сва вода и испира неколико пута буре са хладном водом и тиме је завршено чишћење.

За доказ да је буре очишћено служи по најпре сам мирис са врања. У таква очишћења бурад стављам одмах вино (понајпре ширу) где пијем и продајем чисто као „млеко."

У осталом, могу то рећи да укус вина показује какви су судови а и какав је домаћин винар. Рђав укус вина показује да је винар немаран, необазрив према свом сопственом раду. На против, чисто вино карактерише винара као искусног човека, који се цени. За то ми економи својих добара обратимо свуколику пажњу својих добара, јер само у њему нам је извор живота.

Милан С. Живковић
економ свог добра
Забрђе-Пожаревац.

Не садите нове винограде на земљама тек искрчених старих винограда. — По неки виноградари крче своје старе пропале винограде па их исте године замењују новим виноградима. Та пракса није добра. Најбоље је да се нови виноград подиже на каквом другом месту, где лоза од дужег времена није гајена. Ако се нема другог земљишта за подизање новог винограда до оног, где је стари виноград онда на искрченом винограду гајити луцерку, 3-4 па и више година, па тек онда садити виноград. Ако се на тај начин уради, онда ће се имати здрав и добар виноград, иначе ако се на искрченом винограду исте или идуће године сади лоза, успех ће бити врло сумњив и виноград краћег века

ГЛАСНИК

Седамдесет учитеља из јужне Србије код привредника. — 70 учитеља из Вардарског краја јужне Србије — бивши ексархиски учитељи — били су шест месеци у Београду где су се спремили за сталне учитеље. Кад су свршили тај курс, онди је 70 њих посетило и Привредник — који је пре три месеца преселио своју централу у Београд. Ти наши просветитељи желе да се користе за своје ђаке и свој крај са Привредниковим одличним уредбама за збрињавање добрих и способних ђачића и шегрта разних струка. —

Све им је показано и протумачено како треба, а нарочито како треба одабирати и препоручивати сваке године Привреднику све заиста ваљане, способне и у свему безузетно сигурне Србе ђаке за шегрте, кад сврше основну школу. Сви наши крајеви а нарочито ти нови крајеви јужне Србије врло су оскудни са модерним занатлијама свију струка, а Привредник уредио нам је баш ту најпотребнију ствар до савршенства, удесио је да до тога може свако па и најсиромашније ђаче, које здрав, ваљан способан. У ово 25 година свога рада одабрао, зринуо и издига је Привредник из свију крајева наше државе 13.000 махом одличних а већином сиромашних ђачића као своје питомце и збринуо их је у 60 разних привредних струка. Данас су хиљаде и хиљаде тих људи сви старији, дорасли који су се држали свога реда — на све стране па и у Скопљу и по другим важнијим местима оног краја први, најнапреднији, највиђенији, а старији од њих боме и богати привредници, господари, домаћини — а што је за општу ствар и за општи напредак најважније — они су и прекаљени, модерни, културни и корисни светски људи. —

Користи се дакле сви т. ј. одабирајте и препоручујте увек из свију крајева Привредника увек све здраве, ваљане, способне и у свему безузетно сигурне Србе ђачиће од 12 до 13 година па да вам се врате до коју годину Ваши домаћи синови из света као спремни стручњаци умудрени корисни светски људи рада, искуства то јест као носиоци праве културе и сваког напредка у најшире кругове и слојеве свију наших крајева. —

Винска трговина у Јужном Банату. — Виноградски Надзорник торонталске жупаније (Банат) у месечном извештају за март доставља Министарству Пољопривреде:

Винска трговина је још увек непогодна; вина се слабо тражи, и до данас је једва око 50% новог вина продато.

Још леже велике количине вина из 1921. у подрумима произвођача непредате.

И вински трговци располажу још са великом количином старог и новог вина.

Винске цене су према прошло месечним непромењиве и плаћа се за добра вина $3^1/_2$-4 динара за литру, а за нова вина по алкохолној садржини за 1.80-$2^1/_2$ динара по литри у подруму.

Црно вино продаје се за 3-4 динара по литри.

Нижа пољопривредна школа у Алексинду. — Министар Пољопривреде и Вода решио је, да новооснована нижа пољопривредна школа у Алексинду отпочне свој рад 1. маја тек. год.

Сви, који желе ступити у ту школу као приватни ученици треба да се са својим сведоџбама пријаве управи поменуте школе до краја априла т. г.

Ближа обавештења могу сви интересовани добити од управе школе у Алексинду.

Предавања ће почети најдаље до 10 маја т. г.

А. Г. Ј.

Предавање. — Моле се подружине да одмах известе Друштво ако су каква предавања држале од почетка године до данас. Извештај треба да обухвати: 1) место у коме је предавање одржано, 2) дан у који је предавање држано, 3) име предавача, 4) тема предавања, 5) број посетиоца, 6) показани успех.

У будуће да се за свако предавање, чим се одржи, пошље овакав извештај одмах.

Пољопривредне справе и машине

Ветрењача „Cyclon“

Вредно је приказати, описати, па и проговорити о овом систему ветрењаче, која је израђена после вишегодишњих практичних проба, код којих је вентилатор на крила замењен вентилатором на пропелер. Ову врсту ветрењача, прво је набавило Министарство Пољопривреде и Вода у 1921 год., и раздало нашим пољопривредницима који су ратом највише оштећени.

Да је прикажемо.

Тресаљка ормана код ове ветрењаче није прикачена на ланцу или на гвозденој полузи, као што је код осталих ветрењача-гувнара, већ је код ње привезана на перима од јасеновине која по трајашности и својој еластичности надмашује потпуно челична пера. Стога је и кретање тресаљке на свима њеним деловима (тачкама) потпуно једнако и интензивно, те се постизава тачна расподела жита (зрна) на целој површини сита.

Код ове ветрењаче заступљене су ове добре стране:

1. Што се окретањем ствара по читавој ширини тресалице ормана равномеран ветар, који стално за све време рада обухвата целу шупљину ормана.

2. Што је снабдевена са прецизним ситима и што су иста израђена од најбољег материјала.

Услед врло пажљивог, косо положеног распореда сита, она издваја не само плеву потпуно, него издваја савршено тачно жито по његовој величини. Како многи коров и остале примесе имају исту величину, али различиту тежину од жита, то се ветрењача „Cyclon“ са успехом употребљава као и тријер. За ту циљ имају се само горња сита за плеву и напред постављена решетка скинути. Према томе онда она двојако чисти: у првом случају по величини, у другом по тежини,

Ветрењача „Cyclon“ има две врсте, управо оне се разликују само по величини и то: мања за брдске крајеве и мања газдинства и веће за равницу и већа газдинства. Прва је тешка 55 кгр., а друга око 95 кгр.

Код овог система ветрењаче, заступљена су ова преимућства:

1. Што има веома велику радну подобност;
2. Што правилно одваја плеву и коровско семе;
3. Што по жељи сопственика пољопривредника чисти на једну или две врсте: а) на тржну робу и б) на потпуно чисту семенску робу;
4. Што даје за све време рада тачно регулисан и једноставан ветар;
5. Што се ставља у покрет замахом једнога детета;
6. Што је прегледан рад за време покрета;
7. Што се са њоме врло лако рукује, те је може сваки мајстор оправити и
8. Што захтева мали простор за време рада.

Д. Ђ. Ђ.

ОГЛАСИ

За набавке код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружине и појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље разне наруџбине. Пошто се, по Правилима друштвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

Тима Владисављевић трговац семена отворио је семенарску радњу у **Марсељу**, у Француској. (*Marseille*, 29, rue Ferrari). — У **Београду** држи филијално стовариште семења, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8.* — Поруџбине семења као и друга писма, могу се и даље слати на адресу: Тима **Владисављевић — Београд** — Тражим пољопривреднике, који би се примили производње луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученом у напред. 1—3

За пољопривредни календар Срп. Пољоприв. Друштва.

Многи наши пријатељи обраћају се Друштву, да им пошаље на доплату пољопривредни календар. Пошто доплатни трошкови стају много више, но што је вредност календара, то се овим свима скреће пажња, да Друштву унапред пошаљу по 6 динара, па ће им Друштво исти доставити поштом без икаквих других трошкова. Ко наручи преко 20 календара, добија попуст од 20%.

Друштво „Трактор“.

Заступници Фабрике Х. ЛАНЦ Манхајм за пољопривредне справе.

Добили смо: вршалице ручне и сточне. млинове, за сељачко и бело брашно.

Лагер — Немањина ул. бр. 9, Београд.

Канцеларија — Соколска, 19. 1—5

ОГЛАС

Српском Пољопривредном Друштву у Београду,

потребна је већа количина

Мадагаскарске рафије зване „Мајунг“.

Позивају се заинтересовани, да изволе поднети своје понуде са условима за испоруку ове рафије, на адресу:

Немањина бр. 11. Београд.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предратне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

Вунаре-Влачаре

стигле су. Поред тога млинови мали и велики и остале пољопривредне справе.

Командитно Друштво А. ЂЕРАСИ и КОМП. Београд Краљ Миланова улица 36. Телефон: 672

На знање:

Сраско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.
„ „ „ 6 „ 680.— „
„ „ „ 7 „ 700.— „
Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.
Семе грахорице по 7 дин. кграм.
Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

ПРАВЕ
НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ
(патент Аустрија)
ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у Главном Савезу Земљорадничких Задруга и у свима већим гвожђарским трговинама
Главно заступништво код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1—4

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младица-дивљака и то јабукових, крушкових, магривиних и шљива џанарика као и велики број младица дудових.

Младице I класе продаје по 600 дин. II класе 500, а III 400 дин. 1000 комада. Дудове младице продаје 20% јефтиније.

Управа продаје велики број бокора веома крупних баштенских јагода по 0·25 дин. комад; резнице добрих сората рибизле и резнице културних сората врбе.

Holland-Amerika Linija

ZAGREB — ROTTERDAM — NEY-YORK

GENERALNO ZASTUPSTVO ZA KRALJEVINU SRBA, HRVATA I SLOVENACA.

HRVATSKA BANKA ZA PROMET S NEKRETNINAMA D. D.

ZAGREB, ZRINSKI TRG BR. 8.

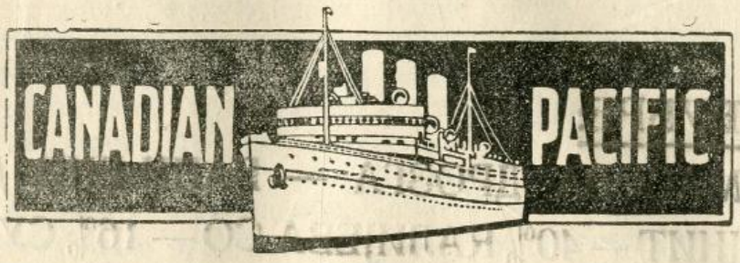

Otprema putnika I. II. III. razreda iz **Rotterdama za Ameriku i Kanadu** sa ogromnim brzovoznim parobrodima. Put po moru 6 dana. Najugodnija i brza vožnja, izvrna kuhinja. Svaki tjedan jedan parobrod. Tko ima plaćenu prevoznu kartu iz Amerike, neka se odmah obrati na nas pismeno ili usmeno. Upute i razjašnjenja dajemo svakomu bezplatno brzo i svestrano.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ
За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца
На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 18. БЕОГРАД, 6. МАЈА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Пољопривредне Коморе.

Заиста је за чуђење, да наш Закон о радњама од 29. јуна 1910. год., који је предвидео оснивање индустријске, занатлијске, трговачке и радничке коморе, није нашао за вредно да предвиди и оснивање пољопривредних комора код нас. Изговор се може наћи у томе да су до тог времена пољопривредне коморе једва биле основане у Немачкој, Пруској и Шпанији, као званичне институције, а у Швајцарској да је постојао само један приватном иницијативом основан „Савез Швајцарских Сељака“ који је играо улогу коморе; док се у осталим културним државама питање о оснивању пољопривредних комора тек студирало. Може се чак истаћи и то да ни данас још не постоји закон о пољопривредним коморама ни у Белгији, ни у Италији,ни у Чехо-Словачкој, ни у многим другим културним државама, а да је у Француској донети закон још неизвршен због измена, које се хоће најпре у њему да донесу. Међутим то што закон о пољопривредним коморама није у тим државама донет, не треба сматрати као пример за поуку. Свуда у целом свету створене су трговачке, индустријске и занатске, па и радничке коморе много раније но пољопривредне задруге, с тога што су представници ових привредних грана били много енергичнији у заштити својих интереса, и у много бољем положају да се могу организовати, јер живе груписани у варошима, где је састанак и договор лакши. Зато су њихове коморе већином потекле из њихове личне иницијативе. Земљорадници су међутим у некултурнијим земљама остали дуго разједињени, и, нарочито ситни мали земљорадници, неспособни да удруживањем пораде на заштити својих интереса. Зато се у свима тим земљама морао да изведе најпре читав низ претходних организација (земљорадничких задруга и савеза) док се дошло до могућности да се организују и и пољопривредне коморе.

Код нас међутим све су коморе створене иницијативом државе. Наш поменути Закон о радњама копирао је установе комора онако како су оне организоване у најкултурнијим државама. У опште се може рећи за тај наш закон да је веома напредан, нарочито у колико се тиче социјалне политике и заштите радника, да је веома напредан. И онда, када је наш законодавац усвојио најмодерније културне тековине, у колико се то тицало индустрије, трговине, заната и најамног радништва, мора му се с правом учинити замерка зашто није усвојио и установу пољопривредних комора, кад су оне већ у неким државама биле донете или су већ биле у пројекту, а када је и целокупна наука о економној политици једнодушна у схватању пољопривредних установа као врло корисних и потребних установа. Специјално код нас требало је увести пољопривредну комору ако не пре свих осталих, а оно несумњиво бар у исто време са оним другим коморама. Ми смо једна првенствено земљорадничка земља. Свеколики материјални и културни напредак наше државе зависиће још за дуго времена од тога, да ли ће и у колико наш земљорадник напредовати материјално, културно и социјално. А и претходних услова за стварање коморе било је доста, релативно више можда но ма у којој другој држави: позната је ствар како је код нас покрет за стварање земљорадничких задруга био интензиван и солидан; да је постојао један врло моћан централни Савез Земљорадничких Задруга, који је у многоме већ био преузео на себе функције пољопривредне коморе; да је поред савеза постојало и Српско Пољопривредно Друштво са многим својим секцијама и подружинама, разгранатим по целој земљи, и многе друге сличне установе. Пољопривредна комора код нас не би била пресађена као туђа установа на неприпремљено земљиште; на против, она је имала да дође као сасвим природни, органски наставак већ поменутих установа, које су за њу већ одавно приремиле терен.

Према томе свему значи да наш законодавац није основао пољопривредне коморе код нас не из каквих нарочитих, оправдних разлога, већ просто зато што је наш Закон о радњама ко-

пиран по неком страном закону, где још није било пољопривредних комора, и што су овај закон код нас доносили људи из кругова ближих трговини, индустрији и најамном радништву, док су за земљораднике они имали мало интересовања. У осталом они се могу изговарати да су стварали закон о *радњама*, а пољопривреда не долази под појам трговачко-индустријске радње. Стога је оснивање пољопривредних комора остављено да се уреди специјалним пољопривредним законом.

Такав закон није био донет у Србији до почетка светског рата; а ни у уједињеној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца такав закон није још донет, нити још затечен какав сличан закон у важности на територији које од уједињених покрајина. И тако ми ни сада немамо пољопривредних комора.

Кад се само међутим почне да мисли о овоме питању, онда заиста неће бити никога ваљда, који не би одмах уведео важност и потребу оснивања пољопривредних комора код нас, и сваки ће се пре чудити толикој нашој инерцији и неувиђавности, да ми таквих комора још немамо. И што је још чудније, ми већ четири године имамо Министарство Пољопривреде и Вода, које се до сада није сетило да званично узме иницијативу за доношење закона о пољопривредним коморама.

У толико је заиста за већу похвалу што су се нашла два заузимљива човека г. г. Д-р Вел. Н. Стојковић и Д-р Добр. Тодоровић, да приватном иницијативом израде један законски пројекат за оснивање пољопривредних комора у нашој држави. Они су тај свој пројекат објавили у једној књизи, у којој су у исти мах дали и један лепо разрађен увод и преглед законодавства о пољопривредним коморама у извесним важнијим државама.

Ми смо овај пројекат пажљиво проучили и можемо се о њему најпохвалније изразити. У појединим детаљими може бити дискусије а мораће је и бити између заинтересованих фактора приликом доношења самога закона; исто тако многи делови овога пројекта мораће бити детаљније разрађени у дефинитивном закону. Но поред свега тога, ми сматрамо да овај пројекат може одлично послужити као база за израду пројекта дефинитивног закона, и с тога желимо да на њега скренемо пажњу наше јавности и меродавних фактора.

По овом пројекту пољопривредне коморе заснивају се на конбинованом систему обласних пољопривредних комора са једном централном пољопривредном комором у Београду. Две или више обласне коморе могу се спајати у једну, а свака обласна комора може оснивати и своја окружна и среска оделења. Коморе су самоуправна тела, под надзором Министра Пољопривреде. Оне представљају и бране интереса пољопривредника, утичу на стварање повољних услова за унапређење свих грана пољске привреде, и за економски, социјални и културни напредак пољопривредничког реда; оне прикупљају статистичке податке и сву осталу грађу потребну за проучавање наше пољопривредне производње и потрошње, порески и царински систем, спољну трговинску политику, питање радничке заштите и т. д.; подносе извештаје, мишљења предлоге, жеље и протесте законодавном телу и влади о законским пројектима, уредбама и наредбама које се тичу пољопривреде; посредују код свих државних и самоуправних власти и

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превео *Благ. Д. Тодоровић.*

(Наставак).

А она околност што тице које имају перје затворенije боје граде и једна и друга гнезда могу рећи иде у потврду мога гледишта, јер тада у већини случајева на боју женке утиче особина (карактер) гнезда а *не обратно.* Природа нам представља у замршној мрежи врло различне и сложене појаве, али у случају кад се сусретнемо с неким низом подударних чињеница, кад нам стотине врста, родова и фамилија из разних делова нашег система испоље чињенице које се међу собом поклапају, то се онда тешко може посумњати у то да су те чињенице у међусобној узрочној вези. Ако је у постављеном нам питању један од чинилаца у зависности од дубоких и тешко измењених особености структуре и начина живота, други се чинилац може разматрати као спољашна лако измењива навика и тада не треба сумњати у то, која се од тих чињеница има да сматра као узрок а која као последица.

И друге животиње имају средства за заштиту. Да докажем, да и дууге животиње имају различна средства за заштиту ја ћу се овде дотаћи сунђера који су снабдевени приметио кукастим и звездастим иглицама. Држи се, да су те иглице поглавито ради тога, да би сунђери због њих били неугодин за друга бића. И холотурије се користе сличном заштитом, јер су на кожи многих тих морских животиња запажене кукице налик на удице. Друге животиње нпр. Cuviera squamata, покривене су кречним штитом. Многе Hobothuridae имаду јасно црвену крв или уопште такву боју која јако пада у очи, међутим трепаног који им је сродан или Bêche-de-mer (Holotura edulis) нема такво средство за заштиту — има мрку боју сличну земљи или песку; сличност је тако велика, да се те животиње готово и не запажају на дну мора. Многе опет морске животиње толико су прозрачне, да се с тога скоро и не виде, а оне, коју су јаче обојене имају међутим по какво средство за заштиту; тако, неке имају оштре израштаје нпр. Physalia, а неке су покривене кречном кором, нпр. морске звезде.

Женке неких група јаче су заштићене од мужјака. У борби за живот, опстанак, скривање је једно од најбољих средстава да се очува живот; мењање боје у таком случају спада по томе у одлично средство, ако се изводи лако и брзо. Један случај који сам посматрао сличан је са случајем који сам запазио код лептира. Опште је пра-

установа, кад год су у питању заштита пољопривредне прозводње и интереси пољопривредника. Централна пољопривредна комора у Београду заступа све пољопривредне обласне коморе, координира и подстиче њихов рад. — Обласне коморе састоје се из изабраних чланова, и из делегата задружних установа и пољопривредних друштава у дотичној области. Сви чланови коморе састављају њену главну скупштину, која се састаје повремено. Главна скупштина бира извршни одбор који руководи текућим пословима. Главну скупштину централне пољопривредне коморе у Београду сачињавају делегати обласних пољопривредних комора, затим делегати Главног Задружног Савеза и Српског Пољопривредног Друштва. За покриће својих трошкова обласне коморе имаће права да разрезују извесни прирез, а централна комора разрезиваће прирез на обласне коморе; сем тога предвиђа се и субвенција државе за све пољопривредне коморе. Организовање комора извршило би се на тај начин, да би се прво основала привремена централна комора у Београду, која би узела на себе иницијативу за оснивање обласних комора и свршавала све претходне послове за то; када се буде основао извесан број обласних комора, онда би се реорганизација централне коморе извршила по напред изложеним принципима.

Од главнијих принципијелних замерака изложеном пројекту учинићемо за сада само две. Пројекат предвиђа да чланове коморе могу бирати и за чланове могу бити изабрани и пољопривредни најамни радници. Међутим, коморе су удружења за заштиту професионалних и класних интереса. Неразложно је онда метати у једну комору и послодавце и најамне раднике, јер ће ту онда одмах бити много трења, и рад комора може се испунити борбом и дискусијама о другим питањима, а не радом на унапређењу пољопривреде и заштити интереса пољопривредника. Најамни радници имају већ законом основану своју Радничку Комору; ради заштите најамних радника постоји код нас читав низ закона (закон о заштити радника, закон о осигурању радника, закон о инспекцији рада), постоје многобројна радничка удружења, као и нарочито Министарство Социјалне Политике, са безбројним својим органима и институцијама, којима је циљ старање о заштити радника. Пољопривредне најамне раднике треба подвести под ове организације и установе у колико то до сада није већ учињено, а самосталним пољопривредницима треба дозволити да имају једну своју сопствену организацију за заштиту својих интереса. Раднички покрет је у новије доба и иначе сувише снажан, те се његов утицај осећа доста тешко у целокупном привредном животу културних држава. Увести представнике тог организованог и јаког радничког покрета као равноправне чланове у пољопривредне коморе, које ће бити организоване на изборној основи, а имајући при том у виду да ће у прво време пољопривредници — власници бити мање обавештени о значају комора, мање агилни и слабије организовани за изборе, то значи дати евентуално доминантни значај радничком елементу, а тиме можда скренути и компромитовати рад ових комора још у самом почетку.

Дотицај разних привредних класа и узајамно уравнотежавање њихових интереса, треба тражити

вило да су женке лептира затвореније боје па и тада, кад су мужјаци једнобојни, а само у врста које одају непријатан мирис, као нпр. Helicondae, Danaidae и Acraeidae, налазимо оба пола у раскошној одећи. Код врста чије је заштитно средство подражавање извесним лептирима видимо, да су нпр. оба пола малих Leptalidae који споро лете, добила светлу боју оних врста којима подражавају, док код лептира који брзо лете — Papilio, Pieris и Diadema — у већини случајева женке усвајају такву боју којом се могу заштитити; у таким тогодбама оне су често много шареније од својих мужјака. Познат нам је и листавац, инсекат из рода Phyllium чија женка има облик и боју зеленог листа. У свима сличним случајевима, таква разлика објашњава се тиме, што је женки потребна већа заштита, јер од тога, пошто она дуже живи, зависи, да ли ће она моћи да снеса јаја а с тим и да изведе из опасности живот новог колена своје врсте. У сисара и у гмизаваца не видимо да постоје полне разлике у боји; то је с тога, што се мужјзци и женке налазе у подједнаким погодбама. Изгледа ми, да можемо усвојити такво мишљење, да ни међу наведеним лептирима из рода Papilio, Pieres и Diadema, па ни код осталих лептира, нема таквог примера, где би само *један* мужјак подражавао лептирима из фамилије Danaidae или Heliconidae. Не обзорући се на то, нама је познато, да се све боје које припадају мужјаку, развијају врло лепо и да оне врло лако усвајају све оне измене које им могу бити корисне. Може бити да то зависи од општег закона по коме је способна свака врста и сваки рад измењивати се у толико колико је то неопходно за срећан излаз у борби за живот а да се при том не иде ни један корак даље. Мужјаци инсеката, благодарећи својој грађи и своме начину живота, мање су подложни опасностима због чега им је мање потребна и заштита, те је они отуда и не могу добити природним одабирањем. Женкама је обратио потребна нарочита заштита, једно с тога, да би могле издржати борбу са опасностима којој је она подложна, а друго, у циљу размножавања и одржавања своје врсте, и зато видимо, да оне стварно и добивају ту заштиту на неки начин уз припомоћ природног одабирања.

Дарвин у своме спису „Порекло врста“ признаје неопходну заштиту као узрок добивања боје у мужјака код тица, но како ми изледа, он тој околности не придаје тако важан значај као ја. Он вели, да су мужјаци неких тица и лептира у извесним случајевима одевени врло просто, а у извесним опет, да у шаренилу не уступају својим мужјацима; он ту појаву како ми изгледа објашњава законом наслеђа, по коме се у једном случају преносе у наслеђе задобивене боје само на један пол, а у неким на оба пола и то подједнако.

(Наставиће се).

у једној широј организацији, као што је напр. *Привредни Парламент*, у који би ушли представници свију комора, а евентуално и други стручњаци у привредним питањима; но ради заштите својих ужих интереса и техничког унапређења услова производње у својој области треба дозволити свакој привредној групи да има и своје коморе.

Друга би примедба била што пројекат предвиђа да се прирез за пољопривредне коморе има ударати и на индустријска предузећа. Пројектанти су можда овде мислили на пољопривредна индустријска предузећа која сами земљорадници узгред оснивају ради бољег искоришћавања својих производа. И у том случају пројектанти су хтели да дотични земљорадници плаћају прирез и од трговачке добити својих подузећа а не само од приноса своје земље. Но ову је идеју требало јасније истаћи. Иначе би било сасвим неумесно тражити, да индустриска подузећа плаћају прирез за пољопривредне коморе. Принцип је да свака привредна група, која ствара своју комору, сноси сама и трошкове за њено издржавање: тек у другом реду може доћи и државна субвенција, али никако прирез на друге привредне гране.

Но мимо ових примедаба, пројект заслужује, као што смо већ рекли, највећу пажњу, а његови аутори и највећу похвалу за своју лепу иницијативу.

Д-р М. Недељковић
проф. Универзитета

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање. Имам до 25 хект. ливада. Нашим ливадама велику штету наносе штеточине зване крт и нека врста жутог миша звана подкожник. Сам не могу да нађем пута да се тог немилог госта курталишем. Чинио сам све могуће да га утаманим али без успеха. Молим да ме обавестите на који би се начин могао спасти поменутих штеточина?

Александар Ст. Думановић
Пољопривредник из Александровца (Жупа).

Одговор. Мишеви (Muridae) су животиње које спадају у ред гладара (Rodentia), врло брзо се плоде и наносе велике штете.

Као велике штеточине у пољопривреди познат је: 1. *шумски миш* (Mus sylvaticus) који је по леђима жут, по трбуху бео, има дугачка задње ноге (којима врло добро скаче) иначе му је длака сиво мрка и 2. *пољски миш* (Mus agrarius) који је по леђима црвенкасто мрке боје, дуж леђа има црну пругу, по трбуху је бео и има кратак реп. Сем биљне хране једу и инсекте, али у економијама чине велике штете усевима, гризући и утамањујући биљке и пустошећи род на читавим комплесима земаља.

За утамањивање мишева до сада су употребљаване најразноврсније ствари. У употреби је био сумпоров диоксид (SO_2); то је гас који се добија кад се сумпор пали. Овај гас је безбојан, има непријатан мирис и гуши. У мишје ходнике међу се плехане избушене кутије у којима се упали сумпор — то може бити и сумпор у шипкама — па се онда земљом покрију, да гас који се развија напуни ходнике и мишеви од тога угину.

Употребљује се и угљен диоксид (CO_2.) Једињење ово називамо обично угљеном киселином, која се употребљава и за продукцију обичне соде воде. Угљен диоксид се добија на тај начин што се калцијум и магнезијум карбонати спале уз прилаз ваздуха. Овде се исто тако ради као и код сумпорног диоксида.

Међутим све те ствари нису дале повољне резултате. Модерно утамањивање мишева врши се на тај начин, да се у буљонске културе бацила, који изазивају заразну болест код мишева, потопи извесна количина пшенице у зрну, па се остави да зрно у тој течности за 24 сата набубри и затим се исто растури по њиви у околини мишјих рупа. Кад мишеви поједу то зрно они се после 4—5 дана разболе и 9—10 дана почињу у масама да гину. Угинуле мишеве поједу здрави па се и они разболе; тако се болест брзо и лако шири. Ако су мишеви размножени и по околним њивама, онда је саветно да се сопственици договаре и да једновремено предузму акцију за утамањивање мишева на једном већем комплексу земље, јер бадава се утамањују мишеви на једној или двама њивама, када ће после кратког времена доћи ове штеточине из суседних њива у очишћену и понова почети да наносе штете.

У нашој отаџбини постоји неколико завода који производе срестава за утамањивање мишева и ја препоручујем особито чувени „*Пацомишин*“ који се справља у „Камендину“ заводу за производњу серума у Новом Саду, коме ако се ма ко обрати добиће тачно упуство о употреби овога средства којим се врло брзо може да спасе од ове опасности.

1 литар Пацомишина стаје без поштарине 125. дин.

Изглена да код г. Думановића влада овај шумски миш, кога он назива поткожником и ја му препоручујем да се спасе од ове опасности Пацомишином.

Што се тиче утамањивања кртица ја бих му препоручио да опроба ово срество: Нека у апотеци узме средство звано угљен дисулфид (Carboncum sulfaratum, Sulfure de carbon CS_2.) које се некад употребљавало за утамањивање филоксере и од овог срества нека једном бризгалицом, која је облика оних бризгалица којима се праве кобасице, убризга извезну количину у свеже кртичњаке и то тако, да предходно разгрне мало земљу док доспе до рупе која води у кртичине ходнике и у рупу нека бризга ово средство, па затим нека је поново затрпа. Ово треба да се уради на што већем броју кртичњака

Испарења од овог средства рашире се и испуне подземне ходнике у кртичњацима и од њих се кртице угуше.

Гас угљеног дисулфида је отрован а поред тога и јако запаљив; због тога са њиме треба пажљиво радити.

1. маја 1923. год. **Д-р Андрија М. Врвић,**
Београд. редован члан Срп. Пољопр. Др.

Питање. Имам засађених око 250—300 комада окалемљених јабукових дрвета у разним сортама. Но једно 100 комада „Колачарке“ које сам пре 20 година засадио, на јаком месту у падини, окренутој јужној страни а која

је закљоњена од ветрова, сваке године цветају, а у мају месецу опадне плод и лишће им изгледа као кувано.

За сво време од 20 година, добио сам од њих свега око 200—300 кграма плода.

Зато молим за обавештење преко листа „Тежака“: каква средства треба да предузмем, па да дођем до рода?

Мита Марковић,
пољопривредник
Богалница—Левач.

Одговор. Често се дешава, да воће и ако није црвљиво и болесно, пре сазревања опада са дрвета. Овоме су разни узроци а многи до сада нису ни познати.

У већини случајева, томе је узрок суша, јака припека — жега и топли ветрови, — који лишће и младе плодове просто опрље, услед чега пре времена опадају а нарочито ако су воћке засађене на јужним местима.

Сем тога опадању цвета, плодова и лишћа често су узрок и разне болести као и штеточине — инсекти, о којима је доста писано у „Тежаку“ и „Пољопривредном календару“ и изнета средства за њихово утамањивање.

У главном, према до сада практичном сазнању, *лоша плодност воћке* долази услед ових узрока:

1. Неподесан избор сорте;
2. Калемљење воћака на неподесним подлогама;
3. Сувише дубоко и често сађење;
4. Неподесно време, нарочито при цветању.

Да се наведени узроци отклоне, треба овако поступити:

1. Сорте које слабо рађају не треба садити, а ако су већ посађене, онда их ваља у круни прекалемити подеснијим сортама, према месним приликама и ако воћке нису престареле;

2. При сађењу воћака обратити пажњу, да су произведене на подесним и одговарајућим подлогама;

3. Код дубоко засађених воћака, треба одгрнути сувишну околну земљу, пазећи да се жиле не оголе.

Ако су честе, онда свако непотребно дрво одстранити и воћњак разредити. Том приликом круну правилно разредити, да се на њој образују равномерни родни пупољци. Кресање и разређивање круне треба вршити и код снажних воћака;

4. Заливање воћака водом нарочито за време цветања, веома је пробитачно. У том случају, треба око стабла сваке воћке земљу прекопати и направити удубљење у виду чиније у пречнику 1—2 метра. У њих сипати воду а затим покрити натрулом сламом, како би се влага што више у земљи задржала.

За време суше и топлих дана, треба лишће и плодове свако вече прскати водом, са прскалицом, која се употребљава за прскање лозе.

П. С. Петковић.

НЕКРОЛОГ

† **Петко Милчановић**, *тежак из Рупељева* (срез пожежки, округ ужички), *редовни члан Српског Пољопривредног Друштва*, пре неки дан је у београдској болници подлегао операцији, у добу (46. години), кад је својом темељном спремом и својим одушевљењем за користан рад могао много урадити.

Милчановић је у неку руку и донекле и моја духовна творевина; отуда и нарочити бол који за њим. тако рано преминулим, осећам. За својих 40 година рада, у најлепшој успомени ми је остао онај период прегалаштва око унапређења пољске привреде у околини Пожеге, рада који се распростирао на 5 срезова. Уверен да ће пољопривредне напретке најпре прихватити и најдурашније се кроз цео век за њих заложити млади људи, управо младићи, ја сам се нарочито старао да их за ту сврху ангажујем. И нисам се преварио: у колико су се за последњих 90 година у томе крају осетили пољопривредни напретци, заслуга је оних иљада ондашње деце, која су прошла кроз разноврсне курсеве и оне стотине оновремених младих људи, који су се с одушевљењем прихватили тешке али дивно и похвалне улоге пионира. Међу овима се нарочито истакоше - Бранислав Павловић, Божа и Љуба Мићићи, Петко Милчановић, и још неколицина, који постигоше завидну културу, познаше се с природним и друштвеним наукама, схватише и разумеше напредну пољопривреду и посташе морални и пољопривредни ауторитети свога краја.

Покојног Милчановића сам запазио још као непунолетног младића. Беше убоги сиромах, као, у осталом сва његова фамилија:на ногама испречани стари опанци, на снази рубине од саме конопље, поврх њих чисто али искрпљено вунено одело, на глави чиста али врло стара капа. Тих, миран, прибран, скроман, какав је остао до последњега дана, он је, на првим састанцима, слушао одушевљене проповеди свога старијега пријатеља и усвајао понуде да се и сам прихвати напреднијег пољопривредног рада и да му, и речју и делом, постане носилац у својој ближој околини. И он одједаред отпочне тако радити: није било ниједнога пољоприведног курса, ниједног практичног пољопривредног предавања и ниједне пољопривредне изложбе што их Пољопривредна Подружина у Пожези приређиваше, а да их он с највећом пажњом не праћаше. *Тежак* и пољопривредна литература му постадоше редовна лектира; уз то он, који је свршио свега основну школу, пожури да се темељно упути у природне и друштвене науке. Камењар, који дотле никаквога приноса његовој породици није доносио и са чега је и сиротовала, отпоче се под Петковом руком и са Петковим просвећеним умом претварати у површину од еминентне вредности: тај камењар је сад најугледнији вотњак са 2500 самих шљиве, поред другога воћа, а уз њега 36 кошница Лајансова типа,

Са таквога рада је Петко постао углед своје ближе околине и стварно угледан и уважен човек, служећи као пример другима: да се са усвајањем напреднијега пољопривреднога рада и са стицањем знања потребнога за извођење тога рада — може изванредно много постићи, па да се и камењари могу претворити у подлогу култура велике вредности и знатнога приноса.

Растајући се с таквим својим пријатељем, мене обузима тиха туга за губитком једнога сјајнога носиоца пољопривреднога напретка и једнога човека велике моралне вредности,

Драгиша Лапчевић

ЗАПИСНИК

VIII редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане у дому друштвеном 23. федруара 1923. године. у Београду

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник г. Др. Веља Стојковић, и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Никола Петровић, Павле Петковић, Софроније Партонић и Драгутин Спремић.

Као гости присуствовали су редовни чланови Друштва г. г. Миодраг Кукић и Андрија Жорк.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

Пре преласка на дневни ред председник је прочитао одговор, на поздравни телеграм упућен Његовом Величанству Краљу са Редовног Годишњег Збора, који гласи:

Господине,

Његово Величанство Краљ благоволно је наредити да се изјави Његова захвалност на изразима оданости и поздраву, које сте Му поднели у име Српског Пољопривредног Друштва приликом Редовног Друштвеног Збора.

В. Д. Шефа Кабинета
Јанковић

Одбор устајањем прима знању са „ЖИВЕО“

I.

Прочитан је записник VII седнице који је усвојен са мањим изменама.

II.

Прочитан је програм рада за 1923. год. предложен од стране Одбора за израду истог. После дуге дискусије читан је члан по члан од којих су неки корегирани. Одлучено је, да се усвоји следећи програм рада за 1923. год.:

1.) Друштво ће преко свога стручног административног особља, а тако исто и преко својих других органа пружати сваком пољопривреднику стручна пољопривредна обавештења.

2.) Друштво ће настати, да све Друштвене Секције израде програм рада за дужи низ година, узимајући у расматрање и претрес разне стручне проблеме села, сеоског живота и рада.

Сточарска и Грађевинска Секција израдиће још и предлог за стечајеве.

3.) Друштво ће помагати оснивање нових сеоских, сресских и окружних подружина и њихових Савеза.

За функционисање тих Савеза ревидираће се Пословник.

4.) Друштво ће подстицати и помагати пољопривредне подружине, да у овој години одрже што више практичних предавања из свију грана пољске привреде и то како на тражење појединих подружина, тако исто и по иницијативи самога Друштва.

5.) Друштво ће подстицати и помагати пољопривредне подружине да у овој години приређују практичне пољопривредне курсеве при каквим државним или самоуправним пољопривредним установама или ван њих.

Програм ових курсева и време њиховог држања одржаће се у споразуму са заинтересованим подружинама.

6.) Друштво ће ове године продужити рад на заснивању Дечјих Пољопривредних Клубова и на штампању месечних упустава за њих.

Сем тога ове ће се године приредити изложбе производа Дечјих Клубова.

7.) Друштво ће одржавати везу са осталим постојећим пољопривредним организацијама у земљи.

8.) Друштво ће у смислу одлуке Главног Годишњег Збора припремити предлог за измену својих правила.

9.) Друштво ће и у овој години вршити набавке пољопривредних машина, справа, алата, као и материјала и семена за наше пољопривреднике поступајући при том онако, како је то у пословнику предвиђено.

10.) Друштво ће и ове године, поред „Тежака“ и Пољопривредног Календара, штампати и сва књижевна издања, предвиђена Правилима и Пословником, у границама предвиђеним буџетом

Друштво ће одржавати пољопривредну Читаоницу у своме дому и испуниће своју библиотеку домаћим и страним књигама и часописима.

11.) Друштво ће приредити у току ове године једну општу пољопривредну изложбу у Приштини за округе: Косовски и Звечански, зашта ће ступити у везу са Министарством Пољопривреде и Вода и тражити сарадњу и помоћи.

12.) Тако исто Друштво ће приредити по могућству у Београду један вински Сајам за целу Краљевину.

13.) Друштво ће помагати приређивање подружинских изложаба у оним подружинама, које се буду пријавиле а у границама буџетске могућности.

14.) Друштво ће припремити све што је потребно, да се у току ове године приреди ужа обласна изложба у Тузли споразумно са тамошњом пољопривредном подружином.

15.) Да се о Друштвеној Слави, пошто се неће моћи приредити изложба, по могућству одржи какво јавно поучно предавање из области пољопривреде, које би се имало по могућству штампати.

16.) Друштво ће продужити рокове по расписатим стечајевима за напредније начине рада, којима рок у овој години истиче, ако се за ове не буду пријавили такмичари.

Ко производе семена од луцерке или црвене детелине доброг квалитета најмање 50 кгр. да се награди. Ове награде да се распростру на Србију и Црну Гору.

17.) Друштво продужује рок за штампање пољопривредних књига до 1. маја 1924. године, у колико за њих не буде било усвојених пријава до 1. маја 1923. год. и то:

1) за књиге које би се штампале као библиотека Српског Пољопривреоног Друштва;

Гајање биљака за исхрану стоке, Градинарство, Живинарство, Поука о ђубрењу стајским и вештачким ђубретом, Ливадарство, Гајење свиња;

2) за књиге које би се штампале као Тежакова библиотека:

Гајење луцерке и цевене детелине; Њивско гајење кромпира; Гајење лана и конопље за домаћу прераду; о Плодореду; Прерада шљива; Конзервисање поврћа; Пољопривредно књиговодство на добру нашег сељака;

3.) Као дуварске поуке, плахате:

Прскање винове лозе и запрашивање сумпором.

4.) Да се стечај допуни и овима књигама:

1.) Основи сточног лекарства;
2.) Храњење домаће стоке.

18.) Да се према чл. 30. правила организују курсеви за сеоске домаћице, ради чега ће Друштво ангажовати стручну учитељицу, која ће ове курсеве руководити по селима

19.) Друштво ће позвати своје подружине и своје чланове, да раде у току године на рационалној производњи семена од пољ. биљака: (сточне репе, граорице, мухара, црвене детелине, луцерке и т. д.), с тим, да ће им Друштво откупити сав вишак произведеног семена ако буде одговарало потребним условима. Нарочито истакнуте произвођаче доброг и чистог семена Друштво ће и награђивати.

20.) Да Друштво набави у овој години једну машину за чишћење детелинског семена од вилине косице ради давања на послугу произвођачима детелинског семена.

21.) Друштво ће у току године приредити за своје чланове поучно путовање по Хрватској, Славонији и Војводини ради ступања у тешњу везу и упознавања са тамошњим сељацима, заводима и стручњацима,

22.) Да Друштво припреми све што је потребно за подизање главне зграде и магацина у Београду.

Прочитано је писмо Набављачке Задруге Државних Службених, којим моли да им се смањи кирија на павиљон. Одлучено: да се кирија за павиљон смањи од 2.000 на 1.800 динара.

За овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

За набавке код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружине и појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље разне наруџбине. Пошто се, по Правилима друштвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предратне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

Вунаре-Влачаре

стигле су. Поред тога млинови мали и велики и остале пољопривредне справе.

Командитно Друштво А. ЂЕРАСИ и КОМП. Београд Краљ Миланова улица 36. Телефон: 672

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.
„ „ „ 6 „ 680.— „
„ „ „ 7 „ 700.— „
Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.
Семе грахорице по 7 дин. кграм.
Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

Тима Владисављевић трговац семена отворио је семенарску радњу у **Марсељу**, у Француској. (*Marseille*, 29, rue Ferrari). — У **Београду** држи филијално стовариште семења, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8.* — Поруџбине семења као и друга писма, могу се и даље слати на адресу: **Тима Владисављевић — Београд** — Тражим пољопривреднике, који би се примили производње луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученом у напред. 1—3

ОГЛАС

Српском Пољопривредном Друштву у Београду, потребна је већа количина **Мадагаскарске рафије зване „Мајунг".**

Позивају се заинтересовани, да изволе поднети своје понуде са условима за испоруку ове рафије, на адресу:

Немањина бр. 11. Београд.

За пољопривредни календар Срп. Пољоприв. Друштва.

Многи наши пријатељи обраћају се Друштву, да им пошаље на доплату пољопривредни календар. Пошто доплатни трошкови стају много више, но што је вредност календара, то се овим свима скреће пажња, да Друштву унапред пошаљу по 6 динара, па ће им Друштво исти доставити поштом без икаквих других трошкова. Ко наручи преко 20 календара, добија попуст од 20%.

ЗА ПОЗУ

ЗА ВОЋЕ

ПРАВЕ
НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ
(патент Аустрија)
ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у **Главном Савезу Земљорадничких Задруга** и у свима већим гвожђарским трговинама
Главно заступништво код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1—4

Младице воћака и расад од јагода

Ратарска школа у Шапцу има за продају младица-дивљака и то јабукових, крушкових, магривиних и шљива џанарика као и велики број младица дудових.

Младице I класе продаје по 600 дин. II класе 500, а III 400 дин. 1000 комада. Дудове младице продаје 20% јефтиније.

Управа продаје велики број бокора веома крупних баштенских јагода по 0·25 дин. комад; резнице добрих сората рибизле и резнице културних сората врбе.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Др Е. М. Стојковић

Број 19. БЕОГРАД, 13. МАЈА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Пољопривредне Подружине

Ради унапређења целокупне пољске привреде, села и сеоског живота, установљена је у Београду још 1869. год. Српско Пољопривредно Друштво. Оно свој рад развија у два правца: васпитно-пропагандистичком и пословно посредничком.

У васпитно-пропагандистичком правцу оно:

а) шири у народ савремена корисна знања и методе рада, како би се наша пољска привреда, село и селски живот брже и потпуније саображавали напретцима науке и потребама народног живота. Оно то постиже приређивањем популарних јавних и очигледних практичних предавања, курсева, изложаба, утакмица, стечајева, скупова, конгреса и т. д. и уношењем у народ разних књига, поука, упутстава, листова и т. д.;

б) пропагира у народу савршеније справе и машине, боље расе стоке, семе и други пољопривредни материјал, израђен у земљи или на страни, старајући се свагда да нова непозната или недовољно проучена сресства за пољопривредну производњу предходно опроба било само, било преко разних пољопривредних установа, било преко појединих пољопривредника;

в) васпитно и морално подстиче и помаже стварање просветних и економских организација (друштава, удружења, задруга и т. д.) у селима на основи кооперације и узајамног помагања у раду ради општег напретка села и сеоског живота.

г) развија и шири осећаје, другарства и пријатељства не само између пољопривредника него и између пољопривредника и представника разних других занимања;

д) сарађује са свима друштвима и организацијама у земљи, којима је циљ културни и економски напредак пољопривредника, села и сеоског живота.

У пословно-посредничком правцу оно:

а) набавља у земљи и на страни стоку, пољопривредне справе и машине, семе и други пољопривредни материјал потребан за производњу;

б) расписује, одређује и издаје различите награде ради завођења напреднијих начина рада и производње по свима гранама пољске привреде;

в) материјално и морално помаже Подружине ради њиховог што ревноснијег рада у народу.

Ове задатке Друштво може постизавати само тако, ако је цела земља засута јаким, активним и агилним Пољопривредним Подружинама, које би око себе прикупиле, за себе трајно везале и под свој утицај ставиле најшире масе пољопривредног становништва.

А Подружине Српског пољопривредног Друштва могу бити за поједина села, општине, срезове или округе.

У круг рада сваке Подружине пада:

1. да утиче на своју околину, те да се што више пољопривредног знања шири списима, јавним предавањима или практичним курсевима и да помаже распростирање друштвених издања у народ;

2. да се стара о распростирању добрих пољопривредних справа, бољих врста усева и стоке;

3. да приређује локалне, сеоске, окружне или обласне изложбе и конгресе;

4. да посредује у набавци справа, стоке, семена и свега што спада у круг рада друштвеног.

Број Пољопривредних Подружина је прошле године износио 101. За једну типичну пољопривредну земљу и за овакве велике задатке, какви падају на Српско Пољопривредно Друштво, тај је број сасвим незнатан. Потребно је да се број Пољопривредних Подружина знатно умножи.

Дужност је свих пријатеља народнога напретка да се око оснивања, одржавања и развијања Пољопривредних Подружина ангажују и живо заузму. У првом реду та дужност пада на државне економе, учитеље и остале интелигентне људе који у народу живе и који су у непрекидном додиру с нашим пољопривредником.

Државни економи већ као школовани пољопривредници и пољопривредни органи немају бољег сресства и савршенијега агента за напредан

пољопривредни покрет и за стварање модерне пољопривреде, него што су Пољопривредне Подружине, које би око себе прикупиле најшире пољопривредне масе и уз које би и преко којих би државни економи најлакше могли долазити у додир с народним масама, одушевити их и придобити за напредније начине пољопривреднога рада. У овоме послу, т. ј. у послу око заснивања, одржавања и развијања Пољопривредних Подружина сјајно могу помоћи они, који су свршили наше ниже пољопривредне школе, па се сад налазе у селима и раде на својим имањима. Ангажовање свештеника је за ове сврхе такође врло потребно и изванредно корисно, а тешко би се могао наћи свештеник који би се овога ангажмана одрекао.

Учитељи, међутим, који су негда, пре постанка државних економа, били најважнији и најактивнији помагачи Српског Пољопривредног Друштва, позвани су својом високом улогом у народу, да се поврате својим сјајним и славним традицијама и да постану најважнији предводници за образовање, одржавање и развијање Пољопривредних Подружина. У непрекидном и непосредном додиру с народом, они имају један изванредно леп начин опхођења с нашим сељаком, ванредно познају његово душевно и материјално стање, лако могу умотрити метод за спровођење пољопривредног напретка у појединим крајевима, па су у положају да задобију и трајно одрже народно поверење, које је ванредно важан чинилац за оснивање Пољопривредних Подружина и за препоручивање и усвајање напреднијих начина пољопривредног рада. Као год што је знање безусловно потребно за подизање и развијање духовне и материјалне културе свакога народа, тако је неминовна потреба подићи народну привреду, да би она дала материјалну подлогу за развијање знања, т. ј. за развијање, па и само одржавање просвете и поправке положаја просветних радника. У томе погледу је улога народних учитеља за оснивање и одржавање Пољопривредних Подружина толико значајна, да се не може замислити ни један учитељ који би се те свете улоге одрекао.

Учитељице имају ништа мању и ништа незначајнију улогу: да свој утицај распростру на сеоско женскиње и да га задобију за циљеве Српског Пољопривредног Друштва, које преко својих Подружина настојава домаћичким и другим курсевима да се и женскиње оспособи за врсне домаћице и способне и разумне пољопривредне посленице.

Надати се да ће сви они, носиоци свестранога народнога напретка, пожурити да оснивањем Пољопривредних Подружина и трајним радом у њима одговоре своме високоме задатку и задуже свој народ новим изразима поштовања и љубави а потомство захвалним поменом оних, који се о њиховом добру стараше. Трговински Гласник.

ИЗ РИБАРСТВА

Омањи рибњаци за гајење шарана

Питање: — На свом имању спремио сам земљиште за рибњак, у величини од 6 ари; рибњак је на таком месту, где вода сама извире и из рибњака отиче.

Молим Друштво да ми дадо савета и упуства, какву рибу и које сорте би требало да набавим и где, те да у рибњаку гајим, јер још нисам никакву рибу набављао.

ПОДЛИСТАК

ФИЛОСОФИЈА И ТЕОРИЈА
О ТИЧЈИМ ГНЕЗДИМА

од *Алфреда Р. Валаса*

превео *Благ. Д. Тодоровић.*

Не одбацујући битност таквог закона (за чију потврду Дарвин вели да може навести већи број доказа), ја налазим, да таква разлика у највише случајева долази од мање или веће неопходности заштите за женке своје групе.

Закључак. Можда ће неко од мојих читалаца рећи, да су узроци којима ја придајем тако велики значај у привреди природе, врло ништавни за тако важну улогу коју им ја одређујем. Али они свакако треба да се сете да се главни циљ свих особености животињске грађе састоји у опстанку појединих индивидуа и целе врсте. Досада се на боју често сматрало као да је животиње имају не да користе себи, већ да буду у вољи човеку или каквом већем бићу — да би се појачала лепота и идеална хормонија која постоји у природи. Ако би то и у ствари било тако, онда би боје организованих бића морале бити изузетак од свих осталих природних појава. Оне би биле не као продукат општих закона, и не би биле последица сталног изменивања спољашњих погодаба. У таком случају, ми не бисмо били у могућности испитати њихово порекло, јер би оне зависиле (због те хипотезе) од такве воље чији би мотиви имали за навек да остану тајна.

Но, на велико изненађење наше, чим смо почели проучавати и класификовати боје, које постоје у природи, видели смо, да су оне у тесној вези с многим другим појавама и да као и те појаве подлеже тачно општим законима. Говорећи о тицама, ја сам покушао објаснити неке од тих закона и доказати да и начин прављења гнезда утиче у велико на боју женке. А сада сам слободан обратити пажњу читалаце и на то, да и шаренило лепог цвећа за које се дуго времена тврдило, да постоји ради што бољег искоришћавања од стране њихова господара, у самој ствари, као што је то Дарвин утврдио, припада општем закону корисности. Цвеће ретко има потребу за заштиту, но њему је врло често неопходно запрашивање помоћу инсеката. Светле боје разноврсног цвећа привлаче инсекте исто тако као и слатки аромат и лучење меда. Да боје цвећа имају и у ствари тај значај, доказује се чињеницом која јако изненађује: у биљака, које се оплођавају искључиво ветром, које за тај циљ не траже помоћ инсеката, *видимо решко или не видимо никако шарене цветове.*

И молим да ми даде упуства, када је најбоље доба, у години за пуштање рибе у рибњак.

Никола Т. Ивановић,
члан подружине Башинске, среза јасеничког окр. смедеревског.

Одговор: — Гајење рибе у рибњацима представља данас једну важну привредну грану, и за извесне земље оно је извор знатних прихода. Брижљивим посматрањем начина живота и навика појединих врста риба, разноликим покушајима и прикупљеним искуством из праксе, гајење је риба данас усавршено до једне нарочите, веома лукартивне вештине, која се одомаћила у свима уређенијим земљама. У нашој земљи, поред свих природних услова за одомаћење ове природне гране, на њу се до сада није готово ни помишљало. Међу тим, нама се чини, да кад би се знало са колико се мало средстава могу остварити извесни омањи рибњаци, који би ипак доносили прихода или бар, ако су скромнијих размера, подмиривали сву потребу у риби било читавих општина, манастира, задруга, било појединаца, и кад би се имало мало предузимљивости за послове те врсте, споменута би се привредна грана брзо и код нас одомаћила, и ушла у ред оних које данас састављају нашу домаћу економију.

По закону о риболову, који је усвојила Народна Скупштина и који је ступио у живот 1-ог Јануара 1899 г., у циљу размножавања риба и подизања рибарства у Србији, установиће се један или више завода за вештачко гајење риба (члан 23. закона). У таквим ће заводима, кад се временом буду установили, бити остварено све оно, до чега се до данас искуством и науком дошло у томе погледу и они ће, ако им буде цоклоњена сва пажња, коју заслужују, бити расадници за ширење рационалног рибарства у нашој земљи и праве школе за оне, који су буду хтели одавати томе послу.

Али установљавање таквих великих модерних завода захтева знатне капитале, озбиљних проучавања и нарочите стручњаке, који би њима руковали. Оно је с тога могућно само за државу, поједина већа друштва и капиталисте, и вероватно је да ће проћи доста времена, док се буде код нас остварио који завод те врсте. Ми не мислимо овде говорити о таквим рибњацима, нити се упуштати у описивање оних начина гајења риба, које је могућно само са таквим средствима остварити. Нама је пред очима много скромнији и практичнији циљ. У нашој земљи има услова да се одомаће омањи рибњаци извесне врсте, за које нису потребне нарочите угодне земљишне прилике, велики капитали, нарочита стручност, и брига око њихових одржавања. Поједине општине, манастири, па и појединци осредњега стања могу лако остварити такве рибњаке, који би им у свако доба подмиривали потребу у риби, и, ако су иоле већих размера, доносили и прихода, нарочито у време постова, кад је риба обично на цени. То су рибњаци, у којима би се гајио и расплођавао искључиво шаран, и за које се трошкови и стручност око инсталације и одржавања могу свести на веома малу меру.

Шаран је између свих врста риба, које живе у нашим водама она, чије је гајење и најлакше и најјевтиније, а уз то се добро рентира. Он се лако прилагођава свима водама и приликама за живот. Он се одржава како у текућим, тако и у барским водама, и подноси како велике дубине тако и плићаке од само неколико десиметара дубине. Његова је исхрана врло проста и јевтина, и упоредивши га са осталим нашим врстама риба, шаран од свију најбрже расте. На послетку његово је размножавање врло лако и брзо, и пошто се шаран, ни крупнији ни ситнији, не храни рибом, то се ситна риба не затире као храна крупније. То су особине, које чине да је гајење шарана у рибњацима практичније од гајења осталих риба и због којих би било желети, да се оно и код нас одомаћи.

Најпростији и најјевтинији начин за то гајење био би онај у омањим басенима, чија конструкција не захтева ни великих трошкова, ни особите пажње. Такви се басени често пута већ налазе поред какве веће воде (и тада их треба само поправити и осигурати од преливања, поплаве или пресушивања), или их је лако ископати поред какве реке, речице, извора или потока, па за тим навратити каквим јазом воду у њих, или, ако је земљиште довољно порозно оставити да вода у њих подвире. На послетку може се басен ископати и у близини какве изворске воде и ова у њега јазом навратити; али ваља нам додати, да је вода у непосредној близини извора мање погодна за гајење риба, но речна. У Француској, у крајевима где падају велике кише, копају се басени на местима, где се може кишница сливати из околине, и на пр. у покрајинама Les Dombes, La Bresse и т. д., где годишње пада у средњу руку 120 см. кише, налази се много рибњака, које једино кишница снабдева водом. Али у нашим крајевима такви се рибњаци не би могли одржати; у време припека они би или са свим пресушили, или би им се вода укварила. У осталом, веома велика издржљивост шарана и његова особита способност за прилагођавање најразноврснијим приликама за живот, чине, да се он може одржати у свима водама, осим у онима, које су са свим загађене. Питање о природи воде за гајење шарана

Код тако огромног утицаја општег принципа корисности боја различних група како у животињском тако и у биљном свету, нама је немогућно сложити се са онима који не верују у теорију о специјалним заштитима. А онима, који би покушали побијати наведене чињенице, могли бисмо рећи само толико, да је за то потребно позабавити се *целим* низом чињеница а не само некима од њих. Они ваља да се сложе с тим, да нам теорија развића и природног одабирања објашњава огроман низ чињеница, које се односе на боје на које наилазимо у природи. И све дотле, док нам се не ставе на супрот такве чињенице, које би биле у хармонији с каквом другом теоријом, од нас не треба очекивати да ћемо напустити теорију која нам је већ показала велике услуге и довела до открића многих интересантних и неочекиваних односа између обичних појава на које наилазимо у живих бића.

— Крај —

с тога је много простије, но за ма коју другу врсту рибе. Ваља нам само додати, да ако се за снабдевање рибњака узима вода из какве реке, речице и т. д. у којој већ има рибе, ваља добро пазити, да се том водом не увуче у басен и ситна риба, јер се међу овом може налазити и каква ситна штука, буцов, смеђ, бандар, сом и т. д., који се хране рибом и који би, док одрасту и размноже се, стаманили велику количину ситног шарана, а можда и сасвим опустили рибњак.

На местима, где вода утиче у басен, а из овога отиче, ваља поставити гвоздене или дрвене решетке, или ограду ма које врсте, кроз коју вода може протицати, а риба не може пролазити. Ту ограду ваља с времена на време чистити, да је не би предмети, које вода може нанети, затворили и тиме спречили протицање воде.

Осигурање од поплаве може бити на тај начин, ако се цео басен огради довољно високим плотом, поплетом, насипом и т. д., који би били толико високи да надвишавају бар за један метар највећу висину воде на томе месту, а кроз које не може риба пролазити. Ако се у басену мисли гајити само крупна риба, осигурање од поплаве може бити и на тај начин, кад се око целога басена, на растојању од 1—2 метара, побију у земљу шипови, који би ту стално стајали и на које би се само онда, кад прети опасност од преливања или поплаве, натакла нарочита, у напред спремљена, пређа, која би служила за то осигурање. Ова пређа треба да је од јаког канапа или ишљика, са окцима довољно малим да риба не може кроз њих пролазити; ако је могућно ваља је још превући и тером, да дуже служи. Она се привеже за шипове тако, да образује потпуну ограду око басена. Кроз доњи крај пређе треба да је провучен конопац, за који је на сваких 0,50—1 м. растојања привезано камење, довољно тешко да ветар, таласи или сама риба не би могли одићи пређу са земље; други конопац, провучен кроз горњи крај пређе, утврди се везама за горњи крај шипова. На место ове пређе може се намастити друга каква у напред спремљена ограда од гвоздених решетака, летава и т. д., која се може брзо и наместити на поменуте шипове и уклонити са њих. Добра је страна оваквих покретних ограда та, што се оне, чим пређе опесност од поплаве могу уклонити, те да рибњак опет остане изложен сунчаној светлости.

Величина басена може бити колика се хоће и колико допуштају земљишне прилике и количина воде, која се има на расположењу. Та величина у опште треба да је толика, да млаз воде којим се располаже буде довољан да накнади ону количину воде, која се губи испаравањем и упијањем воде у земљу. У случају, кад је земља таква, да се велика количина воде губи тим упијањем, треба било цео басен, било поједина места у њему обложити каквим мање пробојним материјалом (иловичом, циглом, цементом).

Облик басена може бити ма какав. Стране треба да су косе: једно за то, да не би било обрањавања, а друго и с тога, да би риба имала и плићих места, на којима она по каткад радо излази. Ови су плићаци нарочито потребни у басенима, у којима се риба и плоди; они тада треба да су покривени травом, и што је могућно боље изложени сунцу. Дубина при најмањој висини воде не треба да је мања од 0.50 м.; у плитким басенима треба да се налази бар једно дубље место (на пр. каква нарочито ископана рупа на дну басена), где би риба могла наћи склоништа од јаких врућина и велике хладноће. На дну басена треба да има доста водених биљака. Ове, осим тога што служе за храну шарану, имају још и ту добру страну, што ослобођавајући кисеоник, чисте виду. А ако се у басену риба и плоди, онда су те биљке потребне и с тога, што шаран око њих баца икру. Најпрактичнији начин за запаћивање таквих биљака у новим басенима био би тај, да се у ове пренесу заједно са земљом из какве оближње баре, или да се посеју у другом каквом плитком басену, одакле би се, заједно са земљом, пренеле на дно басена, у коме се мисли гајити риба.

Начин гајења шарана у таквим басенима зависи од тога, да ли се у њима мисли гајити само одрастан шаран, или се овај мисли и расплодити.

М. П.

(Наставиће се).

Друштво, Подружине, Дечји Клубови.

9. Награђена деца. Приликом држања изложаба чланова Дечјих Пољопривредних Клубова су се са својим производима истакли 554 дечака и девојчица, па су награђени

I	наградом у вредности	60	дин.	159
II	„ „	35	„	196
III	„ „	30	„	199

Награде ће бити ових дана разаслате вођама Клубова и државним економима ради свечаног раздавања.

Награђени излагачи су изложили: кукуруза 322, пшенице 184, јечма 87, ражи 5, овса 8, граха 59, кромпира 79, лука 25, зелени 3, репе 7, купуса 4 и кокошака 13, свега 726, прадмета.

За рад у наступајућој години ће се, ако се добије материјалне могућности, проширити круг занимања Дечјих Пољопривредних Клубона на тај начин: што ће се свима награђеним дати по једна тромесечног узраста крмачица, с тим, да сваки по једну крмачицу од три месеца врати Друштву чим му се први пут крмача опраси, како би се раздавање крмачица могло вршити даље члановима оних Клубова, који с радом својим дотерају дотле, да, поред ратарства, отпочну прелазити и на свињарство.

10. Распростирање справа. Врло је потребно за све Подружине, да сви државни економи и сви пријатељи пољопривредног напретка живо настану око што већег распростирања савршенијих справа, алата, машина и других пољопривредних потреба, јер од тога у знатној мери зависи боља и савршенија обрада, потпунији успех, уштеда у радној снази и свеколики пољопривредни напредак. Српско Пољопривредно Друштво ће сваку поруџбину брзо извршивати. За сезонске потребе поруџбине треба увек раније чинити, а не чекати последњи дан.

11. Народна самоуправа за народ. Негда су окружни одбори и окружне скупштине поклањале врло велику

пажњу задацима Српског Пољопривредног Друштва и помагале га морално и материјално. У данашњим приликама је знатно потребнија та помоћ и живље ангажовање народне окружне самоуправе за унапређење наше пољопривреде и економске подизање нашега пољопривредника. Свеколике околности које су наступиле и оне које тек наступају и имају да наступе, изискују велику бригу и трајно старање да се у области пољопривреде што брже, што више и што боље уради.

Српско Пољопривредно Друштво, верно својој традицији од 54 године, свесно великих и неодложних потреба наше пољопривреде и наших пољопривредника и понесено одлучном вољом да што више својих задатака на добро наше пољопривреде буде што пре остварено, улаже свеколике напоре да велику идеју пољопривредног напретка и у дело привреде.

У томе тешкоме и благотворноме задатку Друштву су органи његове Подружине, које на терену, у самом народу и непосредно делују на остварању ових високих циљева. Те Подужине, којих има у свакоме округу, већ тим самим се препоручују племенитој пажњи окружних одбора и окружних скупштина, да их морално помогну на тај начин: што ће чланови окружних одбора и окружних скупштина, и сами непосредно узети учешћа у раду Подружина као њихови чланови и народ придобити да се њима с поверењем и љубављу приближи, и што ће саветовати општинске преставнике да и они то учине. Осем моралне помоћи, очекивати је да ће окрузи сваке године и редовно код свога буџета пружати Подружинама и материјалну помоћ, да оне могу разгранати своје послове и с више срестава пожурити да своме задатку одговоре. А кад која од Подружина приређују изложбе, окрузи би били позвати, ради напретка и угледа свога краја, да трошкове око изложбе, приме на свој терет. Тако исто ваља велику пажњу обратити образовању, одржавању и развијању Дечјих Пољопривредних Клубова, установама за пољопривредно васпитање нашега подмлатка.

Таква брига окружне самоуправе народне, која би служила непосредно интересима народа истога округа, био би један од оних великих задатака, који најбрже и најпотпуније резултате показује.

12. Сточна репа. Прошле године је једна Подружина успела придобити своје чланове и остале пољопривреднике да одгаје сточне репе на простору од 20 хектара. Како је тај крај и иначе брдовит и с мало ливада и како је, уз то, прошле године био слаб откос, то је одгајена сточна репа добро дошла тамошњим пољопривредницима, те су могли зазимити сву стоку и исхранити је.

Како још није прошло време сетви сточне репе, добро би учиниле све Подружине да пољопривредницима у својим крајевима препоруче што више засејавање ове изврсне сточне пиће, уз коју се доста добро потроши и исецкана слама, шаша и т. д.

Ко се одоцни са засејавањем сточне репе, тај у свакоме случају, треба да засеје што више мухари.

КЊИЖЕВНОСТ

Наша стара пољопривредна култура *од Драгише Лапчевића.* Издање свесловенске књижарнице М. Ј. Стефановића и друга Београд. Стр. 102. Цена?

Писац ове књиге г. Лапчевић подухватио се једног напорног али корисног посла: да побере разбацану, по разним списима грађу о нашој пољској привреди из ранијих времена, да је пропрати и процени и најзад да је систематски среди у једну целину, те да би, како и сам вели, подстакао и друге, који за то разумевања и љубави имају за даља истраживања. Али г. Лапчевић је овом књигом учинио и нешто више. Он је на основу многобројних истраживања, проучавања и путовања пружио у књизи под горњим насловом значајне податке о нашој пољопривредној култури у средњем веку: о нашем ратарству, воћарству, виноградарству, сточарству, грађевинарству и т. д. Ти подаци, и ако их писац сматра само као прилоге за даља истраживања, етнографска и културноисториска, дају и ако још непотпуну, ипак довољно јасну слику о стању наше пољске привреде у оно доба. И ти подаци не само да су један важан материјал данашњим пољопривредницима за њихов будући рад, него још доказују онима који се интересују за нашу земљу да ми у прошлости по својој пољопривредној култури нисмо много изостајали иза других напреднијих народа. Да није било турског завојевања, пустошења и уништавања свега онога што се градило и саградило у средњему веку, несумњиво да се ми ни данас по својој пољској привреди не би разликовали од западних народа.

У првом делу своје књиге писац говори о разним усевима који су се гајили у старој српској држави: о пшеници, јечму, ражи, сочиву, пасуљу, и т. д., дајући о сваком од њих интересантне појединости о именима, о начину гајења, о местима где су се они највише гајили, о употреби и преради и т. д.

У одељку воћарства и виноградарства писац се дуже задржава нарочито на преради воћа, јер је о воћарској култури раније у делу *Воћке, воће и воћарство,* много опширније писао.

У одељку сточарства писац истиче најпре какво је сточарство било у средњем веку, које су се врсте стоке и живине гајиле, какве су биле стаје у којима су се оне чувале и т. д.

У одељку грађевинарства писац наводи разне врсте грађевина које је подизала у средњем веку наша стара властела.

У одељку утицаја за напредније радње у пољској привреди писац истиче односе између средњевековне властеле и народа; затим утицај властелинских и владалачких економија, манастира и калуђера на пољску привреду и просвећивање народа у економији и пољопривреди; па о специјалистима за разне послове у вези са пољском привредом: о псарима, соколарима, уљарима и т. д. па онда о економима под кнезом Милошем и т. д. Најзад књига се завршава једном студијом о јавном старању за исхрану у време гладних година, где се износи како се постепено дошло од средњевековних сместишта хране. (житница, до

менефи сандука (за време Турака) и данашњих општинских кошева.

Књига је од великог интереса и за наше државне економе и за наставнике пољопривредних школа и за сваког отреситијег земљорадника, те је најтоплије препоручујемо.

БЕЛЕШКЕ

Пољопривредна настава у војсци у Чехословачкој. — У листу „Zemedelské školstvi a dýzkumnictvi“ од 7. децембра 1922. год. читамо, да се у ческој војсци заводи редовна пољопривредна настава и да је тога ради израђен и нарочити програм.

У Ческој војсци заведени су одавно течајеви за неписмене, а сада им се придодају и пољопривредни течајеви с обзиром на то, што у ческој војсци преко 60% чине земљорадници. Течајеви ће се држати од јануара до краја марта за војнике, који се добровољно пријаве. Предаваће се по три пута недељно, пошто војници сврше своје војно занимање, а настава је за оне, који су се пријавили, обавезна. Течајеви ће се држати првенствено при пољопривредним школама, а где ових нема, у самом гарнизону. Предвиђена су практична приказивања и излети на пољопривредна имања. Биће 60 часова у јануару, фебруару и марту и 20 допунских часова у пролеће и лето.

За наставнике се узимају одабране снаге.

А. Г. Ј.

Цена шећерне репе у овој години у Француској утврђена је (за једну тону) на 79% од цене једно товара шећера № 3. — Као и у нас тако и у Француској одгајивачи репе жале се како фабрике шећера постижу и сувише велику добит, а на штету произвођача шећерне репе, којима се сирова шећерна репа сувише јевтино плаћа. Отуда су предузети кораци да се то стање поправи, те како се не би смањила и производња шећерне репе. Тако је у месецу априлу ове године начињен споразум између произвођача шећерне репе и фабриканата шећера у Француској и утврђена цена једној тони (1000 кгр) шећерне репе од 7°75 густине на 79% од цене једног товара шећера № 3.

Кад се узме да је цена тони сирове шећер нерепе у прошлој години била 64 до 65% од цене једног товара шећера, онда се види да се цена сировој шећерној репи у Француској знатно попела те ће то несумњиво знатно утицати на њену производњу.

Ми смо у великом дефициту у производњи шећерне репе и то поглавито из разлога што се сувише ниске цене одређују при њеном откупу у поређењу са ценом шећера, коју фабриканти наплаћују. Најбољи потстрек гајењу шећерне репе могу дати саме наше фабрике шећера. Нека и оне пропишу цене сирове шећерне репе у сличној размери како је то учињено у Француској, па ће се онда без сваке сумње и производња знатно повећати и увоз шећера са стране, за који се троше милиони, сасвим или бар највећим делом отпасти.

ГЛАСНИК.

Нови Чланови Утемељачи. — г. *Милоња Јајић* из Берана уписао је за члана утемељача Друштва са улогом од 100 дин. свог погинулог на Скадру брата Перу Јајића а г. *Вукоје Божовић* тежак из Придворице послао 100 дин. за свог пријатеља г. Марка Кошанина из Газиводе, Митровица Косовска, кога је уписао за члана утемељача.

Српско Пољопривредно Друштво и овом приликом захваљује именованим на пажњи и послатим улозима.

Пола милијона динара за просвећивање задругара и за ширење рацијоналног, напредног рада међу њима. — Толико је одвојио Савез Српских Земљорадничких Задруга у Загребу из својих средстава приликом закључивања свога рада за г. 1922

Тај износ има да послужи за рад на том пољу и у том правцу, и то за ове три жупаније (округа): *беловарско-крижевачку, пожешку и вировитичку.*

Лане је Савез у Загребу приликом закључивања рада за г. 1921. исто тако тако одвојио *пола милијона динара* за ширење просвећености и напредног рада у *Банији, Лици и Крбави*, у тима нашима најзаосталијим крајевима с ове стране Дунава и Саве.

У Банији, Лици и Крбави за цигло једну годину донео је тај и такав рад већ врло видних успеха. Без сумње ће и споменуте жупаније (окрузи) односно наша села по њима поћи истим путем, када се сада и по њима почне исто тако радити, т. ј. одржавати предавања, ширити добра књига, писменост, уносити напредне справе и алате, одабрано семе, вештачко ђубре, оснивати угледна ратарска добра итд. итд.

Један леп пример за оне, који не знаду, да сам човек може научити читати и писати, нека послужи ово:

У Трпској Земљорадничкој Задрузи у Бакићу (Славонија) није се могао наћи толико писмен човек, да прошле зиме учи читању и писању све оне у селу — у првом реду задругаре и њихове укућане — који би то хтели и желели.

Задругар Мита Ј. Павловић (има око 50 година) замолио је преко своје задруге, да му Савез Српских Земљорадничких Задруга пошаље један *Буквар за неписмене*, па да он сам учи из њега читати и писати.

Успех, који је постигао, прегледавајући слова у буквару неколико недеља, био је тај, да је он могао приликом ревизије Савезовом ревизору из календара „Српски Задругар“ сасвим лепо читати, што је год ревизор зажелео.

Дакле, ето, није ни наука читања и писања нека недокучива тајна ни мудрост за човека, који има јаку вољу за науком.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 435—445	дин. 455—460.	дин. 533.—
јечам	„ 280—290	„ 290—300	„ 318.50
овас	„ 270—380	„ 280—290	„ 338.—

кукуруз сушен	„	„	раж	„	477.50
кукуруз нов	„ 275—285	„ 255—265		„	351.—

Берлин		Праг	
пшеница	дин. 305	дин. 490	
раж	„ 245	„ 322	
јечам	„ 240	„ 378	
овас	„ 240	„ 378	
кукуруз	„ 280	(нов) „ 336	

Анверс: пшеница дин. 569.70

Аргентина: пшеница. дин. 430.44, кукуруз 303.80, овас 303.84, јечам 272.19.

Стока

Свиње.

Београд: дебеле преко 100/120 кгр. 23.50, преко 150 кгр. 24.50 преко 180 кгр. 25.—; мршаве 21 дин. килограм, жива мера франко вагон утоварене станице.

Загреб: масне беле 25.50, банијске и босанске полудебеле 24.50 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 25—27.000 круна, а меснате 23—29.0000 круна килограм живе мере.

Праг: мађарске 13—14, данске 13.25—13.75, хрватске у месу 12 50—13 круна кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, шунке димљене 45—50, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 13—15, лиферантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: угојени волови и бикови 14—16, лиферантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: нотирани су волови 14—16.000, круна краве 11—16.000, круна килограм живе мере.

Праг: Волови и јунице 6.50—8, краве и бикови 6—8 круна кгр. живе мере. Телад 8—10 круна кгр. заклани. Овце заклане 10—12, живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Србија 60—64 дин. пар. Нове области 50—52 дин. пар.

Јаја: Србија 1.05—1.10, Хрватска и Словеначка 1.20—1.30, Војводина 1.10—1.15 дин.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 5—, 80/85 дин. 4.30, 95/100 дин. 3.20, 110/120 дин. 3.45 франко вагон паритет Ваљево. Пекмез од шљива без промета.

НАПОМЕНА. — У чланку *Пољопривредне коморе* од д-ра М. Недељковића, који је изашао у 18 бр. Тежака од ове године помиње се како се Министарство Пољопривреде није сетило да званично узме иницијативу за доношење закона о пољопривредним коморама.

Уредништво сматра за своју дужност да поводом горњег тврђења, које је писац, верујемо, из недовољног обавештења изнео учини ову напомену:

Министарство Пољопривреде је узело иницијативу за спремање законског предлога за оснивање пољопривредних комора још у 1920 г. па је и од Српског Пољопривредног Друштва и др. Удружења тражило мишљење о тим установима. Међутим услед честе промене Министара Пољопривреде и наших прилика није се окончао рад на том послу.

Књигу о пољопривредним коморама од Др. В. Стојковића и Др. Д. Тодоровића издало је Министарство Пољопривреде о свом трошку у намери да се њоме заинтересује шира јавност, те како би се дефинитивни пројект о коморама могао доцније поднети парламенту. *Ур.*

ОГЛАСИ

За набавке код Друштва.

Многе Пољопривредне Подружинеи појединци обраћају се Друштву с молбом, да им пошаље разне наруџбине. Пошто се, по Правилима друштвеним о набавкама, ни једна наруџбина не може извршити, док се у напред не пошаље половина суме од износа наруџбине, то им се овим скреће пажња, да у будуће по овоме поступају. Од овога се изузимају Подружине, којима је већ отворен кредит код Друштва и које су издале прописану обвезницу.

Тима Владисављевић трговац семена отворио је семенарску радњу у **Марсељу**, у Француској. (*Marseille*, 29, rue Ferrari). — У **Београду** држи филијално стовариште семења, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8.* — Поруџбине семења као и друга писма, могу се и даље слати на адресу: **Тима Владисављевић — Београд** — Тражим пољопривреднике, који би се примили производње луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученом у напред. 1—2

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.
„ „ „ 6 „ 680.— „
„ „ „ 7 „ 700.— „
Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.
Семе грахорице по 7 дин. кграм.
Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

ОГЛАС

Српском Пољопривредном Друштву у Београду,

потребна је већа количина

Мадагаскарске рафије зване „Мајунг".

Позивају се заинтересовани, да изволе поднети своје понуде са условима за испоруку ове рафије, на адресу:

Немањина бр. 11. Београд.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предратне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 20. БЕОГРАД, 20. МАЈА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Извоз стоке и важнијих пољопривредних производа наше земље у 1920, 1921 и 1922 години.

Главни део нашег извоза чине пољопривредни производи. С тога ми сматрамо да је за нас, као земљорадничку земљу, чијих се преко 80% становника бави искључиво пољопривредом, од важности да пратимо из године у годину развој извоза главнијих пољопривредних производа из наше Краљевине. Почећемо са 1920 године, јер од тада почиње наш извоз у већој размери.

Према статистичким подацима које је публиковала наша Дирекција Царина извоз стоке и главнијих пољопривредних производа био је овакав:

I. Сточарство.

А. Жива стока

а) Количина

		1920	1921	1922
Коња, комада		2.139	22.228	35.095
Говеда „		1.445	108.214	105.385
Свиње „		22.194	219.554	117.401
Ситна стока	кгр.	69 067	—	—
	ком.	34.316	135.608	174.818
Перната живина	кгр.	23.518	—	—
	ком.	71.890	292.798	1.099 239

б) Вредност, динара

	1920.	1921.	1922
Коњи	3,123.050	62,877.577	106 657.532
Говеда	3,823.350	235.478.158	256,768.125
Свиње	26,861.744	209,251 054	157.513 222
Ситна стока	7,611.840	23,079.337	35,327.494
Перната живина	1,942.824	4,163.988	19.676.143
Укупно	43,362.808	534,850.114	575,942.516

Вредност тек целокупног извоза била је ова:

1920.	1.320,606.055
1921.	2 460,700 000
1922.	3.071,500.000

Према томе извоз живе стоке учествовао је у 1920. са 3·28%, у 1921. са 21·73%, а у 1922. са 18·75%.

Б. Месо свеже и производи

а) Количина

		1920.		1921.	1922.
Месо коњско	кгр.	16.570	Месо и прерађевине	25,034 325	290.410
„ говеђе	„	1,695.329			4,866.956
„ од ситне стоке	кгр.	2.423			66,519
„ свињско свеже	„	2,544 039			8,524.285
Перната живина	кгр.	58.601		1,701.196	3,005.424
Заклана	ком.	120.606		44.973	—
Јаја	кгр.	2,946.111		12,341.503	13,382.000

б) Вредност, динара

	1920.		1921.	1922.
Месо коњско	66.960	Месо и прерађевине	244,648.207	929.414
„ говеђе	14,892.007			48,825.211
„ од ситне стоке	22.385			640.067
„ свињско свеже	27,048.609			107,894.796
Перната живина закл.	4,107.757		18 296 403	43,245.785
Јаја	30,132.666		146 743 825	267,6[illegible]0.000
Укупно	76,270.384		409,688.435	469,135 273

Према томе, ови главнији сточарски производи учествовали су у извозу у 1920. са 5.77%, у 1921. са 16·64%, а у 1922. са 15·27%.

II. Жито и производи.

а) Количина

		1920.	1921.	1922.
Пшеница	кгр.	41,592.658	47.072.906	24,575.673
Раж	„	456 491	1,579.942	1,069.688
Јечам	„	6,419 257	24,452.403	3,907.382
Овас	„	1,279.717	12,935.420	30.686
Кукуруз	„	129.077.453	329,919.013	11,464 236
Брашно пшенично	„	27,267.456	29,988.916	22,616 964
„ ржано	„	110.314	579.711	488.095
„ јечмено	„	239 078	61.547	259
„ кукурузно	„	670.736	934.223	66.342
Гриз пшенични	„	1.394	201.020	373.304
„ кукурузни	„	261.764		49.409
Макароне	„	241.546	482.260	2 266

б) Вредност, динара

	1920.	1921.	1922
Пшеница	111,666.368	151,177.263	97,052 535
Раж	1.096 999	3,552.322	3,688.595
Јечам	11,501.989	40,558.041	3,393 045
Овас	1.465 305	13,947.222	96.073
Кукуруз	150,603.303	325,923,782	35,673.051
Брашно пшенично	94,305.791	123,466 156	113,570.033
„ ржано	329 522	1,640.082	1,951.030
„ јачмено	648.800	135.747	885
„ кукурузно	1,270.111	1,353.213	205.846
Гриз пшенични	5 759	552.622	2,416.087
„ кукурузни	482 005		268 007
Макароне	1,401.081	2,556.348	24.687
Укупно	374,777.063	664,862.798	258,339.874

Према овоме цереалије и њихови главни производи учествовали су у извозу у 1920. са 28·38%, у 1921. са 27·01%, а у 1922. са цигло 8·41%.

III. Варива и поврће.

а) Количина.

		1920.	1921.	1922.
Пасуљ	кгр.	27,160.594.	19,416.053.	7,451.00[illegible]
Кромпир	„	5,888.155.	9,267.528.	4,928.0[illegible]

б) Вредност, динара.

		1920.	1921.	1922.
Пасуљ	кгр.	53,687.195.	41,656 694.	21,900 000.
Кромпир	„	4.597 537.	7,395.171.	7.000 000.
	Укупно	58,284.632.	49,051.865.	28,900,000.

Ови главни производи повртарства учествовали су у извозу у 1920 са 4·44%, у 1921 са 2·99%, а у 1922 са 0·94%.

IV. Воће и пиће.

а) Количина.

		1920.	1921.	1922.
Суве шљиве	кгр.	21.267.952.	38.376 730.	40,443.383.
Пекмез	„	1,494.126.	2,690.489.	1,511 530.
Ракија	„	112.479.	56.655.	10 000.
Вино	„	2,044.644.	1,904 082.	8,534 000.

б) Вредност, динара

	1920.	1921.	1922
Суве шљиве. . . .	63,792 219	144,284 621.	185 720 046
Пекмез	7,246.845	9,154.164	7,872.257
Ракија	1,800.005	557 400	100 000
Вино	6,932.830	5.581.420	28.600 000
Укупно . . .	79,771.899	159,577 605	222 292 303

Ови воћарски производи учествовали су у извозу у 1920 са 6.08%, у 1921 са 6.08%, а у 1922 са 7.23%.

Из овог до сад изложеног следује, да су побројани пољопривредни производи учествовали у извозу у 1922 години са 40.31%, у 1921 са 73.88% а у 1922 са 50.61%.

Пада у очи, да је извоз свих производа у 1921 јако одскочио према извозу из 1920 године, нарочито извоз коња, говеди и свиња, а код цереалија извоз кукуруза. То се повећање код извоза стоке и сточних производа, са малим изузетком, одржало и у 1922 години, док је извоз цереалија у 1922 знатно опао на целој динији.

То опадање произведено је услед забране извоза у јесен 1922 године, због неродице, а и услед подизања извозних царина, које тешко погађају како наше произвођаче, тако и нашу извозну трговину. Ми износимо ове цифре једно из разлога, као што већ рекосмо, да би смо могли пратити развој извоза главнијих наших пољопривредних производа, а друго, да би смо цифрама показали како извозне царине и честе забране штетно утичу на пољску привреду и њен развитак, као и на извозну трговину, те да тиме нашим меродавним факторима скренемо пажњу на тешке последице, које се оваквим радом чине нашим произвођачима и извозницима. **М. С. К.**

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Скупо плаћено искуство.

Последње неколике године које су прошле, имале су релативно благу зиму. Температура се није спуштала ниже од 10—12°С. Мразови са 20°С изгледају као заборављени. То је дало повода у последње време да извесни виноградари на своју руку оставе с јесени винограде незагрнуте земљом. Неки су чак изводили закључке да се љуте зиме никад више у опште неће враћати, и ако их астрономија противном учи (нпр. теорија о хлађењу сунца и т. д). Требала је да дође једно овако љута зима као ова прошла, па да се у будуће ти виноградари окану претпоставака и да по старом и утврђеном правилу сваке јесени своје винограде загрћу земљом колико год се више може и на тај начин обезбеде будући род винограда јер су то давно већ условиле наше климатске прилике.

Познато је да су пупољци лозни покривени љускама и вунастим израслима који их штите од преиске темпе-

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

У архиви Управе Државног угледног добра у Топчидеру (Топчидерске економије) пронађен је штампан текст закона о уређењу пољопривредне школе у Топчидеру. Та је школа *прва пољопривредна школа у Србији*, па је с тога од великог интереса сачувати од заборава текст закона о њеном уређењу.

Занимљиво је изближе расмотрити тај закон и са културно историјског гледишта. Он сведочи, да су се онда имали правилни појмови о потреби школовања и начину школовања земљорадничких синова. Из њега се види колики је био буџет те школе (117.270 гроша) и да се је школа издржавала на рачун нарочитог приреза на народ (по 1 грош од сваке пореске главе).

Наставници су (чл. 20) имали права као и професори средњих школа.

Из предрачуна на крају виде се плате школског особља, а и ондашње цене разних предмета, потребних школи. Издржавање једног ђака годишње стајало је око 1000 гроша.

Ова је школа трајала свега 6 година, јер је већ 18.9 г. укинута. После 11 година установљена је 1870 г. земљоделско-шумарска школа у Пожаревцу, која је после 12 година трајања укинута 1882 год. — и замењена нижим пољопривредним школама, које су се одржале до данас, па је њихов број и умножен

Текст закона о уређењу „Земљоделске" школе у Топчидеру доноси се дословно тачно, само су изостављена старинска слова, која данашња наша азбука нема,

Ево тога текста:

Александер Карађорђевић.
Књаз Српски

На основу престављенија Попечителства Внутерни Дјела од 11. Новемврија и 8. Декемврија год. 1852 II, № 3844 и 4260 да се, к полезној цјели подигнућа и узвишења пренебрегнутог скотоводства и земљеделија отечества нашег на бољи степен, једна Земљоделска школа у Топчидеру заведе, у којој ће земљоделска младеж отечества нашег уредно Земледелије и Скотоводство учити.

Са согласијем совета определили смо и определујемо, да се ова Земледелска Школа у Топчидеру заведе, и то на рачун једног приреза, на народ расположити се имајућег, који да се има састојати из 1. гроша чарш. од сваке пореске главе на годину, и да се у два маха у

ратуре. Ти пупољчеви обмотачи много су чвршће и јаче слепљени једно уз друго код белих и ружичастих сората грожђа, но код црних сората; а нарочито се то може рећи за прокупац. Ови су обмотачи слабији код лозе која расте на ниским и влажним теренима где су промржњавања лозе честа. Исто тако промржњавања су чешћа на странама окренутим северу, с. западу и с. истоку, услед недовољне топлоте и утицаја хладних северних ветрова, у толико пре, ако је јесен била хладна и влажна, те је лоза остала недовољно зрела.

Прошлу јесен имали смо такву. Кише су отпочеле падати почетком м-ца септембра, па су са малим прекидима трајале целу јесен док није отпочео падати снег и настали мразови. Услед таког времена тешко се могло загртање лозе и извршити, али се ипак могло више да уради да је се само хтело. Дошла је после тога једна такође влажна и оштра зима са мразовима од око 15°С испод нуле.

Последица свега тога било је промржњавање лозе; промрзли су пупољци, носиоци вегетације и рода. Промрзо је прокупац, скадарска и зачинак на ниским и равним теренима и на незаштићеним од хладних северних ветрова. Могло се даље приметити да су пупољци на врху летораста ових сората остали неизмрзли, што се објашњава тиме, да су се утицајем ветрова бранили од сувишне влаге и избегли залеђеност. Због тога су многи виноградари чим су приметили да су доња окца промрзла а горња остала здрава, приликом резидбе остављали целе прутове на род.

Беле и ружичасте сорте грожђа остале су здраве и неизмрзле. По себи се разуме да су остали здрави и неизмрзли виногради јесенас загрнути, само су окца изнад загрнутог места измрзла, те се висока резидба није могла применити.

Скупо плаћено искуство ове године, наши ће виноградари добро запамтити (што би рекли Латини: паметномдовољно) и у будуће неће дозволити да се оно понови већ ће држећи се утврђених правила, редовно своје винограде што боље земљом загртати, па и кордунице такође ће с јесени скидати и покривати сламом и земљом.

Вид.

ИЗ РИБАРСТВА

Омањи рибњаци за гајење Шарана.

— Наставак —

У првоме случају, који је врло јевтин и згодан кад се већ одрасла риба може набавити из оближњих река, речица или бара и пренети у рибњак, гајење би се састојало само у исхрани те рибе, њеноме чувању, брањењу од разних водених животиња и старању, да у рибњаку вода не опадне преко крајње допуштене висине, или да не прелије, или да се при великим мразевима риба не загуши од великог леда.

У мало већим рибњацима, у којима се по дну налази доста траве и водених биљака, водених инсеката, црва и т. д., шарана готово није ни потребно хранити, јер он ту налази потребну храну. У случају оскудице такве природне хране ваља је надокнађивати вештачким храњењем. Ово је врло просто и јевтино, и састоји се у бацању ђубрета од домаћих животиња (коња, говеди, свиња, оваца, разуме се не у претераним количинама), куваног кукуруза, јечма, кромпира, исецканих биљака, неупотребљивога воћа, требера и т. д. Познати ихтиолог Gauckler тврди, да је ђубретом од шест свиња, храњених у обору, исхранио 300 шарана за 3 месеца. Тако храњена риба највише добије у тежини за време лета и јесени; зими остаје на истој мери, а у пролеће губи у тежини. Овај се губитак може избећи, ако се у

години, при обичном купљењу полгодишњег пореза, с по 20 пара чаршијски, како од сваке пореске главе тако и и од Чиновника скупља, и да би се што скорије к цели приспело, да се скупљање прореза овог с престојећим Дмитровским порезом покупи, и споменута Школа одма о престојећем Ђурђеву Дну отвори: скупљени овако прирез да сачињаза нарочити фонд ове Землоделске Школе, из ког ће се све потребе њезине подмиривати; по снаги овог фонда да се деца из целе земље у ову школу узимају, и то из сваког среза, како би се чрез оваке научнике кад би се кућама својим вратили, у целој земљи једнообразно и успешно земљоделије подизати могло; питомци, пак да се без икаквог собственог прилагања о трошку Заведенија, докле се тамо уче, издржавају; и к овој цели покрај приложеног за подигнуће и за годину 1853. обдржаније ове Земљоделске Школе предрачуна, износећег суму од 117.270 гр. 9½ пара, чарш. опредељавамо и следујуће

Устројеније Земљеделске Школе у Топчидеру.

1.

Условија, под којима се питомци у Заведеније примају.

а) Примање питомаца бива сваке године о Ђурђеву Дне, од кога се времена и курс (теченије) почиње.

б) Сваки питомац, који у Заведеније примљен бити жели, мора бити најмање 16 година стар; мора снажног и здравог телесног састава бити, како би у стању био све земљеделске послове извршивати; мора имати свидетелство, да је основне сеоске школе с добрим успехом свршио.

2.

Трајање теченије Земљеделске Школе.

Теченије Земљеделске Школе правилно има 2 године трајати, за које време не могу питомци Заведеније оставити без нарочитог допуштења.

3.

Примање питомаца у Заведеније.

а) Правилно сваке године има се из сваког среза по један питомац у Заведеније примити, дакле прве године биће 55 младића, а сваке следујуће најмање два пута толико. Но Попечителство Внутерни Дела настојаваћ ће, да се из већи срезова и по два питомца приме.

(Наставиће се)

једноме басену хране само мужјаци, а у другом само женке; ако се располаже само једним басеном, онда у овоме ваља хранити само мужјаке, јер они боље успевају. Приметимо и то, да ако у рибњаку има довољно хране, или се ова обилато даје, може се велики број шарана одгајити на маломе простору.

Раније је казано, како се треба осигурати од преливања, поплаве или пресушивања рибњака. Овде ћемо споменути само, да је опадање воде у рибњаку много мање опасно за шарана, но за ма коју другу врсту рибе, јер шаран за времена ископа себи дубоко лежиште на дну рибњака и довољно му је неколико сантиметара воде, па да се може одржати за време мале воде, ако ова са свим не пресуши.

Ако је рибњак плићи од три метра, онда зими, при јаким мразевима, ваља добро обратити пажњу, да се под ледом, који се хвата на површини воде не погуши риба. Смржњавање воде спречава обнављање ваздуха у њој, који је неопходно потребан за живот рибе. Предохрана од овога могла би бити на тај начин, ако се на неколико места помоћу притака, на површини воде утврде снопови сламе тако, да стоје вертикално; кроз њих, ако није сувише јак мраз, пролази довољно ваздуха за одржање рибе под ледом за извесно време. Ако рибњак није велики, може се шмрком или помоћу судова извући нешто воде испод ухваћеног леда; међупростор између леда и воде испуниће се тада ваздухом, који ће се растварати у води у довољној количини за опстанак рибе. Просто копање рупа на леду, кроз које би вода добијала ваздуха, опасно је, јер сва риба нагрне тада на те рупе, где јој велика хладноћа може тако исто шкодити, као и оскудица ваздуха.

На ово обнављање ваздуха ваља добро пазити и онда, кад нема леда на површини. Због тога не треба пустити да се водене биљке сувише размноже у рибњаку. Извесне врсте тих биљака по кад кад тако покрију површину воде, да направе на њој густо покривало, које спречава додир ваздуха и воде. Осим тога такав заклон спречава продирање светлости у воду; у таквом случају остале биљке, што се налазе под водом, ако су у довољно великој количини, пошто су непрестано у помрчини, апсорбују сав кисеоник, што се налази у води, претварају га у угљендиоксид и риба, лишена на тај начин кисеоника, може лако да се погуши. Такви су се случајеви више пута дешавали у рибњацима пољопривредне школе у Грињону у Француској, који иначе могу служити као углед добро уређених рибњака те врсте.

Осем загушивања, ваља рибу чувати и од тровања поквареним органским материјама Дешава се, да у рибњак доспе каква цркнута животиња, парче покварена меса, отпатци животињски и т. д. Кварећи се у води, они шире по овој шкодљиве материје, које, ако су у доле већој количини, могу да затру рибу у рибњаку. Такве предмете ваља одмах из воде вадити и воду, ако се не обнавља довољно брзо, одмах дезинфиковати. Као најбоље средство, за ову дезинфекцију показао се раствор калијом-перманганата у води; њега ваља дотле сипати у рибњак, док вода у овоме не постане бледо црвенкаста. Пре кратког времена један рибњак у околини Женеве, у коме се налазило 1700 комада пастрмака, био је загађен са неколико кила укварена меса и риба је почела у велико цркавати. Један килограм калијум — перманганата, разбачен по рибњаку и јазу, који је снабдевао рибњак водом, био је довољан да га потпуно дезинфикује и да спречи даље цркавање риба. Али не треба претерати са количином баченог калијум — перманганата, јер би овај у већој количини извесно и сâм шкодио риби.

На послетку, рибу треба добро бранити од разних животиња, којима она сама, или њена икра, служи за храну. То су: видра, водени пацов, разне водене птице, домаће гуске и патке, жабе и т. д. Тако исто ваља бранити и од паразита, који се по њој хватају и проузрокују јој разне болести. Такви се паразити највише хватају на ослабелој рањеној или болесној риби, коју с тога треба, чим се примети, избацити из рибњака Најопаснији је од свију биљни паразит Saprolegnia Ferax, чије се споре утврде испод крљушти, на кожи рибљој, те се убрзо развију и чине да риба често пута угине. У последње време показало се (опити г. Oltramare-а из Женеве) да је најбољи лек против овога паразита споменути раствор калијум — перманганата, који ваља разбацати по води, док ова не постане бледо црвенкаста.

Ако се у басенима, о којима је овде реч, хоће не само да гаји одрасла риба, већ се ова мисли и расплођивати, онда се мора нешто друкче радити. У таквом случају најбоље је имати два басена: један за већ одраслу рибу, овакав као овај о коме је напред говорено, и гајење те рибе састојало би се у ономе, што је довде речено; други басен треба да је у неколико друкчији, а тако исто и гајење ситне рибе, за коју је он искључиво резервисан.

Басени све друге врсте треба да су добро изложени сунцу и да су плићи од оних првих (најдубља места 30—40 с. м.); стране треба да имају врло благ нагиб, тако да је свуда у наоколо плићак, засађен ситном травом и барским биљкама. Ово је потребно с тога, што ситна риба тражи оваква плитка места и ту се задржава. Свуда по дну басена треба да има барских биљака, које ту ваља запатити на раније показани начин. Око тих ће се биљака шаран бити и разбацивати икру.

Само расплођавање шарана у таквим басенима бива на овај начин: У другој половини месеца марта уносе се у басен шарани репродуктори (егземплари одређени за приплод), да би се за раније привикли и упознали место; за ове је најбоље узимати шаране од 2—3 кгр. тежине. Што се тиче њиховог броја, у великим рибњацима рачуна се по 30 репродуктора на један хектар површине рибњака, и то тако, да буде две трећине мужака, а једна трећина женки; за мање рибњаке узело би се сразмерно мање егземплара, али тако, да увек буду мужаци и женке у сразмери *2* : 1. Од маја до августа, при тихом времену и јакој сунчаној светлости, шаран се бије; тачно време не може се утврдити, јер је оно променљиво и зависи од атмосферских прилика. То бијење познаје се по узнемирености која се опажа у рибњаку: риба јури једна другу, збија се на плитка места, на којима тако згомилана таре трбух о траву и барске биљке, које се ту налазе. Мужаци услед тога трења испуштају млечац, женке икру; мешавином тога двога икра се оплођава и из ње се после кратког времена (неколико дана)

развије ситна риба. У то време ваља највећу пажњу обратити на то, да риба ничим не буде узнемирена и да оплођена икра буде на миру од разних водених животиња (нарочито од жаба, које су врло халапљиве на икру).

Расплођена ситна риба, чим изиђе из икре, скупља се на плитким местима по трави. Тада ваља, ако је рибњак мали, похватати репродукторе и вратити их у први басен за одраслу рибу, а у овоме другоме оставити само ситну, разредивши је, ако је има сувише много. Ову ситну рибу треба хранити, бацајући јој на места, на којима се она скупља, куван изгњечен кромпир, измешан са нешто кукурузна брашна, и то два пута на дан. Доцније, кад мало одрасте, може јој се давати и куван јечам, кукуруз и т. д Осим тога риба налази и сама хране на дну басена. Тако отхрањена и већ доста одрасла риба преноси се у јесен у онај први басен, где ће бити у бољим приликама да се преко зиме одржи.

Навешћемо још ове податке из рибарског искуства. У рибњацима, где је шаран у угодним приликама за живот, он може за годину дана израсти до пола килограма; за две године до једног а за 4—5 година до два килограма. Ако је његово гајење предмет трговине, најбоље се рентира за прве 3—4 године, јер после тога времена шаран већ много спорије расте.

Завршујући, наглашујемо, да смо у овоме чланку само скренули пажњу наших пољопривредника на послове овакве врсте, ограничивши се на оно, што је у њима најпростије и најприступачније, а оставивши навлаш на страну све оно што захтева нарочиту стучност, извештаност и веће трошкове. Ако у нас буде иоле предузимљивости за такве послове, споменути би имањи рибњаци створили почетке доцнијега рибарства у већим размерама, за које у нашој земљи има довољно природних погодаба.

М. Петр.

— Крај —

КЊИЖЕВНОСТ

Како треба радити земљу. — Упуте земљорадницима у обраду земље — написао Милан Новаковић, господарски савјетник.

Издала Покрајинска управа за Хрватску и Словенију, Оделење за народно господарство. Загреб. Цена 5 дин.

Садржај:

1. О чему се ради и шта се хоће.
2. О приликама у заосталим крајевима.
3. Сјетва озимног крмног грашке.
4. Сјетва јарих усјева.
5. Сјетве црвене детелине и луцерне.
6. Сјетва јаре граорице.
7. Нега ливаде.
8. Сјетва и обрада окопавина (кромпира, сточне репе и кукуруза).
9. Сјетва зелене сточне хране.
10. Плодоред.
11. О семену за сетву.
12. Како биљке живе.
13. Шта се све догађе у земљи.
14. О угару или преорици.
15. О орању.
16. О ваљању.
17. О гњоју и гњојењу.
18. Грађење гњојишта — и јаме за гњојницу.

Књига има 76 страна обичне осмине, једну слику и у прилогу план за подизање гњојишта (ђубришта).

Књига је писана нарочито за потребе народа у крајевима Баније и Лике, да буде на помоћи т. зв. *узорним ратарима*, али је погодна и за сваког земљорадника. О узорним ратарима изашао је од истог писаца чланак у „Тежаку“ бр. 16 и 17. од ове године прд насловом: „Сељачка угледна имања“.

Покрет за оснивање сељачких угледних газдинстава нашао је код народа у Лици и Банији (то су предели градова Петриња, Глина, Вргинмост, Костајница, Двор, Госпић) на врло повољан пријем, тако, да тамо данас има око 70 таквих угледних газдинстава. Онде, где се до пре десетак година није знало за вештачка гнојива, данас су она у великој употреби и неопходна, исто то важи и за пићне биљке (озими крмни грашак и др.)

Г. Новаковић на страни 5 вели: „Оне људе, који су изабрани и који су се обвезали да раде по овим упутама, назвали смо *узорним ратарима*, а њихови поседи, кад се уреде и кад буду радили по овим саветима, биће *сељачка узорна господарства* (газдинства), јер треба другима у том крају да буду узор или углед, како треба радити“.

Сељачка угледна газдинства потпомажу се стручним саветом, и потпором од стране државе у толико, да добију јевтиније семе, вештачка гнојива, справе на послугу и т. д.

Желети да је ова ваљана књижица ускоро буде штампана и ћирилицом, те да може бити приступачна и за сељаке у крајевима Србије и све оне, који не знају латиницу.

А. Г. Јовановић.

ГЛАСНИК

Прва Покретна Школа за сеоске домаћице.

Министарство Пољопривреде отворило је 29 априла ове године прву покретну школу за домаћице у селу Влашкој близу Београда. Отварању је присуствовао изасланик г. Министра Пољопривреде, секретар г. М. Нешић који је у свом говору изнео рад Министарства Пољопривреде и Вода на отварању специјалних пољопривредних школа и других установа, као и на оснивању домаћичких школа за сеоско женскиње, и доставио жељу Министарства Пољопривреде и Вода, да се наш народ привредно што више подигне; затим је прочитао писмо лично упућено од стране господина Министра Пољопривреде и Вода председнику Задруге и грађанима, који су децу своју у школу уписали. Писмом је г. Министар истакао важност и циљ школа пожелео свако добро школи и напредак исте, са жељом да се у сваком селу течајеви за домаћинство одржавају.

При отварању ове школебио је присутан окружни економ округа Београдског, Г. Вића Радовановић, као изасланик Српског Пољопривредног Друштва и у свом лепом говору

истакао је важност и користи ових покретних домаћичких школа и пожелео да се прва упаљена луча у селу Влашки отварањем ових домаћичких школа, прошири на остала околна села и целу нашу увеличану домовину.

У школу су уписане за сада 16 ученица; пријављено је много више, али услед малог простора зграде нису могле бити примљене.

О успеху и раду школе јавиће се се по ист.ку течаја.

ЗАПИСНИК

IX редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, држане у дому друштвеном 3. марта 1923. године. у Београду

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председ.к г. Др. Веља Н. Стојковић, и чланови Управе: г. г. Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Никола Ж. Петровић, Павле Пет.овић, Софроније Партовић и Драгутин Спремић.

Присуствовао као гост редован члан г. Богдан Јањић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник VIII редовне седнице.

II.

Прочитана су мишљења Подружинског Инспектора о пријему у састав Друштва новооснованe Пољопривредне Подружине и то:

1. Окружне у Горњем Милановцу; и

2. Општинске у селу Макцима, среза Рамског, округа Пожаревачког. — Пошто су обе Подружине испуниле све услове прописане правилима за Подружине, — одлучено је: да се обе Подружине приме у састав Друштва.

III.

Прочитана су мишљења Подружничког Инспектора о одобрењу кредита Подружинама које исти траже. Одлучено: да се одобри кредит следећим Подружинама:

1. Моривској са седиштем у Житковцу у суми 20.000 дин.
2. Брестовачкој са седиштем у Брестовцу „ „ 10.000 „
3. Ариљској са седиштем у Ариљу „ „ 20.000 „
4. Крајинској са седиштем у Салашу „ „ 6.000 „
5. Левачкој са седиштем у Рековцу „ „ 10.000 „
6. Лазаревачкој са сед. у Лазаревцу „ „ 30.000 „

7. Да се Пољопривредној Подружини у Шапцу изда на отворен рачун: справа, семена. материјала и др. у вредности до 20.000 динара, с тим да је дужна, да одмах по распродаји послате јој робе свој дуг измири, а акт о потраживању робе, да буде потписан од председника, секретара и благајника.

8. За овим је одлучено: да се Пољопривредној Подружини у Цариброду продужи рок за исплату дуга у суми од 5909 дин. за непродате справе још за три месеца, односно док справе не распрода.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора о разним набавкама:

1. По понуди за арпацик, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

2. По реферату магационера друштвеног за набавку потребних му џакова и маказа за воће и лозу, — одлучено: да се одреди члан Управног Одбора г. Павле Петковић и магационер да набавку џакова и маказа изврше;

3. По понуди Завода за рационално семенарство „Зрно" А. Д. — одлучено: да се усвоји мешљење Набављачког Одбора;

4. По понуди за жетелице и косачице. — Одлучено: да се упути у Шабац члан и Подружинеки инспектор г. Д. Спремић да жетелице и косачице прегледа и извештај о њиховом стању поднесе; сем тога, стављено му је у дужност, да прегледа рад Шабачке Пољопривредне подружине и Посаво-Тамнавске среске у Владимирцима и са овом последњом учини споразум о приређивању обласне Пољопривредне изложбе.

5. По понуди за семе од гледичја, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављаког Одбора, т. ј. да се откупи семе;

6. По понуди за набавку сејалица за кукуруз, — одлучено: да се са сејалицама са дрвеним рамом изврше пробе у Топчидеру; да се сејалице са гвозденим рамом откупе; а да се тражи 1 примерак плуга прашача на увиђај и пробу.

7. По писму Хермана Кајзера о накнадном потраживању суме од 1,308.550. Мар. за поручене справе. — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

8. По понуди Чед. А. Благојевића за откуп сепаратора, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

9. По понуди Тиме Владисављевића за откуп пшенице и мухара, — одлучено: да се, пошто је рок овој понуди протекао, потражи од Управе Државног Добара у Бељу по 4 динара за килограм мухара;

10. По понуди Управе државног Угледног Добара у Топчидеру за откуп кукуруза за семе, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

11. По молби Тиме Владисављевића да му Друштво посредује за продају повратарског и др. семена. — одлучено: да ће му Друштво свом као редовном члану излазити на сусрет у овом погледу, али не може примати на себе одговорност за исправност семена; за ову услугу Друштво му не тражи никакву награду;

12. По понуди Кузмана Николића за откуп прашача, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора и откупи, што већи број прашача.

V.

По мишљењу финансијског одбора:

1. О повећању принадлежностима особљу друштвеном, — одлучено: да се усвоји предлог финансијског Одбора КБр. 1213. изузев систематичне плате од Бр. 9. која ће бити 2000 динара.

2. О исплати рачуна Пољопривредној Дружини у Битољу, — одлучено: да се усвоји мишљење финансијског Одбора, т. ј. да се рачун исплати са замеркама Битољској Подружини, што је дозволила да јој справе леже на станици и на њих плаћала лежарину;

3. О исплати 150 дин. из депозита од 4056 дин. — одлучено: да се усвоји мишљење финансијског Одбора;

VI.

Прочитан је извештај Управника Државног Лозног Расадника у Скопљу, који је у вези са одлуком на 44 редовној седници од пр. г. — одлучено: да се железничкој станици исплати лежарина и др. трошкови из капара положених од стране наручиоца страва, а недостатак ако га буде, да падне на терет друшвене касе, за колику суму повећати цене справама које су трошкове изазвале.

VII.

По тражењу Блокнера, да му се врати сума од 500 динара, послатих за штампање огласа у Тежаку, — одлучено: да се ова суме од 500 динара изузме из дневника касе, пошто је у дневник погрешно уведена и унесе у депозитник, па послати.

VIII.

Прочитан је реферат Уредника Календара Пољопривредног за 1924. год. и мишљења чланова Књижевног Одбора, па је одлучено: да се прима предлог уредников са допунама члана Књижевног Одбора г. Алексе Љ. Поповића.

IX.

За избор Подружинског Инспектора одбучено: да се изабере Одбор да прегледа пријаве и изнесе своје мишљење. У овај Одбор изабрани су чланови Управе: г.г. Александар Јовановић, Александар Рашковић, Никола Петровић и Софроније Партонић.

За овим је седница закључена.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 440—445	дин. 450—460.	дин. 546.—
јечам	„ 290—300	„ 290—300	„ 312.—
овас	„ 270—380	„ 275—280	„ 344.50
кукуруз нов	„ 275—285	„ 250—255	„ 344.50
		раж	„ 481.—

	Берлин	Праг
пшеница	дин. 375	дин. 498.75
раж	„ 335	„ 327.75
јечам	„ 290	„ 384.75
овас	„ 300	„ 384.75
кукуруз	„ 375	(нов) „ 342.—

Анверс: пшеница дин. 584 20

Аргентина: пшеница. — дин. 419.10, кукуруз 298.—, овас 285.75, јечам 360.35.

Стока.

Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 21—22, преко 150 кгр. 23, преко 180 кгр. 23—24; мршаве 21 дин. франко вагон утоварене станице. у Србији и Б.нату; у Срему и Бачкој за пола до 1 динар по кили скупље.

Загреб: масне беле 25.50, банијске и босанске полудебеле 24.50 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 26—28.000 круна, а меснате 25—30.0000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: мађарске 14—15, данске 14 25—15.50, хрватске у месу 13,50—14 круна кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, шунке димљене 50—60, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 13—15, лиферантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: угојени волови и бикови 14 - 16, лиферантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: нотирани су: волови I врста 16—18.000 II врста 14—15.800, III врста 12—13.000. краве 12—16.000 круна килограм живе мере.

Праг: Волови и јунице 6.50—7.50, краве и бикови 6—8 круна кгр. живе мере. Телад заклана 10—13 круна кгр. Овце заклане 10—12, живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: цене по земљи крећу се око 16 динара по килограму. У крајевима преко Саве робе нема.

Јаја: у земљи се цене крећу око око 1 динара по комаду

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 4.50, 80/85 дин. 3.30, 95/100 дин. 3.—, 110/120 дин. 2.80 франко вагон паритет Ваљево. За пекмез од шљива нема никаквог интересовања.

Вино. Далматинска вина: цене су порасле и плаћају се црна вина 40—45 дин., а бела вина 38—42 динара по граду. Цене бољим далматинским винама варира овако: белим 600—750 динара, а црним 600—700 динара. У Србији и Војводини остале су старе цене. Цене *вуковарским* винама је 400—500 дин., ракије 4000—5000 дин.

Аустрија: цене вину са 6-7% 4800—5000 круна, боље квалитетне 6—6500 круна.

Чехословачка: домаћа вина 4—5 чехословачких круна.

Цене виноградарским потребама и вештачким ђубретима.

Београд: плави камен 99% 12.20, рафија 12.—, сумпор „Floristela" 4.20, двоструко рафиниран 4.40, „Ventilator" 4.50, рафија „Majungo" I 12.50 дин., натријев тиосулфат 6 дин. кгр., калијева со 40% 140 дин. 100 кгр., суперфосфат 16% 200—210 дин., кајинит 12—15% 90 дин. све франко станица заједно са врећама.

ЦЕНОВНИК

Справа, алата семена и осталог што Друштво има у своме магацину:

Калемарски нож	25	дин.
Воћарски нож	30	„
Маказе за воће и лозу	30	„
Маказе за овце	25	„
Воћар. тестерице (боље)	20	„
Рез. плаз.	12	„
Рез. табан	12	„
Рез. шраф за раон. и даску	2	„
Рез. кључ за плуг	6	„
Сакове дрљаче дводеле	1000	„
Сакове дрљаче троделе	1500	„
Дрљаче дводеле лаке	220	„
Дрљаче троделе лаке	375	„
Тријер Мајеров Н. 1½	2200	„
Тријер Мајеров Н. 1½ а	2000	„
Крњача са 1 кл. (без ветрилом)	700	„
Крњача 2 кл. са ветрилом	1250	„
Сечке за фураж мање	650	„
Сечке за фураж веће од 1100, 1500 и	1800	„
Сечке за репу веће	600	„
Саков плуг Н. 5.	650	„
Саков плуг Н. 6.	680	„
Саков плуг Н. 7.	700	„
Саков плуг Н. 7. са преплугом	900	„
Саков плуг обртач са 1 и 2 т.	900	„
Пресе за грожђе од 90 л.	1400	„
Пресе за грожђе од 350 л.	3500	„
Сириште у флаши	35	„
Део за подривач (Битарг)	280	„
Калијева со (само на 100 кгр)	160	„
Цијанамид (само на 100 кгр.)	230	„
Калијум метабисулфит	30	„
Сумпор у праху	6	„
Сејалица за кукуруз (2 реда)	500	„
Ручне вршалице	2400	„
Тегле за воће од 1 л.	9	„
Сумпор у шипкама	050	„
Рибља бешика (1 грам)	2	„
Ланци за плугове пар	60	„
Сакове копачице за прашење и огртање	1200	„
Плави камен	13,5	„
Прскалица Морава	460	„
Запрашивачи ручни	65	„
Семе грахорице	7	„
Рез. раонци (Н. 6, 7 и 8)	30	„
Ков за косе	12,50	„
Сепаратор ланц соло	700	„
Семе просо	7	„
1 нафта мотор од 6 к. снага са дреш. без. ветр.	55000	„
Преса за сено већа	25000	„
Преса за сено мања	15000	„
Желатин за бистрење вина	120	„
Луцерка	32	„
Апрат за запуш. флаша	1600	„
Маказа за гус. гнезда	20	„
Дистол	3,10	„
Цотала	30	„

Ценовник делова за прскалице „Вермолерове"

1. Гума округла плоча (бр. 17)	15	динара
2. Гумена црева од 1 м. (бр. 34)	15	„
3. Пужићи	20	„
4. Део за сисак (бр. 4)	4	„
5. Део за сисак (бр. 5)	6.50	„
6. Део за сисак (бр. 6)	4	„
7. Шраф вентил озго (бр. 8)	4	„
8. Шраф за округлу гуму (бр. 9)	3	„
9. Шраф за вентил гуму (бр. 10)	3	„
10. Шраф за лагере (бр. 11)	3	„
11. Вентил од гуме (бр. 13)	1	„
12. Комплет део за пумпу (бр. 15)	25	„
13. Лагери већи и мањи (бр. 16 и 21)	6.50	„
14. Продужне цеви за прск. воћа (бр. 18)	20	„
15. Холендори (бр. 28)	15	„
16. Славине (бр. 31)	25	„

Бројеви се односе на цртеже у проспекту који иде уз сваку В. прскалицу стр. 40 и 41.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решење од
априла 1869. г. преписку друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Др В. Н. Стојковић

Број 21. БЕОГРАД, 27. МАЈА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Наши младићи на пракси у Чехословачкој

После нашег поновног ослобођења и ослобођења наше браће Чехословака, дошла је прва ова година везе и рада између Српског Пољопривредног Друштва и Земљоделске Једноте у Прагу; та веза се аутоматски јавља као потреба, да ове две чисто пољопривредне установе ближе сарађују једна с другом, јер им то налажу обострани интереси. Ближа веза и тешња сарадња нашег Друштва са Земљоделском Једнотом у Прагу за нас посебице је од великог значаја, јер нам се даје прилика да преко ње наш земљоранички подмладак практички васпитамо и усавршимо у свима пољопривредним гранама. С тога је Српско Пољопривредно Друштво са највећим задовољством прихватило позив Земљоделске Једноте, да јој наше сеоске младиће упутимо на пољопривредну праксу на имањима њених чланова у Чехословачкој. Српско Пољопривредно Друштво послало јој је 26. априла т. г. 14 наших школованих младића са села, који су већ распоређени на малим имањима ческих пољопривредника, чија су газдинства уређена на основи економских теренских и климатских прилика.

У средине је слике један члан Једноте, десно изасланик Друштва, лево један чиновник Министарства Пољопр. а остали су младићи које је С. П. Д. послало на праксу у Чехословачку.

Колико је важан за нашу пољску привреду овај акт Срп. Пољоприв. Друшт., то нам не треба нарочито истицати, пошто се зна да ће наши младићи, по повратку бити обогаћени са модерним пољопривредним практичним знањем, јер је пољска привреда код браће Чеха на завидној висини и да ће бити упућени на правилну и потпуну не само производњу него и на искоришћење свих пољопривредних производа.

Сматрамо, да и наш пољопривредни свет треба да буде упознат са једним великим човеком, који стоји на челу ческог пољопривредног сталежа, који је својом енергијом, усталашством, љубављу и пожртвовањем прихватио конце пољопривредног покрета у Чешкој, и створио једну велику пољопр. организацију, Земљоделску Једноту. То је *Адолф Прокупек.*

Један од првих услова развитка и напретка пољопривреде у Чехословачкој био је стварање стручних пољопривредних организација. Почетци ових организација и целокупног пољопривредног удру живања у циљу подизања културне и техничке моћи чехословачких пољопривредника, падају већ у време народног еманципованја испод јарма аустријског, у другој половини прошлог века. Те првобитне организације, то су била пољопривредна друштва, скупови и савети по окрузима Ческе и Моравске, из којих је произашла тежња за оснивање врховне централне стручне пољопривредне корпорације, која би у неку руку била право ческо Министарство Пољопривреде за време Бечке Владе. Пољопривредни технички напредци у производњи и заштита пољопривредне производње нашли су своје снажне поборнике у пољопривредним саветима, који су опет постали разносачи савремене науке и праксе

међу најширим слојевима становништва. После државног преврата и ослобођења чехословачког народа, а с обзиром и на велику класну организацију осталих сталежа, (радништва, чиновпиштва, учитеља, индустријалаца и т. д.) јавила се аутоматски јака потреба неполитичког организовања и целокупног пољопривредног сталежа из целе републике у један једини центар. Оваквим центром постала је Земљоделска Једнота држећи како појединце тако и стручна пољопривредна друштва и удружења у једној јединој чврстој сталешкој целини.

Дело је заиста од огромног значаја а успело је понајвише само зато, штô је срећом на чело овога покрета дошао човек који је цео свој живот посветио за добро ческога села и пољопривредног рада, Адолф Прокупек, садањи шеф Земљоделске Једноте. Адолф Прокупек родио се 11. јануара 1868. у Кутлиржима као син једног од првих покретача организатора ческога сељака и оснивоца ческе аграрне политичке странке, Јована Прокупека. Његова делатност у сеоском народу и као покретача и као организатора пољопревредног рада избацила га је брзо у редове, првих пољопривредних вођа ческога народа. Адолф Прокупек био је изабран за посланика као привржeник аграрне странке у бившој скупштини Ческе у Прагу, а када се основала Земљоделска Једнота није било другога, који би могао бити бољим вођом сталешког покрета од њега. Под његовим вођством постаје Земљоделска Једнота стварним центром пољопривредног стручног рада и појачава и шири своју делатност у најзабаченије крајеве Чехословачке Републике. Адолф Прокупек је један од првих вођа пољопривредне странке, окретан и чврст заштитник права пољопривредног сталежа и у парламенту (председник је пољопривредног одбора у чехословачкој скупштини) његова делатност као посланика у небројеним седницама, анкетама, скуповима и саветовањима је огромна и тек по сазнању резултата његова рада да се оценити његова вредност и значај. Код сељака је вољен, а у својој политичкој странци међу првима поштован и уважаван и од других слојева народа чехословачкога, који га је изабрао за председника свога народног савета, то јест установе у којој су престављене све ческе политичке странке, и која је све до државног преврата представљала највишу одбранбену и патриотску (све народну) корпорацију. Популарност и стварно словенско осећање поставили су Прокупка на чело подпорних и хуманих организација од којих на првом месту долази *Ческо срце*, које је за време рата хранило сирото ческо становништво поклонима ческога села. Широки погледи Прокупкове личности, његов нежни друштвени такт и неисцрпна енергија за рад и љубав према ствари за коју се бори, поставили су га не само у прве редове вођа пољопривредног сталежа већ и на чело целог народа чехословачкога као и Словенства, за чије је заједничке интересе Прокупек нарочито у области пољске привреде, један од највећих поборника.

Д. Ђ. Ћатић

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Прскање лозе јачом бордовском чорбом.

Ми смо имали прилике већ неколико пута од свршетка рата да саветујемо нашим виноградарима да не одоцне са

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

(Наставак).

б) Ако би који родитељ зажелио, своје дете о свом трошку у Заведеније на науку дати, Заведеније може преко правилнога и редовнога числа питомаца, колико места буде, и изванредни младића примити, који ће се у свему одевати, ранити и учити, као и редовни. За овакове питомце плаћаће родитељи само колико рана и одело и остале потребности износе, а за науку ништа не плаћају.

в) Они младићи, који у земљеделску школу примљени бити желе, имају своје име и презиме, место рођенија и њино пређашње занимање, на послетку име и стање оца у за то опредељењу листу својеручно уписати.

г) Ови младићи имају испит положити из читања, писања и рачуна.

д) По свршетку испита имају се прочитати они, који се у школу примају, а они, који се не приме, одпустити.

е) Примљени у школи питомци имају се одма у собе сместити и кревети им показати, па онда им се издаје одело, обућа и преобука.

4.

Трошак и издржавање питомаца.

а) Редовни питомци овог Заведенија имају сходно једнообразно одело, обућу и преобуку, као и науку у Заведенију о трошку народном.

б) На издржавање питомаца и потребности Заведенија свака пореска глава даје на годину по један грош чарш. прореза који се уза сваки порез по 20 пара покупити, Попечителству Финансије доставити, и по томе Попечителству Внутренија Дела по потреби ради преданија Заведенију издавати има.

в) Што би преко годишњег трошка овога Заведенија претекло, имасе Попечитељству Финансије предати, где ће се особени фонд Школе земљеделске образовати, и с кога ће се новци ради умноженија под интерес давати.

5.

Разделеније часова.

а) Питомци имају се воопште зими и лети 12 сати, које на учење, које на земљеделске радње употребити.

б) Како за учење тако и за земљеделску радњу и одмор имасе по годишњем времену особено раздјеленије часова сачинити.

в) У четири сата у јутру зими и лети морају пи-

првим прскањем лозе, да то прскање изврше кад ластари буду израсли за 8—10 сантиметра дужине и да за тај циљ употребе бордовску чорбу са 2% плавог камена. Таквим радом лоза се успешно штити од прве навале пламењаче, а кад се од ове заштити, онда ће се, ако се и даље уредно прска, и потпуно сачувати од те болести.

Међутим један француски шеф пољопривредне службе (А. Кадоре) саопштио је у једном француском листу Gasette du Village да од дужег времена саветује употребу гушће бордовске чорбе, која садржи и већу количину плавог камена и већу количину креча, нарочито у месецу јуну и да су се по његовим саветима управљали многи и многи виноградари у неколико округа Француске, и да никад нису претрпели неуспеха.

Ево шта г. Кадоре препоручује:

„Ми саветујемо виноградарима да им виногради буду плави од 1 јуна до 14 јула, онда кад наступају озбиљне навале од пламењаче које могу уништити бербу. За све крајеве изнад линије Бордо — Бријансон (у Француској) прскање се може извршити на овај начин:

1. Опрскати виноград двапута једно за другим између 1 и 8 јуна.
2. Опрскати виноград двапут између 15, и 25. јуна
3. Опрскати виноград једанпут око 10. јула

После тога прскати виноград према приликама са бордовском чорбом направљеном са 1 кгр. плавог камена и 1 до 2 килограма креча.

Наш начин, који проистиче из књиге природе мало се допао специјалистима, јер је он противан њиховим теоријама. То нам није сметало да наставимо наше студије и да са нашим гледиштем потпуну победимо.

Виноградар жели само једну просту практичну формулу, те да би се одбранио од пламењаче. Будући у додиру са виноградарима већ тридесет година и ми делимо њихово гледиште.

Бордовска чорба, која не вара је овако састављена:

плавог камена 2·5 кгр.
масног креча 2·5 „

Таква чорба има двоструко дејство: а) хемиско са својим плавим каменом и б) механичко са својим кречом.

Кад се виноград опрска са таквом чорбом, лоза добије карактеристичну плаву боју, која се из далека види. Прскање у мају обуставити, јер пламењача није опасна у то доба године.

У току 1918 и 1919 године, које су у Француској биле сушне наши огледи нису показали ништа одлучујућег услед тих неповољних погодаба за развиће пламњаче. На против у 1916, 1917 и 1920 години када се пероноспора развила у већем степену, наши огледи били су потпуно одлучујући. Са свију страна писали су нам виноградари: „Плава лоза је потпуно победила". Није овде била реч о огледу у лабораторији или у врту него о примени једне методе, која се данас раширила у већем обиму и потврдила као добра са извршеним пробама на свима тачкама француске територије.

Наша метода лечења лозе противу пламењаче има ове новине:

а) нова пракса у справљању бордовске чорбе, која је богата у плавом камену и кречу и јако базична до 14 јула, затим сиромашна у плавом камену и богата у кречу после 14 јула.

б) обустављање раног прскања у мају у датим границама

в) нова пракса у примени прскања бордовском чорбом

До данас све теорије предохране, које су се сматране као добре за сушне године, нису биле довољне у кишним годинама (као што су биле 1915, 1916 и 1920 г.) да спреч

томци, како им се знак устајања даде, устати, а пре девет сати у вече да се није усудио ни један лећи спавати.

6.

Општа обвезателства питомаца.

а) Од питомаца очекује се пристојно морално поведеније.

б) Сваки питомац дужан је професоре и чиновнике заведенија почитовати и њиним наредбама повиноватисе.

в) Сваки је питомац дужан, у Заведеније долазеће госте пристојно предусретати, и на њина питања разборито и учтиво одговарати.

г) Сваки питомац да има пред очима постижење своје циљи, а то је, земљеделско образовање. И потоме сваки је питомац дужан старатисе, како ће својим поведенијем Заведенију на чест служити.

д) Сваки питомац мора сам свој кревет прострти, и, кад устане намјестити.

е) У свакој соби морају питомци редом собу помести и воду за пиће донети.

ж) Међу собом имајусе питомци дружељубиво владати, и као браћа живети, и ваопште добар међусобом поредак држати.

7.

Школски предмети учења.

а) Питомци имају у школи науку храстијанску и молитве учити, а осим тога имају се упражњавати у читању, писању и рачуну.

б) Разделеније школски часова мора у свакој соби прилепљено бити.

в) Питомци морају на школске часове прилежно и точно долазити, и на овима мирно и с позором владати се. А без допуштенија професора или Управитеља да се ни један питомац није усудио од школског часа изостати.

г) Како се знак школског часа даде, имајусе сви питомци у школу скупити, и овде мир и поредак набљудавати, до доласка надлежног професора.

8.

Испит питомаца.

а) С концем сваке године имасе испит држати у присуствију комисије, коју Попечителство Внутрени Дела у споразумију Попечителством Просвештенија нареди.

б) Испит школски бива из науке христијанске, читања, писања и рачуна, а испит пољског рада бива у пољу.

в) О напредку питомаца подноси комисија извјестије како Попечителству Внутрени Дела тако и Просвештенија

(Наставиће се).

пламењачу па чак и са 12 прскања. На против ја тврдим најкатегоричније да у годинама повољним за развиће пламењаче једино се плава лоза може одупрети тој болести“.

Рано прво прскање даје у пракси повољне резултате. Како и овај начин мало познијег прскања са већом количином плавог камена и креча такође даје у пракси добре резултате, како то тврди г. Кадоре, то они који су одоцнили са првим прскањем могу и његов начин да примене. У сваком случају било би корисно за наше виноградаре да опробају и један и други начин у истом винограду, те да и сами утврде који је начин прскања бољи.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Упутства за чишћење и дезинфекцију одаја и предмета за гајење свилених буба.

Како је сада време гајењу свилених буба неће бити од штете да скренемо пажњу на савете које француским одгајивачима даје г. Ф. Ламбер, професор и директор свиларске станице у Монпелију, а које с коришћу могу применити и наши одгајивачи.

1. *Чишћење и кречење одаја за гајење свилене бубе.* Пре него што ће се почети гајење свилене бубе пажљиво очистити одају и намештај у њој као и одељке у вези, са одајом, па чак и окречити зидове.

Скинути прашину што је могуће потпуније, почињући од тавана или крова, па затим по дуваровима, земљи и предметима у одаји. Све отпатке избацити на сметлиште или закопати или сагорети. Добро истрети нечистоћу гвозденим оруђем и прашину са свег намештаја и предмета у одаји која служи за гајење свилене бубе. То скидање отпадака и прашине треба попунити прањем обичном водом или још боље врло јаким кључалим цеђом или са врућим раствором двопроцентне (2%) соде.

За кречење применити пре слабије кречно млеко, те да би боље продрло кроз старије слојеве на зиду од ранијег кречења. За припрему тог кречног млека најпре угасити живи креч па онда кашу водом разблажити. Са 1 килограмом живог креча добиће се тако највише 2 килограма каше; тој каши додати затим 10 литара воде те да би се добило подесно млеко за кречење.

Ако је било за време ранијег гајења свилене бубе међу гусеницама болести, које се могу преносити прашином као кречавица, сањивица итд. треба поред чишћења и кречења извршити и дизенфекцију противу тих болести.

2. *Дезинфекција противу кречавице.* На 15 дана најмање пре него што ће се сместити свилена буба, сагорети у одајама у којима се гаји свилена буба 3 кила сумпора у шипкама на сваких 155 кубних метара запремине. Боље је запалити сумпор на неколико места тако да та места (где буде горео сумпор) буду у колико је могуће ближе тавану јер сумпорна пара (сумпорни диоксид), будући тежи него ли ваздух, тежи да сиђе к земљи. Помешати са сумпором какву врло запаљиву материју нпр. сламу, хартију, шушке, алкохол или жар.

Пре него што ће се запалити сумпор сакупити и унети у одају сав материјал и предмете који су служили за гајење свилене бубе и одају што је могуће боље затворити, осим, ако га има запушити, а тако исто и друге пукотине (например залепити с хартијом). Кад је све то учињено запалити сумпор и одају оставити затворену бар за 24 сата. После тог времена врата, прозори и све одушке могу се отворити.

3. *Дезинфекција противу болести, чије су клице отпорније него споре од кречавице* као *противу сањавице*, жутице. Да би се уништиле клице од сањавице итд. увек после марљивог чишћења може се добро овлажити раствором формола или формалина који се продеје по дрогеријама (40% форм-алдехид) одаја, предмети у њој и одељења у вези са одајом. За тај циљ употребити смешу од 100 литара воде којој додати 4 литра формола или формалина (са 40% форм-алдехида). Запушити отворе и растурити помоћу прскалице којом се прска лоза тако спремљени раствор по тавану, дуваровима, поду, по предметима, који служе за гајење свилене бубе, старајући се при том да сва опрскана места буду добро овлажена (док са њих раствор не поцури) Посла тога затворити одају и држати је тако затворену најмаље 24 сата. Раствор формалина може послужити такође и за уништавање спора од кречавице.

30—35 литара раствора формола довољно ће бити да се опрска једна одаја од 100 кубних метара. Формол не квари предмете са којима долази у додир.

Поменуте болести свилених буба могу да нанесу велику штету па чак и да упропасте читав посао око гајења свилених буба. За то је боље спречити појаву тих болести него их лечити, а да се оне спрече средства, која препоручује г. Ламбер познати француски свиларски стручњак давно су опробана на пракси, те их и наши одгајивачи треба да примене.

НЕКРОЛОГ

† Павле С. Ружић.

Председник Врачарске Пољопривредне Подружине.

На дан 10 овог месеца угасио се живот једног ретког, ваљаног, неуморног и искреног привредног радника, редовног члана Српског Пољопр. Друштва, оснивача и председника пољопривредне подружине за срез врачарски, нашег доброг и опште познатог чика Павла Ружића из села Рушња среза врачарског. Смрћу нашег покојног чика Павла његова породица изгубила је узоритог мужа, оца и заштитника, кућа домаћина и управитеља, пријатељи и другови искреног пријатеља и друга, Српско Пољопривредно Друштво, пољопривредна подружина и привредници његове околине једног од најбољих својих чланова и пропагатора око ширења привредног знања и напретка. Саопштавајући ову тужну вест пријатељима, друговима и познаницима чика Павловим сматрам за дужност да их овом приликом упознам о животу и раду нашег доброг чика Павла и да се тиме колко толко одужим сенима покојниковим.

Покојни Павле рођен је у селу Рушњу, од ваљаних сеоских родитеља, где је свршио основну школу. Услед инокоштине својих родитеља није могао своје школовање даље продужити но је остао и посветио се сеоском при-

вредном послу као потпора и нада својих родитеља. И ако није имао веће школско образовање ипак је као младић међу својим друговима, својом искреношћу, окретношћу, марљивошћу и искреним радом био изнад свију. Кад је постао пунолетан грађанин одмах је биран и изабран за општинског одборника, затим кмета и председника, за овим за посланика среске, окружне и народне скупштине. Поред овог он је одликован и разним орденима. Сва ова звања и одликовања он је збиља својим радом заслужио и оправдао.

Упоредо са овим многим почастима, дужностима и звањима наш Павле на своме имању и својој околини јавља се као апостол на ширењу пољопривредног знања и напретка у пољској привреди и може се с правом рећи и тврдити да је свака новина у пољопривреди, а у његовој околини, потекла од њега и са његовог имања. Једном речју он је у том погледу служио за пример и углед своје околине.

Да је ово што рекох тачно, то нам могу као доказ послужити узречице које о покојнику већ од дужег времена постоје. Нпр. кад сељани других околних села питају чика Павловог сељака: „кад ће те почети овај или онај рад, кад сејидбу овог или оног усева“ и т. д. чика Павлов сељак одговори: „кад чика Павле почне тад ћу и ја“. Према овоме исто онако као што је као грађанин почаствован изборима политичке природе исто тако чика Павле је почаствован изборима и у свима привредним удружењима и заједницама. Српско Пољопривредно Друштво ценећи његов рад на ширењу привредних новина на његовоме имању и његовој околини бира га за свог редовног члана. Оснивањем окружне пољопривредне подружине он постаје члан управног одбора исте. Оснивањем земљорадничке кредитне а доцније и набављачке задруге постаје члан и и председник и једне и друге. Оснивањем среске пољопривредне подружине за срез врачарски и варош Београд постаје њен оснивач и председник управног одбора. И ове као и грађанске дужности и почасти чика Павле је заслужно и савесно, предано и марљиво до смрти отправљао.

Износећи у најкраћим потезима живот и рад нашег чика Павла, сина села и сеоских родитеља изјављујем дубоко саучешће српском Пољопр. Друштву и српској пољопривредној подружини за изгубљеним добрим и искреним чланом чика Павлом, породици за изгубљеним мужем и оцем, пријатељима и друговима за изгубљеним другом и пријатељем и нека се теше тиме што ће сви смртни пре или доцније тим путем поћи и нека им дела, савесан, искрен и предан ред и рад чика Павла увек лебди пред очима као награда за велики губитак. Теби поштовани покојниче, чика Павле велим: „Умро си али оставио си међу нами као спомен, твоја добра дела, твој искрен истрајан и савесан и користан рад за опште добро а нарочито рад на ширењу знања око поправке наше још неразвијене пољске привреде. И тај твој најлепши и најскупоценији споменик кога си нам оставио биће међу нама трајан на твоју успомену. И зато ти у име своје у име свих пољопривредника нека ти је лака српска земља коју си истински волео и љубио, вјечна ти памјат и слава ти. Амин.“

Д. Ј. Спремић.

БЕЛЕШКЕ

Како да се уништи жижак код грашка и пасуља? — Да би се избегао код грашка и пасуља жижак, који буши зрно и знатно смањује трговачку вредност, треба уништити тај инсекат у семену, које се употребљава за семе. Да се то постигне најбоље је жижљиво семе унети у пећ, у којој се пече хлеб (пошто се хлеб извади из пећи), па га ту загрејати до температуре од 60°, старајући се да семе не дође у додир са дуваровима пећи. Та је топлота довољна да брзо уништи жижак, а да не нашкоди ни најмање клијавости грашка или пасуља.

Заливање лозе стајском осоком (пиштевином). — Стајска осока може се корисно употребити за заливање лозе, али је само треба разблажити. Количина воде, којом се разблажује осока зависи, од тога у колико је она јача или слабија. Ако од се осоке 1 литар разблажи са 8—10 литара воде раствор ће бити добар за употребу. Тако разблаженом осоком заливати чокоће лети пошто лоза прецвета и кад се зрна на грозду већ распознају. Може се сваки чокот залити са 10—20 литара разблажене осоке. Осоку применити по сувом времену и пре прашења, а њено ће дејство бити у толико боље у колико земља буде богатија фосфорном киселином.

Прављење белог вина од црног грожђа. — Бело вино (а не ружичасто) може се правити од црног грожђа ако се при брању и преносу грожђа зрна сачувају да се не изгњече или не испрскају чиме би се и боја из зрна излила и ако се грожђе не муља него одмах онако цело баца у цедницу и цеди. Тако се справља и француски шампањ од црног грожђа у пределу Шампањи.

Цеђење црног грожђа у цедници треба вршити пажљиво и постепено те да боја из кожурице се пређе у ширу. Цеђење се врши дотле док из цеднице не почне обојена шира да тече. Чим то наступи, обојену ширу треба прикупити у један засебан суд па затим употребити за прављење црног вина. Прво добијена, необојена шира употребиће се за справљење белог вина. Ваља и то приметити да бело вино добијено од црног грожђа није тако бело као бело вино добијено од белог грожђа; оно је више сиве боје, али ипак кад се пажљиво изврши посао цеђења мало се разликује од белог вина, добијеног од чистог белог грожђа.

Противу гусенице на јабукама. — Може се применити с успехом противу гусеница на јабукама прскање јабука раствором, који се састоји из 1 литра никотина (дувански сок), килограма црног сапуна и 100 литара воде. Растворити најпре сапун у кључалој води па потом додати никотин. Тако спремљеним раствором се прскају јабуке и то најбоље сада у месецу мају.

ГЛАСНИК.

† Жил Креват. — Прошле године умро је у Француској Жил Креват, код наших стручњака познат са своје справе за мерење тежине живе стоке без ваге.

Креват се родио у селу Biolière, недалеко од Лиона, у Француској, године 1839, а кад је умро било му је 83 год.

По свршеној гимназији свршио је онданњу пољопривредну школу у (Saulsai), а за тим је примио управу очевог имања од 58 хектара.

Креват је познат и по томе што је 1885 г. добио награду за најбоље израђено дело о храњењу стоке, а по стечају, који је било расписало француско пољопривредно друштво; сем тога 1901 г. издао је спис, на основу личних испитивања, о стварању масти у телу животиња из угљохидрата, масти и беланчевина.

Његова трака за мерење живе стоке продавана је у своје време и код нас.

А. Г. Ј.

Овчарство у Сибиру. — У опште о овом огромном пределу Русије код нас се мало зна, с тога је интересантно изнети штогод и за наше читаоце овом приликом о овчарству.

Овце су у Сибиру јако раширене. У европској Русији долазило је у 1917 години на сто становника 33 овце, у Сибиру 153 овце, дакле пет пута више.

Овце су ситне, краткорепе, грубе вуне, које се настриже $1^1/_2$—2 кг., а постоји и један сој догурепих оваца, које дају 2—$2^1/_2$ кг. вуне годишње. У новије доба уношена је крв оваца финије вуне, шпанске меринке и француске ранбује — од којих се рачуна да има око 250.000 брава.

По државној статистици од 1917 године било је у 13 сибирских губернија око 14 милиона становника, који су имали око 46 милиона грла разне стоке, од које су око 20 милиона чинило овце и козе.

Овце се гаје врло примитивно.

А.

Гајење дувана и хмеља у Чехословачкој. — У 1921. години је било у Чехословачкој засејано дуваном 1356 ха и добиједно је 1,188.685 кг. Исте године било је засејано хмељем 7.672 ха, а добијена је 5,807.600 кг. хмеља.

А.

Наши сеоски младићи на имањима ческих пољопривредника. — Српско Пољопривредно Друштво дошло је у везу са Земледелском Једнотом у Прагу, — на чијем челу стоји најзаслужнији муж ческога народа Адолф Прокупек, који је после државног преврата успео својом енергијом и љубављу према пољопривредном сталежу, да организује сва пољопривредна удружења и задруге у један једини центар Земљоделску Једноту — и преко ње упутило и разместило 14 наших младића на имањима следећи ческих пољопривредника:

1. *Милутин Рашић*, смештен је на имању Јозефа Морава у Литковице, пошта Жировнице, Жељ. станица Початки Жировнице;

2. *Душан Миловановић*, смештен је на имању Вацлава Черни у Велишу. округ Јичин, жељ. станица Старо Место.

3. *Радомир Новаковић*, смештен је на имању Јозефа Паличке у Брезини № 11 пошта Старе Јичин.

4. *Драгиша М. Миљковић*, смештен је на имању Јозефа Абелеса у Тлустица пошта Хоржовице;

5. *Пера Ј. Ђирјаковић*, смештен је на имању Јана Матрејке у Залужи, пошта Церховице, жељ. станица Хоржовице;

6. *Живко Павловић*, смештен је на имању Јана Пецанка у Осеку № 25, пошта Комаров, жељ. станица Хоржовице;

7. *Урош Ристић*, смештен је на имању Јозефа Кејдана у Високову, пошта Наход, жељ. станица Старкоч;

8. *Владета Пенчић*, смештен је на имању Јарослава Коштала у Волешку, пошта Хробце;

9. *Глигорије В. Томовић*, смештен је на имању Франтишка Завески у Цехњице, пошта Цехњице;

10. *Милован Д. Здравковић*, смештен је на имању Франтишка Потспишила у Церновице пошта Табор.

11. *Светомир Р. Младеновић*, смештен је на имању Јозефа Лиса у Туровки, пошта и станица Гор. Церекев.

12. *Драгољуб Грчић*, смештен је на имању Влад. Хофбауера у Стшибрежеу, пошта Стража, жељ. станица Требоњ.

13. *Милојко С. Мијатовић*, смештен је на имању Вацлава Дундра у Мирковице, пошта и жељ. станица Велешин.

14. *Милош Стошић*, смештен је на имању Антонина Малинска у Литковице, пошта Жировница, жељ. станица Початки Жировнице.

Све ове младиће одвео је и сместио нарочити изасланик Српског Пољопривредног Друштва г. Д. Ћатић.

Нашем изасланику и младићима указана је лепа пажња од стране ческих пољопривредника, те им Друштво и овом приликом благодари. Надати се да ће наши младићи корисно употребити своје бављење у Чешкој и да ће по повратку са више воље енергије и знања предузети рад на својим имањима на корист и њих самих и њихових родитеља.

Учитељи родитељи. — За богате јединце лако је, а сад је лако и за оне наше ваљане Србе ђачиће који нису богати, али су иначе у свему одлични, здрави, ваљани, способни и базуветно сигурни. За њих се стара, њих прима за своје питомце на своју бригу српско привредно друштво *Привредник* у Београду (Студеничка улица 62. тележон 26-24.) и смешта их код одабраних господара на изучавање разних привредних струка и послова. — Одабирајте и препоручујте дакле сваке године Привреднику све здраве, одличне и у свему безуветно сигурне Србе ђачиће од 12 до 13 година кад добро изуче и сврше најмање основну школу, па да се врате кроз коју годину као спремни, стручни, прекаљени и умудрени светски људи рада и напретка, носиоци и најбољи ширитељи културе и сваког напретка. Ти спремни људи умеће, журе се, раде, напредују и теку, па издижу и школују онда лако своје породице.

Недајте да нам заостаје и пропада у незнању, заосталости и сиротињи ради нашег неиара наша омладина већ затражите одмах од (од Привредника — Београд) нужна упуства за слање ваљаних Срба ђачића у напредни свет, па ћете добити одмах све што треба, што затражите.

Шта ћемо и куда ћемо са нашим ђацима? — Тако питају сами себе сваке године пред свршетак школе, сви заузимљиви учитељи, који желе да виде и после свршене школе, у будућем животу својих ђака, пуну корист труда који су уложили у своје ђаке. Богати родитељи лако ће својим јединцима; али шта ћемо са оним добрим Србима ђацима који не могу на више школе

а немају где и на чему да живе како треба, или где се у опште живи тесно, тешко?

За те ваљане, способне и у свему безуветно сигурне Србе ђачиће води бригу за њих се стара Српско привредно друштво Привредник у Београду, (Студеничка улица 62).

Зато треба одабирати и сваке године одмах после свршетка школе препоручивати Привреднику све здраве, способне и сигурне Србе ђачиће од 12 до 13 година одмах кад добро изуче и сврше макар основну школу. Затражи нужна упуства под адресом: Привредник Београд, па ћеш одмах добити све што треба, а Привредник свршава за добру децу све бадава, па и железница је бадава за добре ђаке кад путују Привреднику.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 440—450	дин. 454—455.	дин. 546.—
јечам	„ 290—300	„ 290—310	„ 299.—
овас	„ 270—280	„ 275—280	„ 344.50
кукуруз нов	„ 275—285	„ 250—255	„ 344.50

	Берлин	Праг
пшеница	дин. 284	дин. 504.—
раж	„ 250	„ 331.20
јечам	„ 220	„ 388.80
овас	„ 210	„ 388.80
кукуруз	„ 280 (нов)	„ 345.60

Анверс: пшеница дин. 597.06

Аргентина: пшеница. — дин. 410.88, кукуруз 295.32, овас 295.32, јечам 250.38.

Стока.

Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 21—22, преко 150 кгр. 23, преко 180 кгр 23—24. Мршаве 21 дин. франко вагон утоварене станице у Србији и Банату; у Срему и Бачкој за пола до 1 динар по килограму скупље због бољег квалитета и ближе границе.

Загреб: масне беле 25.50, банијске и босанске полудебеле 24.50 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: дебеле 25—27.000 круна, а месната 25—29.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: мађарске 12—13, данске 14.25—15.50, хрватске у месу 13.50—14 круна кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, шунке димљене 50—60, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 13—15, лиферантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: угојени волови и бикови 14—16, лиферантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: нотирани су: волови I врста 17—19.000 II врста 15—16.500, III врста 13.500—15.000. краве 13—17.000 круна килограм живе мере.

Праг: Волови и јунице 6.50—7.50, краве и бикови 6—8 круна кгр. заклани. Овце заклане 10—12, живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: цене по земљи крећу се око 20 динара по килограму. У крајевима преко Саве робе нема.

Јаја: цене у земљи крећу се око око 1 динара по комаду. Последње жеге отежале су транспорте. Као купац јавља се моментано Италија, где је цена око 500 лира за сандук.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 4.—, 80/85 дин. 3.10, 95/100 дин. 2.70, 110/120 дин. 2.60, франко вагон паритет Ваљево. Пекмез и даље потпуно занемарен и без купаца.

Извештаји из Калифорније веле, да ће овогодишњи рад подбацити у квантитету 30—40%, прошлогодишњу бербу.

Вино. Далматинска вина: цене су порасле и плаћају се црна вина 40—45 дин., а бела вина 38—42 динара по граду. Цене бољим далматинским винама варира овако: белим 600—750 динара, а црним 600—700 динара. У Србији и Војводини остале су старе цене. Цене *вуковарским* винама је 400—500 дин., ракије 4000—5000 дин.

Цене виноградарским потребама и вештачким ђубретима.

Београд: плави камен 99% 12.20, рафија 12.—, сумпор „Floristela" 4.20, двоструко рафиниран 4.40, „Ventilator" 4.50, рафија „Majungo" I 12.50 дин., натријев тиосулфат 6 дин. кгр., калијева со 40% 140 дин. 100 кгр., суперфосфат 16% 200—210 дин., кајинит 12—15% 90 дин. све франко станица заједно са врећама.

ОГЛАСИ

Тима Владисављевић трговац семена отворио је семенарску радњу у **Марсељу**, у Француској. (*Marseille*, 29, rue Ferrari). — У **Београду** држи филијално стовариште семења, у *Кнез Михајловој ул. бр. 8.* — Поруџбине семења као и друга писма, могу се и даље слати на адресу: **Тима Владисављевић — Београд** — Тражим пољопривреднике, који би се примили производње луковог семена за рачун фирме, по цени и уговору закљученом у напред. 1—1

ПРАВЕ
НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ
(патент Аустрија)
ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у **Главном Савезу Земљорадничких Задруга** и у свима већим гвожђарским трговинама
Главно заступништво код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1—3

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.
„ „ „ 6 „ 680.— „
„ „ „ 7 „ 700.— „
Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.
Семе грахорице по 7 дин. кграм.
Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ упућују се Срп. Пољопривредном Друштву У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ

Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 22. БЕОГРАД, 3. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва.

По чл. 10. Правила Српског Пољопривредног Друштва редовни чланови деле се по струкама у ове Секције:

1) Секција за земљорадњу са гранама: ратарство, ливадарство, воћарство, виноградарство, повртарство;

2) Секција за сточарство с гранама: коњарство, говедарство, овчарство, козарство, свињарство, живинарство, пчеларство, свиларство, рибарство, ветеринарство.

3) Секција за шумарство и лов.

4) Секција инжињерско-техничка са гранама: пољопривредно инжињерство, грађевинарство, справе и машине, технологија и остале промењене науке у пољској привреди.

5) Секција за пољопривредне установе, организације и законодавство: домаћинство, просвећивање, настава, хигијена, пољопривредна економија, задругарство, продајне и прерађивачке организације, пољопривредни кредит, пољопривредна осигурања пољопривредни закони и т. д.

Досадањи редовни чланови уписују се сами у једну или више секција; ко се не упише ни у једну секцију престаје бити члан.

Овим се позивају сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва, да се у року од месец дана после оштампаног последњег позива у Тежаку, јаве писмено Српском Пољопривредном друштву са назначењем у коју се секцију уписују.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр, 4352 22. маја 1923. године у Београду.

Обнављање и подизање нашег воћарства

У циљу обнављања и подизања нових сортиментских воћњака и матичњака при пољопривредним школама, државним лозним и среским воћним расадницима, Министарство Пољопривреде и Вода произвело је у току 1921 и 1922 године воћне саднице са полувисоким и ниским — чучавим стаблом и то од наших домаћих и одомаћених страних сорти јабука и крушака.

Овим сортиментима обогаћено је воћарство и са сортама јабука и крушака из Јужне Србије, чија ће се трајна вредност утврдити код пољопривредних установа.

Они ће послужити и као основ подизању воћарства у циљу размножавања за подмирење народних потреба, које би одговарале локалним приликама појединих области у воћарским крајевима.

На овај начин створиће се и јаснија слика о познавању и потреби нашег воћа а с тим уједно повећати значај стоног и економско-трговачког воћа.

Пре него што су се ове сорте размножиле, утврђена је њихова помолошка вредност комисијским испитивањем од наших познатих стручњака, приликом приређивања пољопривредних изложаба од стране српског Пољопривредног Друштва а уз припомоћ Министарства Пољопривреде и Вода.

По утврђеном распореду испослате су и засађене воћне саднице у току пролећа ове године код ових пољопривредних установа:

1. Школи за Винодеље и Воћарство у Букову (код Неготина);
2. Школи за сточарство и Планинско Газдовање у Краљеву;
3. Ратарској школи у Шапцу;
4. Градинарској школи у Новом Саду;
5. Средњој Пољопр. школи у Ваљеву;
6. Пољопривредној школи у Ћуприји;
7. Пољопривредној „ у Ади;
8. Држав. лозном расаднику — Кавадар;
9. „ „ „ — Скопље;
10. Среском воћном расаднику — Радовиште;

11. Среском воћном расаднику — Ц. Село;
12. „ „ „ — Прилеп;
13. „ „ „ — Битољ;
14. „ „ „ — Скопље;
15. „ „ „ — Крива Паланка;
16. „ „ „ — Прешево;
17. „ „ „ — Кавадар;
18. „ „ „ — Дорјане;
19. „ „ „ — Тетово;
20. „ „ „ — Ораховац;
21. „ „ „ — Урошевац;
22. „ „ „ — Гиљане.

На основу добивених извештаја од напред поменутих установа, саднице су се врло добро примиле и лепо напредују и има изгледа да ће одговорити намењеном задатку.

Укупно је засађено воћних засадница:

Јабука . . . . . 1413 ком.
Крушака . . . . . 448 „
Мушмула . . . . . 58 „
Дуња . . . . . 66 „

Свака Пољопривредна установа, добила је по 1—2 комада од ових сорти:

I. Јабуке окалемљене 1921. год. са сортама из Јужне Србије на дивљаци: Хасан Калфа, Кара-Паша, Хаџи Синан, Митровача, Зејтинка, Попадија, Лахња, Бишња, Босанка, Сарајка, Буздогања, Мирисавка, Демирка, Шербетка, Ливадарка, Пашалма, Кримска, Тетовка, Ђулабија, Ак-Бедрим, Лесновка и Сенабија.

II. Одомаћене стране сорте јабука окалемљене са вијокама Винодељско-Воћарске школе у Букову: Лепоцветка, Кожарка, Шуматовка, Тиролска бела рузмаринка, Бауманова ренета, Енглеска златна парменка, Буковка и Канадска ренета.

III. Домаће сорте јабука окалемљене са вијокама школе у Букову и г. Косте Бунарџића, свештеника из с. Дедојеваца: Колачарка, Маљенка (Краљица) и Кабларка.

IV. Крушке окалемљене са сортама из Јужне Србије: Тиранка, Масларка, Екши-Кути, Зејтинка, Кантарка, Тупњаци, Кади-Огли, Ђула кисела и Ђула слатка.

V. Крушке — стране одомаћене сорте, окалемљене са вијокама школе у Букову: Париска грофица, Дилова водењача, Кулуђерка, Вијенка, Г-ђа Герте, Хардепонтова, Клержовка, Боскова бочица, Царска водењача, Наполеонова водењача, Коломанова и Швајцарска бергамота.

Сем тога од наших домаћих сорти окалемљена је „Летња караманка“.

VI. Мушмуле на дуњи: Врло крупна и Холандска.

VII. Дуње на дуњи: Анђелија (охридска) и Врањска.

Осталим пољопривредним установама издаће се воћне саднице у току ове јесени и идуће године, те како би и оне биле подмирене са сортиментским воћњацима и матичњацима.

Поред тога произвешће се код школе у Букову и остале врсте и сорте воћа од трешања, вишања, марела, шљива, кајсија, бресака и др. са одабраним и препоручљивии сортама, које ће се у најкраћем времену издати пољопривредним установама, ради добијања што већег броја вијока за производњу воћних садница ради раздавања народу.

Дотле ће се калемити само оне сорте које

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

(Наставак).

9.

Употребљеније питомаца у земљеделским пословима.

а) Питомци имајусе употребити на све земљеделске послове ваопште, а осим тога на грађење земљодески кућа и зграда, и на грађење земљеделски оруђа. Тако сваки питомац у овом Заведенију осим земљеделске радње морасе научити себи куће и зграде градити, и потребна му земљеделска оруђа направити.

б) Питомци имају свакад у прописано време на опредељене им послове земљеделске и рукодјелне изићи, а с овога да се није усудио ни један ни под којим изговором удалитисе, но одређене часове точно и ревносно у радњи провести.

в) Питомци имају определени им посао по могућству савршено и примерно израђивати.

г) Сваки је питомац дужан на стоку или на земљеделска оруђа, која би му се предала, добро мотрити, у поретку држати, и после радње опет на одређено место оставити.

д) За сваку штету, коју би питомац стоци, или земљеделским оруђама или у башти, или иначе стварима Заведенија из несташлука учинио, имасе казни подвргнути.

10.

Употребљеније питомаца у војеном ученију.

Сваке седмице најмање пол дана имају се питомци у војеном ученију упражњавати.

11.

О удаленију питомаца из Заведенија.

а) Ни у неделне и празничне дане, нити у часовима одмора, да се није усудио ни један питомац без допуштења удалити се.

б) У случају, ако би коме питомцу дозвољено било, у Београд или куда у сусједство отићи, да се није усудио ни један питомац у меану отићи.

в) Ако би који питомац нужду имао, кући својој отаћи, дужан је он Управитељу Заведенија пријавити се, који ће по неопходимој потреби, кад и у које време могуће буде, захтев у овом удовлетворити, и одсуствије највише на 14 дана допустити.

12.

Увеселеније питомаца.

Питомцима допуштено је у часовима одмора недељом и празницима увесељаватисе пристојним играњем

су се већ досадањим огледима, показале као подесне и препоручљиве.

Пољопривредне установе које су добиле ове сортименте и на даље ће испитивати њихово успевање и вредност на лицу места, водећи рачуна о климатским и економским потребама и пошто се покажу као подесне, приступиће се њиховом размножавању и за потребу пољопривредника за дотичне крајеве.

На основу таквог испитивања, а узимајући у обзир до сада утврђену вредност појединих сорти воћа, Министарство Пољопривреде и Вода настаће, да у скоријем времену изради воћарску карту наше земље, у којој ће бити убележено бројно стање воћака економско-трговачког значаја са утврђеним сортама у воћарским крајевима.

П. С. Петковић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Избор крава музара.

Сада када се потрошња млека повећала у великим варошима услед њиховог наглог прираштаја у становништву, сви а нарочито они пољопривредници из непосредне околине тих вароши, који су и њихови главни снабдевачи, млека, треба да се побрину о строгом избору крава музара.

Треба имати краве, које дају доста, али и доброг млека, јер све више и више воде рачуна и потрошач свежег млека и прерађивач млека у разне млечне производе о масноћи млека, па према томе, одређују и цену.

Да се у том погледу постигну брзи резултати, практичари располажу разним средствима. Једно од најјачих средстава лежи неоспорно у примени метода рационалног и у исто време економског храњења. Али храна није први и најважнији чинилац у производњи млека. Подобност производити доста и доброг млека је пре свега најважнији чинилац и та подобност је индивидуални, појединачни карактер сваке краве.

„Дајте, каже Малевр, учени професор Агрономског Института у Паризу, исту храну, исти оброк тако сличним кравама, како се то може само замислити: од исте расе, истог доба старости исте тежине, отељене истог дана; оне при свем том неће дати ни исте количине млека ни млеко с истом количином масти. Готово увек, ако не увек, утврдиће се разлике у том погледу и те ће разлике бити често чак врло истакнуте. Од једне краве до друге број литара млека може се мењати од простог на дупло или још и више а скорс тако исто и количина масти у њему. Кад је храњење подједнако, значи да се млечна подобност краве за количину и каквоћу истиче на првом месту, а она зависи од саме индивидуе, од самог грла, од саме краве“.

Сваки практичар, који је иоле посматрао своје краве могао је приметити разлике у подобности, о којима напред говори Малевр. А међутим идеал би за произвођача био да има краве, које имају до најјаче мере развијену моћ да дају и доста и доброг млека.

Али како разликовати добре краве од рђавих?

Најсигурније средство састоји се, нема сумње, у одређивању млечне подобности за свако грло непосредним пробама, то јест мерењем млека, које се добије за 24 часова и анализом тог млека или још и фабрикацијом масла (бутера).

Испитивање спољних карактера млечности и у погледу количине и каквоће млека, буди како детаљно и подробно било, не може заменити ову практичну пробу

и пјевањем али на против играње карти, као и свако тишину Заведенија нарушавајуће увеселеније строго забрањујесе.

13.

Рана питомаца.

а) Сваки питомац добива у Заведенију поред једне оке хлеба у мрсне дане по једну литру меса са 50 драма бунгура или зеља или мјесто бунгура и зеља 25 драма пасуља, а у постне дане по једну литру пасуља и 8 драма соли, како у мрс. тако и у пос. Од овога се има половина за ручак, а половина за вечеру кувати; дакле питомци морају у подне и у вече имати кувано јело, а о малом ручку и ужини морају се задовољити с хлебом. Но Заведеније ће и о томе бригу водити, да би питомци о малом ручку поред хлеба још што по могућству добили.

б) На ручак и на вечеру имасе дати знак, на који се питомци морају скупити, и под назиранијем једнога професора ручати или вечерати. Који се од питомаца одоцни, на ручак или на вечеру доћи, без довољне и уваженија достојне причине, тај се мора задовољити с оним остатком јела, што нађе.

в) Ред, којим ће питомци за астал седат, опредељава Управитељ с професорима.

14.

Кревет, одело, обућа и преобука питомаца.

а) Сваки питомац има у Заведенију свој особени кревет, састојећисе из дасака на ногорима.

На сваком кревету мора бити једна сламњача, два ћебета, два чаршава и један јастук.

б) Одело зимно састојисе из једног кратког гунчета, чакшира сукнени, и једнога јелечета, а летње из две куртке, и двоји панталона од цвилика на две године. Сваке године по једну шубару за зиму и сламни шешир за љето.

в) Сваки питомац добива на годину по извјесно чисто пари опанака и по три пара чарапа.

г) О прању преобуке стара се Заведеније.

д) Осим тога сваки питомац добива у Заведенију књиге за читање и све потребности за писање.

15.

Нега побољевшисе питомаца.

а) Побољевшисе питомци добивају сваку негу и лекарску помоћ с лековима у Заведенију.

б) Побољевшегсе питомца, осим што ће га домаћица нагледати дужни су питомци послуживати.

в) При дуготрајућој болести може се допустити, да побољевшегсе питомца родитељи кући однесу, и да га сами негују до оздравленија.

(Свршиће се).

По несрећи пољопривредници, који не производе и не одгајују сами своје краве, него их купују од другог или преко другог, не могу на вашарима, где се те куповине обично закључују, путем проба тачно одређивати моћ млечности грла, која се нуде на продају. Отуда понајчешће верују речима продавца, речима, које допуњују како добро тако и рђаво својом оценом, која се заснива једино на облицима вимена, његовом развићу и његовој гипкости.

Скупа узевши од знакова чију је вредност потврдила пракса једни се односе на количину произведеног млека, а други на каквоћу млека.

Да би се имала идеја о моћи млечности једне краве треба испитати једно за другим: општи склоп грла, финоћу и гипкост коже, димензије, облик, притицај крви, стање вимена и неке нарочите знаке од којих су најпознатији тако звано Геноново млечно огледало и класје.

Добра крава музара има општи склоп сасвим различан од мушког грла; женски карактери су јасно истакнути, глава је фина, врат танак, тело је врло издужено према грудима, које изгледају мало сужене, стражњи део је широк, реп танак а удови фини.

Карактери коже су драгоцени нарочито код јуница, чије се виме још није потпуно развило. Она треба да је гипка, мека и помична и да се лако повија под прстима; ако се стока бавила по ливадама кожа може бити дебела груба, али одржава ипак код добре музаре своју гипкост.

Облик вимена и притицај крви у њему треба да се пажљиво и подробно испитају. Добра крава музара има пространо округло виме које иде дубоко под трбух, а испупчено је позади; при пипању вимена треба да се осети мекост и еластичност као код сунђера; иначе виме је меснато, те су и млечне жљезде у њему слабо развијене. Кожа вимена треба да је фина и да има позади многобројне паралелне и честе боре.

Ако грло није одавно мужено, ако је виме набубрело, треба га испразнити, те да би се оценила његова еластичност и мирноћа краве.

Сисе на вимену треба да су усађене правилно, чиме се доказује добар склоп и симетрија четирију одељка вимена. Ако на вимену има поред 4 сисе још и неразвијених сиса, добар је знак, а нарочито код јуница.

Добро склопљено виме радиће у толико боље, то јест даваће у толико више млека у колико му више крви буде притицало јер се млеко гради на рачун крви; кружење крви треба да је врло добро развијено, те пошто се артерије не виде, треба обратити пажњу на вене. Ови крвни судови треба, каже француски истакнути сточарски стручњак и професор Дешамбр, да образују под кожом вимена извијене канале, који се спреда спајају и образују две дебеле вене, које треба да су дугачке искривудане и местимично проширене. Провлачећи руку пљоштимице под малим трбухом то се све лепо осећа па се лепо може и увући, без много муке, први чланак кажипрста у уточиште, (извор млека одоздо) куда свака вена продире у унутрашњост тела.

Може се покаткад приметити изнад и позади вимена мала врло извијена вена; кад је приметна, сигуран је знак да је крава добра музара.

Не дајући емпиричним знацима свуколику важност, коју им дају сточарски трговци, има известан број од њих које је пракса освештала и који заслужују да се запазе Млечно огледало, врста слике која се оцртава од длака, управљених одоздо на више — од вимена, па на више у у правцу уда — сачињава један врло интересантан знак.

Не треба се при свем том заустављати на облику него водити рачуна о пространству млечног огледала. Крава је у толико боља музара у колико има развијеније млечно огледало. Длаке распоређене у виду класја треба сматрати као неповољан знак, када их има у самом огледалу и као рђав када их има изван млечног огледала.

— Свршиће се —

НАША АНКЕТИ

О кукурузу и суши.

Мени је сада преко 40 год., те сам, што се каже у кукурузу и одрастао, и радећи га и остарио.

Код нас се кукуруз сеје најрадије у бразду, а то се врши у почетку априла месеца по старом календару. Дакле, угари се, по могућству, чим се пшеница пожање, па у пролеће се понова преорава и кукуруз сеје у бразду тако од прилике на 1 мет. растојања оцак од оцака, а толико и ред од реда, јер се сеје у четврту бразду. Пошто су овамо земље више слабе, то се увек меће по једна шака ђубрета поред семена у бразди јер му то ђубре да доста снаге, те младе биљчице брже расту и брже никну јер ђубре увек има топлоте што је кукурузу потребно. Али има 3. год. како сам ја почео сејати кукуруз другојаче, и то овако.

Земљиште поорем рано с јесени што дубље, па га у марту месецу преорем опет дубоко као и први пут, затим дрљам са гвозденом дрљачом, и по том ишпартам са браздачем, па га сејем под мотику и мећем опет по шаку ђубрета. Браздање вршим попреко а врсте редове уздуж њиве, тако да сејачи увек растојање ред од реда сами пазе, и струк од струка према браздицама коју је браздач приликом шпартања направио, те тако дођу редови и уздуж и преко на све стране. Дакле, ту се да мало више рада око сејидбе, али много мање око окопавања јер прашачи се унакрс и уздуж и попреко, те тако се земља много боље уради те и за пшеницу је боље. Дакле, предпрошле године имао сам кукуруз који сам тако радио толико добар, да и сам мој отац каже да никада та њива није толико могла родити; а тако сам га лако урадио да увек други по врућини муче се и копају, а ја увек искористим дан кад падне мало кише, те тада пропрашачим уздуж и преко, па радници са мотикама за прашачима само расплеве струкове и мало запраше, јер су прашачи све друго окопали. Сејање сам вршио под мотику ред од реда 1 метар а такође оцак од оцака 1 мет.; у оцак остављам по 2 струка где је појача земља, а где је слабија ређе се сеје. Дакле, кукурузу нарочито треба на време окопавање; за то је потребно удесити да се што брже може окопати још кад се деси, те падне киша у то време, тај дан треба искористити да се она влага преоре прашачима, јер ће тако дуже остати неиспарена. Претпрошле год. засејао сам као што сам горе навео једну њиву велику око 1 и по хектара, исту толику њиву засејао је

мој стриц до моје њиве, само он је сејао као што сам прво рекао у бразду. Дакле кад је дошло време да се кукуруз окопава ја сам изашао у њиву са 2 прашача; запрега је била 2 вола у један, а један коњ у други прашач, и 8 радника са мотикама. А мој стриц изашао је са 1 прашечем 2 вола и десетина радника са мотикама. Ја сам моју њиву сву тога дана окопао. Заборавих навести, да је још тог дана била пала киша, те сам ја ту влагу искористио, а мој стриц са једним прашачем није могао прећи целу њиву а копачи једва су до пола њиве окопали, јер су имали да прекопавају земљу између оцака, што је мене прашач учинио и затим били су неки празници те се није 2 дана копало; 3-ћи дан мој стриц наставио је опет окапавање, али није било оне влаге, јер је она од врућине нестала и кукуруз који смо окопали првог дана растао је много добро, а онај што је мој стриц копао после још 2—3 дана, није ваљао, јер је се отврдило. Ја сам тако и друго окопавање извршио после једне кишице и опет за дан са још мање радника, а мој стриц исто као и први пут до по њиве по влаги а ресто по суши, и моја њива дала је са 1 и по хектара 8.000 кила у клипу и зато мој отац каже да никада тако није родила. А мојим стрицу пола њиве било је добро, а оно пола што је копао по суши са свим рђаво. Мени су тако и друге њиве скоро удвостручиле род кадгод сам тако стигао да посејем унакрс, а нарочито пшеница на тако рађеним њивама много је боља, него на њивама које се рђавије копају, јер другајачије прашач преоре кад се окрене и преко. Зато је само потребно да се има увек добра запрега и сачека и искористи окопавање после кише док је јака влага, и после му суша не може нашкодити.

То је моје стечено искуство, па ако ко жели нека проба, па ће се и сам уверити.

Ђорђе Тодоровић,
земљорадник из Дивостина, срез гружански.

БЕЛЕШКЕ

Да се униште корови и трава по путевима. — Завод за пољопривредну хемију у Лозани (у Швајцарској) препоручује за уништавање траве по путевима алејама, итд. употребу растворено натријума хлората у размери 1 килограм те соли на 100 литра воде. Најпре се места, где се хоће да униште траве обичном водом залију да би се земља проширила и раствор натријум хлората боље допрео до жила. После тога та иста места залију се помоћу канте с решетком, на којој су ситне рупице избушене, раствором натријум хлората. За бусење и гушћу траву добро је да се прскање понови после неколико дана. Понављањем прскања два или три пута преко лета, могу се одржавати чисте алеје, терасе, путеви и у опште места која служе за пролаз, а обрасла су травом и коровљивим биљкама. Не треба употребљивати раствор хлората у близини корисних гајених биљака, да се оне њиме не би уништиле.

Јабуковача од сувих јабука. — Осушене јабуке се као што се зна чувају много боље него ли сирове, те се могу употребити поред осталог и за справлање јабуковаче скоро преко целе године.

Има више разних формула за справљање јабуковаче од сувих јабука од којих ћемо набројати ове:

1.	Суве јабуке	10	кгр.
	Суво грожђе	3	„
	Шећер	11	„
	Винске киселине	0.200	„
	Лимунске киселине	0.150	„
	Бобице од вења	0.100	„
	Врло свеж хмељ	0.100	„
	Воде	200	литара
2.	Суве јабуке	10	кгр.
	Сувог грожђа	2	„
	Свежег хмеља	0.10	„
	Шећера	14	„
	Винске или лимунске киселине	0.200	„
	Воде	228	литара
3.	Суве јабуке	9	кгр.
	Суво грожђе	4.500	„
	Свежег хмеља	0.100	„
	Шећера	8	„
	Ракије	1	„
	Воде	228	литара

Али најтеже је да се изазове превирање једне овакве смеше. Да би се и то постигло, прокувати (прокључати) добрих пола сата у 100 литра воде суве јабуке, суво грожђе, вењу, хмељ и половину количине винске киселине.

Одвојено пак у 50 литара прокључати остатак винске киселине са шећером; тако добијен сируп сипати у прво прокувану смешу.

Кад се то свршило додати смеши воду која је испаравањем изгубљена.

Ако се могу добавити селекциониране гљивице то их применити у количини од 1 кгр. на 2 хектолитра смеше. Ако се пак те гљивице не могу добавити онда спремити свежу стељу од јабуковаче (а може послужити у недостатку ове и здрава стеља од вина) па њом засејати 8—10 литара воде, у којој је растворен 1 кгр. шећера и мало винске киселине. Овако растворен шећер прокључа се, па се за тим остави да расхлади и кад температура буде спала на 30—40° сипа се стеља и размути па остави све у загрејаној одаји. Врење ће отпочети после 48 часова; затим се квасац кад буде у пуном врењу сипа у течност, која се мало час припремила. И та ће маса ускоро почети да ври ако се око ње буде одржавала температура од 15—20°

Да се удаље птице са засејане површине. — Има више начина да се тице које чине штете посејаном семену одстране од њиве. Може се обесити о побијено коље дужине 1.50—2 метра какав канап и на крају овога привезати парче сјајног лиманог плеха или огледала тако да ови буду на 8 до 10 см. од земље. Ветар покреће непрестано ове предмете који сијају, те им се тице не смеју приближити. Може се исто тако везати за какву узицу притврђену за једну дугачку мотку кромпир у коме су пободена сура ћурећа пера: 6 великих и 3 малих. Привезан кромпир се окреће и пера на њему, те она плаше птице.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 440—445	дин. 435—445.	дин. 546.—
јечам	„ 280—290	„ 290—300	„ 286.—
овас	„ 270—285	„ 275—280	„ 325.—
кукуруз нов	„ 275—285	„ 250—255	„ 331.50

	Берлин	Праг
пшеница	дин. 280.50	дин. 497.—
раж	„ 255	„ 325.60
јечам	„ 221	„ 383.40
овас	„ 204	„ 383.40
кукуруз	„ 255 (нов)	„ 340.80

Анверс: пшеница дин. 575.21

Аргентина: пшеница. — дин. 403.84, кукуруз 283.95, овас 283.95, јечам 246.09.

Стока,

Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 21—22, преко 150 кгр. 23, преко 180 кгр. 23—24; мршаве 21 дин. франко вагон утоварене станице у Србији и Банату; у Срему и Бачкој за пола до 1 динар по килограму скупље због бољег квалитета и ближе границе.

Загреб: месне беле 25.50, банијске и босанске полудебеле 24.50 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су пале за 1.500—2.500 круна. Дебеле свиње продане су по 23—24.500 круна, а меснате 24—28.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: мађарске 12—13, данске 14.25—15.50, хрватске у месу 13.50—14 круна кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, шунке димљене 50—60, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 13—15, ликерантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: угојени волови и бикови 14—16, ликерантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм по станицама.

Беч: цене су пале за 1.000—1.500 круна по килограму Нотирани су: волови I врста 16—18.000, II врста 14—16.000, III врста 12.500—14.000, краве 14—16.000 круна килограм живе мере.

Праг: Волови и јунице 6.50—7.50, краве и бикови 6—8 круна кгр. заклани. Овце заклане 10—12, живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: старе живине нема. Довози никакви. Очекује се нова продукција у августу. Послови у овој роби никакви.

Јаја: Београд: на тржишту јаја влада прилично мртвило. Од иностранства за нашу робу има нешто интересовања само у Енглеској. Швајцарска у прошлој недељи није куповала. Француска има своју робу. Италија исто тако.

Куповне цене у земљи кретале су се у току ове недеље око један динар по комаду. У Лондону је цена 9 шилинга и три пенса по шоку.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 4.—, 80/85 дин. 3.—, 95/100 дин. 2.60, 110/120 дин. 2.40, франко вагон паритет Ваљево. За пекмез нема никаквог интересовања.

Вино: због немања извоза вина промет је сасвим изостао. Мале количине вина промеђу се у држави искључиво за домаћу потребу. Цене у земљи су ове: обична вина бела 5.50—7, црна 2.50—6, а финија 7—10 динара литар.

Воће: на тржиште долази нешто домаћих јабука, ораха, сувих шљиве и смокава. На отоку Крку има још око 250 мет. центи сувих смокава.

Виноградарске потребе.

Плавом камену је продајна цена 15 динара по килограму, сумпору око 5 динара, а рафији око 14 динара по килограму.

ЗАПИСНИК.

X. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у Дому Друштвеном 7. марта 1923. г. у Београду.

Били су присутни: Председник: г. Паја Т. Тодоровић, потпредседник г. Др. Стојковић и чланови Управе: г. г. Александар Г. Јовановић, Љуба Јовановић, Вића Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Никола Петровић, Павле Петковић и Софроније Партонић.

Као гост присуствовао је ред. члан Милисав Митровић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је а усвојен записник прошле седнице с малим изменама.

II.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора.

1) По понуди Карла Мелкуса из Новог Сада за машинске кајише. — Одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбора;

2) По писму Верморела, којим извештава да је раније цене за прскалице назначио за набавку од 1000 комада, и да ће по истој цени издати само тако, ако се наручи најмање 500 комада, — одлучено: да се усвоји мишљење Набављачког Одбара и да се наруче 500 комада прскалица;

3) По понуди Друштва Цангера из Цеља, да му Друштво откупи 10.000 ком. ђакова. — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се ђакови не могу откупити пошто не одговарају потребама Друштва;

4) По препоруци Министарства Пољопривреде и Вода за набавку 200 кгр. семена од домаћег купуса, Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора и од понуђача тражи: цену, мустру семена и гаранције;

5) По понуди Обрена Коснића за ђакове, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора и одлучио да се ђакови не откупљују, пошто не одговарају потребама Друштва;

6) По понуди Хрв. Слав. Господарског Друштва за воћарске справе и алате, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се набавке не могу извршити, пошто су им цене и сувише високе;

7) По понуди А Д. Трактор за дрљаче, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се откупи понуђени број од 150 ком. дрљача;

8) По понуди Загребачке Кемичке Индустрије за сумпор, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбор и одлучио: да набавку сумпора не треба извршити, поштво располаже са довољним количинама сумпора;

9) По понуди Драгутина Николића за чеканце и бабице и грабуље, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора, и одлучио: да се откупи двеста пари чеканца и бабица по понуђеној цени;

10) По понуди Првог Лесковачког Акционарског Друштва за откуп канапа за употребу у место маниле, — Одбор је усвојио мишљење Набављачког Одбора и Одлучено: да се канап не набавља, пошто Друштво има маниле, у довољним количинама а у случају потребе, да ће имати у виду ову понуду.

11) Усвојено је мишљење Набављачког Одбора: да се 10% од чисте добити од продатог Дистола уступи Подружинама, које су исти продавале.

III

Прочитано је писмо члана Набављачког Одбора г. Виће Радовановића о компликованим процедурама око вршења набавки, па моли Одбор, да ове процедуре упрости. После дуже дискусије по овом предмету, Одбор је Одлучио: да Набављачки Одбор са председником и секретаром, могу да врше закључке о набавкама

које не прелазе већу суму од 100.000 динара, но с тим, да прве наредне седнице по извршеној набавци, реферишу о набавци Управном Одбору,

IV.

Прочитано је мишљење Инспектора за Подружине, да се прими у састав Друштва ново-основана Пољопривредна Подружина за општину Јасиковачку са седиштем у селу Јасиковцу. — Одбор по саслушању овог мишљења, одлучио је: да се ова Подружина прими у састав Друштва.

V.

На молбу Качерске Пољопривредне Подружине, да јој се отвори кредит, — одлучено: да јој се отвори кредит у суми од 30.000 динара.

VI.

Пошто је обновљена Пољопривредна Подружина у Мрчајевцима, — одлучено је: да се измени одлука од 7. новембра пр. г. и да јој се пошаље сва преписка која се односи на ову Пољопривредну Подружину, а која се код Друштва налази и од ње тражи потврда пријема реверса од свих послатих јој писама.

VII.

На молбу Пољопривредне Подружине у Предејанима о размени поклоњених јој справа, — одлучено: да се пише овој Подружини, да пошаље справе Лесковачкој Пољопривредној Подружини, а да им Друштво не може извршити замену, јер су те справе добивене као поклон.

VIII.

Прочитани су извештаји изасланика г. г. Др. Веље Стојковића и Павла Петковића о њиховом одласку и бављењу у Ариљу. — Одбор је примио знању ове извештаје и одлучио: да им се исплате трошкови по рачуну.

IX.

Прочитана су саопштења:

1) Покрајинске Управе за Босну и Херцеговину о предузетим корацима за прикупљање претплате за Тежак. — Примљено знању са захвалношћу;

2) Прочитана је депеша, поздрав Воћарске Задруге у Ариљу са годишње скупштине и захвалност за послате изасланике, који су одржали предавање. — Одбор је примио знању.

3) Прочитан је позив Хрватско Слав. Господарског Друштва у Загребу и његове филијале у Београду, којим позива Друштво, да испошаље свог изасланика, да присуствује испиту „Задружно тајничког стечаја“. — Одбор је примио овај позив знању са захвалношћу, али пошто је исти доцкан стигао, одлучио је: да се изасланик не упућује, пошто је престала потреба.

X.

Члан Управе г. Др. Веља Стојковић по ранијој одлуци реферише о одашиљању младића у Чехо-Словачку и предлаже: да се упуте 10 младића који су свршили нижу пољопривредну или практичну-станичну школу а који долазе непосредно са села; да изабраним младићима Друштво призна путне трошкове за одлазак до Прага и повратак. — После дуге дискусије одлучено: да се овај предлог усвоји и да се младићи путем стечаја позову преко „Тежака“ и др. дневних листова, да поднесу пријаве са документима, да се од Миннстарства Пољопривреде и Вода тражи 10.000 динара за овај циљ; и да се одреди једно лице, које ће ове младиће одвести у Чешку.

XI.

Члан Управе г. Александар Рашковић саопштава, да је по одлуци на једној од ранијих седница одређена комисија прегледала земљиште за оснивање друштвеног магацина у близини железничке станице у Топчидеру; да су прегледали земљиште, где би се подигли павиљони за изложбе и сајмове такође у Топчидеру и да су нашли, да су иста врло подесна да одговоре овим циљевима. — Одбор прима знању овај реферат и одлучио је: да Управа предузме даље кораке, да се ово земљиште добије за овај циљ.

За овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

ПРАВЕ
НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ
(патент Аустрија)
ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ
могу се добити у Главном Савезу Земљорадничких Задруга и у свима већим гвожђарским трговинама
Главно заступништво код
БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА
БЕОГРАД 1—3

Јаја за насад од белих и јаребичастих талијанских кокоши и белих вијандота продаје Управа Ратарске школе у Шапцу по 2 динара комад.

Друштво „Трактор“.

Немањина ул. бр. 9, Београд.
Канцеларија Соколска ул. 19.
Добили смо: Сточне вршалице са чекиом.
Фабрике Х. ЛАНЦ Дин. 5.800
Везачице Фабрике Масеј Харис
Жетелице, косачице, коњске грабуље.
1—3

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:
Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.
„ „ „ 6 „ 680.— „
„ „ „ 7 „ 700.— „
Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.
Семе грахорице по 7 дин. кграм.
Чилску шалитру по 5 дин. кграм.
Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

Пажња одгајивачима свилених буба.

Јаја од свилених буба за одгајиваче на територији предратне Србије, могу се добити код Свиларског Друштва у Лапову, а за одгајиваче из Војводине код Централне Свиларске Управе у Новом Саду.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 21).

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ
За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца
На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 23. БЕОГРАД, 10. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Редовним члановима Српског Пољопривредног Друштва.

По чл. 10. Правила Српског Пољопривредног Друштва редовни чланови деле се по струкама у ове Секције:

1) Секција за земљорадњу са гранама: ратарство, ливадарство, воћарство, виноградарство, повртарство;

2) Секција за сточарство с гранама: коњарство, говедарство, овчарство, козарство, свињарство, живинарство, пчеларство, свиларство, рибарство, ветеринарство.

3) Секција за шумарство и лов.

4) Секција инжињерско-техничка са гранама: пољопривредно инжињерство, грађевинарство, справе и машине, технологија и остале промењене науке у пољској привреди.

5) Секција за пољопривредне установе, организације и законодавство: домаћинство, просвећивање, настава, хигијена, пољопривредна економија, задругарство, продајне и прерађивачке организације, пољопривредни кредит, пољопривредна осигурања пољопривредни закони и т. д.

Досадањи редовни чланови уписују се сами у једну или више секција; ко се не упише ни у једну секцију престаје бити члан.

Овим се позивају сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва, да се у року од месец дана после оштампаног позива у Тежаку, јаве писмено Српском Пољопривредном друштву са назначењем у коју се секцију уписују.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр, 4352 22. маја 1923. године у Београду.

Једна установа за осигурање усева од града у Војводини.

У Сомбору постоји *Пољопривредно удружење бач-бодрошке жупаније*, које је слично нашем Српском Пољопривредном Друштву. Под окриљем тога друштва налази се, његовом иницијативом основана, једна централна набавачка задруга, која носи назив *Задруга бачких пољопривредника* и једна задруга за узајамно обезбеђење од пожара и града, које се зове *Задруга економа за обезбеђење*. Како се сада покреће питање о обезбеђењу усева од града и доношењу једног закона о томе, желимо да наше читаоце обавестимо о установи за обезбеђење усева од града у Сомбору, која је основана и која се одржава потпуном приватном иницијативом.

1. Организација задруге економа за обезбеђење.

Задруга економа за обезбеђење основана је под окриљем Пољопривредног удружења бач бодрочке жупаније у 1919 год., организовала се у 1921 год. а осигурање од града почела вршити 1920 год. Задруга врши и обезбеђење од пожара и обезбеђење од града, али подвојено води књиге и рачуне за обе врсте тих обезбеђења.

Задруга економа за обезбеђење организована је на узајамној основи тј. чланови су и осигураници и осигурани, а дужина трајања јој је 25. година.

Она има три врсте чланова;

1) Чланове оснивaче, који уписују уделе од 1000 динара, од које суме полажу 40% одмах а 60% у облигацији,

2) Чланове пословне удеоничаре, који упишу уделе од 50 дин. и

3) Чланове, који се осигуравају, (подносећи друштву пријаву за осигурање) и који плаћају поред улога (премије) и уписнину. Уписнина ових последњих чланова плаћа се према висини осигуране суме — до 15 динара највише.

И чланови оснивачи и чланови удеоничари обично су и чланови који се осигуравају. Задруга је тежила да при оснивању друштва заснује и свој капитал и она га је основала из удела чланова оснивача и пословних удеоничара.

Друштво има сада чланова оснивача 537 а пословних удеоничара 143. Његов капитал изражен у биланци на крају 1922 год. — од тих удеоница — износио је 507.950 динара.

Органи су друштва: збор оснивача, главна

скупштина, окружни одбори, председн. задруге, управни и надзорни одбор.

Збор оснивача; њега сачињавају само оснивачи; тај збор кандидује 3 члана скупштини за избор председника, расправља о измени правила и чини у том смислу предлог скупштини и чини предлоге о преносу удеоница оснивача и т. д. Сваки оснивач на том збору има 1 глас.

Главна Скупштина; ту скупштину сачињавају оснивачи, пословни удеоничари са бар 10 уписаних удела и изасланици окружних одбора (изабрани међу пословним удеоничарима, који имају мање од 10 удела и члановима, који се осигуравају). Чланови оснивачи имају на 1 удеоницу 2 гласа, а највише 20 гласова, пословни удеоничари на сваких 10 удела 1 глас, а изасланици окружних одбора појединце само 1 глас.

Главна скупштина бира председника, чланове управног и надзорног одбора, прегледа завршне рачуне, расподељује сувишак, одређује награде за чланове управног и надзорног одбора, мења правила и т. д.

Окружни одбори су групе чланова задруге за реоне, срезове, округе; они подносе централи извештаје о приликама својих подручја, одређују пуномоћнике за главну скупштину и проценитеље за оштету у случају спорова.

Управни одбор састоји се из 10—24 члана; улазе по праву у тај одбор градоначелник Сомбора и поджупан бачбодрочке жупаније, затим два члана које предложи Пољопривредно удружење бачбодрошке жупаније и 2 члана које именује Задруга бачких пољопривредника (набављачка) при истом удружењу.

Надзорни одбор састоји се из 3—5 чланова. По праву улази у тај одбор шеф окружне финансијске управе, 1 члан кога предложи Пољопривредно удружење бач-бодрошке жупаније и 1 члан, кога предложи Задруга бачких пољопривредника.

2. Класификација и оцена штете од града.

Улози (премије) за осигурање утврђене су према зонама односно местима где се врши осигурање и према врстама усева.

И зоне и таксе за осигурање ово је друштво усвојило онако како су утврдила акционарска друштва са осигурање. Зоне се према стеченом, искуству мењају, док таксе за усеве остају.

Има свега 6 зона за Војводину и 8 класа усева за које према зонама важе ове таксе — премије за осигурање (за Бачку);

Жупанија Бач-Бодрошка	I. крма за храну, траве	II. кукуруз репа за храну, кромпир	III. пшеница	IV. напо лица раж, јечам, зоб, грахорица са зоби	V. уљани усеви, сочивице, шећ. репа, семе грахорично, хељда	VI. сирак семе детелине, пиринач и др. семе за трговину	VII. винова лоза хмељ	VIII. дуван
	следеће су таксе (премије) за сваки 100 дин. осигуране вредности у динарима							
I. Зона	— 80	1.20	1.60	2.20	3.10	5.40	9.50	9.50
II. Зона	1.10	1.40	2.—	2.80	3.90	6.50	10.—	10.—
III. Зона	1.20	1.70	2.40	3.40	4.80	7.70	10.—	10.—
IV. Зона	1.40	2.—	2.90	4.10	5.70	9.60	10.—	10.—
V. Зона	1.70	2.40	3.50	4.90	6.80	11.—	12.—	12.—
VI. Зона	2.—	2.90	4.20	5.90	8.20	13.—	14.—	14.—

ПОДЛИСТАК

Прва пољопривредна школа у Србији.

(Наставак).

16.

Дисциплинарне казне.

Ако би се противу сваке надежде догодило, да би који од питомаца противу горе назначеног поретка поступио, има се следујућим начином казнити:

а) мања преступљенија имају се казнити опоменом савјетом и укором, најпре насамо, а после пред свима питомцима.

б) већа преступљенија имају се казнити затвором и постом при хлебу и води од један до 8 дана.

в) На послетку хрђавога поведенија и непоправими питомац има се из числа питомаца искључити, и кући као недостојан овога Заведенија одпустити.

17.

Следства из заведенија изтупившег питомца

а) Који пре времена Заведеније својевољно остави, теченије школско уредно не сврши, и испит не положи, тај се лишава сваког отличија.

б) И онај, који се због какве погрешке из Заведенија отпусти, не може уживати она отличија, која су опредељена питомцима, уредно свршившим науке у овом Заведенију.

18.

О наградама и отличијама.

а) С концем сваког годишњег теченија, кад питомци испит положе, имају се од комисије на то одређене у споразумљењу са Управитељем школе и професорима најотличнија питомци, најбољи успех показавши, пронаћи. Потоме имасе првоме и најотличнијем питомцу 3 дуката цес. другоме 2 дуката и трећему 1 дукат цес. у име награде издати.

б) Овакови отликовавшесе питомци имајусе и у новинама похвалити.

в) Осим преднаведена три најодличнија лица имајусе још петорица с разним сјемењем жита, трава и цвећа обдарити, по соразмјерности њиног успјеха.

г) Са успјехом свршивши питомци земљеделску школу имају се као отлични грађани отечества сматрати и као такови свуда и на сваком мјесту уважавати.

19.

Свидетелство по свршетку школског теченија.

По свршетку школског теченија, и по окончаном испиту, мора сваки питомац добити школско Свидетелство о прилежанију, поведенију и о учињеном успеху у прописаним наукама и радовима. То Свидјетелство мора бити потписом Управитеља и свију професора снабдјевено.

20.

Професори при овој школи уживаће права и преи-

Сличне таксе, но нешто јаче су и за Банат и за Барању. Уз ове таксе наплаћује се и један вишак за покриће режиских трошкова.

Свако од места: село, општина и варош подведено је по нарочитом списку у једну од ових зона.

Осигурање се врши или на једну или на 6 и више година. Ако се пољопривредник осигура на 6 година добија попуст у премији за 5%

Ако осигурани није имао штете у предходној години добија 2% попуста, то јест за толико га осигурање у наредној години јевтиније кошта.

При подношењу понуде за осигурање, подноси се централи и меница, чији је рок плаћања 1 септембра; до тог времена има пријављено лице да исплати премију иначе меница се или реесконтује или ако прође рок плаћању протестује и наплата врши судским путем.

Друштво има у сваком селу по једног свог повереника, са којим стоји у писменој односно пословној преписци и вези. Ти повереници, то су писмени људи као трговци. учитељи, попови подбележници и т. д. Они прикупљају с једне стране нове чланове, који се осигуравају код друштва и за сваког новог члана добијају 2% од премије тих чланова а поред тога врше наплату премија и за тај посао имају на име награде 5% од висине премије. Не могу опстати као повереници они који не буду у свом месту имали осигураних лица, чије су премије скупа испод 5000 динара. Повереници врше обрачуне са централом сваких 3 месеца. Ради лакшег рада са повереницима друштво има и 3 заступника за веће реоне и то једног у Бечкереку, другог у Сомбору и трећег у Суботици. Најзад Друштво има и 6 надзорника, који путују, прегледају рад и упућују у рад поверенике; они проводе на путу по 22 дана у месецу.

Кад се појави штета у ком месту, осигурано лице извештава одмах повереника; овај телеграмом телефоном или препорученим писмом извештава централу. Централа онда извештава Пољопривредно Удружење Бач Бодрошке Жупаније, те ово као незаинтересовано шаље једног процениоца: професора пољопривредне школе, или стручног економа. Овај процењује штету, коју доставља централи. У случају да осигурано лице није задовољно проценом тога лица, онда поред тог процениоца још једног бира сама Задруга економа за обезбеђење, а другог окружни одбор места где се налази осигурано лице.

Тада сва три лица утврђују понова штету и решавају већином гласова.

3. Реосигурање плаћање оштете, подела сувишка, резултат рада.

Задруга за обезбеђење реосигурана је код друштва Росије у Београду. Она је код тог друштва реосигурала у прошлој 1922 години 90% штете, а 10% је оставила себи; за 90% осигураног ризика плаћа и 90% од прикупљених премија. Но од тих 90% премија, које је дужна дати друштву Росија, ово друштво поклања задрузи 13% суме премија. Ако штета проузрокована градом не прелази вредност премија, онда Росија даје задрузи још 2% од примљених премија или укупно у том случају 15% премија највише. Од чисте добити остварене на осигурању од града

мућства чиновничка, као и уобште остали професори при јавним Заведенијама отечествима.

10. јануара 1853.
у Београду.

Александар Карађорђевић, с. р.
Књаз Српски.
(М. П.)

Председатељ Совјета, Генерал
Мајор, Каваљер,
Стеван Стевановић, с. р.

Књажевски Представник, Попечител
Иностраних Дјела, Полковник,
Каваљер,
И. Гарашанин, с. р.

За Главног І-ви Секретар Совјета
Каваљер.
Јаков Живановић, с. р.

ПРЕДРАЧУН

ЗА ПОДИЗАЊЕ ЗЕМЉЕДЕЛСКЕ ШКОЛЕ ТОПЧИДЕРСКЕ, И ИЗДРЖАНИЕ ЊЕНО ОД ЂУРЂЕВА ДНА 1853. ДО ЂУРЂЕВА ДНА 1854. ГОДИНЕ.

Број	НАИМЕНОВАНИЈЕ	Воособ У чарш. Гроша пр.	Скупа течнију Гроша пр.
	А) Потребе вишегодишње.		
1	1 Каван од 10½ ока бакра по 26 гроша	273	
2	1 Оранија од 8 ока са калајсањем	232	
3	5 Лонаца бакарни, сваки 5 ока бакара	650	
4	2 Текнета велика за прање	72	
5	110 Тањира по 1 гр. и 15 пара	151 10	
6	20 Чинија по 2 гр.	40	
7	За кашике, виљушке и ножеве	432	
8	1 Сикира, 1 ватраљ и 1 машице	36	
9	1 Нож кухински	16	
10	Сатара	20	
11	1 Чабар за воду	48	
12	2 Шавоља по 12 гр.	24	
13	2 Карлице по 5 гр.	10	
14	55 Кревета по 72 гр.	3960	
15	55 Сламњача по 24 гр. и 32 пр.	1364	
16	55 Јастука по 6 гр.	330	
17	110 Ћебета по 72 гр.	7920	
18	4 Астала по 2 фата дугачка сваки по 12 фор.	576	
19	8 Клупа по 3 фор.	288	
20	1 Табла за рачун	168	
21	1 Астал и 2 столице за професора	160	
22	110 Чаршава за кревет	2475	
23	2 Чобање за воду, оковане	240	
24	4 Чаше од литре, бакарне	120	19605.10
	Б) Потребе годишње.		
1	На 55 питомаца сваки дан по једна ока леба 365 дана чини 20.075 ока по 1 гр.	20075	
2	На 55 питомаца за 180 преко целе године мрсни дана, износи 24.5 ока меса по 2 гр.	4950	
3	На 55 питомаца за 185 посни дана свакоме по 100 грама пасуља на дан, чини 2543¾ ока по 1 гр.	2543, 30	
4	На 55 питомаца свакоме по 8 др. соли на дан за 365 дина 401½ ока по 33 пр.	331 9½	
5	На бунгур, зеље или пасуљ поред меса у мрсне дане на годину	700	
6	На Мас за целу годину	1200	29799,39½
			Свега 49405,9½

у опште друштво Росија даје Задрузи за обезбеђење у Сомбору 15%.

Утврђену штету задруга исплаћује у целокупности, а за оцену важе 80% од пијачних цена пољопривредних производа на дан 31 марта. Те се цене утврде и на засебној таблици изложе, па се по тој таблици врши и срачунавање оштете.

У случају да друштво са својим премијама и реосигурањима, не може да покрије штету проузроковану градом, вишак штете се исплаћује или из резервног фонда или из вишка оствареног осигурањем од пожара или најзад из главнице од удела чланова оснивача и пословних удсоничара — и то се све узима као зајам који се доцније враћа. Ако сви ти извори нису довољни да покрију штету онда се установљава накнадна премија чија висина не може прећи висину прве основне премије. Ако ни ово све не би било довољно онда се снижава свота, која се има платити за накнаду штете.

Премије се имају убрати најдаље до 1 септембра, а осигурање престаје 31. септембра. После тога се своде рачуни и регулишу исплате за реосигурање и исплате оштете.

Пословна година завршава се 31 децембра и сувишак остварен овако се дели: прво се врате зајмови, ако их је било због веће штете, која је прелазила суму премија. Из преостале суме 5% плаћа се на име камате уделима, 30% оставља се у резервни фонд 20% на амортизацију удеоница оснивача, 10% на покриће хонорара Управе, 5% на пензиони фонд, 5% Пољопривредном удружењу бач бодрошке жупаније и 5% Задрузи бачких пољопривредника, а остатак се дели осигураним члановима у циљу олакшавања премија за идућу годину или се преноси на рачун идуће године.

Задруга је имала у 1921 и 1922 години:

Год.	Број осигураних лица	осигурана вредност усева	чиста премија	премија са управним трошковима	претрпљена штета
1921	68	дин. 1.928.673	62.879.25	78.838.93	201.309
1922	327	„ 12.522.631	338 575 20	487.128 25	54.268

Као што се види из овога задрута је у 1921 год. била је у дефициту јер је град починио велику штету, те је ова далеко премашила премију. Дефицит је био у толико већи што је задруга била реосигурана само за 80% ризика код Росије. Међутим у 1922 години штета је била мала, према убраним премијама, те је друштво постигло да поврати онај губитак, који је претрпело у 1921 години.

Задруга за обезбеђење у главном је тек на почетку свога рада. Резултати рада досада су били повољни, нарочито кад се узме да задруга не ужива никакве привилегије, нити пак какве фискалне олакшице. Због тога што се реосигурање услед валутарних прилика не може вршити у иностранству него само код наших друштава, задруга налази да је то реосигурање доста скупо. Требало би порадити на томе да се што већи број друштава као што је ово у Војводини заснује у нашој земљи и дати им извесне повластице, те би онда свакако услед међусобне утакмице и осигурање стало јевтиније, а и већи се број пољопривредника осигуравао. С тим друштвима у вези требало би основати и један централни завод који би вршио реосигурање и притицао појединим друштвима у помоћ у случајевима велике штете.

В.

В) Одело, обућа и преобука.

		Гроша	
1	На 55 питом. по једно гунче и чакшире на 2 год. сваки пар по 112 гр.	6160	
2	На 55 питом. по куртке и 2 панталоне на 2 год. по 34 гр. јесапећи	3740	
3	165 пари чарапа на једну год. по 8 гр.	1320	
4	660 пари опанака на год. по 6 гр.	3960	
5	На 55 питом. по једно јелече на 2 год. по 40 гр. рачунећи	2200	
6	110 пари кошуља по 24 гр. пар	2640	
7	110 пешкира по 4 гр.	440	
7	55 капа шубара по 12. гр.	660	
9	55 сламњи шешира по 3 гр.	165	21285

Г) Кућевне и школске потребе.

1	На сваки месец по 8 ока сапуна за целу годину 96 ока по 5 гр.	480	
2	На сваки месец по 10 ока свећа заједно с фењером и кухинском потребом на год. 120 ока по гр.	720	
3	На књиге артију, перо, креду, мастило, сунђер. перочнике, и ножеве за калемљ.	1500	
4	На лекове и уређење болничке собе	2400	5100

Д) Плата професора и служитеља.

1	Професор и Управитељ 500 талира	12000	
2	1 Помоћник 300 талира	7200	
3	1 Свештеник 300 талира	7200	
4	1 Газда или ратар 200 талира	4800	
5	1 Ашчија 100 талира	2400	
6	1 Праља и домаћица 120	2880	36480

Е) На непредвиђене и чрезвичаине потребе. 5000 5000

Укупно 117270 9½

Оригиналан текст се чува у архиви Мин. Пољопр. и Вода.

22.-II-1923. год.
Београд.

А. Г. Ј.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Избор крава музара.

У таблици поантаже (мерења) релативна важност разних карактера које смо прегледали може се обележити са овим цифрама:

општи склоп	½
особине коже	1
особине вимена	3
емпирички знаци	½

Карактери, по којима се може закључити да крава даје масно млеко мање познаје већина практичара; они се међутим лако могу испитати.

Одавно је примећено да краве које не дају масно млеко имају дебелу кожу, док код крава, које га дају, кожа је гипка, мека и лучење лојних жљезда обилно.

Присуство жуте материје церумена у ушама изврстан је знак; лучење масних материја у вимену стоји доиста у извесној вези са лучењем свију кожних жљезда. У колико ове више раде, што се може оком грла пипањем утврдити у толико ће више имати изгледа да ће и крава давати масније млеко.

Као карактере истог реда треба поменути жуту боју која покрива кожу унаоколо природних отвора: уста, очију, ушију, уда.

Код раса с обојеном длаком тај знак није врло видан; може се при свем том констатовати карактеристична жута боја код крава, које дају масно млеко у унутрашњости ушију, у делу готово потпуно оголелом, то јест без длака.

Тај је знак врло приметан код Ђерзејске расе, коју сви сматрају као савршен тип краве, која даје масно млеко.

Може се поменути исто тако као повољан знак присуство перута у великој количини; код крава, које дају масно млеко перут изобилује на млечном огледалу где образује мрке плочице, доста сличне љускама од крупних пшеничних трица.

Најзад мора се водити рачуна о усним кржицама, а то су мале израсли меса, које се примећују у унутрашњости уста у висини последњег зуба сечњака: час су шиљате, час заокругљене, час спљоштене, дебеле и зупчасте; у овом последњем случају знак је, изгледа, да крава даје масно млеко.

Тешко је поставити научни однос између подобности давања масног млека и облика ових кржица; међутим проверавања, која су чињена о вредности система, дала су сагласне резултате у 70-75% случајева. Тај се знак може дакле узети у обзир као допуна другим знацима*

Буди каква да је умешност купца, знаци, по којима се може ценити о количини и каквоћи млека, коју једна крава може дати, а о којима је напред било речи, могу допринети на крају крајева да се може претпостављати или наслућивати вредност краве, која се подвргне таком испиту али без икакве гарантије да ће таква оцена бити и у ствари тачна и поуздана. Али при свем том ти спољни подаци сачињавају понајчешће једину озбиљну основу, на коју се купци могу наслонити у оцени каквоће грла која им се нуде.

Није иста ствар за пољопривреднике, који се одају гајењу стоке и којима је интерес да продају само изврсна грла у сваком погледу, јер убрзо напори, који они буду развили у избору њихове стоке доприносе, да се о њиховом домазлуку рашире лепи гласови на далеко, па се онда и њихови производи, стока, на све стране тражи.

Пољопривредници треба да из приплода избацују сва женска грла за која знају да не дају довољно и доброг млека, па макар и да су добро склопљена с гледишта производње меса. Лако им је обавестити се о тачној вредности млечности својих грла; они могу тачно одредити количину млека коју даје таква и таква крава, у одређено време после тељења.

Издвајајући павлаку засебно из тако одмереног млека за два дана и буђкајући је сваку за себе, лако је сазнати проценат па према томе и укупну количину бутера, који се може добити у току године.

* Ево по Дешамбру како се може поставити таблица мерења краве, која даје масно млеко:

Знаци рационални	Опште храњење - - - - - -	1.
	Лучење лојних жљезда - -	1.
	„ из ушију - - -	1.
Знаци емпирични	Боја коже - - - - - - -	½
	Перут, - - - - - - - - -	½
	Кржице - - - - - - - -	1.

Најбоље су краве оне чија лактација — лучење млека дуго траја и чија је годишња производња највећа. У извесним пределима тежи се да се управи избор, тако да се одбаце све краве које у литру млека не садрже више од 45 грама масних материја. Та је тежња изврсна под погодбом да се не губи из вида укупна производња.

Јер ако је добро производити масно млеко, треба баш да је годишњи принос у млеку висок. У крајевима, као Нормандија, где се гаји стока у циљу да се експлоатише било за производњу млека које се продаје као свеже, било за производњу бутера, остављају се за приплод женска грла, која спајају у најачем степену истакнуте две особине, и да дају доста и доброг, масног млека. Те се две подобности не противуречe, јер једна иста крава може у исто време и давати доста млека и доста из њега израђеног бутера.

Избор исто тако треба вршити и код мушких грла. Треба знати да бикови играју у производњи млека врло важну улогу, јер преносе добре особине на своје потомство. Приметило се да бик добијен од краве, која даје и доста и масног млека ствара такође потомство, које се одликује тим двема особинама. То је доиста моћ наслеђа. У првим годинама избора мушких и женских грла могу се још и наћи осредња грла у потомству, али после 4 или 5 година строгог и пажљивог одабирања и прибегавајући по потреби и парењу у сродству добијају се по правилу грла са добрим особинама.

У толико је мање бојазни од дејства атавизма у колико је број генерација на којима се вршила селекција био већи. Бирајући увек најбоља грла, постиже се стварање запата добрих музара. Довољно је тада да и одгајивачи једног предела раде у истом циљу те да се убрзо добију боље подобности код целе расе.

Најбоље је у том случају основати удружење, сточарску задругу, којој би био задатак да установи књигу количине и масноће млека, у коју би се уписивала у почетку само грла, код којих би се вршила контрола у стаји.

Таква удружења за млечну контролу постоје у Данској у Шведској и у Швајцарској, где дају значајне резултате. Могла би се слична и код нас основати.

Ова удружења су од врло велике користи кад могу попунити свој рад стављајући на расположење малих поседника бика, чије су наследне особине јасно потврђене.

Онда кад се ове установе буду раширилe у већој мери, одгајивачи ће моћи продавати своје јунице и младе краве под најбољим погодбама; сточари, који се баве производњом млека и који станују изван зона у којима се врши одабирање млечне стоке, плаћаће оваква грла скупље јер ће имати и већег интереса да експлоатишу грла која дају већи принос. Они ће без много више трошкова извлачити више користи од своје фуражи.

Задруге за прикупљање и продају свежег млека или масла (бутера) које се оснивају у близини великих вароши да би ослободиле своје чланове од скупог посредништва млекарских индустријалаца, моћиће обраћајући се непосредно сточарским задругама да се снабду кравама, чије су подобности за количину и каквоћу млека јасно одређене. Не само да ће онда чланови задруге бити

сигурни да ће у своје стаје унети добра грла, него неће морати имати ни других споредних трошкова који су с набавкама таквих грла скопчани.

Избор крава музара интересује као што се види како одгајиваче-сточаре тако и пољопривреднике који експлоатишу њихове производе. Не може се дакле довољно препоручити да се обрати пажња на избор приплодних грла.

С француског превео **С.**

НАШИ ДОПИСИ.

Стари Аџбеговац
(смедеревски)
10-V-1923 г.

Како је развијено овчарство у Мачви?

За цело време док сам провео у Шапцу као ђак ратарске школе, мене је интересовало да посматрам како је развијено овчарство у околини шабачкој.

Пошто сам провео толико време у Шапцу, а и посматрајући овчарство, дошао сам до тог резултата да је овчарство тамо на веома ниском ступњу. Посматрајући околину шабачку, нарочито Мачву у којој такође овчарство није развијено, дошао сам до те идеје да треба наћи разна средства помоћу којих да се унапреди овчарство у Мачви јер је на веома ниском ступњу.

Мене је као ђака интересовало да дознам зашто је овчарство тако неразвијено у Мачви и дознао сам зашто. Питао сам сељаке и они су ми одговорили овако:

1) да је Мачва подводна;

2) да се у тим подводним местима пати метиљ; и

3) да овца не може у таквим околностима опстати и тд. и тд.

Истина када човек о том мало размисли, рећи ће да је тако, али ипак има начина и срестава помоћу којих могу људи да се спасу тих подводних места, а то је исушивање (одводњавање) земљишта.

Када би Мачвани исушивали своја земљишта и усвојили савремено гајење оваца као што им крај носи име „богата Мачва“, тек би се тада још боље могла звати тим именом. Сво исушивање не стаје скупо а могло би се извршити и са отвореним јарковима, а то се ради овако:

Ископа се прво одводни јарак који је велики према потреби; он се копа обично на нижем крају земљишта т. ј. где је пад земљишта, јер је природно и логично да вода не може да иде са нижег пада ка већем паду (тј. узбрдо).

Пошто смо ископали главни одводни јарак, онда нам треба да ископамо оне јаркове који сишу воду са земљишта т. з. „сисалице“, тако да свака сисалица спроводи воду у главни спроводни јарак.

Сисалице треба подесити да једна сисалица од друге буде у размаку 3—6 м. тј. по потреби теренској.

Вреди овде да изнесем каква су места, где је постала чувена *липска овца*. Ја сам ишао у село Липе 2 дец. 1922 год. и казао сам да ми тамо ни врана кост не однесе. То је село сво заривено у мочарним местима. Кроз њега тече река Језава и Раља а изван села тече река Морава и према томе види се да су у том селу много мочарнија места него у мачванским равницама.

Баш ме интересовало да знам како може да опстане липска овца у таквом мочарном месту. Ја сам питао сељаке зар их метиљ не дави а они ми кажу да метиљ код њих не може опстати.

Сељаци причају, али ја не могу у то да верујем, да где год се метиљ појави, они посаде врбе и тиме униште метиљ. Незнам да ли је ово могуће!

Какво је село Липе, упоређено са мачванским селима? Оно је много и много мочарније и ја долазим до тог закључка да би Мачва са успехом гајила липску овцу без икакве опасности.

Зашто без икакве опасности? Зато што су данас наши вредни ветеринари пронашли један лек противу метиља а то је „дистол“ који са успехом лечи метиљаве овце. Упутства о тачној употреби дистола могу се добити код марвених лекара и српских економа.

Који не познаје липску овцу нека отиде у ратарску школу (тј. од Мачвана који не познаје) у Шапцу па ће је најбоље осмотрити без да би је овде описивао. Могу рећи само то да је то овца са сложеним привредним, особинама:

1. месо има добро и одлично је за јело;

2. млеко има добро, од кога се прави чувени липски сир и

3. једино што јој се мора пребацити да нема добру вуну; вуна јој је више оштрикава, али се ипак са успехом употребљава за домаће потребе. Ко хоће од Мачвана да узима овце најбоље је да отиде сада и покупује јагњаца и стиме ће их још боље прилагодити своме месту. Према томе ја препоручујем Мачванима липску овцу коју би са успехом гајили по горе описаном начину.

Драгутин Тодоровић
— свршени ратарац —

Белешке

Конзервисање грашка и боранија. — Конзервисање грашка и боранија описано је са свима детаљима у књижници *„Конзервисање воћа и поврћа“* од Д-р В. Стојковића, која се може набавити по цени од 3 дин. код Српског Пољопривредног Друштва у Београду. Отуда и не мислимо овде износити како се тај рад у пракси изводи. Желимо само да скренемо пажњу на извесна стечена искуства у погледу конзервисања боранија у теглама у претпрошлој и прошлој години, те да се и они, који се буду бавили тим послом у овој години, њима користе.

У упутству г. Стојковића наведено је да посољено и сложено поврће у тегли (боранија, грашак) треба прелити врућом водом а поред тога додати и по две кашике сока од лимуна или три кашике сирћета, те да би се конзервисање што боље извело. У место сока од лимуна или сирћета може се употребити парадајис. Може се у врућој води, која се употребљава за преливање тегли с поврћем размутити парадајис ако је сувише густ, па тако разблаженим парадаисом прелити сложена боранија или грашак у тегли. Ако је парадајис редак, онда га само за-

грејати до кључања, па њиме прелити боранију у тегли. На тај начин унеће се у теглу са парадајисом потребна количина киселине, која ће заштитити довољно поврће од штетног утицаја бактерија, — те онда није потребан ни сок од лимуна ни сирће — а поред тога парадајис ће дати боранији и грашку врло добар и пријатан укус, па буди какво јело да се од тог поврћа правило.

Чак се може у таквој тегли при употреби издвојити доливени парадајис и употребити за чорбу, а боранија, пошто се прокува може послужити као изврсна салата (грашак опет за динстовање).

Ми смо овако поступили у прошлој и претпрошлој години, па смо са постигнутим резултатима били врло задовољни. Нека и други то пробају па ће се уверити.

Д-р.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 435—450	дин. 430—435.	дин. 492.—
јечам	„ 280—290	„ 280—285	„ 264.—
овас	„ 280—290	„ 280—285	„ 300.—
кукуруз нов	„ 275—285	„ 255—260	„ 306.—

	Берлин	Праг
пшеница	дин. 288.—	дин. 455.—
раж	„ 192.—	„ 286.—
јечам	„ 168.—	„ 327.60
овас	„ 168.—	„ 360.—
кукуруз	„ 213.60 (нов)	„ 286.—

Анверс: пшеница дин. 592 40

Аргентина: пшеница. — дин. 361.20, кукуруз 254.80, овас 254.80, јечам 219.80.

Стока.

Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 21—22, преко 150 кгр. 23, преко 180 кгр. 23—24; мршаве 21 дин. франко вагон утоварене станице у Србији и Банату; у Срему и Бачкој за пола до 1 динар по килограму скупље због бољег квалитета и ближе границе.

Беч: Цене су скочиле за 500—1.500 круна. Дебеле свиње продане су по 24—25.500 круна, а меснате 25—29 000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: мађарске 11.50—12 50, данске 14—14.50, хрватске у месу 11—12 круна кгр. живе мере.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 13—15, ливерантски 8—9 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: продавани су волови I квалитета 16—17, II квалитета 13—15, босански II квалитета 10—10.50, III квалитета 7—9 по 1 кгр. живе мере. Краве боље 13—15, слабије 9—10, јунад 12—14, телад боље врсте 16.75—17.50, лошије 15.25—16 75 дин. по 1 кгр. живе мере.

Беч: цене су скочиле за 1.000—2.000 круна по килограму. Нотирани су: волови I врста 17—19.000, II врста 15—17.000, III врста 12.800—15 500, краве 14—16.000 круна килограм живе мере.

Праг: Волови и јунице 6—9, краве и бикови 6—8.50 круна живе мере. Телад заклана 12—14, овце живе 6—7 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: на овом тржишту влада застој. Старе живине нема, а нова се тек доцније очекује. На страни нема промена.

Јаја: Због поправке динара и насталих жега ситуација је на тржишту доста хрђава. Несумњиво је, да ће нагли и изненадни висок курс динара омести извоз и нашкодити му, ако не за дуже, а оно за краће време. Услед тога што се тражи већа цена него што конвенира, куповине није било.

Цене у иностранству су 140 швајцарских франака у Швајцарској, а у Лондону 10 шилинга по шоку.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 4.20, 80/85 дин. 3.30, 95 100 дин. 2.70, 100/120 дин. 2.60, франко вагон паритет Ваљево. За пекмез нема никаквог интересовања.

Француска јавља добре изгледе, Чешка неповољне за идући род. Извештаји из Калифорније потврђују раније вести о подбацивању овогодишњег рода.

Пекмез и даље потпуно занемарен и без купца.

Вино: хрватска слаба сељачка вина по 2—3 дин., вршачка слаба сељачка вина по 1.50—2 дин. Далматинска вина: бела од 10—11 процената по дин. 45 од процентног малиганда, а црна 11—13 пропената по 50 динара.

Цене виноградарским потребама и вештачким ђубретима.

Београд: плави камен 99% 14.50, рафија 12, сумпор „флористена" 4.— „двоструко рафинирани" 4,10, „Вентилатор" 4.50, рафија „Мајунго" 1 11.50 дин. Натријев тиосулфат 6 дин. кгр. Калијева со 40% 140 дин. 100 кгр. Суперфосфат 16% 200—210 дин. Кајинит 12 15% 90 динара. Све франко станица заједно са врећама.

ОГЛАСИ

КОМАНДИТНО ДРУШТВО

А. ЂЕРАСИ И КОМП.

БЕОГРАД

ТЕЛЕФОН 672

КАНЦЕЛАРИЈА
КРАЉ МИЛАНОВА 36

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Држав. Жељезница (пређе **Никола Фехер и Комп.**) има на стоваришту **ПАРНЕ ВРШАЋЕ ГАРНИТУРЕ** на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту **млинова**, једноставне и дупле, бензинске **моторе, жетелице, косачице, ваљавице, влачаре, тријере, крљаче, ручне и сточне вршалице.**

1—2

Јаја за насад од белих и јаребичастих талијанских кокоши и белих вијандота продаје Управа Ратарске школе у Шапцу по 2 динара комад.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 24. БЕОГРАД, 17. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Редовним члановима Српског Пољопривредног Друштва.

По чл. 10. Правила Српског Пољопривредног Друштва редовни чланови деле се по струкама у ове Секције:

1) Секција за земљорадњу са гранама: ратарство, ливадарство, воћарство, виноградарство, повртарство;

2) Секција за сточарство с гранама: коњарство, говедарство, овчарство, козарство, свињарство, живинарство, пчеларство, свиларство, рибарство, ветеринарство.

3) Секција за шумарство и лов.

4) Секција инжињерско-техничка са гранама: пољопривредно инжињерство, грађевинарство, справе и машине, технологија и остале промењене науке у пољској привреди.

5) Секција за пољопривредне установе, организације и законодавство: домаћинство, просвећивање, настава, хигијена, пољопривредна економија, задругарство, продајне и прерађивачке организације, пољопривредни кредит, пољопривредна осигурања пољопривредни закони и т. д.

Досадањи редовни чланови уписују се сами у једну или више секција; ко се не упише ни у једну секцију престаје бити члан.

Овим се позивају сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва, да се у року од месец дана од овог позива јаве писмено Српском Пољопривредном друштву са назначењем у коју се секцију уписују.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр, 4352 22. маја 1923. године у Београду.

Најхитније потребе у погледу организације нашег сточарства.

Према подацима Генералне Дирекције Царина било је у години 1922 извезено из наше државе 105.385 комада говеди у вредности од 256,768.125 дин. и 117.401 комада свиња у вредности од 157,513.222 дин; осим тога свежег меса и месних производа извезено је 21,580.480 кг. у вредности од 280,515.659 дин. Заборавити не смемо ни то, да изнаша само вредност извезених јаја 267,600.600 дин., што значи 8% од укупног извоза.

Из свих података види се, како велике суме новаца нам доноси сточарство, које је још на доста примитивном степену, а које баш има најбољих услова за повољан развитак. У интересу наше земље је, да своју интелектуалну снагу уложимо у то, како би једној таквој корисној грани могли пружити могућност за повишење производње, не толико у погледу броја, као у погледу квалитета стоке.

У првом реду потребно је, да се нашим сточарима покаже јасан пут, којим треба да иду у циљу повишења својих прихода из сточарства. Овоме путу треба према новоствореној ситуацији после уједињења да се наново даде правац. Моментано је по моме мнењу пре свега потребно:

1) Да се изради односно попуни и објави за читаву државу један добро проучени *програм за унапређење сточарства*, код којег треба да сарађују сви истакнути стручњаци, који су својим практичким радом у сточарству постигли повољне успехе. Такав програм, за чије извођење треба прибавити буџетске могућности, треба да се у народу изнесе на јавност и треба да се дуљи низ година консеквентно изваља.

2) У смислу предњег програма припремити и донети *закон за унапређење сточарства*, који ће обухватити главне тачке запатног програма. Као најважнију тачку таквог закона сматрам свакогодишње лиценцирање приплодњака, то јест комисионални преглед и оцена свих мушких при-

плодних грла. За најбоље бикове треба да се том приликом дају награде, да сточари добију више подстрека за држање добрих и ваљаних мушких приплодних грла. За те сврхе треба да се унесе довољна сума у буџет. Поред тога треба, да тај закон регулише прописе за одржавање сточарских изложби и стварање домаћих одгајилишта за приплодњаке, да тиме избегавамо, да не иде превише новаца у иностранство. За све ове потребе треба да закон продвиди потребна покрића у буџету.

3) До доношења сточарског закона треба да се издају среским и окружним економима и ветеринарима *привремена упутства*, у коме правцу имају да упливишу и раде на унапређењу сточарства. У сваком округу има нешто врло добрих сточара, који су своје чопоре добром храном и негом подигли на виши степен него њихова околина. Такови запати треба да постану расадници добре стоке. Овде се показује захвалан рад за саветнике у сточарству. Ти органи треба, да стоје у сталној вези с таковим сточарима, нудећи им своју помоћ код одабирања за приплод. А у првом реду да их упућују за одгајање добрих приплодних бичића, који произлазе од најбољих крава. На тај начин створила би се без великих новчаних жртава одгајилишта за бикове и друге врсте домаће стоке, која би производила за потребе свога округа потребан број добрих и аклиматизираних приплодњака. На другој страни опет треба наћи примерне сточаре за прихватање добре стоке, да се добра крв што више шири у народ. Тиме би се најбрже ослободили и разрешили страног уплива. Свакако су издаци мањи, ако пренесемо из иностранства начин и методу рада него страну стоку. Сигурно је увоз стоке, где је већ започет још потребан, а треба га по нацрту удесити за поједина места, да се скупоцена грла не изгубе већ да дођу до пуног изражаја. Чим више се хоћемо ослањати на домаћу стоку тим више треба саме сточаре увести у рад око унапређења стоке. Такве ствари кажу се на брзу руку, али како учи искуство, треба зато много ситног и пожртвованог рада и поверења од стране народа.

Треба имати на уму, да су све мере за унапређење сточарства узалудне и немају правог успеха све док сточари сами у смислу ових мера неће да раде. Зато у првом реду треба, да се код сточара буди разумевање за важност њиховог рада, треба им дати тим више подстрека, да добију више воље и љубави за боље гајење стоке. Свесни си морају бити, да имају у рукама материјал, из кога се може створити добрим радом добра стока, знати морају, да се унапређење сточарства може вршити само уз њихову активну сарадњу, па било то у погледу стварања подесних услова за сточарство (производња веће количине и боље сточне хране, подизање бољих стаја и т. д.) или у погледу одабирања најбољих комада за приплод.

Има још безброј других потреба у сточарству. За данас сам хотимице истакнуо само оне тачке, које сматрам најхитнијим и за наставак инзтензивног рада на сточарству најпотребнијим. Тај рад је потребан, ако нећемо да заостанемо сувише далеко иза осталих земаља; тај рад је користан, пошто нам може подићи и побољшати производњу

ПОДЛИСТАК

Негдашња култура пиринча, маслина и дудова у Херцеговини.

(Наставак).

Али-паша Ризванбеговић—Сточевић владао је Херцеговином као везир 19 година (1832—1851). Ова, за тадање прилике прилично дуга владавина добро дошла је тамошњем народу, док су у Босни услед непрестаних промена везира, владали немири. Као домаћи син, Али-паша је настојао, да што више помогне своме херцеговачком народу без разлике вере. Особито га је интересирао узгој културног биља.

Интересантне податке о тадањој култури пиринча маслина и дудова у Херцеговини налазимо у једној студији, коју је написао дугогодишњи заслужни кустос Земаљског Музеја у Сарајеву г. Д-р Карло *Пач* у 64. свески: „Mitteilungen der Geografhischen Gesellschaft“ — Wien. 1922.

Пиринач.

На своме путовању 1833. године у Румелији упознао се је Али-паша са културом пиринча. Када је пошао кући, повео је и једног стручњака, именом Мустава-агу Пиринцлију из Татар-Пазарџика на Марици, познатог краја за културу пиринча. Са споменутим стручњаком отишао је још исте године на његов посед у Вељаке у љубушком пољу, да на лицу места одабере земљиште на којем би се могао пиринач гајити и проучи водене прилике, ради натапања. Године 1834. одпочело се је са сејањем пиринча у Вељацима, а мало за тим у Новим Селима.

Његовом су примеру следили велики поседници Бези Капетановићи на мочварном делу Разтока и сељани особито у Студеначком Пољу. — Са истом културом покушавало се је убрзо и на Јасеници, десној приточици Неретве, која утиче близу Буне, летниковцу Али-пашином, у Неретву и у далматинском селу Вид, старој Нарони. Овде се је за културу пиринча особито заузео врло вредни свештеник дон Бариша Ереш. Пиринач је добро рађао и на старим рушевинама и око Бара; након смрти тога свештеника престала је и култура пиринча.

Још је у најживљој успомени остала култура пиринча у Студенцима, где ми је 8. маја 1907. године дао интересантне податке Перо Алиловић тежак (61 год. стар).

Цела средина Студеначког Поља, више него 50 хектара била је у колико се је могла топити једна пиринчна њива. За натапање су служила врела Студенчица, Горње

и тиме наше приходе; тај рад јесте и могућ и код народа би био радо прихваћен, како ми је то из искуства познато.

Срдачна је моја жеља, да би Оделење за сточарство код Министарства Пољопривреде и Вода успело у томе да побуди и изазове за ову корисну грану наше привреде онај интерес, који та грана заслужује, и да у вези тога може наставити и организовати интензиван рад око унапређења сточарства барем у оним пределима наше земље које имају најбоље природне услове за напредак сточарства.

Јос. Зиданшек.
инж.

ИЗ РАТАРСТВА

Изградња гнојишта и јаме за гнојницу*).

Без уређеног гнојишта и јаме за гнојницу не може бити напретка у земљорадњи. Тко икако може, треба да озида гнојиште и јаму и да цементира (бетонира) под у стаји. Без тога није могуће спречити губитак гноја и гнојнице.

Уређено гнојиште и јама за гнојницу и уређен под у стајама велики је капитал свакога земљорадника. Тко год је стога могућ треба гнојиште, јаму за гнојницу и под у стајама да озида и подзида и да удеси тако, да се ни кап гнојнице (осоке) не изгуби, да се гнојница не циједи и губи из гноја и да киша и вода не испирају гној. Најбоље је да се све то изради од цемента или бетона. Како све то треба радити и уредити, ево овде упута.

Гнојиште и јама најбољи су, кад се озидају цементом (бетоном). Озидати се мора дно и околни зидови. Где има доста камена, може се гнојиште и јама озидати из камена, да се уштеди цемент, али место вапнене жбуке (облоге) мора свакако бити цементна жбука.

*) Из књиге *Како треба радити земљу* од М. Новаковића.

Осим изградње гнојишта и јаме, треба свакако цементирати под у стаји и гнојницу извести у јаму.

Величина гнојишта и јаме. — Средњи земљорадник, који може држати и добро хранити 10 грла крупне стоке (одраслих говеда и коња), треба за ту стоку стају, која има око 60 квадратних метара простора. За тај број стоке довољно је гнојиште, које има око 30 квадр. метара простора, н. пр. 6 м. дуго и 5 м. широко. Јама за гнојницу у том случају доста је велика, ако има нешто више од 2 кубна метра садржине, да дакле буде изнутра 1 и по метра дуга, 1 м. широка и 1 и по метра дубока. У ту јаму може да стане око 20 хектолитара гнојнице, а то је доста.

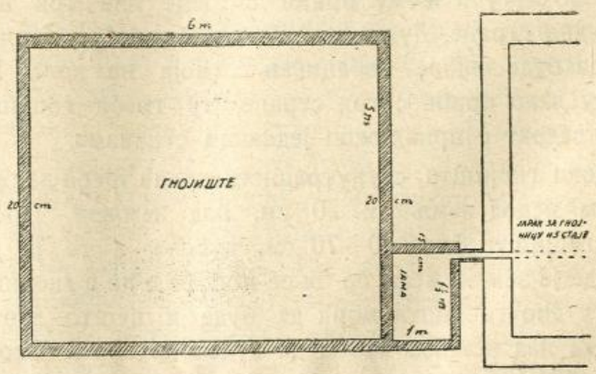

Гнојницом треба често поливати гној, а осим тога она се с јесени, зими и у рано пролеће може увек, кад год није земља премокра, извозити на луцерну и ливаде, а и на њиве и врт. Јама се дакле не може препунити ако и није велика.

У високим горским крајевима, где има мање оранице, а више ливада и пашњака, треба већа јама за гнојницу, а мање гнојиште, него у другим крајевима.

Облик и смештај гнојишта и јаме. — Гнојиште

Врило, Вакуп и Врило у Доњим Студенцима, који се налазе на североисточном рубу долине од којих се је по њивама с пиринчом спроводила вода главним и покрајним јарцима, који се још и данас виде. Пиринач се је сејао, пошто се земља нађубри и узоре на натопљену њиву; кад пиринач концем септембра сазри, сва се вода испуштала. Жњело се је као и жито српом па везало у снопове. По стрњики је пасла стока. Вршило се је као и сада на гумну са коњима. Дрвеном лопатом би се пиринач на арману (гумну) провејао према ветру, а после би се у костретним врећама (арарима, чувалима) гонио у ступе, да се омлати (од кошуљице). Прву такову ступу начинио је Мустафа Ага Пиринџлија у Ораховљу, југо-западно од Витине, а после су на исти начин сграђене у Студенцима код Вакуп-Врела и Водопада Кравице у Витину, Пробоју, Крупи и Мостару.

Али мало по мало, почела је да попушта култура пиринча у Студенцима, као и у целој долини Требижата. Посао око уздржавања јарака, регулисање стања воде и плевњење од корова, постаде од једном тегобан, али и смрад устајале воде, па комарице, маларија, беху несносни, а смртни случаји учестали. У самим беговским конацима на Витини, лежало је често по 20 особа од ове болести. На доњем крају Студенчице — долине престало се је још 1786. године са културом пиринча. Код Вакуп-Врила било је под пиринчом још 1879. године око 4 хектара у Луци и Кршу. Мјесто пиринча одпочео се је сејати сјерак, кукуруз и подизати виногради.

У Новим Селима гајили су пиринач сами бези—кмети нису хтели — и то на левој обали Требижата у махали Лазине и 1 км. једном од другог удаљеном потесу Смрдељ и Хасиновац. У првом је било посејато 8, а у другом 0.8 ха. Након неких пет, односно две године, напуштена је и ту култура пиринча.

Херцеговачки пиринач, т. зв. мочварски пиринач, био је врло цењен, и био је познат у босанско-херцеговачкој трговини под именом „Пиринач—Љубушак“ и „Љубушки Пиринач“. — Народ га је волео јести него талијански, од којега је свакако само лошија врст уважана преко Тријеста. Најбоље је успевао у Вељацима. Што је преко домаће потребе остајало, продавато је у Мостар и Сарајево. Ока (1 кг. 283 г.) коштала је у Мостару 0.40—0.50 дин.

Г. *Темељ* наводи, да је 1864. године родило 2000 центи, а *О. Блау*, конзул северо-њем. савеза, цени жетву пиринча 1867. године на 40.000 кг. Исти писац цени род пиринча 1868. године на 150 000 кг.

— Свршиће се —

треба изградити близу стаје, да се на њега може лако избацивити гној. Тко има више стаја, тај нека гнојиште смести између њих или бар близу њих, ако између њих не би било места.

При смештају гнојишта треба пазити на то, да с двије стране гнојишта могу прићи кола к њему, ради лакшег избацивања гноја.

Јама за гнојницу мора се изградити уз само гнојиште, али она треба да буде и близу стаје, да гнојница има што краћи пут из стаје у јаму. Осим тога треба гледати, да и к јами могу прићи кола и да јама не стоји на путу колима, кад прилазе гнојишту.

Гнојиште треба да буде четвороугласто и по могућности дугуљасто, т. ј. дуже него шире, особито онде, где кола не могу к њему прићи с двије или три него самô с једне стране. Дужа страна треба да буде уз колски прилаз, да буде лакше избацивање гноја на кола. Где кола могу лако прићи с три стране, ту треба гнојиште да буде квадрат с приближно једнаким странама.

Зидови гнојишта с унутрашње стране треба да буду 30—50 см. испод земље и 20 см. над земљом. Према томе ће гнојиште бити 30—70 см. дубоко, а то је довољно. Где је земља мека, па би се могла слећи и гнојиште пуцати, ту дно гнојишта мора да буде и нешто дубље, али и онда над земљом треба да буде бар 20 см. високо.

Дно гнојишта треба да буде посве равно, не нагнуто. Равно мора бити и онда, ако је земља нагнута на једну страну. Цијело дно гнојишта мора осим тога бити на доњој, чврстој земљи, а не на горњој мекој земљи. Где земља није равна, треба је откопати толико, да дно свуда седне на чврсту земљу. Ако би ради тога гнојиште морало бити и нешто дубље, то се ипак мора тако урадити.

Јама мора бити уз само гнојиште и то дужа страна јаме треба да је уз гнојиште, па ће се уштедити нешто бетона. Тко има више стоке од 10 комада, треба да направи не само веће гнојиште, него и већу јаму. Место 1 м. ширине и 1 и по м. дужине треба направити јаму с 2 м. дужине и 1 м. ширине.

Јарак из стаје треба да води гнојницу у јаму, а не у гнојиште. И онај дио јарка, који је између стаје и јаме, треба озидати, али га с горње стране треба оставити отворена (као и у стаји), да се може покрити даском или циглама и да се може лако отворити и очистити, ако би се затворио.

У зиду (бетону) између гнојишта и јаме треба направити отвор, висок 10 а дуг 20 см., да се сувишна гнојница може кроз њега циједити из гнојишта у јаму. Овај отвор треба да буде 10—15 см. изнад дна гнојишта, да се гној никад не може сасвим исциједити. У овај отвор треба, ближе нутрини гнојишта узидати окомито 2—3 гвоздене шипке, да не би слама и гној из гнојишта излазили у јаму и да се отвор не би затворио.

Рад с цементом. — За цементирање (бетонирање) гнојишта, јаме и пода у стаји треба за оволику стају, гнојиште и јаму свега око 15 кубних метара бетона (т. ј. смесе цемента и пијеска). Од тога иду двије петине т. ј. 6 кубних метара на под у стаји, а три петине т. ј. 9 кубних метара на гнојиште и јаму. За то је нужно 30 товара цемента, од тога 12 мтц. (двије петине) за стају, а 18 товара (три петине за гнојиште и јаму).

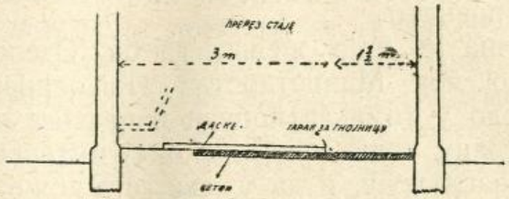

За бетон треба наћи тврди пијесак т. ј. шљунак или камен тученац. Пијесак треба да буде измјешан, крупни са ситним, и у њему не смије бити земље, блата ни друге какве нечистоће. Зато треба наћи чист пијесак и прије мијешања са цементом треба га још опрати водом. На шест дијелова пијеска довољно је да се мијеша један дио цемента. За цементирање стајског пода не ваља прекрупан пијесак.

Зидови гнојишта треба да буду 20 см. дебели, зидови јаме 15 см., а дно гнојишта и јаме и под у стаји не требају да буду дебљи од 10 см. — Јарак у стаји за отицање гнојнице довољно је да буде 5 см. широк и 2—3 см. дубок.

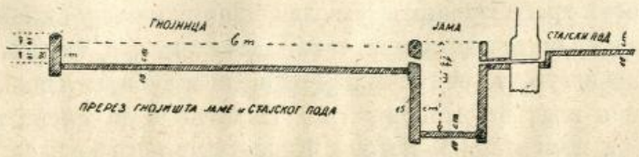

Дно и зидови гнојишта и јаме треба изнутра и с поља загладити цементном жбуком, (облогом) да се затворе све шупљине и да се гнојница не би губила. Загладити треба и јарак за гнојницу у стаји. За ову жбуку треба узети ситни пијесак и нешто више цемента. Жбука се на бетон не смије метати на дебело, јер би пуцала и отпадала, него сасвим на танко, тек да се бетон добро заглади. Загладити се мора бетон одмах чим се озида, а не чекати с тим послом.

Стајски под не треба заглађивати цементном жбуком, али се код посла мора смјеса цемента и пијеска добро збијати, па ће се при том бетон доста добро згуснути и заравнати.

Кад се бетон озида, треба га неколико дана сваки дан полијевати водом, да отврдне.

Простор испод јасала у стаји не треба цементирати, него треба набити иловачом.

Пошто је бетон хладан, било би добро, да се на бетонски под у стаји положе даске, особито у крајевима где има мало настора.

* * *

Овом су чланку приложене и слике (нацрти), како треба да изгледа гнојиште, јама за гнојницу и стајски под, ако се израде према горњим упутама. На слици је узета величина гнојишта и јаме за 10 комада крупне стоке. За тај су број стоке свуда означене дужине и ширине гнојишта и јаме.

На слици је гнојиште смјештено са стране стаје. Гнојиште се може смијестити и иза стаје, а у крајњем случају и пред стајом, но то није згодно. Али ако мора бити, може. Јама је између гнојишта и стаје и у њу из

стаје тече гнојница уским и покритим јарком. Пошто је под у стаји цементиран и на њем направљен тај јарак, који је изведен у цементирану јаму, то се ни кап гнојнице не губи. Исто се тако гнојница и из гнојишта може циједити само у ову јаму.

На слици се виде и даске положене на цементираном поду у стаји.

Према величини посједа равна се и број стоке и величина стаје, гнојишта и јаме. Овдје, на доњој таблици, је израчунато, колико треба да је гнојиште и јама и колико треба цемента за 5, 10 и 15 грла крупне стоке.

Простор у стаји, величина гнојишта и јаме и потреба цемента.	за број комада крупне стоке (одраслих коња и говеда)		
	5	10	15
Простор у стаји, квадратних метара	30	60	90
Величина гнојишта, квадратних метара	15	30	45
Садржај јаме, хектолитара	10	20	30
За стајски под, гнојиште и јаму нужно је кубичних метара бетона	$7^1/_2$	15	$22^1/_2$
За све то нужно је товара цемента	15	30	45
Од тога треба за под у стаји $^2/_5$ или товара	6	12	18
а за гнојиште и јаму $^3/_5$ или товара	9	18	27

Тко никако не може да цементира или озида и гнојиште и јаму и под у стаји, тај нека бар цементира јаму за гнојницу, те у њу изведе гнојницу из гнојишта и из стаје. А гнојиште нека лијепо ископа и добро га набије изгњеченом иловачом, те га опкопа тако, да вода не може ни од куд у гној нити да може куда гнојница из гноја него у јаму. Тако исто нека набије и под у стаји и гнојницу изведе у јаму. И тако ће ипак сачувати више гнојнице, него досад, кад је она текла на све стране, јер нико није на њу пазио ни за њу марио.

БЕЛЕШКЕ

Пренос кошница. — Према даљини ми можемо кошнице пренети на леђима, колицама или колима. Том приликом ми морамо обратити велику пажњу, да се кошница брижљиво упакује у нарочитом платну, које ће потпуно покрити кошницу. Паковање и пренос треба да се изврше увече, када се све пчеле, обустављајући рад, враћају у кошницу. Кошница се мало надими на њеном отвору за улаз. Док је једно лице подиже, друго простире платно на равном земљишгу, затим кошница се постави на платно. Најзад обадва лица поново савијају платно тако, да кошница буде сасвим повијена.

Пренос на леђима врши се на исти начин, којим сељаци са вршидбе преносе вреће жита на леђима, да би га сместили у амбар. Нема никакве тешкоће за поменути пренос, а још мање на колима; једино што кошница треба да стоји у усправном положају. Шта се тиче пак преноса на колицама, ни ту нема никаквих тешкоћа, али само треба припазити, да кошница одржи усправан положај, јер буде ли кошница намештена водоравно, биће веома штетно за рамове, који ће се један на другог увалити.

Љ.

ГЛАСНИК.

Сајам мустара (узорака) у Београду. — Попут других држава и у нашој је држави отпочето приређивање сајмова (вашара) мустара из индустријске радиности трговине и пољопривреде. Као и у другим државама тако и у нас те сајмове приређују поједине вароши. Тако је у Немачкој чувени сајам који се сваке године приређује у Лајпцигу, као што је некада и у Русији био чувен сајам у Нижњем Новгороду. Ту се стичу посетиоци из целог света, тако да и ти сајмови имају у неколико и међународни карактер. У Чехословачкој и Немачкој Аустрији после рата редовно се приређују сајмови с великим рекламама. У нашој држави први је такав сајам био у Љубљани, а затим у Загребу. Две године већ у тим местима могло се на тим сајмовима прегледати шта се и колико се после рата у тамошњим нашим покрајинама постигло у индустрији, занатству и пољопривреди, па да се том приликом постигну и врло опсежни трговачки закључци. То је био пут да произвођачи и трговци из разних крајева наше државе ступе у ужу трговачку везу, и да се у земљи набаве многи артикли који, мислило се, морају се само са стране увозити. И најзад, сајмови су били и места за нацијоналне манифестације, зборове и разговоре, на којима су расправљана и многа стручна економска питања од интереса за целу државу или за покрајине.

Било је доиста мало непријатно што је престоница наше уједињене државе у томе заостала. Истина је, да она има још много да залечује ратне ране, па оскудицу новчану и др, али је ипак непријатно било, што се не јављаше баш никаква иницијатива и за приређивање сајма у Београду. Ту тишину прекинула је Управа Београдске Трговачке Омладине. На Св. Ћирила и Методија председништво Б. Т. Омладине сазвало је конференцију од преко 30 изасланика министарстава, општине града Београда, комора и осталих важнијих привредних удружења у Београду. Срп. Пољопривредно Друштво заступао је председник. Изређала су се неколико говорника и сви са мишљењем и жељом, да се и у Београду приреди сајам, још у овој години, и донета је о томе *једнодушна* одлука, с тим да се извршење припрема и осталих послова повери једном *комитету*, који ће се саставити од изасланика министарстава, комора и осталих привредних удружења у Београду. Расписаће се позив ради делегирања изасланика, и чим се о одређивању изасланика извести председништво Б. Т. Омладине, приступиће се конституисању комитета.

Ми усрдно поздрављамо ову одлуку, којој ми придајемо велику важност; и верујемо да ће Срп. Пољопривредно Друштво својом сарадњом потпомоћи да се постигну најбољи успеси. — — Ђ.

Излет питомаца I. год. практичне пољопр. школе округа тимочког. — На други дан Духова допутовали су из Зајечара 26 питомаца ове школе, на челу са окр. економом г. Стеваном Лукићем, ради разгледања Београда и његове околине. Првога дана разгледали су Топчидер и све објекте Топчидерско Економије. Управа Топчидерске Економије том приликом указала им је гостопримство, дајући им спремљени локал за преноћ-

ћиште. Другог дана дошли су у Београд, где су разгледали етнографски и народни музеј, Српско Пољопривредно Друштво, Савез Земљорадничких Задруга, град, па и саму Престоницу.

Маршута им је била одређена: Зајечар—Топчидер—Београд—Смедерево—Неготин—Зајечар.

Из Београда кренули су се лађом за Смедерево, где ће свратити да обиђу и разгледају чувене смедеревске винограде, државни лозни расадник, као и историјске знаменитости града Смедерева. Одавде, продужују пут лађом за Неготин—Буково, да разгледају интернатско уређење Винодељске воћарске школе са свима њезиним пољопривредним објектима.

Од коликог је значаја, приређивање оваквих поучних излета за нашу пољопривредну школску омладину није потребно то нарочито ни истицати, кад се зна да се овим начином највише задобијају практична и очигледна искуства, која ће им донети велике користи, пошто су у вези с излетом разгледање, посматрање и упоређење свега онога нашто се уз пут наиђе.

С погледом на важност оваквих излета, желети је да се и остали окрузи — самоуправне власти — угледају на овај округ, који је после ослобођења био међу првима, не жалећи материјалних средстава за усавршавање и васпитање своје омладине.

Ћатић.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 440—445	дин. 425—430.	дин. 533.—
јечам	„ 280—290	„ 280—285	„ 292.50
овас	„ 280—290	„ 280—285	„ 331 50
кукуруз, нов	„ 275—285	„ 250—255	„ 338.—

	Берлин	Праг
пшеница	дин. 254.10	дин. 476 —
раж	„ 216.—	„ 294.—
јечам	„ 194.40	„ 250.—
овас	„ 184.80	„ 392.—
кукуруз	„ 218.40 (нов)	„ 250.—

Анверс: пшеница дин. 551.75

Аргентина: пшеница. — дин. 385.92, кукуруз 272 86, овас 262.85, јечам 236.68.

Стока,

Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 20—21, преко 150 кгр. 22, преко 180 кгр. 22—23; мршаве 20 дин. франко вагон утоварене станице у Србији и Банату; у Срему и Бачкој за пола до 1 динар по килограму скупље због бољег квалитета и ближе границе.

Загреб: првокласне дебеле од 160 кгр. тежине 23.50,—25 дин., лошијег квалитета 20 50—22 дин. 1 килограм живе мере.

Беч: Цене су скочиле за 500—2.000 круна. Дебеле свиње продане су по 26—27.500 круна, а меснате 26—31.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: данска назимад 13—14, данске крмаче 8—9, хрватске 12.50—13, југословенске дебеле 10 50—12 дин. I. кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 36—38, сланина 34—36, суво месо 34—38, шунке димљене 50—60, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 12—14, лиферантски 7—8 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—6 дин. килограм, по станицама.

Загреб: продавани су волови I квалитета 13.50—15, II квалитета 12—13, босански II квалитета 9.50—10.50, III квалитета 6.50—8.50, по 1 кгр. живе мере. Краве боље 13—15, слабије 7—9, јунад 12—14, телад боље врсте 15—16, лошије 13—15 дин. по 1 кгр. живе мере.

Беч: цене су пале за 1.500—2.500 круна по килограму. Нотирани су: волови I врста 16—17.000, II врста 14—15.800, III врста 12—13.500, краве 12—16.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: цене југословенским говедима 6.50—7 круна килограм; осталих провинција: волови и јунице 6 50—8, краве и бикови 5.50—8 круна кгр. живе мере. Телад заклана 12—13, круна. Шкопци живи 6—6.50, јагњци 4 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: Београд: нова живина још не стиже, а старе нема. те је ово тржиште у потпуном застоју.

Јаја: Београд: скок динара није имао реакцију и цене у земљи нису могле бити повећане због пада страних девиза. Цена роби у земљи бољег квалитета било је 1.10, а слабијег 0 90 и 1 динар по комаду. Цена у Швајцарској, скочила је на 155—160 швајцарских франака по сандуку, а у Лондону је цена 10 шилинга и 9 пенса 120 комада.

Воће и пиће

Суве шљиве: 70/75 дин. 4.20, 80/85 дин. 3.30, 95/100 дин. 2.70, 100/120 дин. 2.60, франко вагон паритет Ваљево. За пекмез и даље нема никаквог интересовања.

Вино: Цене слабим винима рапидно падају, нарочито услед слабог извоза и врло повољних изгледа у многим виноградарским крајевима на бербу грожђа и производњу вина. Услед овога многи су винарски трговци и произвођачи у великим губицима.

Цене виноградарским потребама и вештачким ђубретима.

Београд: плави камен 99% 14.50, рафија 12, сумпор „флористела" 4.— „двоструко рафинирани" 4,10, „Вентилатор" 4.50, рафија „Мајунго" I 11.50 дин. Натријев тиосулфат 6 дин. кгр. Калијева со 40% 140 дин. 100 кгр. Суперфосфат 16% 200—210 дин. Кајинит 12—15% 90 динара. Све франко станица заједно са врећама.

ЗАПИСНИК.

XI. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у Дому Друштвеном 14. марта 1923. г. у Београду.

Били су присутни: Председник: г. Паја Т. Тодоровић, потпредседник г. Др. Веља Стојковић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Никола Ж. Петровић, Павле Петковић и Софронија Партонић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен са мањим изменама записник од прошле седнице.

II.

За разрађивање програма рада за ову годину читане су тачка по тачка усвојеног програма рада и за ниже изложене тачке одлучено је:

1) да се за извођење III. тачке програма, одреди ужи Одбор у који да уђу чланови Управе: г. г. А Рашковић и С. Партонић и инспектор за Подружине а који ће реведирати Правилник за окружне Савезе Подружина.

2) За извођење тачке IV. да Друштво позове Подружине да израде распоред практичних предавања, и да иста саме изводе или ако су оне зато у немогућности, послати им помоћ.

Друштво ће извршити распоред предавања, приређиваће их и по својој иницијативи, кад се од Подружина добију потребни извештаји, подаци.

3) За извођење тачке V, да се поступи као и по тачци 4.

4) За извођење тачке VI, да се умоли члан Управе г. Др. В. Стојковић да ову тачку са инспектором разради.

5) Рад за извођење тачке VII. да се повери Одбору у који да уђу чланови Управе: г. г. В. Стојковић и С. Партонић поред инспектора за Подружине.

6. За тачку X. да се упути Књижевном Одбору, да да детаљно мишљење за њено извођење,

7) По тачци XI. да се одреди Одбор у који да уђу чланови Управе: г. г. А. Љ. Поповић, А. Рашковић и П. Петковић. Са овом тачком су у вези и тачке: XII., XIII. и XIV.

8) За извођење тачке XV., да се упути на мишљење Књижевном Одбору.

9) За XVI. тачку, да се упути надлежним Секцијама,

10) за XVII. тачку, да се упути Књижевном Одбори да поднесе детаљнији предлог, нарочито о повишењу хонорара.

11) за XVIII. тачку, да се одреди Одбор који ће израдити Правилник и програм о наставном плану а у који су изабрани чланови Управе: г. г. Др. В. Стојковић, А. Јовановић и В. Радовановић.

12) За XIX. тачку: позвати преко Тежака, подружине и њене чланове, да обрате што већу пажњу на производњу семена од пићних биљака; да ће то семе Друштво откупљивати по повољним ценама ако исто одговара условима; да ће лица, која се истакну производњом доброг и чистог семена бити награђивана; и да се изабере Одбор, који ће израдити предлог организације за производњу семена у који да уђу редовни чланови: г. г. Др. Добра Тодоровић доцент Универзитета и члан Управе Никола Петровић и почасни члан г. Стебут шеф огледне Станице у Точидеру.

13) За XX. тачку, да Набављачки Одбор предложи одакле ће се набавити машина.

14) За XXI. тичку, да се одреди Одбор, који ће израдити предлог за путовање, у који су одређени: г. г. А. Јовановић, В. Радовановић и Рашковић.

А за остоле тачке оставља се администрацији да по њима даље ради.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора:

1. По понуди Бр. 1681. за сумпор усвојено је мишљење Набављачког Одбора и одлучено: да се сумпор не набавља, пошто га Друштво има у довољним количинама;

2. По понуди Бр. 2277. за зелену галицу, усвојено мишљење Набављачког Одбор и одлучено: да се галица не набавља, пошто Друштву није потребна;

3. По понуди Бр. 2202. о понуди за млинове, усвојено мишљење Набављачког Одбора и одлучено: да се ове справе не набављају, пошто су Друштву непотребне;

4· По извештају Бр. 2278. Кузмана Николића, пошто Набављачки Одбор није дао никакво мишљење, одлучено: да се сачека одговор од Савеза Срп. Земљ. Задруга на питање о набавци копачица.

IV.

Прочитана је молба Бр, 2304. г. Душана Ћатића окр. економа у пензији, којом моли да га Друштво запосли на положају свог чиновника. — Одлучено, да се г. Ћатић постава за пасара са платом од 2[illegible]0 динара месечно и додатком од 24,50 динара дневно, а да отправља дужност администратора Тежака, но с тим да му плата с додацима не може изнети више од 990 динара месечно.

V.

Члан ужег Одбора за избор инспектора г. Александар Јовановић реферише о поднетим молбама пријављених лица за инспектора и о одлуци ужег одбора, који је од пријављених предложио два кандидата, који имају најповољнијих услова за овај положај. Одбор је одлучио: да се од предложених кандидата изабере и постави за инспектора за Подружине г. Драгиша Лапчевић са принадлежностима назначеним у стечају: годишњом платом од 6000 динара, личним додатком на скупоћу по 35 динара дневно и по 5 динара дневно на члана од породице, који по уредби државних чиновника и службеника на то имају право. За остале услове, које је г. Лапчевић ставио у својој молби, Управа је необавезна и то ће се питање доцније расправљати.

За овим је покренуто питање о избору сталног секретара Друштвеног. — Одлучено: да се распише стечај за избор сталног секретара, са роком пријаве од месец дана.

VI.

Прочитан је акт Бр. 2260, којим школа за сеоске домаћице Друштва за просвећивање жена извештава, да ће 21. и 22. т. м. одржати испите својих ученица, па моли Друштво, да одреди свог изасланика да испиту присуствује. — Одлучено: да се за изасланика Друштвеног одреди члан Управе г. Вића Т. Радовановић, коме признати путне трошкове по рачуну.

VII.

Прочитана су мишљења Подружинског инспектора по актима Бр. 954 и 2118 по којима је одлучно:

1. да се пољопривредној подружини у Брезовици (срез Трстенички) одобри кредит од 10.000 динара; и

2. Да се пољопривредној подружини у Аранђеловцу одобри кредит у суми од 10.000 динара.

Обе Подружине да издаду обвезнице прописно написане, потписане и потврђене полицијском влашћу.

VIII.

Саопштена је молба бр. 2138 г. Мирка Димитријевића економа Друштвеног, којим тражи, да му се одобри по свету лекарском осуство два месеца т. ј. до *1.* маја т. г. — Одбор је одлучио: да се г. Димитријевићу одобри тражено осуство до 1. маја тек. год.

Члан Управе г. Д-р. В. Стојковић саопштава, да је примио писмо од шефа одсека за пољопривредну пропаганду у Америци, којим извештава: да ће нам упутити једну своју службеницу ради проучавања пољопривредних прилика код нас, нарочито, домаћичких школа и дечијих пољопривредних клубова, па је молио, да јој за време њеног бављења код нас укажемо гостопримство". Саопштавајући ово г. Стојковић моли Друштво, да ову Америчку службеницу прими као свог госта, која ће се код нас бавити до 2 месеца и тиме да се бар у неколико одужимо Америци за учињена нам доброчинства. — Одбор је одлучио већином гласова: да се овај предлог начелно усвоји, с тим, да г. Стојковић на једној од идућих седница реферише, колика је сума потребна.

Са овим је закључена седница.

ОГЛАСИ

КОМАНДИТНО ДРУШТВО

А. ЂЕРАСИ И КОМП.

БЕОГРАД

ТЕЛЕФОН 672

КАНЦЕЛАРИЈА
КРАЉ МИЛАНОВА 36

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Држав Жељезница (пређе **Никола Фехер и Комп.**) има на стоваришту **ПАРНЕ ВРШАЋЕ ГАРНИТУРЕ** на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту **млинова**, једноставне и дупле, бензинске **моторе, жетелице, косачице, ваљавице, влачаре, тријере, крњаче, ручне и сточне вршалице.**

1—1

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА“ — Бранкова улица број 16. — Телефон број 24 9.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ
За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца
На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Ц. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 25 БЕОГРАД, 24. ЈУНА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покрити,

На подружинама, на државним економима, на свима пријатељима пољске привреде лежи дужност, и морална обавеза, да се што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Нека сваки досадашњи претплатник Тежака нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежака и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварање многих његових других задатака.

О савременој преради грожђа и бољој нези вина*).

Пољопривредна Подружина у Неготину умолила ме је да јој на њеном Винодељском конгресу изложим питање о савременој преради грожђа и бољој нези вина. Већ овако постављено ми питање од стране наше вредне и заслужне подружинске управе показује да, и ако се налазимо у чувеном и одличном виноградарском месту, наше подрумарство не стоји на оној висини, на којој би требало да буде. А како је подрумарство нераздвојно од виноградарства, то сматрам за потребно, пре него што пређем на разлагање горњег питања, да изнесем у неколико речи своја запажања о садашњем стању виноградарства у нашој Крајини.

Две су главне чињенице за добијање добрих вина: добро грожђе и подрумарска вештина. Како стојимо с тим у Крајини?

До најезде убице наших старих винограда—филоксере — Крајина је производила вина светског гласа. Она је имала своје одличне винске сорте четерешку, багрину, и др., које су успевале не може бити боље под њеним поднебљем и на њеним далеко чувеним косама. Нешто дуга пракса наших тадањих виноградара — наших очева и наших дедова — а још више тај одличан материјал, кога су имали на расположењу, давали су за резултат — чувена Крајинска вина. Шта настаје и после филоксерине најезде? Мртвило и сиромаштво у некад веселој и богатој Крајини! Чувене крајинске пивнице зарашћују у корову, а виноградска земљишта, већином неподесна за какву другу културу, дуго времена остају необрађена и пуста. За то време изумиру некадањи искусни подрумари, не добивши прилике, да својим синовима предаду у наслеђе стечену подрумарску вештину. Тако се у Крајини губи прва чињеница за одгајивање добрих вина—подрумарска вештина.

А шта бива са другом, не мање важном чињеницом, добрим винским сортама? — После поменутог мртвила и застоја, настаје време обнављања винограда, — управо време лутања, — јер још није био утврђен најбољи начин за замену старих винограда. Покушава се поново подизање винограда од домаће лозе, али и њих филоксера сатире. Подижу се виногради од отела, жакеза и др. непосредних произвођача, од којих се добивено вино не може ни сравњивати са вином од старе лозе. Калеми се домаћа лоза на разне начине на дивљаку америчку, која већином није подесна за она стара виноградска земљишта, те услед тога и ти нови виногради пропадају — већином од жутице. Напуштају се стара виноградска земљишта и положаји и узимају нова, јака земљишта у равници у већини случајева одлична за сађење купуса, али не и винове лозе. Крајински виноградар нашао се у чуду и не зна више с ког краја и шта да почне, те напушта виноградски посао и тражи други. Само поједина места, као Рајац, Бадњево, Рогљево, добивши одмах у почетку подесне подлоге за своја земљишта, успевају да донекле обнове своје винограде и за то она данас уживају леп глас у Крајини. Остала пак места остају у позадини и тек у новије време почињу, да обнављају винограде, али како? Не примивши у своје време, од својих очева и дедова лепи виноградарски и подрумарски занат и љубав према послу, они се прихваћају најлакшег, али најгорег средства за обнављање винограда: засађивања резница отела и хербемонта, које народ с правом назва „ђаволским грожђем“. Ово и овако обнављање

*) Предавање г. Б. Ранковића, управитеља Винодељско Воћарске Школе у Букову на Винодељском конгресу, одржаном у Неготину 18 нов. 1920 год.

винограда у Крајини није обнављање и оживљавање, него дефинитивно, потпуно сахрањивање виноградарске Крајине. *Будите уверени, браћо, да оно што ни филоксера није могла потпуно да изведе — да упропасти виноградарску Крајину, — то ће у најкраћем времену учинити отело и хербемонт, ако се њиховом ширењу не стане на пут.* Ето како се постепено готово сасвим изгубила и она друга важна чињеница за добра вина — добро грожђе или је замењено лошим материјалом од хербемонта и отела.

Како да се овоме злу стане на пут? Винодељско-Воћарска Школа, државни економи и Крајинска пољопривредна подружина, раде свим средствима на сузбијању тог зла. Далеко би нас одвело, кад би за потврду овог навели све примере, који нам стоје на расположењу. Довољно је да напоменемо, да је данашњи конгрес последица те заузимљивости Подружине и државних економа и њихов се рад неће на овоме зауставити. Управа пак Винодељско-Воћарске Школе, увиђајући с које стране прети Крајинским виноградима највећа опасност, тражила је потребан кредит од Господина Министра Пољопривреде и Вода, да идуће године произведе, што већи број зрелих калемова и одобрење, да те калемове Крајинској области може давати, ако не бесплатно а оно бар по сниженој цени, да би се тиме стало на пут ширењу отела и хербемонта.

Али да ли је ово довољно? Сав овај рад јавних пољопривредних радника недовољан је, ако га не потпомогну и они Крајински виноградари, који су већ имали прилике, да се обуче подрумарској и виноградарској, вештини, а то је не само њихова дужност, него у томе лежи и њихов спас. *Греши сваки онај виноградар, који је у стању неког почетника да обучи, па то не уради.* Јасно је као дан, да ако цела Крајина производи само добра вина, долазиће у њу винарски трговци са свију страна, као што су раније чак из Француске долазили и онда ће цена том вину бити већа, јер му је тражња већа. И данас долазе купци у Крајину, да купују вина, али која? Не багрину, четерешку и др. добре домаће сорте, него буђкуриш од хербемонта и отела. Па кад ти купци наиђу где-где на добро вино, они и за њега нуде исту цену као и за поменуту цеварику и онда није чудо чути предузимљивог и вредног виноградара који је подигао добар виноград, да каже: „Па зашто ја да калемим, ударам притке, загрћем, заламам, везујем, прскам, сумпоришем и белајишем са калемљеном лозом, кад све то могу избећи, ако је повадим и засадим хербемонт". Тако је, али тај виноградар треба да зна, да кад би цела Крајина имала добра вина, она не би то вино продавала за динир или шест гроша као прошле године, него 4 и 5 динара литар, као што су њихови другови из Бање, Смедерева и др. продавала своје.

Зато у памет се Крајинци, ако не желите да сахраните виноградарску Крајину! Објавите рат отелу, хербемонту и осталим хибридима, подижите виноград тамо, одакле су ваши стари добијали добро грожђе, а не добру пшеницу и колико знате поучавајте један другог у подизању винограда, преради и нези вина, а у томе ћете наћи потпоре код свију ваших пољопривредних установа и њених чиновника.

Немојте, да се странац, кад дође у вашу средину и затражи чаше вина са чудом пита „Шта! Зар је ова киселица то чувено Крајинско вино?!" Чуо сам чак и то, да поједини Крајинци веле, да природно вино не може бити бистро, и да треба по мало да цикне!!

О савременој преради грожђа имало би много, да се говори, књиге да се пишу. Али ми ћемо оставити на страну све оне новине у подрумарству, за које треба

ПОДЛИСТАК

Негдашња култура пиринча, маслина и дудова у Херцеговини.

(Наставак).

Маслине.

За време владавине Али-паше у Херцеговини се је маслина интензивно гајила. Она је некада сачињавала важан саставни део југозападне херцеговачке земљорадње. То се види најбоље из најстаријих историјских споменика.

Земљиште и клима повољни су за културу маслине и она продире у унутрашњост докле допире средоземна флора. Тачно се зна за маслине у овим местима. У Требињу је гајила маслине фамилија Дефтердаровића у Бреговима: на њиховом се месту сада налази српско-православна црква и војничка касарна. Надаље нашао је Др. Пач маслину осим у после наведеним местима у Грмљанима, Драчеву и Дубљанима (три села у Попову Пољу) око залева Неум-Клек у ова обадва места, надаље у Провићима, Сливну и Чулићима, Брестици, Говачићима, Имотици, Тополи, Ступи, Ошљу, Смоковљанима, Височанима, Лисцу, Градцу, Чарићима, Прапатници, Броћама, Поплатима код Стоца и Свитави на Хутову Блату, на острву Ђиђавици, северном рубу Блата, Житомислићу, Близанцима, Церину, Слијепчићима (три потоња у Бротњу), Родочи, Буни, Мостару, Доњем Градцу, на северо-западном крају Мостарског Блата, Горњим Студенцима код Вакуп-Врила, на источном излази из Љубушког, код манастира на Хумцу и Ружићима. Свагђе је тада било по које, већином себи само напуштено маслиново стабло.

Како се у Херцеговини могла тако запустити или упропастити култура маслина, показала нам је најбоље Далмација прије рата. Тамо су пропали лепи стари маслињаци, нису гајени, нису обнављани, искрчени, а на њихово место посађена је винова лоза или је култивирана пшеница, кукуруз и бухач.

Под управом Али-паше Ризванбеговића одпочело се је са обновом маслина. Први је одпочео Сулејман Капетан од Витине (код Љубушког, умро 1848 год.). Како је неки Мехмед Хајдаровић причао г. др-у Пачу тај је Сулејман Капетан нашао лепе маслињаке и изврсан зејтин у Макарској на далматинској обали, па је одлучио, да код свога конака, где су била још само три стара дебла, да посади нови маслињак. И у истину он је донео из приморског места Заострога, северо-западно од ушћа Неретве и посадио 800 маслинових присада. Од њих се је примило и остало око 300 дебала, који и ако су потпуно запуштени, као и онај мали маслињак на Хумцу, дају врло добар зејтин.

Кад је Али-паша увидео рад Сулејман-Капетана у Витини, одлучио је, да и он подигне двије велике башче, и то једну код свог летњиковца на Буни, недалеко од Мостара, а другу на Видову Пољу близу Стоца. Оне прве је, сем неколико подивљалих дебала, посве нестало, дочим овај други маслињак успева још увек. Он лежи ограђен каменим дуваром, 6 км. северо-западно од Стоца у сп-

нарочитих, скупих справа и инсталација и нарочите спреме, која се не стиче слушајући предавања, него ћемо се задржати само на најважнијим стварима и изнети у кратко начин прераде грожђа, који је за наше прилике најподеснији.

1. О берби и преради грожђа у опште.

Казали смо, да је добар материјал — грожђе први услов за добијање доброг вина. За то је потребно, да виноградар обрати нарочиту пажњу на берБу грожђа. *Грожђе се бере, кад је зрело, а то је случај, кад оно измуљано има у себи најмање 16% па на више, шећера.* Да би то утврдио, виноградар на неколико дана пред берБу узима са неколико чокота растурених овде-онде у винограду по један грозд из средине чокота и то са сваког чокота грозд с друге стране света. Тако изабрано грожђе измуља, комину исцеди, мећући је у један џак и притискујући је, добивену ширу процеди кроз платнено цедило, сипа је у једну стаклену високу цев и у њу спусти Бабов широмер (сл. 1), један обичан грâд, којим се мери количина шећера у шири. Широмер тоне на пр. до броја 15, што значи, да у 100 кгр. те шире има 15 кгр. шећера, и да би та шира кад преври дала вино са $7\frac{1}{2}$% алкохола, дакле тачно половином од количине шећера. А како је само оно вино за чување, које има 8% алкохола, па на више, то значи, да грожђе са 15% шећера не треба брати. После неколико дана опет треба измерити ширу од новог грожђа и премерити је. Широмер показује на пр. $16\frac{1}{2}$%; грожђе је већ зрело, али ако има изгледа на лепо време, може се оставити, да још боље узри. Тачније се још одређује зрелост грожђа, ако се одређује и целокупна количина киселине

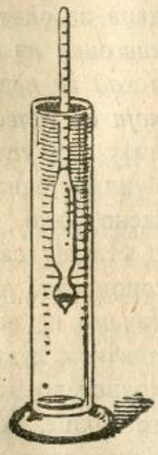

Сл. 1. Широмер

у шири, али пошто је то мало заметнији посао, а код нас нема бојазни да ће у вину бити мало киселине, то се целокупна киселина и не мора одређивати.

Настаје берба. Здраво и зрело грожђе превлачи се у подрум. Предпоставимо сад, да подрумар има само најосновнији појам о томе, како се справља вино и да су му сасвим непознати савремени начини прераде грожђа. Може ли он од свог доброг грожђа добити добро вино, и ако не зна употребу метабисулфита, селекционисаних гљивица и ако не зна, да се у шири, која почиње да превире, под утицајем малих живих гљивица, шећер претвара у угљен-двооксид, који клобуцима одилази у ваздух и етил-алкохол, који остаје у каци? Може, само ако обрати највећу пажњу на чистоту подрума, врионице, буради, справа за прераду, ако не да да шира дође у додир с гвожђем и нечистоћом и ако му се објасни, да за добијање црних вина топлота шире у каци треба, за све време бурног врења да буде око 25°C., а топлота шире за бела вина око 20°C.

Вино, које он произведе, може дакле бити добро са оно мало знања што га има, али с још нешто више труда он може добити куд и камо бољи производ — вино бистро као суза, нешто јаче, боље обојено, укусније, свежије.

Упуштање у појединости око прераде грожђа одвело би нас далеко, с тога ћу, пошав од предпоставке, да је сваком од нас познат обичан начин прераде грожђа, додати само нóвине у справљању вина, које су већ у великој употреби свуд у страним виноградарским крајевима, па се већ и код нас шире, а то је употреба сумпор-двооксида и селекционисаних гљивица. За разумевање ових савремених начина рада, потребно је подрумару, да зна нешто мало више од онога, што је до сада знао, а од свега оног што један подрумар треба да зна, долази на прво место познавање узрока: *због чега се слатка шира*

штини Попрати на поседству „Накнибијељ“, на јужном обронку Кременца, који дели Црничко Поље од Видова или Столачког Поља, непосредно десно од државне цесте Столац — Чапљина, а било је још 29. децембра 1906. год. 550 дебала.

Угледавши се у Али-пашу, почели су и други поседници са културом маслина. Тако поседује Мустафа Ефендија Стрињак, $3\frac{1}{2}$ км далеко од Стоца на северном рубу Видова Поља, десно од горњег пута маслињак Копреоник-Нуго у којем је 80 дебала из онога доба. Сем тога, може се наћи по виноградима фамилије Питићи у Ошанићима поједино маслиново дебло. У самом Стоцу, главном седишту фамилије Ризванбеговића искрчене су маслине, „јер није нико хтео о њима радити“.

Тако је г. др Пач видио 16. маја 1914. године само место, које је Јашар Сердаревић на Комањској Страни повиш варошке махале Брада, посадио маслинама. Али стога је око српско-правосл. цркве посађен мали маслињак.

У селу Јасеници и Бишће-Пољу о коме је било говора при опису културе пиринча, посадио је Али-пашин субаша Хаџи Мемишага Чибер леп маслињак, којега је до сада нестало. Три млада стабла имаду још код сељака Ивана Цебе.

Али-паша се није ограничавао само на садњу, него он је не само за културу пиринча, већ и за гајење маслине и винове лозе звао стручњаке, и то у овом случају из Далмације, добро им је плаћао, а они су поучавали домаће у њези маслине и лозе, те искоришћавању и преради њихових производа.

Дудови.

Али-паша је сем пиринча и маслина обратио пажњу и гајењу дугова у Херцеговини. И за то му је послужила Далмација као пример и то Форт Опузен на ушћу Неретве, који је тада био административни центар аустријског неретванског среза, и ако је Метковић услед свога непосредног положаја на турској граници имао првенство као трговачка пијаца. Ј. Гарднер Вилкисон извештава, да је, претор Видовић подизањем расадника у Форт Опузену и Метковићу однеговао довољан број присада од дудова бадема и маслина, што је могло подмирити сав срез. Маслине и дудови успели су тамо врло брзо, а земља им је била подесна, да сам видио воћке од истом две године, које су биле два и више пута развијеније, него оне друге истог доба на другим местима. Претор је одгајао у својим расадницима тако много младих присада, да је скоро дао херцеговачком везиру 6600 дудова, за које је добио 140 храстових балвана, потребних за мост који је градио преко једне притоке Неретве у равници код Метковића. Године 1844. Али-паша је већ посадио дудове. Његов летњиковац на ушћу Буне у Неретву није тада био још довршен, који је и ако се није одликовао каквом вештачком израдом, имао изванредан положај, који би још добио услед пораста младих воћака на обали ових река. У последње време подигнут је расадник са више хиљада стабала већином дудова и маслина.

Од свега тога дрвећа одржала су се само по где која стабла, све остало је 1884. или 1885. исечено, па земља окренута под њиве. Од т. зв. „бубарнице“ (за свилене бубе) зна се само где је била зграда.

Љубомир Стјепановић

после неколико дана превирања у каци или бурету, претвара у опоро, младо вино, а ово затим у току извесног времена у пријатно пиће за окрепљавање и освежавање. Без тога знања не би му требало дати, да опере бачву, а већ и не помислити, да му се повери извођење свих послова у подруму.

После разних мишљења, која нису била ни на чем сигурном основана и која су била мање више вероватна, односно невероватна, најзад је пре неколико десетине година чувени француски научник Пастер сигурним доказима утврдио, да су узрок промени шире у вино неке гљивице, биљчице најниже врсте. Те се гљивице састоје само из једне једине ћелице тј. једног зрнцета мањег од најситнијег зрна песка, које плива у сићушној количини неке слузасте течности. а све је то и зрнце и та течност обавијено веома танком покожицом, чија се финоћа једва може замислити, кад се зна, да цела ћелица тј. тај мехурић у коме се налази нешто течности и једно зрнце, у највећој својој дужини износи неколико хиљадитих делова једног милиметра. Те се ћелице голим оком не могу видети, а гледане под микроскопом, који увеличава предмете по неколико стотина пута, примећују се у капљи шире као ситне, светле тачкице.

Ето, дакле, подрумару једнод чудног помагача, кога он толиких векова није ни наслућивао, а кога многи наши подрумари и дан данас не познају и ако је у ствари тај помагач главни радник у подруму, главнији и од самог подрумара, јер кад њега у шири нема, или му се рад нечим омете, онда шира не може постати вином, све док се у ширу не доспу нове гљивице алкохолног врења или се не отклони сметња њиховоме раду. Па кад би сва штета била само у овоме, она не би била тако осетна, али није тако, јер кад тим добрим гљивицама алкохолног врења нису подесни услови за рад, онда оне рђаво раде или уступају место лошим гљивицама, које проузрокују разне болести вина, као превтљивост, тегљивост, цикнулост и др.

Е па кад су ти радници тако важни, а уз то тако осетљиви, потребно је, да их подрумар добро упозна, да би им могао створити најподесније услове за рад. Има разних врста добрих гљивица алкохолног врења и по спољашњем облику и по начину рада, а од свих њих најбоља је тако звана елипсаста гљивица, која ради са највећим успехом на топлоти од 25° и која у главном изврши бурно врење шире. Из овога можемо одмах извући практичан закључак: *топлоту шире за време врења треба одржавати на 20° С. и то за црна вина топлота може да пређе 25° али не 30°, а за беле вина топлота несме да пређе 25° ни да падне испод 17°.* Топлота, на којој превире бела шира, нешто је нижа но топлота, на којој превире црна шира зато, што бела шира треба да превире нешто дуже времена, две до три недеље, а црна шира краће време, 3 до 10 дана.

Добре гљивице алкохолног врења не могу почети радити, ако је топлота шире испод 17°, а могу радити и на топлоти од 10°, ако врење почне на повољној топлоти, па се топлота постепено спушта до 10°. Из овога излази практичан закључак: *ако је топлота шире у каци, по муљању грожђа, испод 17° ширу треба загрејати до те топлоте,* било кувањем једног дела шире у казану, било уношењем мангала у врионицу и стављањем под каце, било ложењем пећи у врионици, било изазивањем бурног врења у једној каци, па онда тако узаврелу ширу разделити у остале каце, које још нису почеле превирати, — јер ако то не урадимо, шира ће делимично преврети и остаће слатка све до пролећа, када се може и укварити.

Добрим гљивицама алкохолног врења, поред повољне топлоте, *потребно је за успешан рад и нарочите хране*: шећера, беланчевине, минералних соли, али свега овога има у шири довољно, тако да се у пракси на том не мора осврта ти.

Добре гљивице алкохолног врења дишу, као и све биљке и животиње; с тога им је за живот потребан ваздух, или боље речено један део ваздуха, који се зове кисеоник. Али док савршеније животиње и биљке могу узимати кисеоник само из ваздуха, дотле гљивице алкохолног врења, ако су у присуству ваздуха, онда узимају кисеоник из ваздуха, а ако их лишимо ваздуха, онда оне могу узимати кисеоник из других тела, која садрже кисеоник, као напр. из шећера. Отуда се објашњава, како нестаје шећера из слатке шире за време врења: *гљивице узимају кисеоник из ваздуха, докле га има растворено у шири, а кад га нестане, онда га отпочињу узимати из шећера, који се услед тога претвара у алкохол*, који остаје у вину *и у угљен-двооксид*—гас, који за време врења у клобуцима одилази из шире у ваздух. Ето сад нам је јасно, како се шира претвара у вино Али још нешто о утицају ваздуха на гљивице алкохолног врења: ако у шири има увек доста ваздуха тј. ако ширу стално претачемо на ваздуху или је оставимо, да превире у каквом плитком суду, рецимо у каквом шафољу, гљивице алкохолног врења узимаће кисеоник из ваздуха, пошто им је то лакше, него да се муче и да га узимају из шећера. Услед овог само један мали део шећера претвориће се у алкохол и угљен-двооскид, а већи остатак служиће искључиво за храну и размножавање гљивице. Из овога изводимо практичан закључак: *како у шири у почетку врења нема довољно гљивица, то се шира до почетка врења претаче сваког дана на ваздух, да би се гљивице размножиле, а чим отпочне врење, онда се са проветравањем шире прекида; ако шира у року од три дана по смештању у кацу не отпочне да превире, онда је треба нарочито добро проветрити, све док врење не отпочне.*

Ето како нам нешто мало теоријског разлагања даде приличан број практичних поука, што сведочи да греше они, који говоре, да теорија у пољопривреди ништа не вреди, исто тако као и они, што се само на теорију ослањају!

Али нисмо још завршили са теоријом, хад'мо даље!

(Наставиће се).

ИЗ РАТАРСТВА.

Начин справљања мешаних вештачких гнојива, која садржавају чилску шалитру.

Уобичајен начин справљања мешаних гнојива, која садржавају фосфорну киселину (растворљиву), азот и калиум, а која произалазе од суперфосфата, органских азотних гнојива и разних калиумових соли, заједно са

додатцима за попуњавање (као што су гипс муљ и т. д.) следећи је:

Разна гнојива, у добром стању за мешање се измере да би се добиле жељене пропорције производа. Затим се градива помешају и стављају се у машину, у којој се врши млевење и потпуно мешање. Из те машине или жрвња вади се смеша и ставља се на једну гомилу и остави да стоји све докле не „сазри“, т. ј. док не буде готова за последње млевење. У гомили, разни састојци делују једни на друге, и услед тога дешавају се хемијске промене, температура се пење, често знатно а влага се у овоме процесу губи. Хемиски процеси, који наступају, разнолики су и зависе од употребљених састојака. Слободна сумпорна или фосфорна киселина, ако их има, могу да дејствују на калиумов хлорид, каинит или силвинит, који су употребљени у мешавини и ослобођавају хлороводоничну киселину, која се полако понова једини пре него што је процес „зрења“ завршен.

За време тих првобитних промена топлота се развија и пошто се остави да гомила престоји извесно време, чија дужина зависи од природе и стања састојака садржаја влаге и т. д. вештачко гнојиво постаје „зрело“ и налази се у добром стању да се поново измеље, просеје и стави у вреће.

Ако је чилска шалитра употребљена, нарочито у већој количини, онда се за време процеса „сазревања“, који траје 2—3 недеље, појављује незгода, услед повећања топлоте у гомили. Распадање нитрата натријума настаје у већој или мањој мери, што зависи поглавито од процента влаге и степена развијене топлоте. Али један озбиљнији чинилац појављује се у случају присуства слободне сумпорне киселине, која дејствује на нитрат натријума и ослобођава азотну киселину; ова пак може деловати на калцијумове соли, стварајући нитрат калциума-врло хидроскопно једињење-које упијањем влаге чини ову мешавину гнојива влажном и лепљивом. Поред тога, азотна киселина може дејствовати на органску материју споредних примеса и том приликом може она да буде разједињена са губитком гасовитих азотних оксида.

Овакво вештачко гнојиво било би незгодно за сејање и могло би да јако нагриза вреће што би за трговину било врло незгодно. Ово би могло да проузрокује не само губитак азота, већ би и овако вештачко гнојиво остало влажно а и лепљиво, дакле налазило би се у неповољном механичком стању.

Када се жели да произведе са именованим градивима (гнојивима) једно ваљано потпуно вештачко гнојиво у коме ће бити и чилске шалитре, потребно је поступити на други начин.

Сви састојци, (суперфосфат, сулфат амонијака, амонијак, калијеве соли и т. д) *изузимајући чилску шалитру* измере се и помешају у одговарајућим количинама, затим се самељу и ставе у гомилу, коју не треба дирати док се маса не охлади и не „сазри“ (приуготови т. ј. кад међусобне реакције престану) као што је то већ описано. Када се справља мешано вештачко гнојиво које ће садржавати чилску шалитру, важно је да „сазревање“ буде потпуно, иначе могу наступити незгоде.

Чилска шалитра, која ће се додати треба да је у сувом ситном стању; стога се она предходно меље, што помаже и њеном сасушивању. По томе се измери потребна количина овог гнојива, ваљано измеша, самеље у жрвњу са одговарајућом количином остале мешавине, и после тога се сеје и ставља у вреће. Ако се жели да употреби чилска шалитра у размерно већој количини, тада је често пута потребно, да се остави овако справљена смеша да постоји у гомили 2—3 дана, пре него што се приступи последњем млевењу, сејању и стављању у вреће. Ово се ради не стога што би наступиле какве нове хемијске промене, већ зато што се кадкада појави мало згрудњавање или стврдњавање масе, што ће се поправити, последњим млевењем и сејањем.

Ако се овако поступа, справљено вештачко гнојиво биће и остаће у врло добром стању, неће бити ни влажно ни лепљиво, те неће бити губитка азота ни за време справљање ни доцније. Велике количине справљене на овај начин и затим остављене, сачувале су се у добром стању у току много месеци.

Тридесето-годишње искуство је показало да справљање мешаних вештачких гнојива за све климе и прилике, вршено на овај начин осигурава потпун успех, додајући највише 125 кгр. чилске шалитре на једну тону вештачког гнојива. Обично не треба додавати више од 100 кгр. чилске шалитре, што је у главноме довољно и што одговара од прилике количини од 75 кгр. сулфата амонијака.

Сваки произвођач мешаног вештачког гнојива има већином своју сопствену формулу с погледом на градива, која употребљује, те је услед тога тешко дати по овоме одређена правила.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ.

Питање: У овом крају појављују се сваког пролећа на ситној стоци — овцама и козама — неке животињице, које се код нас зову *„крље“*. Ове животињице нападају на стоку (највише на груди, врат, под гушу, на реп итд.) и има их обично врло много. Оне су с почетка тврде, црвенкасте боје, са више ногу, миле по телу стоке, упијају се у кожу и ту стално остају на једном месту док се не напију крви и тада порасту до величине лешника, омекшају и постану бледо плаве боје.

Кишовитог и хладног пролећа има их више него ли сушног и топлог. На мршавој стоци има их више него на добро ухрањеној.

Наноси сточарству штете јер и с и с а в а крв те мршава стока још више мршави, а младунчад заостају у порасту.

Станоје Мишић,
деловођа општине крепољинске и члан пољопривредне подружине среза млавског.

Одговор: Животињице, које тако нападају стоку су *крпељи* (Jxodidae из реда Акарина, класа Арахноидеа—паукови). Док се крпељи не напију крви мали су и пљоснати а кад се напију крви постају округли и по неколико пута већи. Устима која имају облик рилице, упију се у кожу и хране се крвљу стоке. Често наилазе и на

човека особито на децу. Крпељи имају на предњем делу тела 4 пара јако покретних ногу. Женка снесе у трави 2000–4000 јаја, из којих се после 3—6 недеља излегу млади, који се после 8—12 дана двапут пресвуку и тада су већ потпуно зрели. Ти се крпељи попну на више травке, цбуње или грање и стално крећу предњим паром ногу, којима се најзад ухвате за стоку, која туда пролази, и одмах се причврсте за њихову кожу а затим се крећу и премештају тражећи тању и мекшу кожу и ту се рилицом својом чврсто упију. Из рилице се лучи љута пљувачка, која изазива свраб и бол. Кад се крпељ напије крви он сам отпадне. Силом се не може да одвоји од коже, а ако се покуша да се то учини, рилица се обично прекине и остане у кожи. Крпељи проузрокују ране и отоке па и јако раширена запаљења коже, а кад их има много могу да доведу мање и слабије животиње и до изнурености (водокрне изнемоглости-хидремичне кахексије). Најтеже последице су пак извесне заразне болести (пироплазмоза, тајлериоза, нуталиоза, леишманиоза бабезиоза итд.), које ове животињице преносе и распростиру. Велике штете нанели су нам крпељи овога рата на солунском фронту разносећи пироплазмозу (сточну маларију) међу војном стоком. Пре кратког времена утврдио је руски научник, г. проф. Цунковски да једна врста крпељи разноси опасну болест спирохетозу на пернатој живини у јужној Србији.

Одбрана: Ретко нам кад испада за руком да равномерним вучењем одлепимо крпељ заједно са рилицом од коже; међутим када се крпељ намаже зејтином, гасом или у опште каквим минералним уљем он отпадне сам. Врло брзо отпадају крпељи када се намажу терпентинским зејтином или бензином, а ако крпеља има много, онда се стока мора купати у купатилима, у којима има гаса или другог каквог минералног уља. Бранити се можемо и на тај начин ако стоку држимо далеко од места где знамо да има крпељи, ако спаљујемо коров и непотребно цбуње, а ако отприлике 15 месеци не гонимо на пашњаке, који су крпељима заграђени, онда ће се крпељ, према искуству које имамо, на том месту изгубити.

Д-р. Андрија М. Врвић,
редован члан Срп Пољопр. Друштва.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита

	Србија	Војводина	Беч
пшеница	дин. 445—465	дин. 435–440.	дин. 533.—
јечам	„ 285—290	„ 280—290	„ 292.50
овас	„ 280—290	„ 285—290	„ 331 50
кукуруз, нов	„ 270—275	„ 250—255	„ 331.50

	Берлин	Праг
пшеница	дин. 216.—	дин. 465.80
раж	„ 187.20	„ 287.70
јечам	„ 161.60	„ 356.20
овас	„ 144.—	„ 397.30
кукуруз	„ 168.— (нов)	„ 342.50

Анверс: пшеница дин. 539.27

Аргентина: пшеница. — дин. 371.65, кукуруз 267.01, овас 260.60, јечам 228.83.

Стока.

Свиње.

Београд: 100/120 кгр. 19, преко 150 кгр. 20, преко 180 кгр. 21. Мршаве 20 дин. франко вагон утоварене станице у Србији и Банату; у Срему и Бачкој за пола до 1 динар по килограму скупље због бољег квалитета и ближе границе.

Загреб: месне беле 25, банијске и босанске полудебеле 20 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су пале за 1.000—2.000 круна. Дебеле свиње продане су по 23.500—26.000 круна, а меснате 24.000—29.000 круна 1 килограм живе мере.

Праг: данска назимад 13—14, данске крмаче 8—9, хрватске 12.50—13, југословенске 11.50—13 круна 1. кгр. живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 35—36, сланина 30—32, суво месо 30—32, шунке димљене 50—55, салама 70—75, дин. килограм на велико.

Говеда и овце

Београд: угојени волови и бикови 9—12, лиферантски 6—8 дин. кгр. по сајмовима. Овце 4—5.50 дин. килограм, по станицама.

Загреб: угојена 12—14, лиферантска 7—8. Овце 4—5 динара килограм.

Беч: цене су скочиле за 1.500—2.500 круна по килограму. Нотирани су: волови I врста 17.500—20.000, II врста 16.500—17.400, III врста 13.500—16.400, краве 15.500—18.500 круна 1 килограм живе мере.

Праг: цене југословенским воловима 7.50—8 круна килограм; осталих провинција: волови и јунад 7.50—9, краве и бикови 6.50—9 круна кгр. живе мере. Телад заклана 12—13, круна. Шкопци живи 6—6.50 јагњци 4 круна кгр.

Живина и јаја

Живина: млада живина још није за извоз у живом стању. Нешто старе живине извежено је у току недеље у Италију, где је цена око 11 лира килограм.

Јаја: Због великих промена у вредности динара извоз је био несигуран. Извозници немају паритета по којима би могли да раде. Због тога су биле врло велике варијације у куповним ценама. Негде се куповало по 0.90 динара комад, а негде опет по 1.30 дин. У Србији је куповна цена била између 090. и 1.10 динара комад, у Војводини 1.—1.30 дин, Хрватској и Словеначкој цена се кретала између 1.20 и 1.30 динара комад. Наша роба ишла је махом у Швајцарску и Француску. Швајцарска нотира 145 франа ка сандук.

Воће и пиће

Суве шљиве: Послови у овој роби на измаку су. Извежене су незнатне количине. Цене су остале исте.

Вино: Цене вина су непромењене. Услед слабог извоза и врло повољних изгледа на овогодишњу бербу винограда у изгледу је још већа винарска и виноградарска криза.

Цене виноградарским потребама и вештачким ђубретима.

Београд: плави камен 99% 14.50, рафија 12, сумпор „флористела“ 4.— „двоструко рафинирани“ 4,10, „Вентилатор“ 4.50, рафија „Мајунго“ 11.50 дин. Натријев тиосулфат 6 дин. кгр. Калијева со 40% 140 дин. кгр. Суперфосфат 16% 200–210 дин. Кајинит 12–15% 90 динара. Све франко станица заједно са врећама.

ЗАПИСНИК.

XII. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у Дому Друштвеном 21. марта 1923. г. у Београду.

Били су присутни: Председник: г. Паја Т. Тодоровић, потпредседник г. Др. Веља Стојковић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Никола Ж. Петровић, Павле Петковић и Софроније Партонић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен са мањим изменама записник од прошле седнице.

II.

Прочитана су и усвојена мишљења Набављачког Одбора:

1) По понуди бр. 2415 фабрике Гоћевац одлучено: да се понуђени трупови за плугове не могу откупити, пошто Друштво има довољно плугова на свом стоваришту;

2) По понуди бр. 2464 Енглеско-Југословенског Трговачког Друштва Д. Д. одлучено: да се набавке вршалица због финансијских средстава не извршују;

3) По понуди бр. 2452 економа среза Крагујевачког Одбор је одлучио: да се семе лана не набавља, пошто Друштву није потребно;

4) По понуди Кузмана Петровића бр. 2278 Одбор је одлучио: да се набавка копачица не извршује, пошто их је Друштво набавило на рачун репарација;

5) По понуди бр. 2591 Севера и Компаније за 5000 кгр. семена луцерке, одлучено: да се набавка семена луцерке изврши ако може у што краћем року и ако буде финансијске могућности;

6) По понуди г. Тиме Владисављевића бр. 2400 за прскалице: одлучено: да се прскалице не набављају, пошто је наручено од Верморела 500. комада;

7) По понуди бр. 2502 Рудолфа Ружичке из Чешке одлучено: да се понуђене справе за сада не набављају због високог курса Чехословачке круне.

8) По понуди бр. 2489 Петровића и Наловића за сумпор одлучено: да се сумпор не набавља, пошто га Друштво има у довољним количинама;

9) По понуди бр. 2342 Петровића и Наловића за $1^1/_2$ вагон плавог кимена чистоће 98.99% — Одбор је одлучио: да се откупи с тим, да понуђач да гаранцију за чистоћу 98.99%, док Друштво не изврши испитивање.

III.

Прочитана су и усвојена мишљења бр. 1746, 194, 806, 1350 и 894. изложбеног Одбора о давању помоћи пријављеним подружинама за приређивање изложаба:

1) По молбама пољопривредних Подружина у Ариљу, Лазаревцу и Владимирцима — Одбор је одлучио: да се од свих подружина тражи програм изложбе и извештај са каквим кредитима за приређивање изложбе располажу:

2) По молби бр. 1350 пољопривредне подружине у Горњем-Милановцу, — Одбор је одлучио: да се ове године не приређује изложба у Горњем Милановцу, пошто је прошле године у овом округу била приређена изложба на Руднику;

3) По молби бр. 894 пољопривредне подружине округа Косовског — Одбор је одлучио: да се извести, да ће ову изложбу приредити Друштво уз припомоћ подружине.

IV.

Прочитано је писмо бр. 663 г. Димитрије Тркуље из Осека за похваљницу за изложбе — Одбор је одлучио: да се утврди скица похваљнице и дипломе.

V.

Прочитано је мишљење бр. 920 Књижевног Одбора о откупу 200 ком. књижица о „Метиљавости“ — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се откупи предложени број књижица.

VI.

Прочитана су мишљења подружинског испектора о одобрењу траженог кредита подружинама:

1) По акту бр. 2091 пољопривредне подружине округа Топличког, — Одбор је одобрио кредит у суми од 20.000 динара;

2) По акту бр. 2355 пољопривредне подружине округа Битољског. — Одбор је одлучио: да се овој подружини одобри кредит од 30.000 динара с тим, да се постара да од општине добије зграду за магацин.

VII.

Прочитан је извештај подружинског инспектора г. Спремића о одласку у Шабац и Владимирце по одлуци на IX седници. Одбор прима знању овај и извештај и одлучио је: да жетелице не треба набављати а да се г. Спремићу исплате трошкови по рачуну.

VIII.

Саопштен је извештај Министарства Пољопривреде и Вода Бр. 3085/V. о кретању цена плавом камену из домаћих фабрика и наруџбина око 40 вагона из Немачке преко Репарационе Комисије — Одбор је ово саопштење примио знању.

За овим је седница закључена.

ОГЛАСИ

Пресе за цеђење воћа од 10 и 20 лит. Дин. 250 и 300.

Пресе за цеђење парадајза од 20 лит. Дин. 350,

веома подесне за домаћу потребу и

Жетелице систем „Амби“

добијају ее уз пошиљај новца унапред код **Јосиповића** и **Поповића** гвожђара

Београд – Сава. 1–3

ПРАВЕ НЕХВИЛОВЕ ПРСКАЛИЦЕ

(патент Аустрија)

ПОЗНАТЕ КАО НАЈБОЉЕ

могу се добити у **Главном Савезу Земљорадничких Задруга** и у свима већим гвожђарским трговинама

Главно заступништво код

БРАЋЕ П. РАДОЈЛОВИЋА

БЕОГРАД 1—2

На знање:

Српско Пољопривредно Друштво продаје:

Сакове плугове Н. 5 по 650.— дин.

„ „ „ 6 „ 680.— „

„ „ „ 7 „ 700.— „

Сак. плуг. обрт. са 1 и 2 точка по 900.— дин.

Семе грахорице по 7 дин. кграм.

Чилску шалитру по 5 дин. кграм.

Цена прашачима и врстачним сејалицама одредиће се у идућем броју.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. **Телефон бр. 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде ватражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранкова улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
Срп. Пољопривредном Друштву
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решење од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 26. БЕОГРАД, 1. ЈУЛА 1923. ГОДИНЕ. Година L.

Тежак се у много већем броју штампа него што има претплатника, те прети озбиљна опасност да се ни трошкови штампања тога нашег најстаријег српског пољопривредног листа неће моћи претплатом покрити,

На подружинама, на државним економима, на свима пријатељима пољске привреде лежи дужност, и морална обавеза, да се што већи број претплатника прикупи за Тежак. Сви они треба тој дужности да се у пуној мери одазову.

Нека сваки досадашњи претплатник Тежака нађе само једног новог претплатника, па ће се тиме допринети и да се удвостручи број претплатника Тежака и да штампање тога листа не падне на терет Српског Пољопривредног Друштва, коме су средства тако потребна за остварање многих његових других задатака.

Како да очувамо нашу стоку од зараза.

Мало је земаља, где би услови за гајење стоке, нарочито свиња, били овако повољни као у нашој уједињеној Краљевини. Али је наше сточарство ипак још далеко од тога да би се могло звати узорним, а то не само у погледу каквоће него и множине. Узрока за то заиста неповољно стање сточарства у нашој држави има више, од којих је без сумње најглавнији светски рат и његове последице. На великопоседима умањио се број животиња особито услед изведене аграрне реформе или из страха од дељења. Број свиња спао је великим делом и услед многобројних зараза, међу којима стоји на првоме месту свињска куга, а другоме црвени ветар, свињске богиње и паратифус. Није претерано рећи, да годишњи губитци народне имаовине једино на свињама које су угинуле услед зараза износе скоро више од 100 милиона динара у целој држави. Тачне статистике о том још немамо и нећемо је ни имати све донде док наши пољопривредници не увиде потребу, да је свака пријава ма које сточне заразе једино њихова корист.

Од заразних болести стоке заслужује нарочиту пажњу:

1. *Прострел или бедреница* (лат. Anthrax), која је зараза у неким крајевима стална и која се јавља код свију домаћих животиња, па и код људи. Наступа брзо и може за неколико сати да проузрокује угинуће стоке. Најосетљивије су овце па онда говеда и коњи, а много мање свиње. Клица (бактерије) која проузрокује ову болест налази се у крви, где се за најкраће време размножи у три- и квадрилионима и промени крв и унутрашње органе. Прострела има највише у равницама и долинама, а врло мало у брдима, а јавља се обично у пролеће и лето кад је стока на паши. Пошто се клица прострела налази у земљи и води, где се може одржати скоро неограничено, просто је немогуће на зараженим пашњацима очувати стоку. По закону треба сваки случај прострела пријавити надлежним властима, односно марвеном лекару, који је одређен за угушивање зараза и који издаје потребна наређења, али на жалост то је много пута већ касно.

Позната је у медицини важна изрека: да је боље болест спречити него лечити.

Прострел се може спречити цепљењем (пелцовањем).

Цепити треба у пролеће пре изласка стоке на пашу и то осим свиња сву стоку а по потреби и свиње. Цепљење сме вршити једино дипломирани марвени лекар (ветеринар).

Цепљење против прострела се може вршити на два начина. Први је по Пастору када се убризгава за 14 дана два пута мала количина (0.2—1 куб. см) вакцине под кожу. Тиме се постиже код цепљења стоке неосетљивост (имунитет), која траје од пола до једне године. Други начин је по Собернхајму када се убризга животињи на једној страни вакцина а на другој заштитни серум. Постигнути имунитет траје од 4—6 месеци.

Пастеров начин је јевтинији али и опаснији, због чега се у задње доба више употребљује други метод заштитног цепљења. Серумом самим можемо имати успеха по који пут и код већ болесне стоке од прострела.

Цепљење стоке па било то потпуно здраве или да је неколико грла већ оболело, спроводи се данас у свима сточарско напредним државама. А код нас? На велику штету сточара још врло мало и то великим делом само у пречанским крајевима, а у предратној Србији, где има

према извештајима прострела у великој мери, тај модеран начин угушивања и лечења стоке још је непознат. Истина је, да је цепљење у удаљеним селима за појединог сточара донекле скупоцено, али у односу наспрам цене стоке скоро незнатно. А када се сложи у цени цело село, као што то и треба, у случају да се у селу годишње јавља прострел, онда може и најсиромашнији сељак лако поднети трошкове цепљења.

Морална дужност свих државних ветеринара и економа и других интелигентних лица је, да пропагирају и растумаче народу потребу и велику корист цепљења стоке од зараза.

2. Друга зараза која проузрокује веома велику штету је *свињска куга*. У нашим покрајинама познајемо ову заразну болест тек од пре 20—30 година, одкад се појавила из Америке. Проузроковачи свињске куге још нису пронађени јер су и најтачнијим увећањем (микроскопом) невидљиви. Знаци болести су: грозница, слаба воља за јелом, обично и кашаљ, пролив и др. Свинче болује по неколико недеља губи од своје тежине и угине у доста мршавом стању. Пред смрт може болесно свинче да поцрвени особити по врату и трбуху.

Свињска куга се врло лако преноси са једног чопора или обора на други. Нарочита је пажња потребна код новокупљених свиња, које могу бити већ заражене али се знаци болести још нису показали. Због тога морамо држати новокупљене свиње бар 3 недеље одвојене у засебном чопору. Но по неки пут није могуће спречити заражења па ма те мере пажње биле ма како тачно изведене.

Са цепљењем се међутим може очувати и код свињске куге велики део свиња од ове опасности. Цепљење се има извршити у свима оборима који су у опасности од заражења или су већ заражени. Успех се може постићи једино код видно здравих свиња, па ма биле оне већ и заражене. На куги видно болесне свиње најбоље је убити и месо употребити код куће, јер убризгавање серума у том случају не помаже.

У Америци се цепи годишње око 12 милиона свиња против свињске куге. У Европи се врши цепљење у већој мери, једино у Мађарској, а у нашој Краљевини једино у Војводини и у незнатном делу у Хрватској и Славонији и нешто у Босни. Како је искуствима доказано може се привременим цепљењем да спасе просечно 60—80% свиња а који пут и више.

Пошто је фабрикација серума против свињске куге могућа само са великим трошковима, сасвим је природно, да и цена цепива не може бити ниска. Цепљење једног грла од 50 кг. стоји по прилици 30—40 динара, а код лековитог цепљења и више.

Као код прострела треба и код свињске куге започети међу свињарским трговцима акцију за очување њихове стоке путем цепљења. Пошто је држава у тешким финансијским приликама, које не допуштају већих субвенција, пада сва брига за ширење цепљења на приватну иницијативу.

3. Осим куге имамо код свиња још неколико зараза које проузрокују у неким крајевима велику штету. *Црвени ветар* или врбанац је заразна болест свиња, која се јавља највише у летњим и јесенским месецима. Од куге се разликује брзим постанком. Код црвеног ветра болују свиње обично само неколико сати или дана, а код куге међутим неколико недеља. У чопорима где има много свиња, падају исте у акутним случајевима као муве. За неколико дана могу угинути све до последње или бар већи део. Куга чини то много спорије.

Једина и сигурна помоћ против црвеног ветра је цепљење. У оим оборима, у којих се случаји ове заразе

ПОДЛИСТАК

ДВОРИШТЕ И ЂУБРЕ СА ЗДРАВСТВЕНЕ ТАЧКЕ ГЛЕДИШТА.

Двориште

Као год што ћете добру или рђаву домаћицу познати по чистоти дома и ствари у њему, тако ћете и доброг или рђавог домаћина познати по дворишту. Ако је двориште чисто, распоред зграда у њему правилан и и ако је свака ствар на своме месту и удешена и урађена како треба, онда видете одмах, да је ту домаћин од вредности, домаћин који зна шта хоће и добро познаје свој позив и своју дужност. Видете ли двориште прљаво и запуштено, зграде у њему без икаквог реда и напуштене, да је свака ствар аљкаво удешена или урађена и да ни једна од њих није на своме месту, онда знајте, да је ту домаћин човек аљкав и неуредан, човек који не познаје свој позив и своју дужност.

Једном речи: двориште је огледало земљерадника.

Двориште има двогуби значај: пољопривредни и здравствени.

Са пољопривредне тачке гледишта двориште треба да је прегледно. Дом господарев треба да је на таквом месту, одакле ће он моћи најлакше прегледати у свако доба цело двориште. Поједине пољопривредне зграде треба да су што удобније и да што је могуће више одговарају здравстведим условима, али при том не треба губити из вида и то, да оне треба да стају што мање новаца.

Са здравствене тачке гледишта двориште треба да је чисто и суво, јер треба знати и упамтити, да је чист дом и чисто двориште пола здравље, а прљав дом и нечисто двориште готова болест.

Код нас се до сада обраћала слаба пажња нашим земљорадницима на ту страну. Међутим у страном свету школовани пољопривредници не престају саветовати и упућивати своје земљораднике, да своја двориштa држе што чистије и прегледније и ако они то чине, може се слободно рећи, безпрекорно.

У једној књизи француској, која се зове: „Пољопривредна читанка,“ наишао сам на један чланак под горњим насловом.[1]) Како налазим, да он има важности и за нашег земљорадника, то га износим у преводу, па ко има очи да види нека види, а ко има уши да чује нека чује.

Ђубре.

Шта не треба чинити?

Ђубре не треба поставити непосредно на голо земљиште, близу бунара, ни уза саме зидове зграда. Пиште-

[1]) „Lectures agricoles“ par Ch. Seltensperger 1911. г. стр. 383.

дешавају, сваке године потребно је заштитно цепљење. Убризгавање серума је једини лек и код већ тешко болесних свиња. Привременим цепљењем може се спасти 100% свиња. Цена цепива није висока. Цепљење против свињског црвеног ветра у неким земљама је обавезно.

4. Од осталих свињских зараза треба још споменути *свињске богиње*, против које заразе можемо цепити малом количином лимфе. Осим тога има још неколико заразних болести одојчади, но те су од мање важности него свињска куга и црвени ветар.

5. Код оваца проузрокују највише штете *овче богиње или строка*. Ова зараза налик, односно одговара по својој суштини људским богињама и богињама говеда, свиња и коза. Као код људских, тако је спречавање могуће и код овчих богиња једино заштитним цепљењем или вакцинацијом. Већ одавно је међу овчарима познат факат, да овце којима се унесе у кожу заразна лимфа строке природним путем заражених оваца не угину, него добију једино лаку форму заразе а тиме постижу дуготрајни имунитет. Сасвим сигурно могу се цепити међутим овце једино са лимфом из признатих серум-завода, у нашој држави на пр. из завода „Камендин“ у Новом-Саду. Пелцовање свију оваца, препоручује се свуда где се јављају често богиње и то у зиму или у пролеће, а по потреби и лети и у јесен. Ово је цепиво веома јевтино.

6. Наше живинарство страда сваке године необично од *колере пернате живине*, која може за кратко време да уништи и најузорнија гојилишта. Зараза десеткује у истој мери кокоши, гуске, патке, ћурке и голубове. Напада живину обично за време топлих летњих месеци и то брзо. Једина заштита је и код ове заразе привремено цепљење серумом или вакцином. Осим колере има код пернате живине још некојих мање опасних зараза.

7. Поред горе напоменутих сточних зараза, познајемо још неколико инфекцијских болести домаћих животиња, од којих можемо очувати стоку стручним цепљењем, код коња на пр. *ждребећак, петехијалну грозницу* и *тетанус* (јеленски болест), код говеда *шап и устобољу, шуштавац, срдобољу сисанчади и заразни побачај крава и кобила.*

У свим напредним државама подигнути су последњих 10—20 година, државни, а још више приватни серум-заводи. У Америци постоје на пр. 93 фабрике, које производе у главном цепиво против свињске куге, у Немачкој до дванаест, а више или мање и у другим земљама. У нашој Краљевини основало се после Уједињења 4 приватна серум-завода, који стоје у погледу производње и стављања у промет свију цепива под државним надзором. Први је основан „Завод за производњу цепива против заразних болести домаћих животиња“ у Крижевцима, а затим по реду „Југославенски серум-завод“ у Загребу, „Камендин“ у Новом-Саду и „Патриа“ у Суботици. Осим тога почео је издавати цепива и Земаљски бактериолошки завод у Крижевцима. Тиме је створена у нашој држави једна нова грана индустрије, коју зовемо у кратко серум-индустријом.

Иницијатива за очување стоке од зараза путем цепљења, лежи још данас скоро искључиво на леђима приватних подузетника, јер су државне власти и сувише заузете другим важним питањима. Пуног успеха имаће акција за цепљење стоке против сточних зараза, тек онда, кад се спроведе обавезно осигурање стоке као што је то у Швајцарској и Данској. Али док осигурање није спроведено, нужност је свих фактора, којима лежи на срцу напредак сточарства и подизање наше привреде, да пропагирају заштиту и лечење стоке путем цепљења, јер ће корист од тога, имати сви, а понајвише наш вредни а још недовољно просвећени сточар.

Др. Ш. Жиберт

Београд.

вина не треба да отиче олуцима, а нарочито не треба да се растура по дворишту.

Земљиште на коме почива ђубре, пошто је у сталном додиру са њиме и са течношћу коју оно садржи, постепено се окужава и овај смрад осваја, мало по мало, дубље слојеве земље и подземне воде. Пиштевина, која се цеди из ђубрета са свих страна, улази у здравицу кроз све пукотине и опогањује подземне воде.

Пиштевина образује по дворишту барице, које не отичу и које су нездраве. Она влажи и опогањује земљиште дворишта, а тиме и зграде.

Текући низ двориште, пиштевина може достигнути и у отвор бунара и непосредно га опоганити.

Најзад ако су ђубре и пиштевина уза зграде, кроз пукотине које постоје између земљишта и темеља течности из ђубрета најлакше могу да продру уздравицу и зидове и тиме да овлаже зграде.

Шта треба чинити?

Место одређено за ђубре треба да је покривено каквим непропустним слојем.

Оно треба да је обзидано мало вишим зидом.

Дно ђубришта треба да је мало нагнуто на једну страну према каквој јами, чији зидови треба да су такође непропустни. У ту јаму треба да отиче пиштевина из ђубрета.

Место одређено за ђубриште треба да је што је могуће даље од бунара.

Оно не треба да је прислоњено уза зидове зграде, нарочито не уза зидове зграде одређених за станове.

Добро је покрити ђубре било каквом кровином, остављајући између ђубрета и ње довољно простора, било простије и боље покрити га слојем земље и то непосредно преко њега.

Радећи тако, ђубре и пиштевина неће бити више узрок болешљивости и сва њихова пољопривредна вредност биће им сачувана. Земља која му служи као покривач и сама се, мало по мало, претвара у плодни хумус.

Пиштевина.

Шта не треба чинити?

Под коњушнице, говедарника и т. д. треба да је од набивене земље или калдрмисан но с тим да и спојни међупростори буду од непропустне смесе. Он не треба да је неподесан и без икаквог нагиба.

Пиштевина се заиста ту задржава и упијајући се у земљу достиже до подземне воде или тече дуж зидова или у потоке.

Шта треба чинити?

Под коњушнице, говедарника и т. д. треба да има благ нагиб у правцу каквог жљеба који одводи пиштевину напоље и у нарочито за њу припремљену јаму.

Он треба да буде нивелисан и непропустан.

На овај начин прикупиће се сва пиштевина и неће бити више узрок опогањавања, а при том повећаће вредност ђубрету.

— Свршиће се —

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

II О употреби сумпор-двооксида.

Још наши стари подрумари, који нису знали за теорију, али су за то наслеђивали од својих очева многа практична запажања, на жалост у већини заборављена за време прекида производње вина услед појаве филоксере, рекох још ти наши стари практичари употребљавали су у подруму једну добро познату материју, звану научно *сумпор-двооксид*, што просто речено значи *сумпорни дим*, који се добија при сагоревању сумпора. Истина они су тај дим употребљавали само за закађивање буради, справа и локала као средство за спречавање развијања болести, али су ипак и нехотице увек при тим радњама уносили нешто од тог дима и у ширу, односно вино. То дејство загушљивога сумпорнога дима противу болести вина, које је стари подуумар наслућивао, — савремени подрумар огледима је утврдио и пре двајестак година отпочео редовно употребљавати сумпордвооксид при преради грожђа у вино.

Огледима је утврђено, да сумпор-двооксид унет у ширу утиче на гљивице алкохолног врења и на гљивице разних болести, јер и већину болести вина проузрокују такође гливице, само још ситније од гљивица алкохолног врења. Даље је још тачније утврђено, да 30 грама сумпорног дима на 100 л. шире убијају у шири све гљивице, и гљивице алкохолног врења и гљивице болести, тако да та шира без нове маје не би могла преврети. Најзад оно што је најважније за праксу, утврђено је *да 7½ до 15 грама сумпор-двооксида, унети у ширу пре почетка алкохолног врења, за неко извесно време онеспособљавају за рад и добре и рђаве гљивице, али се добре гљивице пре поврате и отпочну радити тј. претварати шећер у алкохол и угљен-двооксид*, тако да кад се освесте и гљивице болести, гљивице алкохолног врења већ завршују рад тј. у шири је нестало шећера, а на место њега добивен је алкохол; тај пак нестанак шећера и појава алкохола ометају живот и рад гљивицама болести.

Ето како мала количина загушљивог сумпорног дима из шире уклања гљивице болести, рђаве раднике, — а оставља добре гљивице алкохолног врења; природно је онда, да ће и вино, које су радили само добри мајстори, бити боље него вино, које су радили сви од реда и добри и рђави. И истина: *вино добивено од шире, којој смо додали 7½ до 15 гр. сумпор-двооксида: боље преври, пре се избистри, добије светлију боју, има нешто мало више алкохола и нарочито много се лакше чува, него вино добивено од исте шире само без сумпорнога дима.* Дејство сумпор-двооксида нарочито је благотворно, кад је рђава година и грожђе натруло. Имао сам прилике, да прерађујем тако рђаво грожђе, да су ме неки, који нису разумевали посао, чудећи се, питали: Шта, зар од тога „блата“ да се добије вино? Ти исти још су се чудили када су два три месеца доцније од тога „блата“ пили лепо, бистро и питко вино, потпуно природно, само што ту је додато пре превирања сумпор-двооксида. „Јест“, рећи ће неко, „али кад је тај сумпорни дим непријатан гљивицама, вероватно ће рђаво утицати и на здравље потрошачево!“ Тако, истина, на први поглед и изгледа, али кад се мало боље размисли и без неких нарочитих огледа долази се до обратног закључка. Јер шта смо рекли мало пре: загушљиви дим за неко време онесвести све гљивице, али се већ, после два три дана добре гљивице освесте; па шта то значи? Значи, да је после два три дана дејство загушљивог дима већ мање него у почетку; а шта ће бити после два три месеца?. — У вину неће бити ни трага од загушљивог дима, јер један део изветри при претакању, а други се претвара у неке нешкодљиве соли. Према томе без бојазни се може пити вино, које је добивено од сумпорисане шире, у толико пре што је по квалитету много боље од вина добивеног од несумпорисане шире. И још нешто: *вино добивено од несумпорисане шире лако се квари, а чим почне да се квари обично се лечи сумпорисањем, само што је тада сумпорни дим шкодљив и за потрошача, јер се задржава у вину и за време потрошње. С тога дакле сумпориши ширу, нарочито ону од трулог грожђа, да не би доцније морао сумпорисати покварено вино!*

Пошто смо утврдили корисно дејство сумор-двооксида, остаје нам сад да видимо: *како ћемо тај дим унети у одређеној количини?* Најлакше се употребљава и добро дејствује сумпор двооксид, који се добија из једне беличасте соли, зване *калијум-метабисулфит.* Ту со може купити пред бербу сваки подрумар од Српског Пољопривредног Друштва у Београду и то или непосредно или преко своје Пољопривредне Подружине. Калијум-метабисулфит, као што рекох беличаста је со, која кад се баци у ширу, испушта из себе исти онај загушљив дим, који се добија при сагоревању сумпора. Ако вежеш у крпицу 100 грама ове соли, завежљај спустиш у ширу, после неколико минута извучеш крпицу из шире, па помиришеш, ударће ти сузе на очи, као кад би се накадио сумпорним димом, што у ствари и јесте. Али се од ових 100 грама калијум-метабисулфита не добија 100 грама сумпор-двооксида, него само половина. С тога при израчунавању, колико треба додати шири калијум-метабисулфита, треба предње имати у виду. Тако се може рећи: *на 1 хл. шире додаје се 7½ до 15 грама сумпор-двооксида, или што значи исто, 15 до 30 грама калијум-метабисулфита* и то: мање се додаје црној, а више белој шири и мање се додаје шири добивеној од здравог, а више шири добивеној од натрулог грожђа и најад мање се додаје, кад је јесен хладнија, а више кад је јесен топла. Узевши све то у обзир као и просечну количину грожђа, подрумар пред бербу поручује потребну количину калијум-метабисулфита; може поручити нешто мало више, али не много, за неколико година на пример, пошто калијум-метабисулфит ветри.

Најзад како се калиум-метабисулфит додаје шири? Претпоставимо, да је подрумар почео да пуни кљуком једну бачву или кацу од 3000 л. и да је одлучио, да ширу сумпорише са 10 грама сумпор-двооксида т. ј. 20 гр. калијум-метабисулфита на 1 хл. За целу бачву потребно му је 30×20=600 гр. калијум-метабилсуфита. Он одмери тих 600 грама соли, узме половину т. ј. 300 грама и веже у једну чисту платнену крпу, па је спусти на дно каце помоћу једног дугачког канапа, чији горњи крај учврсти за ивицу каце или бачве. Затим одпочне пуњење каце у колико се каца више пуни, у толико се помоћу канапа

издиже завежљај са калијум-метабисулфитом тако, да овај буде од прилике увек усред шире. Када се каца напуни, било истог дана или сутрадан онда се из шире извуче крпа, у којој нема више соли, јер се растворила, па се у крпу завеже она друга половина калијум-метабисулфита, у овом случају осталих 300 грама и спусти помоћу канапа на дно једног већег шафоља, који се намести испод славине на каци или бачви и сва шира из каце једанпут преточи. Познаћемо да је претакање једанпут извршено по боји шире, која истиче на славину, јер се ова услед мешања са сумпор-двооксидом изменила и добила изглед воде, у којој се дуже времена кува кестење. *Сваког дана, док не отпочне бурно врење врши се по једно претакање шире, а добро је,* нарочито код белих вина и кад смо због рђаве каквоће грожђа употребили већу количину калијум-метабисулфита, *и за време бурног врења извршити једно претакање.*

Овако сумпорисана шира отпочне да превире два три дана доцније од несумпорисане шире, или зато преври правилније и боље; видели смо зашто.

(Наставиће се).

НАШИ ДОПИСИ.

Нови Пазар
1 маја 1923.

Рад економа у Санџаку.

Путујући кроз Санџак априла месеца ов. год., запазио сам да је рад државних економа у овим крајевима Санџака овога пролећа, као што су радили државни економи пре 30 год. у границама предратне Србије. Оно што је главно изнети на овом месту јесте то, да сви ваљанији пољопривредници са највећим поверењем прилазе економима, питају их за стручне савете, траже упуства како ће рационалније обрадити своју земљу и гајити домаћу стоку, да би од исте имали што већи принос и користи.

Како је после ратова финансијиско стање у нашој земљи врло рђаво, услед чега су погођени највише Јужна Србија и Санџак у оснивању воћних и лозних расадника и сточарских станица, тако, да и најбоља воља једног државног економа има да се сруши у оваквом данашњем финансијском стању. — Колико је год слабо финансиско стање државне управе још је слабије финансиско стање окружних и среских самоуправних власти, те то погађа и поједине државне економе ни криве ни дужне. — Од њих се тражи много а мало им се даје.

У целом Санџаку још није основан ни један државни расадник нити пак сточарска станица, које су станице од велике потребе за Санџак, у коме има врло добрих услова за сточарење.

Кад су синули први пролетњи дани, државни економи у Санџаку разишли су се по срезовима, да би помогли макар колико пољопривредницима у својој средини калемљењем разног воћа, предавањем о сејању јарих стрмнина и о гајењу, храњењу и лечењу домаће стоке.

Калемљење воћа у Санџаку до сада је било врло мало познато код сељака. Сресни економи зашли су по свом срезу од општине до општине, прикупљајући око себе што већи број омладине и ђака из основних школа да их науче калемљењу воћа, па од њиве у њиву, из шумарка у шумарак — где има фала Богу дивљака за подлогу каквих се хоће, да се цео Санџаак калемима засади — са спремљеним калемгранчицама из бољих воћних расадника западне Србије, калеме и у исто време уче омладину у калемљењу воћа. Дневно се окалеми просечно 300 калема.

Сељак у тим крајевима је највећи непријатељ калемова из личне мржње према суседу а на општу привредну штету, он их ломи, сече, вали и баца. Економи су ипак доказали успех у своме раду, 10% окалемљених дивљака сачуваће се и у њиховом плоду не само да ће уживати сопственик, него и она омладина која је помогла економе у њиховом тешком задатку, а на којима се оснива цео напредак у пољској привреди.

Сејање јарих стрмних усева је доста отежано; целог месеца априла није пала киша. Још је теже код оних пољопривредника који ору своју земљу са ралицама, док код оних који су се снабдели преко економа и Подружина са Саковим плуговима, орање иде много лакше и боље.

Пољопривредници у овим крајевима врло мало су упућени са радом на машинама и справама; макар и најмањи квар на гвозденом плугу укочи им рад, не могу даље радити, дођу код својих економа жалесе те да им плугови нису добри. Економи знајући у чему нису добри плугови, са пуно воље излазе у села на њиве, поправе плуг са мало тешкоће, покажу како ће да ору и у будуће са плугом да управљају.

Потапање пшенице до сада у Санџаку није никако вршено. Од пре две године почео је потапати пшеницу један мали број пољопривредника у раствор плавог камена по упуствима економа. Из непосредне околине пољопривредници који нису потапали пшеницу видели су користи код оних који су потапали, отпочели су у већој мери овог пролећа потапати пшеницу у раствор плавог камена, користећи се очигледним искуством својих комшија.

Приликом путовања кроз срез, економи држе предавања о гајењу домаће стоке, чувању и прибирању стајског ђубрета. Како је метиљавост стоке у Санџаку јако распрострањена, економи са собом носе лек Дистол противу метиља, упућују сточаре како ће да лече своју стоку и чувају се од великих штета, пошто им стока гине од метиља. У лечењу стоке од метиља са Дистолом, економи су видне резултате показали сточарима, стока се за неколико дана излечи са мало труда и новчаних издатака.

Упутимо се и зађимо мало дубље у села, видећемо да су економи својим радом у народу стекли велико поверење и да су прокрчени трагови за рационалнији рад и напредак у пољској привреди.

Ђ.

Белешке.

Посекотине, уболи и уједи код стоке. — Наша стока често, а нарочито за време рада, добија разне посекотине, које су проузроковане земљорадничким или другим оштрим справама. Поред овога, наше домаће животиње изложене су убодима ансеката (осе, стршљана, голубачке мушице, пчеле); уједима отровних змија, а кадкад и бесних пса.

Посекотине учињене оштром или убодљивим справама појављују се најпре болом, па цурењем крви — већим или мањим крволиптањем. Њих треба одмах испирати кључалом, карболном или крезилном водом, па онда, ако из посекотине цури крв, превити раствором хлорног гвожђа. Ми можемо у неколико зауставити и крволиптање: ако са обичним или свиленим концем ушијемо и тако приближимо ивице створене ране или пак рану превијемо завојем од чистог рубља или платна.

Убоди не проузрокују цурење крви или врло мало, али зато ипак, они производе јаке болове, нарочито ако су дубоки. Те болове ми можемо ублажити ако рану испирамо водом или дуго прскамо кантом за заливање или пумпом на колима, а најпосле помаже и купање текућом водом ако су убоди на доњој страни удова.

Такође, ми често опажамо на говедима убоде од жаока испод трбуха или колена. Ови оболели делови надују се и изазивљу јаке болове; ако је пак убод још и испод колена, во рамље. Ми треба да лечимо овај убод најпре онако исто као што лечимо остале убоде, потом да метнемо на оболело место мало кучине или фате, да исту омотамо завојем и често натапамо ублажавајућим и умирујућим раствором ланеног зрневља у води, топлим тејем од слеза, помешаним са једним или двема главицама мака; можемо чак метнути и облоге од мекиња или ланеног брашна. Ако се пак рана буде повећала, ми смо дужни што пре позвати марвеног лекара, који ће нам прописати и друге потребне неге.

Коњи и волови могу приликом орања да наступе у гњездо оса или штршљана и да буду убодени од ових инсеката. А и пчеле неки пут нападају ову стоку, ако их она буде узнемирила близу њихових кошница. Убоди од пчела, оса, стршљана и голубачких мушица, када су многобројни проузрокују јаку надувеност и могу постати веома опасни, нарочито ако су на глави. Убоди од голубачких мушица су смртоносни и највише чине жртава међу говедима наносећи велике материјалне штете нашим пољопривредницима. Можемо избећи ову велику њихову опасност ако често нашу стоку заокружујемо великим димом кога се голубачке мушице веома плаше. Убоди од стршљана су такође опасни и могу да проузрокују смрт. Обично успевамо да зауставимо отоке најпре вађењем саме жаоке, затим испрати их свежом водом, сирћетом или водом помешаном са амонијаком. Употреба гаса је за препоруку. Трљања са полутечним амонијалним мелемом[1]) дају такође одличне резултате.

Коњи и говеда могу у неким крајевима добити и уједе отровних змија. Пси, за време лова, могу такође бити изложени овим уједима. Убоди отровних змија дешавају се нарочито на уснама, гуши, врату, под трбухом и на сисама. Одмах после уједа, створи се надутост, која се све више и више распростире и увећава. Ови уједи често проузрокују смрт код пса, телади, овнова и других малих животиња, а ређе код великих, и никако код вепра. Чим се несрећни случај догоди, треба брзо делати; ако је уједа на једном уду, треба га одмах с горње стране стегнути једним кружним завојем; потом добро и јако истискати прстима око убода, да би сва отровна крв истекла; затим рану треба добро опрати са сирћетом ракијом и једним раствором натријум бикарбоната или га залечити карболном киселином и очекивати марвеног лекара, који ће на уједеним местима уштрцати против отровни серум, али пак раствор хромичне киселине и т. д.

Ако је пак домаћу животињу ујела једна здрава животиња, уједе се негује као и обична рана, али ако је њу ујела бесна животиња али сумњива са беснилом, лечење мора бити много озбиљније. Треба одмах после несрећног случаја изгорети уједа са усијаним гвожђем. И нијмању рану по спољашности не треба поштедети. Међутим, ако није било могуће, да рану одмах изгоримо усијаним гвожђем ми треба да омотамо уд завојем изнад ране и исту опрати с великом количином воде да би извукли отровну материју помешану с крвљу.

Љуб. Петковић.

[1]) Смеша која се справља из једног дела амонијака на 2 или 3 дела маслинова зејтина, добро измућена пре њене употребе.

Неколико важнијих напомена при жетви стрмних усева.

1.

Једна од најглавнијих погодаба да се обезбеди добар успех жетве, јесте брзина са којом се послови морају предузети и извршити.

2.

За времена треба прегледати и спремити справе и оруђа за срећивање стрмина као: срп, косу, жетелицу, вршалицу и справе за чишћење зрна.

3.

Пре жетве потребно је унапред изабрати место за гувно, које треба очистити, поравнати и добро набити.

4.

У доба жетве такође је од великог значаја, да се сви путеви и прелази који воде у засејане њиве, предходно доведу у исправност како би се тиме олакшао превоз и рад са запрегом око преноса снопова.

5.

Пре почетка жетве треба припремити довољну количину потребног материјала за ужета: сламу, пруће, лику, рагоз или манилу.

6.

За време жетве треба правилно извршити распоред радника, пазећи да жетеоци, руководачи и везаоци буду стално у једном односу, те како би се посао око жетве потпуно и правилно извео без застоја и уштрба на врсту рада тако, да сви радници имају за све време рада подједнако посла.

7.

Пре почетка жетве потребно је пажљива обићи и прегледати њиву да би радови отпочели са оне стране где се усеви налазе у бољој зрелости. Прво срећивати полегле па затим усправне усеве.

8.

Искуством је утврђено: да се раније жању усеви на на песковитим и шљунковитим земљиштима, доцније пак на иловачама и глинушама.

9.

Жетва стрмних усева предузима се, када клас има више жуту а мање зеленкасту боју (жуто зрење) и када

је зрно толико тврдо да се ноктом да запарати, а то је доба када зрно није још добило своју праву тврдоћу. У жутом зрењу жање се пшеница и јечам, јер у то доба сређено зрно добија светлију боју, покожица му је танка и на брашно издашнија те у толико има већу трговинску вредност. Раж се жање пре потпуне зрелости, а овас када му је слама још по мало зеленкасте боје, јер тада зрно неће испадати из метлице.

10.

За оставу семена, жетва се предузима доцније, управо када зрно достигне праву и потпуну зрелост, а то је доба када зрно поља добије тамну а изнутра рожлсту боју.

Ћатић.

ГЛАСНИК.

Помоћ Енглеза Србима. — И раније смо извештавали јавност о помоћи коју је указивао Србима Одбор за Помоћ Савезницима у Лондону. Сада доносимо кратак извод из овогодишњег извештаја тога Одбора, који се односи на Србију. Овај Одбор указивао нам је ову помоћ у току 1919, 1920 и 1921 године:

1. Тринајест наших младића разместио је прво по већим енглеским и шкотским велепоседима, где су добили основне појмове из пољопривреде, а после тога их је разместио по пољопривредним школама, где су провели две године. Школовање је било о трошку Одбора. Резултат овога рада био је врло задовољавајући.

2. Послао је: 30 бикова, 550 крава, 7 телади, 71.000 кгр, траве и поврћа, 744 коса, 2.400 српова, 972 калемарска ножа, 1 104 вила, 240 мотика, 1.750 воћ. маказа, 65 косачица, 39 везачица, 168 прашача, 30 култиватора, 150 дрљача, 34 сејалица, 25 гарнитура млекарског алата, 225 плугова, 10 справа за вађење кромпира, 10 садилица и 436 воћ. тестерица. Ови су поклони раздати, као што знамо, преко Министарства Пољопривреде, Српског Пољопривредног Друштва и Савеза Земљорадничких Задруга нашим земљорадницима.

Нека је хвала Енглезима на пажњи према нашој земљи и нашим пољопривредницима.

Напредак Подружине у Плевљима. — Окружна Подружина у Плевљима — Санџаку — основана је марта месеца 1921. год. За две године свог плодног рада, Подружина је око себе окупила велики број чланова из целог округа, данас има 220 редовних чланова и 10.000 динара обртног капитала.

Највећи рад Подружине је у набавкама свих потребних машина, справа, алата, семења и разног материјала за пољопривреене сврхе. Пољопривредници из околине Плевља упућени су прво у Подружину за своје потребе — чланови и нечланови, где добијају оруђа по сниженој цени и подешена према приликама тога краја. — Подружина је од свог оснивања до данас распродала око 130 плугова Сакових и обртача поред осталог.

Подружински магацин кога је сама направила има пољопривредних потреба, тако, да најбољи утисак оставља сваком пољопривреднику и подиђа на једну хуману установу, која је основана за потребе његове. Магацин је снабдевен са: плуговима, дрљачама, сејалицама, воћарским маказама и тестерицама, косама, срповима, брусевима и наковањима за оштрење коса, машинама за шишање оваца, мотикама, будацима, лопатама, вилама, пијуковима, ћускијама, чекићима мањим и већим, секирама, тестерама за стругање дрва, разним тишлерским и ковачким алатом, разним семењем и материјалом. Подружина има своју ковачку радионицу са целокупним алатом, у којој чланови израђују и поправљају све своје потребе.

За овако уређену Подружину и њен напредак главне заслуге припадају окр. економу г. Миодрагу Поповићу, среском економу г. Јовану Ђенисијевићу и осталим члановима управног одбора, који су за две године свог енергичног рада створили Подружини врло добар положај културне установе и капитал од 10.000 динара, само распродајом справа, алата и осталог.

Просветно друштво „Братство“ у Плевљима стоји у тесној вези са Подружином, узајамно се помажу и допуњују у својим правцима рада.

Нека нам служи за углед напредак Подружине у Плевљима, желећи да и остале Подружине постигну још више у свом благотворном раду на организацији и унапређењу у пољској привреди.

Ћ.

После 90 година. — 8. априла ове године завршило се 90 година од како је оштампано дело које је, у оно доба, било од помоћи нашим пољоприведницима као упутник у многим пољопривредним и домаћим радњама. Оно носи потпун наслов:

ЈОАНЪ НИКОЛИЋЪ: Златный изворъ домостроителства или лондонскій фамиліарни рецепти и новоизобрѣтене тайне природе, за сва станя людій къ возвышенію домостроителства и художества. Съ енглезкогъ езыка на немецкій, а съ овогъ на србскій преведено. Част прва. У Београду, 1833.

Ова је књига вредна нарочита помена са тога, што је то *прва* пољопривредна књига штампана у Београду.

Штампање је њезино омогућено претплатом. На крају књиге су имена претплатника: ту су и честњејши свештеници, и благородни членови Суда Народног, и благоразумна учитељи, и поштенорадни трговци и занатлије и њихове калфе, и преподобни монаси, и високоучени учитељи велике школе, и благонадеждни ученици велике школе, уз то и многобројни кметови и житељи села из свих нахија и капетанија.

Да ли би се *сад* могла наша пољопривредна књига поуздати на толики број претплатника?

Конгрес Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга. — Овогодишњи Конгрес Главног Савеза Српских Земљорадничких Задруга држаће се у Сомбору 29 и 30 септембра.

Дневни ред Конгреса објавиће се накнадно.

ХРВАТ.-СЛАВОН. ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац бр. 10. Телефон бр. 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Уповорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовници на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен — Сумпор („Флористела", „Двоструко Рафинирани", „Веотилатио").

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

КОЛОМАЗ — САПУН — КОЖЕ — ЦЕМЕНТ — ВАПНО — БРУСЕВЕ — БАШТОВАНСКЕ МАКАЗЕ — НОЖЕВЕ ЗА КАЛЕМЉЕЊЕ.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% ТОМАСОВА ДРОЗГА — ВАПЊЕНИ ДУШИК — Од 12% до 15% КАЈНИТ — 40% КАЛИЈЕВА СО — 16% СУПЕРФОСФАТ.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац Бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СВ. САВА" — Бранков улица број 16. — Телефон број 249.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, п. председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 27. БЕОГРАД, 7 ЈУЛА 1923 године. Година L.

Један поглед на рад за унапређење виноградарства и воћарства

Државни лозни расадници су радили у првом реду на обнављању виноградарства у земљи; они су производили лозу каламљену и некаламљену и ова је раздавана народу; они су приређивали стручне курсеве за каламљење лозе, примењујући у томе најмодерније методе, за подизање винограда и одбрану од болести и штеточина. Обновљено виноградарство које данас имамо заслуга је у првом реду лозних расадника. Пошто је потребно уносити у народ и знање рационалног неговања вина, то се у лозним расадницима отпочели приређивати и подрумарски-винарски-курсеви за обуку народа. У ту сврху заведена је и установа *путних наставника виноградарства и винарства*, и ови, долазећи у непосредни додир с народом, с већим успехом утичу на напредак виноградарства и винарства у земљи.

За време рата скоро сви лозни расадници претрпели су катастрофалне штете: искрчени матичњаци, искварене зграде, однесени инвентар, тако да је требало изнова радити на заснивању расадника, уложити много трошка око оправака зграда и прибављања справа, стоке и материјала за рад, на чему је употребљено много буџетских средстава. Данас се стари расадници налазе већ полуобновљени, а неки су и при крају обнављања, али производња лозе не може још да дође на стару меру и да задовољи потраживања лозе која ништа није мања но пре рата.

За Јужну Србију су основана два велика лозна расадника: у Скопљу и у Кавадарцу, и они су на добром путу да ускоро почну помагати обнављање чувеног виноградарства скопске и тиквешке области.

Сада државних лозних расадника има: у Букову, Јагодини, Нишу, Александровцу (Жупа), Смедереву (нов) Скопљу (нов) и Кавадарцима (нов).

Док се о државним лозним расадницима може навести повољан успех у њиховој обнови после рата, о сре-ским воћним расадницима већ се не може рећи то исто. Ови су на буџетима срезова, и како су се расадници веома неуредно снабдевали новчаним средствима обнова њихова била је врло спора. Министарство их је помагало делењем воћних младица, садница и лозе за обнављање воћних растила и матичњака лозе, и успело је да г. Министар Финансија одобри свима сре-ским расадницима по 6000 дин. на рачун њихових буџета, те су се могли сезонски радови извршити на време. Оно шаље своје чиновнике у инспекцију сре-ских расадника, те и на тај начин утиче с једне стране да управници расадника уложе сву своју енергију на радове у расадницима, а с друге стране да покрену и убеде сре-ске одборе да без довољно средстава те установе не могу напредовати, а оне су у првом реду позване да обнове и унапреде благостање села и пољопривредника подижући воћарство, виноградарство па и остале гране пољопривредне. Ту су улогу они пре рата на задовољство вршили, па је настављају и сад. Многи нови воћњаци посађени правилно и неговани рационално, многе нове сорте воћа које је требало размножити у нас, потичу из сре-ских расадника и успех су повремених стручних курсева који су приређивани у расадницима.

У старим границама само у срезу мачванском (Богагићу) није још основан сре-ски расадник.

После рата организован је рад и на оснивању сре-ских расадника у Јужној Србији, тако да је до сада основано ових без мало у свима срезовима. Било би се постигло и више да је и тамо примењена била сре-ска самоуправа од почетка у истој мери као у старим границама.

Сре-ски економи су уједно и управници сре-ских расадника. Но они имају дужност и да буду пољопривредни путни учитељи. Они су у почетку били и у том погледу ревноснији; али како им је додатак на путовање био и сувише мали, међутим настала је огромна скупоћа, то им је апсолутно немогућно било да тачно одговарају и тој својој дужности. Тек кад је одлучено, да им се путни трошкови исплаћују из државне касе, економи су постали енергичнији и на тој свој пропагаторској дужности.

Да би економи као управници сре-ских расадника и као народни пољопривредни учитељи боље одговарали својој дужности, Министарство је отпочело приређивати специјалне курсеве за *помоћнике сре-ских економа*. На тим курсевима се они боље оспособе за свој позив, нарочито

у погледу воћарства и виноградарства, и ресултати од ових курсева су врло повољни. Приређују се код нижих пољопривредних школа, где има и потпуно подесних објеката за практичне радове.

У Црној Гори постоје неколико комбинованих воћних и лозних расадника и лозни расадник у Вир-Пазару. Они су такође били исте судбине као и расадници у Србији. И у њима се морало много изнова радити те да буду обновљени. Тамо је примењен закон о државним економима, и установљен Пољопривредни Инспекторат, те ће и даљи рад на обнови и унапређењу расадника као и тачно вршење пропагаторске службе државних економа поћи сигурнијим током.

У Војводини су такође постављени државни економи, срески и жупанијски, и они се организују да по закону одговоре својим дужностима.

У Белој Цркви се заснива државни лозни расадник, који је неопходна потреба вршачко-белоцркванске виноградске области.

У осталим покрајинама на виноградарству и воћарству раде покрајинске управе самостално.

Само у Босни и Херцеговини Министарство је из буџетских средстава и прихода Класне Лутрије потпомогло Покрајинску Управу за обнову тамошњих воћних и лозних расадника и држање калемарских курсева за каламљење лозе и воћака, и у том погледу има да се забележи повољан успех.

Сува шљива је један од најважнијих и најприноснијих производа наших воћарских крајева, те је дужност била Министарства у првом реду да народу пружи једну рационалнију сушницу за сушење шљива. Ради тога је још пре рата извршена упоредна проба разних модела сушница, и од тих је по оцени стручне комисије одабрана *сушница модела Д-р В. Стојковића.* Имајући на расположењу потребан кредит Министарство је саградило неколико ових сушница, као угледних, и уз њих је приредило курсеве за спремање мајстора за подизање сушница, као и за рад на сушницама. Ове године подићи ће се у свима важнијим воћарским центрима по један модел, а осим тога подићи ће се и у Босни, Далмацији, Црној Гори, Хрватској и Словеначкој по неколико од ових ради угледа и приређивања потребних поучних курсева. Осем шљива, у њима се може сушити и остало воће па и грожђе, и производи се добивају не само боље каквоће, но и с мање трошкова и с уштедом у времену.

Потпомажући приређивање изложаба, Министарство је дошло да један нов и драгоцени избор нових сората воћа у Јужној Србији, које се размножавају каламљењем и разашиљу среским расадницима ради распростирања у народу. На тај начин постићи ће се, да се гајење домаћег воћа одржи и њихове одличне особине искористе на повећање материјалног благостања народа.

У исто време од изложаба добива се материјал за опис домаћих сората воћа, и на тај начин приступа се изради *домаће помологије*, која ће бити једна драгоцена научна принова у нас.

Министарство је узимало иницијативу за олакшање промета и извоза вина по одлукама које су донете у једној специјалној мешовитој комисији, с ресултатима успешним. За изједначавање рада на подизању виноградарства у држави одржана је и једна *конференција виноградарско-винарских стручњака* целе државе.

И, најзад, свраћена је пажња култури маслина и јужног воћа, и с нарочитим планом приступиће се раду за проширење и рационалније гајење ових биљака.

— —Ђ.

ИЗ РАТАРСТВА.

Угарњача.

То је двогодишња биљка из племена Крсташица. Гаји се због њеног корена и врло је благодаран усев, јер служи за сточну и за људску храну. Има више врста угарњаче, које се разликују по боји и облику. Једна од најбољих је Елзаска угарњача, полу-рана; посејана после жетве цереалија сташе за употребу у року од 3 месеца. После ове долази Норфолска, врло крупна, достиже тежину од 3-4 кгр., после 4-5 месеци вегетације. Ваља поменути још и жуту Екоску, ситнију, али издржљиву на хладноћи.

Угарњача хоће свежу, лаку и растреситу земљу. Гаји се као главни усев и као што јој име казује на летњем угару и као споредни — други — усев. Овај други је начин гајења више за препоруку, јер се на тај начин, са истог земљишта, у току године, добивају две жетве.

Сеје се на добро припремљеној земљи у јулу и августу, увек после кише. Најбољи је начин сејања врстачном сејалицом, у редове удаљене 40-45 см. А може се сејати и омашке. Засејано земљиште поваљати. На хектар иде 4-5 кгр. семена. Први пут је опрашити кад добије 3-4 листа, затим три недеље доцније треба биљчице разредити на 20-25 см. и огрнути их.

Вађење угарњаче врши се крајем октобра и у новембру. Са једног хектара добива се просечно 15-20.000 кгр. репе.

Угарњача се трапи као и сточна репа, а може се чувати и у подруму. Лишће ваља одмах употребити за храну крава и оваца.

У Словеначкој и Хрватској угарњача се много гаји, па је треба и у нас уврстити у усеве за гајење.

Семе се може добити код Срп. Пољопривредног Друштва.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

III О употреби квасца од одабраних гљивица алкохолног врења.

(Наставак)

Овај рад. т. ј. сумпорисање шире, био би у главном довољан, јер смо видели, да се њиме изврши одабирање гљивица, те смо мање-више сигурни, да превирање шире врше добри, вешти раденици. Али има још нешто боље, т. ј. међу вештим радницима за један посао има добрих бољих и најбољих, па тако исто и међу гљивицама алкохолног врења. Природно је, да у чувеним од вајкада винарским крајевима, где гљивице алкохолног врења раде столећима, има бољих гљивица, него у једном крају, у ком се виноградарство почело од јуче развијати; исто тако као што у једном крају, где цвета одавно један

занат има куд и камо вештијих занатлија него у крају, где се тај занат почиње развијати. Па као што се у један крај, где има услова за известан занат, да би се тај занат усавршио, доводе стручњаци из другог краја, где је тај занат већ у полету, тако су и виноградарски стручњаци дошли на помисао, да производњу вина у једном мање важном винарском крају, или крају где се виноградарство тек почело развијати, побољшају на тај начин, што ће у те крајеве донети вичне, добре раднике т. ј. гљивице алкохолног врења из чувених винарских крајева, као из Шампање, Бургоње и др. И нису се преварили. Огледима је утврђено, *да ако се одабране, рецимо, шампањске гљивице употребе за превирање обичне шире, добија се вино увек нешто боље, него при обичној производњи: шира пре и боље преври, пре се избистри, не остаје готово ни мало шећера, те је вино нешто мало јаче,* а понеки тврде, да су каткад могли опазити, у тако произведеном вину, особито белом, нарочиту арому, сличну ароми оног винарског краја, из кога су те гљивице узете.

На тај начин дошло се до употребе *селекционисаних гљивица алкохолног врења*, што ће рећи *одабраних гљивица* из појединих чувених винарских крајева. Данас има нарочитих завода, који производе и продају у балонима или флашама, нарочито удешеним за то, шампањске, бургоњске и гљивице других винарских крајева.

Па како се те селекционисане гљивице употребљавају? Преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду поручи се благовремено литар—два селекционисаних гљивица, па се на два—три дана пред главну бербу пробере у винограду 150 килограма најбољег грожђа, ово се измуља и оцеди на преси, добивена се шира кува у калаисаном казану, док не прокључа, мешајући је стално да не загори; чим ширу пробије кључ, казан се скине с ватре, па се извесно време и даље меша. Још топлу ширу сипамо у једно чисто, однивено буре од 100—200 лит., намештено усправно на остављено данце, у соби која се ложи и где се топлота одржава стално око 20°C. Кад се шира у овом бурету охлади на 20°C. сипа се у њу литар—два поручених селекционисаних гљивица, промеша се буре покрије чистим поклопцем или чаршавом. Сваких сат—два, док не отпочне бурно врење у бурету, шира се у њему меша на тај начин, што се једним чистим дрвеним судом захвата из бурета и сипа из висине натраг у буре. После 2—3 дана, т. ј. кад отпочне главна берба, шира у овом бурету у најбурнијем је врењу; ако из ма каквог разлога тада не отпочне главна берба, потребно је у буре додавати сваког дана по десетак литара прокуване шире тако, да се бурно врење стално одржава све до главне бербе. Овај рад зове се: *справљање квасца* или *маје* за превирање. Кад настане главна берба, из сваке каце или бачве, која се отпочне пунити, чим се из ње може шира отакати на славину, оточи се од све толико пута по три литра, колико је стотина литара велика каца; т. ј. из каце од 2000 л. запремине, оточи се у једно однивено буре 20 × 3 = 60 л., па се та шира добро сумпорише, рецимо са 50 гр. метабисулфита на хл. шире, што чини за ових 60 л. 30 грама калијум-метабисулфита. У каци пак, која се пуни изврши се сумпорисање на начин који смо видели, па кад се каца напуни, што бива обично у вече, шира се једном преточи и том приликом дода јој се постепено на махове и то у шафољ за претакање на сваких 100 л. по 3 л. спремљеног квасца, што чини за нашу кацу од 2000 свега л. квасца, т. ј. колико смо изјутра из каце оточили шире, толико увече или сутрадан додајемо квасца у исту кацу. Она пак шира, коју смо у јутру оточили из каце, сипали у одливено буре и добро сумпорисали, и која је пред вече бистра, оточи се пажљиво да се не умути и постепено, још те вечери, дода у буре за квасац, из кога смо већ узели исто толико маје. Тако се ради за све време бербе, те имамо

ПОДЛИСТАК

ДВОРИШТЕ И ЂУБРЕ СА ЗДРАВСТВЕНЕ ТАЧКЕ ГЛЕДИШТА

(Свршетак)

Помије.

Шта не треба чинити

Помије не треба да теку олуком или непосредно по земљи, нити пак треба да се скупљају у помијаре.

Опасности од опогањавања исте су као и оне код ђубрета.

Шта треба чинити

Помије треба да се скупљају у какво ведро, кофу или какав други суд.

Оне се могу искористити као храна свиња или живине.

Око бунара.

Шта не треба чинити

Отвор бунара не треба да је опкољен каменом и оградом зиданом без малтера.

Земљиште које се налази око ограде не треба да је равно или нагнуто према бунару.

Отвор бунара не треба да је отворен тако да прашина и други остаци (отпаци) могу у њега пасти.

Шта треба чинити.

Ограда бунара треба да су зидане малтером.

Земљиште које се налази око бунара, од прилике на један метар одстојања, треба да је благо нагнуто и то у спољном правцу и цементирано.

Отвор бунара треба да је покривен капцима.

Кладенци (извори)

Шта не треба чинити.

Гротло извора не треба да је отворено.

Не треба трпети у близини извора ђубришта, нужнике и т. д. Не треба у њиховој близини трпети у опште никакве инсталације које би могле опоганити здравицу одакле изворска вода долази.

Шта треба чинити.

Гротло извора треба да је затворено.

Отвор на озиданој чесми треба да је што виши, да би се вода што лакше могла заитити и да се прљава вода не би могла каквим случајем вратити у извор и загадити га.

М. С. К.

стално квасца за целокупну количину шире и то само од оних два литра купљених селекционисаних гљивица.

Ако не можемо набавити селекционисане гљивице, потребно је, да увек имамо спремљеног квасца од наших обичних, домаћих гљивица. *Квасац од обичних домаћих гљивица* спрема се на тај начин, што се на два-три дана пред бербу у винограду пробере 150—200 кгр. најбољег, али не преврелог грожђа, па се измуља, оцеди, сипа у чисто однивено буре, које се смести у собу, где се топлота одржава на 20° С. и по потоеби шира се загреје до 25° С. Шира се чешће проветрава мешањем. После 2—3 дана шира је у бурном врењу — квасац је готов. Кад на овај начин спремимо квасац нисмо сигурни, да смо га добили од најбољих домаћих гљивица, с тога је боље спремити *квасац од одабраних домаћих гљивица;* он се добија као и предњи само, што се шира, када се сипа у однивено буре сумпорише са 40 грама калијум-метабисулфита.

Да би стално за све време бербе имали квасца, овај од обичних и одабраних домаћих гљивица употребљава се као и квасац од селекционисаних гљивица, т.ј. колико се квасца изузме из бурета, толико се литара бистре, сумпорисане шире додаје, проветравајући квасац одмах по додавању шире, да се бурно врење што пре настави.

Као што се види, употреба сумпор-двооксида и селекционисаних гљивица не захтера много труда, ни већих издатака, нарочито кад се узму у обзир користи, које од те употребе имамо; треба само пред бербу набавити од Српског Пољопривредног Друштва калијум-метабисулфита, а ако може и селекционисаних гљивица; на три дана пред бербу треба отпочети спремати квасац од обичних или културних биљака; на дан бербе сумпорише се шира у каци са половином потребне количине калијум-метабисулфита; кад се каца напуни изврши се додавање и друге половине калијум-метабисулфита, и одмах после неколико сати и квасца, ако смо га спремили и ако је потребан; сумпорисана шира претаче се једанпут дневно од почетка бурног врења а по потреби и једном за време бурног врења. То је кратак преглед употребе сумпорног дима и селекционисаних гљивица у подрумарству.

IV. Закључак о савременој преради грожђа.

Као што сам већ напред напоменуо, нове ствари у пољопривредној пракси нерадо се примају свуда, а нарочито код нас. Стога сваком оном, који нема довољно вере у нове, савремене начине рада, саветујем да изврши пробу на мањој количини шире. Да би својим ученицима у Винодељско-воћарској школи у Букову доказао корисност употребе сумпор-двооксида, нарочито онима, који 1919. год. у јесен нису присуствовали берби, те нису видели, како се од веома рђавог грожђа употребом сумпор-двооксида и пажљивим радом може добити добро вино, извршио сам у јесен 1920. год. са целокупном бербом од ризлинга овај опит: већи део ризлинга обран је 27. септембра; грожђе је измуљано на муљачи, шира остављена на комини да преноћи и сутра дан комина оцеђена на преси. Проценат шепурине био је 5 1%. Густина шире 19,°5 по Бабовом широмеру. Сва добивена шира смештена је у кацу и том приликом додато биосулфита и то 22½ см³ на 1 хл. шире; после 24 часа нешто осталожену и пречишћену ширу источио сам из каце у 3 бурета, свако од 500 л.; ширу у 1-ом бурету нисам више сумпорисао, тако да је она имала свега 22¹/₁ см³ биосулфита на 1 хл.; шири у 2-ом и 3-ем бурету додао сам још биосилфита али тако, да је у 20ом бурету било свега 40 см³ а у 3-ем бурету 50 см³ биосилфита. Биосилфит је нарочити раствор сумпор-двоксида, чија је јачина таква, да предње количине 22½, 40 и 50 см³, изражене у метабисулфиту, износе око 10, 20 и 25 грама на хл. Бурад су смештена једно до другог у истом локалу и сваког дана мерена је топлота шире у њима и то у јутру, подне и вече. Дејство унетог сумпор-двооксида на ток врења шире (представљено кривим линијама, сл. 1, 2, 3 и 4,) овако се може изразити: врење је почело одмах другог дана од сумпорисања у сва 3 бурета, али се у 1-ом, мало сумпорисаном, бурету топлота шире нагло пењала до 28°С. одмах 3-ег дана, док у 2-ом и 3-ем бурету, нарочито овом последњем, топлота постепено расла и 5-ог дана није достигла више од 25°. Затим у првом бурету топлота шире, како се нагло попела, тако је нагло и пала и 11-ог дана бурно је врење у њему завршено, док у последњем бурету топлота, односно јачина врења, што је у овом случају једно исто, постепено је опала и завршила се тек 13-ог дана.

Као што се види, већа количина сумпор-двооксида регулише ток превирања шире на тај начин, што га успорује и продужава, одржавајући умерену топлоту, на којој гљивице алкохолног врења најбоље раде и према томе дају најбољи резултат, што се и доцније при овом огледу, јасно показало: најјаче сумпорисана шира дала је вино потпуно преврело, без икаквог трага шећера, потпуно бистро и врло лако за чување.

Све оно што смо до сада изнели о савременој преради грожђу може се укратко овако изразити: *да би добили добро вино треба брати зрело грожђе, добро га измуљати, пазити на чистоту при раду; добивену ширу треба сумпорисати, по потреби засејати спремљеним квасцем, по потреби, такође, загрејати до 17° С, редовно је треба претакати најмање једанпут дневно и то радити све дотле док не отпочне бурно врење; за време бурног врења пазити, да се топлота одржава на повољној висини, т.ј. да топлота беле шире буде између 17 и највише 25° С, а црне шире између 20 и 30°, зато ширу, односно локал, где се врши врење, по потреби треба загревати или хладити, у противном шира ће или остати слатка или ће сувише нагло преврети.* Вино, које будемо добили, придржавајући се ових упустава, не само да ће бити добро, него ће се моћи лако чувати, јер је добро преврело и ослобођено многих гљивица болести.

Али ипак са овим није завршен рад, јер да би вино остало тако добро и постало још боље — *потребна му је извесна нега.* Ако се не жели добити киселица, не може се преврело црно вино оставити на комини докле се хоће; не може се бело вино по бурном превирању оставити да лежи у отпражњеним бурадима, док се подрумар не сети да их допуни, — и за једно и за друго има одређен рок;

тако црно вино после 2—3 недеље лежања на комини мора се точити у чисту бурад, која се смештају у подрум за млада вина, где топлота мора бити око 12° С. Бело пак вино, ако је превирало у подруму, остави се где *је*, само се бурад допуне, чим бурно врење престане, а ако је превирало у нарочитој врионици, онда се бурад пренесу у исти подрум, где је и младо црно вино, па се допуне. Ни на једну ни на другу бурад, т. ј. ни на она са црним, ни на она са белим вином не удара се одмах врањ, него се преко отвора за врањ стави један лист чисте хартије и преко ове једна шака песка. Топлота у подруму, где су млада вина, мора у почетку бити 15° С, затим кроз неколико недеља до Божића — спасти постепено до 8°. И неударање врења и одржавање топлоте у подруму за млада вина потребно је стога, што се у младом вину, по извршеном проветравању при отакању са комина и при премештању и допуњавању буради, врши тако звано *тихо* врење, којим се из вина уклања и последњи остатак шећера, а с тим и узрок мућењу вина и пролећа, као и узрок кварењу вина. — Те тако одржавање потребне топлоте у подруму има за циљ непрекидање тихог врења, а неударање врења оставља угљен-двооксиду отворена врата за одилазак у ваздух, да не би у противном заједно са вином нашао нежељени излаз на саставу између дуга.

(Наставиће се)

ГЛАСНИК.

Родитељи, учитељи, пријатељи Омладине. — Сад се свршавају школе. Многи ђаци не могу на више школе, а немају где и на чему да живе како треба, па ће морати свога века чемерно живети ако се не спреме у младости за живот и будућност.

Недајте да омладина заостаје, да пропада ради нашег немара, већ упућујте свагда све ваљане и способне, сигурне Србе ђачиће од 12 до 13 година одмах сад, док су још у школи, те да изуче у младости који частан, користан занат и посао.

Одабирајте и препоручујте Привреднику сад и сваке године све способне, сигурне Србе ђачиће од 12 до 13 година. Привредник смешта већ 25 година добру децу, збринуо је до сад 13 хиљада и више и прима увек све што ваља. Све старање и заузимање Привредника бесплатно је, то јест и најсиромашнија деца могу до тога доћи, ако су заиста ваљана, способна, сигурна. Затражи под најкраћом адресом: „*Привредник-Београд*“ даља упуства, па ћеш одмах добити све што треба.

Пољопривредно одељење покрајинске управе за Далмацију послало нам је на приказ своје издање: „Биљешке о зрелом навртању Америчке Лозе“ од Станка Ожанића.

Југословенски дерби у Београду. — 17. јуна о. г. одржана је на београдском тркалишту „Дунавског Кола Јахача“ једна од најважнијих и најзанимљивијих трка. То је тако названи „Југословенски Дерби“, — трка у којој су узели учешћа најодабранији коњи које наши одгајивачи могу дати. Важна је и стога, што су и награде подељене у сумама, највећим, што може „Коло“ дати.

Време је погодно било за трку, и коњи с јахачима добро опремљени. „Дерби-у“ су претходиле четири мање трке, са мањим дужинама тркачке стазе. Дерби-еву трку трчали су коњи с дужином стазе 2.400 м. Пуштана су била приплодна грла ождребљена у 1920 години. Укупна сума за награде била је 53.000 дин., од које: на прву награду издато је 40.000 динара и сребрна потковица; на другу награду 6.000 дин., на трећу 3.000 дин. и на четврту 1.000 дин. Пријављено је било за трку 8 грла, али је на тркалиште дошло 6 грла. При оцењивању и лицитацији на тркалишту највећу је вредност истерало грло „Вук“, својина Д-р Геда Дунђерског, али на велико изненађење први је дошао на мету „Фрушкогорац“, из стаје г. Владе Илића. После њега друга је била „Дубочица“, па тек као трећи приспео је до мете „Вук“. Према томе, они који су се кладили на „Вуку“, и то у повећим сумама, изгубили су јако новчано поред разочарења, јер су сувише рачунали на његово порекло. Дубочица је веома фино грло; она је такође из стаје г. Дунђерског, и једна је од најбољих тркачица. Суделовала је већ у 5 трка на београдском тркалишту, и четири пута са првим наградама.

— —Ђ.

Белешке

Вуловићева сушница. — Под овим насловом изашао је у листу „Меји“ који излази у Загребу (ћирилицом и латиницом) један добро написан чланак, од Стев. Никифоровића, градитеља у Брчком. Чланком се истиче ваљаност сушнице, која је отпочета да се уводи у крају у коме је писац од 1922 године. Она је, како се наводи, дала најповољније ресултате: квалитет шљива је био одличан, „јер постепеним улажењем шљиве у све вишу температуру, што је главна вредност ове сушнице, шљива не пуца, те се не цеди, па сав сок сва сласт сав шећер, а то је и сва тежина, остаје у њој“. А за доказ тога наводи се:... „јер се у овој Вуловићевој сушници после свршене јесенске сезоне сушења, ни у њеној унутрашњости, нити на лесама њеним није нашла ниједна једина кап такозваног пекмеза (слатког сока из шљива), па на тај начин шљива остаје слађа, тежа и крупнија, и поврх свега она, због нарочитог уређаја сушења у овој сушници добија онај особити сјај („гланц“) који је тако драгоцен у шљиварској трговини. Дрва а и радна снага се много мање троши него при обичним сушницама.“

У чланку се, даље, наводи и ово: „Према мерењу једна леса (а има их 50) сирове шљиве, лепо наслагане, тешка је нето 33 килограма, а након сушења потпуно сухе (уређене) шљиве било је нето 10—13 килограма, тј. 30—39% даје сухе шљиве, према томе да ли су сушене недозреле или добро дозреле шљиве, дочим досадашњим начином добивало се, као што се зна, само 25%.... То значи: да би се од сваких дванајест килограма сирових шљива на сељачким „пушницама“ добијало само три килограма, а на Вуловићевој сушници добија се од исте количине, са много мање дрва и труда,

четири килограма сухе шљиве. Дакле Вуловићева би сушница зарадила нашем произвођачу нашем сељаку, *на сваке његове досад избачене на тржи те три киле сухе шљиве још једну килу сухе шљиве више.* Значи, да би г. Вуловић овом својом сушницом повећао наш тако важан извозни артикал за читаву једну трећину, дакле би само овом својом сушницом за толико повећао благостање нашег народа овог краја“.....

Нама је пријатно, што можемо забележити овако повољне ресултате, који су постигнути на сушници нашег пријатеља г. Љ. Вуловића, покрајинског намесника за Босну и Херцеговину у Сарајеву. Босна је, поред Србије, велики произвођач сувих шљива, и ако се Вуловићева сушница са свим њеним добрим особинама примени на широко у пракси, упоредно са сушницом Dr. В. Стојковића, производња сувих шљива постаће један много рентабилнији посао који ће се убрзо показати и на бољем материјалном стању произвођача. Јер да се осигура шири и даљи извоз наше суве шљиве, и да се извоз обезбеди од сваког потреса, нема сумње да би томе у много припомагао бољи квалитет сувих шљива, а то се може постићи у првом реду применом у пракси савршенијих, модернијих сушница за шљиве.

Нацрт и упутство за подизање Вуловићеве сушнице налази се у књизи коју је штампао Савез српских земљорадничких задруга. О њој је био приказ и у *Тежаку.*

— —Ђ.

НЕКРОЛОГ.

† Густав Пирц

председник Кметијске Дружбе за Словенију.

Име Густав Пирц познато је већ и у нас. Учесници прошлогодишњег излета наших сељака у Словеначку сећају га се најбоље. Часан старац, али још увек крепан, пун духа, воље и енергије, и који, поред осталих, има највише заслуга за онако састављен и тачно изведени програм посете браћи Словенцима. На Бохињском Језеру, где се налазио преко лета и где се осећао најбоље, јер га је ту и сусретала највећа захвалност народа на помоћи која му је учињена његовом иницијативом, био је и домаћин српским сељацима приредивши им сјајну гозбу. Његов поздравни говор за време гозбе излазио је из срца, из дубине једне благородне душе и непоколебљивог родољуба, тако да је оставио најбољи и трајан утисак код његових гостију.

И по томе, и нас и све оне који га познају, морала је да обузме велика туга на глас да је тако добар човек, тако заслужан муж за словеначку пољопривреду, коме је у потоње доба указана част да буде и председник Словеначког Пољопривредног Друштва — Кметијске Дружбе, — завршио једном трагичном смрћу. Нађен је мртав на обали Бохињског језера где се утопио, и тело му је погребено на гробљу села Средње Васи недалеко од језера, 26 маја о. г.

Покојни Пирц радио је неуморно за словеначку пољопривреду преко 40 година. Најпре као тајник — секретар — и путни учитељ, он је ступио у службу Кметијске Дружбе, а из ње је изишао као пензионисани директор, са пристојном наградом за дугогодишњу успешну службу Дружби. Његовом агилношћу, његовом високом ученошћу он је постигао да од 500 чланова Дружбе колико је затекао, Дружби придобије 30.000 чланова, једну читаву војску, која је верно следовала саветима и упутствима која су потицала од Дружбе. Сасвим је појмљиво да је последица тога била: да је напредак пољопривреде словеначке нагло кренуо, тако да се она данас налази на ступњу високог рационалног рада и да може да служи за углед. Под његовим уредништвом почео је излазити лист *Кметовалац,* као орган Кметијске Дружбе; он је установљавао и организирао многе задруге међу пољопривредницима и утицао на решавање многих питања која засецију у интересе словеначке пољопривреде; написао је многе књиге и брошуре, и залагао се свуда где је требало указати помоћ словеначком пољопривреднику и селу, њиховој просвети и материјалном бољитку.

Пок. Пирц се залагао као ретко који и за народно уједињење. Србе је волео као своју браћу, и те своје симпатије он је доказао нарочито: као вођа српских ученика једне ниже пољопривредне школе који су били у екскурзији по словеначким крајевима још године 1912., па и у прошлогодишњој посети наших сељака.

Одликован је орденом Св. Саве III. степена.

Нека је пок. Густаву Пирцу светао спомен и међу нама!

— —Ђ.

Записник

XIII. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у дому Друштвеном 28. марта 1523. год. у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п.председник г. др. Веља Стојковић и чланови Управе: г. г. Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Павле Петковић, Драгутин Спремић и Софроније Партонић.

I.

Прочитан је и усвојен са малим изменама записник прошле седнице.

II.

Председник саопштава тужну вест, да је 25. ов. мца. умро у Риму, као шеф наше Делегације за закључење трговинских уговора са Италијом, редовни члан нашег Друштва г. др. Мика М. Поповић. Износи заслуге, које су тесно везане за нашу трговинску политику, за наше трговинске уговоре, које смо склапали на разним државама и позива присутне чланове, да му устајањем одаду последњу пошту. — Одбор прима знању и устајањем одаје му последњу пошту са „Бог да му душу прости“.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора по понудама:

1) Бр. 1536. за набавку сејалица за кукуруз. — Одбор је усвојио мишљење овог Одбора и одлучио: да се

сејалице откупе од понуђача Димитрија Стојковића из Земуна по понуђеној цени.

2) Бр. 2779. за набавку руч их запрашивача. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се од понуђача Илије Милошевића абави 100 ком. ручних запрашивача.

IV.

Прочитана су мишљења финансијског Одбора:

1) По акту бр. 228). на реферат магационера да му се одобри набавка два нова стелажа за магацин. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се ова набавка изврши из кредита на оправку зграда предвиђених у Друштвеном буџету за ову год;

2) По молби г. Николије Стаменковића да би се могао запослити за сређивање архиве Друштвене за 1919., 1920., 1921. и 1922. годину, — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се г. Стаменковићу повери сређивање архиве а пошто исту среди, да му се на име труда изда 2.000 динара из кредита предвиђеног на плату архивара по буџету Друштвеном за ову годину;

3) по реферату Бр. 1913. благајника Друштвеног, — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се служитељу Ђорђу Ристићу издаје породич и додатак;

4) по реферату благајника Бр. 1802. да се реши питање: да ли се сума предвиђена у буџету Друштвеном за ову годину на набавку: справа, алата, семена, рафије итд. од 1,500.000 динара може сматрати као обртни капитал, што је требало у буџету назначити, или се има сматрати као максимална сума, које се не сме прекорачити, — Одбор је одлучио: да се ова сума има сматрати као обртни капитал, који се може обрнути преко године онолико пута, колико потреба буде захтевала.

V.

Прочитано је мишљење Бр. 2733. Подружинског инспектора, да би требало издати Пољопривредној Подружини у Предејану тражене справе и семе. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да јој се издаду на отворен рачун 5 ком. Сак. плугова № 5, и 1 кгр. семена сточне репе.

VI.

Прочитана је молба Бр. 2860. Николе А. Прокића, да га Друштво по расписатом конкурсу прими за свог благајника са понуђеним гаранцијама, — Одбор је одлучио: да се молиоц прими за благајника са наградом и гаранцијама, које је у својој молби навео, а принадлежности да му се издају из кредита предвиђеног у буџету Друштвеном за ову годину на плату и додатке благајнику.

VII.

Прочитан је извештај Друштвеног изасланика г. Виће Радовановића о одласку у Лазаревац и свом присуству испитима ученица домаћичке школе. — Одбор је примио исти знању и одлучио: да се г. Радовановићу исплате трошкови по рачуну, и да се извештај штампа у Тежаку.

За овим је седница закључена.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин. франц. прскал. „Верморел“ по	650	дин.	ком.
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по	20	„	„
Сечке за репу и бундеве . . . . . „	600	„	„
Врстачке Сакове сејалице од 11 реди . „	4000	„	„
„ „ „ „ 13 „ . „	4500	„	„
Бајерово-немачко сириште (флаша од 1 2 к.) „	30	„	„
„ „ „ „ „ 1 к.) „	55	„	„
Азбест-филтре за вино (од 30 л) . . . „	1000	„	„
Стаклене врањеве за превирање . . . „	150	„	„
Желатин за бистрење вина . . . . . „	120	„	кгр.
Азбест за филтрирање вина . . . . „	100	„	„
Рибљу бешику за бистрење . . . . „	2	„	грам.
Резервне федере за маказе . . . . . „	5	„	ком.
Семе репе-угарњаче . . . . . „	10	„	кгр.
Сумпор у шипкама . . . . . „	0.50	„	ком.
Семе проса . . . . . „	7	„	кгр.

Јаја за насад од белих и јаребичастих талијанских
КОКОШИ
и белих вијандота продаје Управа Ратарске школе у Шапцу по 2 динара комад 2–3

Пресе за цеђење воћа од 10 и 20 лит. Дин. 250 и 300.
Пресе за цеђење парадајзи од 20 лит. Дин. 350.
веома подесне за домаћу потребу и
Жетелице систем „Амби“
добијају се уз пошиљај новца унапред код **Јосиповића** и **Поповића** гвожђара
Београд—Сава 2–3

Друштво „Трактор“.
Немањина ул. бр. 9 Београд.
Канцеларија Соколска ул. 19.
Добили смо: Сточне вршалице са чекиом.
Фабрике Х. ЛАНЦ Дин. 5 800
Везачице **Фабрике Масеј Харис**
Жетелице, косачице, коњске грабуље.
2–3

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 28. БЕОГРАД, 15 ЈУЛА 1923 године. Година L.

О данашњој кризи са прометом вина

Виноградарство код нас није достигло своје крајње и природне границе развитка; оно је још у интензивном подизању и обнављању, па ипак данас можемо да забележимо појаве једне озбиљне кризе у погледу промета и потрошње вина. Ову кризу нарочито тешко осећају наши чисто виноградарски крајеви а у првом реду Словеначка, Далмација и Банат. У Србији она се слабије осећа, јер је и само виноградарство већим делом још у подизању и обнављању и за сада представља више узгредно занимање. Поред свега ова је криза важна за наш општи привредни живот, као и за даљи развитак нашег виноградарства, које, с обзиром на своје повољне услове у нашој земљи, треба да представља једну од најважнијих пољопривредних грана.

Стога је потребно озбиљно схватати ову данашњу кризу и покушати да се она сузбије или бар ублажи.

У чему је ова криза?

Одговор је прост: једна велика количина вина — у неким крајевима више од половине од прошлогодишње бербе — лежи код произвођача непродата и не налази себи потрошача. Ова је чињеница у толико важнија, што је ове године у изгледу повољна берба, чиме ће се унети у промет нов контигент вина и тиме још више заоштрити већ постојећа криза. Последице су тога: да многи произвођачи неће имати довољно судова за смештај нових вина, прерада грожђа биће под неповољним условима, те ће и проценат болесних и покварених вина бити повећан. Сем тога цене ће винима несразмерно и неправилно пасти, услед велике понуде, и мање ће се управљати према стварној вредности самог артикла.

Неке се последице ове кризе још сада опажају: многи виноградари нису у могућности да своје винограде негују и заштићују од разних болести.

Каква су средства за решење ове кризе?

Проблем је у томе да се нашим винима нађе што већи број потрошача у земљи и на страни. Сем тога треба утицати да се виноградарство развија у границама осталих економских фактора и потреба наше земље. Да се све ово постигне потребан је организован и узајамни рад привредника и државе. Учествовање државе у решавању ових питања не изискује се без разлога. Довољно је напоменути да се у нашој држави налази под виноградима преко 250.000 Хл. са просечном производњом од преко $4^1/_2$ милиона Хл. вина, од које би се количине могло одвојити 1 милион Хл. за извоз, што представља најмање 250 милиона динара. У неким крајевима као на пр. у Словеначкој, где преко 200.000 становника живи искључиво од виноградарства, производња вина је тако рећи животно средство и питање опстанка, пошто земљиште већином није подесно за другу културу осем за винограде. Без њих би они дакле, пали на степен пасивних крајева. Према томе, да се продаја наших вина правилно регулише и тиме избегне криза потребно је радити у два правца.

1) Појачати потрошњу вина у земљи, и

2) Појачати извоз наших вина у иностранство.

I. Повећање потрошње вина у земљи.

У привреди, као и у свакој производњи у опште, циљ је да се осигура максимум потрошње. Да се потрошња вина што више повећа потребно је:

а) *Увођење извесних мера*, које ће омогућити циркулацију само добрих, хигијенских, вина, била она природна или вештачка, тиме што ће се увести најстрожија контрола како вина која се продају на велико тако и оних, која се продају на малу количину. *Слаб квалитет и несразмерно високе цене чине, да је вино код нас тако мало у употреби.* Јер, док на пр. у Француској на једног становника долази просечно 1 Хл. вина годишње, дотле код нас на једног становника долази од прилике само 35 литара. Потрошња пак вина код нас је сразмерно још мања, па ипак се код нас осећају јаче последице алкохолизма, због употребе ракије и шкодљивих и фабрицираних алкохолних пића. Према томе сувишна производња природних вина која би у главном требала да буде узрок данашњој кризи у ствари не постоји, него је на против највећа количина вина у промету фалсификована (патворена) или вештачки справљена, и она отежавају промет добрих вина.

Потребан је дакле један савремен и модеран закон

о вину, који би важио за целу земљу и који би сузбијао штетно и недозвољено умножавање вина. Овај би закон штитио и интересе произвођача, јер би само природна вина имала приступа, и интересе потрошача, јер би вино било заиста за њих једно хигијенско пиће. Вино би тада несумњиво, као боље и хранљивије, заузело место осталих шкодљивих алкохолних пића, а услед великог промета и доброг састава мање би било изложено квару, те би се продавало потрошачима са мањим процентом зараде а и привредници би добили своју заслужну награду. Овим би се уједно постигло, да се изврши одабирање вина по квалитету, чиме би се одржали само добри виноградарски крајеви, а слаба вина, која нису за пиће, употребила би се за друге корисне сврхе: дистилацију алкохола справљање сирћета и т. д.

б) *Приређивање винских изложаба и сајмова;*

в) *Пропаганда.* Код нас се о вину мало стручно и објективно писало, те је његова вредност као хране и пића недовољно позната. За то није довољно само мишљење стручњака енолога, него и савесно мишљење и ауторитет лекара и оних који се баве хигијеном исхране, како би се и нашем свету доказале његове повољне хемијске и физиолошке особине, његова улога при варењу, утицај на нервни систем, утицај на поједине болести и т. д., тако да би сваки водио рачуна о саставу и количини вина коју узима. Кад се и код нас, дакле, о вину буде више стручно и научно пропагирало и писало, доћиће се несумњиво до познатог резултата: да питање није у томе, да се вино због алкохола који садржи, искључи из употребе, јер је алкохол потребан нашем организму и ми га уосталом у малим количинама уносимо и са храном, него да му се при употреби одреди количина и размера његових састојака: алкохола, киселина, екстракта и. т. д. које треба да садржи. А ова је размера најбоље изражена у природном вину, где се поред алкохола налазе и други минерални и органски састојци, потребни човечијем организму.

Антиалкохолични покрет треба дакле правилно разумети и одобрити, кад се бори против употребе јаких и фабрицираних пића, којима је једини циљ да надраже организам; али му не треба дати за право, када у своме идеализму иде сувише у крајност, тврдећи да је природно вино уопште шкодљиво пиће. То исто важи и за оне који се данас у борби против алкохолизма позивају на тако звани „суви режим“ који је заведен у Америци, Русији и још неким земљама, а којим је забрањена употреба алкохолних пића, па и вина. Треба имати у виду да је те мере изазвала друга потреба: претерана употреба разних раздражљивих и јаких алкохолних пића (ракије, коњака, ликера произведених од житног алкохола и т. д.) која и у малим количинама узета, имају веома штетан утицај на организам, а нарочито на нарвни систем, те су с правом та пића сматрана као право друштвено зло. Ове земље нису чисто виноградарске и у широј употреби добро је вино тамо било мало познато. С обзиром на забрану ових јаких алкохолних пића, која су се справљала у земљи, морала је наравно доћи забрана и вина, које је се већином увозило из иностранства. Уосталом, то није био једини и први случај да закон, да не би био неправилно и различито схваћен, прибегава крајностима.

При свем том остаје дакле тачно оно што је науком и искуством доказано: *да за умереног и обавештеног човека вино је не само пиће него и храна, за необавештеног и неумереног, који га употребљава у сувишној количини оно је шкодљиво.* У осталом то исто важи за воду, хлеб и у опште све оно, што изискује наш организам. Може њихов квалитет бити најбољи, ако се узму сувише постају шкодљиви.

г) *Подизање фабрика за фина вина* и друге прерађевине од грожђа и забрана увоза истих из иностранства.

д) *Забрана употребе концентрисаних есенција* за храну која су с хигијенског гледишта штетне, те се имају заменити са винским сирћетом.

ђ) *Снижавање трошаринских и подвозних такса за вино.*

е) *Заштићавање законом марки произвођача познатих вина и т. д.*

II. Повећање извоза вина у иностранство.

То је други значајан фактор за решење данашње кризе, важан и по томе, што као извозни артикал може да утиче на поправку наше валуте. Ту је пре свега потребно посредовање државе, како би се приликом склапања трговинских уговора предвидео и извоз наших вина. Самим сопственицима вина тешко је осигурати извоз, јер скоро у свима државама постоје високе царине за увожење вина, а поред тога и друге дажбине и ограничења, што све отежава извоз. Мора се рећи да је на олакшању извоза наших вина од стране државе врло мало урађено. *Ми данас немамо ни у једној држави сталне и сигурне пијаце за наша вина.* Чак и Словеначка вина која су поглавито била увожена у Аустрију — где још и сада постоје њихови модерни подруми и слагалишта — данас су замењена са винима из Италије и Мађарске. Тако на пр. у 1921. год. Аустрија је увезла 880.000 Хл. и то из Мађарске 580.000 из Италије 226.000 Хл. а из наше државе само 9.000 Хл. Са Чехословачком и Пољском, где би се наша вина могла извозити исти је случај. Истина са Чехословачком имамо уговор по коме можемо извести 250.000 Хл. с тим је да увеземо исту толику количину пива — али је увозна царина и сувише висока (18 дин. по литру) те је овај уговор остао без вредности. Међутим Италија и Мађарска умеле су да себе осигурају извоз вина у Чехословачку, Пољску и Аустрију под много повољнијим условима.

Наша извозна политика треба дакле да буде боља и да заступа подједнако интересе свих редова привредника. Она треба да резултира из свих фактора наше привреде и да на њој сарађују стручњаци свих привредних грана, што до данас на жалост није био случај.

Наше је мишљење да би у том циљу требало учинити следеће мере:

а) Склопити што пре конвенцију за увоз вина са државама које увозе вино, а у првом реду са Чехословачком, Аустријом и Пољском с тим, да увозне царине булу снижене бар у пола од данашњих (данас увозна тарифа по 1 Хл. за Аустрију 60 зл. круна, за Чешку 640 ч. кр.);

б) Снижавање железничке тарифе за превоз који треба да буде брзовозан и без застоја на граници;

в) Ослобођење вина одређеног за извоз од свих трошарина и извозне царине, мале тарифе за превоз испражњених судова из иностранства и ослобођење њихово од наших царина;

г) Давање нарочитих премија извозницима као што је то радила Италија да би спречила кризу;

д) Отварање у иностранству нарочитих агенција за рекламу наших вина као и за давање потребних обавештења;

ђ) Упростити формалности царинских власти које отежавају брз извоз вина;

е) Завести строгу контролу вина, која се извозе издајући им од стране стручњака контролне листе о јачини, квалитету и т. д.;

ж) Забранити увоз вина са стране а нарочито финих вина, завођењем високих увозних царина.

Поред тога природно би било завести и извесне изузетне мере које би важиле само у времену кризе; а у првом реду: одложити плаћање режијских трошкова и других дажбина, док сопственици не продају своја вина.

Оваки су се захтеви појавили и из кругова интересованих произвођача вина, које и ми акцептујемо.

Закључак.

Ма како да се посматра данашња криза, она заслужује да се о њој озбиљно размишља, и да се једна нарочита комисија посвети њеном решењу. Јер под данашњим условима, ова криза прети да постане стална и да захвати све наше виноградарске крајеве. То би била несумњиво велика штета и по пољопривреднике и по државу.

Пољопривредници су већ увидели прву опасност и већ почињу да осећају и њене последице; с тога се у свима важнијим винарским центрима држе конференције и доносе одлуке, којима се тражи помоћ и посредовање државе. Питање извоза вина је нарочито постало деликатно, јер су данас скоро све важније виноградарске земље изложене сличним тешкоћама особито због забране употребе вина у Русији и Америци. Негде је пак производња вина достигла врло осетљиву границу, као што је то случај у Француској, која је због тога принуђена да мења чак и своју привредну политику. Тако на пример она је ове године забранила увоз страних вина и поништила све раније конвенције о промету са вином.

Ми морамо дакле имати у виду све те тешкоће, којима су изложене чисто виноградарске земље, а које су у осталом већином неизбежне, те још сада морамо поставити границе нашем виноградарству. Јер оно је тек онда благодаран и користан посао, када се подиже на чисто своме терену, т. ј. на косама и на плитким и сиромашним земљама, која нису за другу културу. Ми таквих крајева имамо довољно и баш на жалост они леже недовољно искоришћени, док се у плодним равницама подижу виногради. Ово нагло и несистематско подизање винограда код нас донекле је и разумљиво: оно долази после рата када су многи виноградарски крајеви били опустошени и после филоксерине најезде. Ова је појава узела тако неповољне размере, да ће се због ње морати мењати и сам закон о обнављању и унапређењу виноградарства, као и правилник за извршење истог. Јер они су писани за друге прилике и потребе, а данас је њихово фаворизирање виноградарства и сувише штетно за наше винарство. Држава је истина дужна да помогне свима средствима пољопривреднике, али за то треба да постоји и један општи план рада за целокупну пољопривреду, план који њени стручњаци треба да израде и који ће тачно да одреди најподесније крајеве за поједине врсте културе, да би се и код нас извршила специјализација културе као што је то данас изведено у Немачкој и Француској. Када се то постигне, онда ће се моћи знати коју привредну грану, у коме крају и под којим условима треба помоћи и подржавати. Тада несумњиво не би било пасивних крајева. Такав један план, који би чинио част нашој агрономској науци и Министарству Пољопривреде не постоји још, али се његова потреба сваким даном све више осећа. То ће вероватно бити дело стручних снага које наступају, јер овај посао захвева великих средстава, много времена специјалних проучавања и институција, којих још немамо. Тада ће се тек моћи и на виноградарству и винарству урадити потпуно и систематски у толико пре, што ће се и наши виноградари дотле боље обучити својим стручним пословима, нарочито у обради вина, а то ће бити већ један од услова мање за појаву винарске кризе, нарочито у Србији.

На крају мора се признати да је са стране Министарства Пољопривреде учињено много за правилан развој нашег виноградарства, не само давањем иницијативе него и отварањем разних стручних анкета, конференција; нарочито је у том погледу важна конференција виноградар.-винар. стручњака у Букову 1921. год. и анкета делегата разних Министарстава у погледу олакшица за промет и извоз вина. Кад се сав материјал, који је приликом ових анкета и конференција прикупљен и разрађен, публикује моћи ће се тек видети велики напретци који су постигнути за ове последње четири године. Недостаје још потпуно јединство рада у целој држави због данашње административне поделе и баш ти крајеви који су скоро самостални у погледу стручног рада у винарству и виноградарству највише су захваћени данашњом кризом.

Важно је напоменути, да ће у будуће приликом склапања трговачких уговора у преговорима учествовати и делегати Министарства Пољопривреде што раније није био случај.

При свем овом потребно је да се питање данашње кризе, а у првом реду питање извоза вина што пре реши тиме што ће Министарство Пољопривреде узети поново потребне кораке за сазивање једне специјалне конференције, како би се најповољније и што пре решила питања о промету и извозу вина. Али и приватна иницијатива нарочито виноградарских удружења и задруга, чија је улога овде врло потребна, треба, да се јаче осети и преко јавности и на званичном месту. Она је последњих дана показала један леп успех тиме што је на предлог Господарског Друштва, уведено нотирање цена винима на Загребачкој Берзи, чиме ће се и цене винима знатно стабилизирати.

Има још много таквих корисних и практичних питања, која се могу приватном иницијативом решити и тиме олакшати тежину овог доиста важног питања данашње кризе са прометом вина.

В. Д. Величковић.

ИЗ СТОЧАРСТВА.

У прилог одгајивању коња у Јужној Србији.

Разлика између државне или приватне ергеле и одгајивања коња на малим имањима-сеоско одгајивање — је та, што се у првом случају мајке — кобиле — држе само због производње ждребета, а за радове сасвим слабо или скоро никако, те због тога могу одгајивати и чистокрвна грла.

Код сеоског газдинства је сасвим супротно; јер обично наш пољопривредник има на расположењу ограничен број коња, те код њега кобила има улогу — на првом месту — као радна снага, са којом он обрађује сав пољопривредни посао, а производњу и одгајивање ждребета сматра као споредну грану прихода, или одгаји ждребе у том случају, ако му је потребно обновити своју расу коња, па заменити слабог пастува, који је већ остарео, јачим, млађим.

Обично кобилу спаривају наши пољопривредници са пастувом у пролеће узимајући у рачун то, да кобила носи једанајест месеци, тако, да се она ождреби крајем зиме или рано у пролеће, када за њу има најмање посла у сеоском газдинству, т. ј. док још нису отпочели пролетњи пољски радови. Сваки одгајивач треба да зна да је кобили пре тога потребно дати потпуног одмора бар 4—5 дана, а после ождребљења најмање 7—10 дана. Дакле од прилике 2 недеље дана такву кобилу немогућно је узимати за рад, те, по томе, ако се кобила ождреби у највеће радно доба, овим може донети пољопривреднику великих трошкова, ако он нема другог коња са којим ће заменити кобилу за ово време.

Осим овога никад не треба заборавити и то, да је кобили са ждребетом у току целог лета потребно више пута давати одмора по 1—2 дана, као и бољу храну преко целог лета, нарочито за време тешких радова.

На основу наведеног, пољопривреднику који од радних коња има само једну кобилу, скоро је сасвим немогуће одгајивање ждребета; а како већина наших пољопривредника има врло ограничен број радних коња, то и коњарство код нас сасвим слабо напредује. Због овога, на жалост, често пута може се констатовати, да поједини пољопривредници имају доста добрих кобила за приплод, а сасвим слабо или скоро и никако немају од истих приплода.

Истина је осим тога да пољопривредника у напредовању коњарства такође много спречава и то, што често пута у близини нема доброг пастува, који би одговарао свима захтевима тога реона где живи.

У осталом, који има могућности да замени кобилу за време ождребљења другим коњем за пољске или друге радове, и где има у близини пастува, коњарство и код нас у многим крајевима наше Краљевине може добро да напредује и даје нашем пољопривреднику — осим потпуне експлоатације радне снаге приплодне кобиле — потребан број коња и то таквих, какви су му најбоље потребни, јаких и здравих, каквих он не може и за грдан новац у свако доба, кад му је потребно, набавити са стране.

Ако пољопривредник гаји коња при разумном избору кобила и пастува као и при разумном одгајивању ждребета, имаће увек могућности да има не само за себе добрих радних коња, него још и продавати вишак своје производње за приличан новац.

Ако ћемо гледати на ово питање озбиљније, то ћемо доћи до закључка, да само сеоским одгајивањем коња, нарочито у местима где има свих услова за коњарство, можемо добити коња, који одговара свима условима и захтевима тога реона где живи. А пошто је коњарство код нас, нарочито у Јужним крајевима наше Краљевине, далеко у назатку према другим покрајинама и државама, а како ова грана сточарства једновремено има утицај и на наше економско стање, то би се желело и неопходно потребно било, да се и на овој грани сточарства учини бољи напредак.

Према попису коња у разним државама извршеном у 1910 и 1911. години, а коју сам статистику случајно сачувао, још из времена мога школовања, поједине државе имали су следећи број коња:

Ред. број	ДРЖАВА	На 100 становника има коња	Свега има коња у хиљадама	ПРИМЕДБА
1.	Аргентина	82.2	447	
2.	Сред. Ам. Државе	21.6	19.833	
3.	Русија	21.5	32.203	
4.	Данска	19.8	535	
5.	Румунска	14.3	864	
6.	Бугарска	11.0	478	
7.	Аустро-Мађарска	8.4	4.155	Без Босне и Херцеговине
8	Француска	8.2	3.236	
9.	Норвешка	7.4	173	
10.	Немачка	6.9	4.516	
11.	Холандија	5.5	327	
12.	Србија	5.3	153	
13.	Енглеска	4.5	2.033	
14.	Швајцарска	3.8	144	
15.	Белгија	3.5	262	
16.	Италија	2.8	956	
17.	Шпанија	2.8	546	

Како се вади из горе наведеног, предратна Краљевина Србија долази тек на 12. место према другим државама по броју коња на 100 становника, те би се зато веома желело да наша Краљевина која заузима по сточарству скоро прво место не заостане и са овом граном, јер ми имамо скоро свих услова за коњарство.

Никако не треба упустити из вида да млађо ждребе никада не може бити потпуно развијено, ако се држи у стаји и да стајско држање ждребета и младих коња много скупље кошта. Сваком одгајивачу коња потребно је запамтити следеће: „ко је принуђен држати своје ждребе у штали, тај никада од њега неће зарадити пара“.

Овим чланком ја нарочито упозоравам наше пољопривреднике из Јужних крајева наше Краљевине, где скоро свугде има доста пашњака и осталих услова за коњарство, а на велику жалост исто стоји на врло ниском ступњу.

Наравно сваки одгајивач коња мора знати бар основна правила коњарства, као и да му је потребно да буде упознат са природом коња.

Ово последње тим више неопходно је потребно, што ни код једне гране сточарства незнање свога посла неће бити тако тешко кажњено као код коњарства. Већ само једна оцена кобиле и пастува због пригодности истих за приплодни циљ потребује, осим велике праксе и озбиљну теоријску спрему. Ма какав капитал ми уложили на ову сврху, без потребног знања ни у коме случају немогуће га је тачно поставити и имати лепих прихода.

Износећи ово, било би веома погрешно мислити, да под сеоским коњарством ми разумемо и препоручујемо одгајивање коња само за сеоске радове; напротив у овом случају може се узети пример од руског пољопривредника, где су за време мирног доба пољопривредници одгајивали и чистокрвне расе коња, са врло добрим успехом, нарочито у Јужној Русији.

А. Љуможевски.

ИЗ МАСЛИНАРСТВА.

Огледи противу „маслинове мушице“ (Dacus oleae) извршени у току прошле године у Бријести (Далмација).

Да би се наставило са огледима противу маслинове мушице, која својом већом појавом доводи у питање и саму бербу маслина а знатно утиче и на сам квалитет плода, Министарство Пољопривреде и Вода доделило је у току прошле године Покрајинској Управи за Далмацију из прихода Државне Класне Лутрије 15.385 динара, ради извршење огледа противу ове опасне штеточине.

Огледи су извршени у маслињацима у Бријести на Пељешцу и то са добрим успехом.

У години 1922. било је мало црва у маслинама. Пољопривредници то приписују великом мразу и поледици на гранама у месецу фебруару. Али главни узрок није у томе већ: 1. — није се у опште појавила тамо, где у години 1921. није било никаквог рода, или се је појавила врло касно (као н. пр. у Северној Далмацији); и 2. — појавила се нешто доцније услед велике суше.

Концем октобра на северној обали до Шибеника скоро јој није било трага.

У Каштеланском заливу могли су се наћи први уботи, и то за 8 до 10%.

У пределу Меје покрај Сплита, зараза је била доста јача. У Макарашком приморју, идући од Братуша ка Макарашкој, зараза је постајала све већа 27%, 39% и 45%. На Пељешцу у околини Трпња зараза је била врло јака, до 80%. У околини Бријесте (Блаца, Журоња, Безимља и Сутвида) налазило се је 60 до 65% црвљивих маслина, док околина Стона нешто више, а у околини Сланога око 50%.

ОБАВЉЕНА РАДЊА	ДНЕ	Потрошено килограма						Потрошено растопине литара	Прскано кровића	Прскано након	ОПАСКЕ
		Глуковиј 45° Боне	Натриум арсенико-зум пурум	Глицерин	Боракс	Борична киселина	Анилинска зелена боја				
Мочење кровића	16 и 17/5	80	8	8	8	8	0.50	400	4870	—	Укупни број стабала маслина 7020
Прво прскање	30 и 31/5	40	4	4	4	4	—	200	4870	14 дана	
Друго „	19 и 20/6	40	4	4	4	4	0.25	200	4870	20 „	Недодато још 20 кровића
Треће „	17 и 18/7	55	6	5	5	5	—	260	5070	28 „	
Четврто „	17 и 18/8	50	5	3	3	3	0.25	250	5070	31 „	
Пето „	3 и 5/9	50	5	3.50	3.50	3.50	—	250	5070	18 „	
Шесто „	19 и 20/9	40	4	3.50	3.50	3.50	0.25	200	5070	15 „	
Седмо „	4 до 6/10	50	4.50	4	4	4	—	250	5070	15 „	Размер кровића према броју стабала Ка 72.22 : 100
Осмо „	18 до 21/10	50	5	5	5	5	0.25	250	5070	14 „	
Потрошено укупно		455	45·50	40	40	40	1.50	2260	45030	155 „	

За огледе узета је искључиво маслина зв. „Облица“, јер је најбоље крупноће, уљевита и најранија, те стога је од мушице највише нападнута.

Огледни маслињаци били су по извршеном огледу

а пре бербе прегледани од виноградарског надзорника г. Новака, асистента Всеволда М. Сињичина са надзорником маслинарства и воћарства г. М. Марчићем, који је изводио ове огледе и није пронађено нигде ни трага од мушице, осим у крајњем западном делу огледних маслињака, где је нађено само десетак црвљивих маслина, јер је ту удаљеност од Жирање (где се није радило) само 500 м.

Овај случај потврђује присутност мушице односно успех учињених огледа.

Приложена таблица о утрошку и употреби материјала показује цео поступак око извршеног огледа.

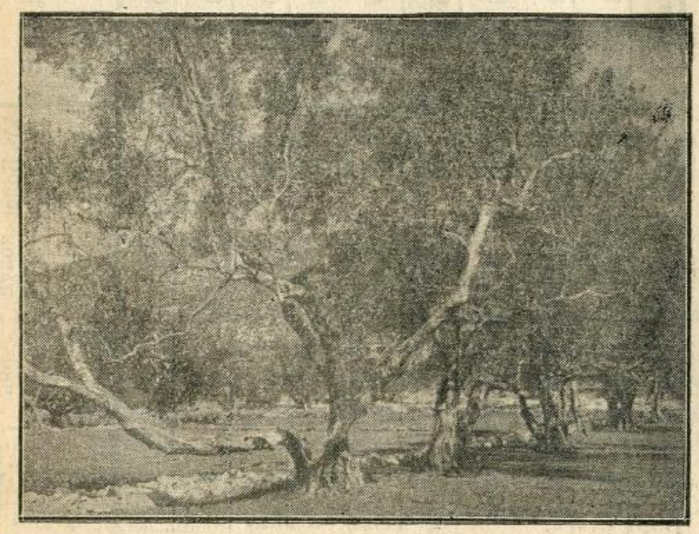

Фотографски снимак (сл. 1) показује маслинова стабла извршених огледа у Бријести.

П. С. Петковић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

V. О бољој нези вина.

Даља нега, како белих тако и црних вина, састоји се у главном из ове четири радње: *претакања, доливања бурадi, вештачког бистрења и филтрирања* (процеђивања) *вина*. Прве две радње неопходне су, а последње две врше се по потреби.

Претакању је циљ, да одвоји вино од талога (стеље), који постепено пада на дно бурета.

Стеља је састављена из умртвљених гљивица врења и гљивица болести, из стреша, блата, делића покожице, семеника и т. д. Када се топлота у подруму повећа, стеља се подиже, вино узмути, а по вину се растуре гљивице болести. Да тога не би било, врши се претакање, које је према томе једна врста стерилизације, јер се на тај начин смањује број живих гљивица у вину. Кад би подрум био стално на топлоти од 8° и не би био изложен потресима (при пролазу кола, земљотресима и др.), вино би могло без бојазни годинама да лежи на стељи, јер се стеља не би издизала, али пошто су такви подруми ретки, *вино се мора претакати* т. ј. одвајати од нездраве стеље.

Прво претакање врши се за вина од натрулог грожђа одмах с јесени, да се уклони она најгрубља стеља која је и најопаснија; за обична вина прво претакање почиње око Божића, а за сасвим здрава вина може се одложити и до марта месеца.

Друго претакање врши се у фебруару — марту.

Треће је понекад потребно у јуну.

Четврто претакање обично се врши почетком јесени.

Идућих година једно до два претакања довољна су.

Претакање се врши по хладном и сувом времену, кад дува северац, јер је тада атмосверски притисак највећи, те спречава ослобођавање гасова, а нарочито угљен двооксида, а с тим и издизање стеље.

Вино се претаче у чисту сумпорисану бурад.

Претакање младих, здравих вина врши се на ваздуху, а за стара вина старати се при претакању, да она што мање буду изложена дејству и присуству ваздуха. Ако стара вина имају непријатан мирис на сумпор-водоник, т. ј. на трула јаја, морају се преточити на ваздуху. Млада вина, која су лако подложна болестима, нарочито прелому, не смеју се претакати на ваздуху, као ни она, која имају укус на дрво, трулеж, плесан и т. д. у опште судовна вина, јер ваздух повећава тај укус. Према напред изложеном: прво претакање врши се на ваздуху (сем за вина подложна прелому), *а сва остала претакања (сем побројаних изузетака), врше се изван домашаја ваздуха.* Ако немамо пумпу или сифон, најпрактичније је вршити ово последње, додавајући славини једну цев од каучука, која пада до дна суда за претакање.

Друга радња, која је неопходна по здравље вина, нарочито за спречавање винског цвета и цикнулости, две најчешће болести у нашим подрумима, — јесте *доливање бурадi.*

Напуњено буре са младим вином усане до извесне мере: а) јер се вино расхлади и смањи запремину; б) известан део вина упију дуге и в) један део вина испарава кроз поре дуга, а нарочито око чепа и на врању.

Једно буре од 228 литара губи 13 до 15 л., вина прве године, а 8 до 10. л., осталих година. У опште се узима, да вино губи годишње 6% од целокупне своје запремине. На тај начин у бурету испод врања ствара се празнина, коју испуњава постепено ваздух, те се вино може укиселити.

Да тога не би било, бурад се доливају чистим здравим вином, исте каквоће, као што је и вино у бурету. Допуњавање се врши: сваког другог дана првих 15 дана по смештању вина у подрум, сваког четвртог дана идућих 15 дана, једанпут недељно по метању врања, на на даље. Стара вина могу се и једанпут месечно доливати.

Трећа радња око неге вина, *вештачко бистрење вина*, врши се само по потреби, т. ј., ако се вино само од себе не избистри дуже времена.

Циљ вештачког бистрења је, да се из вина брзим таложењем уклоне сви они чврсти делићи, који по вину пливају т. ј., да се вино избистри.

Ово таложење врши се на тај начин, што се вину дода било каква беланчевинаста материја (беланце од јајета, крв, млеко и т. д.), која се с танином из вина једини у једно нерастворљиво једињење, па ово постепено, као каква раширена мрежа, пада на дно суда повлачећи са собом и све остале чврсте делиће, који у вину пливају, — било пак што се у вино баци какав растресит предмет (хартија, песак и т. д.), који или својом сопственом тежином или тежином вина, које у себи упија,

постепено пада на дно бурета, као и поменуто једињење беланчевинасте материје и танина.

Али сем поменутог дејства, што се из вина бистрењем уклањају сви чврсти делићи, па међу овим и већина клица-гљивица, т. ј., што се вино избистри и донекле стерилизује, бистрењем се мења нешто и хемијски састав вина, тако: бистрењем се односи из вина један део његовог танина; затим нешто боје и нешто миришљавих материја.

Боју и миришљиве материје нарочито односи из вина крв и казеин; с тога се та два сресства употребљавају за деколорисање (одузимање боје) ружичастих вина, као и за уклањање рђавих укуса или мириса из вина.

Вино, које се хоће бистрити не сме бити у превирању, па чак ни у тихом, јер угљен-двооксид не би дао баченом желатину и др., да се сталожи. Ако се по сваку цену жели бистрити млато вино, треба врење прекинути сумпорисањем.

Даље вино не сме бити болесно, јер би гасови који се ослобођавају из болесног вина сметали бистрењу; стога и за њих предходно ваља извршита сумпорисање.

Ако се вино прелама, потребно је прво излечити га, па онда бистрити, иначе ће се поново узмутити; а ако је вино тегљиво оно неће ни примити бистрење, те је и њега потребно прво излечити.

Најзад вино мора имати довољно танина, у противном по баченом желатину у њега оно остаје беличасто; с тога се у том случају додаје 8—10 гр., танина на хектол. и то пре бистрења.

Најбоље је вршити бистрење по хладном и сувом времену, кад дува северац т. ј., кад је атмосверски притисак највећи.

По извршеном бистрењу вино мора бити у потпуном миру око две до три недеље.

Од приличног броја средстава *за бистрење вина највише се употребљавају: беланце од јајета и желатин.*

Беланце од јајета обично се употребљава за бистрење финих, белих вина. За 100 л., вина одвоје се од жуманцета 2—3 беланцета од свежих јаја и баце у какву порцуланску чинију: затим се посоле са 10 гр., кујнске соли на свако беланце, па се онда измуте брезовом метлицом тако, да се претворе у пену. Из бурета се одвоји у два шафоља по 10 л., вина, па се у један од њих изруче измућена беланца и брезовом метлом добро измешају с вином. Да се што боље измеша беланце и вино, добро је узети још један празан шафољ, па онда неколико пута преручити ову мешавину из једног шафоља у други, и то са што веће висине. Мешавина вина и беланцета изручују се потом у буре и то на махове и после сваке ново-додате количине вино се у бурету добро измеша прутом или расцепљеним витким штапом. Кад се сва мешавина из шафоља изручи у буре, онда се у овај шафољ сипа и оно вино, оточено још у почетку у други шафољ, па се онда и ово вино сипа у буре и добро измеша. Ако пена почне излазити на врањ причекати, док се она не слегне лупкајући шаком око врања, па затим потпуно напунити буре, ударити врањ и оставити на миру 10 до 20 дана. После тог рока из бурета се оточи потпуно бистро вино са прљаве, блатњаве стеље.

Желатин је најпрактичније средство за бистрење. Продаје се обично у листићима или плочицама. Употребљава се овако: на 100 л., вина узме се 10 гр., желатина. Измерени желатин потопи се у вече у хладну воду, па се сутра-дан ова вода проспе, а на размекшали желатин сипа 1/4 л., вреле воде и меша дотле док се сав желатин у њој не раствори, ако пак то теже иде, онда метнути суд на тиху ватру и стално мешати. Кад се желатин раствори, онда се из бурета оточи неколико литара вина у шафољ и у овај изручи растворени желатин, мешајући при том стално. Садржина овог шафоља сипа се сад натраг у буре и при том непрестано меша витким штапом. Напуњено буре затвори се врањем и остави на миру десет до двадесет дана, па се затим из њега вино оточи у чисто сумпорисано буре.

Филтрирању или цеђењу вина је циљ, као и вештачком бистрењу, да се из вина уклоне материје, које у њему пливају и чине га мутним.

Филтрирање се састоји у пропуштању вина кроз шупљикаве зидове, који задржавају чврсте материје из вина, као и већину клица болести. Дакле филтрирањем се бистри и донекле стерилизује вино. Пошто је филтрирање много брже од вештачког бистрења, то се оно употребљава у великим винарским радњама, које купују вино од произвођача, довлаче га у подрум, одмах га филтрирају и распродају. Филтрирање има над вештачким бистрењем сем у раду и ова преимућства: стерилизовање се врши боље, мање се мења састав вина, нарочито ако се филтрирање не врши у присуству ваздуха.

Има разних врста справа за филтрирање, али се све оне могу ставити у 3 групе, према материји, кроз коју се цеђење врши; тако има:

а) справа, које су састављене од платнених крпа, кроз које се као кроз обична цедила филтрира вино или у присуству ваздуха или не;

б) справа, код којих се цеђење врши кроз целулозу и азбест; и

в) справа, код којих се цеђење врши кроз зидове од печене, неглеђосане земље, сличне оној, од које се прави порцулан.

Како је филтар-апарат справа, која не кошта много, којом се лако рукује и која се тешко квари, а међутим је веома корисна, јер се његовом сталном употребом квалитет, а с тим и цена и потрошња вина повећава, то свако виноградарско село треба, да има најмање један комад.

Ето, браћо виноградари, шта треба у главном да знате, па да можете имати добра вина, те да се не дешава, да се у виноградарском селу, у ком лежи велика количина непродатог вина, пије више пива но вина, само зато што је пиво боље израђено него вино, и ако је вино много здравије пиће од пива, — управо најздравије од свих алкохолних пића.

Најзад, и ако сматрам, да су ова упуства за добијање добрих вина лако разумљива за сваког виноградара, било одмах чим их прочита или по објашњењу, које му може дати његов економ, ипак саветујем виноградарима сваког села, *да се удружују и оснивају задружне подруме*, јер се само у овима могу остварити сви потребни услови за добијање добрих вина. То је најбољи и најбржи пут

и начин, да наше вино стекне добар глас, то је пут, којим ћете, хтели, не хтели, ударити раније или доцније, па што ће бити јесенас, боље нека буде вечерас, нарочито кад од тога имате само да добијете, а никако да изгубите.

Бож. Ђ. Ранковић.

ГЛАСНИК.

Подизање среских воћних расадника у границама Јужне Србије. — Да би се констатовао досадањи рад код основаних среских воћних расадника у Јужној Србији и убрзало оснивање још неоснованих расадника, — Министарство Пољопбивреда и Вода изаслало је свога стручњака г. Павла С. Петковића, који је у току месеца Јуна пропутовао округ кумановски, скопски, охридски, битољски и кавадарски.

Основани сретки воћни расадници и ако са скромним буџетским финансирањем, који падају на терет сретких прирезa, ипак су за кратко време ударили темељ за што снажнију производњу воћних садница, калемова лозе на америчкој подлози и осталих пољопривредних производа, а у циљу подизања пољске привреде у тим крајевима.

Важност њихову не треба помињати, чија ће се продуктивност ускоро осетити, када пољопривредници буду из њих снабдевени и отворити им могућност да што пре засаде воћњаке и винограде.

Досадањи рад на оснивању ових установа посматра се са великом пажњом и интересовањем.

И државни сретки економи као и њихови помоћници улажу сав труд и вољу, да их што пре подигну на ступањ продуктивности, како би се помоћу њих подмириле народне потребе тога краја.

Ускоро многи од њих моћи ће издавати и веће количине воћних садница, багрема и осталог шумског дрвећа, шибља, калемова лозе, резница и осталог.

Само ове установе треба среске скупштине и сретки одбори да их што више финансиски потпомажу, а и народни посланици да обрате довољну пажњу и укажу своју потпору, — јер ће се тиме најпре одужити својој савести и погодити жеље пољоривредника.

Исто тако већ основани државни лозни расадници у Кавадару и Скопљу већ су постигли добар успех за подизање матичњака америчке лозе и производњом калемова.

Почетак је сваки тежак, али по досадањим изгледима и енергичним радом пољопривредних службеника, осетиће се ускоро знатан полет на унапређењу воћарства и виноградарства у границама Јужне Србије.

Члан утемељач, — Г. Г. Александар Рашковић, члан Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва и управник Угледног Добра у Топчидеру, и Александар Петровић, магационар Срп. Пољопривредног Друштва, у знак жалости за пок. Мирком Димитријевићем, бив. економ Српског Пољопривредног Друштва, а желећи да оставе трајну успомену у Друштву, положили су у место надгробног венца 100 динара, уписујући га за члана утемељача. На овако лепој пажњи другова пок. Мирка Друштво је захвално прилагачима.

СТЕЧАЈ

Ко произведе семена од луцерке или црвене детелине доброг квалитета најмање 50 кгр. да се награди. Такмичити се могу пољопривредници малих поседа са свију територија где има Подружина Српског Пољопривредног Друштва без обзира, да ли је произвођач члан Подружине. Награда ће бити 10 и то: две I-ве, три II-ге, и пет III-ће у укупној вредности од 6.600 динара. I-ва награда биће 1200 дин. (плуг и дрљача); II-га награда 900 дин. (плуг); III. награда 300 дин. (дрљача).

Позивају се такмичари да своје пријаве поднесу преко своје Подружине или државног економа најдаље до 1. октобра т. г. којом ће приликом предати пробу семена од ½ килограма.

У пријави треба назначити: село, општину и срез где је семе произведено; величину парцеле са које је семе произведено и назив исте; укупну количину произведеног семена у овој години; од кад се бави производњом семена и са којег је откоса добивено ово послато семе.

———

Српско Пољопривредно Друштво набавило је једну машину за истресање и једну машину за чишћење детелинског семена од вилине косице, које ће бесплатно уступити произвођачима детелинског семена на послугу.

Ове ће машине радити у Друштвеном магацину и стављаће се на расположење произвођачима детелинског семена.

———

Српско Пољопривредно Друштво продужава рок за штампање пољопривредних књига до 1. маја 1924. године и то:

1) за књиге које би се штампале као библиотека Српског Пољопривредног Друштва: Гајење биљака за Исхрану Стоке, Градинарство, Живинарство, Поука о ђубрењу стајским и вештачким ђубретом, Ливадарство и Гајење Свиња;

2) За књиге које би се штампале као Тежакова библиотека: Гајење луцерке и Црвене Детелине, Њивско Гајење Кромпира, Гајење Лана и Конопља за Домаћу прераду, О Плодореду, Прерада Шљива, Конзервисање Поврћа, Пољопривредно Књиговодство на Добру Нашег Сељака;

3) Као дуварске поуке плакате: Прскање Винове Лозе и Запрашивањем Сумпором; и

4) Стечај се допуњава и овим књигама: Основи Сточног Лекарства и Храњење Домаће Стоке.

Извештавају се о овоме пољопривредни писци и позивају, да се користе овом одлуком Друштвеном.

СЕМЕ ЗА РАСАДНИКЕ

МАГРИВЕ (Prunus mahaleb) **1 кгр. 30. Дин. лиферује одмах**, а сва остала семена за дивљачице, шумско дрвеће, поврће и њивске усеве за јесење сејање лиферује доцније према ценовнику, који излази крајем августа:

Семенарска радња

Тима Владисављевић, Београд

Кнез Михајлова улица број 8. (у дворишту).

1—3

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све
поште

На основу највишег решења од
априла 1869. г. преписку друштвену
носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и
Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут
за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 29. БЕОГРАД, 22 ЈУЛА 1923 године. Година L.

Треба ли шљиву сушити у овој години?

Према извештајима који стижу готово са свих страна, очекује се у овој години обилан род шљива. Тако је и у Србији, а тако је и у Босни. Повољно време које сада траје као и кише, које с времена на време падају доносе и земљи довољно влаге, те се још надати да ће и сам плод бити крупнији од прошлогодишњег.

Шта да се ради са шљивама? Како да се најбоље искористи овогодишњи шљивани род? То су питања која себи постављају сада многи пољопривредници.

Наша јесења шљива, пожегача или мацарка, једним делом извози се у сировом стању, једним делом пече у ракију, једним делом суши и најзад једним делом претвара у пекмез. Те тако разноврсне употребе и прераде као и добра потрошња шљиварских производа на страни највише су и допринели да се наша шљиварска култура у земљи развије у тако великим размерама. Пре рата се обично $^2/_5$ шљива сушило, $^1/_5$ претварала у пекмез и извозила у свежем стању и $^2/_5$ претварало у ракију. Скоро половина произведених шљива бацало се тада у казан, а од тога ни држава ни народ није имао скоро никакве користи, јер се произведена ракија готово сва у земљи испила. После рата извоз шљива у сировом стању знатно се смањио, јер је саобраћај и у земљи и у иностранству тако отежан и успорен, а сирова шљива не може дуго на путу да издржи. Исто тако и производња пекмеза смањила се за $^4/_5$ од онога што је некада била, јер је увоз нашег пекмеза у оне земље, у којима се он највише трошио или потпуно забрањен или пак оптерећен толиком царином, да се тамо не може извозити.

Остаће, дакле, и у овој години као и за ово неколико година после рата, да се наше шљиве искористе највећим делом за сушење и за печење ракије.

Многи наши пољопривредници, који су услед наглог и неочекиваног пада цена сувим шљивама у прошлој години узели мање пара него ли они који су своје шљиве претварали у ракију, не мисле, тако нас бар уверавају, да суше шљиве у овој години. Ми мислимо да ти пољопривредници греше, јер се не може унапред знати да ли ће се боље рентирати прерада шљива у ракију него прерада шљива у суву шљиву.

Ваља нарочито имати на уму да је у прошлој години цена кукуруза, услед слабије производње, била врло висока, те се слабо рентирала прерада кукуруза у алкохол (шпиритус). Зна се и то да се врло велика количина алкохола од кукуруза употребљује за пиће, као ракија. Услед слабије производње алкохола од кукуруза потрошња алкохола од воћа знатно је повећана, па је отуда и цена ракији од шљива, коју наш народ на жалост немилице троши, знатно порасла.

Да ли ће у овој години производња алкохола од кукуруза бити мала и конкуренција тог алкохола алкохолу, ракији од воћа слаба као у прошлој години? За сад се то ништа не може знати. Међутим с обзиром на добре изгледе за жетву свих усева, па и кукуруза с обзиром на пад цена житима има изгледа да ће се производња алкохола од кукуруза, жита и кромпира боље рентирати него ли у прошлој години. С друге опет стране с обзиром на велики род воћа, који се очекује, јамачно ће и производња ракије у овој години бити много већа него иначе. Разуме се по себи, да и цена ракији онда мора пасти ако већ још и сада није почела да пада.

Да ли би било под таквим околностима саветно претварати јесењу шљиву у ракију у место да се она суши? Свакако да не би, јер би се могло догодити управо супротно оном што се догодило у прошлој години: да они који буду пекли од шљива ракију узму много мање новаца, него ли они који буду сушили шљиве.

Имајмо на уму да се ракија, која се у земљи произведе мора тако рећи силом у земљи и потрошити. Јер данас у свима државама царине на увоз ракије толико су велике да се она тешко може ма где извести. Међутим територија за потрошњу сувих шљива тако је велика да њоме свет никада не може бити засићен, у толико пре што је сува шљива једна врло корисна и потребна намирница.

Истина је да су цене сувим шљивама доста пале, али тај пад цена не треба приписивати великој производњи и слабој продаји и потрошњи на страни него сасвим другим узроцима. Ако се сува шљива буде осушила и опремила као што треба, она ће наћи увек ку-

паца. Нарочито у овој години потрошња сувих шљива биће јамачно већа него у прошлој години, јер се сазнаје да је шљива у Калифорнији подбацила за читавих 30%, а и у Француској ће бити нешто мања него обично.

С тога можемо саветовати нашим пољопривредницима да и у овој години суше шљиву као и у прошлој години и да је суше са пуном пажњом и марљивошћу како би се она на страни могла што боље уновчити.

Треба сушити шљиву у толико пре што се за њу злато у земљу увози, па се тиме и наш динар поправља и наш економски положај јача, док се ракијом ништа не увози већ напротив само руши и народно здравље и државна па и народска кеса.

ИЗ ГРАДИНАРСТВА.

Чуварина и берба бостана

I.

Берба бостана.

Кроз 5—10 дана отпочеће увелико берба бостана, те зато није на одмет да произвођачи обрате што већу пажњу, те да би имали што мање штете око бербе а што веће награде за свој труд.

Берба бостана отпочиње чим отпочну први плодови да сазревају. Бостан не зри једновремено. Једни плодови сазревају, а други расту. Берба траје 1—2 месеца. Ако смо закидали, „шкопили“ вреже, те сузбили веће заметање рода, имаћемо мањи број али већих лубеница. У овом случају берба се завршава за месец дана.

И обратно ако нисмо „шкопили“ плодова ће бити бројно више и берба ће трајати и два месеца.

Лубеница сазрева просечно од цветања па за 35 дана. Али при сушнијој и топлијој години плод сазри за 2—3 дана раније. Кишнијих и хладовитијих година пребаци зрење за 2—3 дана. На присојном и на песковитом земљишту раније сазревају, но на осојном влажнијем и тешком.

У нормалним умереним годинама лубеница је зрела када се сасуши врежић-лозница и листић из заглавка поред петељке-дршке плода. Али у ненормалним ово није увек тачно.

Најтачније се утврђује да ли је лубеница зрела или зелена по звуку. Кажипрст се одапиње од палца и куцка свака прва на врежи од корена лубеница по неколико пута и ако се добије потмули, тупи звук „туп-туп-туп! онда је лубеница зрела. Ако се чује звечећи звук тан-тан-тан, онда је зелена.

Поједине сорте лубеница унеколико измаме неприметно сјајност и боју коре када узре, те се и по овоме могу познати да ли су зреле.

Само треба знати да лубеница тачно показује звук да ли је зрела, док се не загреје од сунца. Зато се берба врши изјутра рано, најдаље до 9 часова. Чим се лубеница загреје од сунца не показује јасан звук зрелости.

Истина за брање по звуку треба довољно праксе али је ово и најтачнији начин за сигурност у брању.

Као што се види берба лубеница је деликатан посао за који треба имати више праксе.

Диње по сортама показују разне знаке када су зреле. Код једних сората диња је зрела када јој се дршка петељка почне одвајати од плода. Код других сората само почне да жути. Неке сорте одају мирис и почињу да жуте.

Неке пак не показују никакав знак од горе наведених већ боју коре добијају тамнију или стакленију.

Када се све узме у обзир, онда је јасно да берач треба да располаже са довољним искуством, па да увек убере дињу баш када је зрела.

Истина код нас се не полаже велика пажња на бе-

ПОДЛИСТАК

ИЗ ПРИВРЕДЕ ПЛАНИНСКОГА КРАЈА

(округа ужичког)

белешке

ДРАГИШЕ ЛАПЧЕВИЋА

Привреда планинских крајева је у сваком погледу интересантна; интересантна не само у пољопривредном, већ, са свежих трагова и многих заостатака старога оруђа и старих привредних радњи, и у етнографском и у културно-историском погледу. Зато би за практичне сврхе и за научне потребе од врло велике користи било, кад би се прилози о привреди планинских крајева са свих страна јавности саопштили, јер би они врло добро послужили за даља истраживања и проучавања пољопривредна, етнографска и културно-историска.

Мени је жао што немам ни времена ни могућности да та саопштења учиним за округ ужички, у потребној потпуности и заокругљености. Ипак нешто од онога материјала, што га у својим белешкама имам, одвајам и саопштавам овде, колико друге да подстакнем да тај посао предузму и изврше потпуније. Ове године је 40 година како сам, најпре са сарадњом у „*Тежаку*“ а потом и активном пропагандом у своме крају, отпочео настојавати, колико сам знао и умео, да се и у дело спроводи основна мисао која је била руковођа при образовању Српског Пољопривредног Друштва, мисао: унапређења пољске привреде. За свих 40 година сам ја томе послу био искрено одан, па и сад, под старост, моја љубав према тој мисли није ниуколико малаксала. Али, ако није љубав, малаксала је снага, те нисам у стању обрадити свеколики материјал који ми је нешто у белешкама а нешто у глави. Тек, ипак, држим да ће и ово неколико бележака бити од извесне користи како за познавање привреде једнога краја, тако и за методе којима се треба служити за унапређење пољске привреде у таквим крајевима. Овом другом задатку ће, држим, нарочито послужити неколике белешке о неким сопственим радњама и искуствима.

Ако узмогнем, накнадно ћу саопштити још бележака које се односе на привреду округа ужичког, које су неколико пута пространије од ових, неке и много интересантније.

Кукурузи.

Главна народна храна у ужичком округу је кукурузни хлеб. Зато се он сеје свуда, где иоле може да успева.

рача. Ако обере коју и доцније но што је требало онда се ипак потроши; а ако обере и коју зелену она дозри као убрана, па се зато на берача и не обраћа довољна пажња.

Али где се рационално негује и очекује већи промет и велика рента, а нарочито, где се води рачуна о моралном гласу произвођача, ту се на брање мора обратити особита пажња.

Има извесне сорте дињa, које нарочито треба брати раније за два-три дана но што су потпуно зреле, па их оставити да дозру као убране. Овако дозреле буду укусније и сочније. Док међутим има друге сорте које треба брати кад су сасвим зреле.

За трговачки промет диње треба брати мало недозреле. Истина овако убране, поједине сорте изгубе у квалитету, али се могу дуже сачувати и издржати већи транспорт; друге пак сорте убране недозреле кад дозру као убране добију у квалитету.

Као што се види берач треба да има довољно искуства и да је берба деликатна ствар.

Берач при берби треба пажљиво да стоји и да не гази вреже. Убране плодове меће на гомилице по 10 до 20 комада које се после износе из бостана и даље транспортују.

У великим бостанима где има више берача најбоље је да они иду упоредно у одстојању 5—6, корака да би могли једно другоме да добацују лубенице за гомилице.

Када берачи имају довољно помагача онда је најбоље учинити такав распоред да берачи добацују помагачима сваки плод посебице, који даље добацују с руке на руку до последњег помагача остављена, који је на стази или с краја бостана, који плодове слаже на веће гомиле. Наравно овај посао захтева од берача и од помагача и мало вештине у добацивању и хватању плодова. На овај начин најмање се чини штета јер се најмање гази.

Где нема довољно берача онда се бостан обере и сложи на мање гомилице и онда подесним корпама износи из бостана и товари у кола па даље транспортује

Приказана слика показује бербу бостана на имању манастира Букова код Неготине 1922. године.

Сл. 1. Берба бостана на имању Манастира Букова код Неготина у 1922. год.

II.

Чуварина бостана.

Плодови су већ велики. Непоштени људи „бацају очи“ и размишљају, како ће без муке доћи до незаслуженог рода. Зато и пољопривредник произвођач треба да размисли како ће да заштити свој бостан. Зато се у овом чланку износи и начин како да се сачува бостан од лопова.

Ради заштите од непоштених људи бостан мора имати потребан број чувара.

За кукуруз се ретко земља гари. И што има случајева те припремне радње, скорашњег су порекла. Посна се земља гноји сточним гнојивом.

Оридба у сувопољу и у брду отпочиње на десетак дана испред Ђурђевдана, а ако је пролеће угодно, отпочиње се где-где и од Благовести). У пољу оридба отпочиње од Ђурђевудне, у највећем је јеку о Никољудне (љетњем) и завршује се око половине маја (по старом).

Кукуруз се сеје на сачму (омашке), а с њим као узрод бацају се још и грах и тикве. Окопава се два пут *(прашење* и *огрт)*.

Најглавније су врсте кукуруза које се у округу ужичком сеју: *осмик*, *креманац*, *дињак* и *пожешки*. Све четири су жуте.

1. Осмак (осморедац).

Он се сеје у пољу, које се пружа око Скрапежа, Ђетиње, Мораве и Лужнице. Изискује неизнурену земљу и брижљиву обраду.

Клип му је дугачак а зрно крупно и једро, те даје доста приноса.

Кочањка му је танка, те не може у кошу (салашу) да се уквари, јер се брзо суши.

На клипу је осам правилних реди. Отуда је кукурузу име: *осмак* и *осморедац*. Редови су размакнути један од другог, те и то помаже брзом сушењу и онако танке кочањке.

На једном стаблу роде по 2—3 клипа; ако се при копању стабла разреде, клипови бивају велики,

Од награда које су на ратарство раздате приликом изложбе у Пожези 1893. године, највећу је награду однео овај кукуруз.

Он се на пијаци радије купује и од њега је лепши и слађи хлеб

2. Креманац.

И овај је кукуруз са осам реди, али му је клип знатно мањи.

Он се култивише на самом домаку Златибора. Аклиматизацију је издржао у Кремнима, па му је отуда и име. Успева на 824 мет. надморске висине. Даје добру и благовремену бербу и лепо зрно.

(Наставиће се).

Оглашујте у „Тежаку“

Чувар који се зове „бостанџија“ треба по имућству да познаје добро неговање бостана а нарочито да је вешт у оцени кад је зрео. Јер, бостанџија је често пута не само чувар него и стручњак који ради лично или под чијим се надзором ради и који управља целокупним радом.

Колики је број чувара потребан, то зависи од разних околности и од организације заштите.

Где мање насрћу лопови на бостан, кад је удаљенији бостан од путова, врзине, шумица и насеља узима се мање чувара. Напротив, где има више непоштених људи који насрћу на бостан, где је бостан ближе насељу, ближе пољских путева, до врзине шуме, кукуруза или винограда, ту треба имати више чувара.

На 2—3 хектара довољан је један поуздан чувар. На бостан од 3—10 хектара потребна су два чувара. На бостан од 10—50 хектара довољна су три чувара.

Колико ће чувара на једну површину бити зависи још и од организације чуварине, и од вештине чувара, као и од средстава са којима чувар располаже.

На малим бостанима око пола хектара довољно је један чувар какав слободнији старац са пушком који и иначе није за тежи физички рад, једна проста колиба на средини бостана и то је све.

Али на већим површинама може бити и веће организације, више средстава и више умешности да би се бостан сачувао од непоштених људи.

Прво треба имати поуздане чуваре, које треба заклети по чл. 13. зак. о чувању пољског имања да би њихов реферат о каквој штети или крађи био потпун доказ.

Чувари треба да су наоружани сигурним оружјем.

По бостану треба, на местима одакле је најпрегледније, направити колибе које могу бити од најпростијег материјала: од шуме, трске, сламе или покошеног корова. Врата-отвори треба да су таква и толика да се не може споља оценити да ли је чувар у колиби. Колибе не смеју бити с краја бостана, али ипак даље од средине а ближе периферији од стране јаруга, шума, путања шуме или високих усева.

Ако је велика површина бостана, а нарочито када је терен раван, онда је добро да се направи и „чардак“ одакле би се прегледно видео цео бостан.

Чардак се прави када се четири греде утврде у квадрату у средину бостана, које се повежу попречним пајантама. На висини од 2—5 метара вежу се хоризонталним пречагама, на којима се направи кревет са надстрешицом, на који се пење степеницом која се направи од две мотке, на којима се не прекивају пречагице.

Овакав чардак мало кошта али је врло практичан и згодан као стражарско и контролно место, нарочито на бостану велике површине одакле би могао и главни чувар или надзорник водити контролу.

Где се не располаже грађом може се место чардака направити од земље хумка 1—2 м. висине на чијем би врху могао бити постављен вењак одакле би се згодно могла вршити контрола.

При интензивнијој култури бостана и на великим површинама најпрактичније су покретне на точковима кућице-колибе у виду вагонића, који по одређеним стазама мењају место по потреби. Овакве су кућице врло практичне и могу заменити и колибе и чардаке као и покретну канцеларију и одмориште сопственика бостана.

Оваква је покретна кућица у виду вагона у употреби на бостану манастира Букова, која се види на приложеној слици.

Ну поред свеколике пажње бостанџије, вешти се лопови ипак прикрадају и краду бостан. Лопови обично долазе од стране пута шуме, јаруге, кукуруза, и у опште од стране положаја одакле могу брзо да украду и побегну.

Зато је добро да се с краја бостана на оваквим странама повежу пси који при прикрадању лопова лако осете и онда лају те онда чувари обрате пажњу на ту страну и крађа је сузбивена.

Где су границе бостана праве, још је згодније да се кроз алку проведе жица на огради, а на висини један и по метар, тако да се алка креће од једног до другог краја; за алку се са ланцем око врата завеже пас који се може кретати по жици од једног до другог краја. На овај начин псето, чим осети лопова, оно лаје и иде ближе к лопову, те прецизније одређује где је лопов.

По себи се разуме чим чувар осети лавеж он обрати пажњу на дотичну страну и крађа је спречена.

Где је бостан „на ударцу“ и има много непоштених људи, одличне резултате за заштиту бостана могу дати и нарочито бостански топчићи, пиштољи на овај начин: С краја око бостана утврди се кончићима танка жица поред земље у висини 10 с. м. у два реда у одстојању по 1 метар. Од жице дубље у бостан утврди се међу два кочића мали нарочити сточићи или обични пиштољи при самој земљи међу лишће бостана, тако, да се и не примећују. Пиштољи односно „топчићи“ напуне се на познати начин. Помоћу канапа или танке жице доведе се у лабаву везу обарач одапнутог топчића, пиштоља и жице хоризонталне тако, да кад се затегне жица, повуче обарач и пали топче-пиштољ.

Ову жицу од обарача треба иза пиштоља пребацити преко каквог кочића или куке, те да би се при затезању жице у потребном супротном правцу могао да се обарачем окине пиштољ.

Кад лопов уђе у бостан не може да прође а да ногом не закачи жицу, услед чега се затегне веза између жице и обарача пиштоља. При затезању, повуче се жица и експлодира.

На овај начин лопов ће се сузбити и да не дође у крађу, јер је немогуће да се сачувају да не закаче или нагазе жицу.

А ако који и дође биће заплашен да се никад не сети да пође у крађу бостана. Многи бездушници ове пиштоље озбиљно пуне и оловом (не само барутом) те имају за циљ не само да поплаше лопова већ да га и убију или бар повреде.

Везе и распореди оруђа могу се тако поставити да једновремено експлодирају више оруђа.

Ради заштите бостана чине добру услугу и сузбијању лопова и тако звана страшила.

Страшило је у ствари маскирање бостанџије који стоји у бостану. Узме се један ракљаст колац око 2 метра висине. Ракље се зашиље и забију у земљу. При врху ниже за 40 с. м. прекује се једна пречаница дужине руку човечијих. На предњем делу при врху умота се врх или се набоде каква тиква и метне каква стара капа или шешир што маскира човечију главу.

Ракље се обуку у какве старе неупотребљиве чакшире (панталоне), а средина се заогрне каквим шкартираним гуњцем или капутом кроз чије се рукаве протну прегаче — „руке“.

У сумрак и из даљине овакво страшило“ изгледа на човека — бостанџију који стражари те се од њега одбију лопови.

Наравно према средствима ово страшило може бити боље направљено и да још јаче маскира чувара. Ова страшила не остају стално на једно место већ се преносе и забадају на разне стране.

При чувању бостана, најбоље би било да на смену стражаре где има више чувара, али да су увек распоређени по бостану, а не да заједно чувају. Али где је само један чувар то је немогуће издржати. Зато је најбоље да чувар заварава место одмориштa. Најбоље је да спава ван колибе или да мења колибе. Сем овога добро је да ложи ватру на страни која је изложена крађи. Али бостанџија ноћу треба да избегава бављење око ватре јер непоштени људи њега добро виде а бостанџија од ватре не може ништа далеко да види.

Потребно је на овом месту да се напомене да се води довољно контрола над чуварима: да чувари не напуштају бостан или да не издају. Ово се постиже чешћим изненадним доласком у бостан дању или ноћу.

Само при ноћној посети потребно је да има сигнал (на пр. пиштаљку) да се по доласку одмах јави и да тражи одмах одговор уговореним знаком, према коме ће се оценити да ли је сваки на свом месту.

Оваквом организацијом сачуваће се бостан од лопова као и сопственик од разне непријатности.

Код нашег народа постоји уверење да бостанџија лопова у бостану има права да убије, јер вели, да сваки може да одгаји бостан за своју кућу пошто он не тражи ни велики простор ни дуго време за доспевање. И кад то може, онда кад иде другоме да краде, да други има права и да га убије.

Одгајивачи, сопственипи једнако потенцирају ово мишљење ради застрашивања лопова, ради сузбијања крађе.

Међутим ово је погрешно мишљење. Дужност је да се сузбије лопов да не учини штету, а кад већ учини, да се ухвати или позна и онда има доста начина да се од лопова штета накнади и лопов казни.

Једино у одбрани живота од лопова бостанџија може употребити оружје.

Архимандрит Рувим.

Уписујте се у Задругу.

Питања и одговори

Питање: Ове године ситни црни мрави упропашћују ми поврће, нарочито кељ, купус и карфиол. Цео корен ољуште код ново расађених струкова, тако да кад се сув струк извуче бели се корен.

Молим уредништво, да у једном броју „Тежака“ изволи дати практичан упут, да од мрава спасем поврће. Ни 10% расада не остаје поштеђен од њих.

прота *Филип Мијатовић*
члан драгачев. пољопр. подружине.

Одговор: Најбоље средство уништавања мрава је отров. Треба насипати у главни улазак њиховог мравињака, једну малу кашику арсениак-препарата (Уранија или другог). Мрави носе на својим ногама свуда отров и кроз неко време женка и мрави гину од отрова, затим гине и цело гнездо.

Н. Баранов, асистент.

Питање: Уназад неколико година опазили су многи наши задругари, а и други, да нешто млади кукуруз док се не огрне у жилама подасјеца и кукуруз, разумије се осуши се, те тако усјев остане готово пополи проријеђен, а негде и више. Говорили смо између себе: „била је земља ђубрена са незгорелим ђубретом или неки веле у преорици, изорана земља и т. д., па се залегу разни црви и сијеку кукуруз“.

Али лањске и ове године поново; пуно штете; и ми почесмо то озбиљније проматрати.

Установили смо да штеточине има у свакој земљи, била она или ова. Исчупамо млади кукуруз, који се осушио нађемо један или два црва у жилама. Извадимо истом кукуруз кад ли по три заједно навалила се па вртају срце курузова. Па нам нико не може да каже како би се од тога црва бранили. Зато се обраћамо Вама за упуту и у прилогу шаљемо та 3 црва, које смо нашли под тек изниклим кукурузом.

Српска Земљ. Задруга у Драгељима
Б. Градишка.

Одговор: Ларве су од бубе Agriotes lineatus'а, која узрокује велику штету земљорадњи. Ларва живи под земљом 2—4 године и једе подземне а такође и надземне делове биљака. Ларве су округле, дугуљасте, танке, тврде као кост, са врло дугачком задњим одељком. Оне имају кратке пипке, три пара кратке тричланкасте ножице. Одрасле бубе излећују лети. Оне полажу многобројна јаја на површину земље или под земљу. Ларве се хране у почетку хумусом, за тим меким коренима и доцније подземним и надземним стаблом. Као храна служе им жиле сваке биљке неодређено. Ларве могу доста дуго гладовати и бити при овом живе. Зими оду оне у дубину земље. У пролеће уздижу се к површини земље и, гладне, жудно пождиру усеве. У почетку јула устроје на дубини 10—15 см. окце у којом се претварају у лутку. У августу претварају се у бубе, но ту остају у окцу до пролећа следеће године.

Борба с овом штеточином може бити на невеликом пољу овако. Треба разрезати кромпир и положити на

површину земље. Ларве и бубе скупљају се под кромпир. Сваки дан треба прегледати овде и уништити ларве и бубе. На великом пољу борба може бити само културним мерима. У рано пролеће сеје се на зараженом пољу грашак или друга биљка, која сазрева рано. После жетве оре се земља у жарки сунчани дан. Ларве скоро све, које се изнесу на површину, угину. Такође угину оне и од птица. Орање се мора поновити неколико пута. У августу треба орати дубље да би разрушили окца и уништили лутке и бубе. Ово средство треба применити неколико година, и тада ће поље бити слободно од ларва и штета од Agriotes lineatus'a.

Никола Баранов, асистент.

Белешке

Ужад за везивање снопова. — Време је жетви, па је корисно да упозоримо наше пољопривреднике на један начин прављење ужади за снопове, који код нас није одомаћен. Нека га опробају, па ће се уверити о његовој практичности или непрактичности.

Код час је до сада било уобичајено везивање снопова ужадма од овса, ражи, пшенице или врбе. И тај начин има својих незгода, од којих је највећа она, што се ужетом уноси страно семе, те се оно после сејањем множи и тако се не добије чист усев, ни чисто семе за сетву. Друга је незгода што је дангубно правити таква ужета, а она служе само једанпут, па се после бацају.

Начин о коме ћемо сада говорити одомаћен је у страним земљама (Ческа и др.), а опробан је и код нас (у Добричеву, Ваљеву).

Једино што му се у садањим приликама може приговорити то је, што је доста скуп, али кад се узме, да се такво уже може да употреби два пут, па и три пут, онда ће и тај приговор, бар за извесне прилике отпасти.

Ствар је проста.

Начини се једна дашчица четвртаста, са заобљеним ивицама, 5—7 см. дуга, а толико исто широка, дебела око 1 см. На средини се пробуши. Кроз рупу се протне врвца од маниле или кудеље и завеже чвор. Уже без чвора да је дугачко око 110 см,

Овако направљеним ужетом веже се сноп по средини, притегне чврсто и слободан му се крај обвије испод дашчице три пута не завезујући никакву замку или чвор. На тај је начин сноп врло лако одвезати, ако се само слободан крај ужета одвије три пута (н. пр. на самој вршалици), а уже баци на страну и сачува за идући усев. Ако је врвца недовољно дебела онда ју удвостручити. Свако, ко покуша, може се уверити, да је сноп чврсто везан. Ко буде спремио довољно ужади преко зиме, тај ће за време жетве знатно мање дангубити у припремању ужади и у везивању снопова, које овим ужетима иде брже.

А. Ј.

ГЛАСНИК.

Позив на упис ученика у средњу пољопривредну школу у Ваљеву. — Управа средње пољопривредне школе у Ваљеву упутила је преко службених новина позив за упис ученика. Услови за кандидате су ови:

1. Да се пријаве молбом с документима до 1. септембра т. г. управи школе у Ваљеву.

2. Да нису млађи од 15, ни старији од 19 година (подносе крштеницу).

3. Да су свршили 4 разреда гимназије, реалке или нижу пољопривредну школу (подносе школска сведочанства). Они, који долазе из нижих пољопривредних школа, полажу пријемни испит по прописаном програму, који се може добити од управе школе у Ваљеву.

4. Да су доброг владања.

5. Да су поданици Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

6. Да су здрави, чега ради се подвргавају лекарском прегледу у Ваљеву пре коначног пријема у школу.

7. Да поднесу изјаве родитеља или старатеља, потврђене надлежном власти, да им одобравају ступање у школу и да ће плаћати трошкове школовања.

Изузетно за ову школску годину неће бити интерната, већ ће ученици становати и хранити се у вароши.

Министарство Пољопривреде и Вода доделиће извесном броју ученика новчане потпоре.

Школска година почеће 1. октобра, а пријамни испит обавиће се у септембру т. г.

А. Г. Ј.

Помоћ окружног одбора подружини. — Окружни Одбор округа топличког према својој финансијској могућности за ову годину, издао је на име помоћи 200 динара Окружној Пољопривредној Подружници у Прокупљу.

Овим путем Друштво изјављује своју благодарност на овој скромној помоћи са жељом да се самоуправна тела и осталих округа, срезова и општина у овом погледу, угледају на Окружни Одбор округа топличког и прилозима притекну у помоћ својим месним Пољопривредним Подружницама, да би им се тиме створила могућност за што обилнији рад.

НЕКРОЛОГ.

† Мирко Димитријевић,

економ Српског Пољопривредног Друштва.

Умро је један од веома преданих службеника друштвених, Мирко Димитријевић економ 14. јуна ове год. у рукама своје старе и ожалошћене мајке, у селу Градњи, срезе пчињског, округа врањског. Ту тужну вест саопшти нам његова фамилија.

Пок. Мирка затекла је наша евакуација 1915. год. као ђака Винодељско-Воћарске Школе у Букову код Неготина, те се као такав са осталим младићима под познатим тешким приликама евакуисао кроз Албанију. Време од три године, пошто беше малолетан и „недорастао добром коњу и свијетлом оружју“, провео је на пракси у Бордо-у у Француској, тиме проширио и учврстио своје знање стечено у школи, да по повратку у своју обновљену и проширену Отаџбину, користи и себи и својој околини. „Али авај за мало бејаше“.

Пок. Мирка упознао сам на изложби воћа коју беше приредило Српско Пољопривредно Друштво 1920. године

у Скопљу. Мојим доласком за привременог секретара Српског Пољопривредног Друштва, имао сам довољно времена и прилике, радећи са пок. Мирком, да упознам његове особине, добру вољу и труд. Немаше посла кога он остављаше од данас за сутра. За њега не постојаше прописано канцеларско време. За њега беше штета да и један моменат и празником проведе ван Друштва. Он рађаше од зоре до мрака, често пута и до неко доба ноћи. Нисам га само ја познавао као таквог. Познавала га је цела Друштвена Управа и све особље, па и сви друштвени чланови који су ма и једном обишли Друштво, и у канцеларско и ван овога времена нашли су га ту и упознали као доброг радника. Па ко га од нас свију још не жали ?

Августа месеца 1921. год. отишао је пок. Мирко у стални кадар ради одслужења свог рока у војсци; тиме је упражњено било место друштвеног економа и требало је расписати стечај за другог економа на његово место; али цела Друштвена Управа сагласила се је у томе, да се стечај не расписује већ да то место остане празно до његовог изласка из кадра, а друштвено особље ово прихвата и изјави, да ће већим напором у раду вршити и дужност економа, само да би то место остало опет за пок. Мирка. И он је одслужио свој рок у војсци-ђачкој чети, положио је испит за резервног официра између првих, вратио се опет на своје старо место у Друштву и као његов економ наставио свој рад. Управа Друштвена гледала у њему свог доброг чиновника.

Фебруара т. г. пок. Мирко разболи се од грипа. После неколико дана устаје и ради. Скреће му се пажња, препоручује му се да се одмори и он се најзад решава да оде у своје место рођења, зашто му се одобрава и потребно одсуство. Месеца априла писаше ми, да му је боље и да ће ускоро доћи потпуно здрав и да се нада, да ће својим напорним радом надокнадити пропуштено време, али у место њега дође нам жалосна вест да је преминуо !

Јадни Мирко, почивај мирно, Бог да ти душу прости и лака ти црна земља!

Алекс. П. Рашковић.

Записник

XIV. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 5. априла 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник г. Др. Веља Стојковић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Павле Петковић и Драгутин Спремић. Седници је присуствовао и подружински инспектор г. Драгиша Лапчевић,

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић

I.

Прочитан је записник од прошле седнице и усвојен је са извесним малим изменама,

II

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора о понудама ито:

а) по понуди Бр. 2838, да се бодљикава жица не откупљује, — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се понуђена бодљикава жица не набавља;

б) по понуди бр. 3093, да се откупе понуђене макаве за шишање оваца, — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се понуђени број маказа откупи по цени назначеној у понуди;

в) по понуди бр. 3094, да се откупе понуђене воћарске макаве, — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се откупи целокупни број понуђених макаца по ценама назначеним у понудама;

г) Саопштен је извештај Главне Дирекције Државног имања „Беље“ да је семе од мухара продала по 800 динара квинтал и да га Друштву не може уступити, — Одбор је ово писмо примио знању.

III

Прочитана су мишљења и предлози подружинскг инспектора и то:

1) по акту бр. 903, — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да друштвени и подружински чланови утемељачи плаћају по 30 динара годишње ако желе да стекну права, која уживају и чланови подружина;

2) по акту бр. 2449, — Одбор је усвојио мишљења и одлучио: да се прими цео предлог;

3 по акту бр. 2253, — Одбор је усвојио мишљење инспектора и од лучио: да се жалба противу избора нове Управе у пољопривредној подружини округа топличког не може примити, пошто је избор Управе извршен правилно и у смислу правила за подружине.

IV

Прочитан је списак са квалификацијама пријављених младића за одашиљање на праксу у Чехословачку по расписаном конкурсу. После дискусије Одбор је одлучио: да се свих 15 пријављених младића приме и одређен је члан Управе г. Душан Ћатић. коме ће се издавати дневница на територији наше државе по одређеној норми; а на територији ван наше државе по 300 динара дневно и подвозни трошкови по рачуну.

V

Прочитана су саопштења:

1) извештај бр. 2521. г. Здравка Петровића о одржаном предавању у Власотинцима. — Одбор је примио знању и одлучио: да се г. Петровићу пише да одмах пошаље рачун о путним трошковима;

2) молба бр. 2779. којом Надзорништво Свиларства у Ђевђелији тражи да му се пошаљу на почек воћарске макаве. — Одбор је одлучио: да се Надзорништву пише да му се макаве не могу издати на почек ;

3) саопштење и програм Земљоделске Једноте Чехословачке Републике о сајму који ће се одржати у Прагу од 16. до 21. маја о. г. у Прагу. — Одбор је примио знању и одлучио: да се објави преко „Тежака“;

4) реферат бр. 7017. подружинског инспектора о чувању клишета. — Одбор је одлучио: да се за овај циљ израде отисци за клишета за која нису израђена. да се клишета и отисци нумеришу; и да се сва нумерисана клишета предаду на чување под одговорношћу економу Друштвеном по инвентару;

5) извештај бр. 3022. благајника друштвеног о предаји и пријему дужности. — Одбор је примио знању и одлучио: да се упути на мишљење Финансиском Одбору;

6) молба бр. 2896. Српске Централне Библиотеке у Сарајеву — Одбор је одлучио да јој се бесплатно изда комплет „Тежака“ за 1922. годину;

7) прочитане су изјаве захвалности г.г. Др. Јована Цвијића и Обрада Б. Благојевића на избору за почасне чланове. — Одбор је примио знању.

VI

Члан Управе г. Вића Радовановић државни економ округа Београдског саопштава да је добио наређење од Дирекције Плена да преда Друштву на рачун пресуде за ратну штету једну машину за пречишћавање детелинског семена и њихову вредност отпише од друштвене пресуде за ратну штету. — Одбор је ово примио знању и одлучио: да се машине пренесу у магацин о трошку Друштва.

Са овим је седница закључена.

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА

ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво

ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА и СЛОВЕНАЦА

Хрватска банка за промет с непокретностима д. д. ЗАГРЕБ.

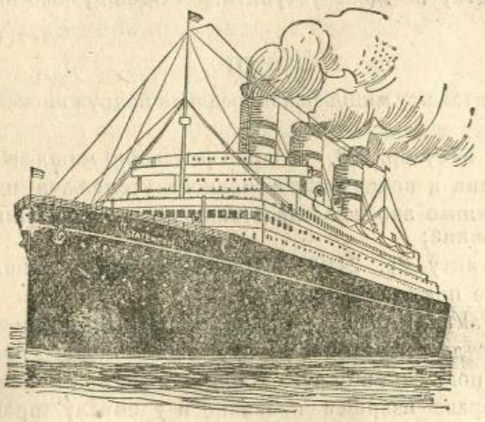

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзовозним паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6—7 ДАНА. — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БРЗА ВОЖЊА. — ИЗВРСНА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свестране упуте даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERIKA—LINIJA

Загреб, Зрињски Трг бр. 7.

НАБАВНО СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЈЕПАН ЈАКОВЛИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрињски трг 1. Телеграми: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главно заступништво Mc. Cormikovih творевина. International Harvester Company of America, Chicago

добавља одмах

Оригиналне MC. CORMIKOVE

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,

КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и самовезачице,

ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)

МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. C.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Mc. Cormik, Deezing, Plano, Osborn, Millwauke, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЋЕ.

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семења.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин. франц. прскал. „Верморел“ по	650	дин.	ком.
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по	20	„	„
Сечке за репу и бундеве . . . . . „	600	„	„
Врстачке Сакове сејалице од 11 реди . „	4000	„	„
„ „ „ „ 13 „ . „	4500	„	„
Бајерово-немачко сириште (флаша од 1/2 к.) „	30	„	„
„ „ „ „ „ 1 к.) „	55	„	„
Азбест-филтре за вино (од 30 л) . . . „	1000	„	„
Стаклене врањеве за превирање . . . „	150	„	„
Желатин за бистрење вина . . . . . „	120	„	кгр.
Азбест за филтрирање вина . . . . „	100	„	„
Рибљу бешику за бистрење . . . . „	2	„	грам.
Резервне федере за маказе . . . . . „	5	„	ком.
Семе репе-угарњаче . . . . . „	10	„	кгр.
Сумпор у шипкама . . . . . „	0.50	„	ком.
Семе проса . . . . . „	7	„	кгр.

Јаја за насад од белих и јаребичастих талијанских

КОКОШИ

и белих вијандота продаје Управа Ратарске школе у Шапцу по 2 динара комад 3—3

Пресе за цеђење воћа од 10 и 20 лит. Дин. 250 и 300.

Пресе за цеђење парадајзи од 20 лит. Дин. 350.

веома подесне за домаћу потребу и

Жетелице систем „Амби“

добијају се уз пошиљај новца унапред код **Јосиповића** и **Поповића** гвожђара

Београд—Сава 3—3

Друштво „Трактор“.

Немањина ул. бр. 9. Београд.

Канцеларија Соколска ул. 19.

Добили смо: Сточне вршалице са чекиом.

Фабрике Х. ЛАНЦ Дин. 5.800

Везачице **Фабрике Мацеј Харис**

Жетелице, косачице, коњске грабуље.

3—3

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ђ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 30. БЕОГРАД, 29 ЈУЛА 1923 године. Година L.

Да би повећали производњу пшенице, повећајмо и производњу пићних биљака

Производња пшенице може се повећати или повећавањем површина, на којима ће се та биљка гајити или пак повећавањем приноса пшенице по хектару. Сеоска имања су у нашој земљи просечно мала имања, те се са проширивањем површина под пшеницом може ићи само до извесних граница. И онда не остаје ништа друго него да се примени друга метода, повећање приноса по хектару, или како се то друкчије каже да се уведе интензивирање пољске привреде.

Приноси од пшенице су код нас неизмерно мали, два и три пута мањи, него у другим пољопривредно напредним земљама. У повећању приноса са 1 хектара баш се и огледа умешност и спрема пољопривредника, и примена рационалне пољске привреде, по приносу се и цени колики је и какав напредак у пољској привреди учинила једна земља.

Земље, на којима се гаји пшеница код нас нису увек ни оране као што треба, ни довољно очишћене од коровских биљака, а још мање ђубрене кад и како треба. Пшеница, кад су повољне атмосферске прилике на многим њивама просто се гуши од силног корова и у приносу знатно подбацује.

Како се то стање може поправити?

Свакако бољом припремом земље за гајење пшенице, и то гајењем пред пшеницом окопавина: кромпира, репе, и т. д. са којима ће се и очистити земља од корова и боље приуготовити за гајење пшенице.

Гајењем нарочито шећерне репе не само да би се у нашој земљи повећала производња шећера, чији нас увоз милионима динара сваке године кошта, него би се неминовно — с обзиром на бољу обраду земље и ђубрење, које захтева шећерна репа — и знатно већи приноси од пшенице добијали, као што је то доказано у свима земљама где се шећерна репа рационално гаји. Али и то гајење окопавина, нарочито шећерне репе, захтева многу радну снагу, која је данас и доста ретка и доста скупо кошта, те поред тог начина за повећавање приноса пшенице треба потражити и који други.

Један такође врло добар начин за повећавање приноса од пшенице јесте гајење пићних биљака: луцерке, детелине, еспарзете и сејање пшенице после тих биљака. Тамо где се гаји детелина, луцерка и еспарзета земље су чисте од коровљивих биљака, јер их оне прве угушују у порасту и на њихов се рачун развијају. На површини таквих земаља се нагомилавају одпаци од лишћа и стабљика поменутих пићних биљака, те стварају један врло добар слој плодног хумуса. Па онда жиле тих пићних биљака, које имају особину да привлаче азот из ваздуха врло су богате у том састојку; а оне остају у земљи после жетве и обогате је азотом. Цени се да се једна земља, на којој је расла луцерка 4 или 5 година обогати азотом са око 400 кгр. по хектару, а то би исто значило као кад би се та земља пођубрила са 80.000 кгр. доброг стајског ђубрета. Није ни чудо што пшеница, кад на такву земљу дође показује бујнији пораст и доноси велике приносе.

Но да би се постигли добри резултати у гајењу пшенице после поменутих пићних биљака, треба да су оне саме подешене за место односно земљу, на којој ће се гајити. Луцерку треба гајити у дубоким мало кречним земљама и под топлим климатом; детелина напротив успева боље у средини, где је атмосфера влажнија, а земља свежија. Тамо опет где би због велике количине кречњака у земљи и луцерка и детелина дале врло слабе приносе, може се с успехом гајити еспарзета.

Да би пораст па с тим и принос ових пићних биљака био добар, а нарочито да се и коровљиве биљке у њима не би развијале, и земља за њих треба не само да је добро припремљена него и да је и нађубрена, ако је мршава оном врстом ђубрета, које оне траже, а нарочито кречом, калијевим и фосфорним ђубретима.

Пшеница, која се гаји после пићних биљака, тражи извесне неге, на које треба свагда обратити пажњу. Зна се да после преоравања земља, на којој су расле поменуте пићне биљке остаје буава и неслегнута, а погодбе за пораст пшенице у таквој земљи нису повољне, јер пшеница тражи довољно слегнуту и равну земљу. Да би се та незгода отклонила треба орање земаља, на којима су расле пићне биљке на неколико недеља пре сејања

пшенице извршити, затим земљу повољати иза орања каквим тежим, нарочито зупчастим ваљком, па онда подрљати у неколико махова пре сејања и опет повољати после сејања.

Тако спремљена земља за гајење пшенице биће нарочито богата у азоту; да не би оскудевала и у другим састојцима биће корисно да се нађубри још са фосфорним ђубретом (400—500 кгр. томасове згуре или суперфосфата на хектар) и калијевим ђубретом (хлорид калијума 100 кгр. на хектар), те ће се тако добити и врло једро и тешко зрно.

Увођењем пићних биљака у плодоред не само да се земља врло добро припрема и природно ђубри за пшеницу, те се и већи приноси постижу него се још и производи за стоку обилно хране, која је у сушним годинама, кад траве на ливадама изгоре, од неоцењене користи. Добром исхраном стоке добија се не само и доста и доброга меса, млека и др. животињских производа него још и довољно и доброг ђубрета, које корисно може да послужи за ђубрење других биљака нарочито окопавина. Најзад увођењем пићних биљака ради повећања приноса пшенице смањује се површина земље, која се на једном имању има да оре и ђубри, те се онда остатак зиратне земље може и боље да обради и боље да нађубри, па и боље у сваком погледу да искористи.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Како треба хранити живину.

У априлу и мају је сезона извођења пилића. Кад пиле изађе из јајета домаћица га готово одмах храни јармом од кукуруза, држи га два дана у соби, а затим га пушта да се квочка о њему брине, само понекад баца у разно доба дана шаку или две куване јарме и врло ретко пшенице. Такво је храњење сасвим неправилно: у резултату добијамо велики проценат смртности и израсте ситна, мршава живина, какву у великој количини видимо на нашим варошким пијацама.

Да би смо добили здраву живину, која би својим растом и тежином одговарала захтевима извесне расе, треба знати, како ји треба хранити и зашто је треба хранити баш тако, а не друкче. Само ћемо јој тада моћи дати потребну негу и храну и тек ћемо тада добити потпуно развијену и здраву живину.

Не може се дати одређени рецепт оброка за живину, као што неки мисле, јер количина и квалитет хране зависе од много узрока и пре свега од тога, зашто је одређена живина. Носиљама ви морате дати једну врсту хране, меснатој раси другу, чистокрвној живини сваке врсте трећу и т. д.

Постепено ћемо разгледати све врсте норме односно хране, и у истом ћемо чланку разабрати опште услове оброка и говорићемо о храњењу пилића. Помоћу хемије човек зна све саставне делове готово свих материја, које је он видео у свом животу. У области која нас интересује, т. ј. у области зоотехнике, главне су хемијске материје с којима ћемо увек долазити у додир: азотне материје, безазотне (угљеводоничне), и маст, а осим тога неке минералне материје и вода. Из тих материја, у извесној пропорцији, састоје се месо, кости, јаје, његова љуска, перја и др. Све се то у извесној количини садржи у храни као: пшеници, овсу, кукурузу, конопљи, лану и т. д.

На тај начин знајући колика је количина беланца и т. д. потребна за развиће живине, за образовање јајета код одрасле, за добијање масти за време гојења, увек ћемо умети изабрати такву храну, која ће у организам живине унети неопходну количину потребне хемијске материје.

При рачунању количине хране треба имати у обзир

ПОДЛИСТАК

ИЗ ПРИВРЕДЕ ПЛАНИНСКОГА КРАЈА

(округа ужичког)

белешке

ДРАГИШЕ ЛАПЧЕВИЋА

Друге врсте кукуруза у Златибору не могу зрење да достигну. Зато и јесте важна особина *креманца:* што он, и код све ограничености лета и код свеколике суровости климе, достиже *потпуно* зрење. У том погледу (као *скорозрелица)* односи победу и над секлерским кукурузом.

Одакле је и кад овај кукуруз у тај крај донесен — не зна се. Стари свештеник Захарија Захарић ми је пре 40 година причао, па то и писао: „Овај се кукуруз сеје у Кремнима од како ја памтим“. А он је *тада* већ памтио око 60 година.

Креманац се сеје до краја априла. Насева се врло често. Али се приметило да се боље исплаћује кад се ређе остави, јер на ређини буде на једном стаблу по 3—4 клипа.

Сеје се после стрмнине, пошто се најпре земља угари. Ако је за кукурузом, онда се сеје у прву бразду.

Креманац доспева најдаље друге половине септембра; али, у колико се пре посеје, у толико пре сташе. Узри увек добро и добро рађа. Шаша му је за стоку врло пријатна, јер је ситнија него ли шаша од других врста кукуруза.

Хлеб је од овога кукуруза много слађи, и за то се на пијаци креманац скупље продаје него ли други кукурузи.

3. Дрињак.

Он је нешто крупнији од креманца и већег је клипа.

По свој прилици донесен је у ове крајеве из Подриња, па је овде аклиматизован. То се утврђује и по облику клипа, који има 14 реди, као год и *крупањски кукуруз*, који је 1894. год. од стране Српског Пољопривредног Друштва препоручиван.

Дрињак се сеје по прљушама у Негбини, Бурађи и околним планинским селима, у којима је народ оскудан са зиратним земљама,

Зрно је пуно и једро, обилато рађа, те не уступа креманцу.

У кошу се не квари, зрна са свакога клипа су сигурне клијавости.

да је свакоме организму потребно више хране на јединицу тежине у младости него у старости. Значи треба давати пилићима храну, рачунајући на сваки килограм пилића 95 грама првог месеца, 90 гр. другог, 80 трећег и т. д. до 5 месеци, зауставивши се на 60 гр.

Например треба да нараните 20 комада пилића старих по недељу дана. Тешки су по 35—45 гр.; значи сви су заједно тешки 900 гр. т. ј. отприлике 1 кило. Значи треба им дати 95 гр. хране. Јаје без коре тврдо скувано тешко је 35—45 гр. Значи морате вашим пилићима дати 2 јаја дневно, т. ј. пола јајета за један оброк.

Велика је заблуда мислити да је довољно купити чистокрвну носиљу и да ће она, независно од хране, носити својствену јој количину јаја.

Из више наведеног се види (у томе се сваки читалац може убедити на опиту у току времена од две недеље), да је кокош као машина, која храну која се њој даје прерађује у сретства за храњење човека т. ј. јаја и месо. Дајте кокошки потребну храну и кроз 3—4 дана гледајте колико ће и каква јаја носити, затим прекините тај правилни оброк, умањите његову количину и учините да буде једнолик, т. ј. храните кокош, као што је обично код нас хране, само кукурузом или овсом, или најгорим отпадцима и опет кроз 3—4 дана ви ћете видети огромну разлику у количини и квалитету јаја. Ваша машина-кокошка не добивши довољно горива не може да ради. Например ми знамо да се јаје састоји из љуске од 11 до 13%, беланца 60%, жуманца 27—29%. Међутим се љуска састоји од воде 2%, креча 97%, магнезија 1%, фосфора 0,75% и неких органских материја. Жуманце се састоји из: 50% воде, азотних материја 16%, масти 31%, мало угљеводоничних и минералних материја. Беланце: 12% азотне материје, 75% воде, масти и угљевод. материја 1% и мале количине минералних материја.

Значи, да би кокошка могла сваки дан снети јаје, она мора добити у виду пшенице, овса, кукуруза, кромпира, проса, хелде, конопље или неког другог жита, толику количину основне хемијске материје, колико се садржи у једном јајету и још извесни додатак ради подржавања својег живота без губљења тежине и ради развића снаге за физиолошки рад образовања јајета.

Сада знајући у општим цртама шта значи хранити живину, расмотримо храњење пилића, затим младих кокошака за приплод, носиља и кокошију за гојење.

Ја већ у напред видим одговор скептика: „ми смо своју живину хранили без икаквих правила, нисмо се бринули, га чак нисмо ни знали ни о азоту, ни о угљеводоничним материјама па ипак је та живина порасла и носила“. Наравно, да је одрасла и носила али, понављам као и у сваком своме чланку, порасла је у пола мања и носила је три пута мање јаја, т. ј. причињавала је тиме газди знатну штету, а ми говоримо о побољшању живине.

У следећем ћемо броју продужити о норми хране за одраслу живину и даћемо као пример неколико правила за храњење при различитим условима гајења живине.

Борис Запољски
живинар на државном угледном добру „Топчидер“.

Питања и одговори

Питање: Крава која се отелила пре неколико дана даје млеко само на једну сису, међутим види се да виме стално отиче и да се налива млеком али се из три сисе не може да измузе ништа.

Ова ми је крава презимила зиму као и остала стока добро, пазио сам на њу и иста ми се правилно отелила давши ми здраво и нормално мушко теле, стара је осам година и раније се увек уредно телила. Крава нема никаквих болова нигде само што на те три сисе нема млека.

4. Пожешки.

Ова врста кукуруза постала је у пољу око Пожеге мешавином разних врста: оне су се узајамно оплођавале, а тежаци су одабирали најбоље клипове за семе. На тај су начин добијали врло крупну врсту: и по клипу и по зрну.

Њега има од 10 и од 12 реди. Оба су крупни и врло добри за храну.

Овај кукуруз није за брдске већ за равније земље. Кад се посеје о Ђурђевудне, сазрева у августу.

НАПОМЕНЕ:

1) За брдске њиве се око Мораве, Ђетиње и Скрапежа обично вели: *треба их орати* (за кукуруз) *чим бјела врба залиста*.

Ја сам и у пољу кукуруз сејао 9 априла (1892), па ми је био изврстан.

У тимочком округу се м.сгимично сеје и пре Благовести (*„Тежак“*, 1888, 198).

Негде се, међутим, сетва мора предузимати позније: онамо, где дуго лежи вода. Тамо се сеје *скорозрелица*, или, као што Вук бележи, *„брзак* (у Славонији) некакав ситан кукуруз, који се сије око Видова дне (пошто Сава опадне и плоштине се присуше), па будући да *брзо* расте, опет приспије на вријеме“.

Позно се кукуруз сеје за сточну пиљу.

Вук бележи још и „пострнак (у Грбљу), позни кукуруз који се сије *по стрници* (пошто се *озим* пожње)“.

2) Настојавањем Пожешке Пољопривредне Подружине је отпочето и сејање на врсте. Колико врстачно сејање уштеди у семену и радној снази и како врстачно засејан кукуруз боље роди, тамошњи сељаци се отпочињу све више уверавати. То је нарочито пало у очи, кад сам 1898. год. придобио једнога сељака у Атњу да му Подружина кукуруз омашке зисејан окопа копачицом. Копачица је направила редове и у њиви омашке засејаној, те су сељаци очигледно поучени *колико* је у копњи уштеђено радне снаге и како је кукуруз одлично родио.

3) Један клип осмака, што га имам при руци, дугачак је 30 сантиметара.

4) Жути кукуруз у опште, а нарочито осмак, има мање воде у себи, а бели више. Жути кукуруз има беланчевине више, него ли бели. Жути кукуруз има мање целулозе, него ли бели. Жути кукуруз има много више угљених хидрата, него ли бели. (*„Тежак“*, 1901, 91) Кукуруз је око Бихаћа (жути) сладак и пријатан у хлебу (Т. Ковачевић: *Опис Босне и Херцеговине*, 119).

5) Тек 1870. год. Панчић је констатовао: да се пре неколико година отпочео кукуруз сејати на Златибору. А Дедијер вели да у Херцеговини „кукуруза нема нигдје изнад висине од 860 м. а привредну важност губи већ на висинама од 700 м.“ (*Херцеговина*, 40).

(Наставиће се).

Уписујте се у Задругу.

Покушавао сам сва сресства, која сам знао и која су ми казивали, али користи нема никакве. У близини нашој нема марвеног лекара, па молим да ми се преко „Тежака“ јави како да се помогнем.

Учтив,
Жарко Попчић, тежак
из Врњачке Бање.

Одговор: Виме код наше домаће стоке често оболе. Обољења бивају обично пред сам порођај или укратко после порођаја. Узрок обољењу вимена су најчешће бактерије, које споља улазе кроз брадавични канал (сису), у виме и тада се јављају отоци и запаљења. Од запаљења може да болује цело виме или само један део вимена. Као последица тих запаљења образују се чисто чворови (т. зв. млечни чворови), у које се слажу кречне соли. Сем овога у спроводницима и каналима може да се нађе згрушани казеин, у коме има млечног серума и трагова крви.

Стара (т. зв. кронична) зипаљења вимена могу да се заврше разгнојавањем (апсецима) или образовањем т. зв. циста (мехура).

Гадна и опасна (флегмонозна) запаљења вимена са распадањем су честа код оваца и коза.

Нарочита обољења вимена се јављају код шапа и устобоље, а честе су туберкулозне промене вимена.

На вимену се могу јавити новотвори и т. зв. ретенциони мехурови (цисте), онда кад је канал за излаз млека затворен.

На слузокожи излазног канала, на сиси, јављају се такођер новотвори (већином полипи), од којих може да наступи сужавање (стеноза) канала или чак и потпуно затварање његово.

Затварање канала на сисама код стоке доста је честа појава и исто долази сем од споменутих новотвора још и отуда што или сама сиса отекне, па она притисне излазни канал, или слузокожа канала отекне услед катаралног запаљења. Осим овога излазни канал на сисама може да се запуши и зато што се покожица удвоји или се због запаљења образују нове покожице, а на крају ваља нам споменути као узрок запушавања сисе још и млечне талоге, који се задрже у каналу сисе, па их запуше.

Ако запушавање отвора сисе није последица неког тежег запаљења или процеса, онда помаже увлачење т.зв. млечних цеви (катетара) које се доста лако могу да уведу у канал лаганим и пажљивим врћењем и потискивањем цеви на више. Цеви су ове тако удешене да повреде не може да буде. При овом увлачењу цеви у сису обично се на једном месту наиђе на мало јачи отпор, који кад се савлада млеко одмах поцури на цев и чим се млеко појави са даљим утуривањем цеви се престане.

Млеко се у оваквим приликама јавља обично у јаком млазу и капље до последње капи, — ако би цурење престало онда се катетар прочисти једном чистом сондом, која је саставни део катетра.

После употребе катетар се извади напоље а сиса се често измуза.

Катетар се мора пре употребе брижљиво да очисти (најбоље је ако се искува) јер је позната ствар да се разне заразне клице, ако доспу у млечне путеве ма и у најмањој количини, тамо врло брзо множе и могу да проузрокују да се и млечни путеви и виме опасно разболе.

Има места где се у оваким случајевима увлачи сламка у сису али је то, због тешког обољења које може наступити, врло опасно.

Не могу да пропустим, а да не дам свакоме савет да се у оваким случајевима обрати за помоћ марвеном лекару.

16-VIII-933. год.
Београд.

Ветеринар,
Д-р А. Врвић
редован члан Срп. Пољ. Друштва.

Белешке

Како да се излечи укишељена бачва? — Врло често се дешава да се услед немарљивости наших виноградара, бачва из које је источено вино не испере и не закади сумпором. Заостало вино у таквом суду, нарочито талог на дну и по дуваровима се укисели, те тако и цела бачва мирише као да је у њој сирће, а не вино држано. Разуме се да ће се и вино, кад се у такву бачву преточи, укиселити. Ако би се таква бачва употребила за превирање кљука, онда би се велика количина клица цикнулости унела у ново вино и ово би, благодарећи таквој маји насигурно и у новом суду цикнуло.

Кад се деси да се има укишељена бачва — што треба по сваку цену избегавати, — онда се таква бачва може излечити на овај начин. Треба неко да уђе у бачву па оштром четком и врућом водом најпре да скине са дуварова сав онај стреш (вински камен) који се нахватао по дугама. Затим треба изрибати опет четком и водом у којој је растворено 5% соде (натријум карбоната) све дуварове бачве. Кад се и то учинило онда испрати бачву добро чистом водом у два три маха. Сву воду избацити или покупити из бачве, па је потом закадити два пута у размаку од 2 до 3 дана, сагоревањем у њој — за величину од 25 хектолитра 250 до 300 грама сумпора. Ако би се потом бачва напунила вином, треба се старати да се редовно долива да не би вино, нарочито преко лета цикло.

Ако се мање буре укиселило, ради се на исти начин, само што се у том случају за скидање винског камена употребљава ланац, а рибање бурета раствором соде врши се тумбањем бурета.

Да се униште ваши на купусу. — Изгледа да даје добре резултате, — те се може и опробати — прскање купуса на коме има ових ваши овако направљеним раствором: узети 100 литара кишнице, па у њој растворити ½ кгр. лизола и 2 килограма соде (натријум карбоната). Тај раствор треба добро измешати па применити прскање прскалицом. Ако би се понова појавиле ваши, поновити прскање.

Разуме се по себи да горња количина раствора неће бити потребна ако се има мало купуса колико за домаћу потребу, или ако је мали број струкова заражен. Према броју заражених струкова направити и количину раствора, узимајући и поједине састојке према горњој размери.

Како да се униште мрави у кући? — Мрави се могу уништити, кад се запате у кући и постану досадни на овај начин: узети неколико комада црне говеђе цигерице па их растурити по местима где се мрави појављују. Мрави ће се купити на цигерици, те три или четири пути дневно комаће треба стресати над каквим судом с водом и мало зејтина, где би они пали и подавили се. На тај се начин може хиљадама мрава покупити и мало по мало потпуно уништити.

Има и једно друго средство: размазати мед по хартији па ову поставити близу мравињака или тамо где се појављују мрави. Мрави ће се купити у великом броју по хартији; хартија се с мравима подигне и потопи у воду да би се мрави подавили. Затим се на другој хартији размаже мед и ова постави тамо где мрави наилазе и тако се то понавља док се мрави не утру.

Да се краве одвикну да прождиру земљу или песак. — Често пута по која крава има обичај да прождире земљу или песак. Да би се од тога одвикла треба држати стално у јаслима крупицу соли, коју ће она непрестано лизати, па ће се тако и одвићи да узима земљу или песак. Ако се нема соли у крупицама, може се храна, која јој се даје солити по 30—40 грама дневно према крупноћи или и у недостатку тога може се заливати фураж која јој се даје са сланом водом.

Да се справи добра бордовска чорба. — Кад се спремљени креч, односно кречно млеко сипа у растворен плави камен за справљање бордовске чорбе, тада се у маси течности производи не само један хемиска — неутралисање плавог камена — него и једна физичка појава. Ако је кречно млеко врло густо, то јест ако се креч растворио у малој количини воде и ако се сувише нагло сипа у растворен плави камен, може се десити да креч обавију мехурићи од растворeног плавог камена и да тако креч остане без дејства на плави камен, те да и поред сувишка креча велика количина плавог камена не буде неутралисана. С друге опет стране мехурови од плавог камена који обавијају креч су тешки и падају брзо на дно у облику необичног талога, а плава течност, која исплива на површину је прост раствор плавог камена, који је љут и може да опрљи лишће.

Да би се направила добра бордовска чорба која би била и неутрална и добро дејствовала треба: 1) спремити доброг масног живог креча, или скоро угашеног који се није вратио у стање кречњака (карбоната калцијевог) 2) разблажити што је могуће више раствор креча, то јест растворити креч у мало већој количини воде, а тако исто и плави камен, пре него што ће се та два раствора помешати. 3) Помешати течности лагано, то јест не сипати раствор креча (кречно млеко) одједанпут и нагло него лагано и помало и 4) За време сипања кречног млека у раствор плавог камена живо и подуже мешати смешу, док се реакција односно неутралисање плавог камена не изврши као што треба.

Добра је метода да се у једној половини одређене количине раствори креч, а у другој половини плави камен, па да се оба раствора једновремено сипају у треће буре; смеша ће се онда извршити по врло повољним погодбама, и спремиће се на тај начин добра бордовска чорба.

Треба ли кидати лишће са сточне репе за време док се она развија? — По неки пољопривредници имају обичај да закидају са сточне репе лишће док она расте, те да би њиме хранили стоку.

То закидање лишћа врло штетно дејствује како на развиће корена, тако и на принос сточне репе као што је то потврђено чињеним многим огледима и у Немачкој и у Француској. Принос репе може да се смањи за $^1/_5$ па и више, па не само принос него и каквоћа тако добијене сточне репе.

Лист је не само плућа на која биљка дише, него и кујна у којој се справља биљна храна. Из листа справљена храна прелази у корен, и онда неће бити чудно што ће и корена бити мање, ако се лишће на њему откида.

У осталом хранљива вредност лишћа је врло слаба. Па не само да је лишће од сточне реце сиромашно у хранљивим састојцима, па према томе и недовољно за исхрану стоке, него још има у себи извесне састојке који могу шкодити стоци, ако се стоци даје више од 2% до 3% њихове живе тежине.

Отуда пољопривредници не треба да кидају лишће са сточне репе док је она у порасту, већ нека за потребу стоке засеју довољну површину земље пићним биљкама, те да би имали и у сушним годинама довољно хране за стоку.

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупио

Један стари сељак

Рало, круха мало.

Рад и удружење, то су две основне потребе људске. Без њих људи не могу опстати ни напредовати. Што су потпуније остварене ове две основне потребе у друштву, то је живот људски потпунији и бољи, а што су оне рђавије остварене, то је и живот људи рђавији и гори.

Рана жетва — прва цена; позна жетва — друга цена.

Рано посејати овас бива тежак овас.

Рано семе ретко омаша, а позно често.

Рачун је сигуран вођа, али и строг судија у сваком раду.

Рђа и трулеж више шкоди алатима него ли употреба.

Рука пуна сламе даје две руке гноја, а оно даје пуну руку зрна.

Само се с јаким и силним ројевима може се добро, лако и с великом коришћу пчеларити.

ГЛАСНИК.

Значајна прослава у Београду. — Ове јесени у недељу 9. (деветог) септембра прославиће се у Београду најсвечаније двадесет-петогодишњица Привредниковог рада. Поред чланова, сарадника, и у опште добротвора Привредника и његовога рада, учествоваће у тој свечаности и Његово Величанство наш Краљ, Високи покровитељ Привредника, јер и Његово Величанство жели да види како ће Теразијама дефиловати колоне — хиљаде и хиљаде — Привредникових питомаца из свију крајева Српства, од 12, годишњег најмлађег шегртића, па редом годиште за годиштем до 20 и 40 годишњих самосталних господара, међу којима има већ и врло много милионара. Привредник збринуо је — као што је познато у ово 25 година свога рада из свију крајева и места — 13 хиљада одабраних ђачића у 60 разних струка и послова, (5 година рата забрањен је сваки рад, осим што се нешто кришом радило).

Нарочити приређивачки одбор за ту грдну свечаност спремиће све на време па и станове, жељезничке карте уз пола цене, а за шегртиће ваљда бесплатне жељезничке карте (треће класе). Програм свечаности објавиће се на време у новинама, јер је немогуће разашиљати нарочите позивнице.

То је у опште први Привредников јавни састанак, где ће се сви Привредникови пријатељи и људи први пут састати, упознати и избројати.

Нов члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — *г. Александар В. Марковић* трговац из Краљева, уписао се за члана утемељача са улогом од 100 динара. Друштво благодари на пажњи г. Марковићу који је овим дао доказа да цени рад овога Друштва.

Грожђе у Херцеговини. — У срезу столачком села: Речице, Опличићи, Прењ и Локве обилују са виновом лозом. Из тијех села на гласу је вино под именом *Столачки Самоток.* Ове године грожђе је у изобилном роду. По квалитету и квантитету прве је врсте у нашој држави. Лоза је већином бијела, под именом: жилавка, липолист, зеленка, бенац, мишћетин (мирисавка), грана и друге. Цијена ће му бити јефтина. Зато би требали страни подрумари на вријеме да се побрину и грожђе закупе. Та села леже на цести. Од жељезничке станице Чапљине удаљена су 7—10 километра.

Све информације о томе усмено и писмено без икакове наплате свакоме радо даје Спасоје Ђурић, учитељ, у Домановићима, Херцеговина.

НЕКРОЛОГ.

† Божа А. Поповић

окружни економ у пензији и редовни члан Српског Пољопривредног Друштва.

Зла коб и неумитна смрт отрже нам још једног пољопривредног радника из наше опште пољопривредне куће.

Један од вредних чланова Српског Пољопривредног Друштва, Божа А. Поповић, испустио је своју племениту душу — после дуже и тешке болести, коју је у минулим ратовима задобио — 15. јуна по подне, у дому свог родитеља у Медвеђи (ср. деспотовачког) а у добу најбоље снаге у 43. години. Сахрањен 16. јуна ове год. у 4 часа по подне у Медвеђском гробљу.

Покојни Божа као свештеничко дете, од оца попа Леке и мајке Драгиње, још из ране своје младости био се одао пољској привреди.

Божа Поповић рођен је 1880. год. у селу Медвеђи ср. деспотовачког окр. моравског. По завршетку основне школе у Медвеђи и положене мале гимназијске матуре у Јагодини ступио је 1898. године у II. разред ратарске школе у Краљеву, коју је свршио са врло добрим успехом.

Покојни Божа, био је примеран и поштен чиновник, искрен друг, ватрен родољуб, нежан супруг, постојан карактер и неуморни сарадник у радовима на унапређењу наше пољске привреде.

По свршетку школе пок. Божа ступио је за практиканта Министарства Пољопривреде, са кога је положаја после кратког времена, био изабрат за економа Српског Пољопривредног Друштва, у коме је звању остао пуне две и по године. Напустивши Пољопривредно Друштво ступио је у државну службу у којој је, све до пензионисања, служио непрекидно као сресни економ, рачуновођа државног сточарског завода и напослетку као окружни економ округа пријепољског. У овоме положају због болести пензионисан је 1921. г.

На свима овим положајима показао се Божа, као марљив савесан, вредан и способан службеник државни, а вазда се старао и одликовао својим неуморним радом за бољитак пољске привреде. У народу, као дете са села, журно је у свакој прилици давао стручне поуке, одржавајући често и пољопривредна практична предавања у циљу да унапреди и подигне то село.

После себе оставио је мили нам покојник, уцвељену породицу: супругу, сина Миодрага, кћер Љубинку, старог оца и мајку браћу и родбину своју, као и многе пријатеље, познанике и другове своје, да за њим вечито тугују.

Име Божино живеће у вечитој успомени његових искрених пријатеља Српске Пољске Привреде.

Бог да те прости, наш мили Божо, и нека ти је лака земља коју си с пуним жаром љубио.

26-VI-923. г.

Београд. Д. Ђ. Ћатић.

Записник

XV. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 12. априла 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: п. председник г. Др. Веља Н. Стојковић, чланови Управе: г. г. Александар Г. Јовановић. Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Павле Петковић, Софроније Партонић и Драгутин Спремић и подружински инспектор г. Драгиша Лапчевић.

Председавао је п. ппредседник г. Др. Веља Стојковић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Пре преласка на дневни ред председавајући саопштава Одбору тужну вест, да је 9. ов. мца. умро редован члан Друштва и председник пољопривредне подржине среза Врачарског Павле Ружић

из Рушња. Износећи његове заслуге за друштво и његов неуморни рад за напредак своје подружине, која је једна од најбољих позива Одбор да му устајањем одаду последњу пошту, — Одбор је ово учинио устајањем и са „Бог душу да му прости“.

II.

Прочитан је записник прошле седнице, који је примљен са малим изменама.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора:

1) по понуду бр. 3179, да се бодљикава жица не откупљује. — Одбор је усвојио ово мишљење;

2) по понудама бр. 2856 и 2931, да се не набавља црвена детелина. — Одбор је усвојио ово мишљење;

3) по понудама бр. 2557, да се не откупљује семе луцерке пошто је заражено вилином косицом и да се пише Министарству Пољопривреде и Вида да забрани продају овог семена. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се по овоме поступи;

4) по понуди бр. 2813. — Одбор је одлучио: да се набави семе од луцерке у количини капарисаних наруџбина са вишком од 500 килограма;

5) по понудама бр. 2284. и 3069. — Усвојена су мишљења и одлучено да се семе од купуса не набавља;

6) по понуди бр. 3003. — Усвојено мишљење и одлучено; да се понуђено семе не набавља;

7) по реферату бр. 3256 о цени коштања ново добивених справа и алата, — Одбор је одлучио да се овај предмет упути Финансиском Одбору на ревизију и мишљење.

IV.

Прочитана су мишљења подружинског инспектора о отварању кредита, и то:

1. по молби бр. 3163 подружини Голобочкој; усвојено мишљење и одлучено: да се одобри кредит у суми од 25.000 динара;

2. по молби бр. 3231. подружине у Кули; усвојено мишљење и одлучено: да се одобри кредит у суми од 20,000 динара.

V.

Прочитана су мишљења Одбора за изложбе:

1) по предмету бр. 1374; Одлучено: да се умоли Изложбени Одбор да приликом одређивања места за приређивање изложаба узме у конбинацију и молбу пољопривредне подружине у Пећи а да подружински инспектор извести подружину да се заузме, да створи што веће приходе, а Друштво ће је доцније обавестити о одређеној суми на име помоћи; и

2) по реферату бр. 3117.; Одлучено: да се предлог прими у целини.

VI.

Прочитан је реферат бр. 3108 комисије за организацију домаћичких школа и Правилник. — Одбор је усвојио овај реферат и одлучио: да се правилник умножи и разда члановима Управе на студирање па да се на једној од идућих седница изнесе на претрес и решење.

VII.

Прочитан је предлог бр. 3121. о броју награђених чланова Дечијих Пољопривредних Клубова на изложбама прошле године категорисању награда и начину издавања истих. — Одбор је усвојио овај предлог и одлучио: да се по њему у свему поступа.

За овим је седница закључена.

Оглашујте у „Тежаку“

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

	Србија	Војводина		Беч
	дин.	дин.		дин.
пшеница	350—360	375—380		500·19
јечам	240 - 260	295 - 200	(стари)	318·—
овас	310—320	310—315	„	397·50
кукуруз	315 - 320	202—305	„	384·25

	Берлин	Праг
	дин.	дин.
пшеница	15· -	468·60
раж	110·—	298·20
јечам	131·25	469·20
овас	125· —	454·40
кукуруз	125·—	380·56

Анверс: пшеница дин. 527·25

Аргентина: пшеница дин. 338·55, кукуруз дин. 255·30, јечам дин. 199·80, овас дин. 249·75.

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 18—19 дин., преко 150 кгр. 19—19·50 дин., преко 180 кгр. 20 дин. Мршаве 19—20 динара — франко станица у Банату и Србији. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 22—23 дин., банијске и босанске полудебеле 19—20 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су пале до 2000—3000 круна, Дебеле свиње продаване су по 19—22.000 круна, а меснате по 21 - 24.000 круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Дебеле свиње 11·50—12·50 кгр. живе мере. Заклане 13—14·50 кгр. Месне свиње 11·50—12. Данске крмаче 7—8·50 килограм живе мере.

Маст и сланина: Београд: маст 32—33, сланина 26—28, суво месо 26—28, шунке димљене 50—52, салама 80 - 85 дин. кгр. на велико.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—13, средњи 7—9·50, лиферантски 5—6 дин. кгр, жива мера по сајмовима. Овце 5—6 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 11—15, средњи 8—10, лиферантски 5—7 дин. килограм жива мера по сајмовима. Овце 4—6 дин. кгр. жива мера по станицама.

Беч: Цене су пале за 1000 - 2000 круна по килограму. Нотирани су: волови I врста 11—13.500, II врста 10—11.500, III врста 7—9·500, краве 8—12.000 дин. 1 кгр. живе мере.

Праг: Волови 6·50—9, краве и бикови 6—9, круна кгр. живе мере. Телад заклана 11—14 кр кгр. Овце живе 6—7, заклане 11—13 круна кгр.

Живина и јаја.

Живина: Нешто живине почело је да се извози, али су количине још узек врло незнатне. Транспорти су онемогућени због прекомерне топлоте. Морталитет живине при транспорту је доста висок.

Јаја: Трговина јајима целе недеље, услед високе температуре, била је на мртвој тачци. Извезено је свега у току недеље око 15 вагона и то већином за Беч и Праг и нешто у Италију. Цене у Србији и Војводини кретале су се око 90 пара динарских по комаду. У Хрватској и Словеначкој комад је плаћан по 95 до 1 динара у Прагу су цене 800 круна, а у Италији 450 лира сандук. У Бечу 11 хиљада круна комад.

Воће и пиће.

Суве шљиве: Нема више ове робе за извоз.

Вино: Извоз врло слаб. Цене винима у земљи непромењене.

СТЕЧАЈ

Министарству Пољопривреде и Вода потребна је за покретну школу за сеоске домаћице једна управитељица и једна помоћница.

Конкуренткиње треба да имају следеће услове:

1) Да се рођене или прирођене у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

2) Управитељица: да је свршила који семенар домаћичке школе или специјалну школу за учитељице домаћичке школе, у земљи или на страни, и да имају најмање 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

3) Помоћница: да је свршила најмање коју специјалну домаћичку школу, у земљи или на страни, и да има 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

За управитељицу претпостављаће се старије особе и које боље познају живот на селу.

Стална плата је управитељици 1500--2000 динара месечно.

Стална плата је помоћници 800—1200 дин. месечно.

Молбе се имају поднети Министарству Пољопривреда и Вода, (Одељењу за Пољопривредну Наставу) до 10 августа 1023. г.

Уз молбу приложити.

1) Школску сведоџбу.
2) Уверење о проведеним годинама на пракси.
3) Крштеницу.
4) Уверење о владању.
5) Лекарско уверење о здравственом стању.
6) Назначити величину плате на коју се рефлектира.

Према поднетим квалификацијама Министарство ће одредити плате. Ближа обавештења и услови могу се видети у Министарству (Одељење за Пољопривредну Наставу).

Бр. 22673 из Оделења за Пољопривредну Наставу Министарства Пољопривреде и Вода, 10. јула 1923. год.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин. франц. прскал. „Верморел“ по	650	дин.	ком.
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по	20	„	„
Сечке за репу и бундеве . . . . . „	600	„	„
Врстачке Сакове сејалице од 11 реди . „	4000	„	„
„ „ „ „ 13 „ . „	4500	„	„
Бајерово-немачко сириште (флаша од 1/2 к.) „	30	„	„
„ „ „ „ „ 1 к.) „	55	„	„
Азбест-филтре за вино (од 30 л) . . . „	1000	„	„
Стаклене врањеве за превирање . . . „	150	„	„
Желатин за бистрење вина . . . . . „	120	„	кгр.
Азбест за филтрирање вина . . . . „	100	„	„
Рибљу бешику за бистрење . . . . „	2	„	грам.
Резервне федере за маказе . . . . . „	5	„	ком.
Семе репе-угарњаче . . . . . „	10	„	кгр.
Сумпор у шипкама . . . . . „	0.50	„	ком.
Семе проса . . . . . „	7	„	кгр.

Претплаћујте се на „Тежак“

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА

ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво

ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА и СЛОВЕНАЦА

Хрватска банка за промет с непокретностима д. д. ЗАГРЕБ.

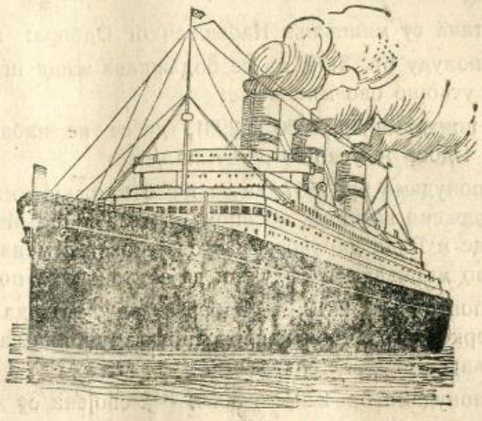

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзовозним паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6—7 ДАНА. — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БРЗА ВОЖЊА. — ИЗВРСНА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свестране упуте даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERIKA—LINIJA

Загреб, Зрињски Трг бр. 7.

НАБАВНО СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЈЕПАН ЈАКОВЛИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрињски трг 1. Телеграми: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главно заступништво Mc. Cormikovih творевина. International Harvester Company of America, Chicago

добавља одмах

Оригиналне MC. CORMIKOVE

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,
КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и самовезачице,
ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,
САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)
МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. C.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Mc. Cormik, Deezing, Plano, Osborn, Millwauke, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЋЕ.

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семења.

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 31. БЕОГРАД, 5 АВГУСТА 1923 године. Година L.

План за унапређење домаћег сточарства,

израђен у Секцији за Сточарство Српског Пољопривредног Друштва

За систематско унапређење домаћег сточарства потребно је имати тачно одређен план, по коме би се радило непрекидно и истрајно дужи низ година. За стварање специјалних, одржавање културних и поправку домаћих раса, потребно је да прође прилично дуго време, да се добију више генерација, чији развој траје прилично дуго, али у овом раду ваља имати специјални циљ и тачно одређен пут, који се неће мењати сваке године.

И у том смислу, израдила је секција за сточарство Српског Пољопривредног Друштва одговарајући план у генералним линијама. Да би се он могао привести у дело, биће достављен Министарству Пољопривреде, да га разгледа и усвоји, а потребно је упознати њим и све наше стручњаке пољопривреднике и ветеринаре, помоћу којих ће се он постепено спроводити у народу. *Ради информисања и упознавања наших стручњака, тај се план публикује у овом листу и Пољопривредно Друштво скреће нарочиту пажњу свима поменутим стручњацима, да га пажљиво проуче и предузму у народу његово популарисање у што већем обиму, како би сам рад доцније био олакшан.*

Да би се целокупно сточарство поправило у областима Србије, Старе Србије, Македоније и Црне Горе, нарочито у трима последњим, мора се узети као основица:

1) Проучавање домаћих раса и испитивање сточарског материјала што га имамо и његова подобност за разне сврхе, како би се добиле сигурне основе за поправку путем укрштања или гајења у чистој крви; а тако исто да се обрати пажња на сва она питања, која иду у прилог унапређења нашег сточарства. Овај посао да се повери Зоотехничком Институту Пољопривредног Факултета у Београду и под његовим руковањем државним сточарским станицама. Пољопривредном Факултету да да Министарство Пољопривреде потребан материјал: земљиште, зграду, стоку, па и новчану помоћ;

2) Одмах за овим мора следовати поправка ливада и пашњака, њихова рационална обрада и производња оних биљака, које дају добру пашу и добро сено, јер је досадањи рад по све екстензиван. Увођење плодореда са биљкама за сточну храну, постаје прека потреба модерне земљорадње, а с њом паралелно и сточарства, јер би стоци била обезбеђена довољна и редовна исхрана и лети и зими. Министарство Пољопривреде да даје подстрека примерима на својим добрима, помоћу окружних и среских економа на њиховим расадницима, да утиче јавним предавањима и стручном практичном литературом и примером покаже користи оваквог плодореда по земљорадњу и сточарство и да пољопривреднике, који се у овоме нарочито истакну, видно награди било новцем или каквом пољопривредном справом. Да и Пољопривредно Друштво расписује стечајеве за напредније радње у овој сврси. Да се на државним угледним добрима, окружним пољопривредним станицама па и среским расадницима, где за то има погодаба, производи семе пићних биљака и оно одатле раздаје народу што јефтиније. Да се настане да наши пољопривредници што боље прикупљају, стајско ђубре негују га и добро искоришћавају.

3) С обзиром на врло мало знања о подизању домаће стоке и гајењу културних раса, замолити Министарство Пољопривреде и Вода да даје упуства помоћу среских и окружних економа, ветеринара и нарочитих путних наставника за поучавање ширих маса о корисном гајењу и исхрани стоке, о сточној хигијени и свима мерама, које треба предузети за чување доброг здравља код стоке. Народ би требало поучавати о грађењу стаја за стоку. Пољопривредно Друштво да преко својих Подружина и путних учитеља утиче на ширење ових поука и да расписује стечајеве за хигијенски добро саграђене стаје према месним приликама и добро награди сопственика истих. Њихове учитеље треба исто тако наградити за њихов труд око стручног поучавања.

Ако би се евентуално раздавала народу каква културна раса стоке, да имају првенствено право само они пољопрнвредници, који су увели плодоред и имају добру стају, а економи и ветеринари да их поуче и упуте како та грла треба неговати, објашњавајући им разлику између те расе и наше домаће, даље какве су њене потребе у нези и исхрани, па да сачува своје расне одлике ради којих је уведена у земљу и раздељена народу.

4) Оснивати Сточарске Задруге, које би у почетку

требало да помаже држава преко Министарства Пољопривреде, Пољопривредно Друштво и Сточарски Заводи, те да би могли лакше превалити прве тешкоће, које би евентуално наишле. Њима би требало омогућити лако снабдевање са потребним бројем приплодне стоке која би одговарала дотичним крајевима. Задруге би имале задатак да заинтересују што већи број пољопривредника те да ступају у задругу као њени чланови. Задруге би преко својих органа водиле рачуна како чланови гаје грла и давала би им упута.

5) Уз Сточарске Задруге требало би пропагирати и оснивање млекарских, ако дотична Сточарска Задруга има за циљ одгајивање млечне стоке. За нашу будућу млекарску индустрију ово би било врло важно. У другим случајевима оснивале би се млекарске задруге независно од сточарских.

6) Приређивањем јавних изложаба и додељивањем награда, вршио би се подстрек одгајивача да обрате већу пажњу неговању стоке и одабирању приликом парења. Приређивање сточних изложаба треба да има циљ, да се на њима сазна какав је материјал са којим народ располаже у дотичном крају и која врста домаће стоке најбоље успева, као и какве су потребе дотичног краја, О томе би морали постајати писмени извештаји стручњака, одређених за ту сврху, која би имала фотографске снимке и ближе описе добрих грла. Додељивањем добрих награда сваке године за извесну расу добро одгајену, покренуо би се народ да у већој мери гаји награђену расу, те да би се на тај начин најбоље извршила једнообразност расе.

7) За темељно унапређење сточарства неопходно је потребно донети закон о унапређењу сточарства, који би потпуно одговарао данашњим захтевима и приликама, а тачно би се извршивао.

8) Као неопходна потреба за унапређење сточарства било би и доношење закона о осигурању стоке, којим би се пољопривредницима давала накнада штете проузрокована угинућем грла.

9) Унапређење сточарства неминовно захтева добру економску политику у извесној трговини и саобраћају, јер ако се народу не омогући да се слободном трговином надмеће у одгајивању и товљењу стоке, односно, ако му је онемогућена зарада продајом стоке и њених производа за извоз, свакако да неће бити довољно интересовања и воље за унапређење сточарства. Ако се извозној трговини не изађе на сусрет свима потребама олакшицама и удобним и брзим транспортом стоке и свих сточних производа до места опредељења сигурно је, да се неће моги много постићи и урадити на унапређењу сточарства. Такође уредити унутрашњи промет са стоком и сточним производима.

10) Од врло великог утицаја на развој сточарства јесу и ветеринарске прилике у земљи. С тога је неопходно потребно повећавати ветеринарски кадар, донети савремене ветеринарске законе за целу земљу (о спречавању сточних зараза, о уређењу ветеринарске струке),

11) Да би се унапређење сточарства што боље спровело у народ, потребно је поред осталих мера да Министарство Пољопривреде и Вода предузме:

1) Техничко спровођење одабирања грла са свим финансијским средствима, која би омогућила рад комисија и награђивање одгајивача на лицу места;

2) Оснивање што већег броја Сточарских Станица;

3) Потпогамањс оснивања приватних одгајивалишта у појединим местима.

12) Да би се за унапређење сточарства добиле снаге са специјалном спремом, које би могле пратити савремену науку и праксу, да се приређују за ветеринаре и агрономе са факултетском спремом курсеви у земљи, на којима би се освежала и допуњавала знања и методе рада на унапређењу сточарства. Организација и привођење у дело ових курсева да се повери нашим пољопривредним фактултетима у земљи.

Истакнуте стручне раденике на унапређењу сточарства, слати у иностранство ради даљег усавршења по оцени комисије, коју сачињавају: Шеф Ветеринарског Оделења Министарства Пољопривреде и Вода, Шеф Сточарског Одељења овог Министарства и професор Зоотехнике Пољопривредног факултета у Београду.

13) Да овакав план око унапређења сточарства, приведемо у дело у пуном смислу, потребно је располагати у довољној мери стручним снагама, без којих се не може ништа урадити. Ово је питање од првокласног значаја, и у тесној вези са радом око унапређења Сточарства и остале пољопривреде, стоји усавршавање садањих економа и пољопривредних чиновника, које бе имало да се изврши на нашем Пољопривредном факултету у Београду.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Како треба хранити живину?

Налазим за неопходно напоменути, да живинар неће постићи очекиване резултате, ма да је саградио раскошан живинарник, купио одличну живину, савршене инкубаторе и друге живинарске принадлежности, ако не буде давао живини довољну количину потребне хране и ако буде на храни економисао. „Посигурно се може рачунати, да раса која се брзо развија постаће раса, која се споро развија, а добра носиља неће давати јаја“ — пише у својој књизи „Индустријско живинарство“ позната руска живинарка О. М. Орлова. „Ненормални услови хране у младости веома се рђаво одазивају на развиће живине и у будуће никаква нега и храна, па макар најхранљивија, неће поправити њихово здравље, нити ће их даље развити“, каже г. Бедункович директор расадника раса Императорско руског друштва за живинарство у свом практичном руководству „Подизање, храњење и гојење домаће живине“. „Ако хоћете да од свог живинарства имате користи, храните живину што боље можете“ — каже Ларбалатјер професор пољопривредне школе у Па-де-Кале у Француској — „Les amimaix de basse-cour“. „Хранити до максимума — треба да је стално правило живинара“, каже други познати француски научник и практичар, професор Националног пољопривредног института у Паризу, Вуателје.

Могло би се навести још много аналогних мишљења научника и практичара ауторитета, кад не би била истина тако јасна.

Истина је јасна, али ми ипак и сада мислимо да живина (на супрот свим законима природе) има способности да расте и да се развија, не добијајући ни потребну храну, ни потребне услове за развиће.

Ова кобна заблуда доводи нас к веома жалосним резултатима: нема продуктивне врсте, живинарство не доноси прихода и државноме се буџету одузима врло велики приход, који би при правилном храњењу живине и потребном уређењу живинарства могао покрити један део расхода.

Понављам, ова се кобна заблуда тако укоренила међу становништвом, да је ми видимо не само у сеоским колибама, него и на културним имањима. Праве велике живинарнике, држе доста добру живину, зову специјалиста, а неће да је добро хране. Живина постаје ситнија, носи мало и.... последице, које за тим следују јасне су: место угледног живинарства показују како не треба радити. Може бити да је тај доказ од противног добар али је врло скуп и тешко се разумева.

Наравно, принцип: прво приход — затим побољшање, веома је користан и кад би се могао спровести у живот тада би се изгубио значај капитала, јер би се предузећа подизала без трошкова. Нажалост, то је немогуће, и да бисмо имали приходно живинарство, прво је потребно на њега потрошити, добро хранити младу живину, док не почне да носи и тада ће она из благодарности с вишком вратити трошкове.

И тако, допустимо, да смо се убедили у неопходност правилног храњења живине и желимо, не бојећи се трошкова, добити од ње максималне резултате. Да видимо како бисмо то постигли и пропратимо живот кокошке од првих момената њене појаве на свет до времена кад се њена продуктивност губи и треба је гојити и продавати као месо т. ј. до 3-годишњег узраста.

На 20—22 (понекад) дан излази из јајета пиле. Прво време оно не може добро да иде, његов отромбољени трбух претеже тело назад, изгледа млитаво и равнодушно је спрам хране, коју му полажу. То доказује да се некакав процес у његовом трбуху није још завршио. И одиста, ако ви разгледате заметак на 11-ти дан, ви ћете видети да је пиле сасвим готово: има све органе, покривено је паперјем и изгледа да нема више шта да му се дода, али из жуманчевог цакчића кроз пупак још се врши усисавање жуманца, помоћу којег се храни пиле, које расте у јајету до 21 дана, кад се заврши видљиви, спољашни процес усисавања и пиле излази из јајета.

То усисано жуманце организам није још примио и оно се налази слободно у стомаку, продужујући да се усисава. Овим се и објашњава отромбољеност трбуха и равнодушност спрам хране. Пиле се храни сопственом храном и то се продужава од 14 до 48 сати и за све то време свака друга храна апсолутно је шкодљива и често смртоносна: она зауставља усисавање жуманца, које се стврдне у стомаку и проузрокује запаљење у цревима, од којег пиле кроз 4—7 дана угине. Ако и остане живо, расте рђаво, дуго се времена не покрива перјем, а кад порасте бива млитаво и за приплод наравно не ваља.

Кад смо имали прилике да о томе говоримо с домаћицама, оне су се противиле, говорећи да хране пилад чим се излегу, па ипак остану жива, али признавале су да од пилића до кокошке обично порасте само половина, а остали угину у току тих 4—5 месеца, а у главноме за време првог месеца живота. Међутим, нормални је % смртности при рационалном гајењу 5—6. Значи, више од 40 од сто губитака бива услед разних погрешака, а прва је од њих прерано храњење, а о осталима ћемо говорити у идућим чланцима.

Б. Запољски.

(Наставиће се).

Шта се у другим земљама ради?

Обезбеђење усева од града у Швајцарској

Како се расправља сада у Скупштини пројект закона о обезбеђењу усева од града* налазимо да је корисно да упознамо наше пољопривреднике како је то обезбеђење спроведено у Швајцарској.

I. *Учешће државе и кантона у осигурању усева од града у Швајцарској.*

С обзиром на велике ризике од града, а и да би се придобили пољопривредници да у већем броју осигуравају своје усеве, у Швајцарској по закону од 22. септембра 1893. (Чл. 13.) и држава и кантони помажу у подједнакој мери оне пољопривреднике, који осигуравају своје усеве и плодове од града, и који буду уплатили прописане премије (улоге). Та помоћ и државе и кантона даје се на олакшавање трошкова премије и полице. Помоћ државе не може бити већа од помоћи кантона, то јест држава одређује помоћ у оноликој суми у колико је поједини кантони одреде.

Да би се боље разумело ово учешће и државе и кантона у осигурању од града узећемо један пример. Предпоставимо да неко осигура свој виноград, односно вино за суму од 5.000 франака. Ако је премија осигурања за винограде рецимо 6% од осигуране суме, онда би она изнела 300 франака. Ако је дотични кантон, где се врши осигурање донео одлуку да учествује у плаћању премије са 20% онда се смањује терет пољопривредника у плаћању премије за 60 франака. Како опет и влада по горњој одлуци учествује такође у плаћању премије са 20% од висине премије, онда се смањује терет пољопривредника још за 60 франака. Дакле, укупна сума коју би пољопривредник имао платити на име премије за осигурање изнела би не 300 него 300—120=180 франака. Разуме се по себи, ако би кантон донео одлуку да учествује у плаћању премије за 30 или 40%, онда би се терет пољопривредника још знатно смањио.

Трошкови за полицу осигурања износе обично око 1·80 франка на полицу. Ако кантон учествује са 50% у

* Који је већ примљен. Ур.

плаћању тих трошкова, онда са толиком истом сумом учествује и држава, и онда пољопривредник не би имао никакве трошкове за полицу. Међутим обично кантон учествује у плаћању полице са 25 |₀, па са толиком истом сумом учествује онда и држава, јер сума државне помоћи не може прећи суму кантоналне помоћи.

С обзиром на то, што је сума помоћи, коју је давала држава за осигурање од града престављала доста велику цифру, те је доста теретила државни буџет, Федерално швајцарско веће нашло се побуђено да дотадашњу помоћ нешто смањи. Тако је одлуком својом од 11. децембра 1914. донело одлуку да ће држава давати онолику исту помоћ за осигурање од града колику буду давали и кантони, али да та помоћ за државу не може ипак прећи а) за олакшавање трошкова полице за осигурање 50°|₀ од тих трошкова и б) за олакшање премија за осигурање 20°|₀ од висине премије, кад се осигуравају виногради и 12.5°|₀ кад се осигуравају други производи.

Другим речима кантонима је остављено да олакшавају трошкове премија (појединим пољопривредницима до суме, коју они одреде, али државна помоћ није могла прећи горе назначене границе под условима да толике исте суме даду и кантони. Ако би кантони одредили помоћ за осигурање винограда у 10°|₀ од суме коју престављају премије осигурања, онда и држава у том случају даје помоћи само 10°|₀ а не 20°|₀ од висине премије.

Најзад у 1920. год. Федерално веће донело је одлуку да се у кантону Тесену, који највише од свих кантона страда од града и где се пољопривредници због високих премија врло мало осигуравали, може издавати државна помоћ до 30°|₀ за лозу, а за остале усеве до 20°|₀, ако толике исте суме на осигурање буде дао и поменути кантон.

У 1922. години било је у Швајцарској свега 3 кантона (од 25), који још нису одобрили никакве помоћи за осигурање усева од града, те се тамо ни државна помоћ не даје. У свима осталим кантонима учешће кантона и државе у осигурању од града постоји негде у већим негде у мањим размерама и креће се од 10—60°|₀ од висине премије. За толико су према томе олакшана и плаћање улога (премија) самим пољопривредницима, који своје усеве осигуравају.

II. *Друштва за осигурање усева од града у Швајцарској и њихова организација.*

Постоје два друштва за обезбеђење усева од града: једно је „*Швајцарско друштво за осигурање усева од града*“ врши осигурање свих усева и плодова на целој територији Швајцарске, а друго „*Парагрел*“, које је више локалног значаја и врши само осигурање винограда на територији кантона Нешатела.

Оба ова друштва стоје под контролом државе (Биро-а за осигурање) и она су дужна своја правила, промене у њима, тарифе за осигурање, разне прописе за процену и исплату штете и т. д. свагда том државном биро-у подносити на одобрење.

Организација је обају друштава слична, и заснована на начелу узајамности, али ће овде бити речи само о првом друштву, пошто је оно од далеко већег значаја од другог друштва.

Швајцарско Друштво за осигурање усева од града, чије је седиште у Цириху, поникло је још у 1875. год. и то иницијативом самих швајцарских пољопривредника. Оно је читавих пет година провело у проучавању своје организапије, прикупљању потребних статистичких података о граду, расправи разних питања у вези са погодбама осигурања и т. д. па је тек у 1880 год. отпочело свој рад.

Организација је тога друштва оваква:

Члан друштва је сваки онај који поднесе друштву понуду за осигурање и чија понуда буде примљена. Понуде за осигурање прибирају се преко агената, којих друштво имаде у свима крајевима Швајцарске око 316 на броју. Агенти су виђенији пољопривредници, учитељи, економи и т. д. Њима друштво даје на име награде од сваке полице по 1·50 фр. затим од сваког старог члана, који се поново осигурава по 5°|₀ од чисте премије и најзад од сваког новог члана, који приступи друштву по 3 |₀₀ од осигуране суме. Органи су друштва:

1. *Општа Скупштина.* Скупштину сачињавају делегати које бирају среске скупштине на три године, затим чланови управног и надзорног одбора и 1 представник федералне владе и по 1 представник сваког кантона, који помаже пољопривреднике у осигурању. Ови последњи т. ј. представник владе и представници кантона немају права гласа на скупштинама.

2. *Среска скупштина.*

Целу територију Швајцарско Друштво је поделило на 152 среза.

Пољопривредници тих срезова, који су осигурали код друштва своје усеве, састављају среску скупштину. Та се скупштина састаје бар једанпут у 3 године и бира делегате у општу скупштину, а по потреби и чешће. Она подноси и разне предлоге општој скупштини. Свака среска скупштина која има до 500 чланова бира по 1 делегата за општу скупштину.

3. *Управни одбор* састоји се од 11—15 чланова (како општа скупштина реши), које бира општа скупштина на 3 године.

4. *Надзорни одбор* састоји се из 3 члана, које такође бира општа скупштина на 3 године.

5. *Директор.* Пословима друштва управља директор, кога бира управни одбор на 6 година. Њему се придодаје као помоћник вице директор један од чиновника друштва, кога такође бира управни одбор и који у одсуству директора њега заступа у дужности.

6. *Агенти.* Агенти су органи друштва за прибирање понуда за обезбеђење усева од града.

Друштву је поглавити задатак да својим члановима накнади штете, које они буду претрпели од града у границама својих правила и погодбама за осигурање. Оно не остварује трговачке добити и сав приход који буде остварило из прикупљених улога (премија) од својих чланова у годинама, када град не причини велике штете усевима, а по покрићу тих штета и административних трошкова уноси у свој резервни фонд.

Извори, за исплату оштете члановима, као и за покриће административних трошкова су:

1. Улози чланова (премије) који осигуравају своје усеве и плодове.

2. Накнадни улози, који не могу бити мањи од 20% ни већи од 100% од првих улога.

3. Резервни фонд.

Кад осигурање престане да важи, то јест кад се усеви буду средили, управни одбор испитује да ли је приход од улога довољан за исплату накнаде штете или не. У случају да сума штете надмашује суму улога, управни одбор решава да ли се штета има покрити из резервног фонда, ако је он довољно јак или из накнадних премија. Ако ни резервни фонд који се може за $^1/_4$ употребити на исплату оштете није довољан ни сума накнадних премија није довољна да се покрије штета чланова у потпуности, управни одбор смањује сразмерно висину оштете, и та је одлука обавезна за све чланове.

У случају да су године повољне и да резервни фонд нарасте у висини од $^1/_{10}$ осигуране суме из предходне године, вишак се употребљава за олакшање улога (премије) члановима, који обезбеђују њихове усеве.

(Наставиће се).

Књижевност

Подизање и ђубрење винограда, написао Б. Бошковић и Никола Ж. Петровић, са 18 слика у тексту. Издање Делегације произвођача чилске шалитре у Београду стр. 47.

Нашим читаоцима је већ познато да је ова делегација велики број корисних књига за пољопривреднике досада издала и бесплатно им дала. Она на том послу није застала већ и даље неуморно ради.

Пре извесног времена издала је и књигу под горњим насловом, у којој има много практичких поука и корисних савета за оне који подижу винограде и који се баве виноградарством. То је у ствари проширено и знатно попуњено издање једне књиге под истим насловом, коју је један од писаца, г. Бошковић, раније написао и штампао о трошку делегације, али која је већ давно исцрпљена.

Ми књигу под горњим насловом препоручујемо нашим читаоцима, и они треба да је прочитају у толико пре што је могу бесплатно добити, ако се обрате писмом на делегацију произвођача чилске шалитре Кнез Милошева улица Бр. 44. Београд.

Шумарство, *подизање, газдовање, нега и употреба шума, за школе и народ*, написао Благ. Д Тодоровић — Стр. 132. Цена 15 дин. Писац овог дела познат је нашим пољопривредницима и по ранијим издањима шумарства, која су деценијама служила, па и дан данас служе као уџбеник у нашим пољопривредним школама. Није према томе потребно нарочито ни препоручивати ову сада његову нову књигу.

Ово шумарство г. Тодоровића, разликује се од ранијих његових издања у томе што је писано не само за школу него и за народ у намери да побуди у њему више љубави и више поштовања према шуми том драгоценом извору живота, здравља и богатства.

Књига је подељена на 6 одељака, који говоре: *1. о задатку шумарства; 2. о користима од шума, 3. о подизању шума, 4. о газдовању шумама, 5. о нези и заштити шума и 6. о употреби шума.*

Сви су ови одељци разрађени са пуно познавања предмета и на начин, како би их и најпростији сељак могао разумети. Књига је уз то писана и лаким стилом и лепим језиком, те се лако и са задовољством чита.

Ниједна сељачка кућа не треба да буде без ове књиге, коју нарочито треба да читају не само старији него нарочито наши млађи пољопривредници, те да се још за рана уче и васпитавају како да подижу, негују и гаје и чувају шуму, која је највећи пријатељ и њихов и целе наше пољске привреде.

Књига се може добити код Српског Пољопривредног Друштва по цени од 15. дин. комад.

Млекарство, написао Д-р Стјепан Филиповић, доцент за млекарство на свеучилишту у Загребу, страна 153. Цена 30 дин.

Два ваљана хрватска агронома г. Иван Варга и Иво Зоричић подухватили су се једног замашног или посве корисног посла да издавањем читаве једне серије књига из разних грана пољске привреде створе земљораднику књижницу у којој ће он моћи за све своје послове на имању наћи поуке, савета и упута.

Г. г. поменути издавачи придобили су за остварење те идеје многе познате наше стручњаке из свих трију племена и прва књига те, како су је они назвали земљорадничке књижнице — у низу многих других које ће доцније изаћи — већ је под горњим насловом угледала света.

Млекарство г. Филиповића подељено је на 4 дела, а поред тога садржи и један уводни део, у коме писац излаже значај млекарске индустрије, затим стање млекарства у нашој држави, као и у Европи.

У првом делу писац говори у опште о млеку, његовом саставу и његовим особинама, затим о мужи крава и о разним другим манипулацијама млеком: цеђењу, хлађењу, чувању и т. д.

У другом делу писац говори о преради млека у масло и сир и свима погодбама тих врста прерада.

У трећем делу писац говори о овчијем млеку његовим особинама и његовој употреби.

Најзад у четвртом делу писац описује начине испитивања млека и разне болести млека.

Књига је прегледно написана, латиницом, тврдо повезана и има 48 слика у тексту.

Ми је препоручујемо нашим читаоцима.

Може се добити преко књижаре Ст. Кугли у Загребу, Илица 30.

Претплаћујте се на „Тежак“

ГЛАСНИК.

Дечји Пољопривредни Клуб „Тимок“ у Вратарници (срез Зајечарски), овај је клуб основан 26. фебруара 1922. године, старањем г. Младена Ђ. Милошевића учитеља.

Клуб је, поред рада на прибирању пољопривредног знања и искуства, извршио и једну екскурзију до Пољопривредне школе у Букову, где је се задржао од 9. до 11. маја 1922. године, да би се његови чланови упознали са рационалним радовима. Екскурзија је успела. Чланови су присуствовали и теоријским предавањима која се у школи држе за редовне ученике.

Сем овога, чланови тога клуба узели су учешћа на изложби Дечјих Пољопривредних Клубова, која је одржана с јесени 1922. године у окружној пољопривредној станици у Зајечару. Са оценом производа клуб је задовољан. Раздавање награда члановима клуба извршио је срески економ г. Влада Поповић, који је том приликом одржао и говор с добром поуком за народ и омладину.

Клуб ће и у будуће гледати, да се што више оспособи за рационалније вођење пољских радова и да својим примерним радом утиче и на околину, те да се и у другим мести оснују овако корисне установе међ сеоском омладином.

Нека се и други клубови на овај угледају.

——

Прослава Привредникове 25. годишњице. На дан 9. и 10. септембра о. г. прославиће Српско Привредно Друштво *Привредник* 25 годишњицу свога плодног и неуморног рада на пољу унапређивања целокупне националне привреде одашиљањем наше омладине на изучавање заната, трговине и индустрије.

Привредник је до данас извео на пут преко 13.090 махом сељачке и варошке деце, наместивши их као шегрте у 60 разних струка и послова, од којих су већ хиљаде и хиљаде своји самостални господари у 700 места свију крајева наше државе, међу којима има огроман број имућних и врло угледних грађана.

Да би се омогућила што свечанија прослава образован је нарочити Приређивачки Одбор, чији је председник г. Др. Војислав Кујунџић, а за чланове су изабрани највиђенији наши привредни ветерани и представници свих културно привредних организација.

Одбор је подељен у 4 секције и то:

I. Секција за прославу, чији је председник г. Мих. Рашић ђенерал у пензији.

II. Секција за дочек и распоред гостију по становима чији је председник г. Милисав Митровић председник Београдске Трговачке Омладине, а подпредседник г. Недељко Савић подпредседник Београдске Трговачке Омладине.

III. Секција финансијска којој је задатак да пронађе извор одакле ће се добити средства за извођење ове прославе и руковођење издацима око приређивања саме прославе. Председник ове секције је г. Тоша Мијаиловић трг. из Београда, а његов заменик г. Др. Љубиша Олић секретар Министарства Тргов. и Индустрије

IV. Секција за израду споменице, чији су чланови г.г. Др. Милан Костић професор универзитета, Владимир Матијевић подпредседник Привредника и Павле Аршинов професор. —

У свакој од наведених секција постоји и већи број чланова из редова наших иајвиђенијих трговаца, занатлија и индустријалаца. Да би се ова свечана прослава што боље извела потребна је за исту материјална потпора. Пошто Привредник као хумано — културно Друштво није у могућности да сам поднесе све трошкове за извођење исте, то одбор има част овим упутити апел на све праве и искрене Србс пријатеље нашег привредног напретка као на све новчане заводе индустријска и трговачка подузећа и све трговце и занатлије, и молити их да према могућности и своме нахођењу потпомогну новчано овај одбор у извођењу ове прославе. —

Сваку новчану помоћ треба упућивати на адресу Привредник Београд Студеничка улица 62 на име Финансијске секције за прославу 25 годишњице. —

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупио

Један стари сељак

——

С бербом треба почињати онда, кад је грожђе постигло највећу једрину и зрелост

——

С временом и са сланом и мушмуле зру.

——

Свршуј најпре најнужније, па најкорисније, а најпосле оно што служи за угодност и пријатност.

——

Сеј грашак кад цветају шипурци, овас кад букве ресају, јечам кад храст листа.

——

Сир од овце, млеко од козе а масло од краве.

——

Слога је сила: водила благостању и срећи.

——

Снага мед доноси (т. ј. снажна кошница, снажан народ).

——

Стока не уме да говори, али она осећа као и човек.

——

Тешко вођњаку у ком џора (свиња) не ришка.

——

Тешко саму и на вагану.

——

Употреби све мере смотрености да се коров не појави, а кад се појави — сместа га тамани.

——

У јесен орано — пола гнојено.

——

У раду је горко корење, али слатки плодови.

——

Уродиле боровнице према Прачи у вртачи.

——

Цивилизација се не може ни замислити без плодности земљишта

——

Чист рачун — братска љубав.

——

Честим поткресивањем дрво се изнаже свакојаким болестима.

Чистоћа стоке — пола хране.

Цугљан може дати само цугљана, а никако не ваљаног вола, доброг бика или изврсну краву.

Шта велиш, ељо?
Плети кош, Ерo!

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

	Србија	Војводина		Беч
	дин.	дин.		дин.
пшеница	290—320	360—365		461·50
јечам	240—260	305—310	(стари)	325·—
овас	— — —	— — —	„	377·—
кукуруз	310—320	285—290	„	368·25

	Берлин	Праг
	дин.	дин.
пшеница	216·—	441·75
раж	180·—	285·—
јечам	175·20	356·25
овас	177·60	441·75
кукуруз	192·—	384·75

Анверс: пшеница дин. — ·—.

Аргентина: пшеница дин. 340·20, кукуруз дин. 260·82, јечам дин. 208·66, овас дин. 257·98.

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 18—19 дин., преко 150 кгр. 19—19·50 дин., преко 180 кгр. 20 дин. Мршаве 19—20 динара — франко станица у Банату и Србији. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 22—23 дин., баниске и босанске полудебеле 19—20 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су скочиле за 2000—3000 кр. Дебеле свиње продаване су по 22—24.000 круна, а меснате по 26—28.000 круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Дебеле свиње 10·50—12·— кгр. живе мере. Заклане 13—14·— кр. кгр. Данска и домаћа назимад пролазе више; цена 12·50—13 круна. Данске крмаче 8—9·— килограм холандске крмаче 11—12 кр. кгр. живе мере.

Маст и сланина: америчка маст и сланина притискује европску пијацу, па је почела америчка маст да притискује све већма и нашу пијацу. Продаје се у свим кутовима наше земље.

Београд: маст 32—33, сланина 26—28, суво месо 26—28, шунке димљене 50—52, салама 80—85 дин. кгр. на велико.

Милано: сланина 7, маст 6, америчка сланина 5·20, америчка маст 5 лира кгр.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—13, средњи, 9·50, лиферантски 5—6 дин. кгр, жива мера по сајмовима. Овце 5—6 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 11—15, средњи 8—10, лиферантски 5—7 дин. килограм жива мера по сајмовима. Овце 4—6 дин. кгр. жива мера по станицама.

Беч: Цене су скочиле за 3000—4000 кр. по килограму. Нотирани су: волови I врста 16—17.500, II врста 14·5—15.500, III врста 13—14·400, краве 12·5—16.500 круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Цене су пале за 1—1½ круна по кгр. волови и јунице бољи 6—8, лошији 4—5·50; бикови и краве бољи 6—8·50, лошији 4—5·50 круна кгр. живе мере.

Воће и пиће.

Суве шљиве: Нема више ове робе за извоз.

Што се тиче нове бербе шљива, јавља се за местимично опадање плода, чему је узрок доста дуга суша. Ипак ће берба бити, према садањем стању, врло добра како у Србији тако и у Босни. Интересовање за продају у напред почело је. Како се јавља, ових су дана прављени извезни закључци на бази 3·80 гарнитуре франко Ваљево.

Вино: Изгледи за овогодишњу бербу врло су добри. Штета од града било је врло малих. То ће, ако се не успе да се у току године извезе што већа количина, још више потенцирати винарску кризу у нас. За сада су цене винима у нас ове: далматинска вина црним од 12% тражи се већ 50 динара од малиганда; осталим винима цене су непромењене.

Уписујте се у Задругу.

Записник

XVI. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 18. априла 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п-председник г. Др. Веља Стојковић, чланови Управе: г.г. Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Душан Ђатић, Павле Петковић и Драгутин Спремић и Подружински инспектор г. Драгиша Лапчевић

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице. Том приликом одлучено је: да се у записник унесе само усвојене одлуке Управног Одбора.

II.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора.

1) по акту бр. 3307. Управе Државног Угледног Добра у Косанчићу, — усвојено мишљење Набављачког Одбора и одлучено: да се понуди цена само за семе од мухара;

2) по акту бр. 3291. за препарат за заштиту стоке од муха, — одлучено: да се пише понуђачу, да пошаље извесну количину овог препарата ради пробе.

III.

Прочитана су мишљења Финансијског Одбора:

1) по молби бр. 2581. Ивана Благојевића, да га Друштво прими за свог чиновника, — одбор је одлучио: да се г. Благојевић прими за писара са принадлежностима које је имао писар г. Михаило Скородумов а г. Скородумову отказати службу.

2) по акту бр. 3022. — усвојено мишљење и одлучено: да се благајник г. Пешић разреши благајничке дужности под 3. априлом а да се од новог благајника г. Прокића изузме понуђена писмена гаранција.

IV.

Прочитана су мишљења Подружинског инспектора о давању кредита по предметима:

а) бр. 3312. — усвојено мишљење Подружинског инспектора и одлучено: да се Ваљевској Окружној Пољопривредној Подружини пошаље на отворени рачун 500 килограма семена луцерке.;

б) бр. 3222. — усвојено мишљење и одлучено: да се Пољопривредној Подружини у Александровцу изда робе на отворен рачун у оноликој вредности у коликој поручи за готов новац.

V.

Прочитана је молба бр. 3365. — по којој је одлучено: да се Милош С. Стошић прими и упути на праксу у Чехословачку са осталим изабраним мкадићима.

За овим је седница закључена.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин. франц. прскал. „Верморел“ по	650	дин.	ком.
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по	20	„	„
Сечке за репу и бундеве . . . . . „	600	„	„
Врстачке Сакове сејалице од 11 реди . „	4000	„	„
„ „ „ „ 13 „ . „	4500	„	„
Бајерово-немачко сириште (флаша од 1/2 к.) „	30	„	„
„ „ „ „ „ 1 к.) „	55	„	„
Азбест-филтре за вино (од 30 л) . . . „	1000	„	„
Стаклене врањеве за превирање . . . „	150	„	„
Желатин за бистрење вина . . . . . „	120	„	кгр.
Азбест за филтрирање вина . . . . „	100	„	„
Рибљу бешику за бистрење . . . . „	2	„	грам.
Резервне федере за маказе . . . . . „	5	„	ком.
Семе репе-угарњаче . . . . . „	10	„	кгр.
Сумпор у шипкама . . . . . „	0.50	„	ком.
Семе проса . . . . . „	7	„	кгр.

СЕМЕ ЗА РАСАДНИКЕ

МАГРИВЕ (Prunus mahaleb) **1 кгр. 30. Дин. лиферује одмах**, а сва остала семена за дивљачице, шумско дрвеће, поврће и њивске усеве за јесење сејање лиферује доцније према ценовнику, који излази крајем августа:

Семенарска радња

Тима Владисављевић, Београд

Кнез Михајлова улица број 8. (у дворишту).

2—3

КОМАНДИТНО ДРУШТВО
А. ЂЕРАСИ и КОМП.
— БЕОГРАД —

ТЕЛЕФОН 672. КАНЦЕЛАРИЈА КРАЉ МИЛАНОВА 36.

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Државних Жељезница (пређе **Никола Фехер и Комп.**) има на стоваришту **ПАРНЕ ВРШАЋЕ ГАРНИТУРЕ** на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту **млинове**, једноставне и дупле, бензинске **моторе, жетелице, косачице, ваљавице, вјачаре, тријере, крњаче, ручне и сточне вршалице.**

1—2

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА
ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво

ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА и СЛОВЕНАЦА

Хрватска банка за промет с непокретностима д. д. ЗАГРЕБ.

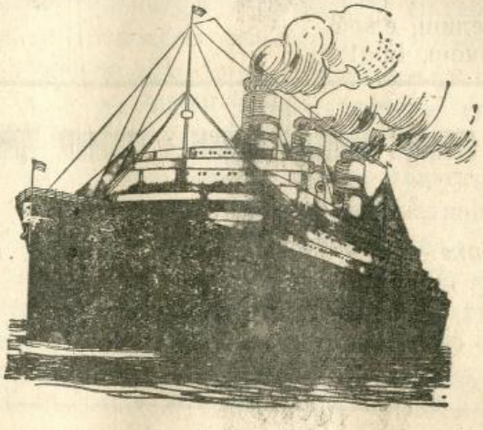

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзовозним паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6—7 ДАНА — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БРЗА ВОЖЊА. — ИЗВРСНА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свестране упуте даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERIKA—LINIJA

Загреб, Зрињски Трг бр. 7.

НАБАВНО СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЈЕПАН ЈАКОВЛИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрињски трг 1. Телеграми: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главно заступништво Mc. Cormikovih творевина. International Harvester Company of America, Chicago

добавља одмах

Оригиналне MC. CORMIKOVE

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,

КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и самовезачице,

ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)

МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. C.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Mc. Cormik, Deezing, Plano, Osborn, Millwauke, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЋЕ.

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семења.

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ње. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 32. БЕОГРАД, 12 АВГУСТА 1923 године. Година L.

Рационално храњење стоке

1. Сваки сточар треба да познаје главна начела храњења. У опште се сматра код нас, да је исхрана стоке једна проста и лака ствар, кад се само има довољно сточне хране на расположењу. То је донекле и истина кад је реч о храњењу на обичан, емпирички начин, какво се оно у највише случајева и практикује, али кад је реч о рационалном храњењу, то јест о храњењу стоке и на економан и на продуктиван начин, ствар сасвим друкчије стоји. Умешност сточара у погледу храњења стоке састоји се у томе да нађе једну тачну средину у давању хране стоци, то јест да с једне стране својој стоци не пружи сувише мало хране — јер ће онда стока не само омршавити него после извесног времена неће моћи дати ни оне напоре, који се од ње очекују — нити пак да јој пружи сувише много хране — јер ће га онда и сувише скупо стати услуге, које му стока чини. Рационално хранити стоку, то баш значи наћи ту средину; то треба да је и главна брига сваког сточара, јер производи, које човеку стока даје, као месо, млеко, рад и тд. стоје у тесној вези са начином храњења стоке.

Да би пак сточар стекао ту умешност у рационалном храњењу стоке, он треба да зна главнија начела на којима се заснива храњење; знајући та начела, он ће бити у стању да брзо срачуна количину хране за једно грло, које сваки дан даје одређену количину меса, млека или рада. Примењујући своје знање за сваки нарочити случај, сточар ће умети да се снађе не само у свакој прилици, него и да храњење своје стоке доиста и изводи на најекономнији и најпродуктивнији начин.

Ето, о тим начелима храњења желимо да упознамо и наше сточаре а према француским агрономима Лукасу и Лероа, који су о томе написали један леп чланак у листу Agriculture nouvelle за француске сточаре.

2. *Еквиваленти хране.* Једно од основних начела у храњењу стоке јесте начело замене (супституције) хране. У оброку за, рецимо, краву музару може се једна количина једне врсте хране заменити одређеном количином, друге врсте хране, а да се грлу ипак не умањи тежина нити да количина и каквоћа млека буду промењени. Све ове промене у врстама хране неће шкодити ни здрављу нити приносу од стоке под погодбом да се не врше нагло него напротив постепено.

Еквиваленти хране називају се количине хране, које се могу замењивати једна с другом у оброцима, а да то не изазове никакву реакцију код стоке. Ево једна листа таквих еквивалената.

	Килограма
Погаче од уљеног семења	0.800
Прекрупа зрна	1.—
Мекиње	1.200
Добро ливадско сено	2.500
Зелена фураж	8.—
Сточна репа или сечка	12.—
Чичока (морска репа)	9.—
Слама, плева од стрнина	5.—

Тако се према овој таблици 1 кгр. прекрупе зрна може заменити са 1.200 кгр. мекиња или са 2.5 кгр. сена и т. д.

Претпоставимо да једна музара добија у свом оброку 7.5 кгр. сена, 36 кгр. сточне репе, помешане са 5 кгр. сламе и 1 кгр. мекиња. Могуће је према горњој таблици заменити у том оброку 12 кгр. репе са 2.500 кгр. сена и онда оброк који би се се састојао из 10 кгр. сена, 24 кгр. репе, 5 кгр. сламе и 1 кгр. мекиња био би апсолутно еквивалентан, једнак првом. Применом овог другог измењеног оброка крава ће сачувати исту тежину и њена ће производња млека бити иста као и применом првог оброка.

3. *Оброк за одржавање и оброк за производњу.* Свака обележена тежина хране на горњој таблици назива се *јединица* хране. Свако грло треба да прима дневно број јединица хране сразмеран са величином и производима које треба да даје. Оброк грла треба да обухвати према томе два различна дела: један део је у толико већи у колико је грло теже и назива се *оброк за одржавање*, а други се мења са количином меса, млека или рада, који се може добити од реченог грла и назива се *оброк за производњу.*

Оброк за одржавање је теориска количина потребне хране једном грлу које би остало стално на одмору и у штали, а да не добија нити пак губи од своје тежине. Број јединица хране, које треба да садржи оброк зарод -

жавање мења се са тежином грла у питању као што то показују цифре на идућој таблици.

Грла, која теже кгр.	Број јединица
400	3.5
500	4.
600	4.5
700	5.
800	5.5

Тако један во од 500 кгр. тежине може се одржати у стаји, а да не промени тежину за извесно време са количином сена равном $4 \times 2.5 = 10$ кгр.

Оброк за производњу, који се додаје оброку за одржавање стоке, пошто доприноси стварању производа, сразмеран је, разуме се количини ових производа. Једна музара на пример треба да прими, поред свог оброка за одржавање, један број јединица хране, који је раван једној трећини од броја литара млека, које даје. Ако је музара тешка 600 кгр. и даје 12 литара млека на дан треба јој дати $4.5 + 4 = 8.5$ јединица хране. Један оброк за краву музару који би водио рачуна о овим чињеницама могло би овако бити састављен:

	Тежина хране	Јединица хране
Сена	10 кгр.	4
Зелене фуражи (детелине)	20 „	2.5
Сламе	5 „	1
Погача од уљаног семена	0.800	1
		8.5

Искуством је доказано да овакав један оброк одговара у опште циљу, за којим се тежи.

С друге опет стране може се допустити да један теглећи во добија за време сезоне орања оброк за производњу раван оброку за одржавање и као додатак уз овај последњи. Ако имамо једну партију волова, у којој сваки во тежи просечно 700 кгр. па је подвргнемо интензивном раду, морамо јој, да би је одржали у добром стању давати бар 11 јединица хране на главу. За свако грло би требало према томе саставити овакав оброк:

	Тежина хране	Јединица хране
Сена	12.500 кгр.	5
Репе	48 „	4
Плеве од пшенице	7.500 „	1.5
Брашно од јечма	0.500 „	0.5
		11.0

И овакав један оброк према стеченом искуству сачињава добар тип оброка.

4. *Сточна храна не сме оскудевати у азотним материјама.* Али одгајивач треба такође да води рачуна и о другим стварима ако хоће да пружи својој стоци доиста један рационалан оброк.

При састављању оброка треба се не само старати да се даде стоци број јединица хране у сразмери са њеном тежином него још осим тога треба проверити да храна која улази у оброк има и довољну количину азотних материја.

Азотне материје су доиста неопходно потребне за вршење телесних функција. То вршење телесних функција повлачи свакидашњи губитак знатне количине материја, које организам треба да накнади из хране, која се стоци даје, иначе грло пропада Срце, које куца, бубрег који чисти крв, стомак, који прежива, вршећи те своје улоге троше ткива из којих се састоје и једино помоћу азотних материја из хране ти се губици могу накнадити. Из тог разлога стока, која би се хранила таквом храном, у којој не би било азотних материја најзад би морала скончати. Свако грло које не би јело дневно количину азотних материја сразмерно са оном количином, коју троши из својих ткива, не би се одржало дуго у добром стању здравља.

5. *Количине азотних материја у разним врстама хране.* Колика је најмања количина азотних материја, која је дневно потребна једном грлу? Та количина се мења према тежини грла као што се то види из ове таблице:

ПОДЛИСТАК

Повећање пољопривредне производње у Француској

Велики рат учинио је, да се у државама које су узеле учешћа у њему из разноликих разлога, пољопривреда мање или више занемарила, па је ово овакво стање доста великим делом захватило и нашу ратну савезницу Француску. Међутим Француска је одмах после рата толико обратила пажњу побољшању стања пољске привреде и на тај посао бацила се са толико енергије, да је збиља за врло кратко време постигла огроман успех. Тај њен успех није могао остати незапажен од осталих народа, па су чак и Немци морали призвати да су Фраицузи у томе погледу учинили огроман напредак. Баш је нарочито интересантно што то и Немци признају и ево како о томе говори Dr. Erich Wiens у једном од овогодишњих бројева Deutsche Landw. Presse:

„Француска је учинила сваку част своме старом гласу једне аграрне земље у погледу знатних напора, уложеним у циљу да пољокривредну производњу после ратних потреса попење поново на некадању висину, а по могућству и изнад ње. Ни у Франпуској не смеју да се потцене дејства ратних година на снагу пољопривредне производње. Та дејства су се показала несразмерно мања у погледу исцрпености земље; у срећнијем положају но немачка пољопривреда која је била одсечена од веома корисних ђубрива из иностранства и под притиском присилног газдовања морала да врши право пљачкање земље, Француска је ипак била у стању да сачува у главном издашност своје и иначе по природи богате земље Но с друге стране њена пољопривреда имала је да забележи један велики губитак јер је један велики део њеног пољопривредног земљишта претворен у ратну позорницу; десет департмана, на којима се развијао рат имају, с мало изузетка, претежно пољопривредни карактер. Овде су Французи прво почели са поновним подизањем и васпостављањем и то са релативно јаком вољом, снагом и енергијом. У томе погледу и за ово карактеристична је једна изјава коју је пре извесног времена учинио француски Министар Пољопривреде односно становника разорених крајева, који, као што он наводи, улажу труд да најпре доведу у ред своју земљу па тек онда своје куће. Ова тврдња покрива се са запажањима других па и немачких посетилаца у француској ратној зони: усред пустиње, у којој или никако и

За тежину од кгр.	Треба азотних материја:
400	0.240
500	0.300
600	0.360
700	0 420
800	0.480

Да би се могло проверити да ли је количина азотних материја довољна у једном оброку према овој таблици, потребно је знати просечан хемиски састав сточне хране. Састав источне хране налази се изложен у делима о сточарству,*) али ћемо ипак, ради обавештења наших сточара, изнети овде на следећој таблици количине азотних материја у важнијим врстама сточне хране.

Зелена пића:	Има у 100 кгр. азотних материја
Ливадска	2.500 кгр.
Детелина, луцерка еспарзета	2.500 „
Граорица-овас	2 „
Сечка	0.800 „
Сточни купус	1.800 „
Сена:	
Обично ливадско	5.400 „
Сено од луцерке	9.700 „
Сено од граорице-овса	6.500 „
Сламе:	
Пшенична или овсена	0.800 „
Плева	0.800 „
Корење и кршоле:	
Репа полу-шећерна	1 „
Чичока (морска репа)	1 „
Зрневље:	
Овас	8 „
Јечам	6 600 „
Кукуруз	7.100 „
Боб	22.100 „
Индустриски производи:	
Комина од сушених јабука	1.600 „
Свежа резанца од шећерне репе	0 700 „
Мекиње од пшенице	11 300 „
Погаче од лана	28 5 „
„ „ сезама	35.800 „
„ „ земљаног ораха	5 „
Брашно од соје	43.300 „

*) Па и у *Пољопривредном календару*, који се може добити код С. П. Друштва у Београду по цени од 6 дин. Ур.

Помоћу ових цифара може се лако срачунати количина азотних материја, које садржи један од мало час наведених оброка за радног вола од 700 кгр. тежине. Тај је оброк обухватао као што смо напред навели 12.5 кгр. сена 48. кгр. репе, 7.5 кгр. плеве и 0.500 кгр. брашна од јечма. Количина азотних материја, коју тај оброк садржи изналази се простим рачуном, а на име:

	Азотних материја, килограма
Сено има	$12.5 \times \frac{5.4}{100} = 0.675$
Репа „	$48 \times \frac{1}{100} = 0.480$
Пшенична плева има	$7.5 \times \frac{0.8}{100} = 0.060$
Брашно од јечма „	$0.5 \times \frac{6.6}{100} = 0\,033$
	1.248

Количина азотних материја, коју садржи мало час наведени оброк довољна је и сувише, јер по подацима изложеним на трећој таблици најмања количина азотних материја коју треба дати једном волу од 700 кгр. јесте само 0.420 кгр.

То су у главном основна начела о храњењу стоке која треба да су сваком нашем напредном сточару позната.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Храњење пилића.

И тако, другог или трећег дана ми почињемо да хранимо пиле. Први дан храњења, т. ј трећег дана од како је изашло из јајета пиле добија свака три сата тврдо скувано јаје, при чему ово прво храњење не сме бити обилато, друго веће и т. д.

Већ смо говорили у трећем чланку да је храна све за живину у младом узрасту и зато треба хранити пи-

нема кућа или су оне подигнуте у колико је то најнужнија потреба изискивала има чешћих оаза брижљиво очишћених или већ и обрађених поља. Француска држава је у великом обиму и знатним срествима — у погледу овог последњег са разумљивом надом за Французе, „да ће Бош (Шваба) све платити“ — најживље подстакла иницијативу поновног подизања њене сељачке популације, а осим тога учинила је и сама велике напоре за поновно васпостављање раније пољопривредне основе Француске. На тај начин постигнути су знатни напретци, који се огледају у овим бројевима: од краја 1918 па до краја 1921. год. обрађене површине повећале су се код појединих усева:

код	пшенице	за 880.000	хектара
„	ражи	„ 138.000	„
„	јечма	„ 112.000	„
„	овса	„ 650.000	„

Целокупно пољопривредно коришћена површина приближава се све бржим темпом стању из 1913. године, а које је, у колико се то тиче јечма, већ постигнуто.

Но у последње време изгледа да се опет отишло нешто уназад у погледу величине обрађене површине. То се објашњава на тај начин, да производња меса а нарочито вина ставља сељацима у изглед већу добит но гајење зрнастих плодова. Пољопривредна академија која се ових дана бавила овом околношћу сматра да је не треба сматрати као толико трагичну, јер се мањак у обрађеној површини може врло лако надокнадити повећањем издашности земље.

Слично важи и за стање стоке, које још није сасвим достигло своју предратну висину, али се ипак релативно брже увећава но што је то био случај пре рата.

Овогодишња жетва приближила је Француску знатно ономе циљу за којим је тежила њена пољопривреда и њена влада, т. ј. да пољопривредну производњу опет подигне на ону висину, на којој је она била пре рата. Жетва кромпира, која се цени на 131 милион товара према 83 милиона у прошлој години, превазилази просечну жетву из доба мира. Жетва сточне хране одприлике је у истом односу. Напротив, као што је познато, резултати жетве хлебних жита изостали су иза свих очекивања, што се у осталом може највећим делом приписати рђавим временским приликама.

(Свршиће се)

лиће не само онда кад су гладни, него се треба бринути и о томе, да имају што већи апетит и да једу што више. Зато је потребно да је храна разноврснија, да је укусна, чисто и пажљиво спремљена од сасвим свежих намирница и пазити да се даје у строго одређено време. Ништа труло, ускисло и гњило не треба уносити у храну пилића.

Кад се за два дана стомак пилета навикне на храну споља, почиње им се давати каша, која и чини главну храну до тромесечног узраста.

Тако петог дана живота пиле добија пет пута дневно (на свака три сата) кашу од проса, помешану са ситно исецканим јајима, 6. дана даје се исто, само се метне мање јаја, 7. дана јаја се метне још мање, 8-ог дана се престају давати јаја и даје се само каша наизменице: од проса, хелде, јечма, овса самлевеног просејаног и пропраног; ова последња веома је корисна за пилиће, јер овас потпомаже образовање костију, а горка миришљава материја, која се у њему налази, добро утиче на стомак. Од петог дана пилету се почиње давати млеко на пола с водом. Млеко би добро било давати у току барем првих десет дана храњења. Затим се даје чиста вода, у коју се дода неколико капи солне или сумпорне киселине да би се предупредиле стомачне болести.

Пошто су се пилад од осмог дана већ доста оснажила и могу ићи далеко по пољу, могу се хранити ређе — 4 пута, пазећи да је храна разноврсна и да се апетит код пилића не умањава.

После двонедељног узраста треба им давати једанпут дневно меку храну, спремајући је од смесе 12 делова кукурузног брашна, 4 дела пшеничног, 2 дела ситно раздробљеног овса, 1 дела пшеничних мекиња додајући томе сувог туцаног меса по три грама на једно пиле и исту количину туцаних или самлевених костију. То није тако тешко као што изгледа, само треба мало више бриге. Сваки домаћин може у напред спремити такво брашно од меса од различитих месних отпадака (нарочито ако он живи близу вароши или великог села, где има кланица) које посолити, осушити, а затим самлети или истуцати. Ако се то услед чега-год не може урадити, добро је давати у месној храни свеже варено месо по 2 грама на свако пиле. У својој пракси ми смо давали месо од зечева и пса и добијали смо исте резултате, што и с говеђим месом.

Тако се ради до двомесечног узраста. У трећем месецу, ако вам је пашњак добар, време топло, и ако видите да ваши пилићи налазе довољно месне хране т. ј. црва, буба и др. можете им скратити број оброка до 3, а у неким случајевима и 2 пута, али стално пазећи да пиле буде сито и да добија такву храну, која би га осигурала свима неопходним за њега хемијским материјама. Ми смо већ говорили да зато треба да је храна разноврсна т. ј. да садржи у себи и биљне и месне хране (месо, бубе, црви и др.) и жито од неколико врста.

Четврти месец обично бива крајем лета или у почетку јесени, кад приспева јефтини купус и већ има отпадака поврћа у башти. Услед тога што се код 3—4 месечног пилета продужује формирање костура, у то је време врло корисно додати му фосфора, којег има доста у купусу. У кокошарник треба обесити главицу купуса, и пилићи, кад увече дођу или кад су услед чега-год затворени, с таквим је задовољством кљују, да ништа од ње не остане.

При таквој храни зима, која се примиче, затећиће ваше младе кокошке потпуно развијене, лепо покривене перјем, доста угојене, али не масне (што се несме допустити код чистокрвних кокошију) и потпуно здраве.

Кад прође шест месеци кокош се већ рачуна одрасла, али и овде старање о њој не престаје, јер од децембра почиње ношење јаја и треба држати живину тако, да би она одиста почела да носи и да вам на тај начин врати оно, што сте на њу потрошили.

О оваквом храњењу, као што се овде препоручује, веома ће, наравно, бити чудновато чути онима, чије кокоши и лети и зими ноће на дрвету, хране са тим што им Бог да, носе јаја где било. Могуће је да ће они с неповерењем слушати ове савете, али нека они погледају бар једну културну економију, где је 6 месечна кокошка тешка $2^1/_2$ кила (Фаверол, Лафлеш, Плимес-Рок) и нек се убеде какав приход даје такво живинарство; тада ће се код њих одмах јавити жеља да скину с дрвећа своје кокоши, да их настане у кокошарнику и да се барем мало побрину о њиховој храни и издржавању.

Б. Запољски.

(Наставиће се).

Шта се у другим земљама ради?

Обезбеђење усева од града у Швајцарској

III. Опште погодбе за обездеђење усева од града.

Швајцарско друштво за обезбеђење усева од града обезбеђује све усеве, затим воће винограде и поврће, Друштво признаје и исплаћује штете које град буде причинио усевима, а не и друге елементарне непогоде као кише, олује, ветар, мраз. Исто тако друштво не признаје ни штете које град причини дрвећу, шибљу и чокотима (гицама) лозе. Изузевши код стоног воћа при обезбеђењу се не води рачуна о каквоћи већ само о количини обезбеђених производа, те се и штете према количини утврђују и исплаћују.

Ово друштво врши обезбеђење усева на основу тарифа које су израђене према специфичким и топографским ризницама од града. Те тарифе, односно улози или премије изражавају се у процентима од осигуране суме.

Према специфичким ризницама, то јест према већој или мањој осетљивости или отпорности појединих усева према граду сви су усеви подељени на 8 категорија; те су категорије:

1. Граве и пићне биљке
2. Стрнине: пшеница, крупник, раж, јечам и овас.

Маунасто биље: граорице, сочиво и смеше из ових биљака.

кукуруз, кромпир, репе и сточна мрква

3. Маунасто биље: пољски боб и грашак.

Уљасте биљке: репица ланик, мак и ељда

Јабуке и крушке за јабуковачу, цигура, шећерна репа.

4. Предивасте биљке, поврће, стоне јабуке и крушке дуње, поморанџе, лимуни смокве, ораси, кестени и све коштичаво воће.

5. Јагодасто и бобичасто воће.

6. Виногради

7. Хмељ

8. Дуван за лулу, за цигарете и бурмут.

Ових осам категорија подељене су на две групе од којих првих пет категорија сачињавају једну групу, а последњих три категорије другу групу. Тарифе за обезбеђење за прву групу знатно су ниже него ли те тарифе са другу групу, јер су усеви прве категорије знатно отпорнији односно мање осетљиви него ли усеви друге категорије.

Према топографским ризицима, то јест према учестаности интезивности падања града, па према томе и према величини штете, које град проузрокује друштво је целу Швајцарску поделило за прву групу ризика на 245 зона, а за другу групу специфичких ризика на 126 зона ризика од града. Те зоне које нису исте за једну и другу групу специфичких ризика обухватају час по читав један кантон, час по један срез, час по известан број општина, а час само по једну општину. За сваки топографски или зонални ризик и за сваку категорију усева постоји друкчија тарифа. Тако се тарифе према топографских ризицима крећу у овим границама:

За 1. категорију усева (траве и пићне биљке) од 0.8 до 5.5% од осигуране вредности.

За 2. категорију усева од 1% до 6% од осигуране вредности.

За 3 категорију усева од 2% до 7% од осигуране вредности.

За 4. категорију усева од 3% до 10% од осигуране вредности

За 5 категорију усева од 4% до 12% од осигуране вредности

За 6. категорију усеве од 4.5% до 16% од осигуране вредности

За 7. категорија усева од 5.5% до 20% од осигуране вредности.

За 8. категорију усева од 7.5% до 24% од осигуране вредности. Нарочито су изузетно јаким тарифима оптерећени кантони Тесен и Луцерн, јер су тамо и највећи ризици од града.

Друштво води статистику падања града и штете, које он проузрокује, те према добијеним подацима мења и тарифе, то јест повећава их тамо где град мање пада, односно мање штете чини и смањује само где град више пада, односно веће штете чини.

Чланови друштва, који за 3 узастопне год. обезбеђења не буду имали никакве штете од града имају права на попуст у премији од 5 до 20% од првобитне премије. Висина попуста зависи од исхода године, то јест према томе ли је друштво имало веће или мање штете да поднесе а одређује га управни одбор. Ако један члан иступи из друштва односно откаже уговор, губи право на тај попуст.

Обезбеђење трава и фуражи мора обухватити сву жетву, то јест сва кошења у години: сено, са преходно пашених парцела, отаву и друга евентуална кошења, у колико се та кошења траве не врше за потрошњу трава у зеленом стању. Вредност приноса мора се назначити подвојено, тако да се свако кошење има сматрати као засебна жетва, па према томе престављати засебну осигурану суму. Сума, на коју се осигурава отава не може бити већа од суме на коју се осигурава сено, јер сено, које се добија од првог кошења свагда преставља и већу вредност од отаве, то јест сена, које се добија од другог кошења.

Обезбеђење усева у опште — трава, стрнина уљастих и предивастих биљака итд. почиње да важи од почетка пролетње вегетације. Међутим обезбеђење шећерне репе воћа винограда и поврћа почиње на важи тек од 21 маја. Најзад обезбеђење сточне репе и мркве почиње да важи тек од 1 јуна. Друштво је увело то диференцирање у погледу времена, од кад важи обезбеђење, па према томе и признање оштете из разлога што се код усева, код којих обезбеђење почиње доцније важити (нарочито код воћа), не може сазнати ни приближно принос у време, кад се они обезбеђују, па се у ствари и не обезбеђују тако рано, а друштво опет са своје стране није хтело да прими на себе да обештећује још не обезбеђене усеве.

Исто тако при обезбеђењу се не узима у обзир, односно не води се рачуна о каквоћи осим код финог дезертног воћа, већ само о количини производа.

Сви делови усева који се могу искористити, као на пример зрно и слама, подразумевају се у обезбеђењу, и подвојено осигуране суме престављају.

Вредност сламе разних усева овако је утврђена:

а) за озиму и јару пшеницу и раж, крупник и граорице на $^1/_3$ од обезбеђење суме.

б) за озими и јари јечам, овас ељду, просо и све друге летње стрнине на $^1/_4$ од обезбеђене суме;

в) за уљасте и маунасте усеве, кукуруз, пићне биљке, које се гаје за производњу семена на $^1/_{10}$ од осигуране суме.

Тако на пример ако је једна њива пшенице обезбеђена на суму од 2400 франака, онда од ње $^1/_3$ или 800 франака преставља обезбеђену суму сламе, а остатак од $^2/_3$ или 1500 динара преставља обезбеђену суму зрна. Ако се утврди штета на класу, односно зрну у 10% а на слами у 15% онда се према горе наведеним обезбеђеним сумама срачунавају оштете посебно за зрно, а посебно за сламу.

На молбу онога који се обезбеђује вредност сламе може се смањити и то на $^1/_4$ за усеве под а (на једну петину за усеве под б)

Кад се пак слама обезбеђује као слама за плетење или везивање, као што је то случај нарочито са ржаном сламом, дужно је лице које се обезбеђује да то назначи у својој понуди друштву. У том случају премија осигурања повећава се за 50%. Вредност сламе за везивање или плетење не може престављати $^1/_3$ или $^1/_4$ од осигуране суме као што смо мало час навели, јер то важи само за обичну сламу, која служи за простирку, него већу суму, $^1/_2$ на пример. Како се у понуди осигурања убележава онда и зрно и слама, то ако је тарифа осигурања за раж 1%, онда је тарифа за сламу од ражи 0.50%.

При обезбеђењу дувана мора се у понуди изрично назначити да се обезбеђује дуван за цигаре, ако се доиста такав дуван гаји,; иначе ће се сматрати да је обезбеђен дуван за лулу, чија је вредност, па према томе и оштета, мања него ли дувана за цигаре.

Код винограда принос се има рачунати према количини вина у хектолитрима, на који се рачуна о берби; осигурана сума преставља, дакле, вредност вина, а не вредност грожђа.

Кад се обезбеђује јагодасто и бобичасто воће, онај који га обезбеђује дужан је назначити суму обезбеђења подвојено за сваку врсту тог воћа. Под јагодастим и бобичастим воћем подразумева се ситно воће: јагоде, малине, купине рибизле, огрозди и плод од бзове. Обезбеђење јагода и малина врши се се по површини у арима или квадратним метрима, док се обезбеђење рибизла, огрозда и купина разуме по дрветима.

Код обезбеђења другог воћа мора се назначити свака парцела и свака врста воћа: јабуке, крушке, трешње итд. затим број дрвета принос и обезбеђена сума.

Код обезбеђења поврћа постоји код друштва једна специјална листа баштенских усева, који се могу обезбедити под именом поврћа. За сваку врсту поврћа предвиђена је за 1 ар највећа сума обезбеђења, која се креће од 40 динара (за баштенске репе) до 150 динара (за карфиол, патлиџане и др.), а која се не може прекорачити.

Сви баштенски усеви назначени у тој листи могу се скупа осигурати под именом „поврћа“ у толико у колико су намењени за домаћу потрошњу обезбеђеног.

Кад обезбеђују баштенске усеве градинарски заводи, пансиони, фабрике конзерви, градинари и друга предузећа те врсте, дужни су назначити подвојено за сваку врсту поврћа површину под поврћем и обезбеђену суму.

Друштво не обештећује оне обезбеђене којима вештаци нађу да су претрпели штету испод 8% (а 8% штете признаје и исплаћује.) Код усева код којих се обезбеђују и слама и зрно, штета се утврђује посебно на зрну и на слами. Но те се штете изражене у процентима не могу сабирати, те да би изнеле 8%.

При исплати оштете друштво задржава оштећеном 10% од суме која му припада; то је тако звано лични ризик; тиме они који добијају оштету и сами нешто жртвују у општем интересу (поред плаћене премије) као што жртвују у плаћеним премијама чланови који не добијају никакве оштете.

То су у главном опште погодбе обезбеђења којих се строго придржава друштво у Цириху; поред њих има других, о којима ће бити речи у наредним главама.

(Наставиће се).

Белешке

Ново сено треба с пажњом давати стоци. Ново сено изазива код стоке нарочито код коња по неки пут грозничаво стање, пролив, колику и губљење апетита. То бива нарочито онда, кад сено при сређивању закисне, те у себи задржи мало више воде. Саденуто у пласту такво сено се презнојава, то јест испушта из себе воду па се и нека врста врења у њему производи. Том приликом као што неки научници тврде, развијају се јаки мириси и ти мириси изазивају поремећаје у стомаку кад се новим сеном стока храни.

С тога се препоручује да се стоци не даје ново сено пре три месеца од како се садело или пак, ако се ново сено из нужде мора давати стоци, то га бар давати у мешавини са старим сеном.

Коњи веома радо једу ново сено па се и преједу те свакако и због тога наступају поремећаји у стомаку. У француској војсци допушта се употреба новог сена тек од месеца септембра и октобра по сређивању, па би тако исто могли и наши пољопривредници радити.

Како се може оценити жетва пшенице на једној њиви? Један Француз предлаже овакав један начин на који се може оценити величина жетве на једној њиви: одабрати на реченој њиви три лепа класа, три средња и три мала, па затим срачунати број зрна у сваком класу. Кад се тако добијени бројеви саберу па потом збир подели са 9 добиће се просечан број зрна на класу. Како се код добре жетве рачуна 200 класова на 1 квадратном метру, а код средње жетве 150 класова, једним простим рачуном може се добити број зрна на површини од 1 квадратног метра, па према томе и на површини од 10.000 квадратних метара или 1 хектару.

Знајући пак број зрна у класју на површини од 1 хектара лако се може срачунати и број хектолитара пшенице на 1 хектару, јер 1 хектолитар пшенице има 2,000.000 крупнијих, 2,500.000 просечно крупних и 1.500.000 до 1,600.000 ситнијих зрна.

Али кад је вегетација пшенице неправилна и на њиви има и празних или наредичавих места треба добијени резултат смањити за $^1/_{10}$ до $^1/_{25}$.

Овакав начин оцењивања није истина математички тачан, али је ипак довољно приближан за потребе праксе.

ГЛАСНИК.

Земаљска изложба у Новом Саду, отвара се 11 и траје до 26. ов. мес. За пољопривреднике је од нарочите вредности да је посете и виде, јер ће на њој бити изложени домаћи производи из равне и богате Војводине највише. Подвоз је у пола цене.

Изложба стоке и витешка свечаност у Ваљеву. — Одбор састављен од представника Министартва Пољопривреде и Вода, Окружног Одбора окр. Ваљевског, чланова Управе Ваљевског кола Јахача „Кнез Михаило„ као и чланова пољопривредне Подружине окр. Ваљевског, приређује у Ваљеву на дан 23. септембра т. г., изложбу говеди и коња на вашаришту као и велику трку на Михаилову код. државног сењака.

Право излагања имају сви пољопривредници, а одгајивачи и ваљевског и свих суседских округа.

За ову изложбу и свечаност, Министарство Пољопривреде и Вода дало је помоћ од 25.000 дин. а тако исто дао је и Окружни Одбор окр. Ваљевског суму од 2000 динара.

Пријаве за изложбу примају се до 1 ог, а за трке

до 10 септембра закључно и то писмено код државних економа, од којих ће добити и сва остала обавештења за ову изложбу и трке.

У случају рђавог времена, изложба са тркама одржава се 30 септембра ове године.

Ћатић.

Записник

XVI. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 4. маја 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: председник г. Паја Т. Тодоровић, п. председник др. Веља Стојковић и чланови управе: г. г. Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Павле Петковић, Софроније Партонић, Драгутин Спремић и Подружински инспектор г. Драгиша Лапчевић.

Председавао председник: г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар: Мил. Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице.

II.

Прочитана су решења Набављачког Одбора о извршеним и наплаћеним набавкама и то:

а) По акту Бр. 3503 за 300 ком. калемарских ножева; и

б) По акту бр. 3572 за набавку 1500-2000 кграма луцерке. Оба ова извештаја Управни Одбор примио је знању.

III.

Прочитана су мишљења Подружинског инспектора и то:

а) по акту Бр. 3096 које је усвојен и одлучено: да Подружина у Лосну справе поменуте у акту врати о свом трошку и накнади Друштву штету у случају, ако се транспортовањем учини какав квар на справама;

б) по акту Бр. 3490, усвојено мишљење;

в) по акту бр. 3501, усвојено мишљење инспектора и одлучено: да се не прима понуђена камата од 8%; да се не може дати попуст од 10% и да одређене цене справама важе франко Друштвени магацин;

г) по акту бр. 3511 усвојено мишљење и одлучено: да се на кредит изда тражена роба назначена у V. записнику од 15. априла т. г. Честинској Пољопривредној Подружини;

д) по акту бр. 3703 усвојено мишљење и одлучено: да се новооснована Пољопривредна Подружина у Белој Паланци прими у састав Друштва; и да јој се одобри кредит од 10.000 динара;

ђ) по акту бр. 3871 усвојено мишљење и одлучено: да се на послато семе луцерке Пољопривредној Подружини у Лесковцу скине повука.

е) по акту бр. 3794 усвојено мишљење и одлучено: да се пише Пољопривредној Подружини да редуцира своју наруџбину.

IV.

Прочитан је реферат Подружинског инспектора бр. 36*2 по коме је одлучено: да се тражи од Министарства Пољопривреде и Вода сума од 400.000 динара из прихода Класне Лутрије на кредитирања Пољопривредних Подружина; да се изабере Одбор да изврши преглед целокупног стања имовине Друштвене у који да уђу чланови управе: г. г. Вића Радовановић, С. Партонић и Ал. Рашковић; и да је важена оставка Подружинског инспектора г. Драгише Лапчевића под данашњим, а дужност инспектора у будуће да отправља администратор „Тежака“ г. Душан Ћатић.

V.

За овим је одлучено: да се од Министарства Пољопривреде и Вода тражи позајмица у суми од 162.000 динара из фонда за набавку семена с тим, да се иста врати фонду кад је Друштво наплати од Министарства за 60.000 кпр. пшенице издате округу призренском за семе 1920. године.

За овим је седница закључена.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

Нови Сад: Пшеница бачка 79—80, 2—8 од сто 2 вагона закључена 362.50 понуда 360: бачка 78—80, паритет Сомбор, 2 вагона закључена 365; бачка 78—79, 2—3 од сто, 100 од 100 каса, тражња 355; српијанска 78—69, 2—3 од 100, паритет Београд, каса дупликат, понуда 340.

Раж бачка 72—73, 2—3 од сто 3 вагона закључена 300.

Јечам бачки 66-67, 2 вагона, закључен 300, банатски 64—65, 2 вагона закључен 290.

Овас бачки 5 вагона закључен 300, босански решетан понуда 282.50

Кукуруз бачки 2 вагона, закључен 285.

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 18—19 дин., преко 150 кгр. 19—19·50 дин., преко 180 кгр. 20 дин. Мршаве 19—20 динара — франко станица у Банату и Србији. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 22·50—23·50 дин., баниске и босанске полудебеле 19—20 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене су пале за 1000 круна. — Дебеле свиње продаване су по 21—23.000 круна, а меснате по 24—28.000 круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Месне свиње 10·50—11·50 кгр. живе мере. Заклане 13—14·50 кр. кгр. Данска и домаћа назимад пролазе више; цена 12·50—13 круна. Данске крмаче 7·50—9 килограм, холандске крмаче 11—12 кр. кгр. живе мере.

Маст и сланина: Америчка маст и сланина продире у све кутове наше земље, због своје ниске цене.

Београд: маст 32—33, сланина 26—28, суво месо 26—28, шунке димљене 50—52, салама 80—85 дин. кгр. на велико.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—13, средњи, 9·50, лиферантски 5—6 дин. кгр, жива мера по сајмовима. Овце 5—6 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 10—15, средњи 8—10, лиферантски 5—7 дин. килограм жива мера по сајмовима. Овце 4—6 дин. кгр. жива мера по станицама.

Беч: Цене су пале за 2000—4000 круна по килограму. Нотирани су: волови I врста 13.500—16.600, II врста 12—13.000, III врста 9—12·000, краве 10—14.000 круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Волови и јунице бољи 6·50—8·5, лошији 4·50—5; бикови и краве бољи 6·50—9, лошији 4·50—6 круна кгр. живе мере.

Живина и јаја.

Живина: Послови су око извоза живине врло слаби. Извезено је само пар вагона за Италију.

У Србији је цена 65 дин. пар, а у прекосавским крајевима 25 дин. килграм.

Јаја: Цене у земљи су скочиле. У Војводини се плаћа 1·30—1·40, у Хрватској 1·50, а у Србији 1·00—1·15 дин. комад.

У иностранству су цене скочиле. У Француској се плаћа 300 франака 1000 ком. У Швајцарској 60 шв. франака сандук. У Лондону је цена скочила на 11½ од 120 комада.

Воће и пиће.

Суве шљиве: Робе за извоз нема. Изгледи на нову берву врло су добри.

Вино: Цене винима у земљи непромењене. Изгледи на нову берву врло добри.

Уписујте се у Задругу.

СТЕЧАЈ

Министарству Пољопривреде и Вода потребна је за покретну школу за сеоске домаћице једна управитељица и једна помоћница.

Конкуренткиње треба да имају следеће услове:

1) Да се рођене или прирођене у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

2) Управитељица: да је свршила који семенар домаћичке школе или специјалну школу за учитељице домаћичке школе, у земљи или на страни, и да имају најмање 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

3) Помоћница: да је свршила најмање коју специјалну домаћичку школу, у земљи или на страни, и да има 2 године праксе у којој домаћичкој школи.

За управитељицу претпостављаће се старије особе и које боље познају живот на селу.

Стална плата је управитељици 1500--2000 динара месечно.

Стална плата је помоћници 800—1200 дин. месечно.

Молбе се имају поднети Министарству Пољопривреда и Вода, (Одељењу за Пољопривредну Наставу) до 10 августа 1023. г.

Уз молбу приложити.

1) Школску сведоџбу.
2) Уверење о проведеним годинама на пракси.
3) Крштеницу.
4) Уверење о владању.
5) Лекарско уверење о здравственом стању.
6) Назначити величину плате на коју се рефлектира.

Према поднетим квалификацијама Министарство ће одредити плате. Ближа обавештења и услови могу се видети у Министарству (Одељење за Пољопривредну Наставу).

Бр. 22673 из Оделења за Пољопривредну Наставу Министарства Пољопривреде и Вода, 10. јула 1923. год.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је већу количину тегли за конзервисање воћа и поврћа и чување меда са патент затвором с гумом и без гуме.

Цене су по комаду:

Стаклене:

од 1	литра	са	стакленим	поклопцем	и	гумом	16 дин.
од 2	„	„	„	„	„	„	25 „
од 3	„	„	„	„	„	„	32 „
од 4	„	„	„	„	„	„	40 „
од 1/2	„	„	металним	„	без	гуме	7 „
од 1	„	„	„	„	„	„	15 „

Од мајолика:

од 2	„	„	„	„	„	„	20 „

Са поруџбином треба похитати, јер је тражња истих велика. 1—3

Оглашујте у „Тежаку“

Једну гарнитуру вршаће машине са

ЛОКОМОБИЛОМ

од 8 коњских снага (само хода) у потпуно исправном стању продајем одмах. За цену и услове обратити се

Стевану Авакумовићу, земљ.
село Голубиње (Срем)

1—2

СЕМЕ ЗА РАСАДНИКЕ

МАГРИВЕ (Prunus mahaleb) **1 кгр. 30. Дин. лиферује одмах**, а сва остала семена за дивљачиће, шумско дрвеће, поврће и њивске усеве за јесење сејање лиферује доцније према ценовнику, који излази крајем августа:

Семенарска радња

Тима Владисављевић, Београд

Кнез Михајлова улица број 8. (у дворишту).

3—3

КОМАНДИТНО ДРУШТВО

А. ЂЕРАСИ и КОМП.

— БЕОГРАД —

ТЕЛЕФОН 672. КАНЦЕЛАРИЈА КРАЉ МИЛАНОВА 36.

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Државних Жељезница (пређе **Никола Фехер и Комп.**) има на стоваришту **ПАРНЕ ВРШАЋЕ ГАРНИТУРЕ** на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту **млинова**, једноставне и дупле, бензинске **моторе, жетелице, косачице, ваљавице, влачаре, тријере, крњаче, ручне и сточне вршалице.** 2—2

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 33. БЕОГРАД, 19 АВГУСТА 1923 године. Година L.

Сушење воћа и поврћа за домаће потребе

Производња воћа и поврћа у нас је обилна и по количини и по својој разноврсности. Преко лета, док велике количине воћа и поврћа стасавају за бербу, и поред велике потрошње има и великог претека, који често пута не може да се уновчи, те се или даје стоци или просто пропада. Преко зиме потрошња воћа и поврћа је недовољна и врло једнострана, јер се не припреми довољно разноврсне зимнице од тих намирница, онда, када их има највише и кад су оне најјевтиније.

Лето је време када и воћа и поврћа има у изобиљу како на дому, у домаћој градини, тако и на пијаци, па према томе и време када се може и најјевтиније припремити најразноврснија зимница. Тако се може губитак и расипање сувишка воћа и поврћа најбоље избећи, новац уштедити за набавку воћа и поврћа преко зиме и што је најглавније осигурати породици разноврснија исхрана, која потпуно одговара хигијенским погодбама храњења.

Има разних начина за припрему зимнице од воћа и поврћа, али ћемо се ми нарочито задржати на један, који је и врло прост и врло јевтино стаје, а то је сушење.

Воће и поврће може се сушити за домаће потребе или на *природној топлоти*, на сунцу или на *вештачкој* топлоти у сушницама. Буди како се сушење вршило треба увек имати на уму, да циљ сушења није само да се из воћа или поврћа истера сувишак воде, како би се осигурало што дуже и што боље његово чување, него још и да се осушеном воћу и поврћу очува његова свеколика хранљива вредност и што је могуће више његовог природног укуса и мириса. С друге опет стране такође ваља имати на уму да се сушењем не може ништа додати сировини, која се употребљава за сушење, другим речима да се од рђавог, трулог или поквареног воћа или поврћа не може сушењем направити здраво и добро. Каква је сировина, употребљена за сушење, таква ће бити и прерађевина, то јест осушени производ.

1. Сушење воћа и поврћа на сунцу.

Сушење воћа и поврћа на сунцу има две добре стране: једну, што се таквим начином сушења остварује економија у гориву и другу, што је при сушењу загоревање воћа и поврћа потпуно одстрањено. Кад се воће или поврће хоће да суши на сунцу треба да се разреди у кришкама полуткама или комаћу на обичној хартији, леси или платну и изложи сунчаној топлоти. За сушење воћа и поврћа на сунцу потребни су топли и сунчани дани и лаки поветарац. Једанпут или двапут дневно изложени производ треба преврнути или потрести на лесама да би се равномерно сушио. Ваља се постарати да се воће и поврће сачува од прашине — отуда га треба сушити мало даље од путева а тако исто и од кише, у случају рђавог времена. По заласку сунца и за време кише треба воће и поврће склонити под стрију, те да се не би овлажило.

Лесе за сушење воћа и поврћа на сунцу могу се правити од дрвета, као што су лесе за сушење (са укуцаним прућем) шљива само мањег обима, тако да их једно лице лако може дизати и премештати (од прилике 0.70—1.20 м. дужине, а 0.50—0.90 м. ширине) или пак од жица. Лесе треба издићи од земље и изложити према сунцу. Да се пак не би разни инсекти пели са земље на воће или поврће, добро је да се подупирачи или ножице леса потопе у суд с водом; инсекти који буду прилазили са земље падаће у воду и ту ће се давити. (сл. 1.)

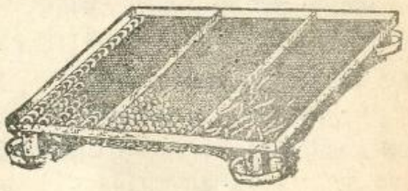

Сл. 1. — Леса од жица с ножицама потопљеним у суд с водом, да се не би инсекти пели на воће и поврће, које се на њој суши.

Да не би пак мушице и други инсекти који лете полагали своја јаја на изложено воће или поврће, треба га покрити каквим тулом или муселином.

За сушење воћа и поврћа на сунцу могу се имати и згодне направе које сваки пољопривредник може израдити. Таква је једна направа престављена на сл. 2. То је у ствари један рам ширине 0.45 м. а дужине 0.60 м.

(може се правити и већи према потреби као на сл. 3) намештен на ногарима дугачким 30 см. с преда, а 45—50 см. позади. Испод рама, на који се утврди стакло (прозор), а на 10 см. одстојања укују се по ногарима летвице, по којима ће се клизати једна леса са воћем или поврћем. Тако ће воће или поврће с једне стране бити добро изложено сунцу и кроз окно прозорско топлота ће га добро загревати, а с друге стране биће осигурано и довољно кружење ваздуха, јер између прозора и воћа, односно поврћа постојаће слободан простор од 3—4 см. висине. Свуда унаоколо и с доње стране лесе, (осим тамо где се леса увлачи и извлачи) уковати танко платно, да би се сачувало воће и поврће од прашине и инсеката. С преда пак где се леса увлачи, уковати платно само с горње стране, па га пустити да виси, да би се по потреби могло подизати. Да би било затегнуто, приковати га на доњем крају за танку дашчицу.

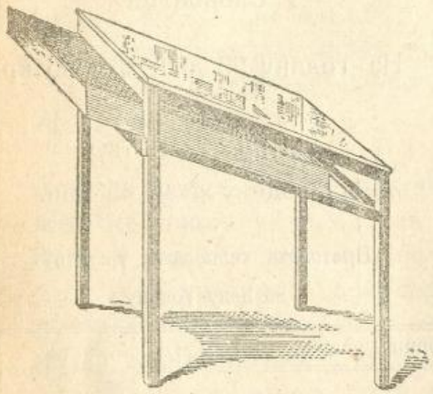

Сл. 2. — Направа са прозором и лесом испод њега за сушење воћа и поврћа на сунцу.

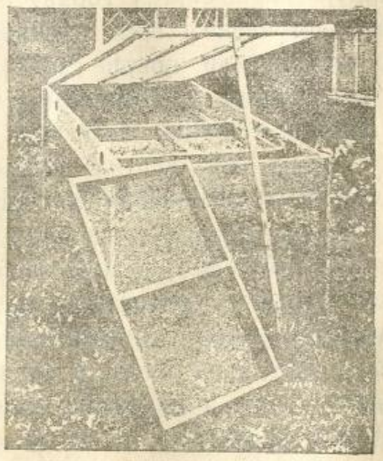

Сл. 3. — Направа са прозором за сушење воћа и поврћа на сунцу.

За исти циљ може корисно послужити и направа, престављена на сл. 4. Она потсећа јако на прозоре употребљење за прављење

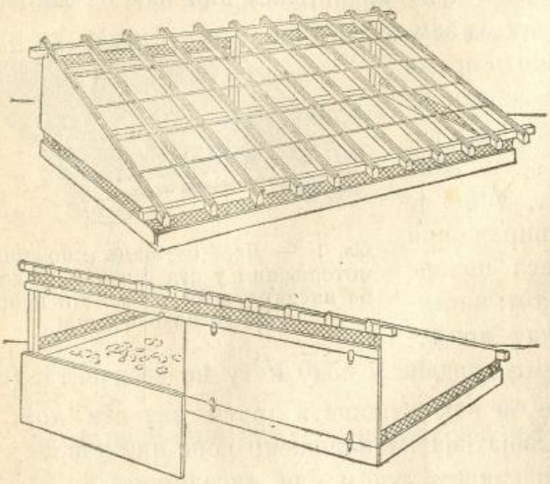

Сл. 4. — Направа са косо намештеним прозорима за сушење воћа и поврћа на сунцу.

топлих леја. Тамо, где се производи рано поврће, могу рамови са прозорима који су служили за ту сврху, послужити врло корисно и за сушење воћа и поврћа на сунцу. Само треба направити при дну отворе укивањем жичаног платна у једном танком појасу (као што је то престављено на сл. 4) да би се осигурало с једне стране кружење ваздуха, а с друге стране да би се спречио улазак инсеката. Ако се нема таквих рамова, онда се може направити један (или више) мањих димензија искључиво за потребу сушења воћа и поврћа.

2. Сушење воћа и поврћа вештачком топлотом.

Кад није могуће искористити природну топлоту за сушење воћа и поврћа, онда треба прибећи вештачкој топлоти.

Сушење воћа и поврћа вештачком топлотом има ту добру страну да траје много краће време и да воће и поврће није или је мање изложено за време сушења нападу разних инсеката прашине и т. д. али употребом вештачке топлоте сушење и скупље стаје и изложено је, ако се на то довољна пажња не обрати, и загоревању.

Има врло великих број направа за сушење воћа и поврћа вештачком топлотом. Оне се могу поделити у две групе према томе да ли се хоће за сушење искористити топлота од шпарета или какве пећи, у којој се ватра одржава за друге потребе или ће се пак засебна пећ, па према том и ватра употребити искључиво за сушење воћа и поврћа.

1. *Направе за сушење воћа и поврћа на кухинском шпарету или пећи.* За сушење малих количина воћа и поврћа могу се употребити и обични тањири (сл. 5). Остаци од воћа и поврћа који притекну преко дневне употребе могу се на тај начин најбоље употребити. Тањири ће запремати мало места на шпарету, те се остали послови кување јела, могу на њему без икакве сметње вршити. И сама рерна, ако није заузета, може се за тај пиљ врло добро искористити. У овом случају врата на рерни треба оставити отворена, да би се сушење воћа и поврћа могло лакше контролисати и ваздух унутра кружити. Да би се боље искористила рерна и већа количина воћа и поврћа сместила, може се направити, — понајбоље од жица — и један мали стелаж, који се цео увуче у рерну. (сл. 6). По полицама се онда разреди воће и поврће, те се онда оно под повољним погодбама и брзо може исушити.

Сл. 5. — Тањири за сушење воћа и поврћа на кухињском шпарету (1. кромпир 2. шаргарепа 3. јабуке)

У место тањира може се направити и једина проста направа, која ће висити над шпаретом или над пећи, која се загрева (сл. 7 и 8) тако да воће и поврће на њој искоришћава топлоту, која зрачи од пећи. Нарочито је згодна оваква једна направа са већим бројем леса од галванисане жице, кад виси о какву гредицу, која се може покретати, јер се онда, кад ватра у шпарету не гори, може и померити десно или лево. (сл. 8). Величина и направа и број леса на њој праве се према количини воћа и поврћа, које се има осушити и према величини шпарета.

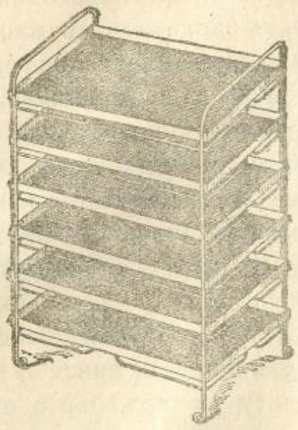

Сл. 6. — Стелаж од жичаног платна који се може унети у рерну или ставити на шпарет за сушење воћа и поврћа.

Најзад у место оваквих направа може се наградити и једна мала сушница која је с доње стране отворена, односно затворена са дном од жичаног платна, тако да се само намести на крај шпарета, како би се топлотом овога сушило у њој распоређено воће и поврће (сл. 9). Таква једна мала сушница која би могла бити висока и до 90 см., широка 40 см. а дугачка 60 см. прави се од дрвета а лесе су од жичаног платна са дрвеним оквирима.

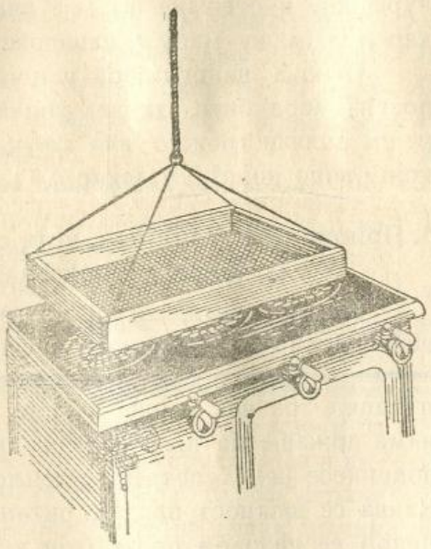

Сл. 7. — Леса, обешена над шпаретом за сушење воћа и поврћа.

2. *Мале сушнице за сушење воћа и поврћа.* Кад се имају мало веће количине воћа и поврћа сушити за домаће потребе или пак кад у кући нема удобних пећи или шпарета, да би се њихова топлота могла искористити, сушење се може вршити помоћу малих за то нарочито направљених сушница.

Сушење у затвореним сушницама има ту добру страну што траје врло кратко време, много краће него на који други начин — јер се ту произведена топлота употребљава само за један главни посао — сушење, — и што је производ који се суши (воће и поврће) затворено, те према томе није изложено ни утицају рђавог времена ни прашине ни инсеката па ни кухињских мириса. Међутим сушење у сушницама релативно скупо кошта, јер треба купити или подићи сушницу, а поред тога треба и извесну количину горива утрошити и то много већу него тамо, где се гориво употребљава за друге послове, а сушење узгред обавља.

Таква једна сушница престављена је на сл. 10. Она се састоји из једног доњег дела који служи као огњиште за произвођење топлоте и једног горњег дела у коме су распоређене лесе с воћем или поврћем. Пећ је на-

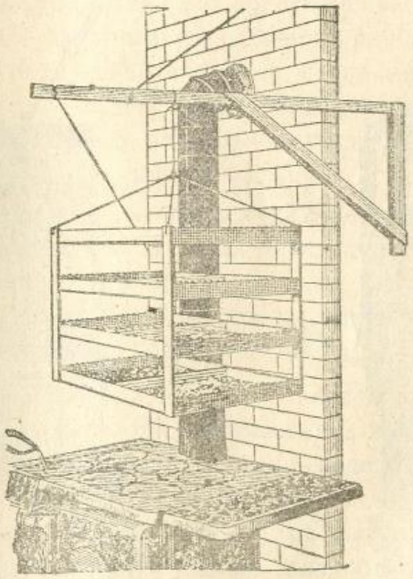

Сл 8. — Већи број повезаних леса за сушење воћа и поврћа обешених о греду, која се покреће.

прављена на своду и над њом као и са стране има доста слободног простора, тако да ваздух који улази кроз отворе на доњем делу дозазећи у додир са загрејаном пећи одлази загрејан у сушилиште. Пећ треба блатом облепити изнутра да се топлота не би губила у великој мери кроз бочне дуварове. Таку једну сушницу може да направи и сваки наш бравар.

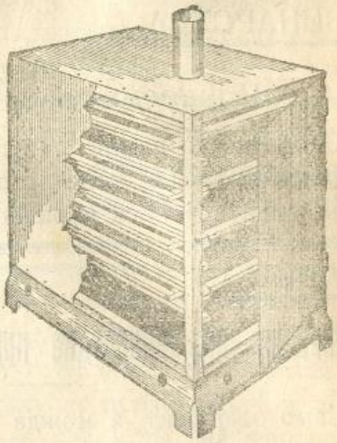

Сл. 9. — Сушница воћа и поврћа без пећи за загревање.

Има и готових малих сушница, (сл. 11 и 12) које се могу набавити са стране, — преко Српског Пољопривредног Друштва најбоље, — а које коштају око 500 д. па на више.

Најзад и обичне зидане сушнице за сушење шљива могу се искористити и за сушење воћа и поврћа за домаће потребе.

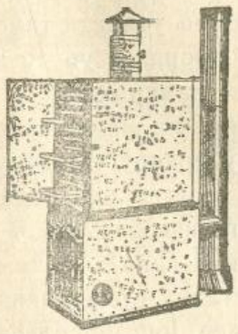

Сл. 10 — Мала сушница за сушење воћа и поврћа.

Тамо где се појави већи број домаћица, које желе да спреме зимницу од воћа и поврћа најбоље је да се удруже, па да заједнички набаве мале сушнице, и др. потребан материјал, или пак да подигну једну већу сушницу за заједничке потребе. Сушење воћа и поврћа

стаће их онда и много јевтиније, и цео се посао може обавити под много савршенијим техничким погодбама.

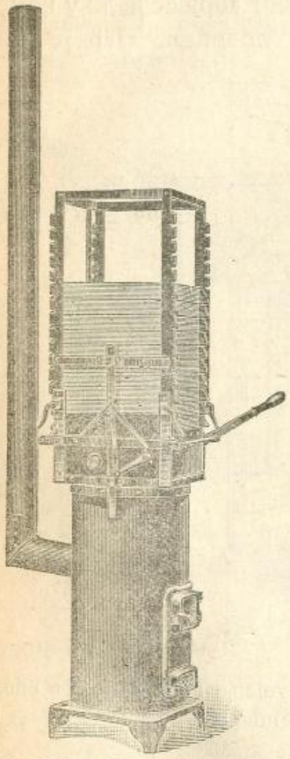

Сл. 11. — Мала сушница намештена на собну пећ.

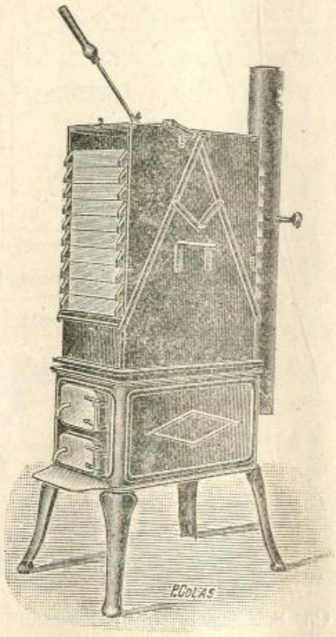

Сл. 12. — Мала сушница са пећи од ливеног гвожђа за сушење воћа и поврћа. (Вермолер)

ИЗ ВИНАРСТВА.

Припрема винског посуђа.

Скоро сваке године „Тежак“ скреће пажњу виноградарима на утицај винског посуђа, на каквоћу и одржавање вина и доноси корисне поуке о припремама посуђа, како би се многе мане и недостаци вина могли отклонити. Међутим и поред свега тога наша вина пате много од рђавог и рђаво припремљеног посуђа што значи да те поуке нису још довољно продрле у масу наших виноградара. Како се са свију крајева наше простране отаџбине јавља да ће берба грожђа у овој години бити обилна и како у исто време постоје а доста велике тешкоће у продаји вина, сада пре него икада треба учинити све што се може да се од добијеног грожђа изради што боље и што исправније вино. Да би допринели колико толико да се и постигне тај циљ, а с обзиром на велику важност посуђа у данашњем винарству, желимо нашим читаоцима опет да пружимо неколико корисних поука и савета о припреми винског посуђа, те да их, ако то раније нису чинили, бар о овој берби примене.

Доиста, немогуће је добити добра вина ако материјал који служи за бербу, пренос и прераду грожђа не буде беспрекорне чистоте и ако бурад у којима превире, претаче, преноси или се одржава вино не буду савршено чиста, здрава и без икаквог страног мириса. Ту истину сваки виноградар при справљању вина треба да има на уму, а нарочито сада, када се због стране конкуренције и отежане продаје вина пази на сваку, па макар и најмању ману и неисправност.

Пажња виноградара у погледу припреме винског посуђа мора бити, дакле, управљена и на материјал с којим долази грожђе или кљук у додир и на бурад, са којом вино долази у додир.

1. Припрема материјала, који служи за бербу, пренос и прераду грожђа или кљука.

Сви предмети, са којима грожђе, односно кљук долази у додир као котарице, путуње, шавољи, качице, му-

ПОДЛИСТАК

Повећање пољопривредне производње у Француској

Само овај факт, а можда и вероватност да домаћа производња хлебних плодова неће бити довољна за подмирење потреба у земљи, нагонили су француску владу да употреби сву енергију и сва сресства која јој стоје на расположењу, да се слични незадовољавајући резултати у будуће спрече. При томе се мора узети у обзир колику важну улогу има у Француској хлеб у погледу народне исхране и колико би тешко било утицати тамо да се укус и потребе француских потрошача упуте и пренесу на коју другу врсту животних намирница.

Ови физиолошки обзири, без обзира на национално економске интересе, приморавају сваку француску владу па ма каквог политички партијског састава она била, да питању повећања пољопривредне производње поклања највећу пажњу. Како она то чини и како она том приликом налази помоћи код свих осталих прлитичких странака, може само служити за пример. Још у пролеће ове године израдила је она један план који је врло сличан са планом службе за помоћ немачкој пољопривреди. Велика пажња се полаже на просвећивање сељачке популације па чак и оне која је у најудаљенијим крајевима државе; на просвећивање које нарочито треба да допринесе јачој употреби и примени вештачках ђубрива. Каква се важност придаје питању о ђубривима и са коликом се пажњом прати баш у том погледу развиће у Немачкој, јасно се огледа у француској стручној и дневној штампи. Тако се данас парламент бави једним предлогом који је поднет иницијативом социјалиста и којим се тражи да се узме јаче у обзир Хаберов начин за вештачку производњу азота и његових ђубрива. Једна досадашња фабрика барута у Јужној Француској треба у овом смислу нарочито за овај циљ да се преудеси и у неку врсту задругарског предузећа претвори, у коме би пољопривредни произвођачи меродавно узели учешћа чиме би се добила позитивна сигурност за прођу довољних количина азотних ђубрива.

Слично интензивну пропаганду врши влада и у погледу јаче употребе пољопривредних справа и машина, при чему чине велике услуге многобројне изложбе које се приређују у свима крајевима државе. Даље, данашњи француски министар пољопривреде полаже велику вредност и на то, да се међу пољопривредницима отпочне са што јачим искоришћавањем електричне снаге. Влада је ставила на расположење кредите у износу од скоро

љаче, цеднице и т. д. треба да су пре бербе добро очишћени изрибани и опрани. На свима овим предметима, ако су остали после употребе нечисти, могу се наћи многе клице разних винских болести: цикнулости, превртљивости тегљивости и т. д., па се отуда и у винско посуђе унети. Све те клице лакше је увек уништити на поменутим предметима него ли у вину, кад се ово њима већ зарази. Рибање и прање ових предмета ваља извршити најпре четком и водом, па потом врућим раствором соде, који ће се справити у размери 1 кгр. соде на 10 литара вруће воде. После тог рибања све те предмете треба поново чистом водом добро испрати, дотле док сваки траг од поменутог раствора не буде ишчезао.

Ако напред поменути предмети имају мирис на киселину неће бити згорег да се рибања и чишћење изврши са раствором калцијум бисулфита од који се справља од 1 литра те течности од 11° и 10 литара воде. Калцијум бисулфит у течности може се набавити у дрогерији.

2. Припрема нових бачава и буради.

Клице винских болести и разни непријатни мириси преносе се и са судова, у којима шира превире или се вино чува. Отуда и судови, у које се прихваћа кљук или вино треба да су ваљано очишћени и припремљени.

Могу се имати за потребу справљања и чувања вина нови или стари судови. Начин припреме за једну и другу врсту судова није исти, те ћемо о припреми сваке врсте понаособ говорити.

Нова бурад праве се од храстовог, кестеновог или дудовог дрвета. Ваља увек претпостављати бурад од п ве две врсте дрвета, јер је дудово дрво врло порозно и није погодно за потребе винарства.

Буди од које врсте дрвета била саграђена, нова бурад садрже у себи, односно у дрвету, од кога су направљена извесне миришљаве и друге опоре материје, које могу прећи у вино и саопштити му непријатан мирис. Такво посуђе пре употребе треба припремити.

Миришљаве и др. материје из дрвета на новом бурету најбоље се извлаче запаривањем воденом паром — док чиста вода из бурета не потече. Ако се на имању има казан за производњу водене паре, онда треба применити ту методу припреме, па потом опрати буре са раствором у коме има 2% винске киселине.

Међутим, како се само на великим имањима може наћи казан за производњу водене паре, па према томе и применити тај начин припреме, то тамо, где се водена пара не може лако произвести, треба прибећи другим средствима, од која ћемо побројати ова:

1. Усути у ново буре на сваки хектолитар садржине по 10 литара раствора, направљеног од 25 грама сумпорне киселине и 1 литра хладне воде. Усути раствор у бурету оставити 24 часова, но с тим да се буре често са њиме протреса. Кад се тај раствор из бурета избаци, треба буре испрати најпре хладном водом, па онда кључалом водом и опет хладном, да би се сваки траг од сумпорне киселине уклонио.

Раствор од сумпорне киселине справиће се на тај начин што ће се одмерена количина воде сипати у суд (дрвен) па ће се затим у ту воду и у малим количинама полагано сипати одмерена количина сумпорне киселине, мешајући при том непрестано, да би се киселина што боље измешала с водом. Тако је потребно радити, а не обратно — јер, ако се сипа вода у сумпорну киселину онда ће сумпорна киселина одскакати из воде и упљускати по лицу онога, који справља раствор, а сумпорна киселина нагриза кожу и може проузроковати ране по лицу.

две милијарде за подизање електричне мреже као и за обуку сељачке популације да се њом користе. Па и питање пољопривредних радника третира се од стране са достојном пажњом Ово питање је на сваки начин постало нарочито акутно из разлога, што и француска пољопривреда сад после рата трпи услед напуштања села од стране пољопривредних радника и њиховог бежања у градове. Како индустрија, тако су, што је чудновато, и разне француске жељезничке власти за једно извесно време одмамљивали многобројне раднике са пољопривредних предузећа, стављајући им у изглед привидно већу награду. Као сресто против овога, што је у осталом било праћено знатним успехом, пољопривредни радници су се постарали за јаче нормирање социјалне наднице. Бољим положајем ожењених радника и породичних оцева постигли су да бар ове радничке слојеве понова јаче привежу за стара радничка места. Влада са своје стране пак ради у томе правцу, да поправљањем услова пољопривредног рада што више умањи појаву бежања са села; један законски пројект, којим се жели да се осигурање у несрећним случајевима распростре и на пољопривредне раднике, већ је израђен. Најзад, предвиђене су и знатне олакшице и попусти за пољопривредне производе у погледу разних тарифа. Исто тако у овај француски пољопривредни програм долази и установљене пољопривредних комора. Од године 1848., кад се овај предлог први пут чуо, француски парламенти и стручњаци водили су жестоку кампању око за и против установљења пољопривредних комора, не дошавши до какве крајње одлуке. У ово време пак пред Сенатом је један пројекат, који буквално за сваки департман предвиђа по једну пољопривредну комору; у случају потребе, т. ј. ако има једноставних привредних срезова, могу се више пољопривредних комора слити у једну. Право бирања даје се пољопривредним подузетницима сваке економске величине и моћи, а тако исто и сталним радницима, док се несталним, путујућим и сезонским радницима то право не даје. Да ли ће закон продрети или не тешко је рећи због несагласности многобројних интересаната као и већ постојећих пољопривредних установа.

Узевши пак све укупно у обзир добија се лако утисак да развијањем послератне пољопривреде у Француској руководи једна влада која је потпуно свесна свога циља, која има уверења и пуна је топлих симпатија у погледу подизања пољопривредничког сталежа и његове пољопривредне производње. И при томе она наилази на потпору највећег дела народа, који је у њој увидео основни значај здраве и продуктивне пољопривреде. Т.

2. За буре од 200 литра садржине могу се употребити и овај раствори:

1. Кухињска со 0.500—1 кгр.
воде 10—20 литра;

Овај се раствор примењује у кључалом стању. Пошто се бурад с њиме добро истумбају, док се раствор не расхлади испирају се у неколико махова чистом водом.

3. Где се нема парног казана може се запаривање извршити и на овај начин: унети у суд, буре, бачву или кацу негашеног креча 2—3 кгр. на 1000 литара садржине и овај прелити са по 2 литра воде на сваки килограм креча, па онда суд затворити. Пара, која ће се развити гашењем креча замениће донекле водену пару. Пошто се угашени креч расхлади опрати дуварове суда добијеним кречним млеком, па потом суд добро испрати чистом водом.

4. Напунити суд чистом водом, па је оставити у њему неколико (7—8) дана. Да се вода не би усмрдела и саопштила вину непријатан мирис, треба је мењати у толико чешће у колико је време топлије или пак додати води 50 грама калцијум бисулфита на 100 китара воде. Воду потом избацити и суд понова испрати чистом водом.

Сви напред поменути начини припреме нових буради су добри, само кад се примене као што треба. Може се према томе буди који од њих изабрати.

Припремљену нову бурад на један од буди који напред наведених начина, кад се последњи пут исперу чистом водом, треба оцедити и док су још влажна сумпорисати.

2 Здрава стара бурад.

Кад се једно здраво старо буре испразни, то јест кад се вино из њега изручи, потребно је да се очисти помоћу ланца, (нарочито на коме има оштрих чекиња или гушчија пера) и воде, те да би се са дуварова скинуле наслагане соли од винске киселине (вински камен, стреш). Ове соли је потребно скинути, јер се у њима, а нарочито иза њих налазе скривене многе клице винских болести које ће се онда лакше дохватити и уништити закађивањем сумпором. Закађивање сумпором врши се сумпорном пантљиком од 2—3 см. дужина на 1 хектолитар садржине.

Код веће бачве или каце скидање винског камена са дуга врши се рибањем руком и четком. Код оваквих судова закађивање врши се сагоревањем шипака од сумпора рачунајући 0.5 кгр. сумпора на 5.000 литра садржине.

У место ланца и ако је слој винског камена јако прионуо за дуге, може се узети кључали раствор соде 500 грама на 10 литра. Пошто се такав раствор проспе, буре добро испрати чистом водом и закадити.

Најзад ако буре није давно употребљавано треба га прво помирисати. Ако је здраво и не показује никакав мирис, треба га најпре напојити, то јест напунити водом и оставити ту воду да у њему престоји 24 до 48 часова. Затим ту воду избацити па буре испрати раствором од калцијум бисулфита ($1^1/_2$ литар на 10 литара воде за 2 хл. садржине) или раствором калијум метабисулфита (250 грама на 10 литара воде за 2 хл. садржине), затим бурад добро испрати чистом водом оцедити и закадити.

Очишћена и закађена бурад или бачве кад се добро затворе чувају се у добром стању, јер сумпорни гас (диоксид) који се налази у њима спречава развиће сваке рђаве клице болести или буђи. Али закађивање треба обнављати сваких три или четири месеца, те да би се тако заменио први сумпорни гас, који из винског суда постепено ишчезава.

Бачве, каце (затворене) или бурад, која су раније сумпорисана пре употребе опрати чистом водом, да се вину не би саопштио укус на сумпор. Нарочито бачве у које се прихваћа кљук не треба да имају трагова од сумпорног гаса, који омета превирање шире.

Каце по рибању и испирању добро је пред бербу и опалити изнутра на овај начин. Узети 3—4 лит. шпиритуса (чист, а не за гориво) или врло љуте ракије комовице за кацу од 40—50 хектолитра садржине, па једним делом испљускати, помоћу једног тигања дуварове каце изнутра а други део запалити у тигању и опет бацити на дуге. Пламен ће наједанпут обузети целу кацу изнутра, али ће се, чим шпиритуса нестане, утулити. Ватром ће се уништити разне шкодљиве клице на дугама, те се после тога кљук може у кацу усипати.

(Наставиће се).

Белешке

Да коза да више и бољег млека. Коза ће давати свагда и већу количину и боље млеко ако се нарочито што боље буде неговала. Та нега састоји се по D. L. Bakker-у у ових пет тачака:

1. *Начин муже.* — Још за рана са козом треба поступати благо, иначе се она узјогуни и даје много мање млека;

2. *Стаја.* — Стаја за козу треба да је довољно пространа, те да би се она могла кретати и лако испружити. Под стаје треба да је по могућству непропустљив; ако то није могуће мење се простирка, која упија мокраћу и лако из стаје износи.

Простирка треба да је обилна и сува не само у интересу козе, која тада радо леже него и због млека, које лако прима непријатне мирисе.

Стаја треба да је добро осветљена и проветрена, без промаје и довољно топла.

Зидови треба да су глатки без пукотина, те да би се лако и чистили; на њима не треба да има јексера и других шиљака, где би се коза могла ранити.

Приступ јаслима треба да је кози згодан и око њих да има довољно простора како би се коза могла слободно кретати.

3. *Бављење козе ван стаје.* — Кад је време на пољу повољно и топло коза треба да се бави на чистом ваздуху. Кишно време јој шкоди те је при крају октобра већ треба повући из поља у стају. На против у почетку

пролећа топли сунчани дани на њу повољно утичу. Ако се мора привезати за конопац, не треба јој око врата метати обруч од гвожђа или ланца.

4. *Нега коже.* Кожу козе треба добро одржавати, чистити, па и прати у згодно време. Коза неће имати непријатан мирис једино ако се чисто буде одржавала.

5. *Нега папака.* — Папке на ногама козе треба одржавати у чистом стању и обрезивати; иначе кад се рђаво одржавају и израсту дуги могу да шкоде кози и да неповољно утичу на производњу млека, а поред тога отежавају и кретање козе а и деформишу удове.

——

Да овас да већи принос. Овас код нас обично даје недовољне приносе, јер се и с пролећа сеје, те га и суша доцније омете, и не обрати се довољно пажња на обраду земље, на којој се он гаји.

Избор семена од овса много може да допринесе да се добије већи принос од те биљке. Нема сумње да ће најкрупније и најтеже семе дати свагда и највеће приносе.

Добро је, да се спремљено семе за сејање потопи у какав суд с водом, јер ће се на тај начин лако одвојити лакша зрна од тежих зрна, која једино и треба употребити за сејање. Само тим подвајањем семена, потапањем у воду и употребом тежег семена за сејање може се добити преко 20% више жетве.

——

Услед чега се мед ушећери и како се то може избећи. Држи се да се мед ушећери услед тога што је био побран пре него што је потпуно сазрео, то јест што су оквири истресени пре него што је саће било потпуно затворено. Такав мед је у стању и да ври и увек се рђаво чува.

С друге опет стране добро је да мед пробави за 15 дана најмање у отвореном суду, те да би испарио сувишак воде, коју садржи. То се може најбоље постићи ако се мед остави у топлом и сувом локалу, првенствено на тавану. Како мед упија влагу то га не треба држати на влажним местима, у подруму, на пример.

Кад се мед ушећери најбоље је да се истопи на тај начин што ће се тегла с медом унети у суд с водом, који се топлотом од ватре загрева. Држати тако мед што дуже, но пазити да вода не прекључа. Тако лечен мед остави се на сувом и топлом месту, у отвореном суду, који се после 15 дана затвара.

ГЛАСНИК.

Пријава за предавање о сла и Српског Пољопривредног Друштва. У свом програму рада за ову годину Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва ставио је себи у задатак, да ове године приреди једно поучно предавање из пољопривредне области о друштвеној слави св. Краљу Милутину 30. октобра по старом (12. новембра по новом) календару. Предавање ће се одржати у дому Друштвеном у Београду. Тему предавања од поднетих изабраће Управни Одбор.

Друштво овим позива лица, која би желела одржати овакво предавање, да се са својом темом пријаве Друштву најдаље до 15. октобра тек. г. О извршеном избору пријављене теме, предавач ће се благовремено известити.

Бр. 5274. Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва 18. августа 1923. год. у Београду.

——

Вожња у пола цене за свечаности Привредника. Господин Министар Саобраћаја решењем својим М С. Бр. 24068 од 27-7. 1923. г. и Бродарски Синдикат С. Х. С. расписом Бр. 570 од 4-8. 1923. год. одобрио је повластицу за путовање у пола цене на државним жељезницама и паробродима свима посетиоцима на прослави 25 говишњице Привредника.

Целе карте узете за одлазак важиће и за повратак, ако учесници прославе потврдом издатом од стране Приређивачког Одбора докажу да су на прослави учествовали.

——

Сви Привредникови питомци и пријатељи треба да су 9. септембра у Београду на величанственој прослави Привредникове двадесетпетогодишњице, којој ће присуствовати и Његово Величанство наш Краљ високи покровитељ Привредника.

То је први Придредников збор, треба да дођете дакле сви, сва наша омладина и сви пријатељи омладине, да се видимо и упознамо, да се избројимо, да уједно утврдимо како ћемо унапред још боље.

За пут на прославу и за повратак дозволио је господин Министар Саобраћаја учесницима ове прославе повластицу у пола цене на државним жељезницама. Та повластица вреди 8 дана од 4. до 11. септембра.

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупио

Један стари сељак

——

Штетним трошењем и корисни предмети постају штетни.

——

Што боље стоку узнегујеш и храниш, више ћеш помусти.

——

Што земљу боље узнегујеш и урадиш, више ћеш пожети.

——

Што раније овас посејеш, богатија ће ти жетва бити.

Записник

XVII. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 11. маја 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Љуба Јовановић, Вића Т. Радовановић, Павле Петковић. Александар Рашковић. Душан Ћатић и Драгутин Спремић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице.

II.

Прочитан је записник Конференције Секције држане на дан

22. априла 1923. г. Управни Одбор је усвојио овај записник и одлучио: да се поред расписаних стечајева препоручи секцијама да размисле и предложе, да се за напредније начине рада установе у извесним крајевима на приватним имањима сељачка угледна добра, којима би Друштво ради уношења нових култура и савременијих начина рада, давало бесплатно семе, справе и потребна упуства.

III.

Прочитана су и усвојена мишљења Набављачког Одбора и то:

а) по акту бр. 3844. — усвојено мишљење и одлучено: да се набави 100 ком. маказа за шишање оваца и 100 пари откива за косе;

б) по акту бр. 3028. — усвојено мишљење Набављачког Одбора и одлучено: да се од понуђача откупи 1 вагон плава камена са гарантном чистоћом 98—99%;

IV.

Прочитана је понуда бр. 3374 за откуп клишета по приложеној мустри и рачуну. Управни Одбор одлучио је: да се клишета откупе и исплате по рачуну коштања 1056 динара.

V.

По понуди бр. 3841 за откуп извесног броја примерака књиге „Шумарство“, Управни Одбор одлучио је: да се откупи 500 примерака ове књиге по означеној цени у понуди ради распродаје.

VI.

Прочитана су мишљења Подружинског инспектора и то:

а) по акту бр. 3829 Пољопривредна Подружине у Приштини одлучено: да се изложба приреди 21., 22. и 23. септембра т. г. да члан управе г. А. Рашковић изради програм изложбе и да га достави Подружини, која ће га усвојити и према приликама допунити;

б) по акту бр. 3797 одлучено: да се плугови пошаљу Подружини у Чачки са којима одужити Подружину у Трстенику, кад чачанска Подружина потврди пријем плугова, и одужити Подружину са 400 динара са којом је сумом погрешно задужена са 25 ком. воћ. маказа;

в) по акту бр. 5966 усвојено мишљење и одлучено: да се Пољопривредној Подружини у Голупцу одобри кредит у суми од 1000 динара.

VII.

Прочитана су саопштења:

а) по молби бр. 3683 економа друштвеног о продужењу осуства, Управни Одбор одлучио је: да му се осуство продужи до краја маја 1823 г.

б) позив бр. 4024. Народне Банке да Друштво прими одобрених јој 10.000 дин. добровољног прилога за приређивање изложаба. Примљено знању с благодарношћу;

в) изјава биагодарности бр. 3676 г. Александра Стебута проф. Универзитета на избор за почасног члана. Примљено знању;

г) оставка бр. 3647 члана управе г. Алексе Љ. Поповића због службених и својих послова. Одлучено да се уважи оставка г. Поповићу и да се позове по реду члан са највећим бројем гласова са годишњег збора;

д) Извештиј бр. 3837 о програму међународне пољопривредне екскурзије у Чехословачкој. Примљено знању;

ђ) писмо бр. 3756 и извештај 38 3 члана управе г. Виће Радовановића о одласку свом у село Влашку ради присуствовања отварању школе за сеоске домаћице. Примљено знању и одлучено: да се исплате трошкови по рачуну.

е) извештај бр. 3894 члана управе г. Ћатића који је одвео младиће упућене на праксу у Чехословачку. Примљен је извештај знању и одлучено: да се г. Ћатићу накнади сума од 480 динара, колико је због скупоће, више утрошио од одређеног му кредита;

ж) писмо бр. 398 г. Александра Стебута почасног члана друштвеног којим бесплатно уступа Друштву 5 примерака књиге сног издања: Типови земаља Шумадије. Примљено знању са изјавом благодарношћу.

За овим је седница закључена.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је већу количину тегли за конзервисање воћа и поврћа и чување меда са патент затвором с гумом и без гуме.

Цене су по комаду:

Стаклене:

од 1	литра	са	стакленим	поклопцем	и	гумом	16 дин.
од 2	„	„	„	„	„	„	25 „
од 3	„	„	„	„	„	„	32 „
од 4	„	„	„	„	„	„	40 „
од ½	„	„	металним	„	без	гуме	7 „
од 1	„	„	„	„	„	„	15 „

Од мајолика:

од 2	„	„	„	„	„	„	20 „

Са поруџбином треба похитати, јер је тражња истих велика. 2—3

——

Српско Пољопривредно Друштво добило је и продаје:

Оригин. франц. прскал. „Верморел“ по	650	дин. ком.
Челичне четке за скидање старе коре и махов. по	20	„ „
Сечке за репу и бундеве . . . . . „	600	„ „
Врстачке Сакове сејалице од 11 реди . „	4000	„ „
„ „ „ „ 13 „ . „	4500	„ „
Бајерово-немачко сириште (флаша од 1/2 к.) „	30	„ „
„ „ „ „ „ 1 к.) „	55	„ „
Азбест-филтре за вино (од 30 л) . . . „	1000	„ „
Стаклене врањеве за превирање . . . „	150	„ „
Желатин за бистрење вина . . . . . „	120	„ кгр.
Азбест за филтрирање вина . . . . . „	100	„ „
Рибљу бешику за бистрење . . . . . „	2	„ грам.
Резервне федере за маказе . . . . . „	5	„ ком.
Семе репе-угарњаче . . . . . „	10	„ кгр.
Сумпор у шипкама . . . . . „	0.50	„ ком.
Семе проса . . . . . „	7	„ кгр.

Уписујте се у Задругу.

Једну гарнитуру вршаће машине са

ЛОКОМОБИЛОМ

од 8 коњских снага (само хода) у потпуно исправном стању продајем одмах. За цену и услове обратити се

Стевану Авакумовићу, земљ.

2—2 село Голубиње (Срем)

Оглашујте у „Тежаку“

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић || Одговорни уредник, Д-р В. М. Стојковић

Број 34. БЕОГРАД, 26 АВГУСТА 1923 године. Година L.

Дечији Пољопривредни Клуб у Црквенцу (код Свилајнца).

Жељом Српског Пољопривредног Друшта, основан је 20. октомбра 1920 год. у селу Црквенцу среза ресавског „Дечји Пољопривредни Клуб“.

Исти је основан иницијативом тадањег држав. среског економа г. Милоша Николића.

За кратко време клуб је показао необично леп напредак и развио вољу код деце, која су се свесрдно окупила око свога вође тадањег народног учитеља осн. школе у Црквенцу г. Николе Костића.

После одласка г. Костића из Црквенца, предузео је вођство Клуба г. Богомир Милосављевић, свршени ђак Винодељско-воћарске школе у Букову, а сада економ на свом имању, — који је такође са највећом вољом и енергијом предузео даљи рад као вођа клуба.

Чланови Дечјег пољопривредног клуба у Црквеницу са својим вођом.

Од дана оснивања клуба деца — чланови, посветили су се свима напредним радовима пољске привреде а највише гајењу кукуруза.

У првој години било је 18 чланова, од којих су се сваке године због старости неки исписивали, а на њихова места долазила су друга млађа деца, — те их у овој години има преко двадесет.

У таку прошле године, сваки је члан клуба гајио по 5 — 10 ари кукуруза а њихов успех био је веома осетан, те је послужио као пример осталим грађанима у селу. Услед тога, сељани овај дечији покрет гледају са великом надом за што рационалније подизање пољске привреде.

За постигнут успех прошле године у гајењу кукуруза, нарочито американским начином, награђено је дванајест чланова.

Награде су им издате у току пролећа ове године у воћарским маказама, калемарским ножевима и пољопривредним календарима у укупној вредности око 400 — динара.

Наг аде су издате у присуству тадањег среског економа г. Стојана Богића, такође агилног помагача на подизању ових клубова, који је сам извршно фотографисање.

У овој години чланови клуба, посветили су више пажње нези страних усева а нису изостали и са негом кукуруза.

О значају и оснивању Дечијих Пољопривредних Клубова, писано је више пута у „Тежаку“ али и овом приликом, скрећем пажњу у првом реду државним среским економима, као првим пијонерима пољске привреде, да се и на даље заузимају на подизању оваквих клубова, — јер ће на овај начин брзо образовати и подићи сељачку младеж за рационалну пољску привреду.

Нарочито сретски економи, народни учитељи и свештеници у границама Јужне Србије, требали би да посвете што већу пажњу оснивању „Дечијих Пољоприв-

редних Клубова“, — јер ће се прикупљањем деце поред рада у пољској привреди, и њихова национална свест јаче развити, па тиме створити и снажна љубав према својој Домовини

Окружне и среске скупштине, као самоуправна тела, приликом склапања својих редовних годишњих буџета, могле би уносити извесне суме у циљу помагања и са своје стране, допринети много развићу и ширењу ових веома корисних омладинских пољопривредних установа.

П. С. Петковић.

ИЗ ВИНАРСТВА.

3. Нездрава и неисправна бурад.

Нездрава и неисправна су бурад, кад не миришу на вино него на неки други стран било то пријатан било непријатан мирис, као на киселину, буђ, мемлу, смрад и т. д. Такву бурад треба марљиво излечити пре него што ће се употребити за прихватање шире или вина. Лечење нездравих и неисправних буради зависи од тога какав се мирис из њих осећа.

1. *Бурад која миришу на киселину.* Оваква бурад пуна су сирћетних бактерија, које проузрокују цикнулост, укишељавање вина. Треба према томе уништити и те сирћетне бактерије и сирћетну киселину. *У* таквим случајевима посуђе треба добро оштром четком изрибати и скинути са дуга наслагане соли винске киселине (тартрате, вински камен стреш). Затим се лечење може извршити *било кречним млеком било содом* а) кречно млеко се направи тако да на 10 литара воде дође 1—2 кгр креча за буре од 200 литра садржине — а према томе да ли је буре мање или више кисело — па се потом успе у буре, ово зачепи и добро истумба. Потом се кречно млеко изручи из бурета, па се онда суд добро испере чистом, још понајбоље кључалом водом. Ако је реч о каци или бачви, кречним млеком и четком изрибати добро дуге и данца изнутра, па потом испрати чистом водом, тако да би се сваки траг од креча уклонио. б) Сода се употребљава у раствору од 0.5 кгр. на 10 литара воде, за буре од 200 литара, а неки препоручују нарочито за јаче укишељену бурад и до 2.5 кгр. соде на 10 литара вруће воде. И овде треба буре добро истумбати, па затим неколико пута испрати чистом водом, те да би се сваки траг од соде отклонио. Ако је реч о каци или бачви треба припремљеним раствором и четком изрибати добро све дуварове суда, па онда испрати чистом водом неколико пута.

Сутрадан тако треба омирисати припремљено буре и ако се осећа киселина поновити лечење било на један или други од поменутих начина.

2. *Бурад, која миришу на буђ.* Буђава бурад је понајтеже излечити, те због тога је најбоље да се не допусти да се буре убуђави, у толико пре што се мирис од буђи врло лако преноси на вино.

Код буради која миришу на буђ могу наступити два случаја: или је мирис на буђ још слаб и буђ није ишла дубоко у дрво или је мирис јак и буђ дубље ушла у дрво.

1. *Случај.* Ако се мирис на буђ појавио од пре кратког времена, могу се применити ова средства:

1. Измазати буре изнутра кречним млеком и тако га оставити два три дана, па га затим добро испрати и сумпорисати.

2. Испрати буре једанпут или двапут, па применити калијум перманганат.

Ако је суд мање запремине испунити га водом и

ПОДЛИСТАК

ЧИТАЈТЕ ДОСИТИЈА ОБРАДОВИЋА

Ниједан од наших великих писаца није имао толико симпатија за сељака, колико је то имао Доситије Обрадовић: сав свој велики списатељски рад је он посветио *народу*, у првом реду сељаку најмногобројнијем делу народа. Своје сувременике, велике писце, прекоравао је што не пишу како би их *сељак* разумео. „Наш преизрјадни Терлајич, он прекрасно и пресладтко славјански пише: он је у томе стилу наша пчела и наш Ксенофонт. Али нека ми његова мила љубав опрости; то није за Србље сељане, *за које смо дужни много старати се и трудити*, — зашто је у сваком народу сељана највише и преко највише“.

Корећи тако друге, Доситије није падао у погрешке својих сувременика: он је, целим својим списатељским радом, био *народни писац*, те га сељак и данас може — као што и треба — да чита и у сласт и на велику своју корист.

Доситије је своје поуке писао просто, разумљиво, популарно, управо тако,а да га сељак може лако схватити и с насладом искористити. Уз то је он је поуке проткао приликама, у којима сељак живи и окитио их многим уресима непосредног сељачког занимања.

Још у младим годинама својим он је обраћао пажњу *сељаковом* животу и *сељаковим* потребама; још тада је он и срцу примио поуке што су двојица далматинских свештеника по литургији давали народу: „гледајте, који сиромашак у селу није кадар њиву своју узорати, посијати и пожети; помозите слабој и немоћној браћи, да им не остану њиве неурађене“. Па, ако није могао *непосредно* допринети да сиромасима „не остану њиве неурађене“, Доситије је списатељским радом својим све чинио: да сељака озари величанственом светлошћу просвете, да га морално уздигне, да га поучи разумнијем животу, да га одушеви за напреднији рад у његовом сељачком позиву, па да га задобије и за узајамно помагање.

Велики проповедник *практичне* и *здраве* народне, управо сељачке философије, Доситије је поуке везивао, често пута и *непосредно*, за *корисније* радње *сељачке*. Он је пчеларима препоручивао праву талијанску пчелу истичући велику вредност *хибалског* меда, а виноградарима је препоручивао дубоко риљање за сађење лозе и дубоко окопавање за њезино успевање једном простом народном причицом, као што је ова: „Један човек хоћаше,

на сваких 10 литра запремине усути 1 грам калијум перманганата (н. пр. ако буре хвата 200 литара усути 20 грама те соли, која се може набавити у свакој апотеци). Затим суд проваљати да би се со у води растворила, па оставити раствор у њему неколико дана, ваљајући га с времена на време. Најзад изручити раствор и суд добро испрати чистом водом.

Ако је суд веће запремине усути у њега на сваки хектолитар садржине 1 литар раствореног калијум перманганата у размери 10 грама те соли на 1 литар воде. Тим раствором добро неколико пута испљускати дуварове каце или бачве тако да ниједно место њиме не остане необливено; затим избацити ту течност и суд добро испрати чистом водом

Калијум перманганат својим оксидишућим дејством убија не само клице винских болести него још отклања и разне непријатне мирисе.

3. Испрати буре једанпут или двапут чистом водом, а затим применити: 1) раствор сумпорне киселине 100 грама на 5 литара воде а на 1 хектолитар садржине бурета. Тај ће се раствор оставити у бурету — које треба са њим проваљати један сат, па онда изручити. 2) После тога применити раствор од соде: 500 грама на 5 литара воде, а на 1 хектолитар садржине. Сода ће неутралисати сумпорну киселину. Буре потом добро испрати чистом водом.

2. *Случај.* Кад се буђ образовала од дужег времена и буре јаче задише, треба најпре скинути једно данце па онда четком и водом треба добро изрибати дуге изнутра, па их онда греблом овлаш истругати. Ако после тога дрво показује зеленкасту боју значи да је буђ продрла дубље у дрво. У том случају треба поново дуге изнутра истругати за 1—2 милиметра дубоко. Затим буре поново заднити и онда применити овај раствор: калцијум хлорид 25 грама, воде 8 литра и сумпорне киселине 50 грама. Најпре сипати у буре воду, па онда калцијум хлорид, па најзад сумпорну киселину. Затворити буре добро, да гасови који се том приликом развијају нигде не одиђу. Све се то остави у бурету један дан, потресајући буре с времена на време у свима правцима. Сутрадан избацити тај раствор, па потом испрати буре водом и онда применити раствор соде: 500 гр. соде и 10 литара воде. После тога пошто се и овај раствор избаци применити раствор од 250 грама сумпорне киселине и 10 литара воде, управо испрати буре тим раствором чиме ће мирис на хлор из бурета потпуно ишчезнути Најзад буре испрати два или три пута чистом водом.

Може се за лечења оваквих буради применити и калијум перманганат у већој количини: 200 грама перманганата и 5 литара вруће воде на буре од 200 литара садржине. Тај ће се раствор оставити у бурету 6 часова и за то време буре треба више пута тумбати десно и лево. После тога додати 100 грама сумпорне киселине. Оставити раствор још 6 сати у бурету па све избацити и буре испрати водом. Најзад усути у буре раствор калцијум бисулфита $1^2/_2$ литар у 10 литара воде, да би се отклонио сваки траг од магнезијум оксида. Раствор ће се оставити у бурету цео дан па затим га избацити и буре испрати раствором соде: 500 грама у 10 литара воде и онда испрати неколико пута чистом водом.

3. Буре се може очистити од буђи и помоћу формола и то узети течан формол (формалдехид од 40°) 1 литар, натријум карбонат (сода) 250 грама и воде 6 литара. Оставити тај раствор у бурету један или два дана, тумбајући буре с времена на време у свима правцима, па потом испрати двапут чистом водом. Затим испрати буре раствором соде од 1 кгр. на 8 литара воде и најзад неколико пута буре испрати чистом водом.

да му деца не стоје залуду: говораше, да је у винограду укопао један ћуп цекина; за то деца, *копајући сваке године дубоко виноград*, да нађу ћуп, научише радити, и обогатише се“.

Кад је у Србији дошао (1807), Доситије је с *одушевљењем* писао о изврсним условима што их ова земља за земљорадњу има: „Хе моја браћа! Како ми се цели живот кратак чини, док смедеревске нисам видио пределе! Овде се види да и Турци здравога нису лишени вкуса, кад воле и претпочитују бившим поданим својима подане бити него ли овој земљи рај оставити.*) О правдо божија, о судбино света! — За неправду така је освета! — Да сам сто очију имао као Аргос и да су ми очи проницателније него Линцеове биле, који је сто сажања кроз камен и земљу, шта се у утроби земној наоди и крије, видити и открити могао — јоште не би се задовољио оном красотом. Да сто уста Стендоров имаду глас, оне красоте и дивоте не би кадра разгласити била — и то само крајеве пречудне као живописне греческе и римске амфитеатре, пречудна великољепнога јестества игралишта. Само од Београда до Смедерера гледајући, а шта је даље и унутра — то ће мајсторскија него ли моја описивати пера“.

За четири години свога живота у Србији (умро је 1811). Доситије је, професор, саветник и министар просвете, био без плате („плаће овде никакве нејмам кроме препитанија“); али је, за то, сместа отпочео заснивање пољопривредног газдинства. „Ја имам сад овде у Београду такову *башчу простирану, широку и лепу*, какву ни премудри Соломон и ниједан цар персиски није имао! Свуд око зидова *насадио сам л зе чудотворне*. Лане у пролеће насадио сам и истога лета родила су три грозда; треће године кажу да ће ми донети петнаест акова вина“. Уз то је био живо прегао око гајења стоке. Јовану Петровићу, ковачу у Земуну, пише и моли га да поздрави госпођу Павковића, која му је послала „два лепа сомуна“, па му вели: „По васкресенију ја ћу јој послати једно јагње, да види како су слатки наши јагањци“. Да му умножи газдинство, а извесно и да му даде добар запатни сој, војвода Петар Молер шаље му на рад „краву и телце“.

(Свршиће се)

*) Неки су Турци тада примили хришћанство, само да би на плодној земљи остали.

Претплаћујте се на „Тежак“

4. Састругати дуге изнутра па применити сумпорну киселину или калцијум бисулфит. Сумпорну киселину треба употребити у раствору 1 литар на 10 литара воде. Сипати киселину пажљиво у врућу воду (а не обратно) и тим раствором и четком добро изрибати дуварове суда. Бити при том раду обазрив, јер сумпорна киселина нагриза кожу. Ако је суд мање запремине, усути раствор сумпорне киселине, па га провађати и истумбати и онда испрати више пута чистом водом. У место сумпорне киселине може се применити и калцијум бисулфит. Тај раствор треба да је врео, а примењује се на исти начин као и сумпорна киселина. Кад се избаци раствор оставити суд да се просуши за 24 сата, па поново изрибати са 10 литара вруће воде, којој се дода пола килограма кухињске соли.

ИЗ ПРЕРАДЕ ВОЋА И ПОВРЋА.

Припрема воћа и поврћа за сушење.

Већина воћа и поврћа које се хоће сушити за домаће потребе мора се претходно припремити да би се и само сушење извело под што повољнијим погодбама.

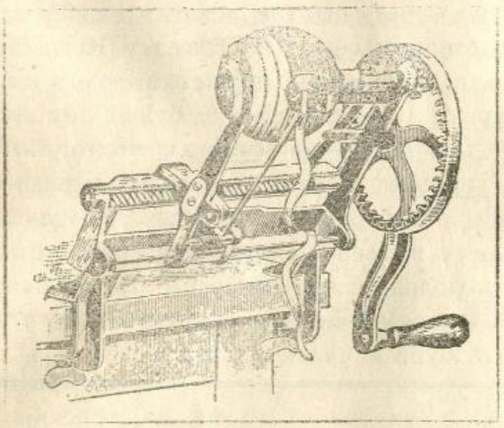

Справа која љушти, вади, средину и сече јабуке на кришке.

Праксом је међутим утврђено да се воће и поврће боље и брже суши кад је ољуштено и исечено на комаће. Припреме воћа и поврћа састоје се поглавито у

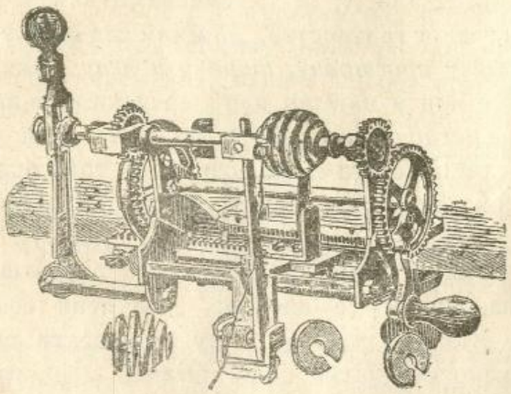

Справа за љуштење и сечење на кришке јабуке, кромпира мркви итд.

љуштењу, избацивању некорисних делова (срца, кошчица и т. д.), сечењу на кришке или комаће, барењу и сумпорисању.

1. *Љуштење и сечење воћа и поврћа на комаће.* Воће и поврће се љушти и сече на комаће обично руком и каквим подесним кухињским ножем или пак и нарочито за то удешеним справама.

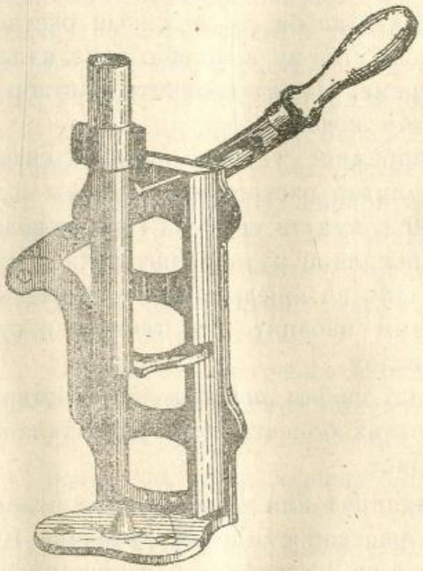

Справа за вађење средине, срца из воћа.

Љуштење и сечење воћа и поврћа руком дуг је посао, те услед тога што се воће излаже дуго времена утицају ваздуха оно се оксидише, измени мало боју, то јест поцрни или пожути. Поред тога ручни рад за мало веће количине воћа и поврћа и скупље стаје. Разним пак справама може се рад на љуштењу и сечењу знатно убрзати и појевтињати.

Кад се има мала градина или мали број дрвета односно кад се мање количине воћа и поврћа хоће спремити за зиму, онда је ручни рад и обично кухињско по-

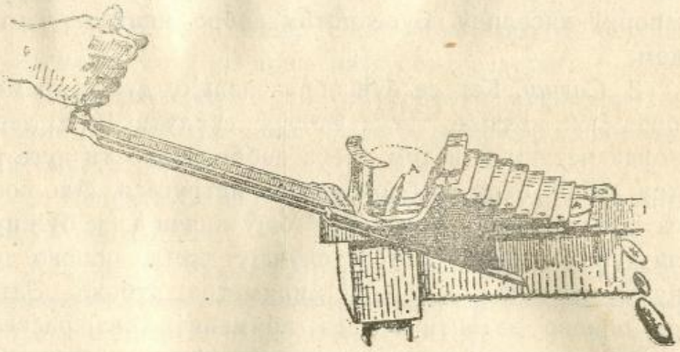

Справа за сечење воћа и поврћа на кришке.

суђе довољно. Ножеви и справе с којима се љушти и сече воће и поврће треба да су марљиво очишћени да не би оставили трагова на производима који се припремају. Дебљина кришки ако се воће и поврће на кришке сече треба да буде 3--6 см. Било да се воће или поврће сече на кришке, било да се сече на полутке, комаће не треба да је сувише крупно да би се брже сушило. Оно не треба да је при свем том ни тако ситно, јер ће се онда њиме теже руковати односно теже ће се разређивати по лесама, купити осушено и т. д.

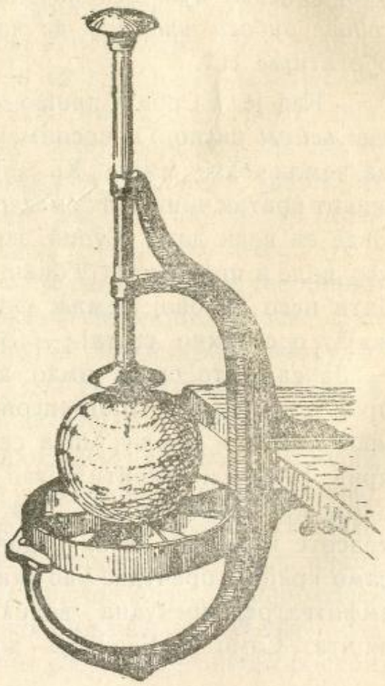

Справа за сечење воћа на четвртке.

Ако се хоће да уштеди у времену или ако се веће количине воћа и поврћа хоће да суше могу се с коришћу употребити разне справе, са којима се воћ љушти и припрема много брже и чистије него ли руком. Те су справе показане на сликама, које иду уз овај чланак и испод сваке справе је објашњено чему она служи.

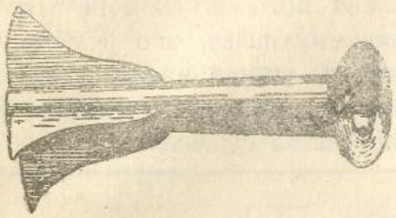

Справа за вађење средине срца из воћа.

2. *Барење.* Барење или потапање већ ољуштеног и исеченог воћа и поврћа у кључалу и расхлађивање у хладној води треба свагда практиковати пре сушења, јер се онда постиже и сигурнији успех у сушењу. Потапањем у врућу воду воће и поврће се боље очисти, ослободи се од страних укуса и мириса, ткива из којих се оно састоји омекшају се и распусте, те онда и испаравање воде из њега за време сушења брже и једначитије одилази.

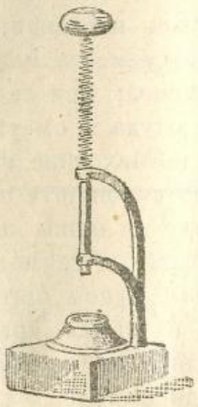

Ручна справа за вађење кошчица из воћа.

Очишћено и спремљено воће и поврће меће се у једну котарицу од белог врбовог прућа (која је претходно била потапана у врућу воду) или још боље у једну котарицу од жица или пак у једно ореће платно, па се затим та котарица или платно потопи у суд, у коме кључа чиста пијаћа вода и ту остаје једно кратко време од 1—10 минути према со ти и зрелости поврћа о чему ће доцније бити реч.

Справа за сечење поврћа на кришке.

Кад се извуче из кључале воде котарицу или платно с воћем и поврћем треба одмах затим потопити једанпут или двапут у хладну воду и затим отуда извући. Тим потапањем у хладну воду размекшано у врућој води воће и поврће се стегне и боја му се боље веже, а поврће уз то постане и кртије и кува се за краће време.

После потапања у врућу и хладну воду влага на површини воћа и поврћа може се покупити кад се оно изручи између два убруса, који ће је брзо упити. После тога воће и поврће треба наређати по лесама.

3. *Сумпо исање.* И воће и поврће за време љуштења, сечења на комаће и сушења излаже се утицају ваздуха, те лако мења боју. Ако се суши само толико воћа и поврћа колико је за потрошњу укућана, односно породице потребно, онда та промена у боји није од толике важности. Међутим ако се, поред подмирења домаћих потреба, један вишак хоће да осуши за пијацу, онда на воће и поврће које се суши треба обратити већу па-

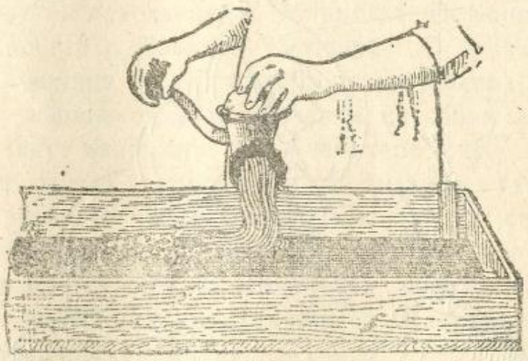

Справа за сечење кромпира на резанци.

жњу, па се постарати између осталог да оно у колико је то више могуће очува своју природну боју.

Промена боје код воћа и поврћа долази услед додира једног састојка из ваздуха, кисеоника или како се то друкчије каже услед оксидисања. Воће и поврће може заштитити од тог оксидисања, гас, који се добија сагоревањем сумпора или сумпорни диоксид. Отуда се и воће и поврће, да би сачувало своју природну боју пре сушења сумпорише.

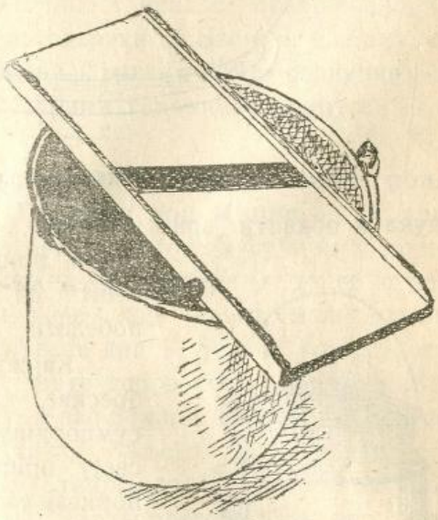

Справа за сечење купуса на резанци.

Сумпорисање воћа и поврћа врши се у сандуцима, који потсећају на ормане у собама, у којима се веш чува. (сл. 14.) Величина таквог једног ормана зависи одвеличине леса на којима се разређује воће и поврће. Управо дубина или ширина ормана треба да је толика да се у њему могу лесе сложити. Такав један орман има већи број плитких фијока на којима нема данца. У сваку се фијоку намести по једна леса са разређеним воћем и поврћем. При дну ормана има и једно огњиште где се пали сумпор. Ту се може наместити и једна зем-

Сечење кукуруза с клипа за сушење.

љана чинија и у ову метнути сумпор па запалити Пара, односно гас од сумпора продираће између леса до врха

Барење воћа и поврћа.

сандука и обавити воће и поврће, које ће њеним дејством привремено и изгубити нешто од своје боје, то јест побелети.

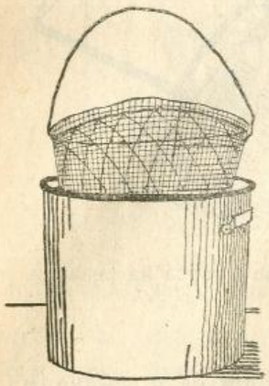

Потапање оба еног воћа и поврћа у хладну в ду.

Кајсије, крушке, јабуке и брескве, кад се пре сушења сумпоришу врло лепо сачувају своју природну боју. Но сумпорисање код овог воћа не треба да траје дуго те да се не би изменио укус воћа. Препоручује се да се јабуке сумпоришу за 20 минути, брескве и кајсије 3 сата а крушке 6 и више часова.

Од поврћа могу се такође сумпорисати кромпири исечени на кришке око 20 минути, а тако исто и шаргарепа. По неки сумпоришу и патлиџане, који се тим радом како кажу поправе.

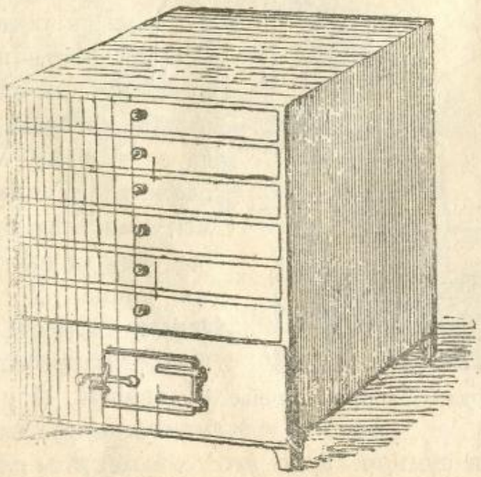

Орман за сумпорисање воћа и поврћа.

Сумпорни гас постепено ишчезава са воћа и поврћа тако да се по извршеном сушењу, ако је сумпорисање било умерено не осећа, укус и мирис од њега.

У тим напред поменутим радовима се у главном састоји припрема воћа и поврћа за сушење.

Белешке

Да се униште маховине и лишајеви на воћкама. — У старијим недовољно негованим воћњацима наших пољопривредника има много маховина и лишајева по стаблу и гранама воћака. Маховине и лишајеви су биљни паразити; нарочито се развијају у изобиљу тамо где су места мало влажнија, у склопу и недовољно проветрена; они се хране на рачун дрвета на коме живе те отуда и ометају и развијање стабла и грана

Маховине и лишајеви служе поред тога и као добро склониште за разне инсекте и штеточине, те у толико су више шкодљиви за воћке. Могу се лако уништити: и са мало труда и са мало трошкова. Треба зими једном оштром четком истрљати и стабла и гране па их затим кречним млеком окречити. Ако се једне године не курталишу воћке тих незваних гостију, друге године треба кречење поновити и тада ће се сигуран успех постићи. Ослобођена од лишајева и маховине воћке ве веселије изгледати и боље се развијати; ако се још и земља око њих обрађује и ђубри, обилније ће и рађати.

Крава, која задржава своје млеко. — Познато је одгајивачима да крава у време кад се музе по који пут задржава своје млеко, то јест не испушта га да изађе из вимена. Ево како један Француз објашњава откуда то бива и каква средства у таквим случајевима треба применити. „У ствари у току лактације или боље рећи лучења млека има две различне фазе: прва, за време које се произведено или излучено млеко између двају мужа нагомилава у вимену и друга, за време које се млеко излучује у изобиљу у току саме муже. Дешава се у вимену нешто слично ономе што се дешава у пљувачним жљездама и у устима између оброка и за време оброка. Између оброка лучење пљувачке је слабије, а за време оброка је оно обилније. За време док се врши мужа, дешава се исто то; али ако се та појава омете каквим нервозним надражајем, сувишном раздраженошћу краве променом навика и т. д., лучење млека се не производи и онда се каже, да крава задржава своје млеко. У пракси та појава да крава задржава своје млеко понајчешће се опажа, кад мужу не врши увек исто лице, кад се оброк не даје у исто време, кад се од краве одвоји њено теле и т. д. Има ваздан околности, које могу дејствовати на нервну раздраженост краве и довести до истог резултата; и понајчешће су најлошије музаре у том погледу најосетљивије. Често пута у осталом та појава, која је један физиолошки поремећај, траје само неколико дана и ишчезава, кад јој и узрока нестане. У таквим случајевима и да би се они избегли не треба мењати лице, које музе

краве, ни часове када се храна полаже, ни време муже ни друге навике. Не треба исто тако ни рђаво поступати са стоком па буди какав био резултат. Једно механичко средство, које се препоручује у сличним приликама и које м же дати добре резултате јесте ово: обавити један конопац око бубрега и трбуха краве, довољно далеко (с преда) од вимена и стегнути га довољно снажно да би се потпасао трбух. Крава која је задржавала млеко, пушта га по каткад под утицајем тог средства. Услед чега то бива није довољно објашњено, али средство је просто, те га треба опробати“.

МУДРЕ ИЗРЕКЕ

(и народне пословице)

скупио

Један стари сељак

——

Што оно кола шкрипе? — Или је Миољска шеница или Трипунски зоб.

——

Што не желиш себи, ни другоме не чини.

ГЛАСНИК.

Прашки велесајам — Приређује се од 2. до 9. септембра т. г на коме ће бити заступљена индустрија пољопривредних справа.

Министарство жељезнице Чеховсловачке Републике одобрило је попуст посетиоцима ове изложбе за 33% на свима чехословачким жељезницама, којима ће чехословачки Конзулат у Београду, Крунска ул. уз попуст 75% таксе за визу издати засебне путне легитимације.

——

Освећење Српског Народног Дома у селу Гнионици (Босна). — На дан 12 августа извршено је свечано отварање и освећење Српског Народног Дома, који су подигли сопственом иницијативом и својим средствима, задругари Српске Земљорадничке Задруге у селу Гнионици.

Дом је намењен, за смештај школе за аналфабетске течајеве, народну књижницу и читаоницу и канцеларију задругара.

Овој свечаности били су присутни изасланици г. г. Министра Просвете, Пољопривреде и Вода, свештенство, задругари, пољопривредници из околних села и знатан број варошана оба пола из варошице Бос. Шамца.

Присуствовао је и католички свештеник г. Мирко Шестић из с. Поточана, са већом групом пољопривредника Хрвата.

По одржаној служби у сеоској цркви и извршеном освећењу Дома, приређен је на отвореном пољу гостима и задругарима заједнички народни ручак, на коме су пале многе топле и свесрдне здравице.

По подне а по утврђеном програму, поред неколико лепо изведених деклемација, извођене су соколске вежбе са сеоским соколима соколског друштва из Бос. Шамца.

Нарочиту су пажњу привукли сеоски соколи, чија је појава од стране гледаоца била бурно поздрављена. За успех сокола има се заблагодарити, вођи сокола г. Милану Марковићу трг. из Бос. Шамца.

Затим је изасланик г. Министра Просвете, г. Ј. Поповић одржао популарно предавање „О народном просвећивању“ а изасланик г. Министра Пољопривреде и Вода, секретар г. Павле С. Петковић „О увођењу и подизању сушница по систему Др. В. Стојковића“, помоћу нарочито израђеног модела, који је са собом донео.

Да би се задругари као и заинтересовани пољопривредници, могли очигледно и са зидањем таквих сушница упознати, предавач г. Петковић по свршеноме предавању, скренуо је пажњу слушаоцима, да се једна сушница система Др. П. Стојковића подиже на имању државне пољопривредне станице у Модричу и да се указаном приликом користе.

Приликом ручка и соколских вежби, прикупљено је око 6.000 дин. добровољног прилога.

Народно весеље трајало је до 7 часова у вече, а затим су се гости и задругари у највећем расположењу вратили својим домовима.

Да ова народна свечаност испадне овако сјајно, има се у првом реду заблагодарити г. Васи Н. Спрему, поверенику-ревизору Савеза Српских Земљорадничких Задруга а затим и задругарима гнионичке задруге.

——

Захвалност наставника и ђака Ниже пољопривредне школе у Главици код Книна. — У првој половини месеца јула ове год. дошли су нам у посету ђаци ове школе са својим наставницима, да се с нама ближе упознају и да виде наш живот, нашу земљу, која је одгајила оне чувене див — јунаке који су своје животе положили за опште добро свију нас. Они су за време свога бављења код нас обишли ова места: Београд, Топчидер, Шабац, Штитар, Ваљево, Аранђеловац, село Бању и Тополу, где су отишли да се поклоне на гробу неумрлог Вожда Петра Карађорђевића. За ово време њиховог путовања, Друштво им је било ставило на расположењу једнога свога члана за вођу, који их је пратио и давао потребна обавештења.

На овој пажњи Друштва, Управа Школе у Главици изјавила је писмом Друштву захвалност на дочеку, које због његове патриотске садржине саопштавамо у изводу читаоцима „Тежака“, и које гласи:

„Дошли смо у нади, да ћете нас дочекати братски, као брат што брата дочекива и та нас нада нији преварила. Ви сте нас, браћо, дочекали раширеним рукама и отворена срца, не питајући нас ни како се називамо, ни којој вери припадамо, држећи се оне: „Брат је мио ма које вере био“.

Дошли смо веровањем, а вратили смо се уверењем пуним заноса и одушевљења, сретни да:

„Не дели нас више Дрина
Једна нам је Домовина“.

Веће захвалности за нашу предусретљивост, не може бити.

Уписујте се у Задругу.

НА ЗНАЊЕ

Српско Пољопривредно Друштво добило је већу количину тегли за конзервисање воћа и поврћа и чување меда са патент затвором с гумом и без гуме.

Цене су по комаду:

Стаклене:

од 1	литра	са	стакленим	поклопцем	и	гумом	16 дин.
од 2	„	„	„	„	„	„	25 „
од 3	„	„	„	„	„	„	32 „
од 4	„	„	„	„	„	„	40 „
од ½	„	„	металним	„	без	гуме	7 „
од 1	„	„	„	„	„	„	15 „

Од мајолика:

од 2	„	„	„	„	„	„	20 „

Са поруџбином треба похитати, јер је тражња истих велика. 3—3

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦА“

као генерални заступник куће „ВЕРМОРЕЛ“, из Француске скрећем пажњу свима виноградарима, да сам ове године лиферовао 500 комада, праве, оригиналне, француске

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦЕ“

само Српском Пољопривредном Друштву у Београду, која их сада продаје по 650 дин. комад.

Генерални Заступник куће „Вермолер“
ДРАГОМИР Ж. СТОЈАНОВИЋ
Обилићев венац 12.

Сви они, који су ми се лично обраћали за ове прскалице, могу се сада снабдети једино преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Савршенство ових прскалица, које трају до 10 год. без оправке, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију.

Све друге прскалице имитација су ове праве, светске прскалице, и због тога несавршене и несигурне. Снабдите се овим оригиналним „ВЕРМОРЕЛ“ прскалицама што пре.

КОМАНДИТНО ДРУШТВО

А. ЂЕРАСИ и КОМП.

— БЕОГРАД —

ТЕЛЕФОН 672. КАНЦЕЛАРИЈА КРАЉ МИЛАНОВА 36.

Генерално Заступништво Фабрика Мађар. Државних Жељезница (пређе **Никола Фехер и Комп.**) има на стоваришту **ПАРЋЕ ВРШАЋЕ ГАРНИТУРЕ** на кугел лагерима; поред тога има на стоваришту **млинове**, **једноставне и дупле, бензинске моторе, жетелице, кос чице, ваљавице, в ачаре, тријере, крењаче, ручне и сточне вршалице.** 2—2

ДЕТЕЛИНА

прва француска Луцерка препо учује се за јесењу сезону. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко Друштвени магацин.

1-10

Једну гарнитуру вршаће машине са

ЛОКОМОБИЛОМ

од 8 коњских снага (само хода) у потпуно исправном стању продајем одмах. За цену и услове обратити се

Стевану Авакумовићу, земљ.
2—2 село Голубиње (Срем)

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Ц. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 35. БЕОГРАД, 2 АВГУСТА 1923 године. Година L.

Једна успешна акција за повећање производње пшенице у Француској

Француска је земља, у којој у редовним годинама земаљска производња пшенице не може да подмири потребе становништва. Она због тога стално увози доста велике количине пшенице, па излатак, који за то чини знатно утиче на слабљење њене валуте.

Француска није још успела да после рата засеје ону површину под пшеницом, коју је пре рата имала. У 1922 години показало се да је она имала под пшеницом више од 1 милиона хектара мање него пре рата. Чак је у тој години било засејано и око 200.000 хектара мање, него у претходној 1921. години.

Да би колико је год могуће смањила увоз пшенице у овој 1923. години, па евентуално и својом сопственом производњом подмирила своју потрошњу Француска, односно њен Министар Пољопривреде у прошлој години предузео је одлучне мере да повећа производњу пшенице у земљи.

Најпре је учињена једна анкета код свих округа Француске по питању: како да се повећа производња пшенице у дотичном округу, па је према тако добијеним подацима састављен читав један програм рада за 1922-3 годину. Образовани су у сваком округу *акциони одбори* са задатком да сами предузму потребне мере за повећање производње пшенице уз припомоћ економских органа, пољопривредних друштава, задруга и т. д.

С друге опет стране при Министарству Пољопривреде образован је један саветодавни одбор, *Национални одбор за пшеницу*, који је имао да управља целим тим покретом за повећање производње пшенице, да помогне истраживања и пропаганду, да заштити и контролише производњу и најзад да у потребним случајевима пружи и потребна средства за успешнији рад.

Рад одбора у окрузима и одбора у централи био је управљен у два правца у правцу примене техничких и у правцу примене економских мера за повећање производње пшенице.

Како је тај рад донео у овој години плодних резултата, јер је повећана под пшеницом површина за близу 400.000 хектара према години 1922. а тако исто и производња, сматрамо да ће корисно бити да изнесемо детаљније те мере, а према излагању главног секретара Националног одбора за пшеницу г. Рабате-а те да се и наши економи и пољопривредници њима користе.

I. Техничке мере.

У техничком погледу производња пшенице може се подићи било повећањем засејаних површина, било повећањем приноса на јединици површине, на 1 хектару.

1. Повећање засејане површине. Услед ратова и непријатељске окупације у Француској, а нарочито у северном њеном делу, површина под пшеницом, знатно се умањила, јер је много земљишта остало у опште необрађено. Да би се повећала површина обрађеног земљишта, а нарочито да би се више засејало пшенице Француска је донела законе, најпре у 1920. а затим у 1922. по којима су предвиђене премије (награде) од 100—200 франака, онима који буду засејали хектар пшенице на земљама које су услед рата остале необрађене.

Како је услед повећања цена стоци и сточним производима и услед релативно ниских цена пшенице много њива претворено у ливаде, то се саветовало пољопривредницима да уводе трогодишњи и четворогодишњи плодоред, те да на тај начин добију и довољно сточне хране и пшеницу у место да пшенична поља поливају. На тај начин и земље за пшеницу боље су припремане боље ђубрене, па су и већи принос давале.

Најзад истакнута је жеља да закон о груписању имања (комасацији) од 4. марта 1919 у Француској нађе што веће примене, те да би се на тај начин добиле и веће парцеле, помогло разоравање необрађених земаља и повећале површине под пшеницом.

2. Повећање приноса по хектару. Повећање приноса по хектару може се постићи поправком метода гајења пшенице. Та поправка метода гајења обухвата у главном:

а) Обраду и ђубрење земље;

б) гајење такве сорте пшенице, која ће најбоље искористити материје из земље и ваздуха;

в) негу пшенице у току вегетације, од кад се појави из земље до жетве,

а) *Обрада и ђубрење земље.* Земља на којој ће се гајити пшеница треба да је ваљано припремљена. Практичари се слажу у томе да се дубоким орањем повећава слој растресене и иситњене земље, која у исто време и задржава као сунђер кишне воде и пропушта је у дубље слојеве, да се не би задржавала на површини у сувишку.

Ваља само приметити да дубоко орање не треба вршити на кратко време пред сејање, него много раније. Иначе земља остаје шупља, буава, неслегнута, те је и неповољна за пшеницу.

У начелу дубоко орање врши с пред гајењем окопавине (репа, кукуруза, дувана), које претходе пшеници и за које се земља ђубри.

Ваља такође изорати земљу на месец дана пре сејања кад се разорава црвена детелина или каква привремена ливада. У том случају добро је преко орања прећи унакрс дрљачом са зупцима или још боље са сановима.

Добро је применити ђубрење кречом у прашку тамо, где су земље накиселе или услед спирања остале без тог састојка.

Лептирасте биљке као луцерка, детелина, еспарзета, јако богате земљу азотом, те је желети да се њихово гајење прошири, како би се и већи приноси од пшенице добијали.

Ђубрење стајским ђубретом, кад је ово ваљано припремљено и одржавано и кад се примењује на окопавине, које претходе пшеници од велике је користи и знатно утиче на повећање приноса.

Фосфорна ђубрета су увек корисна кад се при сејању примене и то згура (шљака) на земље које оскудевају у кречу, које су свеже и богате у хумусу, суперфосфат на другим земљама. Азотна ђубрета могу бити од велике користи и то сулфат амонијака, кад се примени при сејању и шалитра кад се примени с пролећа. Тамо где се осећа потреба и за калијевим ђубретима, а да би се избегло њихово неповољно дејство, треба их применити на месец дана пре сејидбе.

Желети би било да се заснује што више демонстративних поља, те да би се пољопривредници што боље обавестили о избору допунских (вештачких) ђубрета о времену, када их треба растурати, о најкориснијим количинама, које се имају применити и т. д.

2. *Сорте пшенице.* Да се повећају приноси од пшенице није довољно само обрадити и нађубрити земљу и увести паметан плодоред. Треба још имати и подесне сорте, које ће бити отпорне на зимске мразеве, подешене за суве или влажне плодне или неплодне и кречне или бескречне терене како би стално давале и добре приносе и добро зрно. Из тих разлога баш и треба употребљавати, месне сорте, које су одавна дале доказа о својој доброти. Разуме се по себи да треба применити механичка средства (тријерисање) да би се семе не само очистило од уродице, него и да би се одабрала и употребила за сејање најтежа и у опште најбоља зрна.

Али ваља радити методичком селекцијом и на поправци месних, а тако исто и на стварању нових сората, те да би се добили и већи приноси.

3. *Нега пшенице.* Разни радови око пшенице од сејидбе до жетве: припрема семена, заштита семена од разних штеточина док не проклија, чишћење коровљивих биљака, и други разни пролетњи радови доприносе знатно повећању приноса од пшенице по хектару.

Припрема семена, противу главнице. Услед главнице пшенично зрно се претвара у један цркаст и смрдљив прашак, који се лако преноси на сламу и здрава зрна а са њима шири сама та болест. Од главнице може да се смањи жетва за 5, 10 па и 20%.

Најбоље средство за сузбијање главнице је по јед-

ПОДЛИСТАК

ЧИТАЈТЕ ДОСИТИЈА ОБРАДОВИЋА

У другој половини 1810. г. у писму игуманима фрушкогорским Доситије се хвали: „Сада вам благовестити спешим *радост моју велику и неописану. Мој виноград почео је рађати и моја ће бурад вина од сад пуна бити. Моје су чабрице пуне сира и масла; карлице ми се преливају по ајати млеком, покривеним с дебелим скорупом. Јагњци ми по авлији скачу,* и покрај зидова цветају ми насађене липе, испод који деца комшиска свирају у фрулице: девојчице около њи, једне плавокосе, а друге црнооке, у радости играју. *Имам и кравицу младу, и шеле шарено,* — дивна во очију мојеју. — *Овај час само се бринем гди ћу наћи бурад, да сасиљем вино*“. У усхићењу Доситије већ 1809. год. пева:

О може ли ко на свету као *ја* знати,
 како је лепа наша Србија мати!
Свак би жив зажелео у Србију доћи
 нити би кад помислио опет натраг поћи.
Онде би свак рад био задуго живити,
 да се оним красотам' може надивити.
Моје перце залуду сав свој труд полаже,
 нит ми красноречије у том што помаже!
Каква је Србија ко знати жели:
 кад ју види, чути ће шта му срце вели.
Чудиће се како му од радости скаче,
 какве ли га сладости онамо одвлаче.
О во вјеки моје миле гусле јаворове,
 ево ја сад моје пасем овце и волове.

Још 1808. год. Доситије је имао толико газдинство, да је и поклоне могао чинити; о томе он пише Софронију Лазаревићу, игуману великореметском:

Две кравице с теочићи млади,
готове су и сада чекају
да их пошљем милом пријатељу,
којему сам наумио давно,
гдино расти невен до кољена,
а босиљак моми до појаса,
Али ваља јошт да се напасу
да постану и лепше и дебље;
нека пасу и нек се не брину,

ном француском науччику Шрибо-у потапање за 10 минути пшеничног семена у раствор од плавог камена јачине 1 до 2% (1 или 2 кгр. на 100 л. воде). Кад се семе извуче из раствора плавог камена потопити га одмах у кречно млеко да би се киселина од плавог камена неутралисала: Добро је да се опроба клијавост семена, које је потапано у раствор плавог камена од 2%. Ово због тога што код семена, добијеног вршењем на вршаћим машинама има и начетих зрна, па кроз те пукотине може ући раствор плавог камена и уништити клицу. Ако се пробом клијавости нађе да је клијавост семена мања треба повећати количину семена при сејању.

Штеточине и коровљиве биљке. Велике штете наносе посејаном семену мишеви, вране и гаврани; треба применити сва средства која се имају да се број тих штеточина умањи. У једном само округу постигнуто је у Француској да се помоћу кукурузних зрна, натопљених стрихнином једне зиме уништи више од 100.000 врана и гаврана.

Има и других штеточина које нагризају жиле, клас и др. зелене делове, те и противу њих се треба борити, ако се хоће жетва да повећа.

Значајни резултати су постигнути у одбрани пшенице од коровљевих трава било дрљањем усева с пролећа, које није увек довољно, било прашењем пшенице у врстама што није увек могуће услед влаге у земљи и оскудице радне снаге, било најзад употребом раствора сумпорне киселине направљеним од 6 до 12 литра сумпорне киселине од 65° или 10 до 20 литара сумпорне киселине од 52° и 100 литара воде.

У Француској овај последњи начин сузбијања коровљивих биљака (раствором сумпорне киселине, даје по тврђењу г. Рабате-а повољне резултате има већ 15 година. Њиме се уништавају још младе горушице, љутићи булке, граорице и т. д. док пшеници тај раствор не шкоди.*

* Ми ћемо у своје време опширније говорити о овом леку, противу коровљивих биљака, који се јако отпочиње примењивати у Француској. Ур.

Пролећна нега усева. Према стању земље и према порасту биљака с пролећа треба применити на пшеницу дрљање, ваљање, прашење и растурање чилске шалитре.

Разуме се, ти се радови примењују према приликама и према месту, где се гаји пшеница. Да би се још боље утврдио значај и потреба тих радова, треба вршити огледе и на основу добијених резултата корисне радове пропагирати.

Укратко речено у техничком погледу три су фактора на које треба нарочито обратити пажњу, кад је реч о повећању пшенице, а на име: на обраду и ђубрење земље, семе и негу пшенице.

Да би се боље радило, и више производило треба знања, рада и капитала. У пољопривреди се најбоље знање стиче личним усавршавање праксом, посматрањем упоређењем, огледима Тако се стиче и лично искуство. које је врло драгоцено; али оно није увек довољно те је потребно да би се повећало своје знање имати поверења и у знање другога. Али како је пољска привреда месна техника потребно је избегавати свако претерано одушевљење и свако прерано уопштавање. Није саветно применити на велико и одједанпут дате савете, ако они нису плод месног (локалног) искуства.

Прављење огледа (експериментација) биће увек потребно и ако оно успори за годину или две увођење какве добре праксе, оно напротив има ту добру страну да тачно одреди како се има подесити сваки рад (ђубрење, сорта, или машина) према месним п годбама. Оно чини да се избегну неуспеси, који доприносе успоравању напретка.

II. Економске мере.

У ове мере могу се уврстити пропаганда, потстицање стечајима, рад пољопривредних удружења, превозни трошкови, цене.

Пропаганда. Најефикаснија пропаганда за повећање

не бојећ' се сикире ни ножа.
Сад је јоште у земљи забрана
да се шаљу краве и волови
и са њима теочићи млади,
преко међе у земље комшиске,
јер су јоште слабе и мршаве:
зима им је досадила љута;
сада ће се ласно поправити,
слатко пасућ' траву детелину,
постати ће и лепше и дебље
и боље ће ранит' теочиће:
сваки ће их радо погледати,
и нек им то буде без урока!
А кад нам се међе поотворе
и свашт' опет својим путем пође,
отуд к нама, а одовуд к вама,
послаћу ти краве са теоци!

———

Доситије је, као што видимо, и сâм био отпочео заснивати своје сопствено пољопривредно газдинство, и сâм је био, у неку руку, *практични пољопривредник*, те и са те стране мора бити симпатичан нашим сељацима. Али су, изнад свих књижевника наших, Доситијеви списи од врло великог интереса за наше сељаке: они те списе треба да набављају и *читају*. У тим списима ће сељак наћи *ведре* забаве, *здравога* упута, *корисне* поуке.

Списи Доситијеви неколико су пута издавани. Прво их је он сам за живота печатао, по томе је то, по његовој смрти, чинио Возаровић; пре тридесет и неколико година су сва његова дела оштампана у *Народној Библиотеци*, Браће Јовановића у Панчеву; ту скоро је, пре десетак година, Државна Штампарија приредила издање целокупних дела Доситијевих; а у току двадесет година Српска Књижевна Задруга је од његових дела издала:

Живот и приключенија (I и II).
Басне (I и II).
Домаћа писма.
Избор поучних састава.

Уписујте се у Задругу.

производње пшенице а нарочито по хектару јесте пропаганда примером. Демостративна поља о употреби ђубрета и о упоредном гајењу већег броја сората пшенице служе свагда као очигледна и врло корисна настава.

Посета уређених имања, излети у области где се остварују велики приноси пшенице од стварног су интереса за пољопривреднике, па свакако и врло добра средства за пропаганду.

Поред демонстративних поља и посета треба применити и *усмену пропаганду* предавања и разговоре са практичарима, састанке произвођача пшенице и расправљање о бољим методама гајења пшеница и *писмену пропаганду*: списе, плахате, слике, чланке у пољопривредним и другим новинама, честе нотице, циркуларе и т. д.

Потстицање стечајевима. Стечајеви и утакмице врло су подесна сродства за поправку метода гајења пшенице. Они не само да потстичу пољопривреднике да примене боље и савршеније методе у гајењу него и пшеничне њиве награђених пољопривредника служе непосредној околини као пример за углед и подражавање. Такве стечајеве треба подржавати у окузима и од стране самих самоуправа и од стране Министарства Пољопривреде. Још једна добра страна таквих стечајеве што се код награђених лица може најбоље наћи и добро семе за куповину, нарочито још кад се поред стечајева организују и изложбе од семена и класова, који такође могу пружити пољопривредницима врло лепе и поучне очигледне и практичне лекције.

Удружења. Пољопривредна удружења, друштва, задруге, које се баве производњом семена треба потпомоћи, те да би пружили народу што већу количину одабраног семена.

Исто тако треба настојати да се развију и удружења, која се баве набавком пољопривредних справа и разног пољопривредног материјала, затим удружења за заједничку обраду земље, за заједничку употребу пољопривредних машина: сејалица, тријера жетелица, вршалица и т. д. Сва та удружења могу знатно утицати на повећање пољопривредне производње било посредним било непоседним путем.

Цене вештачког ђубрета. Велики приноси пшенице не могу се остварити без рационалног ђубрења земље, а рационално ђубрење може се применити употребом и стајског и вештачког ђубрета. Нема сумње у колико су обе ове врсте ђубрета, а нарочито ово последње, јевтиније у толико ће се омогућити пољопривредницима и његова шира употреба. Удруженом набавком вештачких ђубрета свакако се може добити и јевтиније и боље ђубре. Али исто тако и појевтињавањем производње ђубрета у земљи може се такође утицати да пољопривредници дођу до јевтинијег вештачког ђубрета.

Цене пшенице. Нема сумње да је најјачи потстрекач у гајењу пшенице цена, по коју се продаје пшеница. Пољопривредници не гледају радо знатно повишавање цена хлебу према стварној цени пшенице, нити пак сувишно смањивање цена пшеници, тако да не добију пристојну награду за уложени труд и капитал.

Решење тог проблема о ценама веома је деликатно, али у сваком случају интересе пољопривреника треба заштитити, а с друге стране и друштвени мир осигурати.

* * *

То су у главним биле мере које су предложене Националном одбору за жито и које је он и Министарство Пољопривреде усвојило и даље по њима приступило у циљу њихове што ефикасније примене. Примена њихова је као што смо напред навели дала добре резултате јер је близу 4000.000 хектара пшенице више засејамо у овој него у прошлој години, а производња пшенице предвиђа се у 79.000.000 товара. Како Француска потребује за своју потрошњу нешто више од 80 милиона товара, то ће она моћи уз помоћ својих колонија (Алгира) свакако у пуној мери да подмири своју потрошњу у пшеници својом сопственом производњом.

Ова акција Француске пружа нам један врло добар пример за подражавање како у погледу повећања површина под пшеницом — јер ми имамо још много необрађених зиратних површина, — тако и у погледу повећања приноса по хектару, јер су нам ти приноси и сувише мали у поређењу са приносима у другим напреднијим земљама.

ИЗ ПРЕРАДЕ ВОЋА И ПОВРЋА.

Сушење разних врста воћа и поврћа за домаће потребе.

Начин сушења и трајање сушења воћа и поврћа за домаће потребе зависи од справе која се употребљује за сушење, од топлоте, којом се располаже за сушење и од саме врсте воћа и поврћа, које се суши. Стечено искуство свакога који се бави сушењем воћа и поврћа је драгоцено, јер је оно најбољи учитељ. За оне, пак, који немају искуства у том погледу, изнећемо ниже извесне податке, који ће корисно послужити као приближно опште упутство и омогућити заинтересованим лицима да их радом поправе или допуне; ти подаци односе се само на сушење воћа и поврћа на малим сушницама. Као општа правила за сушење воћа и поврћа за домаће потребе треба сматрати:

1. Воће и поврће треба сушити што је могуће пре после брања; оно ће у толико боље каквоће бити, кад се осуши у колико је свежије осушено.

2. Почети сушење на нижој температури, па затим је постепено повећавати. Употреба термометра при сушењу се ради тога препоручује.

3. Избегавати сувише високу температуру, јер се шећер може карамелисати и производ добити укус на загорело.

4. Сушити воће и поврће што брже, пазећи при том да не загори. Воће које садржи у себи шећера — треба релативно мање сушити него ли поврће које шећер не садржи или га садржи у врло малој количини,. С друге опет стране воће се дуже времена суши него поврће.

Врло је важно знати када је воће и поврће довољно осушено, односно када треба престати са сушењем. Тешко је и у том погледу дати једно одређено упутство, јер је и то ствар стечене праксе, односно добијеног искуства.

За воће се каже да је довољно суво, кад се стегне у руци, па се потом, кад се шака отвори враћа на првобитну запремину и лако одваја, то јест ако се не претвори у једну збијену масу.

За поврће сматра се да је довољно суво и да га треба извадити из сушнице кад постане лако ломљиво, при савијању, али не пуца при ломљењу као стакло кад се ломи или (за неке сорте) кад стегнуто у руци не испушта воду.

Ако воће и поврће није довољно осушено, то јест ако је у њему остављена већа количина воде, оно се лако буђави и у опште тешко чува.

Ево како треба поступити при сушењу разног воћа.

1. Сушење воћа.

Јагодичасто воће. (Јагоде, малине, купине) Побрано јагодичасто воће очистити од лишћа и петељке, испрати у ђерђиву, ако је потребно и оцедити пажљиво, пазећи при том да се не изгњечи, Пошто је то воће меко, није га потребно барити. Разастрти га у танком слоју на лесе и сушити лагано. Сушење траје 4 до 5 часова. Почети најпре на температури од 45, па попети топлоту на 50° и на тој температури сушити око два сата, затам попети температуру на 60° највише и на њој сушити два до три сата.

Ово воће сушењем много губи и у боји и у мирисним материјама, те само га сушити онда када га има у изобиљу и када се на други начин не може искористи.

Трешње и вишње. Испрати потпуно зрео плод, одбацити петељке и убијене чврсте и недозреле трешње или вишње, па разредити по лесама. Није потребно ни барити ни сумпорисати. Ако су трешње или вишње врло крупне, извадити коштице из њих, па их без коштица сушити, но у том случају много се сока изгуби те то није практично ни препоручљиво. Почети сушење на температури од 50° и не пењати је више од 65°, јер су и трешње и вишње осетљиве на високој температури и лако им сок може исцурити.

Сушење траје према сорти и температури од 2 до 6 часова. Сушењем се добија 16 до 25% сувих трешања од 100 кгр сирових.

Кајсије. Узети зреле плодове, па их оштрим ножем посећи по спорној линији на полутке па поређати полутке на лесе. Може се применити сумпорисање од 1 до 2 сата пре сушења, да би се сачувала боја кајсија. Почети сушење на 45 и пењати је постепено на 50° па онда на 63°. После 3—4 сата извадити лесе оставити их да се расхладе па опет унети у сушницу и довршити сушење на 65 до 75°. Сушење траје од 4 до 8 часова. Од 100 кгр. сировог воћа добија се око 20 кгр. сувог воћа.

Брескве. Употребити здрав плод, јер убијено воће не може дати добар осушен производ. Врло лепе осушене брескве добијају се кад се пре сушења ољуште јер је кожица код бресака покривена вунастим израслима и неугодна за јело. Љуштење се може вршити ножем са сребрним сечивом, јер ако је сечиво челично месо поцрни. Још је најбоље оборити брескве у кључалој води и држати их тамо док се кожура не омекша, па онда потопити у хладну воду и огулити кору. Препоручује се ради лакшег љуштења да се брескве потопе у кључали раствор соде направљен у размери: 100 литара воде и 5 кгр. соде (натријум карбоната). Потапање траје неколико секунада и чим почне кора да се гули плод се извлачи и одмах потапа у хладну воду, која се обнавља, или се може оставити у хладној води док се не почне руком љуштити. Исећи ољуштен плод на полутке поређати лепо на лесама тако да испупчене стране дођу доле, а шупљине горе. Полутке се могу и сумпорисати да би се боље очувала боја; ољуштене брескве сумпоришу се 20 до 25 минути, а неољуштене 1 до 2 сата. Почети сушење на температури од 45° па постепено пењати до 75° — као и код кајсија. Сушење траје 4—8 часова. Од 100 кгр. сировог плода добија се 18 до 20 кгр. осушеног.

Шљиве. Употребити за сушење потпуно зреле шљиве, то јест оне које су тек опале с дрвета или које потресањем дрвета опадну, — јер ће онда оне и осушене бити врло слатке и издржљивије при чувању. Шљиве се могу сушити у полуткама или пак као целе. Ако се шљиве суше у полуткама, ради се на исти начин као код кајсија, па и сушење исто толико траје. Ако ли се пак шљиве суше целе треба им или избоцкати иглом кожуру да би вода из њих за време сушења брже излазила или потопити у врео слаб ($^1/_2$%) раствор соде, и ту држати врло кратко време (30—40 секунда) управо док кожура не буде на њима испуцана. Тако обарене шљиве у раствору соде треба затим потопити у раствор хладне воде и ту их добро исплакати да би се сваки траг од соде утро. Тако спремљене шљиве поређати на лесе и сушити најпре на температури од 45 па потом повећавати температуру до највише (при крају сушења) од 80°. Сушење траје дуже време кад се шљиве суше целе него у полуткама — ваља рачунати 12—15 часова. Од 100 кгр. сирових шљива добија се 25—30 кгр. сувих шљива.

Јабуке. Ољуштити одабране јабуке и исећи на кришке од $^1/_4$ до $^1/_2$ см. дебљине или на комаће што је могуће пре. Ако се хоће да сумпоришу треба исечене на кришке јабуке поређати на лесе у дебљини од $2^1/_2$ до 4 см. и унети у сандук за сумпорисање, где их оставити 20 до 30 минути. Ако су у тањем слоју поређане јабуке онда и сумпорисање траје краће време. Губљење боје може се спречити и без сумпорисања, ако се исечене јабуке на кришке баце у слану воду направљену од $^1/_2$ кашичице соли на 1 литар воде — ако би јабуке дуже стајале — или 30 грама на 4 литра воде — ако би јабуке краће време стајале у сланој води На леси поређати оцеђене кришке једну поред друге или косо тако да једна другу делом покрива. Сушење почети на 45° па пењати температуру до 80°. Сушење траје 4 до 8 часова. Разуме се, ако се целе јабуке — с извађеним срцем суше онда и сушење траје дуже време. Од 100 кгр. сирових јабука добија се око 12 кгр. сувих јабука јер су отпаци (на кору и срце) велики, а поред тога јабуке и велику количину воде у себу садрже.

Крушке. Ољуштити и очистити крушке намењене сушењу па исећи на полутке. Ако се имају недовољно

зреле крушке за сушење најпре их оставити у ладовину у каквом сандуку једну недељу дана, па их онда спремити за сушење. Ако се хоће да сумпоришу спремљене крушке оставити у сандуку за сумпорисање три или четири сата, па и више. Ако се крушке не сумпоришу препоручује се да се баце у слану воду као јабуке. Ако су крушке тврде препоручује се, да се запаре неко време над кључалом водом пре него што се почну сушити. У један већи лонац или бакрач, у коме кључа вода увуче се котарица са спремљеним очишћеним и исеченим крушкама но тако да вода не допире до воћа него само водена пара. Тако се у том лонцу оставе крушке док се не омекшају толико да сламка може кроз њих лако проћи. Затим се полутке оцеђене једна до друге поређају на лесе и унесу у сушницу. Почети сушење на 50° и повећавати топлоту до 80°. Сушење крушака траје 4—8 часова, а ако су полутке дебље онда и сушење траје дуже времена. Од 100 кгр. сирових крушака може се добити од 12—20% сувих.

(Наставиће се).

Белешке

Напомене при раду Бернардовим калциметром. — У прошлој и претпрошлој години Министарство Пољопривреде набавило је и раздало већи број Бернардових калциметра лозним расадницима и среским економима у виноградским крајевима.

Правило је да се пре руковања ма са којим осетљивим инструментом испита претходно његова тачност, па то важи и за калциметар. Дешава се да се каучучне цеви и гумени запушачи на спојеним местима са стакленим цевима разједу толико да на тим местима пропуштају спољни ваздух. Услед тога мерење — испитивање — земље на калциметру бива нетачно. Балансирањем стакленом куглом, која је окачена с леве стране калциметра, ако је случај да се бочица држи целом руком, јавља се физички закон о спојеним судовима, и на воденом стубу у градуисаној цеви дејствује не само угљеников двооксид из преливене земље соном киселином, већ у далеко већој мери дејствује притисак загрејаног ваздуха.

Због тога, пре испитивања земље калциметар треба контролисати на овај начин. Затвори се добро гуменим запушачем (који виси са десне стране калциметра) троугаста бочица (која служи да се у њој земља прелива киселином) и једновремено скине стаклена кугла која је окачена с леве стране, и у којој је вода, и са њом балансира. Ако том приликом водени стуб у градуисаној цеви остане непромењен, калциметар је исправан, у противном одише и треба каучучне цеви и гумене запушаче пажљиво притегнути концем.

После сваког испитивања земље, вода се из калциметра просипа да се не би на дну купио талог, а с времена на време градуисану цев треба опрати од нечистоће.

Разуме се да треба чешће ревидирати и тачност теразица за мерење земље. **М. Вид.**

Како се може изнаћи тежина стоке без мерења. — Свагда је добро знати бар приближно тежину грла, која се хоће продати јер ће се онда и продајна цена без велике грешке моћи лакше одредити.

Тежина једног грла може се приближно одредити на овај начин:

1. Измерити обим груди позади плећа у висини лаката; искористити за то мерење метарску пантљику или канап, који се потом измери.

2. Тако нађени број трипут собом помножити, па добијени производ помножити још са 80. Тако се добија у килограмима приближна тежина грла.

Пример: обим груди је 1.95 кад се он трипут помножи: 1,95 × 1,95 × 1,95 = добија се 7.41 м.; ако се та цифра помножи са 80 онда се добија приближна тежина грла од 7.41 × 80 = 593 кила.

Нека наши читаоци провере ову методу мерења која је врло проста, па ако нема много разлике у тежини између грла мерених на вази и истих грла мерених на овај начин, онда не смета ништа да се овај начин мерења примени, кад ваге нема.

Да се уклоне рогови код телади. — По Миру и Шањону, канадским стручњацима најбољи начин уклањања рогова код телади јесте сагоревање рогова у почетку развијања каустичком содом (која се може набавити у апотеци).

За телад од 8 до 10 дана. Сасећи длаке око израсли, чворова, одакле ће се почети развијати рогови, испрати то место водом и сапуном па избрисати. Размазати око чворова и на ширину око 3 см. вазелина или петрола; увити један крај шипке од каустичке соде хартијом (да би се сачувале руке) завући други крај у воду и трљати њим лагано и пажљиво по чворовима од рогова 3 до 5 минути док не поцрвене или још боље трљати их 3 или 4 пута брзо једно за другим тако да се после сваког трљања сода осуши на чворовима.

За одраслију телад. Посећи рог (пазећи при том у колико је могуће да крв не потече) и превући преко посеченог места шипку од каустичке соде. После 2 сата теле неће осећати бол.

За волове. Спутати (увезати) грло и посећи рогове тестерицом или нарочитом справом за сечење рогова

ГЛАСНИК.

Нови чланови добротвори и утемељачи С. П. Друштва. — За добротворе Српског Пољопривредног Друштва уписали су се и положили улог од 500 дин: *Вук. Божић* из Придворице уписао свог пријатеља *Марка Кошанина* из Пазиводе, Митровица, *Милоје В. Јојић* суплент гимназије Беране, уписао је за члана добротвора свог брата *Перу Јојића* погинулог на Скадру, *Александар Поповић* Салаш — Банат и *Михајло Давидовић* из Сићева; најзад *Љуба Јанковић* из Модрича Босна, уписао се за члана утемељача са улогом од 100 дин.

Друштво и овом приликом изјављује срдачну за-

хвалност именованим на положеној суми и пријатељској пажњи коју указују Друштву.

Средња Пољопривредна Школа у Марибору. У овој школи отвориће се I. и II. разред 1. октобра о. г. Школа је трогодишња, а четврта година одређена је за практичко усавршавање. Ђаци су екстернисти то јест станују ван школе. Државне стипендије нису предвиђене.

Услови за примање су:

а) Ученици треба да имају од 15—19 година;

б) свршену нижу реалку или нижу гимназију (мала матура) односно, да су са добрим успехом свршили грађанску школу.

Абсолвенти грађанских школа и двогодишњих нижих пољопривредних школа треба да полажу испит из србохрватског односно словеначког језика, математике, геометрије, физике и географије;

в) абсолвенти VI. разреда реалке или гимназије могу бити примљени одмах у II. разред под условом, да положе испит за I. разред;

г) да су доброг владања;

д) да су држављани С. Х. С.

е) да су телесно и душевно здрави.

Молбе са таксеном марком од 13 дин. примају се до 15. септембра о. год. преко дирекције Средње Пољопривредне Школе у Марибору; уз молбу приложити: 1) крштеницу, 2) општинско уверење о држављанству С. Х. Х., 3) школску сведоџбу, 4) лекарско уверење и 5) уверење о владању, у случају ако молиоц не долази из какве друге школе.

Сваки молиоц ће бити о одлуци поштом извештен.

Претплаћујте се на „Тежак“

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

	Србија	Војводина	Праг
	дин.	дин.	дин.
пшеница	300—305	335—340	410·35
јечам	250—260	265—270	283·—
овас	255—265	260—265	339·60
кукуруз	290—300	280—285	382·05

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 18—19 дин., преко 150 кгр. 19—19·50 дин., преко 180 кгр. 20 дин. Мршаве 19—20 динара — франко станица у Банату и Србији. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 22·50—23·50 дин., баниске и босанске полудебеле 19—20 дин. кгр. франко вагон станица.

Беч: Цене дебелим свињама одржале су се. Меснатим су пале за 1000 круна. — Продаване су дебеле свиње прва врста 22—23.000 круна, средње тежине 22.5—24.000 круна. Меснате свиње 23—27.000 круна 1 кгр. живе мере.

Пешта: Лаке свиње 6.400—7.200, средње 6.500—7.000, тешке 7.000—7.500 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Месне свиње 11—13 ч. с. круна 1 кгр. живе мере, заклане 14—16 ч. с. кр. 1 кгр. Данска и домаћа назимад 13—14 ч. с. кр. 1 кгр. Данске крмаче 9—11 ч. с. кр. 1 килограм, холандске крмаче 11—12 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—13, средњи, 9·50, лиферантски 5—6 дин. кгр. жива мера по сајмовима. Овце 5—6 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 11—15, средњи 8—10, лиферантски 5—7 дин. килограм жива мера по сајмовима. Овце 4—6 дин. кгр. жива мера по станицама.

Беч: Нотирани су: волови I врста 13.500—15.600 круна II врста 12—13.000 круна, III врста 9—10.000 круна, краве 9.5—13.000 круна. Цене су према прошлој недељи пале за 1000—1500 круна по килограму.

Будимпешта: Продавани су волови бољи 4.000—4.600, средњи 3.000—3.800, лошији 2.200—2800, биволи 2.300—2.600, краве боље 3.000—4.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Праг: Цене су пале за 0·50 круна по 1 кгр. Волови и јунице бољи 5·50—7·50, лошији 4—4·50, бикови и краве бољи 7—9, лошији 5·40—6 ч. с. круна 1 кгр. живе мере.

Маст и сланина.

Београд: маст 32—33, сланина 25—28, суво месо 26—28, шунке димљене 50—52, салама 80—85 дин. кгр. на велико.

Милано: Сланина 7, маст 6, америчка сланина 5·20, америчка маст 5 лира килограм.

Живина и јаја.

Живина: Извоз је већ почео, али лагано, за сада је једино важније тржиште Милано, али је и он врло мршав. У Милану је цена 10·25—10·50 лира 1 кгр. а код нас се купује у Србији по 44—46 динара пар младе живине, а 66—68 динара старе. У Војводини се плаћа 22—23 дин. 1 кгр. и за нову и за стару живину.

Јаја: Тражња је свуда на страни скочила, што је и код нас изазвало повећање цена. Лондон је нотирао 14 шилинга и 6 пенса до 14 шилинга и 9 пенса за прима квалитет наше робе, где у обзир долази *словенска и војвођанска* роба. У Француској се нотира 410—450 франака за 1000 комада. Тражња је велика, јер је француска продукција већ на измаку. Швајцарска је почетком недеље нотирала 200—205 франака за сандук, франко Букс, али је цена крајем недеље попустила. Услед високих цена тражња је тамо смањена, пошто су оне привукле велику количину робе и Швајцарска тешко да може примати нове довозе.

Тражња на страни повећала је цене у нашој земљи. У Словеначкој и Хрватској плаћао се 1.95—2 дин. комад, у Војводини 1·85—1·875; у Србији 1·40—1·50 динара комад.

Воће и пиће.

Суве шљиве: Поједине врсте номиналио нотирају овако 80—85 5·30 дин. 90—100 4·10 дин. 110—120 ком. 3·30 динара франко Сава.

Вино: Цене винима су у опадању, изузимајући далматинска вина, која се ипак одржавају на цени.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

1-10

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. **Телефон број 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Ц. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 36. БЕОГРАД, 9 АВГУСТА 1923 године. Година L.

Главнији пољопривредни извознички артикли, њихов овогодишњи принос и однос према ранијим годинама

Говор Д-р Вел. Н. Стојковића, начелника Министарства Пољопривреде на Конгресу трговачких комора и извозничких корпорација, одржаном 26. августа 1923. год. у Београду

Господо,

Ви сте поставили Министарству Пољопривреде питања: *колико је засејано главнијих извозничких артикала, колики је овогодишњи принос и какав је однос према ранијим годинама.*

Подаци за 1923. годину, која је у току, делом су сређени, а делом се сређују, те нећу моћи у потпуности да вам одговорим на сва ова питања, но ипак одговорићу у толико у колико се има већ прибраних података.

I. Житарска производња.

Пшеница. За последње три године рачунајући од 1920. год. од када и имамо податке, површина (пожета) под пшеницом овако се кретала:

1920.	1,440 591 хектара
1921.	1.497.068 „
1922.	1.496 382 „

У 1923. год. површина под пшеницом биће око 1.500.000 хектара, што показује повећање за око 25.000 хектара према просечној површини за период од 1920—1922., или за 60.000 хектара према 1920 г.

Просечна производња пшенице за период од 1920 до 1922. године била је 12,636.492 метричких центи (товара). Према претходно прикупљеним подацима о жетви у овој години, цени се да жетва овогодишње пшенице износи округло 16,844.000 метричких центи или 168.440 вагона.

Вероватно је, да ће се претходни подаци о величини жетве у овој години, кад се буду дефинитивно средили, нешто и смањити.

У Србији је пре рата потрошња пшенице у земљи износила око 86. кгр. на становника. Према извозу и увозу пшенице и брашна за последње 3 год. излази да за потребе становништва у земљи треба рачунати округло 100 кгр. пшенице на становника или на 12,000.000 становника 12,000.000 метричких центи. Ако одузмете од горње цифре ову последњу, онда остатак остаје за извоз.

Макар се и смањила цифра извоза на 35.000 вагона, колико претпостављамо, да ће се извести пшенице у овој години она се ипак јавља као врло велика и значајна према просечном извозу пшенице и брашна за период од 1920 до 1922, који је износио око 3.774 вагона пшенице и 2.662 вагона брашна.

Ваља напоменути, да, према подацима које је прикупио, Пољопривредни Институт у Риму цени производњу пшенице у свету у овој години за 4% већу од производње у прошлој години.

Раж. За последње три године површина (пожета) под ражју овако се кретала:

1920. г.	198 064 хект.
1921. г.	186.669 „
1922. г.	197.212 „

У 1923. год. засејано је нешто мање него просечно за период од 1920 до 1922 али та разлика је незнатна.

Просечна производња ражи за период од 1920 до 1922 била је округло 1,350.000 метричких центи. Производња ражи у овој години према претходним резулатима статистике износи округло 1,500.000 метричких центи.

Доста је тешко одредити количину ражи, која ће остати, преко потрошње у земљи, за извоз; могу се чинити само претпоставке на основу извоза за раније године.

Просечан извоз ражи за последње три године од 1920 до 1922 био је с брашном округло 14.000 метричких центи или око 1|100 део од производње. Ако узмемо да ће тај исти однос између производње и извоза важити и за ову годину, онда би се имало ражи за извоз 15.000 метричних центи или 150 вагона, дакле за 10 вагона више него што је просечно извезено за период 1920 до 1922. год.

Јечам. За последње три године површина (пожета) под јечмом овако се кретала:

1920	374.932 хект.
1921	368.761 „
1922	375.064 „

У 1923. год. показује се једно смањење засејане површине према просечној површини за период од 1920 до 1922 године, али оно није осетно.

Просечна производња јечма за период од 1920 до 1922 године била је округло 2,7[illegible]6.0[illegible]0 метричких центи. Производња јечма у овој години предвиђа се у 2.119.000 метричких центи.

Доста је тешко предвидети колика ће количина јечма остати за извоз, те се и овде могу чинити само претпоставке.

Просечно извезена количина јечма за 1920 и 1921. годину (не можемо узети у обзир 1922 год. због слабог извоза) била је округло 154.358 метричких центи или од прилике 1|18 део од производње. Ако се узме да ће тај исти однос постојати између производње и извоза у овој години, онда би се могло ценити да ће имати јечма за извоз у овој години округло 173.000 товара или 1730 вагона.

Овас. Површина (пожета) под овасом овако се кретала.

19 0	416 3 6 хектара
1921	405 907 „
1922	39 056 „

1922. год. предвиђа се знатно мања површина, за читавих 30.000 хектара мање према просечној површини за период 1920 до 1922.

Просечна производња овса за период од 1920 до 1922 била је округло 2.874 000 а у овој години се предвиђа 2,809 000 метричких центи. Мањак се дакле огледа и у производњи.

Тешко је дати тачну прогнозу о величини извоза овса у овој години.

Просечан извоз овса за 1920 и 1921. годину (1922. годину не можемо узети у обзир, јер је мало овса извезено) био је округло 71.000 метричких центи или 1/40 део од производње за те две године. Ако се узме тај однос између производње и извоза у овој години могло би се извести овса округло 70.000 метричких центи или 700 вагона.

Кукуруз. Засејане односно пожете површине под кукурузом, овако су се кретале.

19 0	1 815.339 хектара
1921	1 880 309 „
1922	1.91 ·897 „

У 1923. год. површина под кукурузом мало се разликује од просечне цифре за период 1920 до 1922 год.

Просечна производња кукуруза за период од 1920 до 1922 била је 22.114.000 метричких центи. Производња кукуруза још се за сада незна, јер се подаци имају средити тек крајем овог месеца. Тешко је према томе дати и прогнозу о величини извоза кукуруза у овој години.

Просечан извоз кукуруза са брашном за период од 1920 до 1922 износио је округло 2.000.000 метричких центи или 1/11 део од производње.

У Србији за период од 10 година (1900 до 1909) просечна цифра извоза била је око 1/11 део производње.

Нећемо огрешити ако ту цифру, 1/11 део од производње, сматрамо као просечну и за ову годину, и за целу земљу, у толико пре што се у Србији кукуруз много трошио и за људску и за сточну храну.

Ако би претпоставили да ће берба кукуруза бити иста као у прошлој години, то јест 22.5 милиона товара, онда би извоз кукуруза у овој години могао бити округло 20 000 вагона. То је само приближна цифра; ако берба буде већа, она ће се повећати, а ако буде мања, она се може и смањити.

Од жита су све напред побројане врсте с извозничког гледишта најинтересантније, и најважније, те о другим врстама од споредније важности нећемо овде ни говорити

Из свих напред изложених цифара о производњи жита може се одмах рећи, да ће нам ова година, благодарећи повољној години, бити знатно обилнија и приносом и извозом него ли иједна после ослобођења.

Међутим, кад погледамо статистику приноса по хектару, — а по томе се и цени напредак пољске привреде и пољопривредника у једној земљи, — онда ћемо ипак видети да нам предстоји један интензиван, смишљен и истрајан рад на повећању пољопривредне производње, специјално по хектару.

Узмимо само наша два најглавнија усева: пшеницу и кукуруз.

Просечни приноси пшенице и кукуруза по хектару за период од последње три године, од 1920 до 1922 били су: пшеница 7,63 а кукуруз 12.02 метричких центи (товара).

Ти су приноси, истина, знатно смањени утицајем суше последњих година, али пак они су и у нормалним година још далеко од тога, да се изједначе са приносима тих врста жита у страним земљама.

Предстоји примена многобројних и техничких и економских мера за повећање тог приноса по хектару, али о томе сада, с обзиром на краткоћу времена, овде не може бити речи.

II. Воћарско-виноградарска производња.

Шљиве. Шљива је код нас као што знате најраспрострањенија воћка и најважнији воћарски извознички артикал.

Број шљивових дрвета и производња шљива у прошлој години била је:

број дрвета 60,958.902, а производња 8,490.320 метричких центи.

Од произведене количине сирових шљива на жалост се највећа количина претвори у ракију, која се скоро сва попије у земљи.

Производња пекмеза јако је после рата посрнула и прети опасност да је сасвим нестане.

Производња сувих шљива такође је знатно спала према предратним цифрама, јер док су пре рата Србија и Босна извозиле преко шест хиљада вагона само сувих шљива, дотле после рата највећа цифра за обе те области тек једва да прелази 4.000 вагона.

Шљиве су у овој години по добијеним извештајима добро родиле у свима нашим шљиварским центрима, тако, да се рачуна да ће берба бити боља него ли прошле године.

Извоз наших сувих шљива је још једнако наш велики проблем, јер наш најјачи потрошач Немачка због

своје валутне и финансијске ситуације ни из далека није онолики купац тог артикла, као што је то некада била.

Ваља тражити и нове пијаце и крчити пута том нашем артиклу у иностранству, а наши извозници у том погледу позвани су да нашег произвођача, који се још не решава довољно: шта ће и колико ће да суши, помогну и окураже.

Извоз сувих шљива, пекмеза и ракије био је за последње три године оволики:

	1920		1921		1922	
	вагона	динара	вагона	динара	вагона	динара
Суве шљиве	2.126	63,792.219	3.838	144.284.621	4.044	185,72[illegible]046
Пекмез	149	7,246.845	289	9,154.164	151	7,872.257
Ракија	11	1.800.0[illegible]5	5	557.40[illegible]	1	100.000

Пада у очи колико се мало извози ракије према огромној производњи воћа и грожђа уопште.

Предузете су мере да се поред шљива размноже и друге сорте воћака, нарочито у крајевима, где је воћарство слабо развијено. У том циљу само у Јужној Србији основано је или је у оснивању преко 50 воћних расадника, који ће ускоро бити у могућности да пруже народу велики број садница за подизање воћњака.

Виногради. Површина винограда и производња вина за последње три године овако се кретала:

	Површина у хектарима	Производња у хектол.
1920	173.162	3.105.840
1921	17[illegible].634	3.749.653
1922	167.610	4,565.125

Као што се види површина под виноградима је у опадању, поглавито због филоксере, где још постоји домаћа лоза (Јужна Србија), али је производња вина услед повољних година у порасту.

Извоз вина био је за последње три године:

	у вагонима	вредност у динарима
1920	204	6.932.830
1921	190	5.581.420
1922	852	28.591.818

Производња вина у земљи је према броју становништва релативно мала у поређењу са другим земљама (Француска скоро 2 хл., Италија 1, а ми непуних 40 литара производимо на 1 становника). Па ипак потрошња у земљи није у стању да апсорбује ни тако малу количину, а извоз је отежан, те је наше виноградарство у тешкој кризи.

Министарство Пољопривреде са обзиром на јак антиалкохолични покрет, који се јавља у појединим државама, саветује својим органима да препоручују народу да подижу винограде тамо где се друге културне биљке и воћке не могу гајити, како се не би ширило виноградарство и тамо где може бити замењено другим пробитачнијим културама

III. Сточарска производња.

И ако стока и сточни производи престављају у нашем извозу за последњу годину вредност од преко једне милијарде динара, не можемо се још похвалити да смо достигли бар квантитативно онај напредак, који је некада Србија показивала.

Бројно стање стоке на дан 1. јануара 1923 године било је:

коња	1,034.[illegible]39	грла
говеда	4,055. 15	„
оваца	7,[illegible]42. 10	„
свиња	[illegible],577 704	„
коза	1.681.219	„

Ако загледамо у статистичке податке бројно стање стоке у Србији пре рата, па га упоредимо са бројним стањем стоке у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, ево шта видимо:

Србија у 1905 год. имала је:			Краљевина С. Х. С. имала је:	
	на 100 хект.	на 100 стан.	на 100 хект.	на 100 стан.
коња	3.6	6.56	4.07	8.62
волова и бивола	[illegible]0.1	36.07	16.29	33.77
свиња	18.8	33.80	10.35	21.48
оваца	65.4	117.56	30.31	62.85
коза	10.5	18.18	6.75	14.01
Укупно стоке	118.4	212.17	67.77	140.73

Забрана извоза стоке веома је корисно утицала у првим годинама по ослобођењу да се повећа контигенат стоке у земљи и он се благодарећи тој мери знатно и повећао. У 1920 год. извоз живе стоке (рачунајући ту и живину) престављао је у општем извозу 3.28%, а извоз сточних производа 5.77%. Међутим, у години 1921 и 1922, када су не само тешкоће око извоза знатно ублажене, него када је услед велике несташице и велике скупоће сточне хране и сам пољопривредник био принуђен да сведе број стоке на што је могуће мању меру, извоз стоке и сточних производа био је знатно повећан, тако да је у целокупном извозу, извоз живе стоке у 1921 год. престављао 21.73% а извоз сточних производа 16.64% док је у 1922 год. извоз живе стоке престављао 18.85% а извоз сточних производа 15.27%.

Тај велики извоз стоке и сточних производа у 1921 и 1922. год. несумњиво да је утицао на смањење бројног стања стоке у целој земљи; отуда онако релативно ниске цифре, које поменусмо за целу Краљевину у поређењу са предратном Србијом.

Па ипак те цифре нису тако ниске, у опште говорећи, јер је Србија пре рата била богата стоком. Оне су само доказ да је наше сточарство ратом претрпело огромне губитке и да још није дошло на своју негдашњу меру. Нећемо тиме да кажемо да смо ми зато да се извоз стоке забрањује. Напротив, извоз може само да подстакне и да повећа производњу тако, да се можемо надати да ћемо пре и брже, поред рационалног извоза стоке и сточних производа, достићи негдашњи контигенат стоке и сточних производа, него ли путем забрана и разних отежица.

Да вас не морим даље, јер цифре и иначе замарају. Мислим, да сам у главном одговорио на питања, која сте поставили Министарству Пољопривреде и надам се да ћете са мојим одговором бити задовољни.

Уписујте се у Пољопривредне Подружине

ИЗ РАТАРСТВА.

Какво семе онакав и род.

Ова народна изрека најбоље нам потврђује једну освештану истину, коју многи наши пољопривредници пренебрегавају, па и заборављају њезин значај у пољској привреди. Доиста од доброг семена зависи не само количина већ и каквоћа саме жетве.

Није само довољно знати, да нам успех жетве зависи од поднебља, земљишта и времена, са којима се сваки пољопривредник има борити, већ ес мора познавати и чињеница: да само добро, здраво, клијаво, светло и зрело семе може донети здраву и снажну биљку на свет. Зато је и речено: „Какво семе онакав и род“. Јер, у прво време млада биљка, док не ојача и не оспособи се да може храну сама примати из земље и ваздуха, живи и храни се из резервне хране, која је нагомилана у семену.

Према томе, свако семе које је намењено за сетву мора одговарати овим условима: да је потпуно зрело, да има своју одређену старост, да је добро клијаво и да је чисто од уродице и других страних примеса.

Потпуно зрела семена способнија су за клијање и имају дужу и трајнију моћ (енергију) клијања, те нам као таква пружају веће гаранције од полузрелих семена. И ова семена која су сређена у добу жутог зрења клијају такође, али је њихово клијање непотпуно и несигурно. Са зрелошћу семена упоредо иде и његова старост, од које поглавито зависи даљи развитак саме биљке. Јер, у колико је једно семе старије у толико је проценат клијања мањи. Зато је за препоруку да се свагда узимају за сетву свежија семена (од последње жетве).

На проценат клијавости семена знатно утиче количина уродице, која се у њему налази, затим количина поломљених зрна приликом вршидбе као и сва неразвијена и штура зрна. Стога је нужно да се све ово отклони путем чистилица-тријера и на тај начин за сетву издвоје само здрава, крупна и једра зрна. Сем тога на клијавост утичу и расне болести као што је главница, која се уништава потапањем семена у раствору плава камена. Такође на клијавост дејствује и плесан који се јавља када се семе држи на влажним местима. Најзад на клијавест семена утиче и сама жетва, ако је извршена по влажном времену, услед чега многа зрна набубре и клијају, па немајући више услова, клице се спаре осуше и отпадну.

Како ће ускоро наступити сетва озимих стрних усева, држимо да неће бити на одмет нашим пољопривредницима што смо учинили ово неколико напомена о употреби семена за сејање, па да би могли осигурати што бољу жетву.

Ћатић.

Претплаћујте се на „Тежак“

ИЗ ПРЕРАДЕ ВОЋА И ПОВРЋА.

Сушење разних врста воћа и поврћа за домаће потребе.

Разно поврће може се са врло мало труда и средстава очувати за дуго време у свежем стању и послужити као ваљана зимница. Отуда тамо, где се има места, простора и могућности поврће треба првенствено трапити и чувати у свежем стању. Међутим тамо, где се нема те могућности или места, где би се поврће утрапило, нарочито по варошима, као и тамо где се тако свеже очувано поврће не може лако или јевтино набавити на оближњим трговима треба спремати за зиму суво поврће.

За сушење поврћа треба узети потпуно свеже младо нежно и здраво поврће; нездраво и покварено, а нарочито устајало поврће не може никад дати добар осушен производ.

Ево како разне врсте поврћа треба припремити и сушити:

Кромпир. Опрати кромпир, ољуштити руком или машином и повадити окца, па га исећи на танке кришчице од $\frac{1}{4}$ до $\frac{1}{2}$ сантиметра дебеле, јер се оне онда брже суше. Обарити тако исечене кришке у врућој води и држати је у њој 2 — 3 минута. Чим се оцеде (или са њих покупи вода сунђером) тако обарене кришке кромпира треба поређати на лесе, па ове унети сушницу. Сушење треба отпочети на 45° па затим температуру постепено повећавати до 65°. Сушење траје 2 до 4 часа.

Ређање кришки од воћа и поврћа на леси.

Репе, (цвекле) шаргарепе, першун (корен) и паштрнак. Опрати, ољуштити и сасећи ово поврће на танке кришке као и кромпир. Потопити га у врућу воду и тамо држати 4 до 6 минута, да би му се боље сачувала боја, која се без потапања у врућу воду за време сушења мења. Сушење треба почети на 45° и затим попети температуру до 62°, коју не треба прећи. Сушење траје око 3 часа.

Купус. Очистити све повређено и сасушено лишће, и извадити корен из главице. Сасећи затим купус на танка резанца и повадити ребра са лишћа, јер се она тешко суше. Обарити тако спремљен купус у кључалој води 4 до 10 минути. Распоредити тако припремљен купус на лесама, пазећи да слој купуса не буде дебљи

од 2.5 см. Почети сушење на 45° и ићи до 60° највише. Пазити да купус не загори. Сушење траје око 3 часа.

Карфиол. Уклонити нездраве и повређене делове, одвојити мале главице једну од друге и потопити у кључалу воду 4 до 6 минута. Разастрти обарен калфиол на лесе и почети сушење на 45°, па постепено повећати температуру највише до 60°. Карфиол знатно потамни за време сушења и поред дужег барења, али му се боја доцније при кувању враћа. Сушење траје 3 до 3½ сата.

Целер. Очистити и исећи целер на комаће од 2 до 3 минута, па затим разастрти на лесе. Почети сушење на 42°, и сушити полако повећавајући топлоту тако да крајња температура не пређе 60°. Сушење траје 3—4 сата.

Спанаћ. Испрати спанаћ, очистити га од ребара, и обарити у пари над кључалом водом 2 минута. Да би се сачувала зелена боја спанаћу препоручује се барење у кључалој води, 2 минута, којој се дода на 4 литра воде једна кашичица и четврт обичне кухињске соли и једна кашичица од кафе — (равно са ивицама) — натријум бикарбоната (бикарбоне соде). Тако обарен спанаћ треба одмах потопити у хладну свежу воду. Покупити воду па разредити по лесама у танком слоју. Почети сушење на 45° па постепено повећавати топлоту до 60°. Сушење траје око 3 сата.

Сушење воћа и поврћа на сушници, искоришћавањем топлоте од шпарета.

Боранија. Најпре испрати боранију, па онда сасећи крајеве и уклонити конце. Млађа и тања боранија суши се цела, а дебља и старија сече се на два или три дела. Обарити тако спремљену боранију у кључалој води, држећи је у њој 6 до 10 минути, према томе да ли је млађа или старији. Да би се боље сачувала зелена боја код бораније барење вршити у кључалој води којој се дода кухињске соли и натријум бикарбоната (као код спанаћа). По барењу потопити боранију у хладну воду оцедити је у разредити на лесама Почети сушење на 45° и ићи постепено до 63°. Сушење траје око 3 сата.

Грашак. Узети за сушење грашак, који се потпуно развио, но код кога меуна још није почела да жути. Извадити зрна, а одбацити меуну, па их потопити у кључалу воду и тамо држати 3 до 5 минути. Није потребна за барење вода са сољу и натријум бикарбонатом јер ће довољно млад и зелен грашак и после барења у обичној води задржати своју боју. Тако спремљен грашак растурити по лесама у слоју дебелом највише од 1—1½ см. и почети сушити на 45°, па постепено пењати топлоту до 62°. Сушење траје око 3—4 сата Важно је да се сушење врши лагано, те да би и средина у зрну била довољно сува, како се не би буђала.

По каткад се окомишан грашак пре сушења пржи у шерпи са једном кашичицом соли и једном кашиком ситног шећера на 1 литар грашка дотле, док не постане сјајан и не добије јасно зелену боју. Тако спремљен грашак суши се затим у сушници при горе поменутој температури.

Патлиџан. За сушење узети потпуно зрео али још чврст плод. Потопити га у кључалу воду за 1 до 2 минута да би му се кожура размекшала. Огулити кожуру и исећи тако очишћене патлиџане на кришке од 1 см. дебљине. Поређати тако исечене кришке на лесама преко којих се простре танко платно (да од просутог сока од патлиџана не би жице на леси зарђале). Почети сушење на температури од 45° па је постепено пети до 60°. Понеки патлиџане, пошто се ољуште и пресеку на пола посоле са мало шећера, па потом осуше. Довољно су осушени патлиџани кад при стезању у руци пуцају. После неколико дана чувања, они мало омекшају и постају еластични.

Кукуруз. И млад кукуруз може се осушити и чувати за зимску потребу јер је осушен врло пријатан за јело. Убране клипове док су још на њима зрна у млеку потопити у кључали воду (којој се дода кашичица соли на 4 л. воде) или у водену пару 5 до 10 минути, па затим у хладну воду, да би се млеко у њима згуснуло Млади кукурузи се мало дуже време баре, а старији (само не узимати за сушење оне код којих се зрно стврдло) мало краће време. Са оцеђених клипова од воде зрна се секу низдуж једним оштрим ножем. Не треба водити рачуна о свили, она се по сушењу лако може од зрна одвојити. Тако исечена зрна поређати по лесама у слоју од 2.5 см. дебљине и почети сушење на 45°, па ићи до 62°. За време сушења промешати зрна на лесама да би се равномерно сушила. Сушење траје 3 до 4 сата.

Белешке

Бурад од зејтина могу се употребити за превирање шљива. Како су шљиве у овој години добро родиле, те многи пољопривредници неће имати довољно судова да прихвате бербу, то се и бурад од зејтина по невољи могу за тај циљ употребити. Али пре него што би се таква бурад употребила за превирање шљива, треба их омирисати и утврдити да се зејтин, који је натопио дрво није ужегао. У сваком случају и ради веће сигурности треба буре од зејтина претходно припремити и очистити, па тек онда у њега прихватити шљиве. Припрема и чишћење таквих буради врши се прањем раствором соде (натријум карбоната). Узети 2—3 кгр. соде и усути у

20—25 литара воде за 1 хектолитар садржине бурета. Тај раствор загрејати до кључања, па га кључао сипати у буре. Затим врањ на бурету затворити (зачепити), па онда пола сата котрљати буре на све стране. После тога буре испразнити и испрати више пута чистом водом. Може се тај рад и поновити, ако се после првог лечења осећа мирис на зејтин из бурета. Добро је да се човек увери да ли се после лечења осећа мирис на зејтин или на ужегло пре него што ће се буре употребити за смештај шљива. То се може учинити ако се успе у буре мало вруће воде, па њом исплачу дуварови бурета и онда таква вода опроба. Ако је буре исправно скинути му једно данце како би се сирове шљиве могле у њега лакше усипати.

——

Треба ли одвајати шепурину од грожђа при справљању црног вина? То је питање доста спорно у винарству, али за извесне сорте грожђа које имају доста опорине као што је Прокупац, оно не може бити спорно: одвајање шепурине при прављењу црног вина од те сорте даје несумњиво много пријатније вино, у поређењу са вином, које је добијено без одвајања шепурине, као што су то многи имали прилике да утврде.

Утицај шепурине на укус вина врло је изречан; вино справљено са шепурином је опоро и многи га због те опорине не воле: такав је случај и са жупским црним винима, која би без те опорости могла имати, благодарећи многим другим добрим особинама, знатно већу територију потрошње него што је у ствари имају.

Одвајање шепурине из шире не само што знатно утиче на укус него доприноси да се добију и на алкохолу нешто јача вина, јер шепурина за време превирања упија у себи нешто алкохола, а даје из себе нешто воде вину. Истина тај се алкохол из шепурине може да прикупи печењем комине, али ипак је боље да он у вину остане, јер виноградару је главни циљ да произведе добро вино, а ракија му је само споредни производ.

Како се код нас обично продају нова вина, то јест од једне бербе до друге, њихова се трговачка вредност може знатно поправити и прођа лако осигурати, ако су справљена без шепурина.

——

Да једна крава не дојн другу. Дешава се по који пут да једна крава дојн другу, што је не само рђава навика него и штета за производњу млека. Најбоље се то може спречити, ако се крави, која има обичај другу да дојн намести мрежа на устима. Та мрежа не треба да смета кретању вилица; њу треба наместити после оброка, па је скинути идућег оброка опет, тако да се између оброка крава лиши могућности да дојн другу краву. Мужу опет у таквим случајевима треба увек вршити непосредно пред полагање хране. Кравама, које имају обичај друге да дојe или да лижу, метнути у јасла једну крупицу соли, да би се имале чиме занимати; још се препоручује да се таквим кравама додаје уз оброк по 30 грама калцијум фосфата дневно, помешаног са једном шаком мекиња.

——

Да се отклони мирис на буђ код ракије. Код сваке винске и ракиске болести треба свагда имати на уму ону изреку: *боље је спречити него лечити.* Ако комина, цибра није побуђала или ако буре у које се усула ракија није буђаво, неће ни ракија ударати на буђ. Ако се већ није водило рачуна о томе, него је ракија, добила мирис на буђ, треба је лечити. Најбоље се може излечити ракија, која удара на буђ помоћу спрашеног дреног угљена (ћумура). Најпре испрати спремљен ћумур за тај посао да би се ослободио од пепела, па га онда истуцати и претворити у прашак. Потребити 500 грама спрашеног угљена на 1 хектолитар ракије. Одмерену количину спрашеног угљена помешати са 1 литром ракије, па све унети у буре са ракијом, који се хоће да лечи. Затворити буре, па га онда тумбати неколико пута дневно за три или четири дана. Затим оставити да се угљен сталожи и потом преточити ракију у здраво буре Тако лечена ракија неће имати мирис на буђ.

Књижевност

Мале поуке о чувању здравља домаће стоке, написао Пет. П. Савић, окр. марвени лекар Стр. 32. Цена 5 динара.

Док се код нас о чувању народног здравља и о људској хигијени релативно доста пише, пропагира и предаје, дотле се о чувању сточног здравља и о хигијени наше домаће стоке мало пише, мало пропагира, па и врло мало ради. Сматра се у опште да стока може све поднети: и рђаву стају и рђаву храну и рђаву негу. Међутим и стока је живо биће као и човек, и она осећа као и човек, те према томе ако се не храни не негује не чува као што треба не може ни дати човеку оно што се од ње тражи, или ако и да, она то даје у несрављеној мањој количини — било да је то реч о месу млеку, вуни, масти или раду — него што би могла да да. Хигијена стоке исто је тако важна као и хигијена људи, јер је сточарство једна од најглавнијих грана занимања нашег земљорадничког света, јер је оно извор нашег народног богатства, јер стока и сточни производи играју и најважнију улогу у исхрани нашег народа. Где се о сточној хигијени не води рачуни, ту ни сточарство не може напредовати, ту ни исхрана народна сточним производима не може бити здрава.

И ми се радујемо појави ове књижнице и поздрављамо писца, г. П. Савића, који се увиђајући и сам како наш народ врло мало пажње поклања сточној хигијени, подухватио једног корисног рада да пружи народу корисне поуке о чувању здравља домаће стоке и упути одгајиваче стоке у основе сточне хигијене.

Писац ових поука у првом делу своје књижице проучава најпре утицај природе: земљишта, воде, ваздуха, климе на здравље и напредак стоке, па затим у другом делу опширно износи утицај човека и шта све човек може да допринесе знањем, негом, храном и у опште паметним радом за стварање бољих хигијенских услова за живот, гајење и одржавање стоке.

Књига је врло прегледно, јасно и разумљиво написана да је сваки пољопривредник може схватити. Она је још одобрена и од Главног Просветног Савета за школе и књижнице.

М је најтоплије препоручујемо нашим пољопривредницима, који је могу набавити преко Српског Пољопривредног Друштва.

Записник

XVIII. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 11. маја 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др. Бела Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Александар Јовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Павле Петковић, Софроније Партонић и Драгутин Спремић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице.

I

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора по предметима: бр 35000, 36 0, 4189, 3111, 3701. и 2794 да се понуђене справе и алати не набављају, пошто се исти не траже. — Одбор је усвојио ова мишљења.

III.

Прочитана су мишљења Финансијског Одбора по предметама:

а) бр. 3944. Усвојено је мишљење Финансијског Одбора и одлучено: да се рачун прими и исплати;

б) бр. 4124. и 4143 о исплати фотографског апарата са металним и филм пак касетама и диспозитива са дрвеним кутијама. — Одбор је одлучио: да се апарат са овим деловима прими и исплати у вредности поднетих рачуна, пошто је исти набављен по одлуци од 1-VIII. 1922. године.

IV.

Прочитана су мишљења инспектора за подружине по предметима:

а) бр. 4034. усвојено мишљење и одлучено: да се умоли Министарство Пољопривреде и Вода да Чачанској Окр. Пољопривреоној Подружини бесплатно уступи 2 приплодна бика;

б) бр.4035. усвојено мишљење Изложбеног Одбора и одлучено: да се тражи помоћ од Министарства Пољопривреде и Вода.

V.

Прочитана је оставка Бр. 4116. члана Управе г. Александра Г. Јовановића, јер због премештаја не може дуже остати као члан Управе. — Одбор је примио знању ову оставку и одлучио: да се огласи за одборника г. Светислав Пешић, који је имао највећи број гласова после извршеног избора чланова за Управу.

VI.

Секретар реферише да су оставком два члана Управе остала упражњена места у Одборима. — Управни Одбор одлучио је да у Књижевни Одбор уђу: г. г. Др. Д. Добра Б. Тодоровић и Павле Петковић; а у Изложбени Одбор г. др. Д. Тодоровић.

VII.

Прочитан је акт бр. 4188 Управника расадника среза пчињског по коме је одлучено: да се исплате трошкови железничкој станици, пресу подићи и сместити је у расадник среза пчињског.

VIII.

Прочитан је акт Бр. 3446. да су због болести књиговође благајнички послови у застоју. — Одбор је одлучио: да се за књиговођу прими г. Софроније Партонић секретар Министарства Пољопривреде и Вода са хонораром који је г. М. Тодоровић имао.

IX.

Прочитана су саопштења:

а) Молба бр. 3425. — Среског Одбора за Народно Просвећивање у Бенковцима да му Друштво поклони коју књигу за народ. — Одлучено: да се уступи по један примерак књига Друштвеног издања.

X.

Члан Управе г. Александар г. Јовановић извештава Одбор, да је прегледао рад на извођењу радова на сељачким угледним добрима у Хрватској, налази да је тај рад умесан и моли Одбор. да учини предлог Господину Министру Пољопривреде и Вода да позове г Милана Новаковића господарског надсаветника Покрајинске Управе у Загребу да и код нас одржи неколико предавања — Одбор је усвојио овај предлог

За овим је седница закључена.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

3-10

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦА“

као генерални заступник куће „ВЕРМОРЕЛ“, из Француске скрећем пажњу свима виноградарима, да сам ове године лиферовао 500 комада, праве, оригиналне, француске

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦЕ“

само Српском Пољопривредном Друштву у Београду, која их сада продаје по 650 дин. комад.

Генерални Заступник куће „Вермолер“
ДРАГОМИР Ж. СТОЈАНОВИЋ
Обилићев венац 12.

Сви они, који су ми се лично обраћали за ове прскалице, могу се сада снабдети једино преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Савршенство ових прскалица, које трају до 10 год. без оправке, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију.

Све друге прскалице имитација су ове праве, светске прскалице, и због тога несавршене и несигурне. Снабдите се овим оригиналним „ВЕРМОРЕЛ“ прскалицама што пре.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњенац душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Н. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 37. БЕОГРАД, 16 СЕПТЕМБРА 1923 године. Година L.

Коњарство у Јужној Србији

Коњарство у Јужној Србији по броју коња заступљено је још и доста добро, али по квалитету коња, ова врло важна грана сточарства, стоји на врло ниском ступњу. Наиме, овдашњи пољопривредник врло је оскудан — а може се рећи да их и сасвим нема, — у добрим, одраслим и снажним коњима. Коњи су овде врло ситне расе, мршави, а разуме се због тога и сасвим слабе снаге и неподесни за обављање тешких пољопривредних радова.

За посао који би могао урадити са једним добрим коњем, овдашњи пољопривредник мора да узима два до три коња. Тако на пример, за орање земљишта Саковим плугом № 6. овдашњи пољопривредници морају запрезати 3—4 коња, ма да је земљиште по своме физичком саставу врло добро и лако за обрађивање.

У иностранству, а и у северним крајевима наше Краљевине тежина једног сеоског коња обично је од прилике 550—600 килограма, а у овдашњим крајевима једва достиже 250—280 килограма, а већина коња може се рећи једва тежи 180—200 килограма. Пошто ми знамо да и снага коња иде паралелно са растом и тежином истог, то ћемо лако из овога доћи до закључка, како је неопходно потребно у овим крајевима обнављање и унапређење коњарства.

На пример, ми знамо да јахаћи коњ мора бити по својој тежини три пута тежи од терета, односно јахача-човека. Ако се узме да тежина јахача-човека са седлом и осталом спремом износи од прилике 120 килограма, онда јахаћи коњ мора бити најмање 360 килограма тежак. Само такав коњ, може да издржи свој терет и да одговори свом циљу.

За запрежног коња потребно је још више снаге, и због тога, као правило важи, да запрежни коњ по својој тежини мора да буде још тежи и снажнији од јахаћег.

Од целокупног броја коња у Јужној Србији има око 80 процената коња ситних и слабо развијених. Одгајивање и држање оваквих коња овамошњем пољопривреднику, доноси врло велику штету, јер је трошак око одгајивања и издржавања оваквог коња скоро је исти као и најбољих грла, па и овакав коњ није само неподесан за запрегу већ и за половину сеоских радова, због своје слабе снаге.

Око 15% коња има, који се могу употребити за све сеоске радове и за превоз лакших ствари — терета, и тек око 5% може се рећи, да су згодни за рад у пољској привреди и са модернијим справама и пољопривредним машинама.

Само ова последња категорија т. ј. око 5% од целокупног броја коња, може да се упореди, по расту, тежини и способности за пољопривредне радове са коњима, који у другим покрајинама наше Краљевине чине апсолутну већину.

Таква је у опште кратка и жалосна слика коњарства у Јужној Србији.

Како сам већ горе напоменуо, овдашњи коњи су већином врло рђавог квалитета. Њихове лоше стране су: 1) тешка велика глава; 2) отегнут трбух; 3) слаба организација и склад костију; 4) мала тежина; и 5) мали раст. На жалост ове лоше стране сваке године се све више и више истичу, а све то долази због слабог и рђавог храњења, неге и чувања коња, почев још од ждребета па до краја живота, као и због тога, што овдашњи пољопривредник узима за рад врло рано младог коња. Често пута, коњ нема још ни пуне 2 године, а са овим коњем већ се раде навелико и најтежи пољопривредни радови.

Све ово горе наведено даје нам потпуну основу да закључимо да слабо и рђаво постављено и организовано коњарство у овим крајевима, има велики утицај и на слабо економско-културно напредовање, овдашњег пољопривредника. Примера ради навешћу следеће: 2 коња, мала по расту, тежине од по 225 килограма потребују за исхрану, запрегу, негу и др. много више посла и трошкова него једно одлично и снажно грло од 450—500 килограма тежине

Ако узмемо за рад једног коња од 450. килограма тежине и једног од 225 килограма, то ћемо видети, да ће један исти човек, за један исти радни дан урадити два пута више са првим добрим коњом, него са другим; осим тога не треба заборавити то што има много та-

квих послова, које ћемо са првим коњом урадити врло лако, а с другим коњем на силу, н. пр. дубоко орање земљишта са гвозденим плугом, рад са пољопривредним машинама: тешким сејалицама, косачицама и вршалицама и др.

Због тога се никако не треба чудити, што у овим крајевима, поред најбоље воље и агилног рада државних економа и др. пољопривредних чиновника, до последњих дана не можемо видети да овдашњи пољопривредник обавља пољопривредни рад машинама: сејалицама, жеталицама и др. а и гвоздених плугова у овим крајевима има врло ограничен број Због чега то? Јасно. Зато што овдашњи пољопривредник запреже у своје дрвено рало, својих два коњчића, од којих је један коњ, а други скоро још ждребе, или два вочића, по расту као 4. месечно теле сименталске расе. Он чепрка полако са великом муком горњи слој земљишта у дубину од 7—10 см., а када би хтео, да оре гвозденим плугом, њему би потребно било, да запреже и у најлакши плуг бар 3—4 својих коња. Овде у целој Јужној Србији, врло мало има таквих пољопривредника, који имају 3—4 одраслих радних коња; отуда су у застоју и рационално обрађивање земљишта, а и уопште сва пољопривредна култура у овим крајевима.

Ако би рецимо неки од пољопривредника и хтео да набави, једну од поменутих справа или машина, онда би он морао заједно са машином набављати и коње за рад т. ј. и боље и снажније.

Ако би било могућности обрачунати у новцу, колико доносе штете народном богаству овдашње слабо коњарство, то би, мислим, изашла грдна свота. Ја мислим да нећу погрешити, ако утврдим, да би побољшањем сеоског коњарства у Јужној Србији, рецимо на + 5 см. раста и на + 25 килограма тежине коња, донело и сачувало овдашњим пољопривредницима милионе динара, јер ово повећање раста и тежине коња — односно и снаге коња — одмах би утицало и на културнији рад и рационалнију обраду земљишта, а тиме и на повећање приноса усева, у чему и лежи богатство нашег пољопривредника; а тиме и богатство целе Државе.

Износећи ово била би велика погрешка мислити, да ја налазим да овдашњи пољопривредник мора заменити своје коње јаким снажним и великог раста коњима. Не. Овакви коњи неопходно су потребни пољопривредницима само у оним крајевима, где је земљиште смоничаво-глинуша и врло тешко за обрађивање. У Јужној Србији за које крајеве, ја нарочито и пишем овај чланак, где земљиште није баш тако тешко за обрађивање, нарочито када се ради све у своје време, мишљења сам да би се поправка могла ограничити само спаривањем овдашњих одабраних бољих кобила са приплодним пастувима, које треба набавити или преко државе или преко месних самоуправних власти, и то таквих пастува, који су најзгоднији за сеоска газдинства.

По моме мишљењу за овдашње крајеве били би згодни пастуви следећих раса:

1. „Мала Першеронска“ (француска) раса.
2. „Шведска“ или „Финска“ (руска) раса, и
3. „Арден“ по укрвна (белгијска) раса

Све ове поменуте расе, мислим, да би биле врло подесне за овдашње крајеве и да би дале врло добре резултате.

Тачан опис ових раса изнећу идући пут.

А. Љуможевски
агроном

Уписујте се у Пољопривредне Подружине

ПОДЛИСТАК

Гојење стоке у Ческој*)

I.

Виша северна удаљеност, влажан климат, механички састав њихових зиратних површина, природа самих гајених биљака на њиховим гајњачама и начин искоришћавања истих, с једне стране, с друге пак стране велики развој пољопривредне индустрије, која на темељу друштвених организација гигантским корацима иде напредку, створили су у Чешкој и нарочити начин гајења домаћих животиња као природну последицу производних фактора у земљи. Да би нам наступајуће излагање било што јасније и да би се исто што савршеније могло исцрпети, описаћу и начин гајења сваке врсте понаособ и уједно изворе над којима се оснива општи напредак истих у вези са осталим гранама пољопривреде.

Напомињем унапред да све информације и податке прикупљене за ову циљ нису добивени преко посредника или каквим другим начинима сазнања, већ својим сопственим радом на том позиву и свеколиким заинтересовањем за истом. Исто тако напомињем да при саставу истих нису ми служиле никакве теоријске норме, већ само своје лично опажање и искуство добивено четворомесечним радом на њиховом селу. Зато нисам жељан да то изнесем у другом облику, већ онако и у онаквој боји у каквој је оно стварно на њиховом селу. Необично се радујем што ћу говорећи о њиховом гајењу стоке и опходу њиховом са истом, можда, изнети и њихове карактерне особине као одгајивача, важност рационалног гајења стоке у њиховим очима и њихове организаторске побуде и иницијативе користнотворних задруга и др. — Да почнемо прво са говечетом који чини главну и највећу грану њиховог сточарства и на чијим се продуктима оснива сваколика снага ческога сељака.

У говечету чески сељак гледа најдрагоценију животињу са чијим производима замењује природни недостатак производних фактора њихове земље. Оно сачињава језгро њиховог сточарства. И баш због тога што је сама

*) М. Здравковић, питомац Српског Пољопривредног Друштва у Ческој, послао нам је у виду писама своје опаске о пољској привреди у Ческој, које доносимо у нашем листу.

ИЗ ПРЕРАДЕ ВОЋА И ПОВРЋА.

Чување и употреба осушеног воћа и поврћа.

1. Припрема осушеног воћа и поврћа за чување. Кад се воће или поврће извади из сушнице, — јер је онолико колико треба осушено, — има још да претрпи неке извесне радове, то јест да се припреми пре него што ће се упаковати и оставити за зиму. Воће и поврће не само у целом налогу него и на једној леси није исте величине, односно крупноће, па ни подједнако зрело; разуме се, кад се извади из сушнице није свуда ни равномерно осушено. Ово у толико пре што често пута и топлота у сушници није свуда подједнака. Свагда ће се наћи на једној истој леси воће или поврће јаче и слабије осушено. Ваља се старати да све воће или поврће, које се суши у једном налогу буде исте зрелости, исте крупноће, односно величине и да се суши свуда на подједнакој топлоти. Ако то није случај, и ако има великих разлика у погледу степена осушености између једног и другог воћа или поврћа у једном налогу односно на једној леси, треба вршити у току сушења пребирање, па недовољно осушено воће или поврће досушити.

Ако је извађено из сушнице воће или поврће приближно подједнако суво, добро је да се ради изједначења и у погледу влаге и у погледу спољног изгледа остави да лежи на гомили у каквом већем чистом сандуку неколико дана и да се с времена на време у њему меша. За то време ће влажнији делови воћа или поврћа предати један део своје воде сувљим деловима, или ће је испустити у ваздух и цела ће маса имати једначитији изглед. Иначе ако се тако не поступи разне клице кварења воћа и поврћа лако ће се развити на влажнијим деловима и одатле се раширити по свем воћу или поврћу. Ако су се сушиле разне врсте воћа и поврћа, могу се у сандуку, где ће одлежати неколико дана направити преграде, тако да свака врста воћа или поврћа буде подвојена. Ако би сушење трајало неколико дана, ново осушено воће или поврће може се метати у исту преграду и на исту гомилу, где је и раније осушено воће или поврће већ лежало неко време. У недостатку већег сандука са преградама могу се употребити и мањи сандучићи, па из њих пресипати осушено воће и поврће у друге сандучиће за неколико дана, а по једанпут сваки дан.

Сандук где се привремено чува осушено воће или поврће, треба метнути у какву чисту одају пазећи при том да сунчана светлост не пада на осушено воће или поврће и да разни инсекти до њега не допиру. На ово двоје треба обратити пажњу, јер сунчана светлост утиче на боју воћа и поврћа, која услед тога тамни или бледи, инсекти опет могу у осушеном воћу и поврћу да оставе своја јаја из којих се могу измилети црвићи и знатно оштетити, па чак и упропастити осушен производ.

Пре него што ће се спаковати осушено воће или поврће, које је лежало неколико дана на гомили ради уједначења треба га за сваки случај, а у циљу да би се сачувало од разних клица и јаја од инсеката, претходно подврћи температури од 75° до 80. Осушено воће и поврће разастре се у плеху или тепсији и с термометром унесе у рерну од шпарета или у сушницу. Чим се температура од 75° до 80° достигне, што ће показати термометар, треба осушено воће и поврће извадити из рерне и одмах приступити паковању. Сва јаја и живи инсекти биће на тој температури уништени. Ово накнадно загревање осушеног воћа и поврћа на поменутој температури не треба никад заборавити нарочито онда, ако је сушење вршено на сунцу.

2. Паковање и чување осушеног воћа и поврћа. Као год и само сушење тако је исто од важности и паковање и чување осушеног воћа и поврћа. Ваљано осушено воће и поврће неће се укварити ако до њега спољни

производна моћ говечета природом климатских и географских прилика скренута на замену и потпоравању производње повртарске гране и међуусева окопавина, оно се за рад слабо употребљава. Говече се дакле у њих искоришћава углавном преко млека и млечних производа. Таквом начину искоришћавања следовало је и нарочити метод избора раса за гајење у њиховој земљи и под њиховим приликама који је пред собом имао за циљ да се дође до што млечнијег типа. — Биће нам сада лако објаснити смер уласка појединих раса у њиховој земљи и разлог гајења као и циљ свију мера предузетих око даљег побољшавања стоке, а нарочито ширење млекарских задруга као и задруга за обезбеђење истих од заразних болести. Ваља ми напоменути да се у њих гаји искључиво група шарених планинских говеди међу којима је најраспрострањенија сименталска па онда бернска, келанска, маријаховска и друга говеда. Врло се ретко виђају чистокрвна холандска говеда. На Словенској се највише гаји пинцгауско говече а заступљена су у малом броју и марка говеда као: монтофонски и швицски сој. На Морави се гаји и њихово сопствено моравско-б риско говече које је произведено укрштањем моравског са бернским говечетом.

На први поглед ово говече по структури екстеријера (телесног склопа), боји и величини доста личи на сименталско. Но при свем том ипак има знатних разлика како у боји појединих органа и распореда исте по телу, тако и у привредним подобностима. Пре свега црвена поља длака на овом говечету затворенија је боје но у сименталског. Губица и очни капци су му потпуно беле боје. Разлику пак у привредним подобностима носи женски пол, краве овог соја, које испољавају већу кошчану развијеност и жустријег су темперамента. Но мала разлика је у томе, јер краве овог соја дају и већу производњу млека које према испитивању њихових млекарских задруга, садржи већи проценат масти. Преимућство његово над сименталским изазвало је општу пажњу њихових сточара и оно је код њих у последње време постало предмет рада у строгом смислу зоотехничких мера. На последњој пролетњој пољопривредној изложби у Прагу било је неколико тих грла а нарочито краве.

(Наставиће се).

ваздух слободно допире и са собом донесе клице кварења, јер је сушењем, велика количина воде испарена, те се клице тешко могу развити и наштодити осушеном производу. Једино ако би спољни ваздух био сувише влажан, осушено воће и поврће може упити једну малу количину влаге из ваздуха, али је неће дуго задржати, јер кад наступи суво време, та упијена влага поново ће ишчезнути. Али исушено воће и поврће може се ипак променити, па и укварити утицајем других фактора, а на име *утицајем светлости* услед које могу поцрнети беле обојени производи, као суве јабуке репе, или пак побледети разно обојени производи као мрква, цвекле, тикве и др. и *утицајем инсеката*, који ако допру до осушеног воћа или поврћа могу у њему положити јаја, из којих ће се излећи црвићи и ове велике штете причинити. Отуда да би се осушено воће и поврће могло дуже времена очувати у добром стању треба га сместити и чувати у таквим судовима, који могу и пропуштати спољни ваздух, али који ће отклонити утицај светлости на воће или поврће и спречити приступ инсектима. Чак није ни препоручљиво чувати осушено воће и поврће у херметички затвореним судовима, јер они могу по који пут штетно утицати на производе који се желе тако сачувати. Као је топло време вода из осушеног воћа и

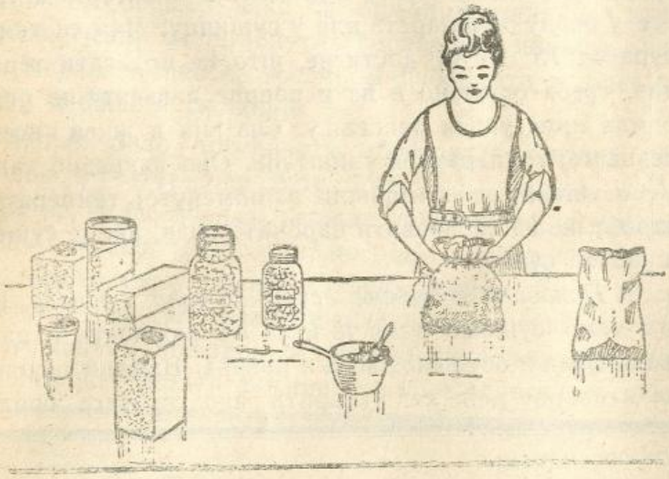

Паковање осушеног воћа и поврћа.

поврћа у таквим судовима може испарити и затим се кад настане хладније време згуснути на површини осушеног воћа или поврћа. Тим неизменичним испаравањем и згушњавањем воде, у површним слојевима осушеног воћа и поврћа може се накупити толико влаге, да се створи подесна средина за развиће разних организама, који проузрокују кварење, па онда и осушени производ може бити изложен промени.

За паковање воћа и поврћа могу послужити врло различни судови као кесе и џакчићи од јаке хартије или платна, плехане и дрвене кутије, сандучићи од дасака, и т. д. Ако се употребе за паковање кесе и џакчићи од хартије или платна, добро је да се пре него што ће се у њих унети осушено воће или поврће с поља премажу (кесе од хартије) слојем парафина или пак потопе у парафин (кесе од платна), те да би се на тај начин затворили сви отвори, кроз које би нарочито инсекти могли допрети до осушеног воћа и поврћа, а у исто време отклонио и утицај влаге. Кесе се добро увежу канапом и затим пошто се на сваку од њих стави забелешка о врсти воћа или поврћа, унесу у какав већи сандук или канту, да би се заштитиле од разних штеточина (мишева пацова и др:) Ако ли се пак употребе за паковање кутије или сандучићи, треба их поставити са пергаментом (или натопљеном у парафину хартијом), па повити код спојних места дасака, како се не би оставили отвори за продирање разних инсеката. Тако постављене кутије испунити воћем или поврћем и добро затворити.

Упаковано осушено воће и поврће треба чувати на сувом и релативно топлом месту. Одељак за оставу који је у вези кухињом није погодан за тај циљ јер непрестано испаравање воде из судова на шпарету одржава ваздух јако влажан, те онда и осушено воће и поврће може упити и сувише влаге, па се услед тога и укварити. Једна соба или одаја над кујном, или уз кујну, која се загрева од кујне згодно је место, где се осушено воће или поврће може чувати.

У крајевима у којима влажно време и кише дуже трају треба осушеном воћу и поврћу поклонити и нарочиту негу, те да би се сачувало од кварења. Тамо треба с времена на време отворити судове, у којима је упаковано осушено воће и поврће и видети у каквом се стању налази. Воће или поврће које је примило сувише влаге треба поново унети у сушницу и сушењем вратити га у првобитно стање. Једно такво накнадно сушење кишних година обично је довољно да се сачува осушени производ од кварења. Исто тако ако се при прегледу примети, да у осушеном воћу или поврћу има инсеката, треба их загревањем осушеног производа на температури од 75 до 80° уништити, па затим понова упаковати тако очишћено од инсеката воће и поврће, и оставити на чување.

3. *Употреба осушеног воћа и поврћа.* Осушено воће и поврће треба паковати по могућству у мањим судовима, тако да се једанпут отворен суд може брзо и испразнити, то јест воће или поврће из њега утрошити. Трошење осушеног воћа и поврћа из већег суда дуже и траје, а кад се суд једанпут отвори теже се чува осушени производ у добром стању.

Кад се хоће да припреми осушено воће или поврће за употребу треба му најпре повратити воду која му је сушењем одузета. То се најбоље може постићи на тај начин што ће се осушено воће или поврће потопити у воду и ту оставити да се раскисели, то јест да само упије воду, која је сушењем истерана и да набубри. После тог кишељења, може се осушено воће или поврће употребити у кухињи за разне потребе, исто онако као и свеже воће и поврће. Осушено воће и поврће треба кувати у оној истој води у којој је и кишељено, јер ће на тај начин бити сачувани и разни минерални и други састојци у њему, који би иначе одбацивањем те воде могли бити изгубљени. Но да та вода не би била сувише прљава, потребно је пре сушења, као што смо то и раније навели, сирово воће или поврће добро испрати и очистити, а тако исто и чисто обављати и посао око сушења и паковања. Кување воћа и поврћа треба вр-

шити у покривеном суду и лагано пре него брзо и на сувише високој температури.

Нема одређеног правила о томе колику количину воде треба употребити за кишењење воћа и поврћа, јер се и количина воде која се губи сушењем мења са разним врстама воћа и поврћа. Као опште правило може се поставити да 3 до 4 шоље воде треба усути на једну шољу осушеног воћа или поврћа. Кување осушеног воћа и поврћа треба вршити у покривеном суду и лагано пре него брзо и на сувише високој температури.

Осушено поврће може се понаособ употребити за кухињске потребе онако као што се и свеже поврће употребљава. Међутим кад се има разноликог осушеног поврћа, онда се могу са њим правити разне комбинације, то јест удруживати једно с оругим и правити разне чорбе врло пријатног укуса. Ради тога добро је да се одмах по сушењу заједно у истом суду и пакују те разне врсте осушеног поврћа, које ће се доцније заједно и кувати, тако да се могу одмах и употребити, кад дође време да их треба трошити. Колики ће проценат од разног поврћа ући у мешавину зависи поглавито од укуса самог потрошача.

Белешке

Како да се умири крава која се не даје мусти? Има крава које се нерадо дају мусти, које су за време муже немирне и ритају се ногама. У таквим случајевима не остаје ништа друго него да се спутају везивањем задњих ногу везом у облику броја 8 и да им се подигне једна предња нога. На тај начин крава се неће моћи ритати, па ће се после неколико дана и помирити са таквим поступањем, тако да ће се онда и без спутавања дати мусти.

Мармелада од шипака. Набрати добро сазреле шипке у новембру и децембру, после првих мразева. Одбацити дршке и црне делове с противне стране, па онда исећи плод напола по дужини. Ако се има стрпљења могу се повадити зрна, али то није неопходно потребно.

Метнути тако спремљен плод у једну чинију и сипати у ову белога вина до половине висине. Оставити све у подруму да престоји 6 дана мешајући сваки дан са дрвеном кашиком. Кувати затим ту смешу на тихој ватри, додајући јој по мало вина ако је сувише густа; плод ће бити искуван кад се лако да гњечити.

Смешу затим пропустити кроз сито притискујући је добро с руком; тако ће се добити један леп пире (каша) светло цовене боје који је густ као пире од кромпира.

Измерити тако добијену кашу, додати јој толико исту количину шећера и загревати све док добро не прокључа. Кад се смеша охлади мало, сипати је у спремљене судове.

Како да се од циклог вина направи сирће? По некад вино небригом виноградара толико цикне да се не може пити. Лека ту другог нема, до да се направи од таквог вина сирће. Ево како онда треба поступити.

Наместити дрвену славину на доњи врањ, (рупу на данцету) једног чистог бурета у коме се жели да направи и да чува сирће. На истом данцету а на горњем крају пробушити једну већу рупу, бар онолику исту као што је рупу на доњем врању. Прокључати неколико литара, — према величини бурета — доброг сирћета и сипати га док је још вруће у то, на мало час речени начин спремљено, буре. После 24 сата усути у буре врло малу количину вина. Потом засејати усуто вино у буре сирћетном мајом на тај начин, што ће се узети један дрвени штапић, па замочити у какво добро сирће, које је у пуном сирћетном врењу и затим замочити у течност бурета, где се хоће направити сирће. Буре у коме се хоће сирће да прави, треба да се налази на каквом топлом месту, где је температура од 25 до 28°. Буре не померати нити га потресати. Сваких осам дана кроз горњи врањ помоћу левка (најбоље стакленог) са дугачком цеви, која улази у најпре насуто прокључало сирће (и који се левак не извлачи из бурета) сипати у буре по неколико литара циклог вина. Кад се тако буре испуни за три четвртине своје запремине, више не сипати у њега циклог вина. Од тада двапут месечно лети и једанпут зими може се источити по неколико литара сирћета за употребу. За онолико, колико се буде источило сирћета треба усути циклог вина кроз левак. Ако се претходно у буре унело мало шушки или исечака од буковог дрвета, добиће се врло бистро сирће.

ГЛАСНИК.

Честитка С. П. Друштва Њ. В. Краљу и Краљици о рођењу Наследника Престола.

Приликом рођења Престолонаследника Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца Српско Пољопривредно Друштво одржало је свечану седницу, са које је упутило Њ. В. Краљу и Краљици следећи телеграм:

„Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва са своје седнице има част најискреније честитати своме највишем заштитнику Њ. В. Краљу и Њ. В. Краљици рођење Наследника Престола и у својој највећој оданости и радости кличе:

Да живи Њ. В. Краљ.

Да живи Њ. В. Краљица.

Да живи Њ. В. Наследник Престола.

На ту депешу Друштво је добило овај одговор преко Маршалата Двора:

„Њихова Величанства примивши са задовољством ваше лепе честитке и топле жеље приликом рођења Наследника Престола благоизволели су наредити да се изјави Њихова срдачна захвалност тој установи“.

Учешће Српског Пољопривредног Друштва у прослави Привредника. Ценећи рад Привредника на подизању нашег трговачког занатлиског и пољопривредног подмлатка Српско Пољопривредно Друштво узело је учешће у прослави двадесетпетогодишњице његовог трудног и плодног рада, која је прошле недеље била приређена у Београду. Као изасланици Српског Пољопривредног Друштва учесавовали су председник г. П. Т.

Тодоровић, потпредседник Др. Вел. Н. Стојковић и секретар М. Анастасијевић.

———

Изложбе Српског Пољопривредног Друштва. Српско Пољопривредно Друштво приредиће ове јесени преко својих Подружина неколико пољопривредних изложаба. Ове ће се изложбе одржати:

1) У Приштини (обласна) за округе косовски и звечански 21, 22. и 23. септембра т. г.;

2) у Чачку (окружна) за округ чачански и срез љубићски 20., 21., 22. и 23. септембра т. г.;

3) у Лазаревцу (среска) за срез колубарски 21., 22. и 23. септембра; и

4) У Пећи (окружна) за округ метохијски 26, 27. и 28. октобра т. г.

Поред средства, које ће за приређивање ових изложаба издати Друштво, њихово приређивање потпомогло је и Министарство Пољопривреде и Вода са пољопривредним справама и алатима, који ће се издати на име награда излагачима најбољих предмета, по оцени оцењивачких судова.

Друштво је предузело кораке да се издејствује повластица у вожњи на свима нашим железницама и паробродима, како би се дала могућност што већем броју лица, да исте посете.

Тако исто Друштво је предузело кораке и код Министарства Пољопривреде и Вода, да се свима чиновницима пољопривредне струке одобри потребно осуство за посећивање ових изложаба.

Желети би било да и наши пољопривредници са што већим бројем предмета учествују у тим изложбама.

———

Предавања о конзервисању воћа и поврћа. Да би се код нас одомаћило и продрло у што шире слојеве нашег народа припремање воћа и поврћа за оставу преко зиме, Српско Пољопривредно Друштво предвидело је у свом програму рада за ову годину низ предавања о домаћем конзервисању воћа и поврћа путем стерилисања на амерички начин. Ова ће се предавања одржати уз припомоћ Пољопривредних Подружина дотичних места, које ће за своју околину и извршити организацију ових предавања, а које су на овај циљ поред друштвене помоћи и саме предвиделе извесне суме.

До сада су одржали ова предавања изасланици Друштвени у: Аранђеловцу, Александровцу, Житковцу, Јагодини, Лозници, Рековцу, Свилајнцу и Трстенику. Предавања су била одлично посећена, а што је за похвалу, за иста се јако интересовао и наш живаљ са села, те нам даје наде, да ће се ова домаћа индустрија пренети и у село, што ће бити од великог значаја.

У току наступајућих дана одржаће се предавања и то:

У Сопоту 17. септембра.

У Ваљеву 27. „

У Лазаревцу 21 „

Поред ових предавања Пољопривредна Подружина округа моравског приредиће у срезу беличком неколико оваких предавања и по селима, а и државни економи, који су присуствовали овим предавањима одржаће слична предавања у својим срезовима.

Записник

XIX. редовне седнице Управног Одбора држане на дан 23. маја 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др. Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Љуба Јовановић, Вића Т Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Павле Петковић. Софроније Партонић Драгутин Спремић и Светислав Пешић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице.

II.

Изнет је на претрес пројекат нових правила Друштвених предложен од Одбора за израду правила па је одлучено: да се умножи и разда на студирање по 1 примерак свима члановима Управе, па ће се изнети на претрес на првој идућој седници.

III.

Прочитано је мишљење Набављачког Одбора по предмету бр. 4302· — Управни Одбор усвојио је ово мишљење и одлучио: да се из наведених разлога семе не набавља.

IV.

Прочитана је молба бр. 4338, по коме је одлучено: да се молиоцу Живку Нагулићу не може уступити друга сејалица док се од железничке дирекције не добије извештај, шта је урађено са послатом сејалицом, а Железничкој Дирекцији понова писати и тражити извештај о резултату досадашњег трагања за непредатом сејалицом.

V.

Прочитана је молба бр. 4371 са лекарским уверењем за продужење осуства економа Друштвеног г. Мирка Димитријевића. Управни Одбор одлучио је: да се г. Димитријевићу продужи осуство до конца месеца јуна.

VI.

Прочитана су саопштења:

1) Бр. 4399 којим Министарство Пољопривреде и Вода моли, да му Друштво уступи локал за чување воћа, док се комисијски не процени. – Одлучено: да се уступи подрум, а по могућству и сала друштвена;

2) Бр. 4397. — Одлучено: да се набавка потребних образаца, упустава и спискова повери Књижевном Одбору;

3) Бр, 4373. — Одлучено: да се упути на мишљење Финансијском Одбору;

4) Бр. 4374 — Одлучено: да се због техничких тешкоћа не може усвојити засебан деловодни протокол за благајну, а благајнику ставити у дужност да устроји ручњак.

VII.

Подружински инспектор реферише Одбору, да предратна Пољопривредна Подружина у Свилајнцу има своју имовину коју није предала новооснованој Подружини, па како члан Управе г. Петковић путује званичним послом у Свилајнац, то предлаже, да се акта по овој ствари њему предаду и ствар тамо извиди. — Управни Одбор је усвојио овај предлог.

VIII.

Председник реферише, да је од стране Београдске Трговачке Омладине, као представник Српског Пољопривредног Друштва позват, да учествује у договору за приређивање једног великог сајма, па мисли, да би се том приликом могла привести у дело и идеја Друштва о приређивању великог винског сајму. – Одбор прима знању.

За овим је седница закључена.

Кожни амови са уздама за рад.

Комплет за запрегу за два коња. Цена 600 д. франко место поручиоца.

За куповину обратити се г. Тими Владисављевићу, преко Српског Пољопривредног Друштва.

Уједно нудимо смешу трава за вештачке ливаде. 1—1

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

4-10

Оглашујте у „Тежаку“

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishodstage 157, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, **искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.**

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церниђу — Карловац (Хрватска), Југославија. 1—5

ХОЛАНД—АМЕРИКА ЛИНИЈА

ЗАГРЕБ—РОТЕРДАМ—ЊУЈОРК

Генерално заступништво

ЗА КРАЉЕВИНУ СРБА, ХРВАТА и СЛОВЕНАЦА

Хрватска банка за промет с непокретностима д. д. ЗАГРЕБ.

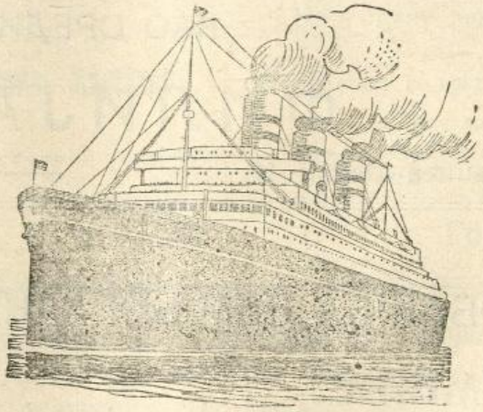

Отпрема путника I, II и III класе за Сев. Америку и Канаду са огромним, најмодернијим брзовозним паробродима.

ПУТ НА ОТВОРЕНОМ МОРУ 6—7 ДАНА. — НАЈУГОДНИЈА СИГУРНА И БРЗА ВОЖЊА. ИЗВРСНА КУЈНА.

Сваке седмице један пароброд. Путници III кл. имају засебне кабине са узорном чистоћом.

Свестране упуте даје свакоме брзо и бесплатно:

HOLLAND—AMERIKA—LINIJA

Загреб, Зрињски Трг бр. 7.

НАБАВНО СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЈЕПАН ЈАКОВЛИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрињски трг 1. Телеграми: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главно заступништво Mc. Cormikovih творевина. International Harvester Company of America, Chicago

добавља одмах

Оригиналне MC. CORMIKOVE

КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,

КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и самовезачице

ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,

САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)

МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. C.“

Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Mc. Cormik, Deezing, Plano, Osborn, Millwauke, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЋЕ.

ПРЕСЕ ЗА СЕНО и

КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семења.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 38. БЕОГРАД, 23 СЕПТЕМБРА 1923 године. Година L.

Задругарство у служби привредног и културног подизања села

Примери за углед

Рад на привредном и културном подизању нашега села није ни лак ни једноставан. У томе раду човек се сусреће на сваком готово кораку са великим потешкоћама и зато није чудо, да ми још у томе погледу не стојимо бог-зна како високо. Узрока томе има више, а најважнији су: *недостатак спремних и овоме послу потпуно оданих радника.* Треба збиља код појединаца много знања, бриге и *љубави*, стрпљења и одушевљења за посао, па да се савладају све потешкоће и да се постигну добри резултати. Пионири тога рада и његови познаваоци тврде, да често имају да се боре са таквим неприликама и непријатностима, да оне знаду обескуражити сваког човека и могу да их савладају и поднесу само најбољи људи народни — само *праве идеалисте.*

А наш народ има таквих људи, идеалиста; има их у редовима интелигенције као и у најширим слојевима народним. И како је човек нарочито задовољан кад на такве људе наиђе у селу, међу самим народом, где они и *речју и делом* раде на његову прогресу. — Ја ћу данас овде да укратко изнесем некоје примере, да укажем на неке красне људе, који својим настојањем, сталним и неуморним радом и успесима заслужују свако признање. Но пре тога да видимо, којим се начином међу нашим сеоским светом може најуспешније подићи у првом реду његова привредна снага, а по том непосредно и посредно уопште културни његов ниво.

Драгољуб Лазаревић, учитељ и Радомир Ћурчић општински деловођа у Драчи.

Да би рад на подизању привредног и културног стања широких народних слојева — имам овде у виду земљораднике — имао брз и добар успех, биће потребно да нађемо увек добра средства, добре помагаче при извођењу тога рада и што бољег и ширег примењивања његових резултата. И најбоље ће, без сумње, бити загарантован успех, кад се нађу односно *створе* ти помагачи међу самим пољопривредницима, међу којима и за које се првенствено ради. И теоријски и практично дошло се досада до сазнања, да томе циљу (т. ј. као помагачи) одлично служе разна пољопривредна предузећа, удружења, у којима су пољопривредници *сами и непосредно* својим *радом* и капиталом интересирани, удружени. Међу овим предузећима, несумњиво прво и најважније место, припада *земљорадничком задругарству.*

Задруга у пољопривреди јесте веома важна и веома успешна установа. Знамо да најважнија њена задаћа лежи у томе, да служи привреди својих чланова и потпомаже пољопривредну производњу. Решавајући на најповољнији начин по земљораднике, питање земљорадничког кредита и питање скупљања капитала помоћу штедње земљорадничке и стављања његова искључиво у службу пољопривреде *(кредитне задруге)*, затим питање трговине земљорадничким средствима за производњу и по-

трошњу и земљорадничким производима *(набављачке, потрошачке, житарске задруге)* и напокон питање пољопривредне индустрије (ове за сада још у ограниченој мери — разне *произвођачке задруге)*, помажу задруге производњу директно или индиректно или на оба начина заједно. Познато је н. пр. да су жетвени приноси код нас до два и више пута мањи него у неким напредним земљама а да при томе природни услови пољопривредне производње нису код њих ништа бољи, некад су чак и слабији, него код нас. Главни узрок овоме јесте у слабом, нерационалном обрађивању земље и рђавом, спором и скупом свршавању осталих пољских послова. Да би међутим с успехом могли одстранити ове узроке, који сви зависе о нашој вољи и раду, и да би могли увести савременије начине рада у пољопривреди морамо прибећи оснивању *машинских задруга* т. ј. задруга за заједничку набавку и заједничку употребу пољопривредних справа и машина. Искуством је доказано, да се помоћу машинских задруга може брзо и доста лако увести, управо популарисати, примена справа и машина при свршавању разноликих послова у пољопривреди и код малопоседника. Овим начином могу земљорадници да се веома успешно послуже великим вршалицама, косачицама, жетелицама, па и тракторима (где је земљиште арондирано и теренски повољно за овакву обраду). — Као машинске тако и остале врсте земљорадничких задруга (само на друге начине) чине знамените услуге пољопривреди.

Подижући привреду земљорадника, задруге га чине независним, дају му прилике да постане потпуни господар свога имања и свога рада и да њихове плодове сам ужива. Ово још није у свему постигнуто (јер задруге нису довољно раширене), али је само питање времена па да дођемо до стања, у коме ће задругарство бити потпуни господар привреде и када ће постати прави *суверен целокупног привредног живота и рада.* — И разуме се, да задруге овим одлично и непосредно и посредно помажу и подижу васпитање сељака, шире просвету и културу села. Позната је наиме чињеница, да тек привредно напредан, јак и независан човек има ваљане предуслове за културни прогрес, и да духовна и материјална култура иду упоредо, међусобно се потпомажу и потпуњују и имају подједнаку важност у свету.

Оснивање и рад разних земљорадничких задруга и њихово проширење има много сметња и препрека, од којих су најглавније: неписменост и доста низак културни ниво нашега земљорадника, помањкање смисла за узајамно помагање и солидарност, велико непријатељство извесних кругова против задругарства, неутрално или чак непријатељско држање интелигенције према задругарству, услед његова непознавања, рђавог тумачења и недостатка социјалног осећања, мала средства за задружну пропаганду и задружно васпитање, често недовољна брига државе и друштва уопште за задругарство и т. д. а понајвећа је сметња: велики недостатак довољно спремних и агилних чиновника и функционера за задруге. Тешкоће су, дакле, нарочито у почетку веома велике и треба много борбе, много воље, љубави и оданости раду, па да се савладају. Тај посао захтева само честите и праве народне људе.

Мени се пружила прилика и осећам веома пријатно задовољство, да у вези са напред споменутим радом укажем на неколико честитих људи, одличних и несебичних радника за добро нашега села. То је у првом реду наш дугогодишњи задругар *Драгољуб Лазаревић*, учитељ у селу *Драчи* код Крагујевца, где је и рођен. Учитељ је већ 24 год., а од тога 15 год. у Драчи. Оснивоц је 3 земљорадничке задруге у Драчи и то: кредитне, набављачке и машинске. У тим задругама ради као секретар још од 1900. год. Ценећи његов рад на задругарству, бирао га је Главни Савез Српских Зем-

ПОДЛИСТАК

Гојење стоке у Ческој

У раду је ово говече такође издржљивије и брже по сименталско. За сименталско говече пак, може се рећи да је достигло свој потпун успех у погледу прилагођавања и аклиматизације јер сама промена његовог родног, оригиналног места није успела да учини никаквих битних промена на њему и да му што одузме од његових својстава и привредних подобности. Оно се у главном употребљава овде за рад и то мушка грла, а женска нешто за производњу млека, али се већином продају као младе јаловице, од којих нешто иде на касапницу а остало се извози у суседне земље. Чистокрвне симеталске краве сачињавају мали број у њиховим шталама. У већем су броју заступљене на великим имањима где се гаје у чистој крви. Сва телад добивена од тих крава гајених на „Панским" (великим) имањима чим наврше 10 месеци класификују се на две категорије и то на оне које ће остати за приплод и на оне које ће служити продаји. Одређена телад за продају или се продају одмах или се уштроје и као таква пошто достигну потпуно телесно развиће, гоје. На малим поседима за производњу млека највише се гаје мелези сименталски са беланским и бернским говечетом и беланска крава као чистокрвна. Најкрупнија симеталска говеда гаје се на Морави и северо-западној Ческој, где је пољопривредна култура на вишем степену. У Шлезији гаји се и њихово Шлезвинг-холштајнско говече које се одликује добром млечношћу њихових крава. Маријаховска и лабудска говеда се највише гаје на Панским имањима на темељу велике производње и у хранљивим материјама богатом храном. У опитној пољопривредној станици у Ужињевцима, која је сат од Прага јужно удаљена, налази се и краткорога енглеска говеда, „Шортхорн" са којим се врше опити о могућности њиховог гајења у њиховој земљи под њиховим приликама. Степска се говеда овде не гаје. Једино се још могу видети у њиховој Подкарпатској Русији, где се употребља вају за рад.

Из овог кратког прегледа раса које се у Ческој гаје, ми видимо да су ту заступљени махом представници културних раса високог гласа, расе са првокласном

љорадничких Задруга на свом XIV. конгресу у Н. Саду у свој Управни Одбор.

Земљорадничке задруге у Драчи могу се убројати у ред најбољих у Србији. У кредитној задрузи н. пр. имаде око 40.000 дин. на сталној и око 130.000 дин. на обичној штедњи. — Преко набављачке задруге чланови купују све намирнице које требају, све справе и алате, уопште сва средства за производњу и потрошњу. Крајем пословне године врши се подела вишка према томе, колико је који члан куповао код задруге. — Машинска задруга има парну вршалицу, жетелацу, косачицу, копачицу, сејалицу и тријер. Вршалица, коју су набавили пре 3 године, исплаћена је већ од ујма прошлогодишњег. Ове године добиће на име ујма задруга око 2½ вагона жита а то све мисле одредити фонду за подизање задружног дома, који ће постати потпуни привредни и културни центар села; овај фонд већ има преко 20 000 динара.

Неће бити без интереса, да изнесем неке карактеристичне сличице из овога напредног села. У селу Драчи нема уопште пијаница ни коцкара. О каквим крађама и насиљима нема ни говора. У селу уопште нема сељака, који би били дужни другоме сем својој задрузи. Готово сви сељаци су чланови задруге. У овоме селу види се напредан, смишљен рад у кући, на пољу, у гајењу и нези стоке — уопште у свему. — Имаду *читаоницу и књижницу, стрељачку дружину и одбор за народно просвећивање.* Нарочито карактеристичан за задружну свест и солидарност јесте следећи случај. Прошле године један задругар морао је да што пре овврши своје жито, али како би морао прилично дуго да чека на задружну вршалицу, послужио се приватном; он је дакле, био присиљен да употреби приватну а не задружну вршалицу и код другога би при томе и остало. Али шта ради овај честити и свесни задругар? Он сматра, да је овим његовим радом задруга оштећена и да то заједничко добро свих не би претрпило штету, коју би он скривио, он долази задрузи и предаје јој онолико ујма, колико би задруга имала од њега да прими, да је он употребио задружну вршалицу. Благо задрузи кад су јој такви задругари!

За све споменуте успехе ових трију задруга и за напредак села Драче припада главна заслуга учитељу Драгољубу Лазаревићу и његовом одличном помагачу у задружном и културном раду *Радомиру Ђурчићу.* Радомир је већ 25 година општински деловођа у Драчи, где је и рођен. Неуморан је радник на задругарству и у задругама било у управном било у надзорном одбору, врши најуспешније своју улогу на корист задругарства. Његова улога и његов рад јесте тим значајнији, кад знамо да велика већина општ. деловођа и не мисли на овакав привредни и културни рад; њима је главна брига политика. Овај наш задругар нашао је много плодније поље својој делатности и далеко значајније, него што је терен огорчених партијских борби. — Интересантно је споменути, да су Драгољуб и Радомир припадници разних политичких партија, али то им не смета да буду иначе одлични другови и да у задружном послу најбоље хармонирају. Они су дакле питање политике у задругарству веома лепо решили. Нека ово послужи као добар пример оним задругарима, који у партијској нетрпељивости увлаче политику у задругу и тиме је често и нехотице потпуно упропашћују.

Сем ове двојице, чију слику напред доносимо, за задружну мисао у селу Драчи учинише много браћа задругари *Душан Вељовић, Арсеније Јагличић, Коста Ђурчић, Никола Вељовић и Жика Милошановић,* земљорадници из Драче. Они су такође својим ваљаним радом, одношћу и љубави према задругарству били и сада су највреднији и најјачи сарадници на привредном и културном подизању села.

Износимо рад и успехе ових задружних радника

привредном и економском вредношћу и великим продуктивним капацитетом. Дугим гајењем истих под њиховим приликама, аклиматизирањем и саображавањем физиолошких потреба тих раса климатским и географским приликама њихове земље, успела се изравнати животна производња истих, показана у њих, са производњом првобитног оригиналног места сваке расе напосе. Пре него што пређемо на само гајење, да напоменем опште мере и чиниоце који обезбеђују одржавање чистокрвних грла и нормални развој сточарства у земљи.

Пореклописне, генеалошке књиге, које су у свима земљама са рационалним и јаким сточарством још ствар живог пропагирања и ширења, у њих су већ ушле у практично остварење. Но при свем том не може се рећи да је то питање потпуно решено, јер се ипак осећа велика оскудица у том погледу. Оне се воде, али махом на „Панским“ имањима, где је само газдовање живљег и модернијег духа и већег интензитета. До свих слојева њихових сточара још нису допрле. Вођење пореклописних, или како их они зову племенитих књига, највише се практикује на Морави и на западу од Прага, нарочито на Мјељњику. Воде се и на Словенској али то само за коње. На Морави имају пореклописне књиге и за свињске расе, о којима ћемо говорити. Вреди овде напоменути да у њих сточарских завода, помаганих од државе преко надлежних органа нема. Но, то не значи да тај високи циљ таквих установа о подизању земаљског сточбрства, у њих не постоји и да није исти на какви други начин изведен. Исто тако у њих не постоје срески ни окружни расадници са службом државних економа и са циљем подизања пољске привреде у свима гранама дотичног краја. Улогу свију тих установа врше у њих у пуном смислу „Панска“ имања, њихови великопоседници. Ваља знати да у њих има добара од по 6, 7 и 8 хиљада хектара, која су или сопствена својина или су најамљена на дуг рок. То су огромне цифре са којима се чита величина њихових имања. По броју их је такође много, јер се у сваком готово петом селу налазе. Па и таква велика имања својом величином, која гарантују сигурну ренту учињених свију инвестиција у модерном пољопривред. справама, с' једне стране то, с' друге стране пак организаторска вештина и директива код дотичних имања, учиниле су и већи напредак у сваком погледу пољопривредне културе.

(Наставиће се).

из села Драче. Но њихово настојање неће се зауставити на досадашњим лепим успесима. Они сада интензивно раде на оснивању *воћарске задруге* и њихов досадашњи рад даје гарантије да ће и успети. А какав ће тек полет добити село, кад се тамо изгради красан *задружни дом*, што ће се такође убрзо догодити.

Кад свако наше село буде имало доста овако честитих, бистрих, одушевљених радника као што су ови у Драчи и кад постигне сличан успех у задругарству, онда ћемо ми високо и привредно и културно стојати. Моћи ћемо тада с поносом показивати на наше успехе, на којима ће нам и напреднији странци моћи позавидети. Природна пак богаства наше земље и одлична својства нашег народа дају нам право, да у то потпуно верујемо. Само међу нама, а нарочито међу широким народним слојевима, треба да буде што више радника као што су ови из села Драче.

Ђ. Петковић.

ИЗ СВИЛАРСТВА.

Свиларство у Јужној Србији.

— Из извештаја г. Благ. Дородевића. пређ. надзорника свиларства у Ђерђелији. —

За време свог бављења у Јужној Србији био сам врло често у додиру са одгајивачима свилобуба, произвођачима јаја свилобуба т. зв. „семенарима“ и другим лицима, која се за свиларство интересују.

Поред земљорадника од интелигентних људи, који цене свиланство, долазе на прво место учитељи и то учитељи, који су у овим крајевима били и за време турске царевине. Они су и онда радили и писали о свиларству.

За време турске царевине народу у Јужној Србији плаћано је за свилене мехурке све *у злату*, у наполеонима или у турским златним лирама.

Ђевђелијска област је сама производила око једног милиона ока сирових мехурака и извозила на светску пијацу као првокласну робу.

У Ђевђелији и околини има породица, које су саме у предратном добу производиле по 1.000 ока сирових мехурака. Сада производе много мање, по 100 – 150 ока, *јер су дудови у рату много посечени.*

У Ђевђелији и околини виде се на све стране дудови, по баштама, њивама, дударама и др Свилогајачи цене, да је у рату уништено две трећине дудова, а да је остала само једна трећина. Многи, погрешно обавештени, сматрају да је какав други узрок послератном лошем стању свиларства у Јужној Србији.

Народ у Јужној Србији тражи врло много дудове саднице и семе од дуда, па да сами производе младице, јер тај посао добро разуму

У Ђевђелији и аколини нема породице, било то сељачке, трговачке или чиновничке, која не гаји свилобубу. Чак и породице после рата насељене, па и трговачке и чиновничке, сада гаје свилобубу и тога ради закупљују дудове. Требало је само посматрати, колико је лицитаната било, кад су у Ђевђелији издаване под закуп т. зв. безвласничке дударе. Све се то живо надметало.

Да се дудови што брже обнове потребно је производити и народу давати дудове саднице, па не само њих, већ раздавати и дудово семе, из кога ће народ сам производити младице. У Јужној Србији нема дудова за производњу семена, јер се тамо не бере само лист, већ се дудови с гранчицама — лесторастима орезују и тако не донесу плода. У Јужној Србији постоје три надзорништва свиларства: У Ђевђелији, Валандову и Струмици, али сва три јако оскудевају у кредитима, који су им потребни за јачи рад. Сваки би од њих морао имати дудов расадник бар од 5 хектара, тако да сваке године на површини од 3 хектара засеју 4—5 кг. дудовог семена и произведу за бесплатно раздавање народу 3—4 стотине хиљада дудових садница. На површини од 1 х. да имају дудару за скупљање дудовог семена, а на 1 х. да имају прописну дудару, ради разних огледа у гајењу и орезивању дудова. За тај посао у Ј. Србији има доста земљишта.

Треба заштитити и дудове на безвласничким земљама од упропашћивања.

У Јужној Србији има доста насељеника у срезовима дојранским и ђевђелијским, који су добили земљу од државе, на којој има доста дудових дрвета, али, невешти гајењу свилобуба, не искоришћују дудова дрвета, па многи и упропашћују своје дударе. Њих би ваљало свиларству поучити па и контролисати поступак с дударама.

Староседеоци у Јужној Србији по обичају, веома крију цео рад око гајења свилобуба и неговања дудара, па од њих насељеници тешко могу научити; било би их који би им можда давали и намерно погрешна упуства. Насељеници желе и траже упустава — случај с насељеницима у селу Негорцу, Карађорђеву и др.

Приметило се и то, да неки насељеници, нарочито они из Баната и Срема хоће дудове саднице из државних расадника за подизање живе ограде. То би требало сузбијати све док староседеоци добивене саднице саде и подижу дударе.

Пошто у Јужној Србији има у свима крајевима услова за развитак свилерства, то би требало поставити још неколико надзорника свиларства и то у Тетову, Скопљу, Велесу, Брегалничком, Кумановском и Битољском округу, а од надзорништва основати и дудове расаднике.

Ради унапређења свиларства у Јужној Србији врло би корисна била сарадња учитеља народних школа, који живе по селима. Њима треба послати публикације из свиларства, раздавати јаја свилобуба преко свиларских надзорништва и др.

Може се рећи, да се свилобуба у Јужној Србији рационално гаји, народ се врло добро користи; принос по унцији је врло добар.

По унцији јаја од 25 грама постиже се 50 до 60 кгр. свежих мехурака, па и више. Паметно би било такве добре гајаче новчано награђивати или бар похваљивати.

Навешћу један случај приходности свиларства у Јужној Србији. Једна госпођа у Ђевђелији гајила је про-

шле године једну унцију јаја свилобуба од 25 грама. Од те унције добила је 50 кг. свилених мехурака За 50 кг. мехурака добила је *5000 динара*. Како је имала расхода за један део лишћа, раднике, а узев у обрачун и њен труд — свега 1500 дин. — то јој је остало као чист приход 3500 дин., а то је одлична зарада за кратко време (40 дана), каква се не постиже у другим гранама пољске привреде. Има одгајивача, који производе 200—250 ока; а то значи зараду од 25—30.000 динара.

Народ је у уверењу да је дуд рентабилнији од винове лозе, па и ако у околини Ђевђелије може и лоза да успева винограда има сразмерно мало; од укупне површине $^2/_5$ заузимају дудови а $^1/_5$ лоза.

За сада се није могло утврдити, да ли и у Јужној Србији има штеточине, познате под именом „дудове шепатасте ваши“. Има извесних дудових болести, које чекају, да буду научно испитане.

Саопштио сам предњи извештај г. Додеровића у изводу, јер има интересантних опажања и података, прибраних на лицу места.

А. Г. Ј.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА.

О главници.

Позната је истина, колико наша пољопривредна производња трпи штете што код нашег народа још владају предрасуде и заблуде о уништавању биљних болести! Доиста, оваква је појава за жалење, када се и данас може чути н. пр., да је за уништавање главнице код пшенице довољно, кад сејач на једном прсту десне руке привеже црвен кончић, па да појаву главнице спречи, јер вели да све то зависи од „руке“.

Заиста, наш земљорадник једном мора престати са оваквим и томе сличним предрасудама и веровањима, ако мисли да од свога зноја и труда има што веће користи, а то ће постићи само онда, када буде познавао узроке појединих биљних болести, услове под којима се оне јављају, начине преношења и средства која се противу њих употребљавају за сузбијање и њихово уништавање.

Признати се мора, да оваквим несмишљеним радом, убија се углед и нашој трговини и брашнарској индустрији. Јер заражена пшеница са главницом није за употребу људске хране, па и стоци не сме се давати, код које главница проузрокује разна запаљења у цревима, а код бремена стоке изазива и побацивање.

Овом приликом, проговорићемо само о главници, како се она размножава и која су средства најпоузданија са њезино уништавање. У главном, главницу разликујемо две врсте: тврду и меку, које нападају све врсте стрмнина а најрадије пшеницу. У нас се најобичније јавља тврда главница са семенчицама чија је површина равна и глатка.

Као код свих биљних болести тако и код главнице, болест проузрокују ситне, невидљиве гљивице које се претварају у црни прашак састављен све од самих семенчица — спора, која овим напада и зарази младу биљку. Посматрамо ли заражену пшеницу, приметићемо на њој, да су јој зрна тамно црне боје. А, када ова заражена зрна протрљамо између прстију осетићемо непријатан задах, који удара на покварену усољену рибу (Харингу).

Заражена зрна са главницом расликују се од здравих по томе: што су она краћа, шира, трбушастија и лакша; што им је површина сивкасто сјајна и мекана и што класови заражене пшенице на њиви стоје усправно јер су лакши од незаражених. Када се зрна протрљају испуштају црни прашак.

У главном, главница се преноси на њиву са семеном, чије се споре прилепе за здрава пшенична зрна. Када посејемо оваку заражену пшеницу, то са зрном заједно у земљу уносимо и главницу, која почиње клијати кад и пшенична зрна. Упоредо са растењем пшенице расте и главница која продире кроз струк пшенице хранећи се њезиним соковима, све док не доспе у влат где почиње развијати се у зачетцима зрна те их на тај начин и зарази. У колико је топлота приликом клијања нижа у толико је већа могућност да се млада биљка (пшеница) зарази с тога, што под неповољним условима семе теже ниче, биљка се спорије развија, те као таква није у стању да се одупре зарази. Због тога је за препоруку, да се озими стрмни усеви раније сеју докле у земљи има довољно топлоте и влаге, те како би пшеница што пре никла, развила се, добро ојачала и очврсла. Јер, праксом је утврђено да главница може заразити само младе и нежне биљке, док старија и отврдне никако.

Али, често пута и рана сетва не донесе нам жељене користи, па зато је нужно да ступимо у борбу противу главнице помоћу већ опробаних и сигурних средстава, међу којима се као поуздано сматра потапање пшенице у раствор плава камена, који је у стању да потпино убије клице од главнице. Поред овог средства постоје још и многи други као: бордовска чорба, формални и други разни хемијски препарати, али ми ћемо се задржати само на раствору плава камена, који је за сада и најбољи и најјевтинији. Но, о томе у идућем броју.

Ђатић.

Белешке

Како да се очисти њива од корова? Коровљиве биљке, нарочито у стрним житима, знатно умањују жетвене приносе. И није ни чудо, јер се коров храни не само на рачун стрних жита, него још и гуши ова у развићу, јер се брже од њих развија.

Да се спречи развијање корова на њиви има много пута и начина. Један који може много користити пољопривреднику јест заоравање стрњике после жетве. Кад се стрњика убрзо по жетви плитко заоре, семе од коровљивих биљака, које је дотле сазрело и пало на земљу лако ће и брзо посла и најмање кише проклијати, па ће и њива услед тога позеленити. Те се биљке затим једним обичним дрљањем могу лако већим делом

уништити, а уништиће се и самим јесењим орањем, које после заоравања има доћи.

Плитко заоравање стрњике после жетве врло је корисно, нарочито у овим сушним годиниама које преживљујемо и из тог разлога што даје могућности земљи да кишну воду боље упије и за доцније сачува.

Ако би се плитко заоравање стрњике заменило обичним орањем, семе од корова отишло би дубље у земљу па не би с јесени ни никло; у пролеће пак поновним орањем то би семе поново било доведено ближе површини те би никло у марту и априлу и тиме укоровило усев.

На многим и многим њивама још није заорена стрњика; међутим има још времена да се тај посао изврши и да се на тај начин бар један велики део корова и уништи и у исто време да и прве, кише које буду пале боље у земљу продру.

ГЛАСНИК.

Нов члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — Цвеја Ракић, земљорадник из Цикота среза јадранског округа подринског, уписао се за члана утемељача са улотом од 100 динара. Нека је хвала г. Ракићу на пажњи којом потпомаже напредак пољске привреде.

Изложба крупне стоке. Министарство Пољопривреде и Вода (одељење за сточарство) приредиће изложбу крупне стоке на дан 16. септембра тек. год. у Петровцу округа пожаревачког, а на дан 23. септембра у Ваљеву.

Повластица у вожњи. Господин Министау Саобраћаја решењем од 11. т. м. Бр. 27668. изволео је одобрити повластицу вожње у половини цене посетиоцима пољопривредних изложаба, које ће се одржати у Лазаревцу, Приштини, Пећи и Чачку.

Приликом одласка посетиоци ће купити целу карту, која ће им важити и за повратак ако уверењем изложбене Управе докажу, да су изложбу посетили.

Све повластице важиће три дана пре и три дана после изложбе.

С тога се скреће пажња посетиоцима, да на последњој искрцној станици не предају своје карте железничким органима, већ да исте сачувају за повратак.

Записник

XIX редовне седнице Управног Одбора држане на дан 15 јуна 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др. Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Павле Петковић, Софроније Партонић Драгутин Спремић и Светислав Пешић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице са малим изменама.

II.

Прочитана су и усвојена мишљења Набављачког Одбора по предметима: Бр. 3893, 4132, 4135, 4159, 4372, 4415, 4494, 4512. 4521, 4610, 4611, 4651, 4664, 4687 и 4763.

III.

Прочитана су мишљења и представке Књижевног Одбора:

а) Бр. 3331 за откуп књиге „Бес“ или „Беснећа“ — Одлучено; да се откупи 100 комада са уобичајеним рабатом (25—30%);

б) Бр. 3333, за откуп књиге „О Културама у Јужној Србији“. — Одлучено: да се књига не откупљује, пошто је штампана у „Тежаку“, хонорисана од стране Друштва и са садржином исте чланови друштвени упознати;

в) Бр. 4313, награда за коректуру књиге „Извештај о Пољопривреди округа ужичког“. — Управни Одбор је одлучио: да се изда 200 динара;

г) бр. 4314. молба писаца „Извештај о Пољопривреди округа ужичког“ да им се бесплатно изда по 25 примерака ове књиге. — Управни Одбор усвојио је мишљење и одлучио да им се изда по 25 примерака, свега 50;

д) бр. 4444. предлог да се уреднику „Тежака“, пошто врши и коректуру листа повећа хонорар на 500 динара. — Управни Одбор усвојио је овај предлог и одлучио: да се хонорар у означеној суми издаје уреднику од 1. јуна 1923 године;

ђ) бр. 4445. нов предлог о хонорисању радова у „Тежаку“. — Одбор је усвојио овај предлог у свему сем тачке 6. чију је суму повисио од 200 на 240 динара; хонорисање по новој табели да отпочне од 1. јуна 1923. године.

IV.

Прочитано је мишљење Књижевног Одбора по актима бр. 4711. и 4797. односећа се на отказ штампања „Тежака“ и предлог администратора „Тежака“ у погледу броја примерака који се има штампати. — Одбор је усвојио овај предлог и одлучио: да нове оферте отвори Књижевни Одбор и о томе реферише Одбору и да се комплетирају и повежу 400 примерака из прошле године.

V.

Прочитана су и усвојена мишљења Финансијског Одбора по предметима: бр. 4223, 4250, 4257, 4373, 4614 и 4700.

VI.

Прочитана су мишљења инспектора за Подружине по предметима:

а) бр. 4479., на молбу Пољопривредне Подружине у Кратову да јој се на отворен рачун издају: справе, семе и материјал. — Управни Одбор је одлучио: да јој се на отворен рачун изда оно, што је тражила, али тражити да одмах исплати своје дуговање из прошле године;

б) бр. 4627 на извештај о држању изложбе Пољопривредне Подружине у Лазаревцу. — одлучено: да се усвоји програм изложбе и мишљење Изложбеног Одбора, а доцније ако буде могућности помоћ повећати; тражити предлог о потребним справама по раније одобреном кредиту које одмах послати; штампати им проглас за изложбе а старање за њихово штампање поверити члану Управе г. Рашковићу; и за време трајања изложбе одржати два предавања: о „Вештачким ђубретима“ и „Преради воћа“;

в) бр. 4638. по молби Пољопривредне Подружине у Свилајнцу Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да Друштво прими семе луцерке и члановима Подружине врати новац;

г) бр. 4620, помоћ за Пчеларски курс Подружини у Чачку. Управни Одбор одлучио је: да се изда помоћ од 1000 динара и то: 500 динара у књигама а 500 динара у готову; у ову суму урачунати и 35 примерака Пчеларства, које је Друштво послало по тражењу Подружине а које треба исплатити Пчеларском Друштву.

VII.

Прочитана је оставка бр 4612. писара друштвеног Ивана А. Благојевића. Одбор је примио знању и одлучио, да му се тражи повраћај више изузете плате и додатка за месец јуни т. год.

VIII.

Прочитане су примедбе г. Драгојла Обрадовића по молби бр. 3517 од 29. априла т. г, Управни Одбор одлучио је: да се г. Обрадовић, пошто је раније молио, постави за инспектора за Подружине, које је место сада упражњено — са највећом платом која му се по закону као пензионеру може издати.

IX.

Прочитана су саопштења:

а) молба бр. 4270, којом Нижа Пољопривредна школа у Главици-Книн моли, да јој се уступи за ђачку књижницу неко Друштвено издање и пољопривредни календар, — Одлучено: да им се пошаље по један примерак књига Друштвеног издања и по 5 примерака пољ. календара за 1922. и 1923. год.;

б) Позив бр. 4519. Београдске Трговачке Омладине да се одреде 2 лица која ће присуствовати састанцима Комитета за приређивање Сајма у Београду. — Одбор је одредио председника г. Пају Т. Тодоровића и члана управе г. Александра Рашковића;

в) Инспектор за Подружине реферише, да Подружине у Куманову и Скопљу нису довољно активне и да члан управе г. П. Петковић путује у те крајеве службеним послом, па моли управу, да овласти г. Петковића да том приликом подстакне ове Подружине на живљи рад. — Одбор је усвојио овај предлог.

За овим је седница закључена.

Уписујте се у Пољопривредне Подружине

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

	Србија	Војводина	Праг
	дин.	дин.	дин.
пшеница	300—335	3[illegible]5—350	440·—
јечам	250—260	270—280	297·—
овас	245—250	245—255	261·25
кукуруз	280—290	270—275	371·25

	Беч	Аргентина
	дин.	дин.
пшеница	429·—	346·80
раж	351·—	—·—
јечам	279·50	233·20
овас	285·—	243·80
кукуруз	299·—	275·60

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 20—20·50 дин., преко 150 кгр. 21—22 дин., преко 180 кгр. 23 дин. Мршаве 21—24 динара - франко станица у Банату и Србији. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 24—26 дин., баниске и босанске полудебеле 20—22 дин. кгр. франко вагон станица.

Праг: Месне свиње 11—12·50 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере, заклане 14—16 ч. с. кр. 1 кгр. Данска и домаћа назимад 13—14 ч. с. кр. 1 кгр. Данске крмаче 9—11 ч. с. кр. 1 килограм, холандске крмаче 11—12 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере.

На тржишту се све више појављују наше свиње.

Беч: Цене дебелим свињама пале су за 1500 кр, а меснатим за 1800 кр. по килограму. — Продаване су дебеле свиње I. врста 22.5—24.500 круна, средње тежине 22—23.000 круна. Меснате свиње 24—29.000 круна 1 кгр. живе мере.

Пешта: Лаке свиње 6.000—7.500, средње 7.200—8.000, тешке 7.500—8.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Говеди и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—14 средњи, 7—9·50, лиферантски 5—6 дин. кгр. жива мера по сајмовима. Овце 5—7 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 11—15, средњи 9—11, лиферантски 6—7 дин. килограм жива мера по сајмовима. Овце 5—7 дин. кгр. жива мера по станицама.

Праг: Цене су пале за 0.50 круна по 1 кгр. Волови и јунице бољи 5—7, лошији 450—5·50, бикови и краве бољи 6—8, лошији 4.50—5.50 ч. с. круна 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене су се одржале. Нотирани су: волови I врста 14.500 до 16500, круна II врста 13—15.3 0 круна, III врста 10.5—14.500, круна, краве 10.5—14.500 круна 1 кгр. живе мере.

Будимпешта: Продавани су волови прва врста 4.400—5.000, средњи 3.000—3.200, лошији 2.000—2900, биволи 2.500—2.800, краве боље 3.500—4.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Маст и сланина.

Београд: маст 31—34, сланина 26—30, суво месо 28—30, шунке димљене 50—60, салама 85—90 дин. кгр. на велико.

Милано: Сланина 9, маст 10, америчка сланина 7·20, америчка маст 7·60 лира килограм.

Живина и јаја.

Живина: Оскудица у вагонима омета извоз у јачим размерама. У Милану је цена 10·25—10·50 лира 1 кгр. а код нас се купује у Србији по 42—44 динара пар, а преко 21—22 дин. 1 кгр.

Јаја: Цене су свуда на европским тржиштима мало слабије, чему је разлог топло време у Европи. У Лондону, Паризу и Швајцарској нико не купује за кпекулацију и цела продаја је отежана. Лондон плаћа 14 шилинга и 6 пенса за 120 комада. Париз 480—490 ф. франака 1000 комада, а Швајцарска 190—195 франака.

У земљи су цене чврсте због спекулације. У Војводини се плаћа 1.89—1.90 динара комад; у Србији 180; у Словенији 2 динара комад.

Воће и пиће.

Суве шљиве: данашње су цене:

Гарнитуре 4— динара.

	80/85	95/100	110/120
Дин.	5/40	3/80	2/90

Франко вагон паритет Ваљево

Оглашујте у „Тежаку“

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

5-10

Флорикултура „Hasslach“

Avignon (француска) основана 1899.

Баштенско семење и цветно од избора — аспарагус, кеирантус, инкарнат кли, едел, рафија, футерсамен.

СТЕЧАЈ

Српском Пољопривредном Друштву потребна су два млађа службеника за звање писара. Они треба да су вични вођењу деловодног протокола, регистра и сређивању архиве а употребљиваће се и на друге послове. Првенство ће имати они, који су свршили коју пољопривредну школу. Плата према способности. Рок пријаве до 1. октобра т. год. закључно

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦА“

као генерални заступник куће „ВЕРМОРЕЛ“, из Француске скрећем пажњу свима виноградарима, да сам ове године лиферовао 500 комада, праве, оригиналне, француске

„ВЕРМОРЕЛ ПРСКАЛИЦЕ“

само Српском Пољопривредном Друштву у Београду, која их сада продаје по 650 дин. комад.

Генерални Заступник куће „Вермолер“
ДРАГОМИР Ж. СТОЈАНОВИЋ
Обилићев венац 12.

Сви они, који су ми се лично обраћали за ове прскалице, могу се сада снабдети једино преко Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Савршенство ових прскалица, које трају до 10 год. без оправке, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију.

Све друге прскалице имитација су ове праве, светске прскалице, и због тога несавршене и несигурне. Снабдите се овим оригиналним „ВЕРМОРЕЛ“ прскалицама што пре.

НАБАВНО СРЕДИШТЕ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ МАШИНЕ

КРУНОСЛАВ СТЈЕПАН ЈАКОВЛИЋ Д. Д.

ЗАГРЕБ, Зрињски трг 1. Телеграми: „ПОЉОСТРОЈ“
Телефон 14-35.

Главно заступништво Mc. Cormikovih творевина. International Harvester Company of America, Chicago

добавља одмах

Оригиналне MC. CORMIKOVE
КОСИЛИЦЕ ЗА ТРАВУ,
КОСИЛИЦЕ ЗА ЖИТО са одлагачем и самовезачице
ГРАБЉЕ ЗА СЕНО,
САДИЛИЦЕ ЗА КУКУРУЗ (Quadratmaissetzer)
МОТОРЕ за погон петролејом „J. H. C.“
Све врсте ДЕЛОВА за стројеве типа Mc. Cormik, Deezing, Plano, Osborn, Millwauke, Champion.

надаље

ПЛУГОВЕ, БРАНЕ, ДЕЦИМАЛНЕ ВАГЕ, ВЕТРЕЊАЧЕ, МЛИНОВЕ ЗА ВОЋЕ.
ПРЕСЕ ЗА СЕНО и
КОМПЛЕТНЕ УРЕЂАЈЕ за чишћење семења.

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishodstage 157, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церницу — Карловац (Хрватска), Југославија. 2—5

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Н. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 39. БЕОГРАД, 30 СЕПТЕМБРА 1923 године. Година L.

У прилог спасавања од суше и добијања већег приноса

1. Клима и њен утицај на жетву.

Данашња Краљевина С. Х. С. није више малена Србија, већ једна повећа држава, коју треба у економском погледу проучавати и упознавати се са њеном климом — поднебљом, — метеоролошким појавама и утицајима, а и временом, кад треба поједине радове вршити.

Семење и саднице можемо лако пренети из једног краја у други, исто тако и извршење пољских радова са савршеним алатима, справама и машинама, али изменити климу — поднебље — то је немогуће; то су само велики природни утицаји у стању извршити, који се ретко дешавају.

Природа је створила климу, а клима је створила своје људе, стоку и биљке, које се међусобом знатно разликују.

Зато мислимо о том важном фактору неколико речи написати, јер све пољопривредни проблеми и успехе, — добивање већег приноса, зависи на првом месту од климе.

Преко наше домовине круже четири изотерме — измишљене линије преко предела у Европи, које имају подједнаке просечне степене годишње температуре.

Професор Хикман их је обележио у своме универсалном атласу овако:

1. Изотерма са просечном годишњом температуром од + 10° С. одпочиње код Дублина, у Ирској, прелази преко Лондона, Брисела, Келна, Минхена, Беча, Јаша и свршава се у Одеси.

2. Изотерма са просечном годишњом температуром од + 12° С. одпочиње код Бреста у Северној Француској, прелази преко Лијона, Берна, Инсбрука, Загреба, Београда, Софије, Букурешта и свршава се на полуострову кримском.

Између 1. и 2. изотерме пружа се један велики део наше државе: од Марибора до Београда.

3. Изотерма са просечном температуром од + 14° С. одпочиње у северном делу Шпаније, код Бијарица, па иде преко Тулузе, Турина, Венеције, Трста, Задра, Цетиња, Скопља и свршава се у Цариграду, и

4. Изотерма са просечном годишњом температуром од + 16° С. одпочиње у Португалској, код Лисабона, прелази преко Марсеља, Нице, Ђенове, Рима, Сплита, Котора, Елбасана и свршава се у Солуну.

Између ове четири изотерме пружа се наша велика домовина. Ми ћемо на основи тих линија са подједнаким просечним бројем степена температуре означити један нов преглед о клими као појимљивији за наше читаоце; назваћемо просторе између тих изотерма областима, с обзиром на она важна шумска дрвета, која су од природе и климе створена у тим пределима, а и с обзиром на оне наше културне биљке, које у тим областима лако успевају, да народу и стоци послуже за исхрану, продају и прераду.

Ради лакшег објашњења назваћемо те области:

1. Умерена област, са годишњом просечном температуром од + 10 до 12° С између Марибора и Загреба. Клима: шума четинара: бор, јела смрча; свемогуће воће, озимни раж, јечам, овас, хелда, хмељ, одличне ливаде и пашњаци.

2. Средња област, са годишњом просечном температуром од + 12 до 14° С. између Загреба и Скопља. Клима: шума лишћара: храст, буква, јавор, јасен; виногради, одлично воће, шљиве, пшеница, кукуруз, лубенице и диње.

3. Топла област, са годишњом просечном температуром од + 14 до 16° С. између Скопља и Солуна. Клима: шума од питомих кестенова и јужног дрвећа; одлични виногради са најбољим и најслађим грожђем; смокве, нар, маслинке, дудови, пшеница, пиринач, кукуруз, мак, сузам, памук, дуван и бухач.

Из овог објашњења наши читаоци су добили слику утицаја тих изотерми на нашу климу и ако у температури нема веће разлике од + 2 до 4° С.

Кад нам природа овакве видне границе стави, онда треба да ми ове наведене природне појаве још боље изучавамо, и све будуће проблеме за спречавање неродне године и решавања бољег приноса тражимо у тим климама односно областима.

Све што ћемо у будуће писати, о наводњавању, ђубрењу и др. стоји у непосредној вези са климом, јер у потреба и дејство тих и сличних срестава другојачији су у I (умереној области), а другојачији у III (топлој области).

На пример: У I области можемо преко целог лета употребљавати вештачко ђубре у виду соли, јер има довољно влаге, за растварање, док у III области, то исто би било излишно, пошто влаге у то време нема.

На основу тих факата и постојећих великих климатских разлика, треба ради добивања већег приноса и сузбијања суше следеће урадити:

1. Да се на државним и самоуправним имањима прави опит сејања семена из умерених области, у нашим средњим и топлим, и обратно нарочито са пшеницом, кукурузом, јечмом и овсом, и добивене резултате, ако су повољни, обновити и у културу увести.

2. Да се нарочито у средњој и топлој области врши што дубље орање приликом јесењег сејања, озимних усева.

3. Да се у трећој области, (топлој), за пролетње усеве, као што су јечам, овас, сузам, памук и дуван врши дубоко орање у јесен, а у пролеће више не оре, јер се овим начином очува сва зимска влага.

4. Да се у другој и трећој области што раније у јесен сеју озимни усеви; тиме се добије ранија жетва и крупније зрно од жита.

5. С обзиром на ов три велике природне и значајне разлике у клими у нашој пространој домовини и многобројним разним усевима и културним биљкама треба у нашим пољопривредним школама наставни програм тако удесити, да будућа колена образованих економа могу своје задатке извршити са највећим успехом у свима областима.

Овом приликом додаћемо још неколико речи, које треба да иду у прилог нашега чланка, а то је, да се појединим пољски усеви само тамо сеју и гаје, где им клима прија, а не тамо где је појединима ћеф.

Планински предели праве измене; могу поједини предели и да припадају у средње и топле области, али ипак имају сувише сурову климу за извесне културне биљке.

На пример: кукуруз роди свуда по Србији али у ужичком округу и у копаоничком срезу не треба га препоручивати, јер никада неће он толики принос дати, од хектара, као у моравској и тимочкој долини.

Сејати диње лубенице и памук у Словеначкој, била би једна луда ствар.

На основи свега наведеног треба у будуће избегавати писање по шаблонским рецептима, а нарочито на преводима треба увек назначити, где се садржина тога чланка односи, у противном неће бити успеха.

На пример:

1. Сађење кромпира у Словеначкој врши се крајем априла; у Србији од почетка фебруара; у Македонију у јануару, а у месецу мају већ има младог кромпира за јело.

2. У Словеначкој сеју се диње у топлим лејама, а лубенице и кукуруз као усеви су непознати, а у Србији и Македонији производе диње, лубенице, и кукуруз, као народну храну, на њивама.

3. Смокве, нар (шипак) и маслинке, као културне биљке у Словеначкој и Србији непознате су, а у топлој области употребљавају се исте као народна храна.

(Наставиће се)

6. септембра 1933. г.

Нови Сад. Мајеровић.

Уписујте се у Пољопривредне Подружине

ПОДЛИСТАК

Гајење стоке у Ческој

Њима је било могуће одгајити и најлепша грла појединих раса са загарантованим својствима њихових потомака о чему се сваки може уверити преко порекло-писних књига, које се у свима таквим газдинствима воде. На таквим великим имањима постоји могућност и за вршење осталих радова из опште модерног сточарства. И зато се преко њих, што се тиче утицаја на сточарство класе ситних сопственика, много савршеније може делати. Иста имања су примила и улогу расадника, јер свако такво имање има свој расадник, на коме се хиљадама готових калемља годишње продаје сељацима из околине.

Но, али и поред свију тих добрих страна таквог начина приватног делања на развој њиховог сточарства, има изгледа, а и мораће се у ближој будућности они другим путем па следствено и у развоју осталих пољопривредних грана.

Завођењем аграрне реформе учиниће се велике измене и у организацији тих Панских расадника и организацији тог приватног начина набавке мушких приплодних грла. Због тога што говеда сачињавају гро њихове стоке, и што махом везују све трговачке и опште народно-привредне интересе за продукцију те гране и што су то све културне расе (а као што се зна, културне расе најчешће подлежу болестима), неопходно је било да се те расе (говеда) обезбеде од заразних болести и других непогода, изазваних нехотицом самог одгајивача. На остварењу тога циља као што ћемо видети дуго се је радило и а.еловало.

Прва офанзива око буђења сточних обезбеђивачких задруга била је покренута од стране њихових земљоделаца, год. 1884. Но успеха од тога није било. Тек доцније, г. 1901. успело је се, после дугог рада на том пољу, да се постепено задруге таквог карактера буде, које су испрва обезбеђивале само говеда. — Од тога доба датира историја сточних обезбеђивачких задруга у Ческој. Донде се је њихова стока обезбеђивала на страни и то ст ка гајена на Панским имањима. Коњи су се почели обезбеђивати од 1914. год. а од 1921. обезбеђују се транспортни и излож-

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Храњење носиља.

Ми смо већ говорили да се не може дати одређена норма за храњење живине, јер се та норма мења према циљу гајења кокошке, њеном узрасту, годишњем времену и температури и од неких других услова. Услед тога ће количина и квалитет хране бити различити за носиље старе и младе, за месната кокошке, за чисторкрвни подмладак и т. д. И доиста, ми знамо да у току једне године кокошка расте; зна-и, треба јој дати толику количину хранљивих материја, да би она добила довољно материјала за свој пораст т. ј. за израду костију, мишића и т. д., а кад почне да носи јаја, значи њој треба још више хране него старој кокошки, која је престала да расте. Кокошки, која је одређена за приплод дајемо толико хране, да би се она могла правилно развијати и не би се задржавала у порасту, а оној која је одређена за месо, даје се таква храна, да би могла скупљати маст и слагати је међу своје мишиће. Одавде се јасно види да је норма за храњење веома разнолика.

Правилно одгајена младица добре врсте (фаверол миворка, вијандот, плимес-рок и т. д.) почиње да носи јаја од новембра и носи целу зиму, одмара се мало у фебруару, али од марта опет носи до периоде линјања т. ј. до средине или краја јуна. За то је треба припремити т. ј. треба јој дати одговарајуће издржавање већ од августа, повећавши храну кад почне да носи.

Осим хране, потребно је јоште обратити пажњу на температуру. Кокошка може нормално носити јаја при температури од 0 до 25 Ц; кад температура пређе те границе, ношење јаја постаје ређе, а касније се сасвим прекида и никаква храна не може помоћи.

Претпоставимо да ви имате остварену одговарајућу температуру и кокошку добре врсте. Како је треба хранити?

У једном ранијем чланку ми смо говорили да сваки може сам изабрати и саставити норму хране за сваки потребни случај, али за то је потребно одговарајуће знање и време, што сваки од читалаца нема; зато ћемо овде навести неколико оброка из праксе, додавши им неопходна кратка разјашњења.

Већ од јула месеца ви запажате међу априлским пилићима најбоље младиће с особинама, којима се одликују носиље (беле, јако развијене међуше, велика креста која се обеси, обилато перје, мало обешени трбух). Почетком августа треба их оделити у засебно јато, сместити их у згодну, просторну кокошару и дати им по могућности потпуни комодитет т. ј. стављати им суву меку сламу, у нарочито одељење пепео за купање и у друго ситне каменчиће, креч и љуске од јајета.

Сад их треба обилато хранити, али у исто време и пазити да се сувише не угоје. Зато им се престаје давати јечам и кукуруз. Дају им се следећа жита: овас, елда, грашак (у виду брашна) и друга слична храна, која потпомаже ношење јаја. У меку се храну додаје мало паприке и семена од коприве (треба га увек имати под руком скупивши га лети).

Сву ову храну ви саставите тако, да кокошка добија испрва не мање од 90 гр. дневно, затим се количина повећава и средином новембра, т. ј. кад почиње да носи, подићи на 110—130 гр. (ако су мравеви — више, ако је топло — мање) што зависи од раста и тежине кокошке. При томе кокошке морају имати доста простора.

Услед тога што кокошке кад наступи зима немају могућности да себи набављају месну храну, треба им свакако давати 2—3 пута недељно месне отпадке, кувану

бени коњи. Функција и начин оснивања ових задруга, заснован је на принципу узајамне одговорности. Развијање рада прве обезбеђивачке задруге овога типа одпочело је најпре на Морави. Обезбеђивање је вршила земаљска задруга за обезбеђење стоке и то преко својих месних (среских) филијала. Иста задруга од 1914. год. врши обезбеђење и у Шлеској.

Интересантно је напоменути да нема ниједне задруге за обезбеђење, где је обезбеђени уједно и обезбеђивач и где мали проценат капитала саме вредности обезбеђене стоке, удружен са гомилом таквих износа, врши коначно обезбеђење велике капиталне вредности.

То је што се тиче говеђих раса и обезбеде стоке у њих. Да пређемо сада, прво на расе осталих врста које се у њих гаје и на специфичне особине истих под њиховим приликама, што ћу само укратко побројати, а по том на само храњење и негу. Узећемо прво коња.

Коњ је у њих већи и из самих тих разлога што се говеде искоришћава преко млека и млечних производа најглавнији и поглавити мотор за рад на пољу пољопривредне продукције. Коњ је овди у пуном смислу примио улогу говечета у погледу рада.

Што се тиче раса у највећем броју има западњачких коња, тешке телесне грађе међу којима долази: штајерски, белгијски, затим хановерански и њихови чешки коњи који се највише узимају за артиљерију. Топлокрвни арапски коњ гаји се у малом броју и то већином на Панским имањима. У последње време постоје у њих друштва за одгајивање топлокрвних коња. Енглески се коњ доста често може да види, а ради се у Морави на томе да се укрштањем кобиле њихових коња са енглеским пастувом створе мелези као год што су створили и бернско-моравско говече. Да се приметити да се енглески коњ не сналази добро под њиховим приликама, јер све особине, које показује у њих, нису довољно савршене у упоређењу са оригиналним грлима истог. Не може се порећи факат да он и у њих заузима најугледније место, али ипак није до сада успео да на пољу трчања (трка) стекне себи победоносни глас, својствен типичним особинама његовог стабла, као што га има у другим земљама.

(Наставиће се)

Претплатујте се на „Тежак“

крв, црве и др.*

Неки препоручују да се даје кокошки да би више носила цимет, анис и друга надражујућа средства; али наша многогодишња пракса са хиљадама носиља показала је да су сва та средства добра само за загревање за време хладноће али непосредно на полне органе не утичу. У неким случајевима кад је требало форсирати ношење јаја код скупоцених примерака, ми смо употребљавали алкохол у виду вина и ракије с водом, квасили њиме хлеб и давали га у малој количини. То је дејствовало врло добро на јајник и у исто време служило је као храна слабим кокошима.

Потребно је по могућности спремати што разноврснију храну и никад не треба давати једну исту узастопце, него удесити тако, да напр. данас кокошке добијају овас, сутра елду, затим просо, затим опет овас и т. д. Треба избегавати хранити лаким житом, јер и ако је оно својим хемијским саставом слично са тешким житом, оно садржи потребне за организам материје у другој размери и зато 100 гр. лаког жита неће по својој хранљивости одговарати количини од 100 гр. тешког и требаће додати још штогод хранљивије.

За време одмарања од ношења у фебруару, лети или у јесен треба опет смањити храну до 90—100 гр.; у периоди лињања храна остаје повећана, јер живина доста троши материјала при образовању перја. Осим тога у меку храну треба додавати на сваких 20 кокошију једну малу кашичицу сумпорног цвета, јер сумпор у значајној количини улази у састав перја.

Наводим овде неколико норми хране, коју смо ми практички употребљавали и које су у току многих година давале одличне резултате.

Месно брашно или месни отпад.	Брашно од рибе или рибљи одп.	Брашно од кости.	Коприва	Детелина	Кромпир	Трице од пшени.	Кукуруза	Елда	Овас	Јечам	Пшеница	
—	5	10	—	—	50	30	5	—	—	10	20	Јули, Август 130 гр.
—	5	10	—	—	50	30	—	—	10	15	15	
5	—	10	—	—	50	30	5	—	—	10	20	
—	5	5	—	—	30	35	—	10	25	—	20	Септем., Окт. 130 гр.
—	10	—	20	—	50	30	—	—	20	—	—	
5	5	—	—	30	40	20	—	15	15	—	—	Новем., Децем. 130 гр.
10	—	5	30	—	30	25	—	10	—		20	
10	5	—	—	30	20	30	—	10	25	—	—	
—	5	5	—	20	20	30	—	—	20	—	10	Јануар, Фебру. 110 гр.
—	10	—	20	—	40	20	—	—	—	—	20	
—	—	10	—	20	30	20	—	—	15	—	15	
10	—	5	30	—	20	30	—	10	20	—	15	Март, Април 130 гр.
10	5	—	30	—	—	30	—	15	30	—	10	
10	—	10	—	—	20	30	10	—	10	10	20	Мај, Јуни

* Црве је лако спремити просто у јами, на дну које метнете мале снопиће сламе; међу њих се наспе лака ђубровита земља и полива се да би увек била влажна. Ту ће се скупити много кишних црва, и ако будете чували ту јаму од мраза имаћете их и зими.

Наравно ове норме не одговарају тачно анализи теоријске хране, али код нас није била експериментална станица, већ обично индустријско живинарство, где је немогуће било практички радити онако како, захтева теорија; живот је захтевао варијација по могућности што ближих к идеалу. Сваког смо месеца имали три смесе хране, које су се мењале једна за другом. За време одмора од ношења ми смо умањавали надражујућу храну, а за време лињања повећавали смо хранљивију храну и која помаже стварању масти: кукуруз, јечам, пшеницу, јер у то време живина болује и губи тежину. У исто смо време у мешану храну додавали сумпор, како смо то већ раније рекли. Осим тога треба од септембра до јануара бацати на простирку неколико шака конопље. То даје сјај перју и потстиче делатност јајника.

Ове су норме биле прорачунате за фавероле и минорке (за оне прве мало повећати): тежина фаверолке достиже до $3^1/_2$ кила, а минорке 1 кила. Код кога су ситније врсте тај може одговарајуће количине умањити. Храна није досађивала и увек су је јели са задовољством.

При таквом храњењу ви можете рачунати да ћете добити од ваших носиља толико јаја, колико теоријски свака врста мора да снесе т. ј. фоверолка 130—140, минорке 170—190, талијанке 180—220 и т. д. Наравно, при томе треба пазити и на друге хигијенске захтеве: пространи живинарник, који се добро вентилира добар пашњак без великог корова, који дуго задржавају јутрењу росу и живини смета да се слободно креће и хвата инсекте. Честа шума такође је рђав пашњак, јер у њој расте мало траве, значи мало има и месне хране (инсекаса) и т. д. У опште на степен ношења јаја утичу многи узроци; треба знати који су то и удаљавати шкодљиве, а остављати корисне.

Под таквим погодбама кокошка ће повећати своје ношење и даће потомство, које ће такође добро носити и обратно.

Један од најглавнијих услова је правилност и систематичност при давању хране.

Б. Запољски.

ИЗ ЗАШТИТЕ БИЉА ОД БОЛЕСТИ И ШТЕТОЧИНА.

Потапање пшенице у раствор плава камена као лек противу главнице

У прошлом чланку наговестили смо да је најбоље средство за сузбијање главнице раствор плава камена.

Зато земљорадници треба да примене ово средство, којим ће моћи сузбијати ову опаку болест, која сваке године напада пшеницу. Употребом овог средства наши би земљорадници постигли велику корист, јер би тиме уштедели много у количини семена, даље у времену и радној сразі и најзад добили би већи принос од пшенице.

Пре свега потребно је пшеницу намењену за сетву пропустити кроз ветрењачу и тријер, те да се сва лака,

неразвијена и заражена зрна извоје, пре но што будемо приступили потапању. Потапање пшенице врши се на овај начин: У одређени суд са славином наспе се 100 л. воде у који се дода 1. кгр. плава камена у једној кесици, која мора бити потопљена у води ради растварања. Но како се плави камен у хладној води споро раствара, то се због брзине рада препоручује, да се узме 10—15 л. топле воде у једном омањем суду, у коме ће се потребна количина камена растворити и онда тај раствор сипати у одређено буре, пазећи, да се и ова количина узме у обзир, тако, да раствор буде тачно 100 л.

Када смо овако спремили раствор, онда у овај сипамо пшеницу све дотле, докле над њом не остане једна шака раствора. Сва зрна која испливају на површину воде, ваља покупити, јер су она главничава или неразвијена. Пшеница се остави у овом раствору 10 минути за које се време семе лопатом два до три пута меша. Затим се раствор испусти, пшеница се извади и на згодном месту у танком слоју разастре да се просуши. У овом истом раствору можемо потапати и другу количину семена, највише до 500 кгр.

Како у плавом камену има доста киселине, која штетно утиче на клице, а нарочито код оне пшенице која је овршена на вршаћим машинама, јер овде има доста напрслих и начетих зрна, то се препоручује, да се ово семе када је извађено и стављено у гомиле прелије кречним млеком јачине на 100 л. воде 1 кгр. негашена креча, или, да се у већем суду направи кречно млеко у горњем односу, у који ћемо потапану пшеницу сасути и оставити да постоји 5 минута. Креч ће неутралисати киселину плавог камена, која кроз напрсла зрна може да уђе у клицу и да је уништи. За ово време мора се пшеница 2—3 пута промешати. За овим се пшеница извади и разастре да се просуши. После потапања треба семе што пре посејати.

ИЗЛОЖБЕ и КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба у Лазаревцу.

У времену од 21. до 22. септембра ове год. одржана је прва пољопривредна изложба за срез колубарски у Лазаревцу. Ова изложба имала је за циљ да пружи тачну слику стања пољске привреде у овоме срезу и да као васпитно средство дејствује за будуће напредке у пољопривреди. Изложбу је отворио у име Министра Пољопривреде и Вода наш редован члан г. Вића Радовановић, управник угледног добра у Добричеву.

Целокупна изложба била је подељена на четири групе, у којој су учествовали бројно излагачи и то:

1. Из Ратарства и градинарства било је излагача 255 са 366 разних предмета.

2. Из Сточарства: а) говедарство 105 излагача са 141 грло; б) коњарство 15 излагача са 15 грла; в) овчарство 13 излагача са 52 грла; г) свињарство 4 излагача са 12 грла; д) живинарство 14 излагача са 36 грла; ђ) пчеларство 7 излагача са 7 предмета и сточни производи са 9 излагача;

3. Из Воћарства 52 излагача са 77 предмета;

4. Из Виноградарства 25 излагача са 68 предмета.

Награда за изложбу одређено је 119 за најбоље излагаче у суми од 25.000 динара које се има раздати у у справама, алатима, материјалу, новцу и пољопривредним књигама.

Ова је изложба била обилно посећена од стране заинтересованих.

Првог дана по подне, а у дворишту школе за сеоске домаћице одржано је практично предавање о конзервизању воћа и поврћа за зимску оставу. Овим предавањем руководио је наш редовни члан г. Милован Милорадовић управник лоз. расадника из Јагодине. Предавање је испало преко сваког очекивања, јер је исто г. Милорадовић изводио са таквом умешношћу и лакоћом да је слушаоце тиме толико заинтересовао, да су они по свршеном предавању упућивали г. Милорадовићу поједина питања ради објашњења, која им је он давао тако прецизно и разумљивим језиком, да су се после овога сви присутни задовољно разишли.

Другога дана ову изложбу изволео је посетити и Министар Пољопривреде и Вода г. Крста Милетић у пратњи свога начелника г. Милана Ђурића, који су изјавили своје допадање обећавши, да ће овој Пољопривредној Подружини у идућој години пружити веће материјалне помоћи око приређивања друге изложбе.

И поред многих тешкоћа око приређивања ове изложбе, она је ипак испала на опште задовољство, у толико пре што је ово била прва изложба од како постоји Колубара. За све ово има се благодарити председнику Подружине г. Аранђелу Миљаковићу, среском економу г. Александру Иванковићу као и свима члановима Подружине, који су у овој прилици најбоље схватили значај приређивања оваквих изложаба. Нека им је зато хвала!

Ћатић.

Књижевност

Аграрна библиотека. I. књига. А. Хрибар: Колонат или тежаштина. Већ одавна се је показала у нашем привредном свијету потреба за једном библиотеком, која би од времена до времена издавала опширније стручне расправе о привреди уопће, а напосе пољопривреди и с њом спојеној индустрији, те индустрији уопће и трговини. Схваћајући ову потребу уредништво „Меје“ није жалило ни труда ни трошка, да оснује једну аграрну библиотеку, која ће издавати стручне расправе о пољопривреди, пољопривредној индустрији те аграрној политици, којима ће се приказати данашње стање наше пољопривреде и с њом скопчане индустрије, расправљати сва актуелна питања око њихова побољшања и што рацијоналнијег подизања, те уједно владајућим факторима упријети прстом у оне болесне стране нашег социјалног живота, које морају да доношењем прикладних закона буду исправљене, ако хоћемо да ударимо здраве темеље економском животу наше младе отаџбине.

Познавајући добро наше тежачке прилике у Далмацији изнио је г. Хрибар у својој расправи под горњим

насловом, која је донешена као прва књига ново основане Аграрне библиотеке, историјат и све карактеристике наших тежачких одношаја у Далмацији, осврнувши се и на правну и на економску страну тих одношаја. Затим се је осврнуо на настојања свих пријашњих туских влада око ријешења ових одношаја, па тако и на настојања наших влада. Једно овакво важно питање има да се ријешава само са правне и социјално економске стране, а никакви политичко-партијски интереси немају на њ утјецати и свести ово ријешење са правог пута.

То и јест нит, која провејава кроз цијелу ову расправу и која упозорује наше стручњаке и надлежне одлучне факторе, да озбиљно претресу ово питање прије него што донесу формални закон, на темељу којега ће се сви ови одношаји морати колико за власнике толико и за тежаке посве праведно да ријеше.

Цена је књиви 10 дин. а може се наручити код књижаре Забавне Библиотеке у Загребу, Франкопанска улица 1.

Питања и одговори

Питање: Молим за обавештење и то: на које се начине може спречити превирање вина; најпримитивнија средства којим би се вино могло очувати у току целе године слатко.

Стеван Златановић, земљ. из Беле Паланке.

Одговор: Шира од пробраног здравог грожђа загрева се до 70° С. у чистом, калаисаном казану, затим се сипа у какав чист, дрвени, дубок суд, који се покрије и остави на најхладнијем месту у кући и то мало издигнут од земље. Кад се шира у суду потпуно избистри, онда се помоћу црева од каучука, преточи у казан и понова загрева до 70° С. Овакву двапут кувану и бистру ширу сипати у најбрижљивије испрано и добро сумпорисано буре, па ово оставити у најхладнији кут подрума Ако се ова ширу троши у кући, онда се с њом нема шта друго радити до точити из бурета, колико је за дневну потрошњу потребно, а ако се продаје, онда се разлива у чисте флаше, па ове кувају у казану у врелој води на исти начин као кад се оставља сок од црвених патлиџана за зимницу.

Бож. Ђ. Ранковић.

ГЛАСНИК.

Адресар Индустрије дрва за Краљевину С.Х.С. Уредништво „Дрвотршца“ у Загребу, настојећи да удовољи потреби трговачког свијета и да получи што тијесније везе између произвађача и трговаца дрвом с једне и купаца с друге стране, одлучило је приступити састављању адресара цијелокупне индустрије дрвом у Краљевини С. Х. С. У ту сврху разаслало је на све интересанте, који у категорију експлоатације, прерадбу и велетрговину дрвом спадају један упитни арак са слиједећим садржајем:

1. Точан наслов Ваше тврткe (фирме):
2. Мјесто, улица и кућни број у којему је главно сједиште (главна управа) Ваше тврткe и број телефона:
3. Мјесто и задња пошта (или жељезничка станица) у којем је Ваша творница за прерадбу дрва и број телефона творнице:
5. Име и презиме власника подузећа или равнатеља:
6. Брзојавни наслов за Вашу главну управу:
7. Које је године Ваше подузеће основано?
8. Дионичка главница у динарима: Колико имадете свега скупа намјештеника:
9. Спада ли Ваша тврткa под продуценте и велетрговце или бави се само са трговином на велико?
10. Точан опис свих производа које Ваше подузеће израђује или са којима тргује на велико:
11. Који су специјални производи Вашег подузећа или са којим се специјалним пословима бави Ваше подузеће?
12. Које производе изважате у иноземство?

Да се тај за нашу привреду особито важан адресар узмогне што савршеније уредити, моли Редакција „Дрвотршца“ у Загребу, да све тврткe у Краљевини С. Х. С., које експлоатирају, прерађују или се баве са трговином дрва на велико, на горња питања одмах и тачно одговоре, јер је то у њихевом властитом интересу, а овакав адресар за нашу привреду од највећег и неоцијенивог је значаја.

Нове тарифе за превоз вина. Возарина за један вагон вина (10.000 кгр.) при извозу из земље, према ранијој класификацији а по тарифи која ступа на снагу 15. септембра ове год. за наведене релације износи:

I.

Од Метковића до Ракека	. . . . .	6500 дин.
„ „ „ Марибора	. . . .	6310 „
„ „ „ Суботице (транзит)		4680 „
„ „ „ Жомбоље	„	6890 „
„ „ „ Јасенице	. . . .	6130 „

(Последње државном пругом преко Цапрага)

II.

Од Вршца до Жомбоља	. . . .	1290 дин.
„ „ „ Суботице (транзит)	.	2980 „
„ „ „ Марибора	. . . . .	7780 „
„ „ „ Ракека	. . . . .	7930 „
„ „ „ Јасенице	. . . . .	8540 „

(Последње државном пругом преко Цапрага

III.

Од Загреба до Ракека	. . . . .	1820 дин.
„ „ „ Марибора	. . . . .	1580 „
„ „ „ Јасенице	. . . . .	2180 „
„ „ „ Суботице (транзит)		3160 „
„ „ „ Жомбоља	„	5150 „

Међутим, Господин Министар Саобраћаја одлуком својом од 29. овог месеца одобрио је ову декласификацију за вино: за сва домаћа вина, у локалном саобраћају, а за колске товаре од најмање 10.000 кгр. Кл. А, а при извозу из земље Кл. С.

Према томе, горе наведене цене сада важе за ло-

кални саобраћај (које су према новој декласификацији далеко ниже од старих), а за извоз, по Кл. С, цене су ове:

Метковић—Ракек	3020	дин.
„ —Марибор	2940	„
„ —Суботица	2100	„
„ —Жомбоља	3510	„
„ —Јасенипа	273)	„
Вршац—Жомбоља	770	„
„ —Суботица	1950	„
„ —Марибор	283)	„
„ —Ракек	29 0	„
„ —Јасниница	2660	„
Загреб—Ракек	940	„
„ —Марибор	860	„
„ —Јасеница	1330	„
„ —Суботица	1410	„
„ Жомбоља	2840	„

Из овога ће се видети, да су цене за извоз сада у половину мање од старих и тиме се у велико изашло на сусрет нашим пољопривредним круговима.

Све ово важи од 15. септембра о. г.

Записник

XX редовне седнице Управног Одбора држане на дан 18 јуна 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић, подпредседник г. др. Вељa Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Вића Т. Радовановић, др. Добра Б. Тодоровић, Александар Рашковић, Душан Ћатић, Софроније Партонић и Светислав Пешић.

Председавао председник г. Паја Т Тодоровић.

Бележио секрета Милан Л. Анастасијевић.

Председник констатује да има довољан број чланова за рад отвара седницу и предлаже да се због важних саопштења дневни ред измени и на прво место узме у рад II. тачка дневног реда, — Одбор је усвојио овај предлог.

I.

Прочитана су савпштења по предметима:

а) бр. 4927. Књижевног Одбора о отварању оферата за штампање Пољопривредног Календара за 1924 годину. — Управни Одбор усвојио је мишљење Књижевног Одбора и одлучио; да се штампање календара повери Графичком предузећу „Просвета“ као најповољнијем понуђачу под условима назначеним у расписима Друштва Бр. 4351. и 4695. а по цени од 5460 динара од штампаног табака у које урачунати повез и корице;

б) акт Бр. 4818 Главне Контроле у Београду о примедбама рачуноиспитача приликом прегледа Друштвених књига и рачуна за 1919, 1920, 1921 и 1922 годину. — Управни Одбор примио је знању и из сопствене побуде одлучио: да се рачуноиспитачу за давање упуства у вођењу књига и рачуна изда на име награде 10 0 динара;

в) молба Бр. 4901. г. Никодија Стаменковића да му се повећа хонорар за уређивање архиве Друштвене за године 1919., 1920., 1921. и 1922. — Одлучено: да му се раније одобрена награда повећа са 2.000 динара;

г) акт Бр. 4820. којим Министарство Пољопривреде и Вода извештава, да ће се од 2 10 октобра одржати у Америци Светски Међународни Млекарски Конгрес на који су позвана да узму учешћа и наша Друштва, — Одбор је примио знању.

II.

Читање пројекта нових прарила.

Прочитани су 1 и 2 члан. — Одлучено да се приме 3, члан је усвојен без пасуса под д) за тим су прочитани члан по члан закључно са чланом 26. и исти су усвојени.

За овим је седница закључена.

МЛАТИЛНИЦА (ВРШАЋИ СТРОЈ)

Са једноставном чистилницом и уређајем за пуњење вреће; производ

Glayton Shuttierworth, Wien, tipa 27 T. S. P.

ширина бубња 580 м. м. промјер бубња 468 м. м. мало рабљена продаје јефтино Грашчинско оскрбништво Боштањ при Севници, Словенија

Оглашујте у „Тежаку“

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

6-10

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 3—5

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Н. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојановић

Број 40. БЕОГРАД, 7. ОКТОБРА 1923 године. Година L.

У прилог спасавања од суше и добијања већег приноса

2. Наводњавање и његов утицај на жетву.

Није нам циљ описати начине наводњавања, како су то прастари народи у Месопотамији и Египату пре неколико хиљада год. радили, а није ни да опишемо још постојеће старе римске водоводе у јужној Француској, у околини Лијона, а нарочито у околини самога Рима, који су били уметнички изведени, израђени од цигле и креча, више километра дугачки, у земљи, а и на високим стубовима над земљом тако, да се и данашња архитектура диви ондашњој вештини у конструкцији тих грађевина, — већ ћемо неколико речи написати о наводњавању великих предела у јужним крајевима Француске и северним крајевима Италије.

То су крајеви који немају ни родног земљишта, ни реке са сталном водом, као што ми имамо; то су предели где преко лета мала количина, а и скоро никаква киша не пада; то су предели шљунка, камена и стена.

Ови предели који припадају средоземској клими, пресечени су вештачким каналима и никад не оскудевају у храни, на против народ је имућан, нарочито у Француској.

Велика река Рона, која тече из северне Француске у Средоземно море, прима изнад Авињона (удаљен 80 км. од мора), на левој страни реку Дирансу, а на десној страни ближе Тараскону реку Гард. С десне стране Роне је департман Гард, а с леве стране Бош-Бока.

Код Арла (40 километра од мора), отпочиње Ронина Делта.

Земљиште је свуда речни нанос, каменито, а местимично још данас без културе и шума; али у домашају тих канала, који су овде уметнички израђени, видимо најнапреднију културу свемогућих пољских производа, као и ливада.

У овим пределима има вештачких канала за наводњавање.

На десној обали реке Роне су:

1. Из реке Гард, од Румулена преко Нима, Ле Келар, Линела, до мора више од 70 километра дужине.

2. Из реке Роне од Тараскона преко Сент Жила до Ексмора, до 60 км. дужине.

3. Из реке Роне од Тараскона преко Реми до Оргона, спојена Рона са реком Дирансом са каналом од 40 километра дужине.

4 Од Тараскона преко Арла, до Порт Бока са каналом од 55 километра дужине.

5. Од Арла преко Ламон до Ла Рока (на реци Дирансу), 60 километра.

6. Од Арла до Салона 45 км. и

7. Од Оргона, из реке Диранса преко Салона, Мирама, Истре до Порт Бока 50 км. дужине. Свега по прилици 320 километра дужине главних канала, са потребном мрежом споредних канала, на једном простору од 3000 квадратних километра или 30.000 хектара.

Описати израду тих канала, пропуста, устава и др. као и писати о задругарском животу тамошњих сељака као и о управи водовода и начину раздавања воде члановима, немогуће нам је у овом чланку; само наводимо толико, да су ови канали обично на падинама саме планине, а да над каналима нема вегетације сем неколико маслинових дрвета између кречних камена и стена; док међутим у положајима до канала, видимо најсавршенију културу пољопривредних биљака.

Ту има винограда; а расту на ниским дрветима најфиније и најкрупније врсте воћа, нарочито брескве и крушке.

Градинарски усеви; цвеће од којег се производи семе; биљке за производ мириса и лекова.

Сточна храна ту расте у изобиљу.

Принос пољопривредних усева у тим крајевима, помоћу наводњавања повећава се три и четири пута више но у пределима са нормалном климом.

О најсавршенијим начинима наводњавања у горњој Италији, у Ломбардији, поред реке По, написане су читаве књиге у погледу производње пиринча, наводњавања градинарских усева, а нарочито зимских ливада — marcita — које су у тим пределима потребне за производњу сточне хране приликом продукције сира.

У Тоскани (горњој Италији), у околини Писа и Песчија, између река Арно, Сершио и Лимо, Друштва

„Consorzii del fosso Reale e Calambrone“ наводњава више од 49.000 хектара земље, већином посејане градинарским усевима.

Производ људске и сточне хране у тим крајевима служи за исхрану становништва, а и многих великих вароши тих држава. То су сви земљорадници имућни.

И код нас су настале сушне године. Местимично оскудевамо у људској и сточној храни; ми се тужимо, трпимо, стојимо на обалама наших река, пуних вода и гледамо како дан и ноћ милијони кубних метара воде дотече и неискоришћена опет даље отече и не мислимо о начину, да бар један део тога благотвореног елемента искористимо.

Страхујемо од наступајућих нових сушних година и ако су хиљаде и хиљаде хектара наше најбоље земље само обалом од воде раздвојене.

Нико не мисли о рационалном наводњавању.

У границама старе Краљевине Србије и новоослобођеним крајевима има 32 велике и мале реке у којима преко целе године милиони и милиони кубних метара воде протече, без користи за културне циљеве (нерачунајући кретање воденица).

Дужина тих речних корита по прилици је 4150 километара.

1. Дрина	до	370	километра
2. Морава западна	„	330	„
3. Дунава	„	280	„
4. Морава јужна	„	250	„
5. Вардар	„	225	„
6. 13 река од 100—200 км. свега		1715	„
7. 14 река од 40—100 км. „		990	„
Укупно . .		4150	километра

Ове 32 веће реке, заједно са неколико стотина малих речица, то су канали које је нама сама природа створила; то су канали напуњени водом — животом — за све могуће биљке и животиње и због тих река и речица је наша мила Србија и једна од најплоднијих држава у Европи.

4150 километра речног корита има 8300 километара обала на обе стране.

Ако рачунамо да од те дужине можемо само на 2000 километара без великих трошкова наводњавати и то само на 200 метара ширине, поред обале, онда бисмо могли са малим трошковима у врло кратком времену до 40.000 хектара наводњавати.

Кад би смо, на пример, извршили рацијонално наводњавање поред Западне Мораве, од изласка из Овчарске клисуре, до утоке у Дунав; или кад би се поред Дунава помоћу савршених машина, вода на узвишеним местима црпила у резервоаре, а после каналима развела (у неготинском кључу), онда би се могло стотину хиљада хектара наводњавати.

Крајеви на левој обали Вардара испод Велеса врло лако се дају наводњавати, а долине почевши од Струмичке станице до Ђевђелије, која је иначе од природе плодна, могла би се помоћу народњавања водом из Вардара претворити у рај.

Жалосно је гледати у овим крајевима, где пролетни и летни усеви искључиво од наводњавања зависе, неколико мизерних израђених точкова и справа којим тамошњи житељи само толико воде из Вардара исцрпу колико њима по прилици треба да 20—30 ари земље по нужди наводњавају.

Ми имамо „Генералну Дирекцију Вода“ чија је дужност о овим важним питањима водити рачуна. Прву задругу мора држава образовати, јер трошкови су велики, а наш сељак је неповерљив, док не види корист, од сличних предузећа.

ПОДЛИСТАК

Гајење стоке у Ческој

Необично добар пријем налази у њихових одгајивача англо-нормандски и англо-арапски коњи, који најбоље репрезентују арапског и енглеског коња. Они се највише употребљавају за обичну, путну службу и лакше радове. На Словенској гаји се норишки (пинцгавски) коњ на коме се ослањају све газдинске потребе тамошњег сељака у погледу рада. У ситнијих сопственика превлађује мађарски коњ, нониjус, који обавља све радове мале сопствености. У околини Прага и самој вароши видео сам и пољске мале коње, „пони“ који нису већи од 1.20 мет. висине. Због своје велике интересантности а већ и због тога што су за тешке радове неупотребљиви, гаје се махом за луксузне потребе. На већим панским имањима могу се видети и руски коњи, орлови касачи, који служе искључиво за парадне сврхе.

III.

Овце се у њих мало гаји. То би се имало приписати на првом месту више северној удаљености и самим климатским приликама њихове земље, под којима овца не налази све услове свога нормалног развића. Мало га јење овце у њих и поред горњег је дело густе насељености њиховог становништва, а специјално велике концентрације села и њиховог пољопривредног живља. Не малог утицаја на искључивање овце са њихових продуктивних поља има и сам степен пољопривредне културе у њих, која увођењем рационалније обраде земље, модернијих средстава за производњу и биљака са већим годишњим приносом обара саму основицу на којој егзистира овца, претварајући и најмање парче паше у зиратну земљу. Овца се у њих гаји искључиво на панским имањима, где се на пашу терају само колико да се задовољи хигијенско-приплодна потреба — чист ваздух. Иначе храњење се врши у штали. Та околност т. ј. да се овца гаји само на панским имањима доказује нам да ће иста за кратко време преживети врло тешке моменте свог даљег гајења и да је будућност истих остављена на клизавом терену. Приликом аграрне реформе, која је у јужним крајевима већ почела парцелисати та панска имања, неоспорно је да ће и овца исклизнути са тих имања, да ће њено даље гајење бити нагло смањено. Од раса гаји се највише немачки сој меринских оваца. Мање се гаји други сој те расе одгајен у Мађарској. На Словенској, гаје се већином алпијске овце. Сам недостатак у овци

Ми имамо Уредбу о оснивању водних задруга у предратним границама, проглашену за закон 30-XII-921 год. објављену у службеним новинама, Бр. 251 — 1922. г. али овај закон обухвата само заштиту против поплаве и исушивање мочарних предела.

И за наводњавање треба донети закон и правилник за оснивање таквих задруга, које ће помоћу брана, савршених машина, црпки (пумпа), точкова а нарочито моторима, које ветар окреће, воду из реке одвајати у задружне резервоаре и канале.

Овом приликом треба примити к знању да задруге поред мањих река могу само при самој утоци тих река у велико постојати и то зато да ове задруге не буду на штету постојећих села.

Сва велика предузећа, електричне централе, фабрике са великим воденим падом, треба да су тако устројене, да оток воде, од турбина буде најмање 0·50 м. над земљом, тако, да и житељи у околини тих предузећа имају користи од те воде, употребљавајући је за наводњавање.

Оваквих случајева може бити свуда тамо где има великих падова, као што је случај поред Ибра на Морави у клисури Овчарској и Кабларској и др.

У засебним чланцима ћемо писати о другим начинима наводњавања мањих поседа, градина и др.

17. септембра 1933. г.
Нови Сад. **Мајеровић.**

Материјални и духовни услови за просвету на селу.

Сеоски живот се, по својим материјалним условима, много разликује од градског живота. Различним материјалним условима одговара и различит духовни живот села и града.

Материјални услови за просвету села много су неповољнији од истих услова у градовима.

Насеља сељака, који живе од пољског газдовања, раштркана су по целој области наше отаџбине, у долинама и горама, у плодним и неплодним пределима, у близини градова и жељезничких пруга и далеко су њих.

Ако су градови појава сасређивања — села су појава разређивања. Удаљеност села од просветних средишта, расплинутост села и раштрканост домова, недостатак привредних веза и соабраћаја неповољни су предуслови за ширење просвете на селу.

Села су ретко настањена становницима, који су нееластични, непокретни, тешко се прилагођивају; с тога је обим и унутарњи живот сељака ужи и краћи него у градовима, где се скупљају разнородни појединци, који се лакше прилагођавају утицају околине.

Друштвени сеоски живот понајвише се ограничава на **родбину,** док се грађани крећу у ширем друштву.

Сељак не осећа тако јако зависност човека од човека као грађанин; он живи животом, који је сам себи довољан; осећај заједнице овде нема толике животне материје као у граду.

Свесна узајамност овде је слабија, животна утакмица је мања, живот је мирнији.

Природа је главна чинилац сеоског живота, ма да су техничка, пољопривредна и социјална уређења новог доба донекле ослободила сељака од раније просте зависности од природе и приближила га осталим слојевима народа, утрла разлику између градских и сеоских становника.

Сељак је до сада живео круто почињен природи, материји. Његова душевна, стваралачка снага, разум, воља, рад — су у односу к природи **потчињени** чиниоци.

нема никаквих видних последица, јер у њих не постоје, терени, на којима се не би могле гајити ратарске биљке и који се не би могли на други начин искористити до само овцом. Ваља ми напоменути да код њих није у обичају остављање природних ливада, које би се стицајем самих месних климатских прилика уливадиле и чији би квалитативни и квантитативни принос зависио од јачине хемијског богатства дотичног земљишта и годишњег времена. Не. — То код њих у опште и не постоји. Њихов сељак у место тог и таквог начина практикује други начин начин уливађавања своје земље и добијања сточне хране. У место да оставља природну ливаду од које му ваља после треће и четврте године очекивати пун принос сена, он још прве године посеје раж у смеси са граорицом испод које има као узрод детелину, а од које на јесен добије два одкоса: један граорице са ражи чији принос и по квалитету надмашује првокласну природну ливаду, други пак доцније од посејане детелине која услед тога што засеном главног усева никад не оскудева у влази, даје још прве године пун откос. Претпостављајући да је то црвена детелина, она остаје још две године после чега се разоре, употребљавајући земљу за друге културе. И тако данас, док онај што оснива ливаду на природан начин, мора да од исте после треће године очекује добар откос, чески сељак је већ после треће године разорава као исцрпљену за даље искоришћавање са гајеним пићним биљкама. Природно је, да се овца у атмосфери таквог начина производње сточне хране не може одржати. Потребу у млеку и млечних производа подмирују Чеси млечним кравама и козама које сачињавају главну стоку сељака.

IV.

После овце највише се гаји коза, која сачињава последњи али најзнатнији део апарата за савршено и исцрпно искоришћање, у ширем смислу то изражено, свеколиких плодова њихове влажно-умерене климе. Чески сељак за козу каже да је то њихова најревноснија музара. Дозвољавајући са своје стране да је то тако, узимам и ја слободу њихове речи са којом понављам да је коза најбоља музара њихове ситне пољопривредне сонствености. Она дозвољава под њиховим приликама и најсиромашнијем, па чак и ономе који ни парче земље за производњу нема, добијање масла са којом количином подмирује све кућевне потребе. Она такође омогућава искоришћавање и најмањег парчета, и најзабаченију парцелу између њихових њива и свију осталих биљних отпадака, који другом стоком не

Отуда је **дух сељака** мање развијен од духа становника градова; физички посао му је главни смисао живота.

У занимању сељаковом је прави подузетник и произвођач **земља,** а не човек, те његов позив не ангажује у већој мери духовне моћи; сељак се не користи довољно разумом, отуда је духовно мање чио, мање октиван, мање предузимљив од становника градова.

Награда за рад, принос, не зависи само од интензивности његовог труда, већ од садејства природе, која је старајући чинилац његовог занимања, јер она ствара нове вредности. Отуда је сељак пасивнији, стрпљивији од човека, који живи од заната, трговине или индустрије, где се нове вредности стварају разумом и радом из материја, којима владају људске моћи.

Живот у граду упућује више к напору душевних снага, јер је у градским занимањима рад сразмерно умерен; грађанин ради слободније, с више самопоуздања, сељак с несигурношћу, неслободно, јер стоји под диктатуром природе.

Сељаком не влада у првом реду сопствени разум, већа сила, која није потчињена људском разуму, отуда је његова самосвест стешњена и омеђена моћи природе. Живот у природи, живот у потчињености над људским силама, мања развијеност разума, стварају у сељаку **религиозно буђење, веру у натприродне силе.**

Земљорадничко занимање јаче потхрањује верске склоности душе него ли грађанска занимања. Грађански живот се одликује нагоном к напретку, к рационализму и социјализацији живота; сеоски живот на против манифестује се у конзерватизму једноставности душевног живота, вери, и на нагону к саможивости.

Сељак је по утицају материјалних услова више индивидуалиста, грађанин социјалиста, сељак има јаку склоност к национализму (родољубљу), грађанин к светској заједници, сељак је живаљ државотворни, грађанин револуционарни.

Ако сељак не живи близу градова онда нема довољно осећаја за вишим захтевима живота, захтевима, који су изнад материјалних потреба.

Томе јо доказ **материјални стил села.**

У спољњем обележју села и сеоских обиталишта до сада је било најмање естетичног, најмање воље за улепшавања земног живота. Практички погледи су **одлучујући** у материјалном уређењу села.

Подизање сеоских зграда је примитивно у већини, обиталиште је за одбрану од зиме и кише, размере и архитектура не руководе се ни обзирима **здравог,** ни обзириме **лепог,** ни **чедног**

Ако по гдегде има изузетака, то су подражавања граду, нису поникли из каквог сељачког нагона лепоте и стварања.

Везаност за земљу и родбину потпирали су код сељака родбинске и верске осећаје. Из верских потреба изникле су у селима цркве, а из потреба родбинског живота школе.

Црква и школа до сада су једини симболи нематеријалних потреба сељаковог живота.

Народни домови за просветне сврхе ретки су и у већим општинама.

Свештеник и учитељ на селу једино ремете једноставност сеоског живота својим занимањем и својим начином живота.

Живот у природи више говори осећају и фантазији сељаковој и с тога свештеник који своју делатност управља к човековом осећају и фантазији, има у селу већи утицај од учитеља, који своју делатност управља к мање развијеној душевној моћи сељака, к разуму.

би се дали тако корисно изупотребити. И зато она ужива велику привредну вредност у очима њихових сточара.

Од раса највише су распрострањене беле, санске козе, која је овде хваљена са своје одличне млечности и плодности. Затим свуда ће се видети коза затворене боје са рапавим роговима и дугачким танким вратом зв. фрајбуршка а има и других раса. Све ове козе одликују се у њих, добром млечношћу. Исте се махом гаје као шталска стока. Напомињем да се у њих коза у опште не стриже, наштa је промена старе длаке остављена природној појави тога чина, линьању.

V.

Што се тиче свиња оне се у њих мало гаје. У њих је свиња врло ретка стока. Њено гајење преовлађује у имућнијих пољопривредника. Свињско месо зготовљено на разне начине у њих се сматра мање више за луксузно јело. Оно у њиховој кујни ужива најбољи глас али у малој мери улази у састав њихових јела. У место да им је домаћа кујна заснована на масти, она се задовољава маслом кога добијају из крављег млека. Узрок је малог гајења свиња у њих и поред традиционалних навика да те битне свињске производе замењују машћу из млека, оскудица годишње производње сточне хране у плодовима који би сачињавали главну њихову храну. Што је најглавније у томе то је то, да не постоји могућност везивања њиховог гајења за отпадке индустрије појединих ратарских култура у њих, јер саме те индустријске биљке прерађене у разним облицима, не пружају у својим одпадцима све елементе за њихов пун хранећи оброк. Још су једине млекарске задруге које прерадом млека у разне концентрисане производе, пружају могућност својом сурутком и млећеницом гајења свиња, бар на појединим местима у ширим размерама. Од раса се највише гаји енглеска јокширска чији се прасци доносе на њихове пијаце у нарочито за то удешена кола. Интересантно је напоменути чистоћу њиховог тела, на којем се нигде не може видети ни најмањи прах и чија се кожа сјаји. После ње гаји се у мањем обиму хановеранско свинче, које је нешто краће од јокширског и гушћа му је длака. Боје је беле.

М. Здравковић.

Претплаћујте се на „Тежак“

Неповољна расподела власништва земље је један од најважнијих незгодних предуслова за просвету на селу.

Није мали број ситних власника земље, који морају да све своје силе напрегну за материјални опстанак свој и своје породице. Стотине хиљада сељака, који чине већину сеоског становништва, су у економској беди У таквој социјалној атмосфери тешко се јавља жеља за негом душе, за просветом.

Питање, да се утоли жудња за земљом није само питање социјалне правде, већ и питање просветног напретка села. Земља је била сувише у рукама великопоседника; великопоседници и њихова богатства били су, с гледишта цивилизације (оплемењивања људи), народном несрећом. Сам великопоседник није помагао сеоску просвету својих радника и слугу. Великопоседник је понајчешће био непријатељ ческе просвете. Имајући огромне доходке живео је по великим градовима, где је боље уживао. Он је био за село туђин и непријатељ Рушење велепоседа имаће и у погледу сеоске просвете важних последица.

Економском самосталношћу стотине тисућа земљорадника биће испуњен предуслов за не само привредни, већ и културни развој села. Самовласништво земље биће нагонска сила к здравом привредном и културном развоју села.

Треба се старати да се у материјално уређење села, њихов план и план за подизање домова унесе чески народни карактер, дух културног напретка, настављен на здравим домаћим темељима, а с обзиром на будуће просветне потребе ческог села.

Ако се где гради школа, нека се има на уму, да је потребан и простор за јавна предавања, књижницу и читаоницу.

Материјални услови за просвету села били су пре рата неповољнији од оних у граду. Томе нису били узрок ни несрећеност сеоског друштва, ни недостатак саобраћаја, ни једноликост сеоског живота, већ су велика сметња сеоске просвете били неповољни односи за опстанак сеоског света, презадуженост и недостатак радних снага. У таквим су приликама сељаци по нагону самоодржања били принуђени, да више напрежу физичку него ли духовну снагу.

Рат је донео обрт у назорима на земљорадничко занимање и донео је боље цене земљорадничких производа

Сељаци ће бити принуђени да из уштеде уложе велики део, да повећају опалу плодност земље, да оживе сточарство, које је рат уништио, да попуне мртви инвентар свог газдинства, да троше на оне чланове родбине који су у рату за рад онеспособили, и на ратне дугове државе и општине. — Но ипак њихов материјални положај неће остати на уском предратном нивоу, где је у већини ческих крајева цела сеоска породица радила само за дуг, да би одржала родно имање и подмирила, напрегнутим радом, најпростије животне потребе, да се насити и одене.

Деобом велепоседа међу безвласнике села ће се јаче населити и биће више самосталних породица, побољшаће се економски и социјални положај сељака, размахнуће животна енергија, развиће се потреба за заједничким радом, солидарност, социјални осећај сеоског живља, делимично ће се подмирити материјална глад, порашће и биће неопходним духовне потребе села.

Економске прилике сељака пред ратом гонили су га једнострано к материји, к ономе што пре свега значи људски опстанак.

Духовно уздигнуће новог доба, у колико га је на селу у опште било, имало је материјалистички праузрок и сврху. Чисто материјалистички сељаци су гурани напред економски, културно и политички. Жалосна економска стварност утиснула је печат материјализма на сваку организовану делатност на селу.

Преокрет к индустрији, прецењивање индустрије, трговине, чиновничког занимања имало је заиста најдубљи узрок у већим захтевима за удобност и уживање, него што су их могли пружити село и земљорадничко занимање.

У добу једностране тежње ка граду и индустрији било је у оних, који осташе на селу и на мање приносном газдинству, које је изискивало велику напрегнутост људске снаге, много мање материјализма, него у оних, који одоше у град за лепшим боравиштем из материјнлистичких побуда.

Последица материјализма је највећа себичност. Село пре рата није било седиште претеране себичности.

Сељакова приврженост ка тлу у времену предратне сеоске кризе потицала је у великој мери из идеалних склоности сеоске душе, из љубави ка земљи, из љубави к наслеђу предака и из љубави к слободи и независности.

Живот у граду васпитава људе за прилагођавање и потчињеност.

Непокварени чески сељак није волео да се запосли у индустрији „под командом“, нити је волео чиновничку или војничку каријеру где је човек целог дана у канцеларији „као у затвору“.

Одвратност сељака од спутаног живота је идеална морална особина, то је најповољнији услов за духовни напредак села. Други повољан услов за просветни напредак села је сељачка љубав к деци.

Сељак се са пожртвовањем стара за своју децу. Сељак, који подиже шуму, свесан је тога, да сам не може уживати плод свога труда, ипак ради — за своју децу.

Ни образовани рођаци у граду немају у себи такве силе самоодрицања као рођаци на селу, који се у крајњој мери одричу уживања и користи у корист своје деце.

На томе општом осећају љубави сељакове за децу може се саградити и дубље социјално осећање сељаково, сеоски алтруизам.

Патријалхални однос сељаков према слугама у тој нас вери само утврђује. Однос сељака-газда према послузи заиста је више социјалан него ли однос фабриканта према раднику. У сеоској породици, која није покварена новодобном материјалистичком цивилизацијом, слуга је као члан породице.

Осећајни живот сељаков није до душе тако сложен као грађанинов, сељак има мање повода, који утичу на осећај, али су му управо зато осећаји јаснији, дубљи, сталнији и стварнији.

Сељаков осећај није тако мек и нежан као грађанинов; сељака се дотичу само јаке појаве, лако схватљиви осећаји. Сељаков осећај покрећу величанствене појаве живота: сама природа и њена стварања моћно му верски узбуђују душу. Исто ју тако снажно узбуђује друга велика животна појава, смрт.

Пошто је интелектуално неразвијен сељанин је прилично далеко од схватања закона природних појава; стога је и тако одан вери.

Лично је живо заузет вечним животом земље, који се обнавља сваке године; с тога га тако јако поражава противстав вечног живота у природи: људска смрт.

Стално му је пред очима лик бесмртне природе, отуда има силан смисао за живот и моћан нагон за самоодржање што му диктује веру у Бога и у загробни живот.

Оданост вери, душевна сила, је елеменат, који условљава сељаков живот.

Нихилизам оповргавање свега, убица је живота, вера у вечни живот је творац живота.

У сељаковој оданости вери лежи моћан, погодан душевни услов за просвету села.

Они што шире просвету на селу треба да се старају, да се створе повољни материјалани предуслови за просветни напредак — и за повољна места за просветна подузећа — те да управе добре склоности сељачке душе одговарајућој сврси.

У верском одгајивању нека се старају, да вера не постане сељачки непријатељ: да се не изврге у сујеверје, да у сељаку не убија жељу за разумним сазнањем, за науком, те да се и вера не спусти до страсти, фанатизма. Људи, који су заслепљени верском страшћу, могу да имају непромишљене поступке, штетне и у опреци с учењем оснивача хришћанства. Верске појмове и функције наслеђује сељак понајвише од својих предака а несмотрену критику људских појмова и верских функција сељак често схвата као омаловажавање своје личности и као непоштовање онога, о чему су се његови претци саживели и што су створили под утицајем цркве Необазрива, једнострана критика рационалиста изазива у сељака одвратност.*

А. Г. Ј.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

О берби грожђа.

Особине и одлике вина зависе поглавито од грожђа од којега је оно справљено. Какво је грожђе такво ће бити и вино; од рђавог грожђа не може се справити добро вино и обратно.

Каквоћа грожђа за једну исту сорту и за један исти виноград односно место, на коме се лоза гаји, зависи поглавито од степена зрелости.

Грожђе у току сазревања пролази кроз разне промене и спољне и унутарње док најзад од зеленог зрна пуног горчине и опорине не постане обојено зрно пуно сласти и мириса.

Најпре је грожђано зрно тврдо са великом количином киселине; затим почиње мекшати и бојити се, шарати, и тада се количина шећера у њему повећава, а количина киселине смањује и најзад достиже своју природну величину и нагомилавање шећера у њему застане, а киселина се мало мења. Онда се каже да је грожђе потпуно зрело и онда га треба брати, ако се од њега добро вино хоће да направи.

У хладнијим, севернијим пределима, као што је то код нас на пример Словеначка грожђе мало теже сазрева јер јесен и хладно време раније почиње, те га, да не би вино остало, како то Словенци кажу реско, треба брати што зрелије. Међутим у топлијим, јужнијим крајевима као што је то Јужна Србија и Далмација грожђе изгуби при зрењу и сувише киселине, те га, да не би вино остало тупо, треба мало раније брати.

Али ако се у опште хоће добити јако вино са највећом могућом количином алкохола, боље је брати грожђе кад је потпуно зрело, па макар се кљуку и додало нешто киселине (винске) да би се одржала потребна хармонија између шећера и киселине.

Виноградар познаје да је грожђе зрело по спољњем изгледу грозда, по боји зрна, по укусу итд. Међутим у томе се по који пут он може и преварити, јер и чула којима он то цени често пута варају. За то је много боље оценити степен зрелости онако како је то наука прописала, помоћу нарочитих справа, које се зову широмери.

Има две врсте широмера, који су код нас у употреби: један је француски Салеронов, а други је Клостернајбуршки, Бабов широмер. Првим широмером се одређује густина шире (односно тежина шећера у литру шире) па се према густини одређује и количина шећера у шири, а други одмах показује количину шећера у шири (у процентима). И један и други су добри и сва је разлика у томе што један показује посредно а други непосредно количину шећера у шири. Могу се најбоље набавити преко Српског Пољопривредног Друштва.

Да се испита да ли је грожђе добро сазрело и када га треба брати треба овако урадити: набрати 3—4 кгр. грожђа са неколико чокота у винограду, па га онда руком изгњечити, сок процедити кроз мараму, па га процеђеног сипати у једну поширу стаклену цев, која се заједно са широмером мора набавити. У тако спремљену ширу завући широмер и пустити га да плива; затим прочитати и забележити проценат шећера, па онда извршити поправку према температури шире.

Пре него што ће се почети берба виноградар треба три или четири пута а у размацима од два дана да тако измери густину шире, односно да у њој одреди проценат шећера. Чим буде утврдио да се колачина шећера у шири не мења, може приступити брању грожђа.

Нарочиту пажњу треба обратити на бербу белог грожђа, од кога се справља бело вино. Бело грожђе треба свагда оставити дуже времена на чокоту него ли црно, те да би што боље сазрело и произвело што финије

---

* Овај је чланчић превод рађен по књижици „**Osveta venkova**“ од А. Матуле, која је изашла у издању Ческог Министарства Земљорадње. У основи се може применити и на наше сеоске прилике.

вино. Последњи ред ћелица на кожури, који се наслања непосредно на месо зрна, садржи мирисне материје. Ове се материје, кад шира превире са комином, растварају и доприносе каквоћи вина. Како шира од белог грожђа не превире заједно са комином, кад се од белог грожђа прави бело вино, то се и те мирисне материје заједно са кожурама избацују. Ако ли се пак бело грожђе остави дуже времена на чокоту, да тако рећи презри, не само што ће се добити у шећеру него ће се и те мирисне материје из ћелија на кожури, која се тада јако размекша, прећи разлити у месо, па из њега и у ширу, те ће се онда добити и јача и финија бела вина.

Поменимо најзад да је врло корисно да се приликом брања грожђа издвајају трула и буђава зрна; то је истина један мало заметан посао, али се с обзиром на утицај буђавог и трулог грожђа на каквоћу и постојаност вина многоструко исплаћује. Најзад поменимо и то да само здраво и чисто, земљом неиспрљано грожђе може дати добро и исправно вино.

Како се налазимо у винској кризи, и како се вина све теже и теже продају на страним тржиштима услед велике конкуренције, то треба производити само вина најбоље каквоће, јер ће се само таква вина моћи лако продати. А каквоћа вина зависи на првом месту од каквоће сировине, то јест од грожђа, од кога се вино справља; каквоћа пак грожђа зависи много од времена, бербе и од начина на који се она обави.

Белешке

Да се униште пужеви — голаћи. Растурити по земљи где се гаје биљке на које голаћи нападају или по лишћу тих биљака просејан пепео или негашен креч. То се најбоље може постићи употребом запрашивача за запрашивање винограда противу оидијума. При запрашивању гледати нарочито да са доња страна листа добро запраши. За уништавање голаћа на детелини обично се примењују негашен креч, који се руком, на сачму, растура.

Како се змије могу уништити? Змије се могу уништавати, тамо, где се појављују најбоље помоћу јежа, који је њихов смртни непријатељ. Наћи једног или више јежева и донети их тамо где има змија, па ће се они постарати да их убрзо истребе.

Може се применити још и један други начин. Метнути у близини места где се змије појављују један суд с млеком. Змије су на млеко јако лакоме, те ће убрзо наићи на суд. Вребати с времена на време и кад се појаве просто их премлатити каквим штапом.

Записник

XXIII редовне седнице Управног Одбора држане на дан 22 јуна 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови управе: г. г. Александар Рашковић, Душан Ћатић, Софронијe Партонић и Светислав Пешић.

Као гости присуствовали су г. г. Тодор Радоичић и Богдан Јањић редовни чланови.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

Пре преласка на дневни ред. председник саопштава, да је Српско Пољопривредно Друштво раније имало свога представника у пољопривредном Савету, кога је представљао пок. Љуба Новакавић. Пошто је његовом смрћу ово место упражњено, моли да се за ово место изабере друго лице. — Одбор је одредио за члана Пољопривредног Савета свог председника г. Пају Т. Тодоровића.

I.

Прочитани су и усвојени, са мањим допунама, записници XXI. и XXII. редовне седнице.

II.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора по предметима:

Бр. 4939. — које је Управни Одбор усвојио;

Бр. 4947. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да оду у Нови Сад прегледају понуђене ветрењаче и поднесу извештај чланови Управе г. г. Душан Ћатић и Светислав Пешић и да се у исто време распитају о муљачама и пресама за грожђе.

Бр. 4992. — Усвојено мишљење и одлучено: да се одкупе понуђене сечке за репу по понуђеној цени.

III.

Прочитан је извештај о стању благајнице друштвене за месец мај т. г. — Одбор је прочитани извештај примио знању.

IV.

Прочитана су саопштења по предметима.

Бр. 4610 г. др. Андре Врвића на одлуку од 15. т. м. који моли, да се ова његова молба узме понова у претрес. — Одбор је одлучио: да остаје при ранијој одлуци;

Бр. 4943. извештај члана Управе г. Виће Т. Радовановића да ће осуствовати месец дана и да му треба одредити замену у Набављачком Одбору — Примљено знању и одлучено: да га у Набављачком Одбору до повратка заступа члан Управе г. Светислав Пешић.

V.

Настављено је читање пројекта нових правила друштвених Прочитани су сви чланови почев од 28. па закључно до 51. члана. Одлучено: да се приме сви чланови изузев члана: 31. и 38. који да се врате Одбору за измену Правила, да их детаљније проучи и поднесе идућој седници нову стилизацију, када донети коначну одлуку о пријему правила са назначењем у колико ће се примерака иста штампати.

За овим је седница закључена.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

	Србија	*Војводина*	*Праг*
	дин.	дин.	дин.
пшеница	345—355	355—360	460·—
јечам	265—275	265—270	298·—
овас	240—250	245—250	330·—
кукуруз	285—295	265—270	375·—

	Беч	*Аргентина*
	дин.	дин.
пшеница	416·50	360·—
раж	370·50	—·—
јечам	344·50	225·—
овас	286·50	250·—
кукуруз	258·59	275·—

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 19·50—20 дин., преко 150 кгр. 20—21·50 дин., преко 180 кгр. 23 дин. Мршаве 21—24 динара — франко станица у Банату и Србији. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 25—27 дин., баниске и босанске полудебеле 20—22 дин. кгр. франко вагон станица.

Праг: Месне свиње 12—13·50 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере, заклане 16—17 ч. с. кр. 1 кгр. Данска и домаћа назимад 13—14 ч. с. кр. 1 кгр. Данске крмаче 9—11 ч. с. кр. 1 килограм, холандске крмаче 11—12 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене дебелим свињама скочиле су за 1500—[illegible]000 кр, а меснатим за 1000—2000 кр. по килограму. — Продаване су дебеле свиње I. врста 25—26.000 круна, средње тежине 24—26.000 круна. Меснате свиње 26—30.000 круна 1 кгр. живе мере.

Пешта: Лаке свиње 7.300—7.800, средње 7.600—8.000, тешке 7.400—8.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—14, средњи 7—9·50, лиферантски 5—6 дин. кгр. жива мера по сајмовима. Овце 5—7 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 12—15, средњи 9—11, лиферантски 7—8 дин. килограм жива мера по сајмовима. Овце 5—6 дин. кгр. жива мера по станицама.

Праг: Волови и јунице наше бољи 6·50—7·50, лошији 5·25—6·60, бикови и краве бољи 6—8, лошији 5·25—8 ч. с. круна 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене су скочиле за 1000 кр. Нотирани су: волови I. врста 14.50—17.000 круна, II врста 12.5—14.300 круна, III врста 11—12.400 кр., краве 11—12.400 круна 1 кгр. живе мере.

Будимпешта: Продавани су волови прва врста 4.300—5.000, средњи 3.000—3.200, лошији 2.000—2900, биволи 2.500—2.800, краве боље 3.500—4.000 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Солун: Волови и краве 7, биволи 7, телад и јунад 7, овнови 8, козе и јарци 7.50, јагњад 9, јарад 8 драхми 1 ока живе мере.

Маст и сланина.

Београд: маст 33—34, сланина 26—30, суво месо 28—30, шунке димљене 50—60, салама 85—90 дин. кгр. на велико.

Милано: Сланина 9, маст 10, америчка сланина 7·20, америчка маст 7·60 лира килограм.

Живина и јаја.

Живина: Цене су у иностранству мало попустиле. У Милану се плаћа 10—10.50 лира кгр. У земљи је цена 22 динара од комада, а преко 22—23 дин. кгр.

Јаја: Ситуација је на страни непромењена. Има изгледа да ће се за 8—10 дана побољшати. У земљи и на страни цене су без промене. У Словенији се плаћа 2 дин. комад, у Војводини 1.80—1.85, у Србији 1.85—1.90 динара комад.

Воће и пиће.

Суве шљиве данашње су цене:

Гарнитура динара 4·—

	70/75	80/85	95/100	110/120
Дин.	7·30	5·20	3·90	3·05

Франко вагон паритет Ваљево.

На Београдској Берзи нуђено је прошле недеље шљива гарнитура Кленак за октобар по 390, а тражња је по 375. Шљива 80—85 франко шлеп Забрежје за октобар нуђена је по 550, тражена по 525. Шљива гарнитура франко шлеп Забрежје нуђена је по 400, тражена по 390 динара.

Пажња виноградарима!

У 34., 36. и 38. броју „Тежака“, а у огласу „Пажња виноградарима“ стоји од речи до речи ово:

„Савршенство ових прскалица, *које трају до 10 година без оправке*, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију“.

Кућа „Верморел“, писмом својим од 12. септембра тек. године, *исправља ово тврђење у погледу трајања прскалица*, па поред осталог вели:

„Тако исто, ми смо слободни да вам скренемо пажњу, да наше прскалице, кад се добро чувају, много више трају, но што сте ви у огласу навели. Доношено нам је да оправљамо и таквих, које су биле у употреби 35 и 40 година, и пошто смо их оправили, нису нам више донешене! Ви би, дакле, могли да измените ваш оглас у овом смислу“.

Према овоме, дакле, *трајање прскалица „Верморел“, ако се добро чувају, износи просечно 35—40 година*, а не само до 10 година, како је у поменутом огласу наведено.

Молим Виноградаре да ово приме к знању, и да се при одлучивању: коју прскалицу за свој виноград да узму?, — да се реше једино за „Верморел“ прскалицу, која је најсавршенија, а у исто време и најјефтинија.

Генерални Заступник куће „Верморел“:

Драгомир Ж. Стојановић,

1—2 Обилићев венац број 12.

На знање.

Стављам мојим високо-поштованим муштеријама као и осталим интересентима за Виноградарство, да сам се „преселио“ из Беочина у Петроварадин, где сам већ прошле године основао „Нове лозне расаднике“, у којима сам ове године произвео повећу количину ожиљених „Лозних-Калемова“ ожиљених садница амер. лозе као и у мањој количини Воћних Калемова и Дивљака.

Ценовници на захтев бесплатно.

Јанко Шарић,

1—1 виноградарско-воћарски стручњак

Петроварадин-Мајур (Срем).

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, **искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.**

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 3—5

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Ц. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 41. БЕОГРАД, 14. ОКТОБРА 1923 године. Година L.

Задруге за заједничку употребу справа и машина и рапарације

1. Интензивирање пољопривредне производње помоћу задруга и репарације.

Прва и највећа важност разних земљорадничких задруга лежи у томе, што оне служе привреди својих чланова и потпомажу пољопривредну производњу. Решавајући на најповољнији начин по земљораднике питање земљорадничког кредита и штедње, трговине материјалних потреба и земљорадничких производа, и пољопривредне индустрије, иду земљорадничке задруге за тим, да проведу индустријализацију и комерцијализацију пољопривреде на кооперативној основи. И својим радом помажу оне било посредно било непосредно било на оба ова начина заједно пољопривредну производњу. У групу задруга, које непосредно помажу производњу спадају и **машинске задруге** (задруге за заједничку набавку и заједничку употребу пољопривредних справа и машина), с којима ћу се ја овде мало поближе и у вези с репарацијама позабавити.

Шта су то машинске задруге и у чему лежи њихова важност за пољопривредну производњу? Пре одговора на то питање бацимо летимично поглед на нашу пољопривреду.

У привредном погледу наша је краљевина **аграрна земља**. Пољопривреда нам је главни извор привредни и за дуго времена ће то и остати; њом се занима око 85% становништва. Она је дакле главно поље наше народне делатности и од њеног напретка зависи у главноме целокупни наш привредни а потом и културни напредак. **Данашње** пак **стање наше пољопривреде** односно пољопривредне производње **не може** нас никако **задовољити,** јер је она још далеко испод онога, што би могла да буде и што ће се без сумње смишљеним енергичним радом и настојањем постићи. Доста је споменути, да данас неке напредне земље, у којима међутим природни услови нису ништа бољи него код нас или чак и неповољнији, имају до два пута (а и више) веће приносе са 1 **ха**. него ми. То значи, да су код нас савремени начини рада у пољопривреди заступљени у сразмерно малој мери; ради се још мање — више слабо и споро, а у неким крајевима најпримитивније. Ту дакле треба брзо и на све могуће начине тражити побољшање. С друге стране наша је земља **малопоседничка**. Маса произвођача је дакле мали поседник.

Машинске задруге јесу удружења земљорадника, којима је задатак да заједнички набаве и употребљавају разне пољопривредне справе и машине као: сејалице, косилице, вршаће гарнитуре, тракторе и т. д. а у циљу, да лакше, брже и боље сврше разне пољске послове. И надмоћност великих поседа пред малим и средњим, која се састајала у могућности лакше, брже, интензивније обраде земљишта и свршавања разноврсних пољских послова помоћу справа и машина, даде се данас делимично — а у будуће сасвим — надокнадити удруживањем земљорадника у машинске задруге. И управо важност ових задруга и лежи у томе, да се помоћу њих могу с успехом да уводе савременији и јефтинији начини рада у целокупној пољској привреди, а не да то као досада остане привилегија неколицине. Неоспорно је, да се машинским задругама може брзо и доста лако увести, управо популарисати, примена справа и машина при свршавању разноликих послова у пољопривреди код малих поседника. У многим напреднијим земљама показале су машинске задруге ванредне успехе. Оне су омогућиле и сиромашнијим пољопривредницима употребу разних машина у земљорадњи позајмљујући им ове уз наплату становите таксе, ујма. Овај ујам пак служи за накнаду трошкова, спојених с употребом машина, за редовиту амортизацију машина и за фонд, који служи за потребне оправке, реновирање и набавку нових машина и евентуално друге фондове, за задружни дом, чиновнике и т. д. И према свему овоме одређује се и висина ујма. — Ми знамо, да има н. пр. доста имућнијих људи, који имају вршаћу гарнитуру за вршидбу свога жита и жита околних поседника. Они раде много и — ма да наплаћују велике суме тако, да им се гарнитура за неколике године амортизира — никада (за време сезоне) готово нису без посла. Зар се не би земљорадници могли сложити у задругу па набавити сами вршалицу, неколико косачица, жетелица, па и трактор (где је земљиште арондирано и теренски погодно за такву обраду)?

Код нас има једва око 30 машинских задруга (3 у Србији, остало у Словеначкој). У другим напреднијим земљама има их већ одавна и много. У Ческој је н. пр. 1915. год. било око 200 машинских задруга. Интересантан је факат, да број њихов тамо опада и то у главноме стога, што су извршиле свој главни задатак: показале су земљораднику велику корист од употребе пољопривредних справа и машина, односно упутиле су га на важност и корист рационалнијег и бржег рада, који се помоћу њих може постићи и научиле га да то у што већој мери чини. Он ће после тога или помоћу задруге или напокон сам за себе наставити са њихивом употребом, јер се тешко одрећи оне предчости, коју даје пољопривреди паметна примена справа и машина. Крајем 1920. године било је у Чехословачкој око 140 машинских задруга.

Оснивање и ширење машинских задруга доста је тешко и скопчано с прилично великим ризиком, а и за успешан рад у њима тражи се доста предуслова. Тешкоће код ових задруга биле би у следећем: код набавке већих машина и справа потребан је велики капитал; при употреби сваки би члан хтео први да добије машину; на справе и машине се обично слабо пази, не чувају се и задругари не поступају с њима као са својом имовином — што фактично јесу — него као са неком туђом и невредном ствари. Значај ових задруга јесте такав, да не трпи већи еластицитет у броју чланова: он зависи од тога, колико рецимо код вршаће гарнитуре чланови имају жита за вршидбу и незнатно се може повишивати, јер се капацитет машине и број радних дана такође не може да повиси; исто тако не може се смањивати број чланова јер се тим знатно повисује јединица рада. Играју ту важну улогу такође добри путеви, мостови и прелази, а ти су код нас местимице у врло бедном стању. Немамо довољно мајстора, који би знали машине оправљати а оправке су често потребне и т. д. — Као и у сваком послу треба и овде све прилике добро проучити и истом када видимо да има добрих услова за опстанак и успешан рад задруге, приступићемо њеном оснивању. А гдегод има услова за ове задруге, треба их ширити, јер оне служе као одличан помагач у раду око подизања пољопривреде. Зато тражење услова, стварање њихово као и само оснивање тих задруга, мислим да треба да спада у круг рада и важних задатака свих радника око нашег пољопривредног напретка, а нарочито државних економа који и својим позивом томе првенствено служе. — Ради свога инструктивнога рада и значаја као и ради тешкоћа (које смо напред побројали), с којима имају да се боре, заслужују ове задруге и највећу пажњу званичних државних фактора.

2. Какве везе имају репарације са задругама за заједничку набавку и употребу пољопривредних справа и машина?

Србија и Црна Гора имају, да за обнову ратом уништене своје пољопривреде, а на име ратне оштете, приме од Немачке велики број разноврсног пољопривредног алата, пољопривредних справа и машина. Тако је до маја месеца ове године било примљено односно предвиђено да се прими око 600 комада косачица, 600 жетелица међу којима је 50 везачица, 450 комада вршаћих гарнитура парних и моторних разне јачине, 250 трактора. Сем тога предузети су односно предузеће се кораци, да се у земљу унесе још по више хиљада комада жетелица, косачица, тријера, вршалица (ручних, витлова-геплова, парних и моторних), а и повећи број трактора.

Употреба пак примљених већих справа и машина, нарочито у почетку вршаћих гарнитура, наћи ће без сумње своју најбољу и за шире масе најкориснију примену помоћу задруга. Н. пр. вршаћа гарнитура, трактор, жетелица, дани појединцима, служиће им за њихово лично богаћење, а дотле ће интереси многих других и њихова привреда много да трпе. Даду ли се пак ове машине задругама, служиће се њима, уз наплату малог износа (таксе, ујма) потребног за одржавање у добром стању и амортизацију машине, велики број земљорадника. Тим ће и широке масе осетити праве благодети од репарација и даће им се боља прилика, да и оне живље суделују у пољопривредном прогресу. — И у колико још нема специјалних машинских задруга и у колико се оне не могу сада да створе, најбоље је, мислим, дати ове пољопривредне справе и машине већ постојећим земљорадничким задругама без обзира на врсту, ако иначе имају услове и потребу за њих. У истом смеру може се радити и са Пољопривредним друштвима и подружинама.

У последње време чули су се гласови, који, некад и на неспретан начин, тврде да смо до сада добивеним контингентима коња од побеђених држава потпуно засићени, а да место њих треба тражити унос пољопривредног алата, справа, машина. Врло је вероватно, да се осећа много већа потреба за уношењем у земљу што веће количине различитог пољопривредног алата, справа, машина него за даљим увлачењем стоке, нарочито коња; ово тим пре — не узимајући наравно у обзир питање о раси и квалитету домаћих животиња заједно са питањем њихове поправке —, пошто се животињски кадар сам по себи стално обнавља и повећава, а онај материјал за обраду земље и извођење осталих послова стално се троши; и како нема за њега у земљи фабрика, а и земљорадници су осиромашили — слабо односно ничим се надокнађује. — Ако се дакле приступи замени, за коју постоји расположење и код наших одговорних фактора, тим би се још знатно повећао број т. зв. мртвог инвентара, потребног у пољопривреди. Ово би могло добро послужити лакшем и бржем увођењу рационалнијег рада не само у Србији и Црној Гори него и у другим крајевима нашим а нарочито у онима са заосталом пољопривредом (као што су Босна, Лика). А кад би се томе довољно пажње посветило, сигурно би се нашло начина, да се веће пољопривредне справе и машине унесу и у те крајеве и то првенствено помоћу задруга. Ово би веома много допринело, да се и тамо уведу напредни начини рада и да се сведе на минимум њихова, за државу данас тако осетљива и доста честа, пасивност. — На овај начин би се и нашој, за сада прилично анемичној, колонизацији могле учинити лепе услуге.

Сада настаје питање: **на који начин да дођу удружени пољопривредни и до већих пољопривредних справа и машина, које добијамо из Немачке.**

У првом реду држава би требала да даје већ постојећим удружењима малих пољопривредника (разним земљорадничким задругама и пољопривредним друштвима — подружинама) веће справе и машине — разуме се уз наплату — које су добијене на рачун репарација. Не знам у колико је то досада код нас рађено и да ли постоји тенденција да се тако ради. Била би велика штета, ако се не нађе начина да се употреба ових справа и машина реши на колективној основи, јер је она — како смо напред изложили — за широке масе, а по том и за државу, најкорисније. Ово би била **иницијатива одозго.**

Други начин била би **иницијатива одоздо.** Сами наиме земљорадници, који имају пресуде за ратну штету требали би се сложити да заједнички на колективној (најбоље задружној) основи реализују те пресуде на начин, да за њих набаве веће пољопривредне справе и машине за заједничку употребу. И не само чисто пољопривредне справе, него и пољопривредно-индустријске и шумско-индустријске машинерије као што су н. пр. млинови, машинерије за фабрике шпирита, прераду млека, воћа итд., за елеваторе, мале пољске и шумске железнице итд. могле би се на овај начин лако и размерно најјефтиније набавити и одлично употребити у одговарајућим типовима задруга и других пољопривредних удружења.

Немачка би била у стању да ово све лако изради и ми бисмо све то могло добити и веома корисно употребити. Само да смо још у срећном положају као неке веома напредне земље, па да имамо тако задружно свесне земљораднике — произвођаче, да је тај елеменат довољно пољопривредно и уопште привредно школован (као н. пр. дански, чески), да имамо довољно спремних стручних радника и да нам је пољопривреда, како би требало, индустријализована. — Но ако не у свим, а оно ипак у неким смеровима можемо успети и то треба искористити. — Може се замислити шта би то значило за нашу земљу, кад би се они силни милиони на име репарација и од пресуда реализовали на овај начин. Нама се сада пружила прилика, какве нисмо имали и какву ћемо тешко добити, да на размерно лак начин довучемо у земљу огромне количине т. зв. мртвог инвентара и сад се само треба постарати, да га што скорије за широке слојеве и тиме за целу земљу употребимо. А то би се, чини ми се, дало постићи на начин, који сам у овом чланку навео.

Познато је, колико су земљорадници претрпели штете кад су за пресуде ратне штете куповали на лицитацији разне пољопривредне справе; било је много случајева да су 300—500% плаћали за справе више, него су оне биле вредне. У последње време читали смо такође, да су се јавили шпекуланти, који народ варају и узимају му пресуде за 15—20% од њихове номиналне и стварне вредности (за пресуду од 1000 дин. плаћали су само по 150—200 дин.). И из овога се види, да у овом питању треба наћи што пре повољно решење.

Ђ. Петковић.

ИЗ МЛЕКАРСТВА.

Влашићки сир.

На Влашић-планини, недалеко од Травника, где се налазе пространи пашњаци за летовање оваца, производи се још од старина познати **влашићки-сир.**

Влашић-планина почиње се уздизати одмах на северној страни Травника, па иде валовито на више, образујући једну пространу висораван. Највећа је главица „Влашка Громила“, висока 1919 метара. Ова висораван обухвата преко 21.000 хектара, од чега су по прилици 10.000 оранице и ливаде приватних поседника, а остатак је шума, већином испасишта. Вегетација је на Влашић-планини бујна, слична оној на Алпима, а и траве су већим делом алпинске. На води нема оскудице, као што је то случај код наших планинских испаша. На северном и источном обронку осим поточића Беле и Угара има неколико врела као Краљица-вода, Мујиначка-вода, Преочићка-вода, Мокри-до, Мали-Сандић, Влашка Громила, Велики Сандић и др.

Као што се из горњега види, овде су дати сви услови за рационално сточарство. Крај добрих пашњака и овца је врло доброг соја, која млеком, месом и вуном надмашује оне стране пасмине, као Хороденка (мелез молдавске витороге овце и енглеске хемширске) и Каракул, које је пријашња управа уваћала у Босну и Херцеговину ради побољшања домаће пасмине. Осим тога она је издржљивија, јер се је већ аклиматизирала.

Али и крај свију природних благодати, па врсноће Влашићке овце и велике тражње њезиних производа, ипак је ова грана привреде заостала и није ни далеко на оном степену, на којем би требала да буде. Ту се пружа једно велико поље рада за сточарске и млекарске стручњаке, да је подигну на достојну висину, јер би од тога имали успеха привредници не само травничког среза, него и сви околни крајеви.

Ми ћемо овде сада изнети начин, како се тај сир производи и донећемо уједно мишљење двојице немачких млекарских специјалиста о њему.

Одмах се мора приметити, да је велика разлика између влашићког и травничког сира. Овде ћемо описати како се прави влашићки сир, јер је само то прави влашићки масни сир, а оно друго су само његове имитације, из села око Влашића.

Влашићки сир је познат не само по целој Босни и Херцеговини, него пре рата слат је чак у Словенчку, где су од њега правили меки сир, који је кашње слат у свет у качицама од 5 кг под именом „Липтавског“ (Липтауер). Његова производња сада изнаша годишње по прилици седам вагона.

На Влашићу се сир производа од почетка месеца маја, па до половице октобра, већ према томе, да ли има на планини снега или не. Сири се посве једноставно. Овце се музу сваки дан изјутра око 5, а после подне око 4 сата. Чобани помузу овце, а стопанице још онако топло млеко процеде, салију у каце и одмах залију куповном мајом. Маје се узме кашика и по на 50 литара млека. Ако је топло време, млеко се усири за један и по сат, ако је хладно траје и дуље. Кад се млеко добро

згусне, стопаница га пререже на крст у каци дугачким дрвеним ножем, како је каца дубока. Кад сурутка почне скакати на врх каце, сир је надошао и ваља га процедити. Из каца се стави сир у кесе од густог белог платна, ове се обесе на мотку, а испод њих се стави дрвени олук у који се цеди сурутка. Добро оцеђен сир се у кесама снажно притегне канафом тако, да груде сира добију округао облик. Док се друго млеко помузе већ се сир од првога реже у кришке и то тако, да од једне кесе од 2 оке буде 6 кришки, које се поређају у каци. На сваки ред сира узму се две прегршти соли. На пуну кацу стави се данце (даска округла као што је каца), а на ово камен тежак по прилици 20 ока, да из сира што боље сурутку исцеди. С овим је једна по једна каца готова. Ако се пре не распрода, сир остаје на Влашићу до конца септембра. Обично се прави влашићки сир производи само од читавог млека, које се не грије. У јесен, кад су паше боље и сир је маснији. На Влашићу буде годишње око 12.000 оваца на паши. У мају и јуну се може добити од 500 литара млека 100 кг сира, касније кад је боља паша, па је и млеко гушће, од 300 литара млека 100 кг сира. Једна овца на Влашићу може дати 6—7 ока, а по селима, јербо је боља паша и преко 10 ока сира годишње. На Влашић планину догоне се овце из травничког, варцарског, прозорског и скопљанског среза. Каце за сир праве се у селу Караули.

Као што се из овога види начин производње влашићког сира посве је примитиван, што ми је дало повода, да се обратим на тадање прве немачке стручњаке (пре 15 година) и њих замолим за мишљење о квалитету влашићког сира, те да ли би се и шта могло поправити у томе погледу. Мустре влашићког сира узете су од просечне робе са сарајевске Баш-чаршије и тако послате 1906. год. скупа са горњим описом производње сира г. Др. Бурстерту, шефу млекарског хемијског завода у Мемингену (Баварска) и Др. Х. Хефту, управнику млекарског хемијског завода у Килу (Пруска).

Мишљење г. др. Бурстерта о влашићком сиру било је следеће:

„Истраживањем влашићког сира показало се је, да садржи: суве материје 51·87%, масти у сиру 24·75%, а у сувој материји има масти 47·75%. Према томе сир је дакле врло масан, али ја сам га, судећи по укусу, држао још за маснијег, него што се је тачнијим истраживањем констатовало. То долази одатле, што је маст у овчем млеку мекша него у кравјем, па зато имаде и маснији укус. Питате ме, би ли требало шта изменити на самом начину произвађања сира. Туде би се, како ствари код Вас стоје, дало мало шта поправити. На планинама нема нигде особито добро уређених сирарница, а особито онде не, где је сељак сам и сирар. При томе ваља још узети у обзир и малу количину млека, чија се прерада са скупим справама не би никако исплатила. Заједнички млекар, где би се млеко разних поседника морало сваки пут свеже доносити, па да се онде од једном сво усири, што би економску прераду исплатило, биће сигурно тешко и код вас основати. У осталом, **што се тиче укуса сира, томе се клањам!** При тако малим количинама млека, коју даје сразмерно велико стадо оваца, ја би пустио сељаке, да раде онако, како су и до сада радили. **Та влашићки сир има у себи нешто особитога,** ради чега ће као босански специалитет сигурно увек наћи купаца! Кад би ја пак имао нешто да препоручим, било би само, да се влашићком сиру даде пријазнији облик, како би пристао и на отменију трпезу. Ја би огледао влашићки сир, онако исто као путер, прешати у округле плочице, које би се могле и украсити. И у малопродаји би далеко боље пролазио, него кад се онако у комадима вади из каце. Ја држим, да не би било тешко зрео сир у каци пресовањем изгледнијим учинити“.

Г. др. Х. Хефт изразио се је овако о влашићком сиру:

„Мирис и укус сира су разни стручњаци као добар пронашли, премда код сличних сирова од кравијег млека у Немачкој постоје разлике из лако разумљивих разлога. И са осталим саставом сира потпуно смо задовољни. По ономе, што се до данас знаде о саставу овчег млека, држао сам, да ће овај сир бити маснији, него што је то анализа показала, како апсолутно, тако и у сразмери према осталим сувим састојинама. Према томе би се могло скоро утврдити, да се досадашњим начином прављења влашићког сира, губи врло много масти са сурутком, која од сира отјече. Да ли је ова моја претпоставка тачна, нисам могао наравски утврдити истраживањем сира“.

Као што се види из ових оцена двојице од најпризнатијих млекарских стручњака у Немачкој, ми имамо на Влашић планини првокласни материјал, само га треба са незнатном нашом помоћи још мало дотерати, односно изгледнијим начинити. Овим би се питање требали да позабаве наши позвани стручњаци.

* * *

Овом приликом не могу, а да не споменем и једно хвале вредно приватно и оригинално предузеће за прераду сира на Влашић планини. — Ове године је наиме дошао на Влашић-планину г. Тодор Николић из Костуре у Србији, где израђује качкаваљ сир, ради чега је од околних сељака узео под закуп око 1000 глава оваца. Осим тога купује г. Николић од произвођача на Влашићу фришки сир, па и од њега израђује качкавач, који је врло добро успео.

20. септембра 1923.
Сарајево.

Љубомир Стјепанановић.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Минорка

Порекло. Највероватније порекло ове расе јесте острвце крај Шпаније у Средоземном Мору, чије је име и добила. Почетком 19-ог века ову расу примају Енглези и Французи, где је усавршена и дат јој данашњи облик. Постоје у главном две одлике: бела и црна (са простом и ружастом креслом) (сл. 1 и 3.)

Главне особине. Кресла, лице и подбрадњаци јасно црвене боје. Са стране главе врло велики, лепи бели подушњаци, који ову кокош чине нарочито симпатичном

и лепом. Боја перја црна са зеленим одблеском. Ноге црне. Ношња велика. Јаја крупна.

Петао: кљун јак, дугачак и посавијен, боје затворено рожне или црне. Глава дугачка и широка, украшена великом и јако меснатом креслом, чији предњи крај прелази и на сам кљун до испред ноздрва; задњи се крај спушта позади главе. (сл. 3) Кресла је црвена или црвено затворене боје; проста је, са дубоким урезима и великим зупцима, (на броју 4—6). Предњи је део заобљен и без зубаца.

Сл. 1. — Петао са ружастом креслом.

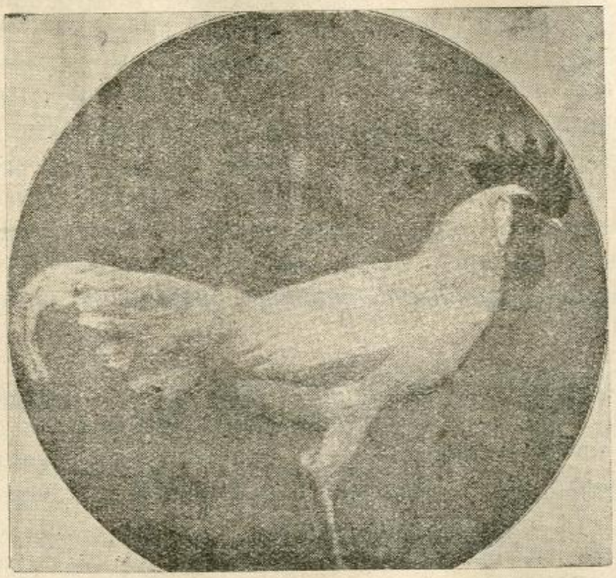

Сл. 2. — Бела Минорка са ружастом креслом (мужјак)

Сл. 2. — Бела Минорка са ружастом креслом (женка).

Сл. 3. Црна Минорка са простом креслом (мужјак).

Петао ове расе има највећу и најлепшу креслу, која је увек усправна.

Лице голо, без или са што мање перја, црвено као и кресла. Подушњаци су врло велики (нешто мањи него ли у Шпањолке), округли или у виду бадема; боје кадифасто беле и увек глатки у младости. Подбрадњаци огромни и увек са понеком фалтом; прилично меснати, исте боје као и кресла. Врат снажан са обилном а сјајном гривом.

Тело, нарочито с предње стране, широко постепено се сужавајући ка репу. Леђна линија приметно у назад укошена. Прса развијена и испупчена. Крила средње

Сл. 4. — Црна Минорка са простом креслом (женка).

величине, добро уз тело припијена. Реп велики украшен лепим и дугим срповима. Батаци мускулозни, дуги, обрасли нежним перјем. Ноге средње висине и јаке; боје црне или затворено сиво-плаве боје. Прсти исте боје као и ноге. Нокти црне или рожасте боје.

Перје сасвим црно са металним зеленим одблеском; грива, реп и абајлије нарочито сјајни.

Тежина: $2^1/_2$—$3^1/_2$ кгр.

Кокошка се разликује од петла својом пресавијеном креслом (сл. 5.) Тежина 2—3 кгр.

Неправилности. Пресавијена кресла у петла, усправна у кокошке, друга боја кресле, лица, подушњака

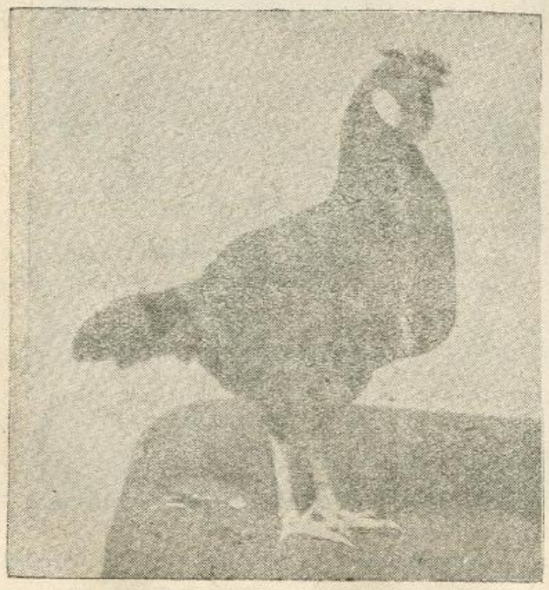

Сл. 5.

и подбрадњака, сматрају се као велике неправилности. Исто тако: јако обрасло лице, друга боја перја и ногу, које морају увек голе бити.

Особине, способности и мане. Као најбоља особина ове расе јесте способност знатне ношње крупнијих јаја, чија тежина достиже до 85 гр. Годишња ношња кокоши ове расе износи 160 и може и да пређе преко 200 комада.

Као мане приписује јој се не сасвим укусно месо а затим што је рђава лежиља и мати.

Начин гајења. Минорка је пореклом са острва, где се за зиму и снег ретко зна, где цвета лимун и поморанџа. Научена је дакле на топлију климу. Хладноћу, ветрове, као ни сувишну влагу не подноси. Тражи бољу негу, него ли остала живина, а зна се у замену за ту негу добро одужити својом обилном ношњом крупних јаја. Раним извођењем добијамо зимње носиље. Воли велико кретање.

Селекција и укрштање. Селекционирање у правцу велике кресле. Ма и најмањи траг албинизма избегавати. Минорка се може врло добро употребити за разумна укрштања са нашим домаћим кокошкама, у циљу поправке ношње.

Изгледа да је ова раса послужила за стварање шпањолске.

Укратко: перје црно са зеленим одсјајем. Кресла, лице, и лопури црвени. Подушњаци кадифасто беле боје. Кљун и ноге црне боје. Добра носиља, није рђава за сто.

17. III. 1923. Leipzig. **Д. Ј. Гр.**

Нап.: Описи су узети са премираних грла велике изложбе (National-e) у Лајпцигу (1923). Описе износимо само за најбоље одлике једне расе а за остале ће се по могућству изнети само слике.

D.

Питања и одговори

Питање: Молим да ми се каже зашто на кукурузу, који је ђубрен и дивно понео, напада нека црна ваш и то почев од метлице па наниже и већином 2—3 клипа страдају; дакле остају за сада здрави само доња 2 клипа. На клиповима кукуруза на нађубреном земљишту нема ових вашчица. Шта је овоме узрок и чиме да лечим?

Јован А. Грујаковић,
обућар из Неготина.

Одговор: Црна ваш на кукурузу је Aphis Maydis Pass.

Мере су: прскање растворима: дуван-екстракта, сапуна, квасије, денатурираног шпиритуса и петролеум-емулзијом (1—2 дела на 100 делова воде).

Н. Баранов, асистент.

Белешке

Да се зечеви одбију од воћака. Зечеви као што се зна нападају на воћке, гуле кору при основи дебла и многе воћке услед тога пропадају. Зечеви се могу одбити од воћњака на овај начин. Побити око воћњака од места на место мале кочиће тако да они стрче над земљом за 10 см. Преко тих кочића затегнути канап и тако цео воћњак оградити. Тако затегнути канап превући (окречити) рибљим зејтином са једном четкицом. Зечевима тај мирис од рибљег зетина не годи, те беже од њега. Превлачење канапа рибљим зејтином обнављати сваких 6 или 8 недеља. Један литар рибљег зејтина довољан је за превлачење канапа, који ограђује читав хектар воћњака. Треба опробати овај начин па видети резултате.

Везивање зелених калемова гумом. Ове године набавио сам $^1/_2$ кгр. гумене жице да бих изменио досадањи начин везивања зелених калемова лозе фулом, јер сам сматрао да је везивање гумом практичније нарочито због тога што калемове доцније не треба одвезивати и превезивати због урашћивања у лозу, као код везивања фулом. Климатске прилике у доба зеленог калемљења имале су карактер честих киша са довољно сунчане топлоте. — Како сам се брзо разочарао када сам после неколико дана обишао винограде где је зелено калемљење вршено и везивано гумом, па нашао гумене жице испуцане, прекинуте, а калемове отпале. Употребљена гумена жица била је беле боје. Рекоше ми неки калемари који су калемове везивали гуменом жицом боје црвене, да је жилавија и да мање пуца, нарочито ако се слабије затеже, што ћу идућег пута проверити.

Нека би читаоцима „Тежака“ ово моје искуство било од користи. **М.**

Дезинфекција штала. Штале, стаје, собе и у опште локали, у којима је било каквих зараза, и нечистоћа могу се добро дезинфиковати сумпорисањем и то на овај начин. Спремити онолико пута по 50 гр. сумпора колико има кубних метара локал, који хоће да се дезинфикује. Тако одмерену количину сумпора расподелити на неколико де-

лова па сваки део ставити у какав плехан или гвозден или и земљан суд (или ћерамиду или плочаст камен). Све отворе на штали, стаји, соби добро запушити и онда запалити сумпор, па не отварати шталу за 24 сата. Шталу или стају треба не само при паљења сумпора добро очистити, него и опрскати водом нарочито под таван и зидове, јер се сумпорни гас, који се добија сагоревањем сумпора раствара у тој води те још боље дејствује противу разних шкодљивих клица. После 24 сата кад је сумпорни гас учинио своје, шталу отворити и проветрити. Добро је де се после те дезинфекције штала још и окречи кречом, јер ће се онда још потпуније очистити.

ГЛАСНИК.

Предавања о конзервисању воћа и поврћа за зимску оставу. — Српско Пољопривредно Друштво ради извршења програма рада, приредило је више практичних предавања а два таква предавања одржао је у Свилајнцу и Лозници код Пољопривредних Подружина изасланик Друштва г. Павле С. Петковић, секретар Министарства Пољопривреде и Вода.

Оба предавања држана су по упуствима, изнетим у књижици „Конзервисање Воћа и Поврћа“ од Др. В. Стојковића.

1. Предавање у Свилајнцу изведено је на дан 26. августа у згради и дворишту основне школе од 9—12 часова пре подне.

Тачно у 9 часова председник Пољопривредне Подружине, пензионер г. Димитије Мелентијевић, отворио је поздравним говором предавање, заблагодаривши Друштву на указаној пажњи.

Прво је одржан теоријски део предавања а после тога, пошто је предходно било све спремљено као воће, поврће и потребан прибор, отпочето је у школском дворишту са извођењем практичног дела.

Конзервисано је воће у нарочито херметичко-затвореним теглама и то шљиве, јабуке, крушке, зрели црвени патлицан и др.

Приликом конзервисања објашњен је сам метод и важност истог.

Оба предавања слушаоци су са највећом пажњом и интересовањем пратили.

На предавању је било око 100 посетилаца и то: чланице Женске Подружине са својом председницом и учитељицама женске радничке школе, чланови подружине са села и то по неки са својим домаћицама и др., воћа дечијег пољопривредног клуба из С. Црквенца са децом — члановима клуба и тамошњи сресни економ г. Богић Петровић са помоћником.

Неки чланови са села, дошли су са удаљених места на 20 километара.

2. Предавање у Лозници одржано је на дан 2. септембра у воћном расаднику среза јадранског, које је трајало од 3—6 часова по подне.

Теориско и практично предавање изведено је упоредно пред сакупљеним слушаоцима и том приликом конзервисане су шљиве, јабуке, крушке, боранија, црвени патлицан и паприка. За све врсте осталог воћа и поврћа објашњено је, како се и на који начин конзервише.

Предавање је пратило и слушало преко 100 посетилаца а међу њима су били: председник Подружине г. Добросав Јеремић са члановима ужег одбора округа подринског, председник првостепеног суда, окружни економи г. Јова Радивојевић са сресним економима округа подринског, чланице женске подружине и знатан број тамошњих грађана.

Пошто је истог дана била изложба стоке, то је допринело, да ово предавање буде обилно посећено а нарочито, да на њему присуствују и сресни економи, који ће таква предавања у будуће и сами приређивати.

Тамошњи сресни економ г. Живко Јосиповић, и од своје стране заузео се око припреме и позива слушалаца.

Приликом оба предавања продато је око 200 ком. књижица „о конзервисању воћа и поврћа“ — Др. В. Стојковића и било велико интересовање за набавку тегли.

Конзервисање је вршено у нарочитом зато удешеном плеханом казану, које је предавач собом носио.

———

Станоје Н. Ђорић из Вел. Градишта уписао се за члана помагача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 30 динара. Г. Ђорићу Друштво изјављује овим своју благодарност на пажњи и помоћи коју указује Друштву.

———

Јавна захвалност. — Одбор за прославу 25-годишњице друштва Привредник изјављује своју дубоку захвалност, свима друштвима, установама и корпорацијама као и свима појединцима, који су ма и најмање допринели, да се прослава Привредникова рада онако свечано обави на дан 9. септембра о. г.

Нека би трудбеници око Привредника добили тиме још већег полета и снаге у извођењу Привредникових циљева, а многобројни пријатељи Привредниковог рада, нека би се са ревношћу сећали данашње прославе и пожелили да својим присуством увеличају и прославу 50-годишњице.

Пажња виноградарима!

У 34., 36. и 38. броју „Тежака“, а у огласу „Пажња виноградарима“ стоји од речи до речи ово:

„Савршенство ових прскалица, *које трају до 10 година без оправке*, као и њихова садања цена, искључују сваку конкуренцију“.

Кућа „Верморел“, писмом својим од 12. септембра тек. године, *исправља ово тврђење у погледу трајања прскалица*, па поред осталог вели:

„Тако исто, ми смо слободни да вам скренемо пажњу, да наше прскалице, кад се добро чувају, много више трају, но што сте ви у огласу навели. Доношено нам је да оправљамо и таквих, које су биле у употреби 35 и 40 година, и пошто смо их оправили, нису нам више донешене! Ви би, дакле, могли да измените ваш оглас у овом смислу“.

Према овоме, дакле, *трајање прскалица „Верморел“, ако се добро чувају, износи просечно 35—40 година*, а не само до 10 година, како је у поменутом огласу наведено.

Молим Виноградаре да ово приме к знању, и да се при одлучивању: коју прскалицу за свој виноград да узму?, — да се реше једино за „Верморел“ прскалицу, која је најсавршенија, а у исто време и најјефтинија.

Генерални Заступник куће „Верморел“:

Драгомир Ж. Стојановић,

2—2 Обилићев венац број 12.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ђ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 42. БЕОГРАД, 21. ОКТОБРА 1923 године. Година L.

Ванредан Збор Српског Пољопривредног Друштва

Српско Пољопривредно Друштво на основи чл. 41., 43. и 45. својих Пра ила и одлуке Управног Одбора на седници од 11. октобра т. г. сазива Ванредан Збор 11. новембра т. г. у 9 часова у своме дому у Београду са овим дневним редом:

1) Читање, претрес и пријем нових правила Српског Пољопривредног Друштва.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се наставити следећег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва и изасланици Подружина да у што већем броју узму учешћа на овом Збору.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 7333., 15. октобра 1923. год. у Београду.

Борба против суше*)

Општи појмови и јесења обрада.

А. Општи појмови.

1. Како се објашњава појава суше у нашој држави за последњих неколико година у тако јаком степену?

Према подацима климатолога Брикнера који су проверени и са стране чувеног метеоролога Хана, клима целе Европе подлежи извесним периодичним променама, које се састоје у наизменичном ређању сушних и влажних периода, а који периоди обухватају време од 35 год. Централне године тих периода ове су:

Хан-Брикнерови периоди:

суви	1753	1788	18 3	1859	1893	1928
влажни	1738	1773	18 8	1843	1878	1913	1948

Из овога се види да се последњи влажни период чија је средишна година 1913. завршио и да је отпочео око 1920. године суви период, који ће према тим подацима можда трајати до 1938 год., наравно са различним интензитетом у појединим годинама. Средишна година овог сувог периода пада око 1928. год., што значи, да се ми данас налазимо тек у његовој првој половини.

Зато, водимо рачуна о последицама овог другог периода!

2. Који су реони наше државе највише изложени суши и зашто?

Према подели количине водених талога, температури и ваздушној влази, источни реони наше државе јако се разликују од западних. Што даље ка истоку, све је сувље и лето је све топлије. Највише изложени опасности суше јесу: предели источно од линије Вардар, Морава, Тиса, у којима има и региона са просечном количином годишњих талога од свега 400 мм. што уједно представља и најмању просечну количину годишњих талога у нашој држави. Идући западу од поменуте линије најмања просечна и годишња количина водених талога износи 600 мм. Шта значе ови бројеви? У земљама са развијеном и напредном пољопривредом сматра се, да је повећавање пољопривредне производње и обезбеђење сталних приноса у пределима са мање од 500 мм. водених талога годишње немогуће без наводњавања.

Последице суше нису свуда подједнаке ни у поменутој источној области: северно од Дунава, у Банату, оне су знатно мање но у источном делу Северне и Јужне Србије. Зашто? Има два узрока. Први узрок лежи у орографији, то јест у рељефу тих крајева, а други у особинама земље. Банат је равница, Србија је бреговита и планинска. Брегови и планине, а нарочито кад су без шуме, не задржавају ни оно мало водених талога што падне преко године, већ они отичу у долине река. Према томе, долине у брдским и планинским пределима једина су места, која и за време суше могу имати нешто више влаге. Заиста, долине у Србији пате много мање од суше но брда, брегови и висоравни, али и ту се та влага не искоришћава у потпуној мери због рђавих особина земље. Које су то особине? Банатска земља је природно растресита те увек упија и задржава у себи сву количину водених талога, док су земље у Србији збијене и слеп-

*) Овај је чланак, због важности питања, које се у њему расправља, прештампан из књижице под истим именом, коју су написали А. Стебут и Dr. Д. Тодоровић професори Пољопривредног Факултета у Београду и оштампало Министарство Пољопривреде и Вода. Ур.

љене, те не могу упијати влагу ни задржавати је у себи у оној мери као што то чини банатска земља. Да би се та мана земље у Србији уклонила и смањила, потребно је предузимати нарочите мере. Међутим, неправилна и рђава обрада, особито на таквим земљама, још у много већој мери повећава ту ману.

Дакле, обратимо нашу нарочиту пажњу на брдске крајеве и на особине збијене и слепљене земље.

3. Шта је то суша у пољопривредном смислу и какав је њен карактер у нашој држави?

Узроци који изазивају сушу и умањују жетвене приносе ови су:

а) општи недостатак годишњих талога;

б) неправилан распоред талога, па чак и онда кад кад их у укупној годишњој количини има довољно;

в) нагле промене температуре и ваздушне влаге, које за неколико часова исушују биљку и ако у земљи има довољно влаге.

Од ових трију узрока код нас је најчешћи други случај, то јест недостатак влаге у моменту кад је она потребна за биљке, ма да је укупна годишња количина довољна.

На целом Балкану, а нарочито у источној Србији типичан је редован период летње суше који обухвата месеце јули и август. Максимуми талога пак долазе у два разна годишња доба и то у месецима априлу и октобру. Што се тиче месеца маја и јуна, они су према свима подацима врло променљиви, тако, да у ствари висина жетвених приноса и зависи баш од количине њихових водених талога. Ако је та количина мала, онда настају појаве опште суше, и ако је она довољна, тада пати само кукуруз и то у случајевима изузетно јаке суше и жеге у јулу и августу.

Из овога се види, да суша у нашим крајевима није апсолутна, какву изазива први од горе наведених узрока, већ је она релативног карактера, а таква суша према искуству у другим земљама може се успешно сузбијати.

Дакле, у борбу са сушом!

4. Које се мере предузимају против суше?

За производњу 1 кгр. супстанце наше културне биљке трошке 300—800 кгр. воде, што значи да је од прилике за 1 кгр. зрна потребно око 1200 кгр. воде. Како киша у слоју од 1 мм. даје једном хектару 10.000 кгр воде, то значи, да је та количина водених талога довољна за производњу око 8—10 кгр. зрна. У најсувљим нашим реонима са годишњом количином од 400 мм. водених талога принос би према томе износио око 4000 кгр пшенице или 3000 кгр. по хектару кукуруза. Међутим највећи просечни принос у тим крајевима износи за пшеницу 1200 килограма, а за кукуруз 2000 килограма, по хектару, што значи, да је и ова најмања годишња количина водених талога довољна за нашу највећу жетву. То би било стварно тако, кад би се сва та влага упила у земљу и кад би је биљке потпуно искористиле. Међутим шта бива с том влагом? Један њен део отиче по површини земље, а други део који се упија у земљу делимично испарава, а делимично понире и губи се у слојевима испод оранице. С тога, мере за сузбијање суше састоје се у томе:

а) да се што више влаге упија у земљу и на тај начин спречи губитак у отицању;

б) да се влага што више задржи у ораници;

в) да се спречи непотребно испаравање влаге;

г) да се гаје биљке које црпе влагу из различно дубоких слојева земље.

Ове мере постижу се обрадом земље и правилним гајењем културних биљака, због чега су изводљиве свуда и у сваком случају. — Њихова се вредност показала

ПОДЛИСТАК

Варијабилитет врсте и експериментално стварање нових раса свилобубе (Вошвух)

Како одгајивање свилобубе има извесну важност за нашу пољопривредну економију, нарочито у оним крајевима, где је та индустрија довољно развијена (Ђевђелија, Нови Сад, Лапово и др.), од интереса је за стручњаке и одгајиваче: да се упознају са најновијим радовима на истраживању и стварању нових раса свилобубе. Та научна истраживања и опити, о којима ће бити реч, учињени су на Факултету Природних Наука у Тулузи (Француска), а њима је лично руководио г. Лекајон професор Зоологије истог факултета и Пољопривредног Института, иначе бивши директор Музеја Пр. Наука (Зоолошки одсек) у Паризу; он је иначе врло добро познат са синтетичним радовима своје гране (специјално антомолог) и великих услуга Пољопривреди (изучавање штетних за пољопривреду инсеката и животиња). Резултате својих научних радова, г. Лекајон саопштио је Академији Наука у Паризу, ове године посредством г. Анегија. За Агрономију, ти радови имају нарочити научни значај, као и за саму Науку у опште, а нада је, да ће и пракса видети велике користи. То његово саопштење Академији у Паризу врло је интересантно и изазвало је нарочиту пажњу у свима пољопривредним француским круговима.

Г. Лекајон каже, да се покушаји за експериментално добивање нових варијетета свилобубе, требају произвољно учинити са оним расама, чији производи једног пара могу дати повећи број примерака. Случај, да се међу њима нађе један или више са новим карактерима који могу бити наследни, је заиста у толико већи у колико је плодност саме врсте већа. Ако једну или више измењених индивидуа узмемо за репродуктаре — да спаримо — можемо се надати да добијемо и утврдимо те нове карактере, и према томе нову расу — фиксирани варијетет.

Како можемо изнаћи те нове карактере код једне или више индивидуа исте врсте или једне дате расе, г. Лекајон каже: „Можемо узети одређен број индивидуа дате расе или врсте, па га изложити утицају нових услова за егзистенцију (нове средине) или што је и боље, кад је могуће, да се практикује укрштавање различитих раса“. Каткада се може једна дата раса више мање изменити или у неку руку удвостручити, ако се бирају оне индивидуе за спаривање, које имају нарочите карак-

свуда тако практична, да ће о њима и бити у главном речи. Међутим има и таквих мера које су мање или више специјалног карактера, те се и примењују у специјалним случајевима. Због тога се овде само и помињу.

На прво место долази као таква специјална мера наводњавање.

Друга таква мера је шума, пошумљавање и одржавање шуме. Шуме спречавају губитак влаге с површине и од њих зависи богаство извора, потока и река. Исто тако оне повећавају влажност ваздуха и тиме смањују испаравање, а заклањају и читаве регионе од ветра.

Трећа мера је избор сората и одабирање (селекција) биљака *ксерофита*, то јест оних, које се лако прилагођавају на сувље регионе. Да је ово могуће дају нам доказа пракса одабирања културних биљака као и ова посматрања: од опште количине влаге која пролази кроз биљку за време њеног пораста, троши се влаге:

а) за грађу супстанце . . . . . око 1 дела
б) за транспорт хранљив састојака „ 10 делова
в) за испаравање . . . . . „ 100 „

Ово испаравање влаге од стране биљака није неопходно потребно, што се доказује гајењем културних биљака у вештачкој средини, где су постигнути исти приноси, а биљке су потрошиле, 16 пута мање влаге, т. ј., место 800 гр. воде за 1 гр. супстанце оне су потрошиле свега 50 гр. Баш на рачун ове оволике количине влаге која се бескорисно троши, може се вршити прилагођавање културних биљака на сувље реоне и тиме омогућити избор сората и одабирање ксерофилних биљака.

5. Каквом се врстом обраде земље сузбија суша?

Основни задатак обраде земље јесте стварање могућности да се влага прикупи и упије у време кад водени талози падају и да се сачувају до времена кад је потребна биљкама. Како максимуми водених талога падају у месеце април и октобар, то је јасно, да мере које омогућавају тај задатак морају да се предузимају у пролеће и у јесен, а због тога у нашим крајевима добијају нарочити значај у погледу сузбијања суше пролећна и јесења обрада земље.

Ипак под нашим климатским приликама између ових двеју обрада постоји једна битна разлика у погледу задатака. Октобарски максимум влаге прате јесен и зима. Ова периода и ако није богата количином водених талога ипак је највлажнија годишња периода, јер се сва испаравања смањују до крајњих граница, те скоро сва влага остаје. С тога, ако је земља у јесен добро обрађена, она се може до максималне мере наквасити том влагом и тако створити највеће резерве. Априлски максимум влаге прати лето са мање више јаким испаравањем у мају и јуну и јаком жегом, заједно са сувим ваздухом у јулу и августу. С тога је задатак пролећне обраде не само да се прикупи рана пролећна влага, већ и да се олакша доцније сузбијање губитака влаге из земље у суво летње доба. Према томе, земља се богати влагом поглавито јесењом обрадом, док пролећна обрада поред осталих мера служи поглавито за чување прикупљене влаге.

Сматрајмо дакле јесењу обраду као најбоље средство за прикупљање водених талога!

Б. Јесења обрада.

Способност земље да упија и задржава што већу количину водених талога зависи од двеју њених особина, које су међу собом потпуно супротне: од особине да пропушта воду, што се зове пробојност и од особине да држи воду, што се зове капацитет. Смањивање једне од ових двеју особина повлачи за собом недовољно искоришћавање водених талога од стране земље. Збиља,

---

тере различите од типичних — главних — карактера узете расе; када спаримо такве репродуктаре, онда продужимо рад за извесно време, можемо добити жељене резултате.

То је идеја водиља г. Лекајона у његовим истраживањима, а која се показала као врло добра.

Он је употребио више начина размножавања, и за релативно кратко време добио је неколико варијетета, чији нарочити узети карактери за битну разлику су се најзад дефинитивно утврдили. Ево примера, како се и под којим условима једна од таквих раса (утврђених варијетета) развила:

а) Године 1917. укрштени су један случајно узет мушки лептир двоприплодни (bivoltin) непигмантиране расе са женским лептиром више приплодне кинеске расе (врло различите од прве) који је такође произашао од непигмантиране гусенице.

b) У 1918. години овај пар је дао једну генерацију једноприплодну са белим нормалним гусеницама.

с) Године 1919. из добивених јаја једноплодне генерације од 1918. излегле су се двоприплодне гусенице. Гусенице првог легла (насада, извођења) нису представљаде ништа нарочито, док се међутим у другом насаду нашла два примерка боје жуто-зеленкасте; ови последњи тим обележјем су се потпуно разликовали по општој колорацији покривача других гусеница. Оба примерка била су женке (лептири) и као такве биле су спарене са друга два мушка лептира од истих лептира беле боје.

d) Године 1920. легло једног од ова два пара дало је известан број гусеница жуто-зеленкасте боје, а остатак био је без тог обележја; из насада 2-гог пара није добивена ни једна гусеница жуто-зеленкасте боје.

Сви лептири из ових кокона (мехурака) дали су двоприплодна јаја — семе —. Тада је спарен пар од женке из кокона од гусенице боје жуто-зеленкасте и мужјака беле гусенице.

е) Добивена јаја од њих (овог пара) извели су 1921. 57 гусеница жуто зеленкасте боје и 116 белих гусеница. Лептири две групе (57) међусобно спарени дали су једноприплодно и двоприплодно семе; гусенице из двоприплодног семена биле су све жуто-зеленкастог боје, и то је било примећено 75 примерака, који су произвољно (није се нарочито пазило на тај карактер) узети из 4 насада.

f) Идуће године (1922) добивено 26 нових гусеница, које су све биле истог (жуто-зеленкасте обележја; та су

глина, која има висок водени капацитет, а није способна да пропушта воду, т. ј. има слабу пробојност, тешко упија воду и ова тешко силази у дубину. Све ово проузрокује оскудица некапиларних пора. Обратно, песак који лако пропушта воду, али је не задржава, т. ј. има велику пробојност и слаб водени капацитет, нема капиларних пора, па с тога и не задржава водене талоге. Из овога се види, да само она земља која у исто време садржи капиларне и некапиларне поре, има те две особине да упија водене талоге и задржава их. Повољна сразмера између ових двеју особина ствара ону грађу — структуру земље која нам представља идеал правилног воденог режима у земљи. Наше изоране њиве, т. ј. неправилном обрадом покварене, немају тај подесан однос између капиларних и некапиларних празнина, због чега оне или пропуштају сувише брзо влагу, не задржавајући је као што је то случај код песка, или, што је најчешћи случај у Србији, оне врло слабо упијају влагу, јер су рђавом обрадом повећане мане природних иловача и глинуша. Шта је сад према овоме задатак правилне обраде земље? Најпре, најглавније, а у извесним случајевима можда и једино, то је стварање подесне структуре земље, т. ј. структуре која одговара оптималним односима између капацитета и пробојности. Тај оптимум одговара ситно грудвастој структури. Земља на њиви обично представља или веће, јако збијене грудве, или пак обратно, фини прах, састављен из најситнијих слободних и неслепљених зрна. Ни једно ни друго не ваља. Веће и слепљене грудве тврде су као камен, а прашина чим се накваси, слепи се и стврдне као камен. Међутим код ситно грудвасте структуре прашина је благо слепљена у ситне грудвице. Унутрашњост ових грудвица је као сунђер, те оне упијају и задржавају воду. А због неправилног облика, ове ситне грудвице додирују се међусобом само у појединим тачкама, тако да између њих остају празнине кроз које лако пролази вода. Из овога се види, да је главни услов за ситно грудвасту структуру присуство благог лепка, јер ако је лепак јак, постају велике и слепљене грудве, тврде као камен, а ако је слаб или га нема, онда имамо песак. Тај благи лепак добијамо у облику хумуса и зато земље, које не садрже довољно хумуса не могу никад постићи такву ситно грудвасту структуру, која би их осигурала против суше. Ово се најлепше види кад упоредимо земљу у Банату која је богата хумусом, са земљом у Србији, која је сиромашна њиме. И ако је и Банат у истом сувом региону у коме је и источна Србија, ипак он никад не пати од суше у тој мери, као што је то иначе случај у Србији.

Према томе, у циљу сузбијања суше путем обраде први је услов да се земља обезбеди потребном количином хумуса.

Хумус, као што је познато, представља нам трулу органску материју, т. ј. труле отпатке и остатке биљака и сточну балегу. Два главна извора стоје нам на расположењу за обезбеђење земље хумусом: уношење стајског ђубрета у земљу и заоравање стрњике. Али, на разним земљама хумус губи са разноликом брзином своје особине благог лепка и услов да је задржи за што дуже време, јесте присуство креча. Нема ли овога, хумус слаби врло брзо у своме дејству. Овиме се објашњава да је у Банату, где у земљи има довољно креча, хумус увек активан тако, да тамошња земља и без ђубрења васпоставља подесну ситно грудвасту структуру само помоћу просте рационалне обраде, док у Србији, где је земља необично сиромашна кречом, само свеже нађубрене њиве достижу подесну структуру, ма да старог хумуса могу садржати и у довољним количинама, зашта нам служе као леп пример наше чувене шумадијске и поморавске смонице, које и ако имају довољно хумуса ипак су због оскудице креча збијене и врло тешке земље.

С тога у Банату није потребно често ђубрење, док је у Србији у већини случајева потребно што чешће уношење хумусних материја у земљу!

Као што се види, за повољно дејство хумуса као благог лепка, потребан је и креч. Како међутим земље у Србији већином оскудевају у кречу, па га често никако ни немају, било би потребно да се он вештачким путем уноси у земљу. Но тај посао тежак је и скупоцен за сада. Али ако не можемо снабдети земљу од једном оноликом количином креча, која би нам била резерва за дужи низ година, можемо се користити и оним врло малим количинама креча, које се садрже у сваком стајском ђубрету, стрњици, коровским биљкама и у опште свим свежим биљним остацима. Количине тако унетог креча, стварно су врло мале, па зато и дејствују повољно само кратко време, због чега се и препоручује, да се на земљама сиромашним кречом ђубри што чешће, јер се ове количине креча при даљем разлагању стајског ђубрета и биљних остатака издвајају и испирањем губе.

Дакле, да би органска материја имала тражено дејство, потребно је присуство креча у земљи или бар у саставу саме органске материје.

Из ових разлога потребно је, да стајско ђубре при-

јаја такође произвољно узета од једноприплодног насада и то из четири ношње друге врсте.

Према овоме излази, да почетна вариација, која је послужила за стварање нове расе, тачно одговара де Вриз-овим „мутацијама“ (изненадна одступања) т. ј. да је нова раса постала нагомилавањем малих континуентних вариација. Да се је та вариација могла да изведе истовремено код двају индивидуа различитог пола, нова раса боје жуто-зеленкасте била би створена много брже и раније, као што је постигао г. Лекајон у другим опитима за добивање нових раса свилобубе.

Кад је једна раса тако створена или трансформисана са одређеним карактерима произвољно изабраним, вероватно је, да она чува и друге карактере, који могу бити заједнички код свих индивидуа или пак као апанаж код појединих међу њима. Ови други карактери могли би бити врло лако позајмљени од почетних генерација или се појавити као потпуно нови, као што су сами основни карактери.

31./VIII. 1922. године

Битољ.

Стојан Петровић.

купљамо и заклањамо од испирања кишом и осеком, а тако исто и да се оно заорава у јесен. Стрњика се мора заоравати одмах по жетви, па чак док су још и крстине на њивама, да би што пре дошла у додир са земљом и измешала с њом. Заоравање органске материје, било дакле стајског ђубрета, стрњике или уопште биљних отпадака, треба да се врши што пре с јесени због тога, што је за стварање трајне, јаке, ситно грудвасте структуре, која би узела учешће у упијању јесенских водених талога и која се не би губила још под утицајем првих киша, потребно дуже време и то:

1. за разлагање саме органске материје;

2. за слепљивање — цементацију појединих зрна земље у ситне грудвице;

3. за правилно слегање земље, ради стварања чврсте структуре, отпорне према кишама.

Најправилније је, да се с јесени оре два пут, то јест, први пут плитко заоравати стајско ђубре односно стрњику, и на тај начин стварањем једног растреситог површинског покривача убрзати процесе распадања органске материје што захтева додир с ваздухом; умањити убрзавање пукотина а тиме и ломљење земље у велике чврсте грудве при доцнијем орању; а после овога приступа се другом орању, које се врши на оној дубини како је то могућно у дотичном газдинству.

Дакле, заоравајте што раније у јесен стајско ђубре и стрњику!

А како је са јесењим орањем без ђубрења или још и после усева који не остављају стрњику, н. пр. после кукуруза?

Стварање повољне структуре којом би се обезбедило упијање влаге у земљи, много је теже у таквим случајевима, а нарочито на изораним њивама, што је у осталом у Србији најчешћи случај, јер ове њиве не садрже главни састојак, т. ј. активни хумус. Напротив, такво јесенско орање не само да не поправља те изоране њиве, него их још више квари у погледу водених особина, тако да се на овај начин пооране њиве у пролеће почињу брже сушити, но да нису ни биле пооране.

Ако је за време орања таквих њива земља била у умерено влажном стању, може се још и постићи извесна добра ситно грудваста структура. То је најповољнији случај и сваки земљорадник треба да сматра за правило, да оре своје њиве само онда, кад је земља на њима умерено влажна, а никако кад је сува или сувише влажна. Али одсуство довољне количине свеже органске материје и креча чини, да ни орање извршено у горе поменутом најповољнијем случају, не даје структуру која је трајна и отпорна према кишама дуге јесење и зимске периоде, јер у земљи нема довољно потребног лепка. Зато такво орање без ђубрења може имати још релативну вредност само у таквим годинама, кад су јесени и зиме пуне јаких мразева који ситне земљу, или су пак сиромашне у погледу водених талога, што не ствара могућност да се изорани слој претвара у блато.

Међутим, код нас су најчешћи случајеви, да се земља с јесени оре без обзира на њено влажно стање, т. ј. оре се и онда кад је она или сувише сува или сувише влажна. Кад је земља сувише сува, онда се образују велике, тврде и суве грудве, које не само да не повећавају већ и смањују водени капацитет, док се пробојност такве земље појачава. Све то доласком пролећа изазива јако сушење земље. Кад је земља сувише влажна, она се при орању кајиша и размазује и због тога не пропушта воду већ је задржава на својој површини. Таква земља суши се у пролеће врло брзо и претвара у тврду кору. Све ове мане још јаче се повећавају при обичном плитком орању од 6—8 см., на коју се дубину код нас обично оре. Кад би се дубина орања мењала, тада би се с времена на време у површински слој изнела свежа земља. Међутим, сталним плитким орањем површински слој, чији је задатак да даје отпор кишама, толико се квари, да се потребна правилна структура на таквој земљи не може постићи једино орањем, па ма то било и у случају најповољније влажности.

Према томе, на нађубреним њивама орите само кад су умерено влажне и што дубље!

ИЗЛОЖБЕ и КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба у Ст. Бечеју (Бачка)

21—23. септембра Старо-Бечејска Пољопривредна Подружина Српског Пољопривредног Друштва иницијативом среског економа приредила је у Старом Бечеју прву среску пољопривредну изложбу за Војводину.

Ма да време за изложбу није било баш најзгодније, јер је већина пољопривредника била заузета бербом кукуруза, ипак изложба је прошла са успехом и била је добро посећена. Нарочито интересовање је изазвала стока — коњи и говеда. И треба признати да би и стручњаци и познаваоци стоке могли бити задовољни, како бројем (само пастува је било изложено 32 ком.) тако и каквоћом изложених коња. Коњи су били највише мелезе Нониуса и мелези са источном крвљу, а стока већином мелези сименталске расе, са изузетком неколиких врло добрих бикова подолаца. Бикови су већином припадали општинама среза Ст. Бечејског, Ново-Бечејског, сенчанског (Ада) и жабаљског (Надаљ). Добра је била група полусименталских крава ниже пољопривредне школе у Ади. Из других грана пољске привреде доста добро је било приказано ратарство са многобројним узорцима домаћег семена житарица, кромпиром, репом и лепо је било оделење воћарства и виноградарства с подрумарством и свиларства. Међу пољопривредним справама били су и производи месних занатлија (ветрењача, дрљача, казани).

Економска оделења Старо-Бечејског и жабаљског среза дала су у диаграмама разумљиву слику стања пољске привреде поверених им срезова.

За време изложбе радили су 4 оцењивачка одбора од стручњака и пољопривредника, који су додељивали награде — у новцу 5500 динара, у справама — 1 плуг (добио је Иван Главашки из Ст. Бечеја за семе од пшенице), 2 ручне крњаче, 4 маказе, и 2 ножа и око 100 диплома.

За приређивање ове изложбе подружина је добила од Министарства Пољопривреде и Вода 6000 динара, од

Српског Пољопривредног Друштва горе наведене справе и од општине Стари Бечеј 3000 динара.

Пре него довршим овај кратки извештај дужан сам констатовати, да је прва среска изложба изазвала велико интересовање, нарочито међу српским становништвом и сада се са сигурношћу може казати, да при приређивању идуће изложбе подружина неће имати толико тешкоћа и неповерења, колико их је имала први пут.

Почетак је увек тежак.

Инж. агроном **С. Виноградов.**

Белешке

Не узимај калем гранчице са воћака које нису прородиле. Многи пољопривредници, а по који пут и државни економи узимају калем гранчице са воћака које нису још прородиле, било из жеље да имају у свом воћњаку неку сорту, о којој су чули много похвала или пак да, неку сорту, која је ретка размноже у већој мери. То је један погрешан рад и треба га избегавати, јер се може десити да воћке, окалемљене таквим калем гранчицама за дуго неће да пророде. Најбоље је узимати калем гранчице са воћака које уредно рађају, које су, дакле, дале доказа о својој родности. Разуме се по себи да ће се у толико бољи резултати постићи у колико се још обрати пажња на то да се калем гранчице узимају са воћака које не само уредно рађају него још које дају добар и крупан плод, које тачно престављају сорту, која се хоће размножити, које су здраве, и које нису никаквим болестима заражене. Јер и у воћарству важи она народна изрека „какво семе такав и плод“, у толико само што у овом случају семе преставља камен гранчицу. Са какве је воћке калем гранчица узета, таква ће се воћка калемљењем и обновити, односно размножити.

Како да се уочи да је вино доиста бистро. Сваки купац и потрошач данас много полаже на бистрину вина. Мутно вино изнето на продају губи, може се рећи, скоро за половину своје праве цене. Па како се може уочити да је вино доиста бистро? Уочљивост т. ј. оцена да је вино доиста бистро зависи од осетљивости ока, јачине светлосног извора, дебљине слоја вина и начина на који се вино посматра. У пракси цени се бистрина вина у чаши. Чаша с вином намести се између извора светлости и ока, мало изван линије, која спаја око са извором светлости и на најмањој даљини, на којој око јасно види. Извор светлости заклонити руком, а прсте размаћи тако да између прстију пролазе зраци светлости. Разлика између слојева вина, обасјаних светлошћу и засењених прстима, учиниће да се увиди права боја вина, нарочито још ако се вино промућка у чаши.

Један добар оброк за коња касачу. За једног коња касача који 4 сата дневно каса препоручује се као добар следећи оброк: 6 кгр. овса, 5 кгр. сена и 5 кгр. пшеничне сламе. Слама ни у ком случају не може да замени сено, јер се обично сматра да је њена хранљива вредност у пола мања него хранљива вредност сена.

Шећер не може да замени мед. У данашње време много се производи и продаје вештачки мед од шећера. Али шећер не може никад да замени мед, јер је он једна материја, добијена вештачким, хемиским путем, те и нема у себи витамина, тих нових и корисних једињења организму; отуда дејствује загревајући и затварајући. Мед је напротив један природни производ, који се лако вари и који има витамина, те отуда и врло повољно дејствује на организам. Отуда су и стари су с правом говорили: „Ко једе меда, дочекаће дубоку старост“. Свака кућа на селу треба да има најмање по две три кошнице и да сама производи мед, а не да га купује, јер је то у интересу здравља сваке породице.

Отпаци из пивара. Отпаци из пивара продају се влажни и суви.

Суви отпаци су врло добра храна и по својој хранљивости могу се поредити са пшеничним трицем. Могу се употребити за исхрану све стоке на имању без обзира на врсту и доба старости. Треба их давати по пола кгр. за овце и по 2—3 кгр. за говеда.

В ажни отпаци лако превиру, те њима не треба хранити млада грла (телад, јагањце и ждребад) па ни краве музаре. Те отпатке треба давати поглавито стоци, која се гоји и која их лакше може издржати. Треба их полагати стоци још док су свежи, чим се изнесу из пивара и пазити да се корита одржавају у чистом стању. С гледишта хранљивости треба рачунати 2·5 кгр. свежих отпадака за 1 кгр. доброг сена.

Не пуштај пловке сувише рано да иду по води. Искуство је показало да су пловке плодније кад се слободно по води крећу. Али ако се пусте у воду пре 10 или 11 часова ујутру, оне се навикавају и да носе у води и онда су јаја пропала. Зато треба држати пловке у њиховој кућици до 10 или 11 часова ујутру, па их тек онда пустити да иду по води. До тог времена оне ће снети јаја, те неће бити бојазни да ће јаја бити изгубљена у води. После извесног времена пловке ће се саме навићи да најпре снесу јаје па тек онда да одлазе из своје кућице у реку.

Ђубре за јагоде. Стајско ђубре врло повољно утиче и на снажење и на плодност јагода, те то ђубро кад се има, треба свагда првенствено и употребљавати. Коњско ђубре треба претпостављати на тежим земљама а говеђе на лакшим и кречним земљама.

Кад се хоће да заснивају нови јагодњаци заорати стајско ђубре у јулу или у фебруару, мало пре сађења јагода. У јагодњаку, који је раније основан може се растурити стајско ђубре по површини с јесени и затрпати ракљастим мотичицама с пролећа.

Добро утиче на јагоде и чилска шалитра, кад се растури у количини од 12 до 15 грама на квадратни метар, нарочито на посним земљама. Јагодама чини добро кад се преко лета покрије земља између биљака са

неколико сантиметара дебљине полу-распаднутим стајским ђубретом. Кишне воде спираће састојке из тог ђубрета и односити у земљу, те ће они служити јагодама као храна.

Записник

XXV редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 27 јуна 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови управе: г. г. Александар Рашковић, Душан Ћатић, Софроније Партонић, Драгутин Спремић и Светислав Пешић.

Присуствовао као гост редован члан г. Светислав Петровић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић

Председник, пре преласка на дневни ред саопштава тужну вест, да је 15. т. м. умро редован члан друштвени Божа Поповић, окр. економ у пензији, позива присутне да му устајањем одаду последњу пошту. — Одбор прима знању ово саопштење и устајањем са „Бог да му душу прости“ одао је покојнику последњу почаст.

I.

Прочитан је и усвојен без измене записник прошле седнице.

II.

Прочитано је решење бр. 4711. Председништва о одређивању комисије за отварање оферата за штампање „Тежака“ почев од 1. јула т. г. и записник комисије с мишљењем о уступању штампања „Тежака“ од 1. јула најповољнијем понуђачу. Управни Одбор примио је ово знању, усвојио мишљење и одлучио: да се од 1. јула т. г. уступи штампање „Тежака“ најповољнијем понуђачу „Скерлић“ по цени од 2680 дин од једног броја у 8000 примерака под условима прописаним од стране Друштва бр. 4711.

III.

Прочитано је мишљење финансијског Одбора бр. 5029, да се управнику држ. Лозног Расадника у Скопљу накнаде трошкови у суми од 58·50 динара за пренос жетелица и ветрењача од жел. станице до држ. расадника у Скопљу. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио да се поменута сума исплати.

IV.

Прочитана је молба Клуба за конзервисање воћа и поврћа у Јагодини бр. 5094, о тражњи на кредит 500 ком. тегли и рез. гума. — Одбор је одлучио: да по правилима друштвеним тегле и гуме не може уступити на кредит, већ препоручити Клубу, да ступи у везу са тамошњом Пољопривредном Подружином.

V.

Прочитана је молба бр. 5101. Сточарске Школе у Краљеву за уступање на кредит извесних справа. — Управни Одбор је одлучио: да јој се могу уступити тражене справе само у том случају, ако се обавеже, да ће их моћи исплатити у току буџетске 1923/24. године.

VI.

Прочитан је реферат благајника друштвеног бр. 5145. којим моли, да му се дозволи размена 2668 чехословачких круна у динаре. — Одбор је одлучио: да се ова размена изврши и одобрава расходовање губитка причињеног овом разменом.

VII.

Прочитана су саопштења:

а) Бр. 5018. којим Одбор за приређивање Земаљске Изложбе у Н. Саду позива Друштво да узме учешћа на изложби. — Одбор је по пријему знању одлучио: да уступи Извршном Одбору за приређивање изложбе пољопривредне књиге са попустом 20%, пошто су цене овим књигама иначе ниске;

б) Бр. 5132. извештај чланова Управе г. г. Ћатића и Пешића о прегледу ветрењача у Н. Саду по понуди Д. Тркуље. — Одбор је примио знању овај извештај и одлучио: да се ветрењаче не набављају а да се овим одборницима исплате трошкови по рачуну.

За овим је седница закључена.

МЛАТИЛИЦА (ВРШАЋИ СТРОЈ)

Са једноставном чистилницом и уређајем за пуњење врећа; производ

Glayton Shuttierworth, Wien, tipa 27 T. S. P.

ширина бубња 580 м. м. пречмјер бубња 468 м. м. мало рабљена продаје јефтино Грашчинско оскрбништво Боштањ при Севници, Словенија

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

7-10

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, **искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.**

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 4—5

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. **Телефон број 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, М. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 43. БЕОГРАД, 28. ОКТОБРА 1923 године. Година L.

Ванредан Збор Српског Пољопривредног Друштва

Српско Пољопривредно Друштво на основи чл. 41., 43 и 45. својих Правила и одлуке Управног Одбора на седници од 11. октобра т. г. сазива Ванредан Збор 11. новембра т. г. у 9 часова у своме дому у Београду са овим дневним редом:

1) Читање, претрес и пријем нових правила Српског Пољопривредног Друштва.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се наставити следећег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва и изасланици Подружина да у што већем броју узму учешћа на овом Збору.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 7333., 15. октобра 1923. год. у Београду.

О сађењу воћака

1. Кад треба садити воћке?

Сађење воћака ускоро ће почети, па ће се настављати са малим прекидима и идућег пролећа. И доиста воћке се могу садити од кад лишће са њих опадне па док у пролеће не крену сокови. Да ли је боље садити с јесени или с пролећа, запитаће многи пољопривредници.

Кад се нарочито узму у обзир климатске прилике које владају последњих неколико година и врло сушна пролећа и лета, може се без грешке рећи и препоручити пољопривредницима, да своје воћке саде у јесен пре него ли у пролеће.

Сађењем воћака у јесен, осим у сасвим тешким земљама, или на којима се влага задржава преко зиме сигурније је примање воћака него сађењем у пролеће. Код воћака, које се посаде у јесен, на сасеченим крајевима жила постепено се образује бело ткање (калус), из кога ће избити жилице, чим први лепи дани настану. Преко зиме се и земља око жила, благодарећи обилној зимској влази добро слегне, те се и воћка налази у много бољим погодбама да се прими, него ли ако се сади с пролећа.

2. Погодбе примања воћака при сађењу.

Основне погодбе за примање воћака јесу: а) да воћка која се хоће да посади буде свежа, несасушена, и б) да буде здрава, непромрзла.

Најбоље је да се воћке чим се изваде из једнога места што пре и пресаде на друго место. Ако се извађене воћке не могу одмах и пресадити, треба их метнути у какав ендек (јарак) усправно или косо и покрити им жиле добром и иситњеном земљом, толико да мраз жилама не може нашкодити. Ако се тај начин не би могао применити, онда извађене воћке треба упаковати у слами или у маховини да би се од њих одстранио утицај ваздуха, сунца и топлоте.

Међутим, често пута се дешава да извађене воћке услед рђавог паковања или дугог преноса буду изложене и сувише дуго утицају ваздуха, сунца и топлоте и да им се кора смежури. У том случају успех у примању таквих воћака биће сумњив, ако се не предузму извесне мере да се воћке освеже.

Освежавање мало увелих и сасушених воћака бива на овај начин. Чим воћке буду приспеле треба их отпаковати, потопити у воду и ту држати 24 сата па потом метнути у ендек и покрити земљом. Влага од воде и из земље продреће кроз жиле у воћке, те ће се оне убрзо повратити и онда се могу с успехом посадити. Добро је да се у оваквим случајевима примени и квашење жила у каши направљеној од глинуше или добре масне или јаке земље и говеђе балеге у равним количинама с водом. Ово квашење жила се практикује пре него што ће се воћке ставити у ендек или бар пре него што ће се посадити, ако се непосредно саде на стално место. Та каша, која образује једну кору око жила, заштићава их од даљег сушења, храни их и потпомаже излажење нових жилица.

Отуда је врло корисно, да се не само жиле мало увенулих него и жиле здравих воћака квасе, односно

замачу у кашу од говеђе балеге и земље. Један француски воћарски практичар вели о томе ово: „Од 100 заморених воћака, 90 па чак и више могу се примити ако им се жиле замачу у кашу од говеђе балеге и земље, док 90 могу угинути, ако се та пракса не примени. Замакати у ту кашу нарочито старије воћке, јер је то за њих потребније него за ситније воћке“.

Ако су воћке при преносу услед рђавог паковања и мразева промрзле, треба их најпре откравити па тек онда садити на стално место. Пакет са премрзлим воћкама не треба у таквим случајевима ни потресати нити отварати, распакивати, већ поступити на један од ова два начина. 1. Закопати пакет онако како је стигао у какав ендек поред зида какве зграде (са северне стране) да би се воћке у њему лагано откравиле. После 15 дана пакет пажљиво извући из земље, затим га одрешити, и воћке из њега пажљиво повадити, па потом садити. 2. Однети пакет са промрзлим воћкама у какав подрум или стају и пошто ту пробави неко време отворити га па онда из њега повадити воћке. Тако повађене воћке могу се или метнути у какав ендек, где им се земљом покрију жиле и ту остати до сађења или се просто оставе у подруму и прикрију маховином, а затим односе и саде на стално место.

3. Припрема рупа за сађење.

За сађење воћака треба земљу ваљано припремити, а она се најбоље припрема риљањем. Риљање се може

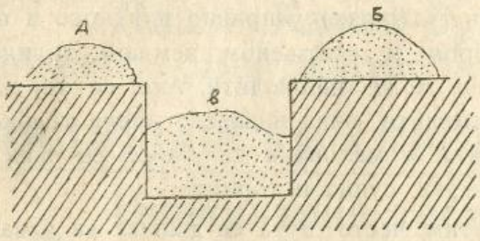

Сл. 1. — Рупа за сађење воћака.

ограничити на рупе и ендеке или пак проширити и на целу површину, где се воћњак жели подићи. Разуме се по себи да ће и посађене воћке у толико боље напредовати и ширити се у колико је боље земља за њих припремљена. Разлика може бити толико велика да једна јабука посађена на тврдој и недовољно припремљеној земљи може после 10 година имати двапута тање стабло и дати трипут мању бербу од друге једне јабуке посађене у исто време на једној добро урађеној и нађубреној земљи.

Обично се код воћака, које се саде у воћњаку и на довољном одстојању земља припрема на тај начин што се за свако дрво направи довољно пространа рупа 1.50 м. широка и 70—80 см. дубока. Што је год шира рупа у толико боље, те због тога не треба градити сувише мале рупе, као што то чине многи наши пољопривредници из разлога што воћке, које се саде нису још довољно развијене Исто тако рупе треба направити месец два раније, те да би се земља, извучена из њих мало проветрила. Горњу плоднију земљу метнути на једну страну, (сл. 1. А) а доњу неплоднију земљу, здравицу на другу страну рупе. (Сл. 1. Б)

4. Припрема воћака за сађење.

Свака садница или воћка, која се хоће пресадити треба да се претходно и припреми за сађење.

Пре свега они, који воћке ваде из земље за пресађивање треба свагда да обрате пажњу да их изваде са свима

Сл. 2. — Припрема воћке за сађење.

њиховим жилама и да те жиле не израњаве и не поломе сувише кратко, као што то многи раде. Што год се дуже жиле на садницама оставе, у толико ће се те воћке сигурније примити.

И ако се пажљиво извади једна воћка, ипак јој при сађењу треба жиле нешто скратити. Треба скратити нарочито крајеве жила, које су услед вађења или пресечене или нагњечене или израњављене. Скраћивање жила вршити оштрим ножем, а не маказама и то тако да пресек буде водораван како би при сађењу боље налегао на земљу. То се најбоље постиже кад се воћка окрене тако да јој круна лежи доле а жиле горе. (Сл. 2.)

Поред жила, на воћки, која се хоће да посади, треба скратити и крајеве грана у круни. Том приликом, ако је круна сувише густа може се и проредити, а тако исто и уклонити гране, које се кољу или пак које су сасушене или изломљене.

Скраћивање грана на круни врши се из разлога да би се смањила испаравања, те да воћка не би испарила више воде него што би кроз жиле примила. Ако би се занемарио тај посао, а нарочито још ако су жиле на воћки кратке и ретке, посађено дрво ће дуже година кињати и слабо се развијати.

5. Сађење воћака.

Кад се воћке тако припреме за сађење треба их одмах и садити. У већ ископаним рупама набацати по дну рупе добре, горње земље помешане с компастом или добро згорелим ђубретом и направити у њој једно пупчасто лежиште, брежуљак. Затим унети дрво и по тако начињеном брежуљку му разредити жиле. Док један човек држи воћку усправно, други лопатом нагрће земљу на жиле и овлаш је ногом набија, да би и између жила боље продрла, све док се рупа не испуни. (Сл. 3.)

Воћка у рупи треба да је по правилу закопана

онако исто дубоко као што је била на месту одакле је извађена Ако се воћка сувише дубоко усади, она се споро развија и жути. Кад се воћке саде на местима, која су изложена северу или засени, ту се могу при

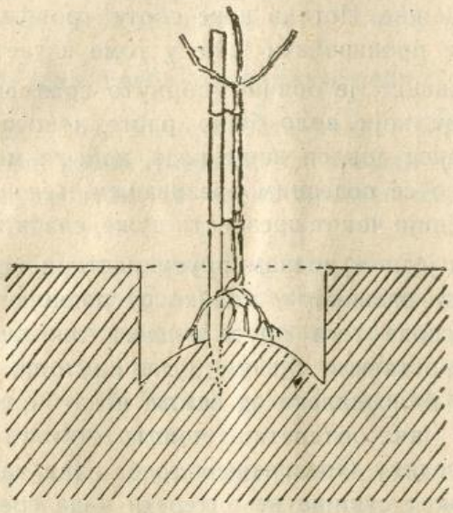

Сл. 3. — Сађење воћке.

сађењу нешто мало и издићи, те да би се и њихове жиле, будући ближе површини могле мало и загревати. Кад се опет воћке саде на сунцу јаче изложеним местима, могу се и нешто мало дубље посадити те да би

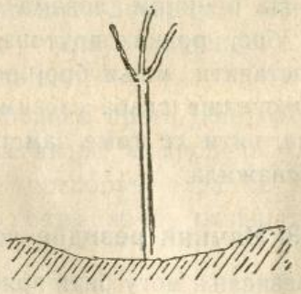

Сл. 4. — Чанак око посађене воћке (у сувљим местима).

површне жиле мање патиле од суше. Ваља рачунати најзад и с тим да ће се и земља после извесног времена мало и слегнути. Око посађеног дрвета треба направити од земље или чанак у виду једног издубљења или бре-

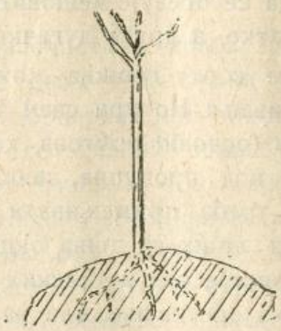

Сл. 5. — Брежуљак (хумка) око посађене воћке (на влажн. местима).

жуљак у виду једног испупчења. На лаким и топлим земљама, и кад се воћке саде с пролећа боље је свагда око посађене воћке направити чанак, (сл. 4) да би се вода боље у земљу упијала; на тежим и влажним земљама боље је око воћке правити брежуљак, те да би жиле лежале у једној оцеднијој средини. (Сл. 5.)

Не заборавити да при сађењу треба ударити уз сваку воћку и притку и за њу привезати посађену воћку.

Најзад, ако се има и воде у близини, корисно је сваку воћку по сађењу и залити, јер вода не само да помаже слегању земље него још доприноси и бољем примању.

ИЗ РАТАРСТВА.

Треба ли сећи кромпире за семе или их садити читаве?

Много се расправља и у теорији и у пракси питање: треба ли сећи кромпире за семе или их употребити читаве. Чак се иде у томе тако далеко да се тврди да и мали исечци с окцем од кромпира могу такође дати добру жетву, те се у интересу економије препоручује да се из кромпира поваде окца са мало меса и као таква саде.

Да би се на пракси уверио какве кромпире треба узимати за семе један француски агроном (Лаволе) учинио је један оглед са семеном од целих и исечених кромпира, које је посадио истог дана Он је посадио на једној истој парцели 7 редова од 45 мет. дужине и то: 2 реда са малим исечцима од кромпира — извађеним окцима од 8 грама тежине на растојању од 30 см. у реду; 2 реда са истим таквим исечцима на растојању од 15 см. у реду; 1 ред са целим кромпирима, чија је просечна тежина била 72 грама по комаду; 1 ред са целим кромпирима, чија је просечна тежина била 65 грама по комаду и један ред са исеченим кромпирима, чија је просечна тежина била 43 грама по комаду и који су имали по два окца.

Сви су ти кромпири и исечци припадали једној сорти, а тако исто и сви су редови с кромпирима били подједнако гајени.

Принос од тих разних врсти семена по хектару како саопштава француски лист **„Нова пољска привреда“** изведен је на овој таблици:

Врсте семена	Просечна тежина семена по ком.	Раздељина сађења	Тежина употребљеног семена по хект.	Принос по хектару
	грама	сантиметра	кгр.	кгр.
Цели кромпири . .	72	70—45	2285	8760
„ „ . .	65	70—45	2063	8010
Делови кромпира са 2 окца	43	70—45	1365	6380
Делови кромпира са 1 окцем . . .	8	70—45	762	5800
Делови кромпира са 1 окцем . . .	8	70—30	381	3425

И ако је жетва кромпира услед суше била у опште слаба, ипак се из горњих цифара може јасно уочити утицај врсте односно природе употребљеног семена. Нај-

бољу жетву дало је семе од целих кромпира највеће тежине по комаду, мању жетву дало је опет семе од целих кромпира, још мању жетву дало је семе од исечених кромпира са 2 окца, а најмању жетву дало је семе од исечака из кромпира са 1 окцем. Нарочито се веома слаба жетва добила од таквих исечака који су у редовима били сађени на растојању од 30 см. Цели пак кромпири сађени су били на нормалном растојању, то јест на 0.45 м. ред од реда.

Како исечци са једним окцем — односно вађење окаца са нешто меса захтева много посла, па онда и само сађење тако малих делова, види се из горњих резултата да је и мала корист од употребе таквог семена за сејање. Још се и употреба таквог семена и може правдати, кад се збиља оскудева у кромпиру или му је сувише висока цена, па се има лака и врло плодна земља, где ће се и жиле младе биљчице брзо развити. Али у другим земљама и кад се има семена **најбоље је употребити целе кромпире за семе.**

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

О орезивању лозе

1. Шта је задатак орезивању?

И ако је већ много пута писано у „Тежаку“ о орезивању лозе, ипак се многе грешке чине при резидби било што се не познају довољно начела, на којима се заснива тај посао, било пак што људи који га обављају, и ако знају начела на којима се заснива резидба, немају довољно умешности и праксе за њихову примену. Није према томе од штете да опет неколико речи проговоримо о том тако важном виноградарском раду.

Задатак је орезивања лозе: а) да дâ лози један одређен облик који ће бити најподеснији према средини, месту, где се лоза гаји; б) да осигура редовну родност лозе, тиме што ће је регулисати према њеној снази.

Кад се лоза остави да у дивљини расте, она као пузајућа биљка неће имати никакав одређени облик. На против орезивањем може јој се дати низак или висок облик и удесити распоред њених огранака, тако да као мала или и велика воћка изгледа.

Остављена самој себи лоза ће се у погледу родности понашати као и друге биљке, које се пусте да се само природа о њима стара, то јест једне ће године породити, па ће услед тога и грожђе на њој бити ситно и без велике вредности, а друге године неће ништа ни родити док се дрво не одмори и не поврати. Напротив орезивањем смањује се родност лозе, то јест ограничава се тако да она одговара њеној снази, како се дрво не би преморило и како би редовно сваке године рађало. Тиме што ће лоза мање рода донети него што би неорезана донела, грожђе ће бити боље каквоће па с тим и вино од њега справљено.

2. Начела орезивања лозе.

Главна начела, на којима се заснива орезивање лозе јесу ова:

1. Грожђе се рађа на једногодишњим прутовима, који избијају из прутова од претходне године. Ластари, који избијају из старијег дрвета, то јест из прутова, који имају више од једне године у опште су неродни, то јест не носе грожђе. Истина неке сорте грожђа, а нарочито непосредни произвођачи чине у томе изузетак.

2. Родност је обично обрнуто сразмерна бујности лозе. Чокот, који врло бујно расте, доноси мало рода; слабији чокот доноси више рода, који га може јако изнурити, ако се подесним орезивањем његова родност не умери. Бујнији чокот орезивати дуже, слабији пак краће.

3. На једном родном пруту ластари, који се из његових окаца развијају у толико су роднији у колико се даље од основе тога прута налазе. Али, ако би се при орезивању оставили сувише дуги прутови, не само да би грожђе било далеко од земље и да би теже сазрело него би и јаче оптеретило чокот, те би га изнурило и за идућу годину. Орезивањем треба наћи тачну средину и да се чокот сувише не оптерети и да грожђе не буде сувише далеко од земље.

4. Бујност ластара обрнуто је сразмерна њиховом броју. Ако се при орезивању лозе остави већи број окаца, онда ће се добити и већи број ластара, који ће бити слабије развијени и обрнуто.

5. Орезивање зависи од бујности лозе и од плодности земље. На бујнијим лозама треба орезивањем оставити већи број родних прутова, на слабијим пак лозама треба оставити мањи број родних прутова, или пак ако је лоза сувише слаба сасвим је кратко орезати да не би рађала, нити се тиме заморавала, већ на против да би се оснажила.

3. Начини резидбе лозе.

Начини орезивања могу бити врло разнолики: сваки виноградски предео има тако рећи свој начин орезивања. Но сви начини орезивања могу се свести на три, а на име на кратко, дугачко и мешовито или комбиновано орезивање. Каже се да се виноград орезује кратко, кад се прутови, који се остављају на род или *кондири* орезују на 2 до 3 окца; да се орезује дугачко, кад се прутови, који се остављају на род орезују на више од 3 окца; и најзад да се орезује мешовито, кад се неки прутови орезују кратко, а други дугачко.

На сваку се сорту грожђа може применити буди који начин орезивања. Но при свем том сорте код којих су окца при дну (основи) прутова, који се остављају на род, родна (као код прокупца, зачинка и у опште код винских сората) треба примењивати кратко орезивање, а код сората код којих су доња окца неродна (као код смедеревке и у опште код асталских сората) треба примењивати дугачко орезивање. Али на дужину орезивања пресудну улогу игра бујност чокота, односно бујност прута, који се орезује. Што је прут који се орезује на род дебљи, то га треба и дуже орезати и обратно што је прут тањи, то га треба и краће орезати. Истина може се и код слабијег чокота одржати и дугачко орезивање, у место да се примени кратко, али у том случају број кондира треба смањити.

Лози се орезивањем може давати низак и висок облик. Тамо где нема бојазни од влаге и од пролећних мразева треба дати лози низак облик, јер се онда грожђе налази ближе земље боље сазрева и даје боље вино. Напротив тамо где има много влаге и бојазни од пролећних мразева, треба дати лози висок или средњи облик.

4. Кад треба орезивати лозу?

Орезивање лозе може почети чим се берба сврши, ако су прутови добро сазрели, па трајати преко целе зиме и пролећа, осим за време мразева, када се лоза лако ломи.

Лозу треба што раније у јесен резати кад је она патила од жутице (хлорозе). У таквим случајевима треба премазати пресеке орезаних прутова као и крље раствором земље галице (сулфата гвожђа) у размери 35 кгр. те соли у 100 литара воде. Тај лек ће врло добро дејствовати противу жутице.

Исто тако ако је виноград велики, па се резидба у пролеће због других радова не може на време свршити, може се један део резидбе из вршити у јесен на тај начин што ће се непотребни ластари одбацити, а други, — скраћивање ластара, који ће се оставити на род — у пролеће.

Сматра се да младе и слабије лозе треба орезивати с јесени, а старије и бујније лозе с пролећа.

Кад се резидба врши с јесени, онда лоза не сузи, а кад се врши с пролећа лоза сузи обилно услед кретања сокова и то у толико обилније у колико је пролетња резидба познија.

Тамо, где с пролећа прети винограду опасност од мраза, треба и орезивање с пролећа мало позније извршити. Обично се препоручује да се орезивање тамо предузима, када се окца почну развијати на крајевима прутова.

5. Како треба лозу орезивати?

Пре него што ће се приступити резидби свагда претходно очистити средину чокота од прутова, који се тамо налазе, те да би она остала празна. Онда ће и ваздух, промаја кроз чокот струјати, па ће се и оплођавање лозе, кад је лоза у цвету под бољим погодбама вршити, и разне болести лозе отклонити и грожђе у опште боље сазрети.

Кад се средина очистила треба одмерити и одредити које прутове треба орезати на род. Ти прутови треба да се налазе по периферији чокота и да буду тако размештени да би се основни облик чокота у свима правцима подједнако развијао. Ако који прут недостаје, треба га убодом маказа у дрво изазвати. Затим прутове који се остављају на род задржати у оноликом броју колико то снага чокота допушта и орезати кратко или дугачко према начину резидбе који се примени, водећи свагда рачуна о бујности чокота односно о дебљини самих прутова.

Најбоље је да се прутови орезују преко чворова (коленца) над последњим окцем, које се оставља на род. Тако ће на пресеченом пруту остати преграда, која ће спречавати улазак воде у кондир а и других бића, који би могли продрети у унутрашњост прута. Ако су пак чворови сувише раздалеко један од другог, може се лоза орезати и између њих но у том случају засек треба да буде кос и са супротне стране од окца, које испод њега долази, да се ово не би водом влажило.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Пољопривредна изложба у Чачку.

Изложба је према утврђеном програму трајала четири дана и то од 20. па закључно са 23. септембром ове године.

На дан 20. септембра у 9 часова пре подне а у дворишту „Соколског Дома“ у присуству тамошњег грађанства и знатног броја земљорадника, после поздравног говора председника чачанске Пољопривредне Подружине г. Милоша Поповића, учитеља у пензији, изложбу је отворио у име г. Министра Пољопривреде и Вода г. Др. Велимир Стојковић начелник и п. председник Српског Пољопривредног Друштва.

Сви изложени предмети били су смештени у згради „Соколског Дома“ а изложба стоке и живине на подружинском имању, у непосредној близини саме зграде.

Распоред појединих оделења и предмета у згради, веома је лепо и прегледно размештено и давало је утисак једне модерне изложбе.

Највише је излагача и изложених предмета било заступљено из среза трнавског, драгачевског, љубићског, и моравичког а најмање из среза жичког и студеничком.

Стање појединих изложбених оделења било је:

I. Изложба стоке и сочних производа.

а) У оделењу крупне рогате стоке било је 60 излагача са 140 грла, — од којих је 41 излагача награђено;

б) У оделењу свиња било је свега 4 излагача са 31 грло, а награђени су сви излагачи;

г) У оделењу коња било је 29 излагача са 36 грла а награђено је 21 излагач;

д) У оделењу живине било је 11 излагача са 53 грла а награђено је 7 излагача;

ђ) У оделењу пчеларства било је 7 излагача са 24 предмета а награђено је 6 излагача;

е) У одељењу сточних производа било је 8 излагача са 8 предмета, а награђено је 3 излагача;

Већи део награђених грла фотографисан је.

У овој групи најугледније место заузео је „Парни Млекарник“ Стефановић и Зарић из Чачка, који су изложили тврди сир: Годомин, Трапист, Овчарић и пивски сир „Царић“ као и путер у већим количинама.

Исто тако дало је леп утисак угледно одељење фабрике месних производа Светозара Стевановића из Крагујевца, са разним конзервама.

Фабрика хемиских производа и лекова противу разних сточних болести „Каштел“ из Карловаца била је заступљена, као и фабрика серума и сточних лекова „Камендин“ из Новог Сада.

Такође и Школа за Сточарство и Планинско Газдовање из Краљева изложила је пасмине рогате крупне и ситне стоке и живине.

Премију је добио за изложену краву са телетом Добросав Протић из Гуче у вредности 1640 динара.

II. Ратарство, градинарство, индустријске биљке и њихове прерађевине.

Било је свега 125 излагача са 413 предмета. Сви су излагачи награђени.

Посебно је било изложених предмета:

Пшенице 52; кукуруза 81; пасуља 69; јечма 11: овса 6; ражи 4; крупника 1; семе детелине луцерке 3; грахорице 1; семе сточне репе 1; проса 1; ситне проје 1; сточне репе 19; шећерне репе 4; бундева-тикве 24; кромпира 18; црвеног патлиџана 18; купуса 17; паприка 33; црног лука 46; лубеница 5; разне зелени 2; модри патлиџани 4; боранија 3; цвекле 4; тиквице 3; келерабе 2: роткве 5; краставци 4. — Свега 413 примерака.

Изложени предмети били су врло доброг квалитета и градинарски усеви знатно су се истакли својом крупноћом и квалитетом.

Премију је добио за изложење ратарске усеве Михаило Вујовић из с. Трнаве у вредности 1200 динара.

III. Воћарство и виноградарство и њихови производи

а) Воћарство.

Било је изложено предмета:

Грожђа 132; белог вина 12; црног вина 21; комовице 14; сувог грожђа 1; калем. амер. лозе 4; резница 4; коњака 1. — Свега 189 предмета.

У овом оделењу могло се констатовати, да се у том крају највише гаји јабука будимка, кабларка, ђула сенабија и колачарка, — сорте првокласне вредности и трајашности.

Ове сорте преовлађују према тамошњим климатским приликама и има их у већим количинама за продају.

Од јабуке биле су изложене и ове сорте: краљице, стрекње, авајлије, кадумане, пранције, кисељаче, зукве, бедрике, и др. мањег значаја.

Од страних одомаћених: лепоцветка, француска, кожара, ребрача, канадска ренета, енглеска зл. парменка, обердикова ренета, лимунова, ананасова и др.

Доста је одомаћена лепоцветка, француска кожара и енглеска златна парменка.

Од крушака биле су изложене наше домаће сорте: лончарка, озимци, караманке, такуше, водењаје и др.

Од страних сората највише је било „калуђерке“ која је доста размножена и одомаћена и затим: дилова водењака, зимска деканткиња, конгресовка клержова, Наполонова и др.

Шљива је било највише „пожегача“ а затим „Цар Душан и Балканска Царица“ и један примерак чокешинке.

Суве шљиве биле су врло доброг квалитета а најбоље су биле воћ. земљорадничке Задруге у Качулицама и миросаљачке у Вигошту.

Остале врсте воћа биле су такође доста доброг квалитета.

Прерада воћа такође је била доста добро заступљена.

Премију је добио за изложено воће а нарочито за одабран сортименат крушака Борђвоја Штављанин пољ. из с. Качулице у вредности 1100 динара.

б) Виноградарство.

Било је изложено предмета:

Јабука 270; крушака 102; дуња 12; мушмула 10; бресака 7; свежих шљива 22; ораха 15; оскоруша 1; бадема 1; смокава 3; лешника 1; сувих шљива 22; разне прерађевине од воћа слатко, компот, ликер и др. 46; пекмез 1; шљивовице 16; клековаче 7. — Свега 536 предмета.

Као важније винске сорте биле су заступљене прокупац, зачинак, скадарска, смедеревка, ризлинг, португизац, пловдина, и зачинак.

Асталске сорте биле су: хамбуршка тамњаника. ранке, дренкови, малага, тамњаника и др.

Изложена „јеличка вина“ била су махом врло доброг квалитета. Један излагач, г. Милан, свештеник син пок. проте Виће из Јежеваце, изложио је вино од 1886. год. које је врло добро очувано и веома слабо „цикло“. Била је изложена и његова шљивовица од 1872. године која је заиста била ванредне каквоће.

Премију је добио за изложено грожђе г. Брана Петровић, школски надзорник у вредности 1000 динара

IV. Оделење дечијих пољопривредних клубова.

Било је 50 излагача са 200 предмета Клуба из с. Паковрћа и Миросаљаца.

Изложени су били ратарски и градинарски усеви који су лепо одгајени и давали лепу слику.

Многи предмети били су бољи и од самих старијих пољопривредника — излагача.

Сви чланови награђени су.

Награде су добивене:

1. Од Министарства Пољопривреде и Вода у новцу	5.000	дин.
У справама и алатима	10.000	„
Свега . .	15.000	дин.
2. Од Српског Пољопривредног Друштва у новцу	10.000	дин.
У справама и алатима	20.000	„
Свега . .	30.000	дин.
3. Од Јоце Поповића предузимача из Чачка . .	1.000	дин.
4. Мијовићева Банка из Чачка	100	„
5. Народна Банка	1.000	„
6. Окружни Одбор округа Чачанског	5.000	„
7. Један плуг фабрике шећера у Ћуприји . . .	—·—	„
Укупно . .	52.100	дин.

Укупан износ награда распоређен је и издат у разним пољопривредним справама, алатима и новцу и то:

1. За изложбу стоке и сточних производа у вредности	12.477	дин
2. За воће и грожђе и њихове прерађевине	23.228	„
3. За ратар. градинарске усеве, индустријски биљки и њихове прерађевине	15.020	„
4. За Дечије Пољопривредне Клубове	1.375	„
Свега . .	52.100	дин.

На дан 22. септембра одржао је предавање г. Андрија Врвић марвени лекар у пензији у сали хотел „Крем“ у 3 часа по подне о болестима код стоке, о лечењу стоке и прављењу серума против метиља, приказано на филму у сликама. Предавање је завршено у 5 часова. Посетилаца је било око 200 већим делом сељака и се-

љанки из околних села, пошто је тога дана био пазарни дан.

За све време трајања изложбе било је око 2—3000 посетиоца.

На дан 23. септембра у 3 часа после подне изложбу је затворио председник Подружине г. Милош Поповић учитељ у пензији, којом су приликом прочитане награде од стране чланова Оцењивачког Суда.

Естетички део изложбе био је ванредан, што припада у заслугу г. Павлу Петковићу, који је на томе предано радио. Сорте воћа, грожђа и осталих предмета биле су пажљиво и тачно обележене, што је такође његова заслуга.

При свем овоме, изложба у опште била је скромна али добра; она ће бити силан подстрекач за будуће радове на овом пољу.

Белешке

Да се уништи крвава ваш. Крвава ваш је један од најопаснијих непријатеља јабука. Где се она намножи, ту се тешко сузбија. Али ипак има данас многобројних средстава са којима се она може успешно сузбијати. Једно од тих средстава јесте и премазивање или прскање нападнутих места чорбом направљеном од пераћег сапуна, шпиритуса и воде. Растворити 18 грама пераћег сапуна у кишници па тај раствор допунити до 1 литра и тој смеши додати 150 кубних сантиметара шпиритуса од 90°. По тој размери може се направити чорбе колико је потребно. Тај лек треба применити с јесени.

Да кокоши не чупају једна другој перје. Та се појава опажа по који пут тамо, где кокоши бораве у уском затвореном простору. Обично петао почиње то чупање; затим и кокоши почињу једна другој чупати перје и то најпре по тртици, па онда око врата.

Најбољи лек да се то спречи јесте пуштање кокошију у слободу. Али како то није увек могуће учинити, препоручује се да се кокошима баци једна шака перја да би се оне имале чиме занимати. Исто тако добро дејствује кад се баци кокошима и доста купуса, или пак кад им се положи доста зелениша на каквом мало уздигнутом месту (у виду јасла). Најзад и једна обешена репа усред живинарника чини да кокошке између оброка кљуцају ту репу, те се на тај начин не сећају да једна другој чупају перје.

Кад из једне сисе на крављем вимену приликом муже излази крв, шта треба радити? Ако се деси да само из једне сисе на крављем вимену приликом муже излази крв и да то дуго траје, знак је да у унутрашњости те сисе или вимена има неке повреде. Промена хране је тада од слабог утицаја, или и ако има каквог утицаја, то је тек сасвим случајно. По каткад може да произведе добро дејство тој, направљен од опорих материја, као од ораховог лишћа или јасенове коре; али и то често пута не помаже. Најбоље у многим случајевима дејствује мања операција или убризгавање у сису смеше од глицерина и оксидисане воде (H^2O^2) разблажене за половину или за трећину. Но ова два последња средства врло су деликатна, те их не треба примењивати пре него што се позове ветеринар, који је једино позван да у оваквим случајевима одреди болест и примени сигуран лек.

Како да се направи вино без алкохола? Вино без алкохола није ништа друго него слатка, непреврела шира од грожђа, јабука или другог воћа. Како је сада берба грожђа, то многи виноградари могу спремити за домаћу потребу по известан број бутељи вина без алкохола и то на један врло прост начин. Добијену ширу од грожђа процедити добро, — како не би и вино без алкохола било мутно — па потом сасути у бутеље. Напуњене — не баш до врха — бутеље запушити и запушаче привезати канапом за грлић. Тако спремљене бутеље метнути у један котао са топлом водом, па котао и даље загревати до температуре од 65—70°. У котлу наместити једно дрвено постоље, тако да бутеље леже не на дну котла, него на постољу. Кад температура воде буде достигла горе речени степен оставити бутеље још неколико тренутака у котлу, да и шира прими ту температуру, па онда скинути котао с ватре и оставити да се бутеље у њему расхладе. Затим повадити бутеље из котла и склонити их на какво свеже место, у подрум најбоље. Гљивице, које проузрокују врење биће на тај начин уништене, те ће и шира остати потпуно слатка. И ето тако сваки може да спреми вино без алкохола код своје куће, а оно је доиста врло пријатно пиће.

Значај витамина у пољопривреди. Познато је да је за нормални развитак и живот свеколике стоке у првом реду потребна добра исхрана. Саставни делови сваке хране, делимично су познати, делом су на жалост још недовољно испитани, па према томе и више мање у погледу како састава тако и функције непознати. Ове непознате материје груписане су под називом „витамини“, којих има више, и које по досадањим испитивањима не показују међусобне хемиске сродности.

За сада познате су три врсте витамина А., В. и С. Витамин А (растворљив у масти) сматра се да има непосредног утицаја на развитак костију. Његов недостатак у исхрани проузрокује болест костију зв. „рахитис“. Недостатак витамина В у исхрани проузрокује нервна узбуђења, а у извесним случајевима и болест зв. „бери-бери“. Потреба овог витамина је и експериментално доказана на голубовима, храњењем ољуштеним пиринчом, који не садржи овог витамина, услед чега су добили акутне знаке ове болести. Недоставак витамина С проузрокује болест „скорбут“, некад опасну болест морнара, која се сада спречава употребом свежег воћа и поврћа, — предохрана употребљавана на паробродима још пре сазнања узрока ове болести.

Сви ови витамини производе се у лишћу зелених биљака, и стока која се храни зеленом пићом налази увек довољно ових витамина. Друкчије пак стоји ствар при вештачкој исхрани људи и стоке; ту недостатак витамина спречава нормалан развитак и слаби отпорну

снагу организма према болестима, које се не морају појавити одмах, већ и много доцније.

У пољопривредној пракси, при вештачком хранењу стоке (недавање зелене хране) наступа случај недостатка витамина А, који се може избећи давањем сточног рибљег зејтина у малим дозама. Витамин В ређе недостаје храни, која се стоци полаже, пошто мекиње и зрнаста (цереалије) храна обично га садржи, нарочито сув требер је богат у витамину В. Витамин С зими се даје стоци са сточном репом, од махунастих биљака и у мањој мери кромпиром. **Нестор Бошковић**

Записник

XXV. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 4. јула 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови управе: г. г. Александар Рашковић, Душан Ћатић, Павле Петковић, Софроније Партонић, Светислав Пешић, др. Добра Б. Тодоровић и Драгутин Спремић.

Као гости присуствовали су г. г. Андра Жорж ред. члан и Јоца Мојић члан Управе Пољопривредног Удружења Бач-Бодрошке жупаније, обојица као изасланици овог Удружења.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић

I.

Пре преласка на дневни ред председник предлаже да се у записник као I. тачка стави: „Да се рад на унапређењу пољопривреде може са успехом развијати само тада, ако у земљи влада ред и мир и ако су у њој сређене прилике; зато Српско Пољопривредно Друштво са највећим гнушањем осуђује атентат извршен прошле среде на Председника Владе“. — Одбор је усвојио овај предлог.

За овим је председник поздравио добродошлицом нашег брата из Бачке изасланика Пољопривредног Удружења Бач-Бодрошке жупаније г. Мојића.

II.

Прочитан је записник прошле седнице, који је усвојен без примедаба.

III.

Прочитани су предлози за припрему извршења XV, XVI., и XXI. тачке предвиђених програмом рада и то:

Бр. 5274. да се о Друштвеној Слави по могућству одржи једно предавање из области пољопривреде. — Одлучено: да се овај акт упути Књижевном Одбору у рад;

Бр. 5275. за производњу семена луцерке и црвене детелине. — Одлучено: да се распише стечај за целу територију где има Пољопривредних Подружина, а такмичити се могу само приватни мали посједници; награда да буде 10 и то:

Две	I. награде (плуг и дрљача) у вредности 1200 д. свега	2.400	дин.
Три	II. „ (плуг) у вредности 900 д. . . . „	2.700	„
Пет	III. „ (дрљача) у вредности 300 д. . . „	1.500	„
	Укупна вредност награда	6.600	дин.

Бр. 5276. за ангажовање стручне учитељице за домаћичку школу. — Одлучено: да се XVIII. тачка програма рада за ову годину, скине с дневног реда, пошто Друштво нема могућности да је изведе.

V.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора:

а) по понудама: бр. 4731., 4786., 4822., 5041., 5055. и 5198. које је Управни Одбор усвојио;

б) бр. 5286. — Одбор је ово мишљење усвојио и одлучио: да преглед понуђених ветрењача изврше чланови Управе: г. г. Ћатић и Спремић и магационер А. Петровић и ако одговарају потребама, исте откупе по понуђеној цени;

в) члан Набављачког Одбора г. Ал. Рашковић предлаже, да се од Министарства Пољопривреде и Вода тражи кредит за набавку извесног броја пећи са Главиничеве сушнице, које продати по цени коштања а по свршеној распродаји да се новац врати Министарству. — Одбор је одлучио да се од Министарства тражи за овај циљ сума од 10.000 дин. из чистог прихода Класне Лутрије.

VI.

Прочитано је стање благајне Друштвене, биланс за прошли месец: Бр. 5281. — Одбор је примио знању и одлучио: да се умоли финансијски одбор да с благајником друштвеним настане да се привремени издаци сведу на што мању суму.

VII.

Прочитана су писма Главне Контроле Н. 13.348, 13.350, 13.351 и 13.340 са разрешницама рачуна прихода и расхода Српског Пољопривреног Друштва за године: 1919, 1920, 1921 и 1922. — Одбор је примио знању.

VIII.

Прочитано је мишљење финансијског одбора бр. 5122. о потраживању шпедитера М. Влахојаниса. — Одлучено: да се Влахојанису исплати потраживање по рачуну али с тим, да врати Друштву дужних 6582 динара

IX.

Председник покреће питање о оснивању друштвеног магацина у Топчидеру, којом би се приликом избегли огромни преносни трошкови и разна шпедитерска посредовања, па моли Одбор да се овим питањем позабаве. — Одлучено: да се умоли члан Управе г. Рашковић да прикупи потребне податке и поднесе предлог,

X.

Прочитана су саопштења и предлози:

а) бр. 5127. којим Хрв.-Слав. Господарско Друштво шаље годишњи извештај о свом раду за 1922. годину. — Одлучено: да се пошаље уреднику „Тежака“;

б) бр. 5164. позив Загребачког Збора на анкету стручњака о организацији трговине са сувом шљивом и пекмезом. — Одлучено: да се упути на мишљење члановима Управе г. г. др. В. Стојковићу и П. Петковићу;

в) бр. 5202 писмо Ниже Пољопривредне Школе у Главици код Винина о доласку у екскурзију 16 ђака ове школе и три наставника. — Одлучено: да их на жел. станици дочека члан Управе г. Ћатић; да се сваком ђаку изда по 1 комплет „Тежака“ за I. половину ов. г. и по неку књигу које Друштво има на расположењу за бесплатно издавање као и по један пољоприв. календар за 1923. год. и да им се приреди закуска у дому Друштвеном за коју утрошити суму до 500 динара.

XI.

Изасланици Пољопривредних Удружења Бач-Бодрошке жупаније износе жељу свију њихових Подружина да уђу у састав Српског Пољопривредног Друштва и изврше уједињење и моле, да Друштво донесе одлуку у овом смислу. Ова ће се жеља доставити Друштву и писменим путем о чему ће се и записник доставити који ће се донети на Ванредној Скупштини, чим Друштво о овој одлуци буде известило Управу Удружења — Одлучено: да се донесе одлука на једној од идућих седница.

За овим је седница закључена.

ГЛАСНИК.

Окружни Одбор округа Ваљевског приликом пројектовања окружног буџета за 1924. годину унео је суму од 4000 динара за приређивање сточне изложбе у Ваљеву. Ову је суму усвојила и окружна скупштина.

Желети је да се и остали окружни одбори и окружне скупштине у нашој Краљевини угледају на представнике ваљевског округа, па следују њиховом примеру.

Следује додатак.

ЗАПИСНИК

49. Редовног Годишњег Збора Српског Пољопривредног Друштва, држаног у дому друштвеном 11. фебруара 1923. год. у Београду.

Били су присутни: П. Председник г. Паја Т. Тодоровић и чланови Управе: г. г. Алекса Љ. Поповић, Благоје Д. Тодоровић, Др. Велимир Н. Стојковић, Александар Г. Јовановић, Вића Т. Радовановић, Љуба Јованозић и Драгутин Спремић.

1. Редовних чланова по списку 56
2. изасланика подружинских . 40
3. чланова утемељача 6
4. гостију 7

Као изасланици присуствовали су од стране Панчевачке Пољопривредне Подружине г. Василије Ранковић; Хрватско-Словенског Господарског Друштва г. Др. Пољак; а од стране Пољопривредног Друштва за Српску Војводину у Новом Саду г. Александар Рокнић инж. агроном.

Збору је председавао п. председник Српског Пољопривредног Друштва г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић

I.

Председник Збора, констатујући да по списковима потписаних од стране редовних чланова и изасланика подружина а према чл. 44. Правила друштвених, има довољан број чланова, да би се рад могао отпочети, отвара 49. Редовни Годишњи Збор у 9 сах. пре подне.

Пре преласка на дневни ред председник поздравља Збор, изјављује да се и сада налази у непријатном положају што мора да саопшти тужну вест, да је Друштво у току прошле године изгубило још једног свог председника Љубу Новаковића. Наводећи његове заслуге за Друштво и пољску привреду, истиче како је он био теориста високо образован а као практичар врло вредан, агилан и истрајан. Као спреман председник, Друштво је много задужио, што је његовим посредовањем Друштво добило више материјалних срестава за рад, па да би му се одужили за ове његове заслуге позива Збор, да му ода последњу пошту, што је Збор прихватио устајањем и са „Бог душу да му прости“ и „Слава му.“

Пошто не мисли да говори о прошлогодишњем раду друштвеном, јер је он обухваћен извештајем који се налази у рукама учасника Збора, предлаже да Збор поздрави Њ. В. Краља свога Највишег Заштитника.

Збор усваја овај предлог.

По позиву председника, секретар је прочитао телеграм који гласи:

Његовом Величанству Краљу Александру;

Српско Пољопривредно Друштво сматра за своју заповедну дужност, да са свога Годишњег Збора поздрави свог Највећег Заштитника и да га увери о својој непоколебљивој верности и оданости.

У име Главног Годишњег Збора Српског Пољопривредног Друштва

Председник

П. Т. Тодоровић, с. р.

Збор је усвојио текст овога телеграма.

Председник предлаже да се за помоћ секретару за вођење записника одреди Милован Милорадовић.

Збор прима овај предлог.

Председник предлаже да се изаберу три лица за оверач записника и да воде контролу над пребројавањем гласова приликом избора председника и чланова Управе; по одобрењу Збора кандидује: Николу Ж. Петровића, Софронија Партонића и Душана Ћатића.

Збор прима кандидована лица.

За овим је представљен Збору изасланик Панчевачке Пољопривредне Подружине г. Василије Ранковић.

II.

Председник објављује: да је на дневном реду 2. тачка: читање извештаја о раду Друштвене Управе у 1922. год., годишњи рачун о приходу и извештај о стању целокупне имовине друштвене, па позива секретара да извештај прочита. (Чује се да се извештај не чита пошто је штампан).

Пошто је од учасника Збора пао предлог да се извештај не чита јер је штампан, Председник пита Збор усваја ли овај предлог?

Збор прима овај предлог.

Председник пита хоће ли когод да говори о извештају.

Јављају се за реч:

Милан Јованић. Изјављује, да је извешт ј стерилан, за то, што су Правила на старој основи и да та Правила треба одмах изменити. Жели да говори о пословно — посредничком раду који се не изводи добро јер се изводи по Правилима која су зистарела. За доказ наводи примере: како је Друштво продало 100 ком. сејалица за кукуруз из чешке фабрике, које су имале мање што растурање не може бити веће од 68 см. а треба да буде најмање 75 см; што нису снабдевене шпартањком за редове; и што је задњи део много тежак те улази у земљу доста дубоко. Излаже тешкоће које је имао у раду на свом имању са овим сејалицама и њихову непрактичну вредност. Затим каже да је од Друштва набавио семе од луцерне и да га је сејао на два места и да се на оба места појавила и вилина косица која се врло тешко сузбија. Семе од луцерне треба предходно испитати па растурити у народ т. ј. оно је испитано али недовољно, јер по постојећим правилима немогуће га је потпуно испитати. Модерна наука захтева, да се оно испита на лицу места, где се производња семена врши.

Пословно — посреднички рад врши се сада као и пре много година а друкчије се по садањим правилима не може на вршити. Наглашава како се таквим радом гомилају огромни трошкови јер све Друштвене набавке пролазе кроз шпедитерске руке, па мисли да би се Друштво требало организовати на новој савременој основи. Констатује да је на прошлогодишњем Збору решено, да се Правила измене, израде нова, и изнесу на претрес овом Збору, док међутим тај предлог Друштво није ни изнело. У новим правилима треба организацију предвидети на сасвим новој основи, где морају бити заступљени поред пољопривредника трговци финансијери и правници.

Вића Радовановић. Чуди се приговорима г. Јованића како сејалице нису добре кад ни један до сада од толиких купаца, није то изјавио, док на против тражња се истих повећава што значи да су добре. Може бити да се код г. Јовановића показала непрактична а ту може бити узрок његово непогодно земљиште или неумешност у руковању а никако рђав систем сејалице. Растојање редова на сејалици може се извести до 1 м.

Што се тиче семена луцерке вели, да се никаква количина семена није набавила, док није испитана у Хем.-Огледној Станици.

Сматра да су ови разлози г. Јовановића ситни да би због њих само требало извршити измену Правила друштвених, јер за то постоје други много крупнији разлози а не справе и семе.

Алекса Нешић вели, може бити да је г. Јованић у праву али није требао сејати кукуруз тако дубоко па да му он не никне. За измену Правила није. Нарочито се не слаже с г. Јованићем у томе, да у Управу треба да улазе правници трговци и други. Као члан и пријатељ Српског Пољопривредног Друштва и Земљорадничких Задруга, мисли да би ове Установе требало да прикупљају око себе само пољопривреднике. Узима за пример изјаву академика, г. Јована Жујовића, који је за себе изјавио, да је излишан као члан Управе Савеза Земљорадничких Задруга, јер на то место треба да дођу стручни људи. Овим је хтео да каже да су свака правила добра, ако су људи на свом месту, који их изводе.

Милан Јованић. Ради објашњења, каже, да сејалица не може радити без шпартача. Ове је године имао одличне резултате, јер је сам конструисао шпартач и др. али ширину бразде није могао подесити. Наводи како је сам купац семена луцерке и да може доказати да има и илине косице. Зато би требало на другој основи извести куповину и производњу и да Пољопривредно Друштво не може радити на томе као приватна установа.

Стева Лукић. Не зна од којих је сејалица купио г. Јованић. Наводи како је од Друштва узео повећи број ових сејалица и раздао у народ и да су сви купци са њима задовољни. На њима се може удесити растојање редова од 0.70—1 м. Што се семена тиче, мисли да је довољно речено: да је семе испитано Код нас немамо тих детелинских поља са којих би се могли потпуно снабдети са луцерком а у питању је да ли би било паметно путовати по другим земљама и тамо закључивати погодбе и испитивати семе и колико би то коштало?

Драг. Лапчевић. Замера што у извештају Друштва нису публиковани и извештаји Подружина, те нема прегледа њихова рада, да би се видело где је и како се радило у свама крајевима наше земље. Истиче користи од практичних предавања и практичних курсева. Задовољан је са бројом одржаних изложаба и мисли да би требало приређивати што чешће изложбе, само би требало радити и на томе, да се покажу резултати на унапређењу и упознавању наше пољопривреде. Оне треба да буду подстицај за размножавање најбољих врста семена, воћа и т. д. да служе као подстицај целом нашем пољопривредном напредку и да се на тим изложбама да прилдка стручњацима да проуче све крајеве. Моли Друштво да покаже на том пољу већу активност; налази да на ову страну није довољно обраћана пажња. Мисли да од изложба треба да се добију пунија обавештења, бар од оних где су били друштвени изасланици.

Што се тиче држ. набавки, да је Пољопривредно Друштво ових врло мало имало. Оно је протурило свега 2,919.000 дин. у справама, златима и др. материјалу. Кад се узме да су справе скупље сада 30—40 пута, онда предратна би сума била 200.600, што значи да је промет био сасвим недовољан. Шта је узрок овоме не зна, да ли што их Српско Пољопривредно Друштво не набавља у довољним количинама или што су Пољопривредне Подружине непокретљиве? Али констатује, да Друштво није постигло оне успехе које је требало постићи. Да ово постигне Пољопривредно Друштво треба да се организује тако, да потребе сељака подмирује у потпуности и на време. Предлаже да се набавке врше на велико у нашој земљи, па оно што код нас нема или је рђаво набављати са стране.

Даље наводи како има још ствари на које треба обратити пажњу, тако: грахорице је врло мало набављено; да је на изложби у Сиску било врло много изврсних семена; да у Јужној Србији (Македонији) не треба слати семе грахорице, јер они имају изврстан свој уров. Објашњава рђаву страну овог рада. Сем тога наглашава, како треба обратити нарочиту пажњу на једну врсту шљива у Тимочком округу, да ли би она могла заменити нашу мађавску у крајевима, где мађарска не може успевати. Нарочито наглашава да на Јужну Србију треба обратити нарочиту пажњу и зато Пољопривредно Друштво мора тамо имати свој одељак, који ће бити центар. Ова земља има све природне предуслове да се развије у свој својој потпуности, кад би Друштво узело на себе ову улогу. Не мисли да се оснује онакав одељак као 1913. и 1914. године, јер уз одељак треба имати и Одбор, који ће овим одељком руководити. Моли да се препоручи новој Управи, да о овоме више размисли.

Констатује, да није добра пракса коју је Друштвена Управа завела, која се састоји у неизвршењу одлука донетих на Редовном Годишњем Збору од прошле године, Управа је требала да изради пројекат измене Правила друштвених до 1. јуна а до 1. јула да их разашаље свима родовним члановима и Подружинама и од њих изишту примедбе на исту па да се о Слави друштвеној сазове Ванредни Збор на коме би се предложени Пројекат претресо и примио. Ово Друштво није учинало, већ је погазило одлуку Годишњег Збора, ту Друштво не треба ни да постоји.

Стеван Лукић. Одговара на примедбу г. Лапчевића зашто је Друштво учинило мали обрт а разлог је зато тај, што је држава на рачун репарација унела у земљу велики број пољопривредних справа, алата и машина, које је издавало народу на рачун отписа по извршеним пресудама за накнаду ратне штете. Не само да је у овом погледу Друштво имало мали обрт већ су мали обрт имале и све установе, које раде са пољопривредним справама а трговци готово никакав.

Слаже се са г. Лапчевићем и налази, да је у извештају требало унети и рад Пољопривредних Подружина, јер су Подружине орган Друштва и врло важан фактор.

Председник одговара, на примедбе г. Лапчевића, да су у ранијим извештајима изношени радови Пољопривредних Подружина. Као оправдан разлог зашто то и у овом извештају није учињено, наводи, да сада има 113 Подружина и да је од тог броја врло мали број одржао Годишњи Збор и поднео свој годишњи извештај а већи није. Налази да би требало штампати извештај свих Пољопривредних Подружина а не само делимично, зар се тиме не би постигло оно, што се жели. Колико је пак предавања и курсева одржано види се из извештаја. Верује да није потпуно изнето, али и оно што је изнето довољно је. Мисли да ће се приликом израде нових правила оставити већи размак у времену између Подружинских Годишњих Зборова и Годишњег Збора Друштвеног.

Верује да је промет са справама био мали, али су оне продаване јевтиније него ма где на другом месту. Мало растурање справа било је због великих тешкоћа око набавке и транспортовања справа а поред тога наступила је засићеност са справама у народу, јер је држава велики број справа пласирала у народ на рачун пресуда за накнаду ратне штете. Сем тога услед несрећених саобраћајних прилика биле су велике тешкоће, које су отежавале набавке и брзо транспортовање. Чинили смо покушаје да растурамо у народ пољопривредне справе и алате из наших фабрика, нарочито из Словеначке, где ових фабрика има али на жалост са њима нисмо могли радити. Као пример наводимо набавку прскалица из Марибора и њихову несолидну израду.

Што се тиче измене правила, у извештају је напоменуто да је изабран Одбор, који је сазиван неколико пута али се није могао редовно састајати. Израђена су била два предлога од г. Др. Веље Стојковића и г. В. Радовеновића и они су се у мишљењима размимоилазили, то је то разлог, да ово изврши нова Управа.

Славко Кучпарић изјављује, да ће да говори о измени Правила и да га је то баш и нагнало да дође на Збор, пошто је чуо, да ће се иста претресати на овом Збору. За Пољопривредне Подружине каже да су као органи Пољопривредног Друштва врло потребне и да на стварање њихово треба обратити нарочиту пажњу, јер оне треба да утичу на појачавање производње а по садањим својим правилима оне на томе не могу да делају. Сем тога Подружине треба и очигледном наставом да делају, нарочито на унапређењу ситних пољопривредних грана. У том циљу оне треба да заснивају живинарнике, пчеланике, угледне баште и т. д. Из искуства зна како су колосалне успехе имали учитељи који су имали ово засновано у својој школској башти. Ова би предузећа требало Друштво да потпомаже уз припомоћ државних економа и среских расадника. Износи мане и недостатке садањих правила и налази да их треба изменити и да се изради њиховој поклони већа пажња.

Др. Веља Стојковић моли да му се допусти да да одбрану на прекоре г. Лапчевића. Не постоји у ствари да је Управа подценила одлуку Збора, јер је она радила на измени правила преко нарочитих Одбора у коме је и он био. Наводи како се неки чланови овог Одбора нису могли одазивати позивима, те је услед тога било велике тешкоће у раду овог Одбора. Лично, за себе каже да се одужио Одбору јер је израдио свој пројекат за измену правила. Поднео је и свој пројекат г. Вића Радвановић. Ова два пројекта разликовала су се дијаметрално, јер је овај други био више посредничко — набављачког карактера као и раније поднети пројекат правила редовног члана г. Милана Јованића,

која су израђена више мање, у трговачком духу. Тежњи нас пољопривредника треба да буде да наш земљорадник буде зналачки и технички спреман а то треба и да буде главна задаћа Пољопривредног Друштва. С тога сам стао на то гледиште, вели г. Стојковић, да Пољопривредно Друштво развија тај задатак који би се могао најбоље спроводити преко Подружина и Дечијих Пољопривредних Клубова и надам се, да би Друштво преко ових органа могло испуњавати свој задатак. Посредничко-набављачки део рада треба оставити Савезу Српских Земљорадничких Задруга, који се стара да земљорадницима пружи потребне кредите, справе и др. потребан материјал. С обзиром на то а пошто се у Одбору нисмо могли сложити, који ћемо пројекат узети за основ, после дугог дискутовања решили смо да се овај материјал уступи новој Управи у рад, пошто се овај посао није могао свршити до конца јуна, као што је било одлучено. Према овоме, моли Збор да не сматра, да је Управа хтела да игнорише одлуку прошлогодишњег Збора, јер је радила на измени друштвених правила.

Димитрије Мелентијевић. Говори о набавкама вршеним пре рата и набавкама вршеним после рата. Набавке вршена пре рата биле су солидне а после рата рђаве. Као пример наводи: набављену ветрењачу за ресавску Пољопривредну Подружину, која је била потпуно стара па префарбана; о набављеном плавом камену у 2 бурета, који је у једном био доброг квалитета а у другом за 30 см. од врха добар а испод тога рђав, само ђубре. За ово не криви Друштво, већ фабрике и несолидне лиферанте. За детелинско семе потврђује наводе г. Јованића, јер је и Подружина у Свилајнцу набавила 50 кгр. семена од луцерне и да је у истом било и семена вилине косице и није било довољно клијаво. Предлаже да се квалитет семена констатује на лице места и од стране солидних фирми. С тога налази да би Друштво требало да заснује свој рад на другој основи. Критикује бирократски рад Друштва и њихових установа и протествује што се силом натура Тежак и Пољопривредни Календар члановима Пољопривредних Подружина. Предлаже да се ова пракса укине.

Наводи како у Министарству Пољопривреде нема практичних људи, јер је установило среске расадника па им не да средства да раде. Среске Скупштине се врло мало старају за унапређење ових установа. Наводи како сресни економи за извесне радове траже по 5000 дин. а среске скупштине им одобравају само по 500 динара, због овога су вели расадници необрађени и не одговарају свом циљу. Мисли да би требало увести путујуће економе, који ће приређивањем курсева обучавати народ.

Председник. Опомиње говорника да се удаљио од предмета и моли га да говори о извештају.

Димитрије Мелентијевић наставља свој говор и наводи како није довољно само писати у Тежаку и Календару него треба и практично спремати народ, и мисли, да то Друштво може да уради. Слаже се с г. Лапчевићем да је требало штампати извештаје Подружина, оних Подружина, које су га поднеле, јер би се из тих извештаја могло видети рад подружина, њихов напредак или застој у раду. Не криви никога за овакав рад Дриштва, јер је у опште непоштење и код фабрика, и код трговаца, због чега пати наравно потрошач, али налази да би требало извршити реорганизацију Друштва и мисли да би Одбор, који је примио на себе да изради измену правила, требао то да учини или да да оставку. Мисли да је израђене пројекте требало штампати у Тежаку, па отуда по мишљењу чланова извући шта је добро.

Влад. Х. Илић. Излаже, како није урађено оно, што је требало да буде урађено. Пита се, шта је томе сметња? Налази да су томе сметња правила. Наводи какве су све тешкоће око набавки које се врше преко Одбора, чији су чланови заузети — државним пословима. Налази да оправдања која је г. Лукић навео нису довољна, веч да је за то кривица, што нема еластичног рада, који није ни правилима предвиђен. Осуђује г. г. чланове Одбора за израду пројекта правила, која нису хтели сарађивати на изради ових и баца на њих сву кривицу за овако отежани рад. Констатује да је трговачка роба много солиднија, јер су трговци еластичнији у набавкама а Друштво често врши набавке и не видевши оно, шта купује. Као пример износи рад на набавци прскалица из Марибора. Констатује да у Друштву нема трговачког духа а без тога нема ни рада, и мисли, да би са оваким радом требало прекинути. Износи како је мало рађено и на другим гранама Критикује рад Књижевног Одбора и мало уложеног рада на унапређењу Дечијих Пољопривредних Клубова, јер се то види по одобреним и утрошени сумама. Није набављено ни књига колико је предвиђено, јер ни ту нису утрошене одређене суме. Жали што Одборници нису редовно долазили у седнице и нису се одазивали свом позиву и осуђује такве њихове поступке. Мисли да правила Пољопривредног Друштва треба изнети и у иста унети што више трговачког духа.

Алекса Нешић каже да правила не могу бити сметња правилном раду. Као пример наводи Енглеску која годинама управља земљом без устава; и да Немац нађе у 1-ом човеку оно што ми не можемо наћи у стотини. Овим хоће да каже, како људи кад хоће да раде са најгорим превилима и законима постижу најбоље успехе а кад неће да раде не помажу ни најбоља правила. Усваја разлоге председника, које је дао г. Лапчевићу као узрок за мали обрт у справама које је Друштво учинило, али се не слаже с председником у томе, да је држава нашла погодан начин за раздавање справа, добивених на рачун репарација, у народ, јер налази да начин није погодан кад се један плуг прода за 3·000 динара.

Драгиша Лапчевић замера г. Стојковићу на његов говор што ни један пројекат правила није изнет Збору на претрес и да је због тога сав његов говор депласиран. Чуди га немарност г. г. Стојковића и председника а кад говоре о овим правилима. Налази да се није смела погазити одлука Годишњег Збора и зато је требало позвати Ванредан Збор, да се ово одложи или објасни Пошто то није учињено, осуђују рад Управног Одбора што се није ангажовао да изврши одлуку Годишњег Збора, кад је од њега већ примио мандат за израду нових правила и она су се морала израдити.

Председник одговара г. Лапчевићу, да је поред других било и физичких немогућности. Одбор се није састајао а и кад се састајао није се могао сложити а нерешено питање није се могло изнети пред Збор. Мисли да г. Лапчевић треба да прими ово као умесан разлог. Правилима је предвиђено кад треба сазивати Ванредне Зборове; такав случај није наступио, за то га Управа није ни сазивала.

Милић Не налази да правила носе рад. Људи раде. Лежерност и неактивност то су узроци што нису измењена правила. Признаје да је тако исто и у Подружинама мало рађено. Правила су мртво слово на хартији и мисли да треба више говорити о нагреднијем раду, а мање о правилима. Моли да се бар у будуће унесе више труда и воље у раду.

Божидар Тирић. Напомиње да је Друштво требало извештај разаслати члановима раније. Упоређујући извештај Српског Пољопривредног Друштва са извештајима страних сличних Друштава, вели да је извештај непотпун и неисцрпан. Извештај о раду Друштва је и сувише мали, према ономе шта је у Друштву рађено.

Као некадањи инспектор Друштва запазио је многе и многе незгоде у раду Друштвеном. Износи тешкоће за набавке и да Набављачки Одбор није урадио онолико колико је могао да уради. Налази да ове набавке треба да буду много веће и обилније. Не слаже се а г. Лукићем у томе, да је држава унела много справа добивених на рачун репарација и да је то узрок да се набавке не врше, јер су потребе нашег сељака после рата много веће. Налази да на ту страну треба Друштво највећу пажњу да обрати. Мисли да би пропаганда за унапређење пољске привреде могла развити много већу продају справа, семена и др. него поуке и предавања. И остали рад друштва није могао бити успешан због правила. Чиновници Друштвени су већином хонорарни. Друштво мора да има солидан апарат (своје сталне чиновнике). Сматра да је задатак Друштва већи од задатка Министарства Пољопривреде и Вода и мисли да се може добро радити само тако, ако се људи добро плате. Треба измислити правила по којима треба особље боље плаћати а по садањим правилима, то је ограничено. Кад би чиновници Друштвени били стални и добро награђени Друштво би могло прикупити најјаче пољопривредне снаге.

Налази да је прошлогодишња Управа била недовољна и једообразна. Ту имате стручњаке само из једне групе а то је кобно по рад друштвени. Српско Пољопривредно Друштво треба да се стара да приликом бирања Управе задржи стару традицију, да у Управу буде све сконцетрисано а боље би радило да је имало већи број пријатеља. Наводи како су у Управи остајала непопуњена упражњена места, која је требало одмах потпунити, а Управа је спала на мали број чланова, који су били преоптерећени. Мисли да је требало сазвати Ванредни Збор па Управу допунити. Због малог броја чланова у Управа рад се није могао отправљати како треба.

Каже да су набавке вршене без икаквог плана, а да је рађено с планом отклониле би се многе тешкоће и биле би благовремено подмирене Подружине. Противан је што Друштво врши набавке преко појединаца што поскупљава сприве и семе. Познато му је да Друштво има неки новац уложен код банака, и да од тога новца троши само интерес; налази, да би тај новац требало изузети од банака и пустити га у промет. Мисли да приликом измене правила треба унети и то, да се набавке врше непосредно установљавањем Одбора за испитивање: трава, семена и т. д.

За сигурнији рад Друштво треба да дође у контакт са Универзитетом и да би на то требало обратити нарочиту пажњу. Тежак треба да буде популаран и да уноси у народ већи број новина. Констатује, да је Тежак раније био боље уређиван и да сарадници на Тежаку опадају. За изложбе није урађено довољно. Изложбе треба да имају демонстративан карактер. Мисли да на изложбама треба да буде заступљено и машинско оделење.

Председник: било је то код неких изложаба.

Тирић. Налази да рад Друштва треба да обухвати већи обим и да буде већи контакт између Друштва и Подружина.

Драг. Лапчевић каже да га председник није убедио да је Управа довољно радила на измени правила. У извештају нема штампано да Управа признаје грешку и обећање да ће то урадити идуће године. Тражи да се Управа извини Збору.

Вића Радовановић као члан Одбора за измену правила, каже да су његов и г. Стојковића пројекти правила били готови још јула месеца. али се нису могли изнети на дневни ред. Одбија приговоре упућене од стране г. г. Милентијевића и Хаџи Илића Надзорничком Одбору за плави камен и прскалице. Тежња је Надзорничког Одбора била да се набавке врше у земљи. Ветрењаче су набављене у Словеначкој по послатој мустри, али је фирма послала нешто друго, што не одговара мустри. Зато је тој фирми отказан рад. И прскалице су узете по мустри, а и тамо на лице места испитане, али ово што је доцније примљено — јер фирма није могла целу наруџбину одједанпут испоручити, — било је неисправно. Износи како је текла процедура с набавком плавог камена. Изјављује жаљење што се овако догађа и због тога вели, принуђени смо да набавке вршимо са стране. Износи тешкоће око набавки са иностранством, јер се на извршење наруџбине у Немачкој чекало по 8 месеци.

Налази да г. Нешићеве примедбе за плугове нису умесне, јер је и сам утицао на народ, да се не такмиче и не лицитирају тако високе цене, али је добивао одговоре да се њега не тичу њихове кесе, те је тако 1 плуг продаван по 5000 динара, а ово је због тога, што су можда неки добили пресуду на већу суму но што су у ствари оштећени, и што је народ оскудан у стоци и справама и не нада се скорој исплати ратне штете, па вели „боље ишта него ништа“.

Милан Јованић, опет тврди да Управа Друштвена није крива' већ правила која коче рад Друштва. Износи дужности чланова Управе ван Друштва и налази да рад у Друштву са хонораром и добром вољом чланова не може да се отправља већ треба узети стално особље. Похваљује вредан рад Председника и Управе и осуђује напад на Управни Одбор. Тврди да су правила опрека Друштвеном раду.

Др. В. Стојковић признаје да је за осуду рад Одбора за измену правила. Хтео је да одбије прекор од себе и Управног Одбора, јер налази да су за осуду они, који су тражили измену правила и требали да раде највише, а они баш нису радили ништа, јер су дали оставку на чланство Одбора за измену ових правила. За себе каже да је урадио и оно, што није био дужан јер је спремио пројект и моли Збор да ово прими знању. Наводи да је тај пројекат дошао мало доцније, те се због краткоће времена није могла свршити и остала процедура да би се пројекат могао изнети Збору; зато моли да овај Збор стави то у дужност новој Управи.

Љуба Недић каже да је лакше критиковати него радити. Пребацује г. Лапчевићу што није остао у Управном Одбору да ради кад је прошле године изабран, већ је дао оставку па сада критикује. Налази да на то нема права.

Потврђује наводе г. Радовановића о продаји справа добивених на рачун репарација, коју држава врши.

Алекса Нешић ради објашњења каже да је ружно за нашу државу ако ово остане тачно што је г. Радовановић навео, јер смо ми сада у Српском Пољопривредном Друштву, па би се непријатељ за то могао ухватити. Налази напротив да их судови нису ценили онако како је требало, наводи као пример своју пресуду.

Председник објављује да су исцрпљени сви пријављени говорници и пошто није поднет никакав мотивисан предлог пита Збор: прима ли извештај који је поднет Збору и даје ли разрешницу за рачуне од прошле године.

Збор одлучује: да се извештај прими и да се даје разрешница на рачуне за 1922. годину.

Председник. Жели ли Збор да се изабере Одбор за измену правила друштвених? Д-р Вел. Стојковић предлаже да Збор одреди из своје средине 5 чланова у Одбор за израду правила.

Драг. Лапчевић каже да Управа има да спреми сав материјал за годишњи Збор и њен је задатак, да одреди Одбор, који ће то урадити па да се поступи по одлуци прошлогодишњег Збора.

Председник пита: прима ли Збор овај предлог г. Лапчевића.

Збор усваја овај предлог.

III.

Председник објављује да је на дневном реду III. тачка: „Подношење Збору на решење писмених предлога, поднетих благовремено“.

Пошто није поднет ни један писмени предлог предлаже, да се пређе на следећу тачку дневног реда. —

IV.

Председник објављује да је на дневном реду IV. тачка која гласи: „Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за 1923. годину; позива књиговођу да га прочита.

Милош Тодоровић књиговођа прочитао је предрачун.

Председник пита жели ли ко да се јави за реч?

Милан Бозољац. Мисли да је одређена сума на издржавање Дечијих Пољопривредних Клубова сувише мала и моли да се иста повећа. Износи тешкоће у раду са Пољопривредним Подружинама о придобијању чланова, па мисли, да би их требало на неки начин материјално потпомоћи и на тај их начин придобијати. Моли да се ова сума повећа.

М. Тодоровић књиговођа објашњава, да је предвиђено вирманисање предвиђених сума, да ако наступи потреба, лако ће се извршити повећање и налази да ову позицију не треба повећавати, јер је прошле године предвиђена сума од 100·000 динара па није утрошена.

Драг. Лапчевић. Разуме жељу г. Бозољца и налази да је његово тражење оправдано, али вели, да смо у таквом положају, да пројекат треба примити онако како је предложен, јер би нам за његову измену требало много времена. Добро је, што су предвиђена вирманисања, те ће се моћи ова позиција повећати, ако се у току године зато буде указала потреба. Моли Управу да резервише кредите па назначене издатке скупи у 1 суму, од које да се установи *Одељак Друштва за Јужну Србију.* Моли да се ово узме у обзир.

В. Х. Илић Наглашава да у овај пројекат није предвиђена никаква сума за оснивање пензионог фонда службеника друштвених. Мисли да таква едлука постоји и да би на основу ње требало унети и ту позицију због тога недостатка се и удаљавају службеници. Моли да се бар у предрачун за идућу годину то унесе.

Милош Тодоровић. То ће се моћи учинити само изменом правила

Председник објашњава да је у извештају објашњено зашто није основан пензиони фонд а за увос ове позиције, није ни у правилима предвиђено. Управа би за ово требала да изради нарочита правила.

Затим пошто је исцрпљена дискусија предлаже да се гласа о буџету.

Збор је одлучио: да се буџет прими у целини, и у појединостима, — детаљима са свима објашњењима која су наведена.

V.

Председник објављује да је на дневном реду V. тачка: „Бирање нових чланова друштвене Управе“.

Објашњава да се Управа бира само из средине редовних чланова и начелно како се врши избор. Напомиње да су по правилима друштвеним упражњавају места:

1. Председника
7. чланова Управе.

За овим је Збор одлучио да се ова седница закључи и да се рад настави по подне Седница је закључена у $12^1/_2$

По подне.

Председник отвара седницу у 3 сах. по подне и преставља Збору изасланика Пољопривредног Друштва са Српску Војводину у Новом Саду г. *Александра Рокнића.*

За овим именује г. г. одборнике који остају и даље у Управи а напомиње да треба изабрати 7 одборника и председника. Наглашава да за председника треба гласати заседним листићима даје $^1/_4$ сата одмора за које се време раздају празни листићи. Оверачи записника заузимају своја места ради контроле и пребројавања гласова.

После одмора секретар прозива по списку присутних чланова и изасланика да се гласа за председника.

По свршеном гласању Председник саопштава да су оверачи записника извршили пребројавање гласова и утврдили да је гласало свега 86 лица и то за:

Павла Тодоровића	60
Др. Велизара Јанковића	16
Благ. Тодоровића	4
Јована Жујовића	2
Драгишу Лапчевића	1
Малана Капетановића	1
празних листића	2
Свега гласало	86

Према овом резултату Председник објављује:

да је за новог председника са већином гласова изабран Паја Т. Тодоровић досадањи п. председник.

Збор прима овај извештај са „Живео!“

Председник г. Паја Т. Тодоровић благодари на избору и изјављује, да му је ово лепа награда за његов четрдесатогодишњи рад у Друштву и да ће се старати да одговори свом позиву.

Пошто је досадањи п. председник изабран за председника, то је место за п. председника остало упражњено објављује председник да се приступи избору п. председника и 7 чланова Управе. Позива секретара, да изврши прозивку присутних чланова и делегате да поднесу своје листиће.

Секретар врши прозивку.

Председник по извршеној прозивци саопштава резултате избора. За п. председника добили су:

Др. Веља Стојковић	60	гласова
Александар Јовановић	15	„
Љуба Јовановић	5	„
Благоје Тодоровић	5	„
Вића Радовановић	5	„
Драгиша Лапчевић	2	„
Алекса Поповић	1	„

За чланове Управе добили су:

Александар Рашковић	85	гласова
Љуба Јовановић	66	„
Александар Јовановић	64	„
Душан Ћатић	62	„
Никола Петровић	53	„
Павле Петковић	44	„
Драгутин Спремић	37	„
Софроније Партонић	37	„
Др. Добра Тодорбвић	33	„
Светислав Пешић	29	„
Драгиша Лапчевић	25	„
Милорад Зечевић	19	„
Др. Пера Ђорђевић	19	„
Јован Симоновић	12	„
Др. Ђорђе Митровић	10	„
Божидар Ранковић	9	„
Благоје Д Тодоровић	8	„
Милош Тодоровић	4	„
Милан Јованић	3	„

По два гласа добили су:

Драгојло Обрадовић, Бошко Бошковић, Др. Пера Тодоровић, по 1 глас добили су: Др. Милан З. Влајинац, Коста Главинић, Трајко Поповић, Душан Костић, Недељко Кошанин, Љуба Младеновић, др. Танасије Митровић, Алекса Поповић, Пера Јовановић, Божидар Тирић, Стеван Лукић, Тодор Мраовић, Радомир Нешић, и Др. Милош С. Радосављевић.

Према овоме објављујем да су изабрани;

За п. председника г. др. Велимир Стојковић.

и за чланове Управе:

Александар Рашковић
Љуба Р. Јовановић
Александар Јовановић
Душан Ћатић
Никола Петровић
Павле Петковић
Драгутин Спремић
Софроније Партонић.

Збор је примио ово са „Живели.“

Др. Веља Стојковић благодари на поверењу и моли да га поштеди од дужности п. председника, пошто је ангажован у Друштву као његов члан Управе и уредник Тежака, и моли да се поверење п. председника поклони ком другом лицу.

Председник каже да је Збор најбоље погодио што је г. Стојковића изабрао за п. председника и моли г. Стојковића да се прими избора, пошто је скоро акламацијом изабран.

Др. Стојковић поново моли Збор да га разреши поверене му дужности и предлаже да се место п. председника уступи г. Александру Јовановићу, који има највећу број гласова после њега.

Вића Радовановић предлаже Збору да умоли г. Стојковића да се прими избора, а ако г. Стојковић остане и даље при овој својој одлуци, онда му примити оставку, али с тим да остане као члан Управе.

Др. Стојковић објашњава да би по правилима остао члан Управе, да се не може примити п. председникове дужности, јер ће бити принуђен да да оставку, а да би требало ову дужност поверити г. А. Јовановићу, јер мисли да се неће моћи одужити поверењу, пошто је иначе сувише з пошљен у Друштву.

Председник пита Збор прима ли оставку г. Стојковића и кандидацију г. Јовановића.

Збор прима г. А. Јовановића.

Александар Јовановић благодари на поверењу, али изјављује, да се не може примити п. председничке дужности пошто је оптерећен пословима.

Председник објављује, да после г. Стојковића има највећи број гласова г. Александар Јовановић и пита Збор пристаје ли на кандидацију г. Стојковића или ће да бира другог п. председника.

Д. Мелентијевић налази да се г. Стојковић треба да прими избора пошто га је Збор акламацијом изабрао. Збор прихвата овај предлог.

Председник изјављује, да је општа жеља Збора да се г. Стојковић прими избора и моли га да се избора прими.

Збор аплаузом поздравља г. Стојковића, који се избора прима.

VI.

Председник објављује да је на дневном реду VI. тачка: избор нових редовних и почасних чланова Друштвених.

Позива секретара да прочита предложена лица:

Секретар чита:

а) За почасне чланове:

1. Др. Јован Цвијић проф. универзитета Београд.
2. Обрад Благојевић, адзокат из Београда.
3. Александар Стебут, хонорар. директор Огледн. и Контр. Пољ. Станице Топчидер.
4. Др. Димитрије Ф. Коњев, директор серолошког Завода Камендин проф.

б) За редовне чланове:

1. Љубомир Марковић, држав. економ среза Ариљског Ариље,
2. Милан К. Стојковић, држав. економ среза расинског Крушевац,
3. Павле Гагић, држав. економ среза сјеничког Сјеница,
4. Владимир Милановић, држав. економ среза лабског Подујево,
5. Миодраг С. Кукић, секр. Мин. Пољоприв. и Вода Београд,
6. Димитрије Петровић, држав. економ среза Космајског Сопот,
7. Чедомир Рајић, секр. Мин. Пољоприв. и Вода Београд,
8. Велимир Живојиновић, писар Мин. Пољоприв. и Вода Београд,
9. Владимир А. Ђорђевић, државни економ среза рачанског Бела Паланка,
10. Алекса Петровић, магационер Срп. Пољопривредног Друштва,
11. Ђура Савковић, економ из Слатине среза космајског Сопот,
12. Младен Мајсторовић, економ из Ропочева срез Космајски,
13. Софија Јовановић, учитељица из Стојника срез Космајски,
14. Драгољуб Ђуричић, економ из Режанца срез Космајски,
15. Ђорђе Секулић, економ из Поповића срез Космајски,
16. Видоје Јовановић, економ из Дучине срез Космајски,
17. Милутин Лукић, учитељ из Бељине срез Космајски,
18. Миленко Јеремић, свештеник из Поповића срез Космајски,
19. Радојица Бугарчић, економ из Ропочева срез Космајски,
20. Живојин Ивковић, економ из Ропочевн срез Космајски,
21. Борисав Гајић, економ из Шантровца среза Беличког, Јагодина,
22. Благоје Михајловић, економ из Сибнице среза Левачког,
23. др. Милорад Недељковић, професор Београд,
24. др. Момчило Иванић, професор биолог Београд,
25. Стеван Поповић, свештеник из Карана,
26. Петко Миличановић, из Купељева Пожега,
27. Душан Костић, марв. лекар Београд,
28. др. Танасије Митровић, доцент Универзитета Београд,
29. Мирко Димитријевић, економ Срп. Пољопривредног Друштва,
30. Драгољуб Јеремић, државни економ среза Ужичког,
31. Радован Никчевић, учитељ Јелашница срез и округ Тимочки Краљево Село,
32. Илија Бошњак, директор Енолошке Станице у Букову.

Збор је примио предложена лица за чланове Друштвене.

Председник моли Збор да саслуша честитке, позива секретара да ове прочита.

Пошто су прочитане честитке председник објављује да је рад завршен и захваљује Друштвима која су послала своје изасланике а нарочито г. Др. Пољаку директору Хрватско-Славонског Господарског Друштва. Захваљује члановима који су присуствовали Збору, уверавајући их, да ће се и у будуће радити са највећом вољом, да се помогне пољопривредницима. Препоручује присутнима да обрате што већу пажњу на одржавању старих и оснивању нових Подружина обећавајући свесрдну сарадњу Српског Пољопривредног Друштва. Моли да се пропагира у народу да се Тржак што више чита и да се настане да се он што више прошири у народу. Препоручује да се обрати нарочита пажња на Дечије Пољопривредне Клубове и женске клубове за домаћинство који су се почели установљавати. Понова захваљује и жели срећан пут и довиђења до године.

Др. Пољак. Жали што није могао пре да поздрави Збор. Наше братске организације (пољопривредне) чешће се састају. Поздравили смо се 2—3 пута у Загребу. Један случај био је, да је један део нашег Збора био некоректан, али они који су то чинили, доцније су искусили последице. Тај случај је писмено изравнат према Српском Пољопривредном Друштву. Сваки дан се све више увиђа да Хрвати и Срби чезну да се што боље упознају. Ми ћемо бити сретни, ако ваше посете буду што чешће, не само стручњака него и сељака. Јамчим, да ће се добити бољи пријем од сељака него ли од интелигенције.

У друштвена питања неће се званично мешати. Мило би му било да тип нашег рада буде сличан њиховом. Њихова Друштва у бившој Аустрији једва су стајала у оно време, те су се морали ослонити на властите ноге. Тежили су за самосталношћу, удаљујући се од државе. Тежили су да се функција њиховог Друштва прошири што више, да могу уредити питања пољопривредног кредита у набавкама што у животу сељака игра важну улогу. Властитим радом стечено и урађено, природно је, што је и њихово Господарско Друштво у исто време и орган за ширење пољопривредне науке, тако да данас немају потребе да ма шта траже од државе — давали су сами чланови. а то је њихов идеал. Ипак, ваш је положај другојачији, кад имате такво Друштво, онда и има места дискусији оваквој, каква је данас била. Министарству се Пољопривреде на тај начин олакшава у многоме у раду. Уверава Збор, да ћемо ми њима бити увек мили и драги. Жели срећу и успех у раду и моли да топли одношаји остану и даље неокаљани између нас.

Председник захваљује Др. Пољаку на топлим речима управљеним нашем раду и констатује да смо били увек готови да пружамо братску руку Господарском Друштву и да смо увек вољни били да идемо руку под руку са Хрватима и да живимо као два брата у једном дому. Истиче како нас је јако болело, што нисмо одмах дошли у братску везу са Хрватима, као са браћом Словенцима. Они су први дошли код нас и учинили нам посету, ми смо их братски прихватили и они су се вратили задовољни. Нарочито су задовољни, што нису видели оно, што им је причано, да се код нас убијају и кољу, већ обратно културу и и ред. Кад им је приређен банкет, нарочито им је пало у очи што не виде браћу Хрвате. Изјављује да примамо позив г. Пољака и истиче корист од тог зближења, јер ћемо сам) на тај начин да се боље упознамо и зближимо. Уверава г. Пољака да међу нама постоји уверење, да је Хрват исто оно што и Србин и Црногорац и према томе ред је да се зближимо и заједнички радимо. Сад имамо понуду од Господарског Друштва да се зближимо и да радимо на томе, и моли г. Пољака да прими захвалност на његове братске топле речи.

Секретар,
Мил. Л. Анастасијевић

Председник Збора
П. Т. Тодоровић с. р.

Оверачи Записника:
Душан Ћатић с. р.
Софроније Партонић с. р.
Ник. Ж. Петровић с. р.

ПОДЛИСТАК

ГОЛУБ

1. Парење.

Желимо ли да спаримо два голуба, треба најпре да затворимо мужјака и женку у пространом кавезу где смо раније метнули довољно гранчица, које ће им послужити за прављење гњезда. Женка носи обично два јајета на један или два дана размака. Пре шест месеци и после 5 година старости, голубица носи јаја често неоплођена. Лежење јаја траје од прилике 18 дана. Голубица чува гњездо целе ноћи и дању изузев само неколико часова када ју мужјак замењује. Најплоднији голубови излегу месечно једно гнездо голубчића, па и то је сасвим редак случај.

Зна се, да голубчићи не могу сами јести, већ их хране родитељи. А четврте недеље они искачу из гњезда и постају самостални, и тек када наврше месец дана или пет недеља, добри су за клање.

Али мужјак и женка (родитељи ових голубова) не чекају тај моменат да би на том првобитном месту носили јаја за друго гњездо. И зато је веома практично,

да се увек прегледају сва јаја на лампи или сунчаном зраку. Па, ако су јаја бистра и петог дана лежења, онда их треба уклонити да неби пар узалудно лежао на неоплођеним јајима.

2. Старост и пол.

За сада још нема практичног средства, којим би се могла старост и пол голуба брзо одредити. Код голубова чисте расе, мужјаци су увек већи од голубица уздижу се веома често и кљуцају кљуном кад им се неко приближи. Младе су голубице плашљивије и имају мање ноге. Две мале кости, које се налазе између чмара и испод репа, удаљеније су код женке него код мужјака. Примећује се, најзад, да одрасли мужјаци често рашире реп и том приликом га упрљају.

У опште, код старих голубова увек налазимо око мутно и тужно, очни капак је пун бора, нокти су јачи и дужи и кљун савијенији.

3. Хигијена и голубарник.

Голуб је веома издржљив под ведрим небом, али у свом голубарнику постаје веома нежан, јер страхује од влаге и промаје. Он воли уздигнуте стаје.

На голубарнику са јужне или источне стране треба начинити отворе. Ако је могуће пред овим отворима треба наместити од дасака једну врсту шеталишта, које ће им послужити као балкон.

Голуб не тражи много намештаја у голубарнику. Једно дугачко заједничко корито у средини служиће голубовима за трпезарију; једно велико појило од камена или печене земље престављаће крчму, неколико шипака, на којима ће стајати голубови служиће у место спаваће собе. Направити за сваки пар по један кавез и то: у хладнијим местима кавез треба да буде начињен од дрвета, а у топлијим пределима од цигаља. Притом, метнути у сваки кавез по два гњезда, која ће наизменичко служити за ношење јаја и лежење голубчића. Ова гњезда треба често дезинфековати. Очистити изрибати патос, мењати често простирку гњезда, која је упрљана изметима младих голубова. Лети треба дрвене преграде попрскати раствором креолина и премазати зидове кречним млеком.

Патос голубарника треба покрити са једним слојем песка или струготинама, да се измети не лепе на калдрми или бетону.

Гајење, извођење голубова напредоваће ако будемо примењивали поменута хигијенска правила.

Ну, треба добро пазити, да се пацови или друге штетне животиње не увуку у голубарник, јер ће поломити јаја, ако и не поједу голубчиће. У том циљу, треба споља уз зид наместити углачану стаклад-окна, која ће спречити пењање ових паразита.

Кавези треба да буду велики од 1 кубног метра, а с предње стране да имају решетку и мала врата за нашу контролу.

Најзад, треба у један широки и плитки сандук метнути смесу од финог песка, пепела, сумпора и ситног угљена где ће се голубови чистити од вашију.

Храњење.

Голубови се брзо навикну на све врсте зрна: пшеницу, кукуруз, сочиво, грашак, боб и др. Али, они не воле неољуштена зрна: јечам и овас. Зрна од грожђа (семке) пријају им а чак шта више ојачавају их. Добро је, да дајемо голубовима и ситан песак, који олакшава њихово варење. Они воле со, зато га треба њима давати у довољној количини.

За голуба се често каже: „да живи од љубави и чисте воде.“ И заиста воду у појилу треба чешће мењати, јер голуб има рђаву навику, да чешће мође своје ноге у суд с водом, те на тај начин вода пијаћа постане масна и прљава и као таква неумотребљива.

Љубисав Петковић.

НА ЗНАЊЕ!

Српско Пољопривредно Друштво има семена озиме грахорице и продаје га по 7. динара килограм.

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, **искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.**

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 4—5

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. **Телефон број 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ђ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 44. БЕОГРАД, 4. НОВЕМБРА 1923. године. Година L.

Ванредан Збор Српског Пољопривредног Друштва

Српско Пољопривредно Друштво на основи чл. 41., 43. и 45. својих Правила и одлуке Управног Одбора на седници од 11. октобра т. г. сазива Ванредан Збор 11. новембра т. г. у 9 часова у своме дому у Београду са овим дневним редом:

1) Читање, претрес и пријем нових правила Српског Пољопривредног Друштва.

У колико се од овог дневног реда не буде могло свршити првог дана, рад ће се наставити следећег дана.

Позивају се сви редовни чланови Српског Пољопривредног Друштва и изасланици Подружина да у што већем броју узму учешћа на овом Збору.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва Бр. 7333., 15. октобра 1923. год. у Београду.

Хигијена муже и чистота млека

по А М. Леро-а-у.

Млеко је храна од врло велике вредности и за здравог и за болесног и за старог и за младог. Оно је нарочито ваља још поменути, и искључива храна деце, те с те тачке гледишта питања, која се односе на његову производњу и конзервисање од великог су и друштвеног интереса. Имати доброг млека, то је за бебе, које немају среће да се исхране мајчиним млеком, погодба њиховог опстанка.

Врло често и у околини вароши, где се краве гаје за потребе варошког становништва и на селима мало се поклања пажња чистоти млека. Пренебрегавају се основне мере, без којих се млеко не може ваљано очувати. Радећи тако произвођачи млека и пољопривредници шкоде у исто време и својим сопственим интересима и здрављу потрошача њиховог млека. Њихова је заповедна дужност да се старају да млеко од њихових крава буде чисто и здраво од како се помузе, па док се не потроши.

Треба радити да се нарочито код пољопривредника што више рашире навике о чистоти млека. Да би у том правцу и сами нешто припомогли, овде ћемо укратко изложити, на који се начин може прикупљати чисто млеко и како се том млеку може најбоље осигурати трајање до потрошње.

1. Зашто је нечисто млеко опасно по здравље потрошача?

Због својих хранљивих особина млеко је ванредна средина за развиће многобројних микроба којих у стаји има. Ти микроби, који су већ продрли у крављу сису пре него што је млеко измужено, бројно се повећавају у време муже, јер падају са длака крављих, са руку станара, музача или пак и из ваздуха штале у отворену ведрицу. Нашавши се у једној топлој (млеко излази из сисе на температури око 35°) и хранљивој средини, микроби се размножавају необично брзо и ускоро ће покварити млеко, ако се не заустави њихово развиће на један или други начин, који ћемо ниже навести.

Размножавање бесконачно ситних бића у млеку, као што су то микроби, стоји у вези са температуром те течности и то вреди да се нарочито истакне. Оно је у толико слабије, у колико је млеко хладније, то јест ближе температури леда. Цео свет, доиста, зна да се млеко зими чува боље него лети; из онога што је мало час речено лако је појмити откуда то долази.

Међу микробима млека врло велики број истина не шкоди људском здрављу; њиховим дејством млеко прокисне, претрпи млечно врење и згруша се при кувању. То се дешава често лети, те је и узрок сукобима између продаваца и купаца млека, — а у ствари ти се сукоби могу лако избећи.

Али има у млеку и врло опасних микроба по здравље човечије, од којих једни луче праве отрове, а други проузрокују тешке болести као туберкулозу и тифус.

Туберкулозан станар или пак кравар који се још није сасвим придигао од тифуса могу, засејати млеко са којим раде, микробима тих болести. Они могу и несвесно проузроковати смрт многим лицима и старим и

младим и великим и малим, потрошачима производа, које они скупљају.

Најзад туберкулоза, која је болест код крава, по несрећи, још врло честа може у извесној мери да помогне да се и код човека, који троши млеко од тако болесних грла појави та страшна болест.

Борба противу микроба

Може се рећи у начелу да млеко од добро храњених и здравих крава, које музе чисто здрав кравар односно станар и чува на ниској температури пружа све гарантије с хигијенског гледишта. Да наведемо сада које су главније погодбе добијања чистог и здравог млека.

1. **Треба имати чисте стаје.** Стаје у којима бораве краве музаре треба да су чисто одржаване. Сваке године треба кречним млеком окречити зидове и таван тих стаја. Кравама треба простирати чисте и здраве, — а не и буђаве — сламе, на којој ће лежати. Корита, из којих оне узимају храну, треба очистити после сваког оброка.

Часови, када се полаже кравама храна и слама не треба да се подударају са часовима, кад се мужа обавља. Полагањем хране и простирке диже се у ваздух стаје много прашине, у којој има доста микроба и ови ће пасти или на тело крава или на земљу и одатле лако допрети и до млека.

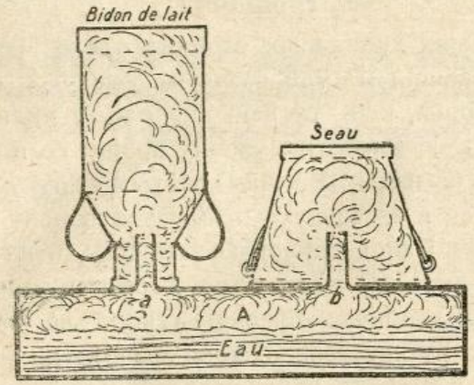

Сл. 1 — Справа за запаривање судова, који служе за прихватање млека, Дужина суда А 79 см., ширина 50 см., висина 15 см. Отвори цеви а и в 23—3 см.

2. **Краве музаре треба да су здраве и добро храњене.** Краве се понајбоље могу одржавати у добром здрављу, кад се паметно хране, то јест, кад им се даје храна према њиховој тежини и количини млека које дају. Сувишна храна није потребна нити је економска јер ће произведено млеко онда скупо коштати, а недовољна храна изнурује стоку, те се она не може довољно да одупре разним болестима.

Предузети све мере да се не појави код крава запаљење вимена, а ако се појави звати ветеринара и не мешати млеко од здравих са млеком од оболелих крава.

Исто тако старати се да се из стаја избаце туберкулозне краве. Туберкулозне краве могу се познати пре него што покажу видне знаке те болести калемљењем туберкулином (културом туберкулозних бацила). Краве, које су туберкулозне добијају грозницу која се да лако утврдити док здраве краве не показују никакву реакцију. Понављајући сваке године калемљење туберкулином посредством ветеринара и продавајући касапима краве, које су реагирале на туберкулин може се избећи ширење туберкулозе у стаји.

3. **Треба имати чисте краве.** Прљавштине на телу и репу краве један су од главних извора микроба у млеку. Неопходно је потребно да се сваки дан пређе чешагијом преко тела крава музара, онако као што се то и код коња ради. Онда неће бити по бутинама крава умазане балеге, што је противу свих хигијенских правила, и што служи на срамоту домаћина, који то допусти да се види.

Добро је да се сасеку дуге длаке на репу крава, јер се крај репа обично улепи балегом, те се њиме може и млеко упрљати. Иначе одржавати реп код крава увек чист, а нарочито у време муже.

4. **Кравар треба да има одело и руке чисте.** Не захтевајући да кравар односно станар облачи нарочито одело за мужу што би било идеално, треба тражити од њега да пре муже сапуном добро испере своје руке. Он треба да пази на себе и да му столичица, на којој седи при мужи, не буде балегом упрљана. Он треба да има свагда под руком чисти суд и уквашен убрус те да би избрисао сису свакој крави пре муже. Тиме ће се микроби залепити за длаке од вимена и неће падати у ведрицу у којој се музе млеко. Он ће осим тога прикупљати у засебан суд прве млазеве млека, који имају у себи највише микроба.

5. **Судови који служе за прихватање млека треба да су потпуно чисти.** Огледима је утврђено да у заражавању млека разним болестима после муже играју врло важну улогу судови, у којима се оно прихваћа или преноси као ведрице, карлице, канте и т. д. Не треба сматрати да је ово посуђе чисто ако је после употребе само испрано хладном водом. Такво је испирање недовољно да се уклоне остаци од млека, који остају на површини судова. Разблажено млеко, које је прионуло за зидове превире од једне муже до друге; многобројни врло живахни микроби размножавају се у том млеку, па ће заразити и идућег пута ново млеко, које се у тај суд буде прихватило. Да се спречи то заражавање треба уништити микробе који се налазе на посуђу у размаку између једне и друге муже. Најбољи је начин прање судова кључалом водом или још боље паром од кључале воде.

Свуда па и на малим поседима може се направити, једна мала справица, која је престављена на слици 1. Она се састоји из једног плеханог суда су направљени на чијем поклопцу један или два отвора у виду цеви (а и в). Овај суд се може метнути на буди какво огњиште, пошто се за једну трећину напуни водом. Вода у њему ће брзо прокључати и пара почети да излази кроз отворе у облику јачег или слабијег млаза. Ако се на цев намести канта или ведрица за млеко помоћу млаза од водене паре ти се судови могу довољно очистити и дезинфицирати.

6. **Помужено млеко треба процедити и уклонити после муже из стаје што је могуће пре.** Процеђивање млека је један неопходно потребан рад за одржавање млека. Треба се, разуме се, старати о чистоти цедила која служе за цеђење и одбацити сва она тела која се буду задржала на цедилу.

Помужено млеко треба што пре изнети из стаја те да оно не би повукло разне мирисе, који се у стаји осећају.

7. **Млеко треба после муже што пре расхладити и чувати га на ниској температури до продаје или потрошње.** Хладноћа кочи дејство микроба у млеку и спречава њихово развиће, али их не убија. Дејство хладноће у толико је јача у колико се пре по мужи примени. Треба урадити што се може да температура млека пређе што је могуће пре од 35°, на којој се налази при изласку из вимена на температуру од 10°; то се може лако постићи ако се има текуће воде (чесма, водовод) на тој температури. Довољно је да се та вода доведе кроз расхлађивач са таласастом површином, који фабриканти млекарских справа продају за расхлађивање млека потом да се пропусти млеко преко те површине.

Расхлађено млеко усуто у чисте канте загњурити у какав суд у пола напуњен водом на температури од 10°. Тако ће се чувати млеко до продаје.

Лети је добро, кад год је то само могуће да се употреби и лед те да се вода за расхлађивање млека доведе на жељену температуру.

8. **О пастеризацији.** Кад млеко има да се преноси на веће даљине, до већих потрошачких центара, великих вароши, прибегава се и примени топлоте. те да би се уништили микроби које оно садржи и тиме сачувало млеко у добром стању. Тога ради млеко се загрева неколико минути на температури између 65° и 70°; тај је рад сложенија него ли искључива примена хладноће. Но ипак пастеризацаја млека је од користи, те је услед тога и доста раширена у млекарству. Али ни пастеризација не може помоћи, ако је млеко нечисто мужено и у нечисте судове прихваћано. Отуда је свагда потребно да млеко које се доноси у један већи центар, где се врши пастерисање, буде пре свега помужено по свима правилима, које хигијена прописује, а која смо напред навели.

На имањима и млекарима где се о свима горе наведеним примедбама води рачуна ретко се дешава да произвођачи продају својим потрошачима млеко рђаве каквоће; напротив и деца и болесници и људи добијаће онда у млеку и здраву и чисту храну каква и треба да буде.

9. **Потрошач треба да прокува млеко, које ће јести и да га чува на свежем месту.** Није довољно да се произвођач млека стара да млеко дође у добром стању до уста потрошача, који ће га искористити; треба још да и потрошачи од своје стране учине те да примљено млеко очувају до потрошње.

Зими потрошачи односно купци млека треба да остављају судове с млеком напоље или на свежем месту, а не да га чувају у кујни или у близини кујне као што то често раде небрижљиве домаћице.

Лети треба прокувати млеко чим стигне и чувати га пошто се брзо расхлади до температуре воде (из бунара или водовода) у суду потопљеном у воду.

Разуме се по себи да све посуђе употребљено за прихватање и чување примљеног млека (лонци, шерпење и т. д.) треба да су марљиво опрани кључалом водом оп употреби (којој се и мало соде може додати).

ИЗ ВОЋАРСТВА.

Подизање савремених сушница у воћарским крајевима

Имајући у виду важност прераде воћа а у првом реду рационално сушење шљива, као најважнијег извозног воћарског производа, — Министарство Пољопривреде и Вода из својих буџетских средстава, подигло је у току ове године знатан број савремених сушница система Д-р В. Стојковића.

Осушене шљиве на овим сушницама, према до сада извршеним огледима, дале су врло добар квалитет. Кретање топлоте подешено је правилно и постепено сушење, знатна уштеда у гориву, лак рад и руковање при сушењу као и сви остали повољни услови.

До сада су подигнуте овакве сушнице код ових пољопривредних установа: у среском воћном расаднику у Царевом Селу и Бијелом Пољу, државном расаднику у Даниловом Граду (Црна Гора), Угледном Пољопривредном Добру у Модричу (Босна), Сађарско-Винарској школи у Марибору (Словеначка), код Земљорадничких Задруга у Добоју, Шијаму, Бољанићу, Осјечанима и Становима (Босна), Латвичко-Миросаљачке Земљорадничке Задруге у Ариљу, Окружне Пољопривредне Станице у Ужицу и код средње Пољопривредне Школе у Ваљеву.

Исто тако у току прошле године, подигнута је једна сушница у расаднику среза кривопаланачког (Јужна Србија).

Ове сушнице служиће у првом реду као угледни модели, помоћу којих ће пољопривредни службеници одржати практична предавања за народ, ради упознавања са подизањем и рационалним сушењем шљива, — како би и они доцније подизали такве сушнице.

Према добивеним извештајима, успех са овим сушницама врло је добар тако, да су на њима у току ове јесени већ сушене шљиве а пољопривредници показали велико интересовање.

Приликом зидања у Бијелом Пољу долазили су пољопривредници из околних села у групама на разгледање и изјавили су, да ће они у току идуће године подизати и сами такве сушнице.

У Ваљеву осушена је извесна количина шљива и добивен је врло добар квалитет. Ова сушница поред употребе са сушењем шљива са школског имања, служиће за досушивање шљива, које буду одбачене као недосушене од стране тамошње тржишне комисије.

У Даниловом Граду осушили су пољопривредници 600 килограма шљива и преко 150 килограма јабука. Воћари тога краја увидели су да је ова сушница веома подесна и практична.

На сушници у Марибору, сушене су јабуке и крушке у мањим количинама услед немања довољног плода, па се нису могли утврдити позитивни резултати. У току идуће године приликом држања курсева, продужиће се на вршењу огледа са јабукама и крушкама, ради добијања стварних резултата.

У Модричу осушене су знатне количине сувих шљива а интересовање пољопривредника било је велико. Нарочито су показале добар резултат осушене шљиве

„Цар Душан“ и филоване шљиве са орасима „Балканска Царица“.

Пошто ових шљива има доста у Босни чије су кошнице доста крупне, подесне за филовање и ораха, — могло би се овако сушење извести и у већој размери.

Важност подигнутих сушница у Кривој Паланци и Царевом Селу такође је од великог значаја за сушење шљива.

Тамошњи сресни економи и при подизању сушница и сушењу шљива одржали су практична предавања тако, да ће пољопривредници и сами почети са подизањем ових сушница. У овим местима интересовање пољопривредника било је изнад сваког очекивања.

С погледом што у царевоселском, малешком и једним делом кочанском срезу има доста добрих шљивака, чији су плодови веома крупни, сочни ислатки услед наводњавања, — са подизањем савремених сушница, добиће се суве шљиве најбољег квалитета и крупноће.

Пошто се сада ради на подизању железничке пруге Велес—Штип, тиме ће се знатно омогућити извоз сувих шљива преко Солуна тим пре, што тамо имамо нашу слободну извозну зону.

И пре рата за време турске владавине, извожена е царевоселска сува шљива у Солун, где је била радо тражена и добро плаћана а када се подигне железница Велес—Штип лакше ће се и брже извозити.

Шљиве су у околини Криве Паланке и ако сушене на примитивним сушницама, извожене су по 15—20 вагона годишње и то већим делом преко Солуна а мањим делом за Бугарску и то по дозволи тадање турске владе. Из Солуна су шљиве даље слате за Немачку и друге државе а паковање је било искључиво у цаковима.

Кривопаланачка шљива, била је крупнија и слађа од царевоселске и боље плаћана на солунском тржишту

Извоз сувих шљива за Бугарску вршен је преко прве железничке станице у Ђујешеву (удаљено од Криве-Паланке за 13 километара) а одатле је транспортована даље за Варну и Бургас.

Подизањем савремених сушница у овим крајевима — шљиварским местима а с погледом на првокласну вредност сувих шљива, добрим сушењем, применом етиваже, паковањем у сандучићима, подизањем пруге Велес-Штип створиће се могућност тамошњим пољопривредницима, да обрате већу пажњу својим шљивацима и сушењу шљива.

П. С. Петковић.

ИЗ ЖИВОТА И РАДА НА СЕЛУ.

Зимски Радови

Ускоро ће бити завршени јесењи радови на пољу, свршиће се сејање озимих усева, и онда настају дани безпосличења — одмор после свршених радова у пољу.

Кад већ идемо том времену кад великих послова немамо и настану пијанке и весеља онда ћемо рећи коју о зимским радовима које треба да свршимо зими како би с пролећа могли спремни дочекати те велике пољске радове.

Земљорадник од рана пролећа па до саме зиме има и сувише послова у пољу око сејидбе обраде и сређивања тих усева, па када среди летину и посеје озиме усеве, онда почне да троши оно што је са својим укућанима преко лета зарадио, и до пролећа све то потроши и кад дође пролеће само остане проја и лук, а многи ни то немају, нарочито нижа класа.

Наш земљорадник зими врло мало привређује, а има их доста који нимало не привређују, већ оно готово упропашћују.

Много има зимских радова, са којима сваки земљорадник може много себи да привреди, или бар спреми све оно што му је за његове радове у пољу потребно,

Већина земљорадника нема ни онај најпотребнији алат и земљорадничке потребе без којих апсолутно не може ништа радити.

Много је земљорадничког алата и справа пропало за време прошлих ратова и непријатељске окупације.

Али ми се имамо постарати да зими кад немамо друга посла тај недостатак припремимо, и то: плуг, дрљачу, кола, мотику, косу, срп, будак, секиру лампу, грабуљу и сав остали најнужнији алат, и онда кад нам је све ово у реду, онда можемо све послове на време и са успехом обављати, јер без алата нема заната вели народна пословица; то све важи за свакога, па и за земљорадника, пошто је земљорадња једна врста заната.

Врло мало има земљорадника који су своје послове тако средили да могу служити осталима за пример, већ се види да већина ни капије нема, не зато што нема од чега већ због немарности.

Свуда се виде воћњаци неокопани, суве гране неочишћене, воћке неокречене, по двориштима ђубре до колена, коров по имању и око кућа, стока неотимарена и ненахрањена како треба — једном речју свуда се види неред.

Сада се намеће питање, да ли наш земљорадник нема или неће? Наше је скромно мишљење да он сам не види све ове своје мане, па му је то прешло у навику и мисли да то тако мора да буде, и он се помирио са тим и тако сад иде.

За време ових великих ратова наш сеоски сталеш размилео се по целоме свету; било их је у ропству у Немачкој, Чешкој, Аустрији, Мађарској, а било је маса њих као обвезници и у Француској, Италији и т. д. па свакако требао је неки бар по нешто да донесе добро од тих народа, и да то добро примени кући својој.

Са многима сам говорио и сваки је чуо и видео по нешто ново, али на жалост ништа није применио; па и ако има ко, то су изузетци који се никад не узимају у обзир.

Да то не би тако ишло и од сада, то овде износимо те зимске радове који су свакако земљораднику од користи, па нека сваки прионе на рад сада када у пољу нема послова.

Ево тих зимских радова:

1. Одмах око воћака окопај ашовом или мотиком, са воћке очисти суво грање, одлубљену кору на стаблу, а ако има очисти и гусеницу и склони је.

Воћке окречи са два дела креча1 делом земље 1 делом

балеге и сипај воде колико треба, па тим раствором окречи воћку од корена до круне.

2. Спреми топлу стају за стоку да се не мрзне на отвореном пољу, храни негуј и тимари стоку, јер отимарено у пола нахрањено.

Храну даји умерено да се не растура а да ти је стока добра и дебела.

Добро одхрањена стока преко зиме лакше ће и брже савладати пољске радове који с пролећа наступају.

Храну чувај и штеди, одмах набави сечку па то припремај како то раде добри економ и домаћин. Боље је да ти сточна храна с пролећа претекне него да је купујеш — у пролеће је храна скупа.

Под стоку простири сламу, шталу чисти и ђубре пажљиво скупљај и уређуј да тиме можеш своје њиве ојачати.

3. Кад време дозволи спреми грађу и дрва за огрев да не би преко лета дангубио за време толиких радова, јер грађа лети никад није добра пошто је дрво пуно сокова.

Спреми коље за виноград, старо преради и дотерај а ново спреми колико ти треба.

4. Насеци прућа од врба и исплети да имаш корпе за брање воћа, грожђа кукуруза и других усева.

Срамота је за сељака да купује корпе и друго што може сам да изради. Плетење корпе није цигански занат већ је то обичан земљораднички занат.

Срамота је кад земљорадник нема у шта да бере воће, грожђе и кукуруз већ то растура по земљи, па тек после купи у судове и два посла себи ствара. Сваки земљорадник треба да се поноси својом сопственом израдом свега што може да изради сам.

За продају воћа и грожђа треба спремити мале корпе од 5-10 кила, пошто се у њима не гњечи, те ће мо увек имати лепо чисто воће и грожђе, а такво се увек боље и продаје.

5. Око куће дотерај у ред ограду, немој да вам је плот попадао и то народ разноси око чега се врло често стварају сваће па и парнице, које никад и никоме нису донеле користи.

Начини свуда где треба капије, да се зна где се улази и излази и да ти стока не би излазила и чинила другом штете.

Око имања ошанчи и засади живу ограду ако већ немаш ограде, по имању очисти трње, ђубње и коров нека ти је све чисто и у реду; тамо где трње и коров расте ту сељак нема користи, већ само штете

6. Спреми свој земљоделски алат нека ти је све у реду и на своме месту за пролетне радове, немој проводити зиму беспослен, а кад настану радови, да онда тражиш алат на услугу, тада ти нико неће дати јер свакоме треба, а ти ћеш онда радно време проводити беспослен.

Постарај се да ти плуг, кола, мотика, дрљача, будак, секира, вила, лопата, ашов и све остало буде у реду да можеш пролетне радове дочекати спреман и исте свршити на време.

Има ваздан живих примера где је сељак пошао на орање и када је дошао на њиву и почео да оре по 3-4 сата угађао је свој плуг, те фали му ово, те нема оно а дошле су други поорали по неколико корака унаоколо.

Ово је само око плуга, а да не говоримо о осталим пословима, где се врло често дангуби по цео дан.

Када би ми овде навели све примере колико их има одвело би нас далеко, па мислимо да је ово довољно свакоме, а верујемо у то да сваки има по неко своје сопствено искуство и оно треба да је свакоме наук.

7. У почетку зиме треба кошнице са пчелама добро утоплити и прегледати да ли имају довољно спремљене хране за зиму.

Кад отопле дани треба их прегледати да ли имају довољно хране, па ако немају прехранити их, са медом или кашом од шећера.

8. Исплети лесе од прућа за храњење свилобубе а и за сушење шљива, тако да кад ти устреба буде све готово.

9. Све своје стаје очисти и доведи у ред тако да оне увек буду чисте и у своме реду.

Срамота је за земљорадника кад му се уђе у двориште кућу или зграде, па то све није чисто и није у реду

Нечистоћи се зло радује вели народна изрека.

10. За живину спреми да имаш жиринарник (кокошар) да ти она не лежи по дрвећу преко целе зиме, јер ће од зиме пропасти и с пролећа неће рано почети да носи јаја.

Како зими нема за живину хране у пољу, то је потребно да се прехрањује по мало јутром и вечером како би лакше презимиле зиму.

11. Кукуруз у кошу и осталу храну мешај, претурај да ти се не уквари; свако кварно зрно или корен треба одмах одстранити како се неби и остало укварило.

12. Вино у подруму држи чисто, на време претачи, и судове држи чисто.

Обрати што већу пажњу на негу вина.

13. Зими су дуге ноћи, има времена да се човек сит наспава и опет да урани и много што корисно уради.

Зато немојте проводити зиму само у седењу и спавању већ купите коју поучну књигу или новине, па то свечери прочитајте, неће вам бити од штете.

У добрим и корисним књигама наћићете само корисне ствари.

Учени људи немогу доћи код вас свију да вам свакоме причају шта је добро и корисно, већ су написали књиге а неки пишу преко новина, па онај ко хоће да зна како раде и говоре ти учени и практични људи нека купи књиге и новине па нека се и он томе учи.

14. Избегавајте посећивање кафане, картање и пијанчење, то не доноси добро, него само зло.

Врло велика имања — њиве ливаде, забрани, па многи милијони динара, ушли су на ова мала кафанска врата.

Многе сељаке кафана је дотерала до просјачка штапа а доста је њих и данас још на робији. Кафане руше имовину и здравље, па зато се њих клоните.

15. Заборавили сте на штедњу, и вас сељаке узела је велика варошка манија за луксузе, али ако овако и даље наставите добру немојте да се надате.

Сети се кад си плаћао у мирно доба два динара

на банку интерес, па си заборавио кад се у години дана ниси омрсио само три пут. А данас немилосрдно растураш, доћиће време кајања, али ће тад бити доцкан.

Добро ради, добро чувај и штеди, јер без овога рад ти не вреди.

Да би се и ви могли назвати добрим и ваљаним земљорадницима нужно је да одмах све ово примите и примените, па ће те сами видети колике и какве користи имате од ових савета и поуке.

На вама је да то и делом докажете.

Марко-Маша Н. Тодоровић
економ

Питања и одговори

Питање:

Како се вађење сточне репе приближило, то да би умели спаковати повађенн репе молимо да нам пошљете о томе упутство како би упознали сва задругаре.

Грлишка Земљорадничка Задруга.

Одговор:

1. При вађењу репе обратити пажњу, да се репе што мање повреде, да се очисте од земље и да је лишће уклоњено до главе руком или ножем (при употреби ножа пазити да се глава не повреди).

2. Повађене и очишћене репе ваља утрапити (уровити). Било да се трапе на њиви или преносе у двориште и ту трапе, поступак је исти. Изабрано оцедно, место за трапљење окресати — очистити по дужини колико је потребно одговарајућој количини, која има да се утрапи, и ширини од 1·50 м. Трапљење је у облику простране призме, чија је сновица 1·50 м. широка а толико је иста приближно и висина призме. На овој површини репе се ређају главама у поље што је више могуће образујући на тај начин као неку врсту спољњег зида свуда унаоколо. Простор између ових зидова по могућству тако исто попунити. У сваком случају водити рачуна да су главе окренуте или на више или у правцу зида. У колико се зида на више у толико се обе супротне уздужне стране све више приближавају једна другој док се на послетку у горе обележеној висини не сведу у само један ред репа. На тај су начин обе уздужне стране косе као кров на кући и спојене једним редом репа као и две стране крова слеменом. Ово је потребно да би се киша и влага лакше и брже сливале и теже продирале у унутрашњост. Овако наслагана репа у пресеку изгледа овако △. У колико је репа боље и правилније наслагана у толико је заштићенија.

Пре но што отпочне ређање може се на очишћеној површини разастрти и слама. Писац је мишљења да је ово излишно а може бити штетно, ако којим случајем продре влага у њу. Покривање слојем сламе одозго може лако имати за последицу сувишно загревање. Писац је мишљења да је најбоље наслагану репу покрити само земљом. Може се употребити и посве танак слој сламе само ради чувања од влаге и влажне земље, која при вађењу ако није мрзло може само спољни слој да испрља.

Да се добије потребна количина земље, копају се уздужни јарци с једне и друге стране као и са чела. Ископана земља се слаже преко наслагане репе. На основици је слој земље најдебљи и постепено ка врху тањи. Он може бити дебео до 60 и више см. али и мање. Ово зависи од зиме. У колико су зиме јаче, у толико је и слој дебљи и обрнуто. Целокупна потребна дебљина слоја земље не сме се одмах у почетку створити, већ постепено са наступајућом све већом и већом хладноћом, тако да је потребни тај слој тек образован у пуном смислу кад наступи права зима. Дакле прво се покрије тањим слојем земље, па дебљим и дебљим и т. д. Са овим покривањем треба бити пажљив, како се репа услед још топлих јесењих дана не би сувише загрејала. Ископани уздужни јаркови служе за скупљање воденог талога.

У сваком случају треба избегавати да се влажна репа слаже. Треба је увек оставити да се прво провене. Остављати отворе на извесним одстојањима уздуж ради испаравања није особито за препоруку, јер прво ту лако закисне а друго кад наступе јаки мразеви ту лако измрзне. Ако би се такви оставили, било у облику утуреног снопа шаше или каквог цилиндра, онда се мора водити рачуна да се затварају кад год је потребно. Ако се пажљиво све уради, како је напред изнето ови су отвори непотребни и пре могу бити штетни но корисни у нашим приликама. Утрапљана репа се вади са једног чела трапа по потреби. Земља се одгрне, репа извади пажљиво а потом покрије опет то место сламом и земљом као што је и било.

26-X-1923. год.
у Београду

М. Ђ. Николић

Књижевност

У издању Делегације произвођача чилске шалитре штампана су ова издања;

Узгој маслина од Н. Моровића управника пољопривредне школе. Књижица је штампана латиницом и намењена приморским крајевима наше земље, у којима се гаји маслина. Написана је лепим народним језиком, разумљивим за сваког пољопривредника;

Ратарство (2 го. издање латиницом) од Антуна Шковрље. Написана са нарочитим обзиром на климатске и земљишне прилике у Далмацији, Херцеговини и Црној-Гори, ова књижица може врло корисно да послужи и ратарима свију крајева наше земље, нарочито с погледом на борбу против суше.

Прибирај Ђубре! од Б. Милутиновића (2 го. допуњено издање, ћирилицом). Једна од највећих грешака коју чине наши пољопривредници састоји се у рђавом искоришћавању стајског гноја и ђубрета у опште. У књижици је изложено све о прикупљању ђубрета, правилном чувању, употреби и допуни овога вештачким гнојивима.

Закон о Минимуму зидна слика у боји са текстом српским, хрватским и словенским. Ова слика намењена поглавито пољопривредним школама, задругама, чита-

оцама, економима и учитељима, преставља основни закон о исхрани биљака.

У овим издањима нарочито се између остало износе и упутства о употреби вештачког ђубрета.

Била би доиста груба грешка препоручивата само вештачка гнојива, као једина средства за повећање жетвених приноса. Ваљано употребљена вештачка гнојива могу збиља врло много да даду, али из тога не треба закључивати, да на њиву треба изнети само ова гнојива, па мислити даје тиме све урађено.

У пољопривреди, може бити више но у ма коме другом послу, морају се *сва средства* употребити па да се знатно повећају, а врло лако и удвоструче садањи жетвени принос.

Да би вештачка гнојива могла да даду потпуно своје благотворно дејство потребно је да уз њихову употребу упоредо иду: добра обрада земље, употреба стајског гноја, ваљан плодоред, одабрано семе и извршење свих радова правилно и на време. Не обраћа ли се пажња на све ове чињенице скупа, дејство вештачких гнојива биће знатно напред наведено издања пружају пољопривредника могућност еа се са свима тим радовима упознају умањено.

Ова као и ранија своја издања, Делегација Произвођача Чилске Шалитре (Поенкарева ул. 37.) шаље бесплатно свакоме, ко јој се обрати тражњом.

Белешке

Како да се одвикну јагањци да сисају вуну на својим мајкама. Та рђава особина јагањаца, која се појављује у неким стадима долази од начина исхране њихових мајки и од каквоће млека, које оне пружају јагањцима. Услед тога што јагањци не налазе у својој исхрани све што им је потребно они траже на другом месту и сисаја вуну која има слан укус.

Многи јагањци, који имају ту рђаву особину могу платити и главом јер им се може од прамења вуне запустити стомак и црева.

У таквим случајевима треба овце, мајке мало боље хранити, и потпунији оброк им давати: у јасла метнути крупицу соли, па и кречног фосфата, додавати оброку од репе по једну кашичицу од кафе дневно и на главу. Јагањце, пак, треба одвојити од њихових мајки и пуштати их кад имају да доје; ако им се пак даје и друга храна: трице и др. ову храну посолити са мало кречног фосфата.

Како се може познати да ли у земљи има креча? Може се лако познати да ли у земљи има креча на овај начин: узети неколико грама земље, која се хоће да испита издвојити из ње шљунак и друге стране предмете, а осталу земљу сасути у једну чашу. Сипати мало воде у чашу и размутити у њој земљу затим усути мало какве киселине: азотне, сумпорне или хлороводоничне или чак и сирћета и промешати. Ако у земљи има креча одмах ће се почети да развијају ситни мехурови од угљене киселине, која се том приликом ослобађа, те ће изгледати као да течност ври; и врење ће у толико бити јаче у колико више креча (односно кречњака) буде било у земљи.

Креч шкоди неким лозама, те је увек потребно знати колико тог састојка има у земљи пре него што ће се лоза садити. Тачна количина креча у земљи одређује се једном справом, која се зове калциметар.

ГЛАСНИК.

Добротвори и утемељачи С. П. Друштва

Милоје Драг. Лазовић хотелијер из Чачка са мајком, братом и сестрама изволеоје уписати свог рано преминулог брата, односно сина, Бошка студента пољопривредног факултета на београдском Универзитету за члана Добротвора Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара.

Павле Сушић из Остружнице уписао се за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 100 динара.

Поред усмене благодарности, Друштво им к овим путем изјављује своју захвалност.

Прослава „Привредника“ у Београду. — Пре 25 година Срби родољуби, трговци, основали су у Загребу **патронат** (скуп заштитника) под именом „Привредника“, да се стара за спасавање српског занатства и српске трговине на начин: да се одабирају дечаци од 12 до 13 година и упућују на занате и разне трговачке радње. У ту сврху узимана су само добра деца, способна за рад и схватање, с најнижим школовањем и првенствено из сиромашнијих породица. Дечаци су слати код добрих занатлија, трговаца и осталих грађанских занимања, учили су практички и упућивани брижљиво у марљивости, часности и самопоуздању. У сваком месту где је таквих ученика било постојали су повереници Привредникови, који су примали бригу Привредника над тим ученицима, — шегртима. Тако организован Привредник је могао у току 25 година да збрине на 13 хиљада дечака, и да од тих данас има самосталних привредника и господара око 700. На 60 разних струка и послова размештени су ти младићи да се спреме да буду уз то и свесни грађани, да подигну и унапреде домаћу радиност у свима гранама, и да буду јака основица свеколиког културног напредовања нашег. Упоредно са земљорадничким задругама Привредник се старао и за унапређење пољопривреде и обезбеђење стања пољопривредника српских, те је и у том правцу стекао признања. И да би се круг пословања проширио да би обухватио и остале крајеве српски Привредник се из Загреба сели у Београд, и ту развија још у пунијој мери своју делатност. У Београду је Привредник прихваћен најлепше, те се и Њ. В. Краљ Александар прима за највишег заштитника и поклања му особиту пажњу.

Па да би се манифестовао свеколики рад за време од 25 година управа са истакнутијим пријатељима Привредника приредили су прославу 9. и 10. септембра о. г. Прослава ова била је јединствена, тако да је такву до сада није имала ниједна привредна корпорација. По одржаном парастосу члановима добротворима, повереницима и изгинулим потомцима формирана је једна велика поворка од чланова Управе и питомаца Привредника бив-

ших и садашњих, и свих позваних привредних и културних установа и корпорација. Поворка се зауставила пред зградом Народне Скупштине, и у великој дворници скупштинској, која је била препуна гостију одржали су говоре: председник Привредника, организатор и главни вођа рада Привредника г. Матијевић, председник Академија Наука, Министар Трговине и др. У говорима су приказани: постанак, уређење и данашњост Привредника сјајни резултата до којих се дошло и истицање заслуга г. Матијевића који је не само радом но и материјалним средствима највише припомагао да Привредник дође до резултата и постане тако популарна корпорација. По подне истог дана био је састанак Привредникових питомаца који је посетио и Њ. В. Краљ, а сутра дан приређен је за госте лађом до Смедерева.

За ову прилику штампана је у издању Привредника **Споменица о Привредниковој Двадесетпетогодишњици 1879—1923,** која се бесплатно раздавала, и коју може сваки бесплатно добити. (Стан Привредника: Студеничка улица бр. 62). У овој књижици поред историјата Привредника има пуно поучних напомена, те ју вредно прочитати.

Главном вођи привредника **„Тежак“** честита тако славно вођење Привредника, а свакојако део заслуга носе и његови сарадници, од којих је главни и најстарији г. Павле Аршенов, професор, који је радио неуморно пером уз г. Матијевића, а нарочито на уређивању листа **Привредника,** тог и данас о најпопуларнијих привредних листова. — — Ђ.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

	Србија	*Војводина*	*Беч*
	дин.	дин.	дин.
пшеница	320—330	330—335	435·—
јечам	— — —	265—275	—·—
овас	235—240	215—220	—·—
кукуруз	255—260	245—267·50	300·—

	Праг	*Анверс*
	дин.	дин.
пшеница	420·—	350·—
кукуруз	300·—	305·—

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 21—22 дин., преко 150 кгр. 23—23·50 дин., преко 180 кгр. 24—24·50 дин. Мршаве 23—26 дин. франко станица у Србији и Банату. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 25—28 дин., баниске и босанске полудебеле 22—23 дин. кгр. франко вагон станица.

Праг: Месне свиње 13—14·50 ч. с. кр. 1 кгр. живе мере, заклане 16—17 ч. с. кр. 1 кгр. Данска и домаћа назимад 14—15 ч. с. кр. 1 кгр. Данске крмаче 9—11. ч. с кр. 1 кгр. холандске крмаче 11—12 ч. с. кр. кр. 1 кгр. живе мере.

Беч: Цене дебелим свињама скочиле су за 2000 а меснати за 500 —1000 круна по килограму.

Продаване су: дебеле свиње I. врста 27—28.000, средње 26.500 — 28.000. меснате 25—29 круна, 1 кгр. живе мере.

Пешта: Лаке свиње 7.500—8.100, средње 8.200 9000, тешке 8.500—9.100 мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Маст и сланина.

Београд: маст 35 36, сланина2 8—30, суво месо 28—32, шунке димљене 55—56, салама 85 -90 дин. кгр. на велико.

Милано: Сланина 9, маст 10, америчка сланина 8, америчка маст 7·20 лира килограм.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 13—15, средњи 10—12, лиферантски 6—9 дин. кгр. жива мера по сајмовима. Овце 5—7 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 14—16, средњи 10—12, лиферантски 7—9 дин. крр. жива мере по сајмовима. Овце 5—6 динара кгр. жива мера по станица

Праг: Волови и јунице наше 6—7, лошији 5—6, бикови и краве бољи 4·50 - 6·50, лошији 4·50, 5·50 ч. с. круна кгр. живе мере.

Беч: Нотирани су: волови I. врсте 15—16.000, друге врсте 13—14.000, треће врст 11—12.500, краче 11—15.000, круна 1 кгр. живе мере.

Будимпешта: Продавани су волови прва врста 4.600—5 200 средњи 3.400—4.000, лошији 2.400—3.200, биволи 2.500—3.100. краве боље 3.200—4.200, мађарских круна 1 кгр. живе мере.

Солун: Волови и краве 8·50, биволи 8·50, телад и јунад 9, овнови 9·50, јагњад 10·50, јарад 10·50 драхми 1 ока живе мере.

Живина и јаја.

Живина. Милано је главно тржиште. Велики доводи домаће робе ослабили су цене и тамо се продаје 9—9·50, лира кгр. У земљи нашој цена је 36 - 38 динара пар или 18—19 дин. кгр.

Јаја: Послови слаби. Цирих нотира 210 за сандук Париз 495—500 за 1000 комада, Лондон 15—15·50, шилинга за 120 комада.

Воће и пиће.

На ваљевској пијаци данас се нуди;

	Гарнитура динара 3.60 динара		
	80/85	95/100	110/120.
Дин.	4·90	3·40	2·80.

Тенденција је л бава.

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 4—5

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 45. БЕОГРАД, 11. НОВЕМБРА 1923. године. Година L.

Поглед на прву пољопривредну изложбу на Косову-Пољу

Српско Пољопривредно Друштво узело је на себе један врло похвалан задатак, да приређивањем пољопривредних изложаба у областима Јужне Србије допринесе: да се ти крајеви наши привредно боље познају да се пољопривредници тамошњи заинтересују те да покажу све шта произвсде, и да се посредством разних пољопривредних справа, које се додељују излагачима као награда за најбоље оцењене производе, пољопривредници упознају са напреднијим справама и на тај начин утиче на примену тих справа којих тамо никако нема, или их има одвећ ретко. Посредно још, тим изложбама се изазива и једна благородна утакмица, да се позна оно што је најбоље на изложби, па да се на то угледају и други, те да тако исто, па и још боље, производе. Све то је новина за те крајеве, у којима живот тече вековима а за њихову производњу нико се није бринуо, нити је било кога који би још хтео у њихову производњу и у њихов живот да уноси напретке. За то је за тамошњи народ не само било једно изненађење — приређивање пољопривредне изложбе, него и једно разочарење од предрасуда и рђавих утицаја који су постојали у народу, међу пољопривредницима. Сама намера о приређивању изложбе примана је с поверењем; а кад се видело, шта претставља изложба и како је она далеко од свих себичних умишљаја, неповерење се претворило у једно отворено поверење и велико дивљење. После сваке изложбе једно опште је мишљење било: да је изложба корисна, и да ће у поновљеном случају и суделовање излагача бити много веће и обилатије. И то је немали успех, који има за последицу уношење свести у народ, и уверења да се неко стара о њему.

Сл. 1. Отварање пољопривредне изложбе у Приштини.

После воћарске изложбе у Скопљу, општих пољопривредних изложаба у Штипу и Битољу, приређена је и општа пољопривредна изложба у Приштини. Она је имала за задатак да прикаже пољопривредну производњу на Косову-Пољу, њен тип и њену моћ. Обухваћени су окрузи косовски и звечански, а извршилац је била Пољопривредна Подружина округа косовског. Подружини је у томе помогло Повереништво Аграрне Заједнице на Косову, те је на тај начин проширена сарадња, а с тим ујамчен и бољи успех изложбе. Рад и пољопривредна производња староседиоца попуњен је радом и производњом насељеника, које је престављала Косовска Аграрна Заједница.

Изложба је приређена у просторијама приштинске основне школе. У дворишту исте школе су била одељења за изложбу стоке, живину, пчеларство, а ту је било и угледно одељење са справама које су за продају. У школској згради размештени су сви предмети ратарства, воћарства, грвдинарства и виноградарства, прикупљени и изложени од народа; а ту су били и предмети које је прикупило Аграрно Повереништво и који су чинили

засебну целину. Уз ове су била и два одељења за предмете женских ручних радова, од којих насељеничко одељење било је опет засебно. Најзад, и два пољопривредна дечија клуба имала су такође своје збирке плодове, од усева које су гајили чланови тих клубова. По списковима изложених предмета било је:

пољопривредних предмета од **староседелаца** 1327 са 642 излагача;

истих предмета од **насељеника** 1851 са 502 излагача;

предмети домаће радиности од староседелаца 473 са 473 излагача;

истих предмета од насељеника 308 са 181 излагача.

Изложене стоке било је 875 грла са 274 излагача.

По томе, укупно је било предмета и стоке **око 5000 (4996) са 2238 излагача.**

Као што се види, учешће излагача на изложби је било врло повољно; нарочито таква обилатост у изложној стоци није била ни на једној од досадашњих изложаба у Јужној Србији.

Па и **каквоћа** предмета и стоке била је, уопште узевши, врло добра. Ратарски и воћарски плодови истицали су се у први ред; а то је и карактеристика косовске пољопривредне производње: равна земљишта за ратарство, и благе косе за воћарство. Градинарство се доста добро приказало, ма да на Косову, услед оскудица текућица, нема најбољих погодаба за гајење градинарских усева у већем пространству. За винограде, изузев Јањева и Гиљана, нема такође угодних положаја. Али сточарство на Косову има повољнијих погодаба не само због умерено свежих поднебних прилика, него што Косово, после жита, производи највише сена, нарочито у јужном делу који се боље орошава. Изврсно воће дају Лаб, Неродимље и Гиљане, а добре примерке дао је и грачанички срез са Јањевом и један део Дренице. Поред добрих јабука нарочито је било добрих примерака шљива, па и крупних калемљених, Кајдићевих. Али пшеница косовска је ненадмашна, и упоређује се са пшеницом овчепољском и пелагониском. У том погледу прво место заузима: Лапње-Село и оближња му села близу Грачанице, која имају извозно место Липљан на Косову. Пада особито у очи: чистота робе, што је доказ, да произвођачи већ увиђају штетност неочишћеног жита — а тога је раније било. Па и јечам и овас врло добре су каквоће, а кукуруз, услед суше, стоји јако у назатку.

Насељеничко одељење — аграрне заједнице — било је веома укусно приређено, и с великим бројем изложених предмета. Зрнасти плодови изложени су били у кесицама. Каквоћа предмета — махом ратарских била је врло добра. Превагу је имало ово одељење: што је у њему било веће разноврсности предмета, међу овима и махунастих плодова, нарочито сочива, па и семена од детелине. Према томе, одељење ово приказује један пољопривредни напредак, који је донет с новим становницима Косова.

Лошији су били млечни производи, на чијем усавршавању треба више радити. А и вуне од косовских оваца било је мало, те се није могао добити појам о јачој производњи вуне на Косову, као што је у ствари.

У сточним одељењима највише су заступљена била говеда, па коњи, мање овце и свиње. Говеда су била у већини укрштана — мелези — од шарених — сименталских — говеда; мало је било од оригиналних грла косовско-призренског домаћег соја, а неколико од полимског. Поред импортираних (увезених) крупнихк оња било је прилично домаћих турско-српских, који су привукли особиту пажњу. Грла су веома фина, правилног кроја са свима карактерима своје расе: јако живахна и поучљива. Дужност би нам била постарати се на одржању

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

Ботаничар, кад прича о дисању биљака вели, да оне дишу исто тако као и животиње, а разлика је, вели, само у томе, што се у дисању биљака не повећава температура тако приметно као н. пр. у топлокрвних животиња и зато га је теже запазити. И биљке, уверава нас даље ботаничар, дишу и дању и ноћу исто као и животиње, али биљке, својим лишћем и зеленим деловима, додаје одмах, *једновремено с дисањем,* — и то само *обдан,* т. ј. уз припомоћ *сунчане светлости,* — врше и тако звану *асимилацију,* т. ј. једну радњу, која је противна дисању, а којој, као што ћемо ниже видети, имамо да смо захвални за наш живот, јер, да није асимилације, не бисмо се имали чиме хранити.

Отуда нам се нехотично намеће питање: па шта је *дисање,* а шта *асимилација?*

Дисање је хемијски процес. И биљке и животиње удишу из ваздуха кисеоник (којег у слободном атмосферском ваздуху има по запремини око 21% и то биљке целом површином свога тела, т. ј. свима деловима, а животиње или целом површином свога тела или помоћу нарочитих органа тако званих *органа за дисање.* Тим органима припадају и то у водених животиња (риба, ракова и т. д.) *шкрге,* а у сувоземних *плућа,* (у кичмењака) или канали за дисање звани *трахеји* или *дисалице* (у инсеката, паукова и т. д.). Сувоземни организми окружени су атмосферским ваздухом са свију страна, а они који живе у води узимају кисеоник који је у води растворен. Удисан кисеоник иде у органе за дисање а одавде у крв са чијим се крвним зрнцима разноси по целом телу животиње, којом се приликом једини са угљеником угљених хидрата из ћелица, развијајући тако звану *живу силу* и *топлоту.* Оксидовање (сагоревање) врши се само у плућима (односно шкргама, трахејима) а развијање топлоте у свима ткивима тела.

Удисан кисеоник кад дође у тело *једини се дакле са угљеником,* т. ј. једним елементом који је главни састојак свију органских тела, па гас, *угљен-диоксид,* који тада постаје, излази напоље. Отуда *биљке и животиње удисују кисеоник, а издишу угљен-диоксид.*

А како је код асимилације? *И то је хемиски процес.* Тада биљке својим лишћем и зеленим деловима, или

па и појачању гајења и производње грла овог типа, која би у привредном погледу, као специјалитет могла јаче подићи глас Косову.

И живина је имала добрих примерака. Нарочито се истицала: домаћа косовска гуска, по крупноћи скоро као емденка, и петлови „босанци“ са дугим кукурекањем, особито вољеним у Јужној Србији.

Посета је изложбе била веома повољна. Поред грађана, мушких и женских, било је много сељачког света и муслимана. Сви су у масама наваљивали да уђу и прегледају изложбу, и свакоме се излазило на сусрет потребним објашњавањем. Рад је одржаван примерно.

Али и ова изложба као и њене претходнице, не може да се похвали посетом странаца који би требали нарочито да се заинтересују о производњи и животу на Косову-Пољу, а ова изложба била је огледало тога. Ниједног посетиоца од положаја, ниједног трговца и индустријалца који црпу природно богатство ове земље. Само је Окружни Одбор округа косовског био сав на окупу, и био сведок ове смотре народа свога округа и упознао се на чему има још да се ради и шта треба помагати. А он је, заједно са својом скупштином, као ретко који, вољан и да учини; јер је знатним делом потпомогао материјално и ову изложбу, подигао окружну пољопривредну станицу и доделио знатне суме на име помоћи Пољопривредној Подружини за разне набавке и „дечије пољопривредне клубове“ и др....

Косово-Поље нагло се исељава. На њему има празног простора да се може населити још десет пута толико. Досадашње насељавање без мало иде доста повољно. Косову се отвара један красан изглед за будућност; новим насељем оно ће се облагородити, у њега ће се унети подмлађена и напредна снага која, ће отворити богате изворе природне и привредне моћи која лежи у богатом и снажном земљишту и угледним поднебним приликама његовим. Само треба за то наћи добро промишљен правац.....

На крају овога прдгледа не сме се пропустити а да се опет не истакне особита марљивост државних економних органа у раду и прикупљању изложбених предмета, као и добром организовању изложбе. Заслужно признање и овога пута припада и њима.

Ђ.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Узроци рђавој каквоћи грожђа и рационални начини прераде таквог гвожђа.

Справљање и неговање вина код нас у Србији не врши се већином потпуно правилно и под повољним околностима, нарочито због недовољног стручног знања наших виноградара и недостатака потребног татеријала, те и добивено вино није увек добре каквоће у погледу састава, боје, мириса и укуса. Међутим и код нас се у последње време почиње да обраћа већа пажња овим чињеницима, због чега се у нашој унутрашњој потрошњи данас највише троше наша разна покрајинска вина, која су већином боље справљена од наших вина, а уз то су и сразмерно јевтинија. Сем тога, као таква, она имају више услова за извоз, јер могу да издрже дужи транспорт и да задовоље строжије здравствене услове и већу конкуренцију.

Ти разлози дакле упућује наше произђаче вина, да справљају само добра, природна вина, тим пре што су она једно постојана и могу се дуго одржати чиме се више осигурава и њихова продаја, која није увек одмах омогућена. Сем тога она, као и свака добра роба, само

боље рећи својим ћелицама, у којима има биљног зеленила (хлорофила) узимају из атмосферског ваздуха, угљен-диоксид и овај разлажу на *кисеоник* и *угљеник* па угљеник задрже а кисеоник избаце напоље. Задржани угљеник једини се затим са елементима воде *кисеоником и водоником*, те се тако од неорганских материја начине *сложена органска једињења*, а пре свега тако звани *угљени хидрати* (скроб, шећер и др.).

Приликом асимилације постају дакле *угљени хидрати* а приликом дисања, угљени хидрати се *руше*, оксидишу, сагоревају и добивени производ, *угљен-диоксид*, излучује напоље. Отуда је, асимилација *стварање* а дисање *рушење*. Ослобођени кисеоник, да би ступио у кружење живота, руши то што је сунце створило. Зато се каже: „Живот је стварање а уједно и рушење“.

Али, активан живот без дисања, без кисеоника* није могућан, а како је дисање у исто време и рушење, то се и изрека *„Живот је стварање и рушење“ или „Живот је смрт“*, „La vie est la mort“ има у истини да сматра као посве тачна. При свем том, дисање, и ако за собом повлачи рушење, т. ј. губитак извесних састојака, оно нам у замену за то даје као што је наведено телесну топлоту и живу силу (енергију).

А и асимилација је посве значајна јер да није ње, *не би се могла стварати органска храна из неорганске*, а како се људи и животиње хране може се рећи искључиво органиском храном т. ј. *живе од продуката које нам даје биљни свет*, то се они не би имали чиме хранити кад не би било асимилације.

Рад асимилације зависи од ова три чиниоца:

1. *Од готовине хлорофила (биљног зеленила) у лишћу.* Хлорофил је у стању да под утицајем сунчане светлости раздвоји угљен-диоксид и изазове да се ослобођени угљеник уједини са елементима воде.

2. *Од присуства угљен-диоксида и воде*, т. ј. тих неорганских материја које су безусловно потребне за стварање угљених хидрата.

3. *Од сунчане светлости*, које за асимилацију треба да има у изобиљу а која је у природи и непосредна и расута. Енергија покретних сунчаних зракова у протопласми, чини могућним раздвајање угљен-диоксида.

(Наставиће се)

*Само неки сићани организми тако звани анаеробе живе и плоде се у местима, где нема кисеоника.

на тај начин стичу сталне потрошаче. Нарочито ово је важно за становнике чисто виноградарских крајева, чији опстанак и могућност даљег рада зависи од редовне продаје вина.

Каквоће вина у главном зависи од сорте и стања гвожђа у времену бербе; али како се вино добива тек прерадом гвожђа, то наравно успех исто толико зависи и од начина рада. Зато, ако се прерада доброг гвожђа не врши правилно и са добрим, чистим, и потребним материјалом, вино неће бити добре каквоће. Пример за то имамо у слабим винама, која се данас често добијају у наши признатим виноградарским крајевима.

Напротив, са добрим и стручњачким радом од грожђа средње и често рђаве каквоће може се добити изврсно вино, нарочито ако се доцније добро негује и по потреби изврши успешно мешање са винама, која могу његове извесне недостатке поправити и допунити (боја, мирис и т. д.).

У томе, дакле, лежи велики значај савремених подрумарских вештина, чија је примена нарочито потребна у случајевима када грожђе из разних узрока не приспе за прераду у добром стању. Код нас то не би требало да буде чест случај, јер су у главним виноградарским крајевима услови за успевање добрих сората грожђа и њихово правилно зрење врло повољни; ипак често бива да недостају поједине чињенице, које условљавају добро стање грожђа. Јер по правилу грожђе одређено за справљање вина треба да буде довољно зрело, здраво и чисто, како у вину не би доцније било шкодљивих материја и клица разних болести. Тако грожђе даје и најповољније услове за правилно врење. Зато у колико више недостају чињенице доброг стања грожђа у толико и прерада таквог грожђа постаје деликатнија, а преко извесне границе, с обзиром на здравствене разлоге, немогућа и недозвољена, јер би иначе значила вештачко справљање вина, које се не може дозволити у интересу произвођача природних вина.

Узроци рђавог стања грожђа могу бити врло различити, али у главном долазе као последица неповољних природних утицаја или пак неспособности и немарљивости виноградареве. Јер од виноградара зависи избор сорте, земљишта и положаја за виноград а тако исто и извршење потребних радова у истом. Али, и ако виноградар марљивим радом и стручним разумевањем може да отклони највећи број штетних утицаја на грожђу, као што су на пример поједине болести, штеточине и т. д. ипак он није у стању да увек осигура добро стање грожђа, јер има и таквих појава у винограду, против којих не постоје поуздана средства, те се махом и не примењују. Норочито је то случај са природним непогодами. Због свега овога често бива да је грожђе у времену бербе натруло, већим делом осушено, повређено од инсеката, природних непогода и т. д. Самим тим прерада грожђа не може бити обична као са добрим грожђем, јер су код њега повољни односи између појединих састојака поремећени, те и време не може бити правилно и потпуно, због чега би вино било рђавог састава. најчешће слаба, непријатна, и лако подложна болестима и квару. У извесним повољним случајевима такво вино би могло да послужи за домаћу потрошњу, али се обично због своје непостојности најчешће употребљава за справљање винског сирћета, коњака, чистог алкохола и т. д. то јест виших споредних производа од грожђа. Да би се такво грожђе најрационалније искористило, требало би од њега справити добро вино. Задатак би, дакле, био, да се у шири таквог грожђа успостави што правилнији однос између њених састојака, да се осигура правилно врење и униште клице разних болести, које у таквом грожђу махом изобилују, као и да се шира ослободи и других шкодљивих материја, које се могу у њу са таквим грожђем унети. Зато за овај рад, дакле, поред средстава, која се употребљавају за прераду грожђа када је у добром стању потребују и извесна нарочита помоћна средства, која могу поједине појаве и промене у шири регулисати а често пута њихов ток изменити т. ј. по потреби убрзати или успорити.

Такав начин прераде грожђа и ако на први поглед изгледа тежак и сложен у ствари је доста прост. Главно је вршити га са разумевањем и пажњом. Шта више он не потребује ни много нарочитих и скупих средстава, јер иначе прерада таквог грожђа не би била рентабилна. Нарочито је овде важна улога извесних материја због њихових хемијских, физичких и других особина, које се могу повољно применити на поједине састојке у шири, као на пример метабисулфат, сумпорни диоксид и т. д.

У сваком посебном случају пре рада треба испитати стање грожђа и утврдити, који састојци у шири од оваквог грожђа могу да недостају, у којој мери и т. д. како би се према овоме и рад подесио.

Како је дакле начин рада са оваквим грожђем донекле различит према узроцима који су на њега деловали, то је потребно пре свега испитати узроке који могу изазвати рђаво стање код грожђа.

Ови узроци у главном могу бити:

I. Природне непогоде

II. Инсекти и

III. Криптогамске болести.

I. *Утицаји природних непогода.*

Природне непогоде несумњиво утичу врло штетно на стање и каквоћу грожђа у погледу његовог састава и зрења. Сем тога, услед њиховог дејства, омогућава се развитак многих штетних гљивица и бактерија на грожђу. Због свега овога, а нарочито ако грожђе не може да доспе до потпуног зрења, може берба делимично или сасвим да пропадне. Често пута рђаве последице природних непогода могу да се осете и идуће године, а понекад због њих виноград може сасвим да пропадне, нарочито ако се резидба и ђубрење винограда не изврши правилно, како би се виноград опоравио.

Дејство природних непогода различито је према добу у коме се јављају и према њиховој јачини. На грожђу њихов је утицај нарочито штетан по главне састојке у шири: шећер и киселину; због чега се ови састојци, кад их нема у довољној количини, морају до извесне границе додавати. Код нас најчешће бива да недостаје шећер у довољној количини, услед тога што је берба извршена пре времена, да не би само пропала; или пак што грожђе није могло да сазре због хладноће, киша и т. д. Међу је

случај додавање киселине, које се врши у крајевима јаких и плаховитих киша и бујица у времену бербе и пред бербу или пак у времену дугих суша кад грожђе презри.

Међу овим природним непогодама најважније су:

1. *Град.* Он код нас доста често пада и штети винограде и то обично у времену, када су већ сви најважнији послови у винограду извршени и највећи издаци учињени. Због тога његова појава има и велико морално дејство на виноградаре, тим више, што обично долази изненада и често уништава већ зрело грожђе, које се великим трудом успело да заштити од многих болести и штеточина. Против њега постоје разна средства (топови и т. д.) али махом непоуздана. У последње време прављени су покушаји са употребом аероплана за растурање облака.

Према добу у коме може да непосредно има штетно дејство на грожђе можемо разликовати:

а) *Појаву града у времену док је грожђе још зелено* т. ј. кад су ткива још нежна и мало отпорна, нарочито код петељке. У том случају повређени гроздови ако одмах не отпадну, махом се осуше и доцније отпадну чак и под утицајем ситнијег града. Берба ће на тај начин бити више или мање умањена и у најбољем случају до потпуног зрења могу да приспу само неповређени гроздови, ако повољно време и стање вегетације то дозволи.

б) *Појаву града у претпоследњем (средњем) добу зрења* т. ј, кад су ткива код петељки отпорнија. Повреде на њима могу лакше да зарасту због интервенције нових ћелица, те су и последице, ако град само није много крупан, мање опасне. Од повређених зрна на грожђу, једна се осуше, али се ипак велики број може да одржи до потпуног зрења. На тај начин изгледи за бербу су повољнији него у првом случају.

в) *Појаву града у последњем добу т. ј. ускоро пред бербу.* Последице се највише опажају на зрнима, пошто је петељка већ довољно отпорна и нема више раније важности органа за довођење разних сокова и материја у зрна на грожђу. Обично на местима где су зрна повређена јавља се алкохолно врење, под утицајем алкохолних гљивица, којих увек има на зрелом грожђу. Услед тога на тим местима јављају се и гљивице болести, те су вина од таквог грожђа у напред предиспонирана болестима.

У појединим, дакле, случајевима грожђе и ако је повређено градом може ипак да се одржи. Ако је такво грожђе већ зрело, оно се може одмах прерадити. Ако је пак грожђе зелено, треба га оставити по могућсту да потпуно сазри, како би у шири било довољно шећера за добивање алкохола у вину. То се може учинити у случају ако је у изгледу повољно време и ако лишће и ластари нису много оштећени, јер без њих грожђе не би могло да се потпуно развије и сазри. На против ако је градобитно грожђе још недовољно зрело а нема изгледа да ће се одржати до потпуног зрења, услед настале хладноће и што су ластари и лишће уништени, виноградар је принуђен да изврши одмах бербу, како му иста не би сасвим пропала.

При преради градобитног грожђа, нарочито је важно познавати његов састав у погледу количине његових главних састојака, као што су: шећер, киселина; танин и материје за борајисање. Зато је потребно изнети њихове особине и улогу у шири као и значај за каквоћу вина, како би се све неправилности које због њих долазе што успешније отклониле.

(Наставиће се)

ГЛАСНИК.

Цена лози. — Господин Министар Пољопривреде и Вода. донео је решење, да се лоза из државних лозних расадника и осталих државних пољопривредних установа, у току јесени 1923. године и пролећа 1924. године, продаје рачунајући од једне хиљаде комада, по следећој цени:

1. Калемови I. кл. (2000, две хиљаде) динара;
2. Резнице (кључићи) америчке лозе, дужине 35—40 см. I. кл. (200) две стотине динара, а II. кл. (150) сто педесет динара;
3. Прпорци (корењаци) америчке лозе I. кл. (400) четини стотине динара, а II. класе (350) три стотине педесет динара;
4. Резнице домаће лозе произвољне дужине по (80) осамдесет динара;
5. Калемови II. кл. неће се продавати, већ поново упрпорити.

Прослава Кола Српских Сестара. — Коло Српских Сестара у Београду прослављало је 28. ов. мес. двадесетпетогодишњицу од свог постанка. Тог дана оно је освештало и свој Дом, једну велику палату у Ресавској улици, у којој је смештена и школа за женску децу истога Кола. По програму, прослава осем тих свечаности задржала је и друге интересантне тачке, као: читање историјата од г-ђе Делфе Иванићке; предавање г. Матијевића о женској деци, и г. Драгољуба Стојановића о туберкулози. 29. ов. м. била је скупштина, на којој је Главни Одбор прочитао извештај, па су читани извештаји и осталих Одбора по реду уписа при доласку; а 30 ов. мес. одржан је помен свима изгинулим и умрлим за Отаџбину од Косова до данас, и свима умрлим члановима оснивачима, добротворима, утемељачима редовним и помажућим у Вознесенској цркви. Чланице Кола добиле су и повластицу за оперу у Народном Позоришту.

Велика дворница живог Дома Кола била је мала да прими све госте и посетиоце ове прославе. Гледалац види један необичан број отмених дама, многих у старом народном костиму, које су похитале на овај збор, необичан за оне који су навикли само на зборове људи. Ту су не само српске жене из Србије и Јужне Србије него и из Војводине, Босне и Херцеговине и Црне Горе од најближих до најудаљенијих крајева. Као што их је једна мисао здружила била: да за време рата покажу једну величанствену моћ: да где год могу притеку у помоћ српском ратнику, ратним невољницима и породици њиховим, да за време мира чине безброј хуманих

дела и спремају женскиње за његов домаћи и друштвени позив, та их је мисао довела, у овако непрегледном броју да чују у целини преглед и резултате досадашњег рада, да одаду почаст сенима за Отаџбину палих мужева, да се сете својих преминулих чланова, и да се договоре за будући свој рад и деловања. Доиста ретка појава, која изазива не само највеће поштовање него и највеће дивљење! Тако су и схватили сви гости, који су посетили ову ретку свечаност.....

Посету је Колу учинио и Њ. В. Краљ Александар, многи министри, поглавар српске цркве, председник Народне Скупштине, многи народни посланици и остали виђени људи из чиновничког и грађанског реда. По водоосвећењу прославу је отворила председница Кола г-ђица Грујићева кратким погледом на оснивање и двадесетогодишњу прошлост Кола. После тога је следовао врло исцрпан историски преглед рада и деловање Кола од постанка до данас па и о томе, како је Коло дошло до данашњег величанственог Дома. Г-ђа Делфа Иванићка у овом свом историјату не само да је изнела ток догађаја него и бројне податке, па, као прва иницијаторка и неуморна пропагаторка за сва дела која је Коло сјајно и за Отаџбину веома корисно учинило, умела је унети у свој спис пуно духа, пуно философије, тако да је до краја слушана с највећом пажњом. Можемо савесно потврдити, да је такав састав једна реткост, и да се са тако симпатичним пријемом ретко који од говорника може похвалити....

Круна досадашњег рада и деловања Кола српских сестара — данашњи је његов Дом. То је вишеспратна палата, која се састоји из три зграде са стотину соба. Прву зграду Коло је наменуло издавати под кирију, а друге две — средње и задње — служиће сврхама Кола и његових установа. Вредност истих је неколико милијуна. Чланице, а нарочито иницијаторке Кола, могу се поносити сјајним успесима, на којима им и ми усрдно честитамо и желимо, да и надаље жању сјајне плодове свога тако истрајнога и примернога рада....

Ђ.

Белешке

Да се гусенице не пужају уз воћке. Многе гусенице, које воћкама наносе велике штете, пењу се са земље дуж стабла па воћке. Да би се на том путу спречиле да допру до круне и лишћа, треба око стабла обавити један појас од 10 см. ширине од јаке хартије, који потом притврдити канапом и премазати катраном. Добро је да се катрану, који служи за премазивање појаса дода и мало зејтина, да се катран не би убрзо засушио. Гусенице, које при пењању наиђу на тај појас, било са земље било са круне воћке, ту се залепе и не могу даље, те их је онда лако побити.

Штројење телади. Мушку телад, која су намењена касапници боље је штројити младу, (него старију) и то још пре него што се одбију од сисе, јер то рано штројење доприноси те се и грла боље угоје и добије финије месо.

Код телади, пак, која су намењена раду — теглењу штројење треба извршити доцније, кад телад имају 8—15 месеци старости; тако позније штројена телад постају мускулознија, то јест са јаче развијеним мишићима и у опште снажнија.

Како се може зелен кукуруз утрапити — укиселити? Кукуруз се може трапити на земљи и у земљи. — у рупи која се за тај циљ у земљи нарочито направи, Дубина те рупе треба да је 2.50—3 метра, а дужина и ширина према количини зеленог кукуруза (сачме) која има да се утрапи. При грађењу рупе постарати се да доњи отвор (при основи) буде мањи, (нпр. 2.50 м.) него ли горњи (нпр. 3 м.) како би зидови те рупе били коси а не вертикални. Та рупа треба да подсећа на један шанац или већи ендек. Косина зидова рупе корисна је не само да се земља не би обурвавала, него и да би се кукуруз боље набио поред ивица и мање празнине оставило поред дуварова, празнине које би штетно утицале на чување кукуруза. Кукуруз (сачма) у тако спремљену рупу може се слагати у цело или сасечен. Боље је да се помоћу сечке претходно сасече јер се онда може боље сложити и набити.

Не треба мешати у трапу са зеленим кукурузом плеву од пшенице или овса.

Кад се тако трап напуни и добро свуда кукуруз набије треба га одозго покрити са мало зелениша — траве, па онда даскама, камењем или песком с тим да сваки квадратни метар носи 800 до 1000 кгр. терета.

Питања и одговори

Питање:

Имам виноград у петој години и грожђе већином звано теловина—отело.

Исто је наместичкаво—односно није сваки чокот—гица једнака и ако је земљиште једног квалитета.

Учтиво молим Пољопривредно друштво да ми у наредном броју „Тежака" изволи објаснити, шта треба урадити те да појачам и остале—односно слабе чокоте—гице, јер од већине пољопривредника дознао сам да с јесени раскопам око гице и метем по мало овчег прегорелог ђубрета, те кад падне киша да исто ђубре сиђе до гицине жилице и омогући њихов рад.

Молим за што скорији одговор.

Милорад В. Станојловић
Општински писар из Гор.
Беле-Реке среза зајечарског.

Одговор:

Подизање винограда од отела и др. непосредних произвођача забрањено је Законом о обнови и унапређењу виноградарства; стога вам не могу ни препоручивати да ваш виноград попуњавате, пошто кажете, да је већим делом од отела. Да би се саобразили Закону, што ће у исто време ићи и у вашу личну корист, најбоље би било да виноград не попуњавате, него да га после једне или две резидбе „на род" искрчите, земљиште

очистите пажљиво од жила и жилица, обилно га нађубрите сагорелим стајским ђубретом, гајите ту једну или две године ратарске усеве, па пошто га једне јесени дубоко преиљате и том приликом поново очистите од жила и жилица, идућег пролећа засадите га калемљеном лозом на подлози, коју вам буде препоручио ваш ср економ.

Б. Ранковић.

Питање:

Молим Уредништво да ми преко листа „Тежака“ саопшти, на који се начин може направити сирће од опалих јабука?

Манојловић из Бугојне.

Одговор:

Добро сирће може се добити од опалих јабука и свог другог воћа. Исто тако могу се корисно употребити и разни отпатци од свег воћа као и од натрулог.

Према томе, какво воће имамо при руци треба га усути у какав подесан суд за превирање, пошто се претходно добро измуља, па остави у каквом топлом простору (кујни, соби и др.) и прелије топлом водом толико, док се не добије густи каша.

После 8 дана оцеди се течност и успе у какав други суд или буре и остави најбоље у подрум, па ће се после кратког времена лако добити добро сирће.

За справљење сирћета, најбоља је средња просечна топлота од 20—25° С.

Исто тако и од дивљих јабука, крушака и др. воћа, може се добити доста добро сирће. Предходно се плодови измуљају и сипају у какав подесан суд и оставе да проврe у каквом топлом простору; после 4—6 недеља добићемо сирће.

Сирће од јабуковаче. Ако се јабуковача налази на дну бурета или је ускисла, може се корисно употребити за сирће. Тада се оточи и успе у какво друго буре са отвореним врањом и дода нешто винског сирћета, па остави у каквом топлом простору 4—6 недеља, после чега ће мо добити врло укусно сирће. Затим се оточи и наспе у други какав чист суд и смести најбоље у хладан подрум.

У опште узевши, готово сирће не сме дуже стајати у топлоти, јер би у противном изгубило од свог укуса а могло би се и покварити.

Нарочито од малина може се добити изврсно сирће, када се зрели плодови оставе у как. в суд 3—4 дана, па се после тога времена на сваки ½ плода дода по 1 литар сирћета. После 24 сата оцеди се тачност и сипа у какав други суд за употребу.

Исто тако добија се одлично сирће од купина, рибизли, огрозда и осталог јагодичастог воћа.

П. С. Петковић.

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

Чилска Шалитра

У децембру и јануару стиже

ДИРЕКТНИМ БРОДОМ ПРВИ

транспорт шалитре из Чиле у Трст или Ријеку.

Услед тога што је ово *непосредна пошиљка из Чиле;* што шалитру *без икаквог посредника* продају произвођачи исте (Firma Baburizza & Co. Bishopstage 146, London E. C. 2.) и захваљујући *врло повољним трговинским комбинацијама* око транспорта, **искључена је могућност да се на Јадранском Приморју може, на ма који други начин добити шалитра под повољнијим условима.**

Ради обавештења о ценама и условима продаје обратити се г. И. Церинићу — Карловац (Хрватска), Југославија. 5—5

НА ЗНАЊЕ!

Српско Пољопривредно Друштво има семена озиме грахорице и продаје га по 7. динара килограм.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

8-10

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од 4 априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Н. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 46. БЕОГРАД, 18. НОВЕМБРА 1923. године. Година L.

Модерни начини конзервисања зелене пиће

По D-r Јерославу Јусту, професору пољопривредног инжињерства на Ческој Великој Техничкој Школи у Прагу.

Зелену пићу коју не можемо одмах као храну употребити морамо конзирвисати. То се чини обичним справљањем сена, које се састоји у простом сушењу зелене пиће на ваздуху, којим начином она изгуби сувишну воду. Тиме заустављамо пре свега како процесе дисања, који су својим дејством слични сагоревању материје и који хранљиву вредност пиће смањују, тако исто спречавамо и трулење или плесњивост којим би процесима зелена пића сигурно подлегла.

При справљању сена главна је ствар дакле само у испаравању сувишне воде, док остале хранљиве материје имају бити потпуно очуване и квалитативно и квантитативно непромењене.

Али се ово не може постићи ни под најповољнијим условима, јер су губитци проузроковани процесима биолошким (дисањем) као и чисто механичким просто неизбежни.

Огледима Флајшмановим утврђено је, да су губици прве групе — биолошки практички узето равни нули. Ако се биљка први дан по кошењу толико осуши, да не садржи више од 38% воде.

Тако исто и губитци механички — отпадањем ситног лишћа — веома су знатни, јер се у овим биљним деловима налази највише и најсварљивијих хранљивих састојака. Ово се највише односи на лептирасте биљке. Тако, огледима је утврђено, да лишће од сена детелине садржи 30·6% беланчевина и 3·9% масти док стабљике садрже само 12·8% беланчевина и 2·9% масти. Зато се препоручује сушење лептирастих биљака на постољима разне конструкције, јер се тиме механички губитци знатно смањују.

И при најповољнијим условима морамо рачунати, да се од првобитних хранљивих састојака суве супстанције изгуби 10-15%.

Ако је време неповољно, онда су ови губитци још већи. Падне ли н.пр. киша одмах по кошењу зелене пиће, продужује се тиме и животна делатност биљних ћелија и губитци се дисањем знатно повећавају.

Из биљака потпуно исушених истера опет киша оне најсварљивије састојке. Сем тога на кварење сена утичу много и микроорганизми којима је баш кишна вода погодан услов за развиће, тим пре што су им биљке, које дишу потребна хранећа средина.

Губитци у хранљивим састојцима суве супстанције сена при неповољном времену прелазе и 25—30%. Истирањем губе се најсварљивије материје, тако, да је снижење хранљиве вредности далеко веће, него што означава онај губитак у хранљивим материјама. Овакво сено губи и вредност диететичну, јер нема пријатног мириса и стоци не прија.

Сушење је сена, дакле, метода доста рискантна, нарочито у позније доба године када су дани краћи, дејство сунчаних зракова слабије, а могућност падања водених талога све већа.

Чак шта више, нека се зелена пића врло тешко или никако не може ни осушити, као што је н. пр. кукуруз зеленјак, који има велику хранљиву вредност и лишће од шећерне репе, које се често оставља на пољу и њиме се храни стока док не сатруне или се у јамама конзервира тако, да изгуби често и 50% од своје хранљиве вредности.

Све ове околности стварале су потребу да се пронађу методе, помоћу којих би се зелена пића могла конзервисати независно од доба године и неповољног времена. Метода, која је најближа справљању обичног сена — јер почива на сличном принципу: механичким губљењем воде — јесте вештачко сушење у сушницама. Други начин конзервисања је у јамама, утицајем процеса биолошких, који се од справљања обичног сена потпуно разликују.

Вештачко сушење зелене пиће је начин, чији успех ни мало не зависи од ћуди времена. Сем тога, пошто сушење иде брзо, нема никаквих губитака ни дисањем ћелија ни механичким испадањем ситног лишћа, као при справљању обичног сена. Према овоме би изгледало, да се сушење у сушницама врши без губитака и да је савршено. Али то у самој ствари није

тако. Honcamp-овим огледима је доказано, да утицајем више температуре сварљивост хранљивих материја опада. Исто тако постају губитци у хранљнвим састојцима и у сувој супстанцији, ако су биљке сушене при вишој топлоти. Ситно се лишће вишом топлотом делимично спали. Тако, Honcamp је нашао код ливадског сена справљеног вештачким сушењем скоро исте губитке као и код обичног сена које је неколико пута кисло. Тек онда, када се зелена пића суши при топлоти која не прелази 100°C. нема према Моргену никаквих губитака.

Како вештачко сушење захтева знатне издатке на потребне грађевине и гориво као и на теглећу стоку, јер се овде свлачи сирова пића и како вештачки осушена пића нема оног пријатног мириса, то се оно није ни могло раширити у већем обиму, већ се ограничило једино на сушење лишћа од репе, које се другим начином неда осушити.

Зато ћемо приступити другом начину конзервисања условљеног процесима биолошким, т. зв. **укисељавању, утрапљивању пиће**, које базира на другом принципу и јевтиније је. Противу раније наведеног кварења пиће микроорганизмима, у главном против трулења, боримо се одузимањем воде као битног услова за њихово развиће; при утрапљивању пиће ми им овај главни услов не одузимамо, али се бранимо противу њих тиме, што у утрапљеној пићи потпомажемо стварање млечне киселине, која им је шкодљива. На тај начин добијамо пићу **трапљену или т. зв. силажу (или француски речено ансилажу).**

Утрапљавање (у јамама) је најстарија метода конзервисања хране богате водом, која се на ваздуху не може осушити. Још раније, пре много деценија, покушавали су Французи и Енглези, примену ове методе на зелену пићу, али је тек у новије доба заслугама Американаца и Швајцараца ова примена продрла и у пољопривредну праксу.

(Наставиће се)

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Чупање перја са живине.

Употреба перја од неке врсте живине, као од гусака и патака врло је велика, те се и од тих споредних производа може лепа пара узети. Чупањем перја са живине нарочито се баве наши пољопривредници с оне стране Саве и Дунава, па и велике количине перја извозе у иностранство. Нема разлога да то не чини и пољопривредници с ове стране Саве и Дунава.

Није без интереса за наше читаоце који не чупају живину да се упознају са тим послом; те с тога ћемо у овоме чланку изнети како се чупа живина у Француској и како се перје најбоље чува, а по једноме чланку објављеном у француским „Сеоским новинама“.

Обичај да се чупају живе гуске и патке не може се никако сматрати као свиреп. Те животиње губе у току године више пута своје перје. Оне се како се то друкчије каже митаре. То митарење врши се природно на тај начин што ново перје расте у исто време у колико старо опада, те се на животињи и не примећује обнова перја. Али се ипак види по дворишту на другим местима, где живина борави одпало перје.

Кад се са живине чупа перје, само се убрзава дело природе и тако се добија један производ који би био изгубљен, а који преставља велику вредност било за домаћу потребу било за продају.

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(2)

Сунце — то је први извор живота на земљи. Хлорофила у виших биљака има само у неким ћелицама (које као и остале садрже безбојну пласму), он се у њима везује са извесним пласминим телашцима која су због тога зелена; међутим, сва остала пласма и ћелично једро безбојни су.

Зелена пласмина телашца облика су сочиваста, кугласта, или јајаста, затворена су у безбојну ћеличну протопласму и већином су на унутрашњој страни ћеличне опне.

Свако хлорофилно зрнце изгледа као да је у каквој микроскопској лабораторији, у којој се под утицајем сунчане светлости припрема од угљеника и воде на јевтин начин: шећер, скроб и други угљени хидрати. Радња ова (процес) у хлорофилној ћелици почиње од беле зоре а траје до сунчева захода.

Број хлорофилних зрнаца износи н. пр. само у једном листу кромпировом на стотине милиона; у свакој такој микроскопској лабараторији, посао иде у толико живље енергичније, у колико је јача светлост и у колико је већа ваздушна топлота Хемизам асимилације у појединостима није још тако познат, али ми знамо поуздано да је количина излученог кисеоника равна по запремини количини утрошеног угљен-диоксида, те отуда можемо представити стварање скроба овом формулом:

$$6CO_2 \times 5H_2O = C_6H_{10}O_5 \times 6O_2$$

6 молекила угљен-диоксида и 5 молекила вода = 1 молекил скроба и 6 молекила кисеоника.

Ова реакција даје нам само шематичну представу о стварању скоба; којим током теку те хемиске реакције скроб или шећер, ми још незнамо али знамо, да је молекилски састав тих једињења, далеко сложенији, но што би то према процентом саставу њихових елемената требало да буде.

Наравно, то не може ником да послужи као разлог да у процесу асимилације гледа нешто непојмљиво, тајанствено, па да због тога претпоставља утицај какве мистичке животне силе. Напротив, сви подаци говоре за то, да је тај процес чисто хемиски, за потврду чију можемо навести и то: да је хемичару **Емилу Фишеру**

У месецу мају одрасле гуске и патке губе нешто од свог перја кад млате крилима и кад се стресају; то је моменат када треба приступити чупању перја. Ако се тај посао тада не би предузео него доцније се не само да би један део опалог перја био изгубљен, него би се са старим перјем могло почупати и ново, које се почело да развија; услед тога живина би патила, па би чак могла и угинути.

Гуске се чупају три пута годишње, обично у мају, јулу и септембру. Гуске, које имају и изводе гушчиће први пут не чупају се. Ови се последњи (гушчићи) могу чупати после два месеца, кад им се крила буду укрстила; могу се чупати по други пут у септембру. Али ово друго чупање перја не треба предузимати ако се гуске подвргну гојењу, јер да би се гуске добро угојиле треба да имају све перје на себи.

Пловке се обично саме два пута митаре: у јулу и у октобру. Разуме се то је само приближно речено, јер ранија зрелост индивидуа и стање температуре могу те датуме мало и да измене.

Кад наступи време да се гуске или пловке чупају треба их окупати, те да би им и перје било чисто. Потом их треба затворити у какав оборић, по коме је прострта чиста простирка или се принуде да остану на чистој и сувој ледини, те да би се осушиле.

Затим узети полако једно грло које се хоће да чупа, свезати му оба крила при основи заједно, па затим, и ноге, које укрстити једну на другу. Те везе треба правити са парчадима крпа или чоје, која ће мање израњавити грло него канап.

Онај који чупа живину седне, меће грло на своја колена, а главу између ноге, не стежући грло толико да би га угушио. Перје се узима пуном руком и вуче се лагано али довољно јако да се одвоји од тела без сецања; у осталом кад су пера зрела, лако се одвајају. Ако би почела да тече крв на телу живине приликом извлачења перја, треба стати са чупањем, јер ће живина иначе патити, па може и угинути.

Перје се чупа са живине од основе врата, не дирајући пера која образују са сваке стране тела као јастучиће, који подржавају крила. Ако би се то пренебрегло, крила би пала те би то много умарало грло. Не треба чупати перје ни са глава, ни са врата, ни са крила ни са репа.

Прво чупати крупнија горње перје, па онда ситнија доње, паперје. Не треба мешати те две врсте перја јер доње перје — паперје има два пута већа вредност него ли горње перје. Ако има разнобојних пера, то их класирати и по боји.

Да би се перје могло добро очувати треба пре свега да је зрело очупано, то јест онда, када би иначе од себе опало. Цев (перо) на перју је онда празна то јест нема у себи крви, нити опет оне густе течности, која је подложена труљењу и која би јако отежала чување.

Перје чувати у џаковима од грубога платна, но тако да у њима не буде много набијено; ако се метну џакови с перјем у пећ за печење хлеба, (пошто је хлеб извучен) и тамо одржи 12 до 15 часова у један или у више пута, перје ће се осигурати од сваке промене.

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Сточарство на изложби у Приштини

(Извод из извештаја)

Бројно сточарство је на изложби у Приштини било веома лепо заступљено — 875 грла. О каквој чистој, у

испало за руком у лабораторији: **да од неорганских материја начини различне врсте шећера.**

Не подлежи дакле никаквој сумњи, да се угљен-диоксид, разлаже на **угљеник и кисеоник.** А и то се зна. да је жива сила за такво разлагање треперење етели **жутих и црвених зракова сунчане светлости.**

Па одакле се узима неопходно потребан угљен-диоксид за асимилацију? Водене биљке својим зеленим узимају деловима угљен-диоксид **из воде.** која обично има тога гаса у раствору. Земне биљке обратно узимају угљен-диоксид **из ваздуха** помоћу малих отвора (стома) на листу. Гас тај улази у унутрашњост биљке, облива све зелене ћелице а продире кроз ћеличну опну и у саму ћелицу па и у њену протопласму (способност угљен-диоксида да промиче кроз ћеличву опну, доказана је огледним путем). Према томе, колико се у зеленим деловима разлаже угљен-диоксида, толико ће се из биљака из двајати и кисеоника. Да је то у ствари, доказује се овим огледом:

Здраве водене биљке са зеленим лишћем и стабљикама спусте се у стаклени цилиндер напуњен водом скоро до врха: у горњем делу цилиндра причвршћен је левак са славином тако, да је левак са широм страном загњурен у воду до самог врха: вода у левку је све дотле, док се не отпочну подизати мехури напуњени гасом и чим такво стање наступи, потиска воду и заузима њено место.

Ако је наранављена (повређена) стабљика, која је потопљена у воду, лучење гаса због рана, вршиће се приметније. Ако се справа за испитивање однесе у мрачно место, вода у левку стајаће непрестано на једном и истом уравњу; међутим, ако је на месту, да на њу могу да падају сунчани зраци, то намах почиње асимилација у зеленим биљкиним ткивима. Из повређених делова стабљике подижу се мехурићи гаса, улазе у левак, где се скупљају у великој количини. Да би се испитало, какав је гас у левку, запаљена зубља (цепчица дрвета) пошто се пламен угаси, принесе врху левка у ком се трнутку и славина отвори: зубља ће се одмах запалити, што је доказ да се при асимилацији одиста издваја кисеоник.

Ако се из воде уклони утљен-диоксид који је у њој растворен, то ће водене биљке престати да асимилују. Исто тако и надземни делови биљака не могу да асимилују у ваздуху, коме нема угљен-диоксида.

(Наставиће се)

ећини заступљеној — раси
Поред неколико чистих с[illegible] стоке не може бити речи. одолских, (Würztaler [illegible]именталских, монтафонских, мутране насељени[illegible] Rind) и пинцгавских (све увежени од им укрштан[illegible]а), већи део је био престављен неуспеомаће ст[illegible]вима и мелезима. Постојао је приличан број ено [illegible]оке македонско—косовске), од које су неколико [illegible] однегованих ниских и финих кравица привлачиле [illegible]ажњу појединих посматраоца.

Македонско-косовски сој говеди је са врло финим костуром, грубијом длаком, осредње фином и еластичном кожом, што је у осталом у зависности од начина гајења и неге. Глава, у односу према телу, велика и необично дугачка, знак велике познозрелости. Трбух, особито код млађих грла и телади, необично велики — знак нерационалног гајења и храњења грубом и волуминозном храном. Рогови кратки, фини и округли, у вис или у страну управљени; боје су рожно црне. Крајеви и слузокоже црни. Врат сув и слабо одевен са наглим прелазима. Кожа на врату са много набора. Леђна линија ретко правилна, са малим нагибом ка основици репа; реп веома дугачак, танак са лепом и растреситом кићанком. Сапи и „гаће“ веома мршаве са мизерном одећом. Задња се линија „гаћа“ спушта одсечно и повија се ка предњем делу тела (унутра). Млечно огледало прецизно оцртано са јасним контурама и врло је различитог облика и величине.

Виме је, код већине грла, обрасло грубом и дугом длаком, састава и тврдине нормалне, са доста слабим натапањем. Облик вимена у многих савршено правилан; сисе правилно насађене на броју 4 а често и 6; глатке су и мале. Боја длаке од отворено сиве до потпуно црне или шарено црне.

Ради тачнијег суда спољне карактеристике извршио сам мерења 15 грла, чији табеларни преглед даље износим.

РЕДНИ БРОЈ	СТАРОСТ месеци	СТАРОСТ године	ПОЛ	Висина гребена	Дубина груди	Висина леђа	Висина крста	Висина сапи	Висина насада репа	Удаљеност куковa	Ширина карлице	Удаљеност седних костију	Ширина груди	Раздаљеност предњ. рамена	Дужина тела	Обим цеванице	Обим груди	Однос обима цеванице и обима груди	Обим трбуха	Међурошје	Ужа ширина чела	Шира ширина чела	Доња ширина чела	Дужина чела	Дужина носа	Примедба
1.	2	6	ж.	92	93	90	93	95	90	—	—	—	—	—	99	17,8	119	1 : 9,29	—	11	15,5	18	15	17	34	
2.	1	6	ж.	87,5	42	89	93	93	92	25	24	16,5	24,5	20	94,5	11,5	115	1 : 10	138	9,5	15	17	12,5	15	32	
3	3	—	ж.	97	44,5	96	97	99,5	102	29	27,5	21	25	26	102	12	123	1 : 10,25	141	9	16	18	14	17,5	34	
4.	1	10	ж.	90	47	89	92,5	96	96	31	28	15	28	14	97	12,5	126,5	1 : 10,12	146	10	14	18	16	18	36,5	
5.	3	6	м.	108	57,5	103	107,5	111	111	36	33	17	34	32	126	16	149	1 : 9,31	186	12	17	21	18	20,5	42	
6.	5	—	ж.	102	51	105	111	114	111	37	33	18	32	27	121	14,5	149	1 : 10,27	180	13,5	18	20	19	19,5	41	
7.	12	—	ж.	97	52,5	95,5	99	101	99	32,5	30	14	25	27,5	113	13,3	134	1 : 10,07	167	11	15	18,5	15	17	36,5	
8.	1	10	ж.	93	47	91	86	99	99,5	29	26,5	13	25.5	21	99	12	122,5	1 : 10,20	154	9	15	16	14,5	16	32,5	
9.	13	—	ж.	108	51	98,5	102,5	105	101	33,5	30	17	25	24	116,5	12	132,5	1 : 11,04	160	10	15,5	18	17	18	37	
10.	7	6	ж.	97	53,5	97	104	104	101,5	34	30,5	20	28,5	27	109,5	12,5	138	1 : 11,04	176	9,8	15	17,5	16	18	36	
11.	7	—	ж.	102	55,5	102	104	107	102	34	31	15,5	27,5	28	112	12,5	137,5	1 : 11	162	10,5	16	20	17	18	37,5	
12.	8	—	ж.	98	52	97	100	103	101	34,5	30	17	27,5	25	113,5	12,6	32	1 : 10,46	158	11	15	17,5	16	19	38,5	
13.	8	—	м.	120,5	61	120	121	124,5	120,5	43	35	18	36,5	32	122,5	16	160	1 : 10	191	11	16	20	18	22	44,5	
14	6	—	ж.	97,5	48	95,5	100	101	98	31	28	12,5	24,5	23	102	11,5	120	1 : 10,43	148	9,5	15,5	17	15	17,5	36	
15	15	—	ж.	103	52,5	100	102	104,5	101	35	30	15	27	28	111	12,5	137	1 : 10,96	160	9	15	17	15	17	36	
Средња цифра				99,5	50,7	97,9	100,8	103,8	101,7	33,1	29	16,4	27,8	25,3	109,2	12,9	133	1 : 10,29	162,1	10,3	15,4	18,2	14,5	18	36,9	

Из предњих резултата мерења и напред реченог јасно се види, колико су на кравама овог соја македонског говечета заступљене жељене сразмере и ознаке, који наговештавају млечност.

Слободни смо изнети своје мишљење на суд и даље предлоге искуснијих о подизању поменутог говечета и сточарства у овом крају. Прво и неопходно потребно, што се има урадити јесте, што интензивнији рад на просвећивању тамошњег сељака — сточара. Потребно је што више основних школа и што већи број вредних учитељских снага и школованих практичних пољопривредника. Истовремено подићи једну ратарско-сточарско-градинарску школу, која би, поред свог циља васпитавања околине у опште и васпитања сточара у погледу савременијег сточарења, имала још и једну расну шталу. У ову шталу не увести какву страну расу, већ чисто домаћу (косовски, призренски и полимски сој говеди на пр.) и разним комбинацијама, укрштањима и мележењима, заједно са разумним негом и рационалним храњењем, постепено ићи ка бољем, ранозрелијем, нешто крупнијем и млечнијем, а при том, отпорнијем типу, потпуно прилагођеном својој средини. У осталом, који је народ, који првенствено није тим путем почео и дошао до успеха!!

Али, ако се жели, да се што пре до циља (успеха или неуспеха) дође; да се види, којим путем гредити, онда се и може увести, која страна а пробрана раса, која би имала да послужи у циљу разних укрштања и комбинација мележења. На тај начин не би били једностранi, већ би имали две паралеле, које би се временом и током успеха и неуспеха постепено удаљавале, да се једна од њих сасвим изгуби. Мислимо, да би се са увожењем женских грла требало једном да престане, и увозити искључиво мушка, са којима је успех увек обезбеђенији или јевтинији неуспех.

Прво просвећивањем, увођењем рационалније и савременије обраде земље са много више гајења пићних биљака; упућивањем на корисност прописних и хигијенских штала и потпомагањем од стране Државе у поди-

зању истих приватнима; ширењем знања рационалног сточарења, откупљивањем истакнутих приплодних грла и раздавањем приватнима са извесним олакшицама произведених грла из споменуте школе, учиниће се, мислимо, да истовремено коракну и сточарство, и ратарство и млекарство.

Од говеди је било изложено 155 крава, 33 бикова, 204 волова, 48 јуница, 13 бивола и 6 биволица.

Што се тиче овчарства, ту ствар стоји много боље. Изложено је 106 оваца косовског соја. Косовски је сој оваца добијен вероватно укрштањем шарпланинске са пештерском овцом. Лубање главе пештерске, косовске и шарпланинске, дају нам повода, поред осталог за предњи закључак. Косовска је овца средње висока, доста крупна (висина на предњем делу) од 60—64 см а на задњем од 60—69 см), врло лепо одевена; вуна је прљаво-беле боје (проседа), веома сјајна и са много масти; јако је гргурава и врло фина са веома мало грубих влакана (Unterhamer). Ноге су голе као и лице и подгушњак. Овнови су са доста великим роговима, налик на оне пештерских (увијени око ушију).

Свиње су бројно биле овако заступљене: вепрова 21, крмача 10, прасади 10, свега 41. Оне су престављале једно шаренило, од којих су се издвајале као најбоље буђеновачке, шумадинке, монголице и разни мелези, које су увели насељеници. У овом ће погледу насељеници послужити као пропагатори бољих раса свиња за гајење у чистој крви или у укрштањима рада поправке домаће малобројне свиње.

Са коњима стоји понајбоље, јер су Турци велики љубитељи добрих коња. Изложено је свега 97 грла од којих: 49 кобила, 34 коња, 5 пастува, 1 оме и 8 омица.

Ту је било чистокрвних енглеских, арапских, (од ових један врло приближан Arabe Koheilan и 3 европско турских арабљана), затим источно пруских и домаћих. Висина арапских коња се кретала између 140 и 144½. Врло лепо однегована арапска грла, са јединствено сјајном длаком печатасто зелене боје. Ноге танке фине, прилично високе са снажним тетивама, трбух мали. Дресура је јединствена, јер су Турци пасионирани имаоци добрих коња, који су им највећа дика и понос.

Од живине је било неколико чистих грла талијанске, Sussex-а, колонијашки, мелеза орпинктона и неколико пари беле домаће кокоши — чувена „Арнаутка“. Ове су последње јако омиљене по целој Ј. Србији због свог јаког и дугог певања (петлова). Непозната нам је моћ ношње ове кокоши, али смо мишљења, да би је само због гласа и лепоте требало пропагирати и селекционирати. На тај би се начин распрострла ова кокош широм целог живинарског света. Спољна карактеристика ове живине јесте следећа: бело, сјајно а доста крупно перје; кљун, ноге и нокти беле боје, кресла месната, велика и просто изрезана, црвене боје; у петла својим задњим делом уздигнута, а предњим до изнад кљуна; кресла је у петла увек усправна а у кокошке пресавијена. Крила велика и широка, слабо уз тело прибијена. Реп петла обрастао великим а сјајним и величанственим срповима. Основица репа с обе стране прекривена кадифастим, као бисерјем дугим обајлијама. Ноге голе, високе и снажне.

На изложби нису изостали ни симпатични и лепи голубови: лепезани, гушани (Pigeon Boulaust), превртачи, крагнаши, гаћани, писмоноше а био је и један пар багадеских (Pigeon Bagadais).

Напослетку је ту било и неколико пари зечева домаће расе и 2 пара дивних Ангора зечева.

Првог и другог дана изложбе радио је суд за оцењивање стоке и наградио 274 грла.

Другог дана, по свршеном оцењивању стоке, подписати је одржао предавање из сточарства о унапређењу сточарства, а г. Ћирковић, заступник фабрике Каштел опширно предавање О метиљу и његовом лечењу „Дистолом“. Сточари су као и остали пољопривредници, са највећом пажњом саслушали ова два врло корисна и поучна предавања.

Драг. Ј. Грујић

редовни члан Срп. Пољопр. Друштва,
Члан оцењивачког Суда за Сточарство

Књижевност

Конзервисање воћа и разног поврћа за домаћу употребу. — Четврто издање. — Написао: **Јосип Жупанц,** котарски економ у Птују.

Воће и поврће здрава је и корисна људска храна и треба да на столу, како богатих тако и сиромашних слојева, да заузме прво место и умањи другу скупљу храну, како би се ублажила скупоћа животних намирница, која сваким даном све више расте.

Књижица је писана латиницом на хрватско-српском наречју, доста лаким и разумљивим стилом тако, да ће сваки читаоц наћи доста практичног поучног знања.

Она садржи ове одељке:

1. Сушење воћа;
2. Сушење поврћа;
3. Конзервисање у теглама;
4. Разни судови за конзервисање;
5. Опште напомене о подобности стаклених судова за конзервисање;
6. Воћне конзерве: справљање шећерног сирупа, опште напомене о конзервисању. Конзервисање јабука, крушака, дуња, кајсија, бресака, шљива и др. воћа;
7. Воћни сокови од малина, јагода, рибизли, купина, вишања, бресака и др. воћа;
8. Воћне пихтије—сулц;
9. Мармеладе—пекмези од воћа;
10. Воћна теста;
11. Воћни сир;
12. Разна вина од јагода;
13. Приуготовљавање воћног вина за кућу и продају;
14. Болести и мане код воћног вина;
15. Ликери од воћа;
16. Справљање винског сирћета за кућну потребу и продају;

17. Конзерве од поврћа;

18. Конзервисање поврћа у обичним и нарочитим теглама;

19. Конзервисање поврћа у сирћету;

20. Конзервисање поврћа у соли;

21. Приуготовљање киселог купуса и репе.

Као најбољи доказ, да је ова књижица нашла добру тражњу у народу, доказ је, што сада излази у четвртом издању.

С обзиром на њену вредност и практични значај, ми је најтоплије препоручујемо читаоцима „Тежака".

Цена је од комада 16.—динара а код веће наруџбине, писац даје и известан попуст.

Може се непосредно купити од самог писца у Птују (Словеначка).

П. С. Петковић.

НЕКРОЛОГ.

† Драгић Милановић,

пољопривредник и члан окружне подружнине у Јагодини

Изгледа да немилостивој смрти није било довољно што је за време минулих ратова покосила хиљаде и хиљаде дичних синова ове напаћене земље у најбоље доба њиховог живота, већ се ево окомила и на оне, које ратна коса не покоси, да доврши своје грозно дело. Као да је нашој генерацији, која је посејала своје кости од Једрена до Марибора, суђено да изгуби и оне чланове који беху сретни да их непријатељско зрно не дохвати, и то онда, кад су они били најпозванији и најмоћнији да се жртвују и на другој страни за обнављање и уређивале пострадање нам отаџбине. Тако нам та неумитна судба отрже 2. ов. мца и нашег омиљеног друга, честитог домаћина, одличног пољопривредника и нежног оца, Драгића Милановића из Шуљковца, среза беличког, окр. моравског.

Пок. Драгић родио се у Шуљковцу 1884 год. — у доба кад су школе биле реткост, те је и он остао без школе. Но, одрастав он и сам увиде колики је то недостатак не бити писмен, па је сам успео да накнади све оно што није у школи добио и био можда племенитији од многих, који су и у школи били. Још тада се показало колико је вредан и заузимљив, и такав је био све до своје смрти.

Подневши све ратне тешкоће, вратио се својој кући и породици да продужи свој рад на културном подизању своје куће и села. Као изврстан пољопривредник интересовао се свим новинама у пољској привреди и примером показивао како се може рационалније обрађивати земља и скидати много више користи с ње него до сада. Постао је и члан окружне пољопривредне Подружине у Јагодини, а као енергичан, успео је да 1923 год. постане и њен члан управног одбора, на ком је положају остао до смрти.

За кратко време свога живота, а нарочито од кад је он постао домаћин у кући, а то је било после светског рата својим радом успео је да високо подигне свој углед и углед своје куће тако, да је његово име било на далеко познато. Нарочито је био познат као човек који свакоме указује помоћ, ко му се за исту обрати.

Умро је после дужег и мучног боловања, и поред свесрдног заузимања и јагодинских и београдских лекара.

Зато што је био необично вредан и заузимљив у сваком послу и што је хтео све постићи, нарочито у погледу унапређења пољопривреде и за пок. Драгићем би се у пуном смислу могле применити Јовине речи написане на Бранковом гробу:

„Много хтео, много започео,
Час умрли њега је помео!"

Слава Драгићу Милановићу!

Бор. М. Гајић

Белешке

Једна корисна установа за васпитање сеоских жена.

У Канади постоји једна установа, која се највише интересује сеоским животом. То су сеоски женски институти.

Ове су установе организоване од свију жена једног села, са задатком, да на селу рашире што више знања о хигијенском управљању куће и неговању тела. У њима се изучавају питања из домаће економије и износе женама све користи, које имају од задругарства у њиховом домаћем животу. Поред тога, ови женски инстатути старају се, да заједнички козервирају воће и поврће, да заједнички израђују добре сиреве, или набављају машину за шивење, која ће на заједничку употребу служити свима редовним чланицама тога института.

А поглавито ове су установе развиле енергичну акцију за унапређење пољопривреде. У том циљу, оне упознавају сеоску масу са свима агрономским проналасцима о нормама о пољопривредним радовима; снабдевају сељаке са добрим семеном, и чак организују мале локалне изложбе.

Најзад, ови сеоски женски институти служе још на селу и као одлично средство за забаву. Јер, сваки институт има своју библиотеку и читаоницу, која је снабдевена часописима из свију пољопривредних грана, као и из забавне области. У нарочитим њиховим салама, држе се сваке недеље јавна предавања, у којима се једног дана говори о потреби борбе против мува; другог дана расправља се тема о задружној канализацији за снабдевање сваке сеоске кујне са пијаћом водом и т. д.

Љубисав Петковић.

ГЛАСНИК.

Берба у Банату. — Општа берба винограда у Банату отпочета је 1. октобра и трајала је до 20 октобра при добром постојаном и сувом времену.

Овогодишњи квалитет је изврстан са шећерном садржином шире по разним сортама грожђа између 16—22% по клостернајбуршком широмеру; напротив квантитативно се показала слаба осредња берба, јер су

се услед постојане суше зрна на гроздовима слабо развијала, због чега је и целокупан принос са својих 40% био мањи него у прошлој години.

Принос је у Вршцу и околини од прилике 40 хл. вина по хектару; у горњем делу Баната, особито у пшеничном земљишту, од прилике 45 хл. вина од хектара.

Уопште је грожђе било здраво, и пошто је топло време на врење шире повољно утицало, то ће овогодишње вино, поред велике алкохолне садржине, бити изврсног квалитета.

Целокупан принос у Банату је овакав:

1. у калемљеним виноградима 7900 хектара по 40 хл.	316.000 хл.
2. У песковитим виноградима 3658 хектара по 40 хл.	146.320 хл.
3. У виноградима на пшеничном земљишту 1057 хектара по 45 хл.	47.565 хл.
4. Хибрида који непосредно рађају 2241 хектара по 35 хл.	78.430 хл.
Свега:	588.315 хл.

Винска трговина је пре бербе била нешто живља, и продаване су у Вршцу и Белој Цркви веће партије стара бела вина по цени од 1—1½ дин. по литру. Продавано је зато тако јевтино, што су се продуценти, у очекивању доброг квалитета, опростили мање вредносног старог белог вина, да би могли овогодишње вино у своје подруме сместити.

Нова бела вина већ су продавана у Вршцу, Белој Цркви и Гудурици по цени од 2½—3 дин. по литру.

У Вел. Кикинди и околини плаћа се за ново бело вино, према њиховим сортама, по 3—5 дин. по литру.

Отварање средње пољопривредне школе у Ваљеву. — 14 октобра о. г. отворена је у Ваљеву средња пољопривредна школа. Основана је по закону о средњим пољопривредним школама, и то на Пољопривредној Станици коју је округ ваљевски уступио држави за школу, са свим имањем и зградама станичним. Отварање је било свечано, уз присуство позваних гостију и свих који су желели доћи, особља и ученика школских. За изасланика свога одредио је г. Министар Пољопривреде и Вода начелника Министарства г. П. Т. Тодоровић.

По водоосвећењу држао је поздравни говор постима и присутнима директор школе г. Алек. Г. Јовановић; по поздраву г. директор је у краћим потезима историски приказао развијање пољопривредне наставе, школа којих има у нас, упоредивши их статистички са школама у страним земљама, а поглавита у Чехословачкој. Објаснио је и задатак школе која се сад отвара, и будућност њених ученика. С поздравом који је упутио Министровом изасланику закључио је овај говор. После њега узео је реч Министров изасланик. Допуњујући говор г. директора нарочито је истакао важност пољопривредне наставе, као основице напретка пољопривреде и благостања пољопривредника; показао је установе које служе за ширење пољопривредног знања и напредне пољопривредне праксе, те се задржао на оснивању средње пољопривредне школе, која попуњава низ пољопривредних установа за пољопривредно и пољско образовање; показао је колико има заслуга за оснивање школе директор г. Јовановић, који је с особитом енергијом радио на томе, па и за ту жртву поднео, и завршио је говор изјавом захвалности претставништву округа ваљевског, који је највише допринео да се ова школа може основати и отпочети рад.

И остали део програма свечаности извршен је потпуно на задовољство. Нарочито је од интерес било разгледање школске збирке, која се налази у почетном стању, и изложбе школских справа, стоке и т. д. Опажено је и доста сељака који су све ово пажљиво посматрали и примали стручна објашњења.

За упис у ову школу пријавили су се преко стотину, али су примљени, по положеним испитима, око 60 ученика. Школовање траје 4 године. Има студената и без стипендије. Пуна стипендија је 600 дин. а пола стипендије 300 дин. У овој првој години предају се општи предмети: математички, јестаственички и природних наука. Те ће предмете ученици слушати у гимназијској згради у Ваљеву, и наставници су професори ваљевске гимназије као хонорарни. Засад ученици станују у граду; уредиће им се ђачка трпеза, да им се олакша издржавање. У станицу ће долазити ради вежбе по разним гранама на имању школском. У пројекту су велике преправке економских зграда, да се добију просторије за интернат и да се све зграде преправе да послуже што боље инструктивним сврхама. У том циљу извршиће се преуређење свеколиког школског добра.

Ми можемо усрдно поздравити отварање средње пољопривредне школе, и констатујемо у томе један значајан успех државног рада на унапређењу пољопривреде у нас.

Ђ.

Ожиљени лозни калемова у зелено и зрело калемити. оживљених садница Америчке лозе, те воћних калемова и дивљака препоруча из својих расадника.

Јанко Шарић

испитани економ за винодељство и воћарство.

Петроварадин—Мајур Срем.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

9-10

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ј. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, П. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 47. БЕОГРАД, 25. НОВЕМБРА 1923. године. Година L.

ВАНРЕДАН ЗБОР
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

У недељу 11 новебра ове године одржан је у друштвено дому у Београду, ванредан збор Српског Пољопривредног Друштва. Тај збор је заказан и одржан по ранијој одлуци редовног збора, а у циљу да се на њему продискутују нова правила Српског Пољопривредног Друштва, чија је израда била поверена садањем управном одбору тога друштва.

На збору је учествовао врло велики број чланова Српског Пољопривредног Друштва, изасланика пољопривредних подружина, државних економа и пријатеља пољске привреде. Збор је отворио председник Српског Пољопривредног Друштва г. П Т. Тодоровић; он је изнео у једном подужем говору ради чега је овај ванредни збор сазван и заблагодарио учесницима збора на тако обилатом учешћу.

Пошто је прочитан пројект правила, која је дефинитивно усвојио управни одбор Српског Пољопривредног Друштва, председник је позвао учеснике збора да узму учешћа у дебати

Говорило се много о предложеном пројекту правила па су и многи предлози чињени све у најбољој жељи да рад Српског Пољопривредног Друштва крене бржим корацима напред онако како то данашње потребе наше пољске привреде и наших пољопривредника захтевају. Сви су се слагали у томе да главни део рада Српског Пољопривред. Друштва треба да остане и даље просветно пропагандистички, али да би се тај рад и изводио живо и интензивно да су многа средства потребна. Данашњи начин прибављања тих средстава: посредништвом у набавци пољопривредних справа семена и другог материјала и државном субвенцијом, ни из далека не ствара довољно извора Друштву за рад на просвети и пропаганди, те треба према томе тражити како да се ти извори повећају.

Било је говора и о ближој сарадњи Српског Пољопривредног Друштва са каквом акционарском установом чији би задатак био унапређење пољске привреде, а тако исто и о оснивању једне централне набављачке задруге уз Српско Пољопривредно Друштво. Најзад било је речи исто тако да Српско Пољопривредно Друштво дође у ближу везу и сарадњу са Главним Савезом Српских Земљорадничких Задруга, да овој установи преда свој посреднички и трговачки део, а да за себе задржи само васпитно-пропагандистички део.

Пошто су тако, у једној атмосфери пуној помирљивог духа и лепих тежњи, претресене разне комбинације за проналажење већих и сталнијих извора који би се ставили на расположењу Српском Пољопривредном Друштву у циљу његовог још ефикаснијег рада, нов пројект правила једнодушно је у начелу прихваћен. Затим се прешло на специјалну дебату. Читан је члан по члан и код свакога члана дата је била могућност учесницима збора да изнесу своја мишљења и да учине евентуалне примедбе или нове предлоге.

Пројект правила, које је поднео управни одбор Српског Пољопривредног Друштва примљен је без великих, основних измена. У току дискусије изнете су од неких чланова Друштва још и ове жеље:

1. **Да Српско Пољопривредно Друштво настане да се што пре оснују пољопривредне коморе и**

2. **Да Друштво дође у ближу везу за заједничку сарадњу са Главним Савезом Српских Земљорадничких Задруга у циљу обостраног интензивнијег рада на унапређењу пољске привреде.**

Обе те жеље су прихваћене од стране збора; но како је дневни ред обухватио само претрес нових правила, решено је да се обе жеље доставе управном одбору Српског Пољопривредног Друштва, те се да се он постара за њихово привођење у дело.

Сутрадан, 12 новембра, Српско Пољопривредно Друштво прославило је своје крсно име Св. Краља Милутина. Присутни су били: господин Министар Пољопривреде и Вода, сви учесници ванредног збора, а поред њих и многобројни пријатељи наше најстарије срп. пољоприв. установе. У вече истог дана уз помоћ Српског Пољопривредног Друштва приређена је заједничка вечера у хотел Паризу на којој је учествовало преко 120 лица. На вечери која је текла у најбољем весељу и расположењу пало је многих здравица и лепих жеља: да се по-

љопривредници преко својих подружина што јаче прибију уз своју централу, Српско Пољопривредно Друштво, које свагда рачуна на потпору и интересовање сеоског народа, да се поради на што већем ширењу друштвеног листа Тежака и да сви чланови настану на што интезивнијем раду око подизања села и сељака.

ИЗ РАТАРСТВА.

Обрађивање земље

Савршенија обрада земље изискује, добро познавање свију природних процеса који се у земљи одигравају, те зато при савременом обрађивању није свеједно да ли ће се орати данас или сутра. Јер у колико једну земљу будемо брижљивије промишљеније и благовременије обрадили, у толико ћемо са релативно мањом количином ђубрета моћи газдовати, те је у том случају и успех ђубрења потпуно осигуран да повећа наше жетве. Нема сумње, да и најјаче ђубрење не може никада поправити грешке које су учињене при обрађивању земље, већ на против, таквим и непромишљеним радом ствара се отврдњавање и закорављање земље, која, кад је у овом стању, омета пораст биљака.

Циљ рационалног обрађивања земље је, да створи што боље услове за вегетацију биљака и да се отклоне све погрешке, при овоме раду, које могу често пута да доведу у питању и саму жетву, чак и онда када је и ђубрење извршено. У већини случајева ми не дајемо биљкама у стајском ђубрету директно растворљиве хранеће материје, које би биљке могле одмах и примити него се ова храна има тек у земљи приуготовити дејством рационалног обрађивања.

Према томе је обрађивање земље по својој важности у сваком погледу једнако са рационалним ђубрењем, те заслужују много већу пажњу од оне која му се већ годинама поклања од стране пољопривредника.

У главном, циљ рационалног обрађивања земље састојао би се у стварању гарног стања—зрелости земље које се у већини случајева постиже потпуним црним угаром, али потребно је да се то стање зрелости у многим приликама постигне и без њега.

Од правилног и благовременог обрађивања земље зависи и образовање гарног стања, а од овог опет сигурност и једноликост наших жетви. Јер, ми не смемо земљу онда обрађивати кад је нама најзгодније, већ онда кад њој то најбоље годи, а одређивање баш овог правог времена за њено обрађивање, задатак је сваког практичара — да он на основи својих стечених искустава из праксе постави тачну дијагнозу и одреди време кад треба приступити томе раду. Наука му за то не може и не сме дати никакве рецепте, али му она зато пружа само основ, који ће га водити правилној дијагнози. За овај циљ сваком практичару пружамо општа и главна правила по којима се има придржавати при обрађивању земље.

1. Да изврши темељно мешање земље и повремено обрађање оранице у разној дубини за разне усеве. Ово се постиже добрим плуговима, узаном браздом (при дубљем орању) и поновним орањем после заоравања стрњике;

2. Да се земљина површина (оранице) што је могуће више (доследније) држи отворена што се постизава: окопавањем, дрљањем или ваљањем.

3. Да се што више избегава непотребно ометање животињица (микроорганизма) у земљи која је већ поорана. Овде спада избегавање неблаговременог дрљања и

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(3)

Количина угљен-диоксида која за ову потребу стоји биљкама на расположењу, на први поглед, рекло би се, да је врло незнатна, јер у 10.000 литара ваздуха, нема више од 4 до 5 литра углен-диоксида (по тежини 8 до 10 грама). По томе у једном кубном метру ваздуха има у средњу руку 4|5 до 1 грама угљен-диоксида. (У соби за спавање потребно је за два лица да буде 100 куб. метара ваздуха. У такој соби после проветравања има око 100 грама угљен-диоксида. Пошто сваки човек издише дневно око 900 грама угљен-диоксида, то ће изјутра у тој соби, ако је у њој спавало два лица и ако су били добро затворени прозори и врата, бити на 700 грама угљен-диоксида, т. ј. за седам пута више него у свежем ваздуху).

Ну општа готовина угљен-диоксида у атмосфери, достиже приближно на 3.000 билиона килограма (1 билион = 1,000.000 × 1,000.000) која је количина због дифузије гасова више или мање равномерно распоређена по целој земљиној атмосфери; зато се потрошња овога гаса у једном месту накнађује брзо свежим приливом из из других места у којима се производи угљен-диоксид. На тај начин, атмосфера, изгледа, да је неисцрпан извор од којег биљке позајмљују потребан им угљен-диоксид. Од издвојеног угљеника из угљен-диоксида, биљке граде у својој унутрашњости материје неопходно потребне за опстанак васколиког животињског света убрајајући ту и човека.

Атмосферски ваздух промиче слободно кроз стоме (отворе) лишћа у биљку, улази у међућеличне просторе те тако рећи умије сваку хлорофилну ћелицу, па том приликом оставља и по нешто угљен-диоксида. Кроз ћеличну опну, кроз коју гасови лако промичу, угљен-диоксид улази и у саме ћелице, протопласме, а ослобођени кисеоник излази напоље.

На тај начин, **између спољашњег атмосферског ваздуха с једне стране и унутрашње садржине ћелица с друге стране, постоји слободна размена гасова: стоме на лишћу, кроз које улази атмосферски ваздух у унутрашњост биљке, отворене су само обдан, јер ноћу нема асимилације.**

орања, које се радње често пута и несмишљено врше одмах после кише, као и они радови који се неблаговремено предузимају за скупљање и уништавање пиревине било да се изводе дрљањем или орањем.

4. Целокупан рад при обрађивању земље своди се најзад и једино на то, да природне силе у њиховој делатности потпомажемо и да их неблаговременим обрађивањем земље не реметимо и не кочимо у њиховом делању[1]).

Ћатић.

ИЗ ЛИВАДАРСТВА

Модерни начини конзервисања зелене пиће

По D-r *Јерославу Јусту, професору пољопривредног инжињерства на Ческој Великој Техничкој Школи у Прагу.*

(2)

Користи, које се имају од справљања силаже ове су:

Силажа има карактер зелени пиће, тако да је прелаз на зимску пићу врло лак и без штетног утицаја на здравље и продукцију; повољно утиче дијететички и на продукцију.

Даље, иста количина хранљивих састојака у силажи заузима од прилике само $^1/_3$ простора као иста количина ових састојака у сену. Код силаже нема опасности од пожара.

Пићне биљке могу се косити и у млађем стадијуму развића, јер тако дају стварљивију пићу, док се за сено имају косити зрелије биљке. Биљке грубље и чвршће грађе, као што је трска или уопште тзв. киселе траве добивају утрапљавањем јер се умекшавају а неке биљке опет са непријатним укусом, као лупина, постају укусније.

Правилно утрапљавање није скопчано са већим губитцима него што су при справљању сена за лепа времена, а што је најглавније утрапљивање је начин од времена независан.

Зелена пића, која се често због недостатка у времену или због рђава времена не да осушити, укисељавањем се може најбоље очувати. За овај се начин може очувати и већа количина лишћа од шећерне репе, може се у већем обиму производити зелена пића, нарочито кукуруз зеленјак, на који ћемо начин бити у могућности да повећамо бројно стање стоке, о које ћемо опет добијати доста ђубрета и њиме повећати наше жетве.

Ова независност од времена је највећа и најглавнија корист укисељавања зелене пиће, јер је ризик справљања сена за рђава времена био главни узрок за тражење разних метода конзервисања зелене пиће.

Најпре ћемо да објаснимо принцип конзервисања зелене пиће, који је заједнички свима методама старијим, новијим и најмодернијим, а о којима ћемо према наведеним користима постепено говорити, јер ћемо тако најбоље уочити добре и рђаве стране модерних метода, које су много које — чега примиле од старијих метода конзервисања.

Пракса разликује две врсте конзервисане зелене пиће и то: **силажу слатку и силажу киселу**.

Силажа слатка је пријатно слатког воћњег укуса и мириса, а **силажа кисела** има кисео, често непријатан задах. У ствари су обе силаже хемиски киселе, јер се у обема налази доста органских киселина (око 2%). Разлика је само у томе, што у слаткој силажи од органских киселина у знатној мери превлађује млечна кисе-

[1]) Препоручујемо нашим читаоцима да поводом овог чланка прочитају и чланак **О борби противу суше**, који је пре кратког времена објављен у Тежаку. Ур.

Проверен експериметално а делом и микроскопски испитан, процес асимилације представља се уопште овако:

Зелена пласмина зрнца добивају споља преко ћеличне опне и протопласме потребан им угљеник. Треперењем етера црвених и жутих зракова сунчане светлости изазива се извесно кретање протопласме у којој су хлорофилна зрнца и као резултат тога је: **разлагање угљендиоксида на своје саставне делове—угљеник и кисеоник.** Кисеоник поставши слободан, уклања се, пролазећи кроз ћеличне опне иде најпре у међућеличне просторе, а одавде кроз стоме излази напоље, међутим, угљеник се у тренутку, кад се одвоји од кисеоника, **једини са елементима воде,** градећи **органска једињења—потребна градива за производњу скроба и шећера.**

Ако је продукат асимилације такав, да се раствара у води, онда се он одмах уклања из ћелица које асимилишу, промиче у друге делове биљака где се слаже у каквом било облику: у том случају под микроскопском не могу да се запазе никакви видни ефекти асимилације.

Обратно, ако је продукат асимилације такав, да се у води не раствара, као што је на пр. скроб, то се он слаже одмах на самом месту постања-у облику скробних зрнаца; тада се под микроскопом могу да виде у унутрашњости хлорофилних зрнаца **безбојна страна телашца** (скробна зрнца, у извесном случају капљице уља); та се телашца обично ноћу претворе у растворљиве материје и кроз ћеличну опну промичу у друге ћелице, тако, да идућег јутра у хлорофилним зрнцима нема ни трага од тих, страних телашаца.

J. Сакс, ботаничар, показао је врло практичан начин упознавања резултата асимилације — начин, којим се скробна зрнца обоје интензивно плаво раствором јода. То се ради овако: с вечера, пре захода сунца, узме се с какве било биљке део листа, скине с њега биљно зеленило и потопи у раствор јода: потопљени делови обојиће се **загасито-плаво,** што доказује, да је у зеленилу много скробних зрнаца. Ако се међутим узме лист изјутра, пре него што сунце изгреје, па се потопи у раствор јода, **неће се обојити,** пошто у њему нема скробних зрнаца.

Није тешко израчунати која се количина скроба произведе у току једног сунчаног дана. **Сакс** је доказао, да 1 квадратни метар површине сунцокрета (Heliantus annuns) за време од 1 часа даје приближно 1 грам скроба. Отуда, ако узмемо да радња асимилације траје 10 часова (нормални летњи дан), излази, да ће лисна површина од 1 квадр. метра произвести за 1 дан око 10 грама скроба. **А. Додел,** утврдио је, да његово детелиште, које је било велико 0.5058 ха производи дневно око 36 кгр. угљених хидрата, што се, као што се види, потпуно слаже са Саксовим рачуном.

(Наставиће се)

лина, која има пријатан мирис; сем тога, и ароматичне материје које постају врењем дају јој пријатну арому, У силажи киселој поред киселине млечне налази се доста масних киселина нарочито киселине: сирћетна и бутерна (маслена), од којих јој прва даје кисели укус а друга непријатан задах.

При конзервисању зелене пиће главна је ствар у томе, да се од побројаних киселина развије у колико је год могуће само млечна киселина, пошто је она стварни конзервни чинилац. Напротив, морамо развиће течних органских киселина у колико је год могуће сузбијати. јер, прво нису у већој количини дијететички добре, а друго њихова присутност показује, да су се у пићи одиграли процеси, праћени знатним губитцима хранљивих састојака. Ово нарочито вреди за киселину бутерну.

Киселина млечна у трапљеној зеленој пићи развија се из шећера и то на два начина:

1) **Делатношћу бактерија млечнога врења,** које се налазе у зеленој пићи и које се, изоловане од ваздуха, у трапљеној пићи јако множе и стварају (продукују) млечну киселину; и

2) **Међућеличним дисањем** саме живе биљне масе, које се врши без учешћа ваздушног кисеоника. Из овога се дакле види јасно, да се киселина млечна највише развија онда, када зелена утрапљена пића садржи **довољно шећера** и када јој се забрани приступ ваздуха.

Зато пићу грубље грађе пре трапљења сечемо, да би се што боље слегла и да не би остављала празне просторе. Да се пића што боље слегне газимо је у јамама, а у силоима, о којима ћемо ниже говорити употребљавамо и пресе. У америчким силоима то се постиже на тај начин што их правимо високе око 9 метара и при слагању пиће горњи слојеви изазивају знатан притисак на доње.

Поред тога и пићу већ утрапљену чувамо од продирања ваздуха покривањем. У јамама покривамо је даскама, на које евентуално долази до 50 см. дебео покривач од земље. У силоима је можемо покривати исецканом сламом или плевом у висини од $^1/_2$ метра или житним зрневљем, које водом навлажено проклија, а чије се клице узајамно испреплићу и чине један за ваздух непропустљив покривач.

Такође је врло важно да зидови резервоара, у који зелену пићу слажемо буду потпуно непропустљиви. Тиме не само што спречавамо губитак хранљивих састојака, који се налазе у соковима, који усахњују, већ и продирање ваздушног кисеоника. У резервоару са пропустљивим зидовима продире у пићу са соком који усахне и подједнака запремина ваздуха.

Ваздух је још и у другом правцу штетан, наиме, потпомаже развиће плесни, коју не могу да униште киселине, постале у утрапљеној пићи. Ваздух потпомаже даље и другу фазу дисања биљака т. зв. **аеробно дисање,** при ком се учешћем ваздушног кисеоника, распадају продукти међућеличног дисања све до на угљен-диоксид и воду. Хранљиви састојци овако „сагорели" потпуно су изгубљени за исхрану. Ове губитке не можемо потпуно спречити, можемо их само ограничити, јер је у пракси немогуће пићу тако утрапити, да не оставља никаквих, па ни најмањих отвора. Ако су отвори мали, напуне се лако угљен-диоксидом који се ствара и делатношћу микроба, што је веома важно, јер он врло добро делује противу развића плесни.

За што бољу силажу такође је врло важно да се киселина млечна у колико је год могуће брже развија јер се тиме брзо уништавају бактерије трулења и оне што стварају сирћетну и бутерну киселину.

Брзо развиће киселине млечне постиже се на два начина. Или се потпомажње развиће бактерија млечнога врења које се налазе на површини пиће, повећањем њене топлоте по утрапљењу на 50°C, која се сматра за развиће ових бактерија као најповољнија. Или се већ утрапљеној пићи ове бактерије млечнога врења из чистих култура директно додају. Ово се назива пелцовање пиће.

Развиће киселине млечне **загревањем** потпомагао је и ако није био стварно свестан своје радње и Goffart још у седамдесетим годинама прошлога века, који је употребљавао озидане резервоаре, обично по три заједно, 5. м. широке, 12. м. дугачке и 5. мет. дубоке са заокругљеним ћошковима, од прилике са половином своје дубине узиданих у земљи. Били су обично снабдевени заједничким кровом (сл. 1.).

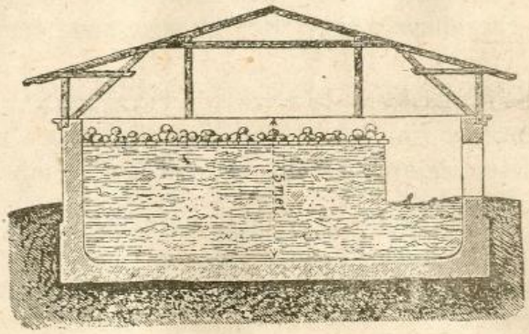

Сл. 1. Резервоар за конзервисање пиће по **Goffart-у**

За конзервисање употребљавао се обично кукуруз зеленјак, сечен на 1 см., који се трапио у слојевима. Тек после 24 сата када се слој већ слегао и у томе се времену природно загрејао додељен је нов слој кукуруза и то се тако продужавало. У тако напуњеном резервоару пића је била покривена даскама, које су опет биле оптерећене каменом. На овај начин добила се добра ароматична пића. Goffart је мислио да нема непријатног мириса зато, што се конзервисање постигло без икаквог врења. Ово је мишљење природно погрешно.

Веома слична овој методи је метода Fry ова, публикована у Енглеској године 1885. Fry напротив свесно тежи да у колико је год могуће брзо повећа топлоту на тај начин, што пићу трапи у слојеве 1 м. високе, који се, пошто се у њима развила топлота на 50°C, добро угаше. Ако се хоће ова топлота уопште да постигне онда по Fry-у мора бити зелена пића провенута на $25_0|^0$.

Ова се метода у широкој пракси није одомаћила јер је спојена с великим губитцима хранљивих састојака и тешкоћама при извођењу.

Подједнако је скоро стара и производња пиће т. зв. **пресоване,** са којом се исто тако има произвести

„слатка силажа“. Првобитни њени аутор је Француз Bouviére. Такође и овде се хоће зелена пића (трава, детелина, кукуруз, лишће и т. слично) да загреје најмање на 50°C.—60 C. Само се не трапи у резервоарима већ у призматичним гомилама које примају најмање 1000 а често и 5000 квинтала пића. Пића се, већ раније на 30 % провела, слаже растресито у слојеве како би се лакше загрејала, слично као и код начина Fry-ова. Пењање топлоте преко означене границе спречава се тиме, што се слојеви, према природи пића више мање добро угазе — пресују. Најзад, када се гомила уравни изложи се притиску најмање 500 кгр. на 1 m^2 на тај начин, што се покрије даскама на које дође опет тешко камење као што је радио Bouviére или 1 м. дебео слој угажене земље или песка. Много су биле у употреби и пресе разне конструкције (сл. 2.) које производе притисак од најмање 500 кгр. по 1. m^2. Под направу за пресовање додаје се слој сламе, која упресована достиже висину од 50 cm.

Пресевана пића није у ствари ништа друго до „слатка“ силажа произведена мимо резервоара. Производња њена је дакле јевтинија. Губитцима који постају у резервоару дисањем и вреењем долазе још и губитци отицањем сока из пресоване пића као и тиме, што се пића на површини по странама у приличној дубини поквари, тако, да губитци ретко кад мање износе од 50 %.

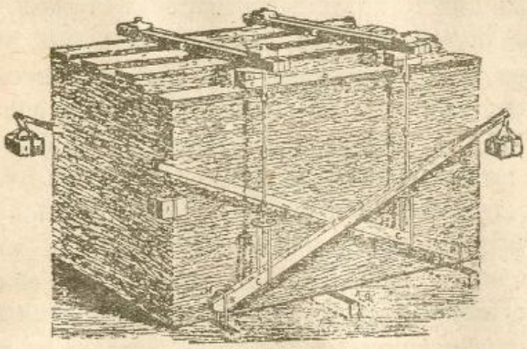

Сл. 2. Блунтова преса

У новије време много се шири у пракси швајцарско укисељавање у т. зв. швајцарским пићним коморама, званим још и Херба-силоима (сл. 3).

То су надземне грађевине коцкастог или призмастог облика са основицом од 4,5—5. и висином око 5. мет. Доњи је део обично 1 м. у земљи. У Швајцарској служе се у главном за конзервисање траве, која се због великих киша у тим крајевима, не може на сено осушити. Заслугу за ову методу има у главном Messmer.

Ове су се коморе почеле ширити тек од 1914. када је у Repperswill-у основано акционарско друштво „Herba“, које се бави са конструкцијом ових херба-силоа. У Швајцарској зидају ове коморе од шупљих бетонских плоча док у Немачкој фирма Gärtner и Aurich у Дрездену употребљава за грађење јако печене цигле нарочитог облика, које у зиду остављају ваздушни изолациони простор. Могу се правити и од обичних цигала; зидови се праве шупљи да добро изолују, а унутра се превуку танким слојем цемента да се пића при трапљењу добро слеже.

Ове коморе обично се граде у већем броју једна поред друге, и то или као самосталне, снабдевене заједничким кровом или у шупама, на који се начин уштеде неки зидови као и кров, пошто ове делимично замењују зидови и кров од шупе. Швајцарске пићне коморе постављају се тако, да би отвори у зидовима којима се пића узима били што ближе штали. У Швајцарској конзервише се у њима у главном трава, али исто тако и детелина, кукуруз, репино лишће, и т. д. Добро је, када се једна страна овакве коморе снабде са насипом или рампом за лакше пуњење (сл. 4.).

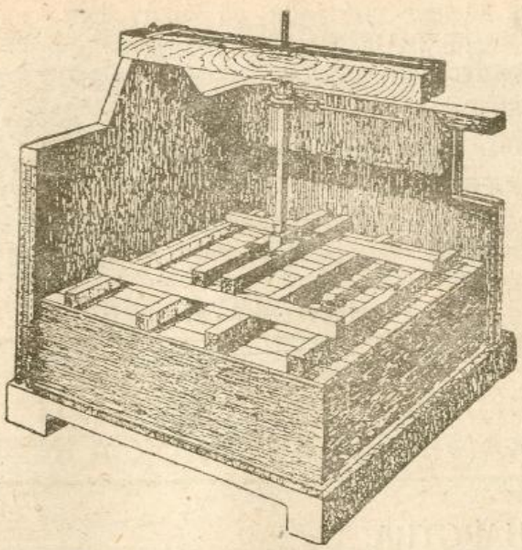

Сл. 3. Направа за пресовање код т. зв. швајцарских пићних комора (Herba силои).

Пића се у њима слаже (трапи) у растресите слојеве од прилике 1.50 м. високе а затим се чека да се загреје 50 °C. па се тек онда добро угази, после чега се опет слаже нов слој пића, чека се на њено загревање, угази се и тако се понавља док се комора не напуни. За време пуњења затварају се сви отвори са стране а потпуно изоловање од ваздуха постиже се премазивањем с блатом. После пуњења коморе, које мора бити за нешто више него што су њени зидови, јер се пића за $^1/_3$ запремине слегне, покрије се пића за $^1/_2$—1. м. дебелим слојем сецкане сламе или плеве. На њу се сада положи поклопац од дасака међусобно тесно спојених, на који опет долази систем греда на њих положених, тако, да се притисак пресе подједнако пренесе на целу површину (види сл. 3). Притисак је обично 500 кгр. на 1 m_2. Место пресе могу се употребити: цигле, камење, земља и други згодни тешки предмети. После 5—6 недеља ова се пића већ може употребити као храна. Вади се или у слојевима водоравним, при чему се величина резервоара одређује

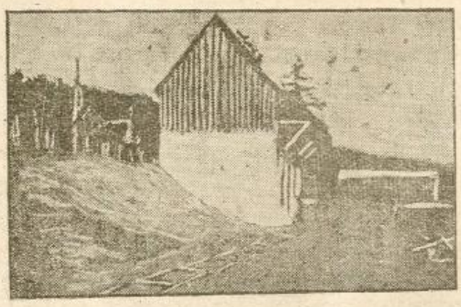

Сл. 4. Швајцарска пићна комора са рампом за лакше пуњење.

тако, да се дневно употреби за храну само слој од 5 см., или се као у Швајцарској узима — сече — у слојевима вертикалним. Прво се открије половина површине и пиће се оштрим оруђем сече вертикално. Добра страна оваквог вађења пиће је у томе, штосе се добија и троши увек једнака пића, док се при водоравном вађењу добија пића увек једног одређеног слоја, што на продукцију рђаво утиче онда, када је слој састављен из неједнаког материјала.

(Наставиће се)

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ ШИРИТЕ —:— ВАШ ЛИСТ „ТЕЖАК“ —:—

ИЗ СТОЧАРСТВА.

Сточари, чувајте своју стоку од сирка (Sorgum)

Тровање стоке сирком, нарочито зеленим лишћем запажено је још поодавно. Године 1877 Pease јавља да је у Индији био велики број случајева услед употребе сирка за храну стоке, а која је била врло оскудна због претераних суша; исто се десило и година 1887 и 1895 из истих узрока и под истим околностима.

У прво време, то тровање стоке, разнолико се тумачило, све док се нису предузела научна истраживања на хемиској станици у Небраској (Америка). Научнику Hilter-у био је донешен један сирак на испитивање (анализу), а који је био проузроковао једно угинуће. Прве године није се могао пронаћи узрок — односно материја која је изазвала смрт, и тек 1901 год. његов помоћни хемичар Slade само је могао нагађати да је смрт проузрокована једном киселином (-цианадричном, — пруска киселина CAzH или HCy-[1]). У исто време истраживања су учињена и од два Енглеса: Dunston-a и Henry a.

У истраживању сирка, Hode је успео да издвоји ту киселину, па заједно са Avery-ом и сарадњом Peters овом 1903 одштампали су резултат њихових изтраживања, који нас јасно убеђује у улогу те киселине при тровању стоке сирком.

Истраживања су вршена на две врсте сирка: суданском (Sorghum exigum) и обичном домаћом (S. vulgaroe) па је упоредним опитима утврђено, да је први мање опаснији од другог.

Тако је, за вештачко тровање говеди, било потребно

1) од суданског сирка 8.600 кгр. (средње)
2) „ обичног сирка 3.400 „

Овај се отров нарочито налази у зеленом лишћу сирка, које животиње и најрадије једу, нарочито кад су на ту храну и упућене а у оскудици друге. Како је количина тога отрова релативно велика односно највећа баш у лишћу, то се да лако разумети и схватити, да често и најмања количина те хране може да изазове тровања код наше домаће стоке, нарочито код говеди. Био је један случај да се тровање могло да утврди и са количином отрова из 3.700 кгр. лишћа суданског сирка.

Сирак је, дакле, најопаснији са свог зеленог лишћа и то нарочито онда, када се суша или мраз изненадно појаве; то тада, када је сирак у јеку свог развитка и када се справљање ове киселине — отрова нагло повећава и често достиже дупло више од нормалне количине. Када су пак те климатске неповољне околности сталне и без наглих појављивања, нагомилавање цианидричне киселине је много мање и то нарочито у земљама, које су оскудне у нитратима.

У колико је сирак млађи, лишће зеленије и ако се дозволи да га стока једе, због јаког нагомилавања отрова, у толико је опасност већа; и сама врста сирка или сорта игра извесну улогу. Како се сирак, код нас не гаји, у већини случајева, као засебна култура, већ се омашке сеје између њива или „раздором“ (као н. пр. у Ресави) то постоји могућност да се стока дочепа његовог лишћа, пошто се кукурузовина посече и укопи. Обично се кукуруз обере, шаша посече, повеже и укопи, па се тек тада секу „метлице“ до испод првог или другог колена од класа, ради добијања зрна и остатка за прављење чистећих метала. Готово половина од стабљике остаје усправно на месту, где је сирак и растао, са већим делом свог лишћа. Како се стока, нарочито говеда, пушта по њиви да покупи лишће („шашљику) она ће лако напасти и на лишће од сирка и ждерати га не слутећи да јој је живот у опасности. Ако је заостало лишће природно сасушено — дозрело, опасности може и не бити, али ми не смемо наше животиње оставити на милост и или немилост дејства цианидричне киселине сирка, који у осталом и не преставља никакво нарочито хранеће средство за нашу домаћу стоку. Оваквих случајева може бити ових сушних година, када у појединим крајевима услед оскудице исхране домаће стоке, извесни пољопривредници могу пустити своја говеда и на лишће сирка. не би ли што више сточне хране уштедели за зиму,

Тровање стоке, **нарочито говеди,** тако је брзо и опасно, да је и само лечење врло тешко, а које се треба да учини што пре—одмах. Дејство отрова може се ублажити — смањити давањем затрованим грлима сланих средстава за чишћење, кисеоничне воде и др., а најбоље је што пре затражити савета и помоћи од најближег марвеног лекара.

6-XI 1923. г. Краљево. **Ст. Петровић**

[1]) Ову је киселину пронашао **Scheele** 1782, а њен тачан састав утврдио је **Gay-Lussac** 1815. То је врло јак отров; једна капка ове киселине, ако је ставимо на језик пса, довољна је да га отрује после 2—3 удисаја. Помешана са водом производи наступе сличне тетаносу, праћене са великом изнемоглошћу. Ради сузбијања ваља мирисати амонијак или хлор у малим дозама. Она се још налази у лишћу лорбера, бреске и кајсије.

ГЛАСНИК.

Предавања у Ст. Бечеју (Војводина).

Одазивајући се молби Управе Учитељског Удружења за срез старобечејски и жабаљски, Српско Пољопривредно Друштво одредило је своје изасланике, да приликом њиховог годишњег збора на дан 3. новембра отиду и одрже предавања г. г. Dr. Велимира Стојковића п. председник и Павла Петковића члана Управног Одбора.

Тога дана по подне у сали српске старобечејске основне школе г. Dr. В. Стојковић одржао је предавање

„О значају и важности оснивања дечијих пољопривредних клубова“. Предавање је саслушано са пажњом и интересовањем.

После предавања развила се дискусија на којој је констатовано, да деца много више улажу труда и личне иницијативе, кад им се повери какав посебан рад на њиховом имању или кући, него ли кад у заједници врше какав посао за корист заједнице. Отуда је и истакнута жеља да сеоски учитељи пораде на заснивању клубова, који су позвани да унапреде сеоску омладину.

По свршеном предавању сваки слушаоц добио је бесплатно по један примерак „упутства о оснивању дечијих пољопривредних клубова“.

Истог дана у школском дворишту г. Петковић одржао је практично предавање „о конзервисању воћа и поврћа“ по упутствима изнетим у књижици од Dr. В. Стојковића.

На предавању су били сви присутни учитељи и учитељице, чланови тамошње пољопривредне подружине и мештани.

Том приликом конзервисане су јабуке, крушке, паприка, шаргарепа и црвени патлиџан у теглама набављеним од Српског Пољопривредног Друштва. Предавање је извођено од 4—6 часова по подне а слушаоца је било мушког и женског пола преко две стотине.

На дан четвртог овог месеца по подне од 3—5 часова, г. Петковић одржао је тако исто предавање у Петровом Селу за чланове подружине и тамошње мештане. На овом предавању било је и пет калуђерица римокатоличке вере, које су уједно и учитељице за васпитање женске деце мађарске народности.

Оба предавања праћена су са пажњом и интересовањем и том је приликом распродато преко 100 комада књижица.

Тамошњи сремски економ г. Сергије Виноградов био је присутан на оба предавања и помагао предавачу у практичном извођењу.

Нов члан утемељач С П. Друштва

Ћира Ћирковић школовани пољопривредник и економ фабрике „Каштел“ изволео се уписати за члана утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 132·80 динара.

Нашем младом привреднику г. Ћирковићу, Друштво изјављује овим своју захвалност на пажњи коју указује Друштву.

Исправка

У 45 броју „Тежака“ треба исправити:

На страни првој (361) првом ступцу 3 реду одоздо, место „поверењем“ треба: **неповерењем;**

На страни другој (362) ступцу другом 5. реду одозго, место „Лапње-Село треба: **Лапље-Село**, и у реду 31 место „турско-српских“ треба: **турско-арапских**;

На страни петој другом ступцу 12. реду одоздо место „живог“ треба: **новог.**

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

Записник

XXVI. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 11 јула 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић. п. председник г. др. Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Александар Рашковић, Павле Петковић, Софроније Партонић, др. Добра Б. Тодоровић и Драгутин Спремић.

Као гост присуствовао се ред. члан г. Спасоје Пешић.

Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је записник прошле седнице који је усвојен са малим изменама.

II.

Прочитано је писмо уредник Пољ. Календара да се одреди лице из Београда да врши коректуру Календара и т. д. — Управни Одбор одлучио је: да се за коректора одреди предложено лице г. Мирослав Аврамовић секр. Мин. Пољопривреде а ревизију коректуре да изврши председник г. П. Т. Тодоровић; да такса за огласе у календару, буде на целој страни 750 дин. а пола стране 400 динара; и да се остали захтеви уредника изложени у ово писму изврше.

III.

Саопштен је извештај Бр. 5399. Начелника среза Пчињског да је ноћу између 13. и 14. јуна умро друштвени економ и редован члан Друштва Мирко Димитријевић. — По прочитању овог извештаја председник позива присутне, да се поч. Мирку по хришћанском обичају одуже и одаду последњу пошту, што присутни прихватише устајањем и са „Бог да му душу прости“.

IV.

Прочитан је предлог Бр. 5345 члана Управе г. Рашковића о оснивању Друштвеног магацина. — Одлучено: да се ово питање, због финансијске немогућности, одложи за доцније.

V.

Прочитано је решење Бр. 5342. председништва, којим је, на позив Трговачке коморе за конференцију стручњака о питању извоза шљива, ако ће се држати 12. т. м. одредило за представнике Друштва чланове г. г, П. Петковиаћ и Драг. Спремића — Одбор је ово примио знању.

VI.

Прочитана је нова стилизација чланова 31. и 38 пројекта правила Друштвених. — Одбор је одлучио да се исти приме и да се пројекат нових правила штампа у 500 примерака, која раздати Подружинама и редовним члановима.

VII.

Прочитан је извештај Пољопривредне Подружине у Пећи да ће приредити пољопривредну изложбу 26. 27. и 28, октобра т. г. и моли да јој се изда помоћ у материјалу у вредности од 15.000 динара. — Одбор је одлучио: да се овај извештај и програм изложбе упути Одбору за приређивање изложаба на мишљење а тражена помоћ у материјалу одобри у суми од 15.000 динада.

VIII.

Прочитана је молба Бр. 5363 Поглавара среза Градачког, (у Босни) којим тражи помоћ за приређивање екскурзије там. сељак ради упознавања Србије и српског сељака. — Одлучено: да се упути Одбору за приређивање научног путовања на мишљење.

IX.

Прочитана је молба Бр. 5363. писара Друштвеног г-ђце Мице Стефановић која моли за 20 дана осуства. — Одлучено: да јој се тражено осуство одобри.

V.

ПРОЧИТАНА СУ САОПШТЕЊА:

а) Бр. 5366 акт Окружног Одбора округа Топличког, којим извештава Друштво, да је Пољопривредној Подружини одобрена помоћ за ову годину 200 динара. — Одбор је примио знању с благодарношћу.

б) Бр. 5411. Министарства Пољопривреде и Вода којим моли Друштво, да одреди свог представника, на конференцији који ће радити на изналажењу начина за што већу производњу ваштачких ђубрета код нас — Одбор је одредио за свог представника члана Управе г. др. Добру Б. Тодоровића.

За овим је седница закључена.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. Телефон број 24—36.

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Н. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 48. БЕОГРАД, 2. ДЕЦЕМБРА 1923. године. Година L.

ГАЈЕЊЕ ШЕЋЕРНЕ РЕПЕ

Пре ових ратова наш земљорадник обраћао је већу пажњу на гајење трговинских биљака.

Пре рата код нас је гајена шећерна репа, конопља, олајна репица и друге корисне трговачке биљке.

И ако су цене тим биљкама данас знатно боље по пре рата, ипак земљорадник нерадо их гаји.

За сада ћемо узети у обзир гајење шећерне репе, а у будућим чланцима изнећемо узроке зашто се тако мало гаје те корисне трговачке биљке.

Гајење шећерне репе доста је одомаћено код нас у у долини велике Јужне и Западне Мораве а тако исто свуда где у близини допире железничка пруга;

Да би се гајење исте што боље код сељака развило наше обе фабрике у Србији почеле су давати сељаку предујмове, резанце и шећер, и на тај начин донекле се такмичиле која ће више произвођача задобити и која ће боље удесити земљоаднику.

И заиста наш земљорадник је радо примио ове бенефиције фарбика и гајење шећерне репе поново је отпочело у већим размерама, не баш као пре ратова, али ипак не са задовољавајућим успелом.

Давање предујмова, у новцу, шећеру справама и алатима требало је да подстрекне и пасивне земљоранике да и они отпочну са гајењем шећерне репе; али тога није било, они су и на даље остали незаинтересовани и чекали на боље цене.

Ова пасивност — неинтсресовање нашег земљорадника за гајење шећерне репе и гони нас да ова неколико редова напишемо.

Према нашим привредним приликама, земљишту и и климатским удобростима ми треба да смо на првом месту произвођачи шећерне репе.

Чеси куд и камо су у горем полажају, како по земљишту, тако и по клими и они од нас двадесет пута више гаје шећерну репу, и од тогу имају врло велике користи, и тај шећер нама продају по доброј цени; а наше фабрике стоје неупослене услед мале производње.

Узрок овако слабом интересовању за гајење ове трговачке биљке несумњиво је мала цена репе, а висока цена шећеру.

Кад упоредимо цене шећерне репе и цене шећера пре рата, са садањим ценама, видимо огромну разлику: шећерна репа пре рата продавала се 100 кила 1.80 дин.; онда је 1 кгр. шећера продаван по 1 динар по дућанима; а сада се продаје шећер 22 д. кило а 100 кила шећерне репе 25 динара; то значи да је цена шећеру већа 22 пута, а цена репи 14 пута него пре рата — те, изилази да је разлика у томе 8 пута мања цена репе но шећеру.

Када се ово овако јасно види сељак, и ако неписмен довољно, он то прорачуна на прсте и види да му то не конвенира, и онда се држи овог правила: сеје кукуруз и пшеницу што му задаје мало рада и добре користи по данашњим ценама.

Фабрике су увиделе ово и сада су подигле цену за шећерну репу од 25 дин. за 100 кила на 30 динара. Но ипак и ово неће помоћи, јер је цена репе када се упореди са ценама шећера, сувише мала.

Главни узрок малог гајења шећерне репе лежи у цени и суши.

Један хектар земље засејан кукурузом даје принос 2000 кгр. просечно на земљи, где треба да се сеје шећерна репе.

20 товара × 200 дин. =	4000	Дин.
Шаша са овог хектара	500	„
Пасуљ и дулек као узрод.	500	„
Свега:	5000	Дин.

За обраду ваља рачунати:

За ораче	150	„
Сејање и дрљање	140	„
Два копања × 200 =	400	„
Орање и вуча	180	„
Укупно:	870	„
Чист принос	4.130	„
Свега:	5.000	Дин.

Један хектар засејан шећерном репом кошта:

За орање дрљање сејање и влачење .	400	Дин.
За проређивање 30 радника × 20 =	600	„
За два прашење по 200 дин.	400	„
За вађење: 30 радника × 20 =	600	„
Вуча 15000 кила = 15 кола × 20 =	300	„
Свега:	2.300	Дин.

15000 кила чисто унето у вагон и кад фабрика одбије 5% на нечистоћу то значи да има да се наплати
14250 кила × 25 = 3562.80
Кад се одбију радови 2300 —
Чисто добит: 1.262,80
И нека се у резанцу добије још . . . 1000 —
То је укупно: 2262.80

Као што се види главни је узрок малој производњи шећерне репе у ниским ценама.

Ово нису цифре писане на памет, већ узете онако како је то било.

У интересу што већег гајења шећерне репе, требало би наћи неку средину, која би била добра за одгајиваче и фабрику, те би се постепено уводило више воље за гајење исте, а свакако у колико је производња већа цене ће се постепено стаблизирати.

Ово је потребно учинити што пре како би идућег пролећа имали што више засејане шећерне репе — од чега би имали свестране користи,

На надлежнима је да о томе промисле и ураде што треба—.

Марко—Маша Тодоровић

ИЗ ЛИВАДАРСТВА

Модерни начини конзервисања зелене пиће

По D-r Јерославу Јусту, професору пољопривредног инжињерства на Ческој Великој Техничкој Школи у Прагу.

(3)

Овакво конзервисање у Herba-**силоима**, није у ствари ништа друго до комбинација напред описаних метода Трапи се у резервоарима као и код Goffarta, само с том. разликом, што је он употребљавао правоугаоне резервоаре. При овом трапљењу ради се по начину који је израдио Fry, и пића се пресује механичком пресом, исто као и при производњи пресоване пиће. Овде би дакле, изгледало, да је овај начин зато савршен. Али, у самој ствари није тако, **јер се употребљава испрекидано пуњење Фрајево са самозагревањем, које је скопчано са знатним губитцима хранљивих састојака.**

Völtz је нашао, да се из ливадске траве конзервисане у швајцарским пићним коморама по начину Фрајевом, која је пред трапљењем имала 26.4% суве супстанције, изгубило за 5½ месеци 14.2% органских и 19.1% азотних материја. Али су губитци у стварним хранљивим вредностима још већи, ако узмемо у обзир и сварљиве материје. Дакле, стварно се изгубило 22.9% сварљивих органских материја, 36.7% сварљивих азотних материја и 26.5% скробне вредности. Губитци у хранљивим састојцима проузроковани су свакако делатношћу бактерија, који би били незнатни, ако би се вршило чисто млечно врење, као што је доказивао Völtz код обарених кромпира, пелцованих са чистом културом бактерија млечнога врења. Али главни губитци постају респирационом делатношћу дисањем саме биљне масе, коју испочетка сами потпомажемо расреситим трапљењем пиће, да би се довољно загрејала. Пића се увек услед приступа ваздушног кисеоника загрева сопственим материјалом који се распада на угљен-диооксид (CO_2) и воду. Ако пића није довољно провенута, бар на 25%, загревање иде лагано и скопчано је са већим губитцима хранљивих материја, пошто се овде загрејава већа количина воде.

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(4)

Могло би се рећи, да ће се скроб моћи некада производити и на вештачки начин — у хемиским лабораторијама од минералних материја (угљен-диоксида и воде) као што је то већ у садање време остварено са шећером. Није то давно било, кад се није знало за друге начине производње шећера осим тих какве даје природа у хлорофилним биљним ћелицама, а тек 1890. године **Емилу Фишеру,** испало је за руком, да на вештачки начин од **угљен-диоксида и воде** добије различне врсте шећера. То откриће учинило је наравно велику епоху у природној историји, те зато и ми заједно с Фишером можемо рећи: „после тога (добивања шећера на вештачки начин) произвођење других сложених угљених хидрата-скроба, целулозе, гуме, инулина, питање је само времена.“

То значи: да ће се **прогресом у Хемији** важнији хранљиви састојци моћи да припремају вештачко-лабораторијским путем.

Кад буде решено питање о вештачком произвођењу жита, тада човек у погледу храњења не ће зависити од животињског и биљног света. Али унапред можемо тврдити, да ће први огледи припремања скроба на вештачки начин изискивати велике трошкове и да ће због тога добивени производи бити врло скупи. За сада је **зелена биљна ћелица најјевтинија лабораторија за производњу органских хранљивих материја, јер, преко потребну енергију за асимилацију, даје сунце бесплатно.**

Не само храна већ и топлота је резултат асимилације у зеленим биљним деловима: све врсте каменог угља постале су од некадањих живих биљака под утицајем сунчане топлоте.

Биљна протопласма, у којој се справљају хранљиве материје за цео животињски свет, састављена је од беланчевинских једињења. Она је жива материја биљних и животињских ћелица. У њој осим поменута три елемента (угљеника, водоника и кисеоника), од којих постају први продукти асимилације има и знатне количине **азота** (до 18%) и **сумпора** а и незнатне количине **фосфора.** О молекилском саставу протопласме не зна се ништа одређено. Но свеколика испитивања учињена у том правцу, своде се на то: да је протопласма смеша од не-

Конзервисање Фрајевим начином је такође тешко и ризично. Тешко је зато, што се трапљење мора стално прекидати и чекати на загревање. Ово загревање зависи од претходне провенутости пиће. У пракси је веома тешко одредити степен провенулости пиће на 25—30% и зато је ова метода и несигурна. Ако се укисељава воденија пића, онда морамо чекати на загревање и неколико дана а некад и узалуд, губитци у хранљивим састојцима се знатно повећају и ми добијамо киселу силажу. Ако је опет пића сувише сува, може се уплесњивити и онда се не може за храну употребити.

Нарочито поред зидова резервоара и у његовим угловима може се пића лако уплесњивити. Тако је опитна станица у Либверду тачним огледима, које је вршио Швајцарац Liechti, утврдила, да губитци проузроковани плесњивошћу износе 17.83%. Урачунамо ли и губитке услед загревања и животне делатности бактерија, онда су укупни губитци врло велики.

Наступи ли за време трапљења пиће кишовито време, онда је провенуће пиће скоро онемогућено и укисељавање се мора прекинути. Пића на пољу покошена изложена је штетном утицају кише, одложи ли се кошење настаје опет опасност да пића презре, отврдне, постане мање укусном и мање сварљивом. Швајцарци мешају до душе траву ако је мокра са извесном количином сена, сецкане сламе итд. да би повећали суву супстанцију зелене пиће. Али смо и овде упућени на приближну оцену и изложени ризику.

Völtz и Fingerling који су тачно радили по овој методи, нису никад могли да добију слатку силажу, нарочито не од лептирастих биљака, зато су испитивали на овај начин добивену силажу од практичара, па су такође увек нашли, да оваква пића садржи поред киселине млечне и знатну количину бутерне киселине и да се још по исушењу у лабораторији осећа непријатан мирис.

Такође и Haselhoff, који је анализирао мустре конзервисане пиће, добивене у швајцарским пићним коморама по начину Фрајевом, констатовао је, да су само мало њих добили стварно слатку силажу, док је велика већина добила киселу силажу која је садржавала више него половину течних киселина.

Веома сличан начину конзервисања у швајцарским пићним коморама је конзервисање у коморама зв. Ifla, снабдевеним такође пресама.

Ово су коморе које могу да приме 40—60.m³ пиће, са бетонским зидовима учвршћеним прућем (сл. 5). Главна је разлика у томе, што су цилиндричног облика и тиме личе на америчке силое, даље, што се њихов поклопац не мора састављати као код швајцарских комора, већ чини једну чврсту целину и да се извлачити и држати у сваком положају помоћу против—тега. Слојеви зелене пиће слажу се растресито и оставе да се загреју. За тим се спусти поклопац, али тако да пићу само додирује. На овај се начин спречава губитак топлоте а постиже се брже загревање скопчано са мањим губитцима хранљивих систојака. Када се зелена пића загрејала на 50°C, спусти се поклопац потпуно и пића се притиском пресе јако пресује.

Према овоме нису коморе Ifla много практичније и боље од силоа Herba, сем што се оним слободним спуштањем поклопца спречава губљење топлоте. Али се ово може постићи и код пићних комора Herba на тај начин што ће се поједини слојеви покривати сламом ит.д. Исто тако неће марити ништа, што се поклопац за пресовање код силоа Herba мора састављати и растављати, пошто се то чини само једанпут по пуњењу коморе.

Да би отклонили све рђаве мане и недостатке самозагревања пиће, у Швајцарској су почели уводити

коликих беланчевинских материја с већом молекилском тежином. Издвојен молекил беланчевине садржи може бити **неколико тисућа атома** од пет или шест елемената: угљеника, водоника, кисеоника, азота, сумпора и фосфора.

Савремена Хемија, нема сумње, открће тајну беланчевинског састава и објаснити начин њеног постања и тада ће се постићи давнашњи жељени циљ: **вештачко припремање беланчевине од неорганских материја од минералног (неорганског) света**. У осталом, већ и у садање време, неки мали микроскопски организми тако звани **нитро-бактерије** који живе без продуката асимилације зелених биљака, добивају потребне материје за састав њихове протопласме од **минералног света**.

Ну у поређењу са општом количином беланчевине, која се производи васколиким зеленим биљкама, количина албумината која се производи нитробактеријама, посве је ништавна, тако, да у том погледу, може важити као правило: **да су зелене ћелице виших биљака први и најглавнији произвођачи беланчевинских једињења која представљају најважнија и најпотребнија градива за различне протопласме биљног и животињског света**.

Добивени продукти, благодарећи асимилацији — јесу **различни угљени хидрати,** као што су: **грожђани шећер, тршћани шећер, скроб, целулоза, инулин** и др. Од тих угљених хидрата једињењем њиховим са **азотом, сумпором фосфором,** могу се већ приуготовити **беланчевине**. Потребу у наведеним елементима биљне ћелице не подмирују из атмосфере већ из земље, односно из воде у којој су растворене њихове соли и **калијумове** и **магнезијеве**.

И ако се од поменутих соли налази у земљи незнатна количина, благодарећи томе, што вода из лишћа испарава непрестано,*) надземни делови добивају довољно потребне им соли у којима има азота, сумпора и фосфора, јер је доказано, да испарава само **чиста** вода и да минералне соли, које су у њој растворене, заостају у лишћу и стаблу.

*) Липа средње величине испари за 1 дан сунчани 160—200 литара воде.

(Наставиће се)

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

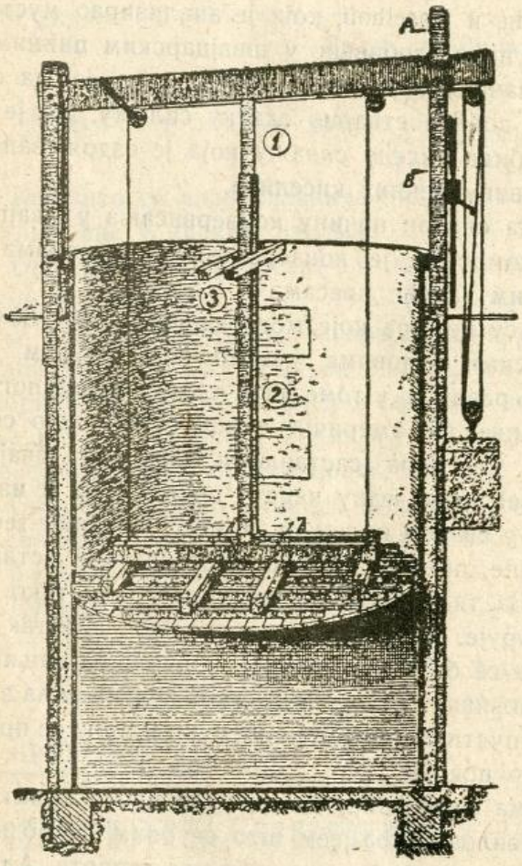

Сл. 5. Пећна комора „Ifla“ са поклопцем и против-тегом.

вештачко загревање помоћу електричне струје‘ ‚Добре су стране ове електро—методе у главном у томе што не зависи од времена, што није потребна претходна провенутост пеће, што се брзо и сигурно загрева, што се може трапити и за време кише и то биљке сасвим младе, кад имају највише сварљивих састојака и што су губитци у хранљивим материјама мањи, јер топлоту производи струја, а не, као при самозагревању, сами хранљиви састојци својим распадањем. Силажа на овај начин добивена је **слатка.** Метода се ова може добро искористити само тамо, где је електрична енергија јевтина

(Наставиће се)

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Како треба хранити кокошке за месо

Обично ако домаћица хоће да кљука кокошке, из јата својих кокошију узима одређене за клање, затвара их у засебно оделење или кавез и почне их кљукати. Обично им дају само кукуруза и врло ретко кнедле (ваљушке) од пшеничног и кукурузног брашна. Одмах првих дана храна се даје насилу и обично просто руком.

Док је нису почели кљукати, кокошку су хранили са свима осталима.

И при таквом начину храњења добијају се некакви резултати т. ј. кокошка дебља и кад добије довољно сала рачуна се да је готова.

Али такав је начин кљукања сасвим неправилан и штетан, јер тако живина никад неће достићи потребни степен дебљине; зато се тај начин кљукања може допустити само у засебним случајевима, али не никако у индустриским предузећима. Ако ви организујете индустриско месно предузеће и почнете на такав начин хранити кокошке, ви ћете сигурно бити оштећени. Прво, ваше старе кокошке неће дати добро месо, јер међу ткањима меса стара кокошка нема слојеве масти, него се обично код њих сва маст налази испод коже и у цревима; друго — млада кокошка, која није специјално спремљена за гојење и узета за кљукање на време расшће и неће се добро угојити. Међутим при кљукању треба постићи два циља: 1) добити по могућности највећу количину меса и 2) добити месо најбољег квалитета. Ако ви храните младу, претходно лепо, као што треба и колико треба, држану живину, њена ће се месна ткања ређати са слојевима масти (сала). Кад се таква кокошка пече, маст се разилази по целом парчету меса, услед чега се оно увећава у обиму, постаје мекано и сочно. Као што смо већ рекли, стара се кокошка покрива само одозго салом и кад се пече, сало се растопи, парче постаје мање у обиму, а месо тврдо.

Ми смо се зауставили на томе питању да би доказали неопходност специјалног храњења, ако желимо да добијемо месо, које ће се добро продавати и на угледним пијацама и које ће се скупље плаћати. У индустриским предузећима врсте које брзо сазревају (најкорисније) кљукају се обично у 5—6 месецу живота, и само чистокрвне, које достигну крајњи узраст, од невоље почињу кљукати кад су већ старе.

Живину, која је одређена за кљукање, треба још од најранијег узраста к томе припремити. Пилићима се даје више мекане хране, у којој преовлађују материје, које помажу стварању масти: јечмено и кукурузно брашно, брашно од хељде и т. д. Затим, већ од првих дана треба пиле да навикава на што већу количину хране, зато се треба бринути да та храна буде што разноврснија и укуснија. Меку храну треба размутити по могућности млеком, разблаженим на пола с водом или сурутком; меће се и туцани пиринач или јечам и др.; ту смесу треба мењати да не би живини досадила. Меком их храном хране дуже него носиље и дају је у већој количини. Ове пилиће не навикавају на велике пашњаке спремајући их к њиховој будућој непокретности за време кљукања. Пиле старо 4 месеца, које се на тај начин гаји биће тешко $1^1/_2$ кгр., биће способно да прима велику количину хране и да лако подноси ограничену слободу и од 5—6 месеца (зависно од врсте) може се почети кљукати.

Када су пилад, одређена за кљукање, готова, пажљиво их прегледају да ли су здрава. Пазе да су весела и бодра, да у грлу немају црвенила, да им је дисање нормално и слободно, да на телу немају никаквих бубуљица и оспе и да апсолутно немају инсеката. Затим их мере, одбацују оне егземпларе, који су тешки мање од средње тежине целе партије (рачунајући приближно теориску тежину ове расе), јер то показује на ненормалност у процесу претварања хране, а значи и рђаво примање хране.

Постоје два начина кљукања: ручни и машински, или како га називају француски начин. Први се начин употребљава у малим предузећима за гојење и тамо, где се

кљукање врши искључиво меком (густом) храном „куглицама“. Специјални заводи за кљукање који постоје сада у целој Европи и крупна предузећа, употребљавају за кљукање житну храну, и користе се машинским начином. На пијацама се налази мноштво таквих машина најразноврсније конструкције, али најбоља је од свих стара машина француског живинара Арну. Машински начин, при извесној навици, даје могућност да се за 1 сат нахране 400 комада живине. Осим тога, на тај се начин за неколико секунди напуни гуша, значи тиме много мање узнемиравамо живину, те се она боље и брже гаји и даје лепше месо. Ако живина није специјално спремљена за кљукање, као што је риније речено, тада свакоме начину храњења претходи тако звано „ужиравање помоћу самосталног кљувања“. Живина се смести у кавезе, по неколико комада у сваком, а храна се меће у судове, који се налазе испред предње решетасте стране кавеза. Такво се храњење продужује 10—12 дана и кад видите да се живина навикла у затвору, да нормално једе, да јој стомак добро ради, тада их премештате у засебне кавезе и почињете их хранити на начин, који је код вас у употреби (обични или машински).

Почињући кљукати живину, треба имати у виду следеће: 1) за цело време кљукања треба место, где се налази живина, држати у потпуној чистоти, чистећи кавез и у јутро и у вече; 2) пазити да вентилација добро дејствује и да је ваздух сасвим чист; 3) да је температура од 8° до 12°С.; 4) избегавати велику светлост, пазећи да у просторији влада полумрак; 5) пазити да је у месту, где се живина налази потпуна тишина и с живином се понашати пажљиво, не плашећи је, т. ј. не викати, не гурати је и не бацати; 6) давати нову храну тек тада, кад им је гуша сасвим празна.*); 7) давати им да кљују песак да би им се побољшало варење стомака; 8) увек имати у довољној количини свежу воду.

Сви се ти услови препоручују да би се добила што већа рентабилност кљукања, јер кад се ти услови не испуњавају живина се може поразболевати (нарочито болест јетре) крепавати, а у сретнијем случају кљукање ће се на дуже времена протегнути и месо ће бити горег квалитета.

У идућем ћемо чланку прегледати састав оброка при кљукању и начин кљукања.

Како се кљукање јавља коначним циљем сваког живинарства, јер у сваком предузећу и у оном, које се бави чистокрвном живином, и у онима која се баве месом, јајима потребно је кљукање, сматрамо да је потребно детаљније се на њему задржати. Но о томе другом приликом.

*) Ако код неког примерка гуша буде пуна за време другог храњења, он се оставља без хране до идућег пута, а ако се и тада гуша не ослободи, онда треба такву кокош пустати на слободу, јер значи да је она болесна.

Б. Запољски

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ ШИРИТЕ
—:— ВАШ ЛИСТ „ТЕЖАК“ —:—

ИЗЛОЖБЕ И КОНГРЕСИ.

Окружна Пољопривредна изложба у Пећи.

Ово је прва пољопривредна изложба ове врсте у Метохији која је била приређена и одржана 26, 27. и 28. октобра ов. год. И доиста у Метохији после нашег ослобођења осећала се велика потреба за предузимањем нужних мера, које би постпуно постицале тамошњег земљорадника на интезивнији рад, где се и велики, и средњи и мали земљорадник држи још првобитног начина привреде, који више не одговара данашњим захтевима времена, те је за њихово јачање најбоље средство овакве поучне изложбе, које их гоне на упоређивање и угледање.

На изложби је учествовало 340 излагача већином из среза ђаковичког.

Најпоучнији и најобилатији део изложбе било је оделење ратарства са градинарством. Било је изложено: 76 примерака пшенице, 24 јечма, 6 ражи, 4 овса 73 кукуруза и 30 пасуља и укупно од градинарских биљака 160 примерака.

У оделењу воћа било је вредно видети доста велику збирку јабука која је била заступљена у 113 примерака, крушака 21 примерак, дуња 3 примерака, ораха, лешника и мушмула по 2 примерака, и један примерак кестена

Из виноградства: изложено је 8 примерака грожђа, већином сората са домаће лозе.

Из сточарских производа: изложено је 8 руна, 11 примерака разних сирева, између којих је било и кашкаваља и 8 примерака кајмака.

Пчеларство је било слабо заступљено у производима, свега је било изложена 2 примерка прерађеног воска и 1 примерак меда у сачу.

Прерађевина воћарских и виноградских изложено је било: 30 примерака вина, 14 примерака ракије, затим пекмеза, мацуна, слатка разних компота 25 примерака.

У вези с изложбом било је истакнуто оделење лекова и серума противу сточних зараза фабрике Каштел и Камендин из Новог Сада. Том приликом на изложби извршена је успешна демонстрација лечења оваца и говеди са дистолом од метиља, а које је изводио економ и познати практичар г. Ћира Ћирковић.

Као додатак била је приређена и изложба домаће и кућевне радиности, у којој је прву улогу играла женска радничка школа која припада Колу Српских Сестара; и која је имала засебно оделење са домаћим рукотворинама, мотива национално-верског, а по вредности су биле савршено уметничке.

Од ових рукотворина изложено је 392 примерка. Нарочито вреди истаћи велико интересовање женског света нарочито муслиманског и католичког. Заслуга пак за ову изложбу припада г-ђи Доронтићки, учитељици која је и управитељ женске радничке школе.

У опште изложени предмети били су изврсни а нарочито се истиче пшеница по квалитету затим чувени пећски пасуљ кукуруз и кромпир, од кога је 1 комда тежак 1 килограм. Од воћарских предмета који су изложени не треба ни говорити, јер се својом лепотом, укусом и аромом издвајају од свег воћа које имамо у нашој земљи. Нарочито овде треба истаћи једну врсту

јабука „Бузлије“ (Буз значи лед) која је провидна као стакло кад накнадно дозре а укусјој је веома пријатан.

Награде су издате у вредности од 40.000 динара у разним алатима, справама, књигама као и у новцу. Поред Српског Пољопривредног Друштва и Министарства Пољопривреде и Вода, који су пружили материјалне могућности за ове награде дао је и окружни одбор окр. метохијског суму од 15.000 динара, који су додељени излагачима у готовом новцу и алатима. Овом приликом награђени су сви излагачи, пошто је награда било довољно, а притом изложени предмети по својој вредности нису се издвајали једни од другог.

Број посетилаца који се уписивао у књигу, износи 1300 поред учествовања остале радознале публике које је било много.

Културни и национални значај ове изложбе несумњив је кад се има на уму радост и расположење свих учасника на овој изложби и постигнути резултати на њој Због тога што је ова била прва изложба и довољно непозната овоме свету, а што је најгоре што јавна безбедност није добра и свуда осигурана, она нија била у онолико мери посећена каква ће бити несумљиво идућа, докле се мало среде тамошње прилике; а сем тога неизбежно је да ће одјекнути утисци које су добили излагачи и посетиоци на овој изложби.

Заслуга за ову изложбу, припада свима члановима Подружине, Начелнику среза источког и економима среза пећског и источног, који су збиља допринели да се на овај начин обави ова изложба.

Ћатић.

ГЛАСНИК.

Нов члан добротвор С. П. Друштва. Драгутин Перуш поседник и магистар фармације из Загреба изволео се уписати за члана добротвора Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара. Поред усмене благодарности Друштво овим путем изјављује г. Перушу захвалност на наклоности коју има према Друштву.

Конференција за повећање производње шећера у Београду. — 8 и 9 децембра одржаће се у Београду у згради Класне Лутрије конференција између произвођача шећерне репе односно њихових представника и произвођача шећера односно представника фабрика шећера, а у циљу повећања производње шећерне репе и шећера у нашој земљи.

На тој ће се конференцији расправљати у главном три питања.

1. **Узроци недовољне производње шећерне репе у нашој земљи.**

2. **Мере за повећање производње шећерне репе и шећера** и

3. **Да ли је потребна државна интервенција у производњи шећерне репе и ако јесте, у ком би се облику она имала примењивати.**

На ову конференцију позвато је да узме учешћа и Српско Пољопривредно Друштво и оно је већ одредило своја два изасланика: г. М. Јовановића, и С. Стошића.

Изасланици „Вересијских удруга“ код Министра Пољопривредр и вода. — 22. ов. мес. посетили су Министарство Пољопривреде и Вода 150 изасланика „Вересијских удруга“ које постоје у Хрватској, Приморју, Славонији, Бачкој, и Међумурју. Изасланике је предводио Др. Јуришковић, адвокат из Бакарца (у Приморју). Он је давао и највећи део објашњења о циљу њиховог доласка у Београд. Њега су у томе нотпомагали и други изасланици; нарочито су неки сељаци говорили врло разборито и убедљиво. Да се одлуче лично доћи у Београд побудило их је, што питање о њиховим „удругама“ лежи нерешено још од како је извршено уједињење, ма да су се небројено пута обраћали молбама усмено и писмено.

Број њихових „Вересијских удруга“ премаша 400 са преко 120.000 чланова. Њихов је циљ: давање мањих позајмица својим члановима на краће рокове, а и на хипотеко (непокретности). Сваки члан удруге има удео у вредности 100 дин., али гарантује још десетогубом вредношћу свога удела.

Организација ових удруга руковођена је из централе која је била у Будим-Пешти, али су са њом они прекинули везу од уједињења у данашњу нашу државу. У тој централи имају удруге око 10.000.000 југо-круна, који новац би им централа ставила на расположење чим би се у том правцу покренуло питање дипломатским путем.

По правилима њихове организације држава партиципира својим улогом и тиме задобија право да поставља Председника централе, да има половину чланова у Управи и да врши контролу. Та контрола је уједно јемство за солидност рада удруга.

Изасланици су ишли и у Министарство Трговине и Индустрије, и тамо им је обећано да ће се ствар њихова ускоро решити законским путем.

Они су молили и Господина Министра Пољопривреде да посредује:

1. Да се њихови односи што пре доведу у правно стање те да удруге могу функционисати према својим правилима;

2) Да им држава изради да добију новац из бивше централе у Будим-Пешти;

3. Да им се организује централа на начин као што је била она у Б. Пешти, и да држава уложи 1 милион динара, те да добије право контроле и постављање Председника и чланове у Управи удруга.

— — **Ђ.**

Белешке

Сузбијање штеточина маслина у Шпанији. — По извештају који имамо, у Шпанији се влада јако заинтересовала за гајење маслина, и развила велику акцију на сузбијању штеточина на маслинама, пошто се штете од ових како које године све више појављују. Осем мушице маслинове — Dacus olea — добро познате и у нашем Приморју, у Шпанији упропашћују маслине још две штеточине: palomil или баренило — *гризац* (Phalaeotribus Scaraeoides), и аромело — **црна ваш** (Phlae-

otripus olae — Tar — Costa). Гризац се множи у сувим посеченим маслиновим гранама, у запуштеним, неокресаним маслињацима. И једино је средство за сузбијање овог штеточина: сечење гранчица на којима се нађе, и спаљивање ових, као што се чини и где се на јабукама нађе крваве ваши. Црне ваши пак сузбијају се: кађењем маслина асидо—цијано—хидриком. Средство се ово показало као врло успешно.

Мада у Шпанији има доста пољопривредних завода чија је брига, поред осталога, упознавати сељаке са штеточинама маслинака и давати им поуке и упутстава за сузбијање, ипак шпански сељак, по својој конзервативној природи, нерадо прима савете, те маслине сваке године све више пропадају. Да би се овоме злу доскочило, влада је шпанска објавила наредбу — декрет — којом се пољској жандармерији наређује да сопственике маслина примора: да све посечене гране маслинака одмах спаљују или склањају у затвореном простору; који се не буде придржавао ове наредбе, да се казни новчано од 100 до 200 пезета, а у поновљеном случају и затвором. Даље, — кађење маслинака асидо—цијано—хидриком ради сузбијања црне ваши има се вршити по нарочито издатим упутствима; и економи сваке покрајине имају обилазити маслињаке, контролисати рад сопственика маслина, и сељаке поучавати о сузбијању црне ваши и грисца.

У Мадриду је заказана и једна међународна конференција стручњака за сузбијање штеточина маслина, и ми ћемо у своје време саопштити и закључке ове конференције који интересују наше Приморце. — — Ђ.

Записник

XXVI. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 25. јула 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. Паја Т. Тодоровић. п. председник г. др. Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Вића Т. Радовановић, Александар Рашковић, Душан Ћатић Павле Петковић, Софроније Партонић, Драгутин Спремић, Светислав Пешић и др. Добра Б. Тодоровић.

Као гост присуствовао је ред. члан г. Др. Танасије Митровић.
Председавао председник г. Паја Т. Тодоровић.
Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен без измена записника прошле седнице.

II.

Председник саопштава да је приликом свог службеног путовања свратио у Чачак и да је уочио, да се тамо доста живо ради на припремању изложбе, да је том приликом тамошњи окружни економ умолио, да Српско Пољопривредно Друштво умоли Министарство, да нареди државним економима да буду а гилнији у прикупљању изложбених предмета, да се приликом изложбе приреди у Чачку конференција економа; и да се од стране Друштва упути на неколико дана пред изложбу 1 делегат друштвени да припомогне сређивању изложбених предмета. За тим председник је предложио, да се одреде директори и делегати и за остала места, где ће се приредити изложбе. — Управни Одбор одлучио је: да се за директора излобе у Приштини одреди члан Управе г. Александар Рашковић а за делегате: у Чачак г. Павле Петковић, г. Вића Т. Радовановић; и у Пећи г. Душан Ћатић; да директор изложбе буде у Приштини на 10 дана пре отварања изложбе; г. Ћатић на пет дана а г. Радовановић на један дан пре отварања изложбе.

III.

Прочитана су мишљења Набављачког Одбора:

а) по разним понудама Бр. 5040, 5157, 5392, 5393, 5581. и 5397. — Одбор је усвојио ова мишљења и одлучио: да се набавке по овим понудама не врше;

б) По понуди Бр. 5313. за винске пресе. — одлучено: да се позове понуђач да поднесе понуду и за муљаче за грожђе.

IV.

Секретар Сточарске Секције г. Др. Танасијевић Митровић прочитао је генерални план за унапређење сточарства који је довршен на IX. редовној седници Секције за сточарство. — Управни Одбор примио је овај план знању и одлучио: да се изда захвалност свима члановима Секције за сточарство и онима, који су сарађивали на изради овога плана а нарочито захвалност Секретару Секције г. Др. Митровићу; да се препис овог плана достави Министарству Пољопривреде и Вода и да се оно од стране Друштва умоли, да настане да се по предлозима у плану одмах отпочне рад а да Друштво прими на себе пропагирање оснивања сточарских задруга; усвојен је предлог Секције да се план умножи и разда свима члановима Секције као и онима, који су на његовој изради сарађивали, затим Деканату Пољоприв. Факултета и да се садржина његова публикује преко „Тежака“. Поред тога изјављена је општа жеља да сточарска Секција настави рад и изради специјалне планове за унапређење сточарства за сваку грану посебице.

V.

Прочитана су и усвојена мишљења Подружинског инспектора:

а) по молби бр. 5420. новооснована Пољопривредне Подружине у Старом Бечеју. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се новооснована Пољоприв. Подружина у Старом Бечеју, пошто је испунила све формалности прописане правилима за Подружине, прими у састав Српског Пољопривредног Друштва;

б) по акту бр. 5499 за приређивање пољопривредне изложбе у Чачку. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се овај предмет упути Одбору за приређивање изложаба у даљи рад;

в) по акту бр. 5610. Пољопривредне Подружине за срез Космајски, којим моли за кредит. — Одбор је усвојио ово мишљење и одлучио: да се Пољоприв. Подружини ср. Космајског одобри кредит од 20.000 динара.

VI.

Прочитан је реферат благајника Друштвеног бр. 5559. о исплаћеним трошковима за тегле и трошковима који се требају исплатити чија ће укупна вредност изнети око 318.000 динара. — Одбор је примио знању овај реферат и одлучио, да се тегле за конзервисање воћа и поврћа одмах изузму и продају по цени коштања.

VII.

Саопштен је извештај Одбора за приређивање поучног путовања по акту бр. 5395 и одређивање правца путовања сељака из среза Градачачког у Босни. — Одбор је примио знању овај извештај и одлучио да се достави Начелнику среза градачачког.

VIII.

Члан Управе г. Др. В. Н. Стојковић извештава да су пре извесног времена дошли, ради поучног путовања и упознавања пољопривредних прилика код нас ђаци пољопривредног факултета Познањског универзитета у Пољској, па предлаже, да им се приреди закуска у Топчидеру и моли да се за овај циљ одобри потребна сума. — Управни Одбор одлучио је: да се за овај циљ одобри сума од 1000 динара.

За овим је седница закључена.

ДЕТЕЛИНА

права француска Луцерка препоручује се за јесењу жетву. Може се добити код

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

по цени од 32 динара.

Франко друштвени магацин.

10-10

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. **Телефон број 24—36**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ње. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, Н. Т. Тодоровић | Одговорни уредник, Д-р В. Н. Стојковић

Број 49. БЕОГРАД, 9. ДЕЦЕМБРА 1923. године. Година L.

На једној од последњој седници Управни Одбор Српског Пољопривредног Друштва решио је да се ТЕЖАК у 1924. години штампа у 10.000 примерака.

Тежак се и у овој години почео штампати у толики исти број примерака, али на жалост број претплатника није био толики, те ће Друштво од тога осетити штету због великих штампарских трошкова, којима је изложено.

Претплата на. Тежак остала је иста, то јест 20 динара годишње једино из тог разлога што Друштво рачуна да ће и број претплатника у идућој години порасти.

Тежак је најјевтинији лист у нашој Краљевини, те га зато свака, па и најсиромашнија сеоска кућа треба да прима; а она ће га примати ако га многобројни пријатељи Српског Пољопривредног Друштва, његове подружине, и његови чланови упознају и обавесте о том листу.

Сви на посао да Тежаку осигурамо опстанак и бољи промет него досада, а Српско Пољопривредно Друштво још од сада прима претплату у 20 дин. за идућу 1924 год.

ЗИМСКА ОРАЊА

Многи наши пољопривредници с ове стране Саве и Дунава, кад заврше сејидбу озимих усева, мисле да су све послове у пољу свршили, па онда све слободно време посвећују радовима око куће, у стаји, око стоке у амбару, у подруму и т. д. а на поље мало помишљају. Тиме се и може једино објаснити зашто многе и многе њиве, које су намењене пролећним усевима, а нарочито кукурузу и дан данас леже непооране, затрављене или од силне овогодишње жеге и суше запечене. Чека се пролеће, па да се онда и оре и сеје, онда када највише радова има у пољу, онда када, тако рећи један погодан дан пропуштен, може бити судбоносан по целу жетву пролетњих усева.

И када је ових дана Главни савез српских земљорадничких задруга ради извесних својих намера тражио од својих задруга у Србији да му предложе оне задругаре, који су ове јесени два пута своје њиве орали, посве мали број задруга предложио је Савезу такве задругаре, јер их на жалост није било пошто код нас скоро нико своје њиве ни за сетву јесењих усева не оре двапут, а још мање за сетву пролетњих усева.

Није ни чудо онда да пролетњи усеви у многим крајевима Србије, у овим последњим годинама не само тако мале жетве доносе, него чак и потпуно од суше настрадају.

Али тако не раде пољопривредници с оне стране Саве и Дунава; код њих плуг не престаје радити од свршетка сејидбе озимих усева, па све док јаки зимски мразеви не принуде пољопривредника да са тим радом престане.

И кад је Главни савез српских земљорадничких задруга тражио од својих задруга преко Саве и Дунава да му доставе имена оних задругара, који су ове јесе двапут поорали своје њиве, одговорено му је са чуђењем: зашто им се то питање ставља када сви сељани преко зиме најмање двапут ору своје њиве!

Тиме се и може једино објаснити зашто се тамо преко Саве и Дунава, пролећни усеви, а нарочито кукуруз бацају у пролеће на већ, и то не једанпут него више пута, изорану земљу преко зиме. И онда није ни чудо да пролетњи усеви у тим нашим крајевима — преко Саве и Дунава чак и у врло сушним годинама не само не настрадају него чак и довољну жетву доносе.

Никада можда није потребније зимско орање земље за пролећне усеве него сада када пролазимо кроз ове сушне године, које ће се, како по свему изгледа, подуже понављати. И та орања не треба да су сасвим плитка, као што се у многим и многим нашим крајевима то практикује, јер се све користи од зимских орања могу само онда имати, ако су она довољно дубока.

Према чињеним огледима стручних људи да биљка направи 1 кгр. суве материје треба да уђије 250 до 300 кгр. воде. По том рачуну једна жетва пшенице од 18 хектолитра зрна потребује 1.400 куб. метара воде, једна жетва кромпира од 18.000 кгр. потребује 1.600 куб. метара воде, а једна жетва луцерке од 10.000 кгр. сувога сена потребује 3.000 куб. метара воде.

Количина воде, коју водени падежи (кише) пруже биљкама, већа је него што је биљкама потребна, па ипак биљке као што смо то могли ових последњих сушних година да утврдимо оскудевају у води и пате од суше. То

долази услед тога што кише падају у довољној количини с јесени и с пролећа, али су ретке преко лета, када је вода биљкама најпотребнија. Па онда и од оне кише која падне на земљу највећи се део изгуби, ако ова није обрађена и као што треба урађена. Доиста, доказано је да збијене земље испаре 80.1% од примљене воде, док урађене и растресите земље само 13.6%; даље да 100 грама од прве земље упијају 41.5 грам воде, док 100 грама друге земље задржавају само 22 грама воде.

Зимским орањем не само да се стварају повољне погодбе да кишне и снежне воде продру у дубину земље то јест, да не одиђу у потоке и реке него се још тим радом повећава и порозност земље и у исто време моћ апсорције земље, то јест моћ задржавања воде.

Зимским орањем омогућава се, дакле, да се вода од јесењих киша и отопљеног снега прикупи и задржи у доњем слоју земље као у сунђеру, те да биљку у пролеће снабде са потребном јој влагом, онда када пролетњи ветрови горњи слој земље потпуно исуше. Даље зимским орањем велике грудве земље ће се, утицајем зимских мразева, иситнити, те ће и земља бити боље приуготовљена да прими бачено семе у пролеће. И најзад зими орана земља може се с пролећа приуготовити за сејање једним плитким орањем, или и обичним дрљањем или у краћем случају и без икаквог претходног рада, одмах засејати, те ће се тако и пролетња сејидба и други радови на земљи извршити и брже и боље и лакше и јевтиније и што је најглавније **много раније** него ако се земља први пут оре и сеје с пролећа. Искуство последњих неколико година учи нас да, ако се пролетњи усеви не засеју рано с пролећа, жетва може доћи у питању. Отуда за сваки случај главни посао — орање много је паметније извршити с јесени него с пролећа јер у пролеће се услед других радова и услед неповољног времена са тим радом може много одоцнити, па с тим ако и суше рано настану, па и доцније трају и несигурна и недовољна жетву имати.

Ето зашто не треба, кад се сврши сејидба јесењих усева, бацити плуг под шупу и напустити радове у пољу. Не, на против земљу треба орати од новембра до јануара, кад год време допусти и што се више буде орала, у толико ће бити боље припремљена, па ће у толико и обилнији род донети.

Но не треба заборавити и ђубрење, нарочито ђубрење стајским ђубретом, јер ће се на тај начин не само унети у земљу корисни састојци за биљке, које ће се посејати с пролећа, него ће се земља још и механички поправити, то јест добиће ситно грудвасту структуру која је не само за упијање него и за задржавање влаге у земљи најповољнија.

Киша је пала, земља је довољно овлажена, те се треба користити овим још лепим временом и земљу још сада за пролећне усеве орати.

ИЗ ЛИВАДАРСТВА

Модерни начини конзервисања зелене пиће

По D-r Јерославу Јусту, професору пољопривредног инжињерства на Ческој Великој Техничкој Школи у Прагу.

(4)

При сиима до сад описатим методама испољавала се тежња, да се загревањем пиће на 50°C добије најбоља силажа, претпостављајући да се бактерије млечнога врења најбоље развијају при овој топлоти. Али ова претпоставка није тачна. Она вреди само за извесну врсту бактерија млечнога врења, док остале успевају и при топлоти далеко нижој, од 5—10°C. Оне се налазе на

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(5)

Процес постања беланчевине од угљених хидрата и развијање самог тока при тој реакцији, у појединостима још је сасвим непознат: познат је само крајњи резултат при тој измени и стварање **нитрата** једињења беланчевинске природе, — нуклеина, алеуроната и др. која се као готовина слажу на пр. у зреле семенке и плодове у ком облику служе за исхрану животиња (и човека)

Цео животињски свет који сам није у стању да асимилује, храни се непосредно или посредно хранљивим материјама биљног света. Животиње не могу да се хране само неорганским материјама. Слично гљивама и безбојним готованима биљног света, животињама је потребно за храњење да имају **беланчевине, масти и угљене хидрате**, који су производи биљног света.

Процес храњења животиња може да се подели у три дела: I **примање хране**, II **варење** и III **усвајање хране у желуцу од нарочитих ћелица**.

Храна из уста одлази преко једњака у желудац, где се подвргава утицају желудачног сока; беланчевина и сродна јој једињења, под утицајем фермената желудачног сока, **пепсина**, прелазе у растворено стање у тако зване **пептоне**. Пептони се разликују од беланчевине у томе, што се они не могу да сваре, због чега (и што се могу да растварају) промичу лако кроз зидове црева и улазе у кружење крви. По **Бунге-у**, ауторитету Физиолошке Хемије, **беланчевине и гума „једина су хранљива тела, која се измењују у желудачном соку“**.

Односно слободне соне (хлороводоничне) киселине, које има у желуцу виших животиња (у човечјем желуцу 2.5 до 4 промила, т. ј. на 1000 грама 2.5 до 4 грама), раније се за дуго мислило, да она има видну улогу у храњењу. Благодарећи најновијим испитивањима, сад се зна, да она служи за **убијање** или у **најмању руку за парализање радње оних гљивица у храни, које изазивају трулење, да се тиме спречи трулење хранљивих састојака**.

Растворена храна прелази одмах из желуца у **крв**, а нерастворена храна иде право у **црева**. Овде пептоне

површини пићних биљака и могу исто тако пићу конзервисати. Сад настаје питање какву стварну улогу игра млечна киселина, која постаје међућеличним дисањем саме биљне масе? На њену улогу обратио је пажњу Стокласа као и амерички истраживач Russel који уверава, да киселина млечна у зеленој пићи, конзервисаној у америчком силоу, води своје порекло у главном од међућеличног дисања биљне масе, док се киселина млечна бактеријелног порекла налази према првој у врло незнатној количини. И зато је искључено, да ова киселина загрева пићу на 45–50°C., пошто при овој топлоти престаје да живи биљна супстанција.

Да се стварно може добити добра силажа и при нижој топлоти доказују то баш искуства Американаца, по којима је најбоља топлота за добивање ароматичне силаже у америчким силоима од **24—29°C**, као и огледи Фелцови при трапљењу зелене пиће у јамама.

Амерички силои имају своје порекло у Сев. Америци, где их је изазвала потреба тешког конзервисања кукурузовине. Облика су цилиндричног са непропустним зидовима, чија шупљина износи најмање 4—5 m у пречнику. Висина је ових сила од 9—18 m. (сл. 6.).

Главна је добра страна код њих, што се пића сложена у високом слоју, својом сопственом тежином толико слегне да се ваздух потпуно истисне, чиме се испуњава први и најглавнији услов конзервисања уопште.

Материјал за грађење може бити разан као: дрво, цигле, камен, бетон, итд. Зидови морају бити довољно јаки, да би могли издржати огроман притисак пиће и сазидани тако, да утрапљену пићу чувају од утицаја хладнога ваздуха, пошто се обично праве на пољу.

Каква је дакле разлика између консервисања пиће у силу америчком и начина који препоручују Швајцарци у њиховим пићним коморама? По американцима трапи се пића такође сецкана у водоравним слојевима, али се не чека на загревање, већ се трапи непрекидно. За пуњење сила служи отвор који иде вертикално кроз цео зид и који се постепено, према висини сложене пиће и

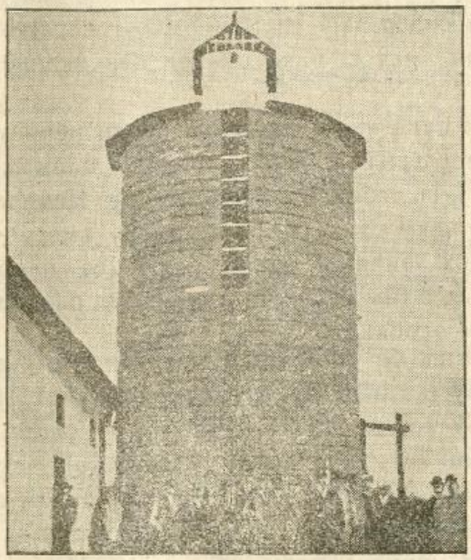

Сл. 6. Североамерички сило од бетонских зидова.

затвара. Транспортовање пиће у сило бива помоћу елеватора. Када се сило напуни последњи се слој обично и не пресује, већ се само чува од ваздуха. 30—50 cm. дебелим слојем сецкане сламе или житом које својим клицама чини за ваздух непропустљив покривач. Ако хоћемо можемо и горњи слој притиснути тиме, што ћемо на слој сецкане сламе положити даске и ове оптеретити каменом.

Модификација ових силоа су **подземни** силои, чије је пуњење лакше. Пића се при трапљењу не мора уздизати, већ се просто убацује. Модификација америчких

узимају живе ћелице цревних зидова и претварају их у друга хемијска једињења, како се вели поново, у беланчевине: у крви нема пентона већ беланчевине.

Беланчевине разнесене са крви служе за храњење ћелица организмових; један део иде у **органе за плођење,** а други се део раствара на мокраћу, **мокраћну киселину и друге производе распадања** које из тела животиња износе вољу (смрад); најзад, неке се беланчевине **скупљају у протопласми као готовина,** да би послужиле на случај глади или се употребиле на развиће јаја.

Две друге групе хранљивих састојака — **маст** и **угљени хидрати,** у желуцу не претрпљавају никакве промене, али се подвргавају утицају **сока панкреасних жлезда, цревног сока** и **жучи.**

И тако, на целом путу цревног канала (почевши од уста) наилазимо на читав ред органа који утичу на храну **механички** и **хемијски,** претварајући је у растворно стање, у коме стању чврста храна једино и може да ступи у кружење крви; хранљиви састојци разнесени са крви, распоређују се у поједина ткива и органе тела, где се према потреби **претварају, измењују** и **преображавају,** да би послужили као материјал за растење и плођење и били извор силе, снаге, за цео организам. (Велика значаја у измењивању животињских материја има кисеоник, који проузрокује распадање органских састојака — **десимилација** — када се јавља као извор силе).

Због тога, што је тело многоћеличних животиња састављено од различних органа с различном физиолошком задаћом, природно је, да и потреба за храњење појединих ћелица и ткива организмових, мора бити различна.

И у ствари, различне ћелице организма, и ако се оне обливају једним и истим млазевима крви, узимају оне из крви еамо оне делиће који им требају за испуњавање специјалне задаће њихове.

Слично томе, као што једноћеличне животиње или једноћеличне биљке узимају за храњење само материје које изискује њихова потреба, тако и поједине ћелице виших животиња, узимају ону храну која им треба.

Ћелице цревног канала имају друкчију задаћу од ганглијских ћелица нервног система те је према томе и потреба у храни једних и других ћелица сасвим различна.

(Наставиће се)

надземних силоа су такође т. зв. **немачки пићни торњеви,** к ји су цилиндрични, са шупљином 5—6 m. и дубином само 5 метара.

Овакве пићне коморе уздижу се над земљом за половину своје дубине на тај начин, што се или укопавају у земљу или снабдевају са рампом одговарајуће висине. На овај начин могу се лако пунити без икакве направе за дизање.

Иначе се пуне као и силои амерички непрекидно; по пуњењу се последњи слој пиће покрије сламом и оптерети са $^1/_2$—$^3/_4$ m. дебелим слојем земље. Немачки пићни торњеви су у неку руку средина између америчких сила и швајцарских пићних комора. Али се непрекидним начином пуњења ближе више америчким силоима и дају пићу сличних особина.

Са каквим се успехом конзервише пића у америчком силоу и какве су користи од њега? Пре свега губитци у хранљивим састојцима суве супстанције не прелазе обично 10—15%, дакле губитци који не достижу ни губитке обичног сена добивеног при лепом времену. Амерички силои били су у главном подизани за конзервисање зелене кукурузовине, који даје најбољу силажу. Сем кукурузовине могу се у њима укисељавати и све остале врсте зелене пиће: детелина, ливадска трава, лучино лишће и т. д. и то и за кишног времена, као и биљке грубије структуре, које та тај начин добију мекшу конзистенцију и укусније су.

Силажа овако добивена обично је „слатка". Fingerling је испитивао овакву пићу па је нашао да не садржи ни мало киселине бутерне. До душе, ово се односи на најбоље пићне биљке за конзервисање, које садрже доста шећера. Али, биљке које не садрже довољно шећера, као што су лептирасте биљке, не дају саме, због богатства у беланчевинама, првокласну силажу, већ тек мешањем са материјалом богатим угљеним хидратима.

Укисељавање америчким начином није дакле тако ризично, јер се пића и под најнеповољнијим условима тако не поквари, да се не би могла употребити.

Изгледа, да су добре стране америчких силоа увидели и у Немачкој и почели у силоима Herba уводити пуњење непрекидно.

Völtz чак тврди, да се и у обичним јамама — али само са непропустљивим зидовима — које се за 0.50—1 м. уздижу над земљом са 3.— мет. дубине, може добити одлична силажа, ако се спречи приступ ваздуха силним гажењем и добрим покривањем. Наводи резултате својих огледа. Ливадска трава, коју је конзервисао у силу Herba, после 6 месеци изгубила је 10.3% органских материја, 20.9 сварљивих азотних материја и 19.6% скробне вредности. Дакле, мање него при Фрајовом начину у швајцарским пићним коморама. Од киселина је имала 2.65% од којих су $^4/_5$ падале на киселину млечну а само $^1/_5$ на киселине течне (бутерну и сирћетну), дакле, и овде повољнији однос. Сличан однос био је и при укисељавању ливадске отаве, од које се после $8^1/_2$ месеци изгубило само 5.1% органских и 7.4% азотних материја, Дакле, резултати Völtz-ови су веома повољни, и ако се топлота у конзервисаној пићи повећала само за неколико степени. И баш те мале губитке у хранљивим вредностима можемо приписати овој околности.

Јаме су, од свих осталих грађевина, употребљиваних за конзервисање, најјефтиније. А да ли су и најкорисније? То се не може апсолутно тврдити. Пића у америчким силоима и швајцарским пићним коморама сложена је у високим слојевима и на тај начин лако се слеже, што је веома важно за конзервисање. Притисак је овде далеко већи а повећава се још и пресама, док се све то не може постићи у јамама 2—3 м. дубоким. Код јама би се то могло надокнадити јаким гажењем. Völtz је за ово употребљавао увек неколико коња.

Према искуству са америчким силоима и искуствима Фелцовим видимо, да је значај загревања пиће за развиће млечне киселине још и данас проблематичан.

Ми се до душе још на један други начин трудимо, да брзо и савршено изазовемо развиће киселине млечне. **То је пелцовање са културама бактерија млечнога врења.** Како је се оно показало при конзервисању зелене пиће? Код извесних хранљивих срестава, као код сирових и обарених кромпира, даље при укисељавању кромпирових резанаца и т. д. показало се веома добро. Добила се увек пића скоро без икаквог задаха и са минималним губитцима у хранљивим материјама. Да ли ће ово пелцовање бити добро и при укисељавању зелене пиће не можемо за сад позитивно одговорити. Фелц нпр. није постигао између укисељавања репног лишћа, пелцованог бактеријама и непелцованог, скоро никаквих видних резултата. Исто тако и пелцована пића са наводњених поља није изгубила много мање у хранљивим састојцима (5.4%) од исте пиће само непелцоване (6.5). Ваљда ће и овде важити Russel-ово гледиште, да у трапљеној пићи већи значај има киселина млечна, постала међуђеличним дисањем но она бактеријелног порекла.

Каква је дакле, практична вредност укисељавања зелене пиће?

Укисељавање зелене пиће може нам дати све оне стварне користи, које смо у почетку навели. Али практични значај може имати само онда, ако отклања главну ману у начину конзервисања зелене пиће, који се и сада употребљава, т. ј. у справљању сена. **Мора бити независно од времена и не сме бити скопчано с већим губитцима хранљивих састојка.** Ово се све да постићи по могућству потпуним изоловањем пиће од ваздуха у резервоарима са непропустним зидовима, у које се слаже зелена пића без прекида. То могу бити резервоари типа америчких силоа, швајцарских пићних комора и јама. Само се у јамама то потпуно изоловање пиће од ваздуха не постиже тако лако и сигурно. Да ли ће се за што бољу силажу, бар у неким случајевима (лептирасте биљке, трапљење без пиће богатим угљеним хидратима, услед високе садржине беланчевина, дају силажу рђавог квалитета) показати као добро пелцовање или загревање електичном струјом, остаје за сада отворено питање, на које треба одговорити свестраним огледима. При електричном конзервисању биће нужно да се утврди, до којег се степена може благотворно дејство струје приписати загревању, које она сама производи, а до које мере њеном директном утицају на биолошке прецесе, који се при конзервисању зелене пиће одигравају.

— Крај —

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Значај и улога главних састојака у шири.

1. **Шећер**. Он је несумњиво најважнији састојак у шири; од њега под утицајем алкохолних гљивица постаје алкохол и други важни састојци вина. Овај грожђани шећер је мешавина две сличне врсте шећера који се зову **декстроза** и **левулоза** и разликује се од обичног шећера, који се добија индустријски од репе и шећерне трске, по томе, што може да се претвори одмах у алкохол под утицајем алкохолних гљивица. Међутим обичан шећер т. зв. **сахароза** треба прво да се претвори у грожђани шећер, па тек онда под утицајем гљивица може да да алкохол. Испитивањем се утврдило, да алкохолне гљивице могу обадве ове промене да изврше т. ј. да индустријски шећер прво претворе у грожђани шећер па онда исти у алкохол. На основу тога и може да се шећер додаје шири, кад га у грожђу нема довољно, те да се на тај начин повећа количина алкохола у вину. Количина шећера у шири је различита према сорти грожђа, његовом стању зрења као и општим климатским и теренским приликама. Она може да буде до 30%. Кад се узме у обзир да се после врења обично добије 48% алкохола од целокупне количине шећера, излази да се природним путем може добити вино од највише 15°—16° алкохола. Важно је знати, да када шира садржи 15—16° алкохола, врење се заустави, јер алкохолне гљивице не могу да раде, пошто је алкохол у тој количини нека врста антисептика за њих. Алкохол у вину важан је не само по томе што даје вредност вину него му омогућава да се дуже одржи и заштићује га од болести. Исто тако утицајем алкохола и киселине добијају се временом етери, који дају пријатан мирис вину т. з. буке. На против што је вино слабије оно је лакше подложено болестима и квару. Ради тога вино за обичну употребу не треба да има испод 8° иначе не може да издржи дужи пренос нити да се сипа у флаше. Ако се пак жели да се вино дуже одржи треба да има бар 10°. У томе дакле лежи велики значај шећера у шири. Зато, да би рад био правилан, треба приликом прераде грожђа одредити и количину шећера, која се налази у шири, што се у обичној пракси врши помоћу Бабовог широмера. Ово је нарочито важно у приликама када је грожђе у времену бербе у рђавом стању и када се врши прерада недовољно зрелог грожђа, да би се на основу количине шећера могао одредити степен алкохола, како би се исти по потреби могао и повећати. Утврђено је да ово повећање у овим случајевима треба да иде највише 1—2°, јер после тога губи се правилан однос између алкохола и киселине. Ово вештачко повећање алкохола у вину, услед недовољне количине шећера, може се извршити на више начина као: додавањем шећера или алкохола у шири, додавањем алкохола у вино, мешањем слабијег вина са јаче алкохолним вином и т. д. Код нас не постоји још закон о вину, који би предвидео који су и у колико ови случајеви дозвољени. Хигијенски прописи који једино данас важе за вино нису довољни, јер се не заснивају на хемијској анализи појединих састојака у вину, те се обично у свима поменутим начинима са повећањем алкохола иде у крајност. Међутим, кад је у питању опстанак виноградара због рђаве бербе, уследприродних непогода, велике најезде инсеката, штеточина или болести, потребно је дозволити поправку шире, јер би иначе такво грожђе које је најчешће и недовољно зрело, било неупотребљиво за справљање вина. Само у том случају такво вино не би требало дозволити да се продаје под именом природног вина, него под именом поправљеног вина. У Француској на пример, ти се начини поправљања вина врше под строгом контролом. Ми ћемо у кратко проучити поједине познатије начине, који се изузетно могу применити када у шири нема довољно шећера.

а) **Додавање шећера у ширу (Шаптализација).** Додавањем шећера у ширу, после превирења, добија се не само алкохол него и други производи као и од грожђаног шећера, од којих зависе добре особине вина. Сем тога ако у шири у исто време има и сувише киселине, она се на овај начин смањује због тога што се ствара т. зв. вински камен, који постаје једињењем винске киселине и калија, а који се постепено таложи те се и киселина смањује. За ову сврху употребљава се обичан, чист, кристалисан шећер. Може се употребити и т. зв. енолошки шећер, који је јевтинији, али он у трговини није увек чист те није за препоруку. Да се у 1 хл. повећа алкохол на 1° треба око 1.900 кгр. обичног кристалисаног шећера Сам рад је доста прост. Пошто се прво одреди количина шећера, исти се раствори у једној мањој количини млаке шире, па се она у времену бурног врења дода главној шири. При том треба пазити да се не дода од једном јак раствор шећера, јер се на тај начин може омести правилно врење.

б) **Додавање алкохола у шири.** И ово се врши у време врења. Прво се израчуна количина алкохола, која се има додати, да би се добио степен који се жели. Додавање се врши постепено и у малим количинама иначе би се зауставило врење. Значајно је да алкохолне гљивице престају да раде у шири, која у почетку врења има 12° алкохола. И у овом се случају смањује киселина стварањем и таложењем винског камена. Алкохол, који се додаје, треба да буде првенствено из вина али се може употребити и најобичнија ректификована (пречишћена) ракија.

в) **Додавање алкохола у вино.** Овај се начин обично врши код слабих вина, да би се могло дуже одржати. За сву сврху треба употребити чист алкохол или стару и добру но без мириса ракију. Да би се мешање извршило што боље, треба алкохол прво насути у суд у коме се има да изврши мешање, па се онда долије вино, кога потом треба поново добро промешати.

Додавање алкохола у вино и у ширу не може се препоручити због тога, што се овим повећава само степен алкохола у вину али не и његове остале потребне добре особине, које му дају нарочиту вредност међу алкохолним пићима, а које се добијају једино од шећера за време врења. Зато јака алкохолна вина нису увек природна и хигијенска вина што се најбоље може утврдити хемијском анализом. Шта више за ову се сврху често пута употребљавају разни нечисти и непроверени алкохоли, што шкоди здрављу, нарочито у случају кад се исти додају већ справљеном вину. Исто тако овако поправ-

љеним винима често се додаје вода т. ј. врши се фалсификовање, да би се добила већа количина вина. Ови начини додавања алкохола могу се дозволити само за справљање јако алкохолних вина (ликера), што се обично врши у присуству стручне контроле, која предходно испита алкохол.

Једино дакле, додавање шећера у ширу у овим изузетним случајевима може се дозволити, јер се поред алкохола добијају и други састојци, који су потребни за стварање пријатног мириса и укуса код вина. Али као што смо већ напоменули, ово додавање не сме прећи одређену границу, што се у земљама које имају закон о вину обично врши под строгом контролом и под тим се условом једино и допушта.

Кад се има у виду да сви ови разни начини повећања алкохола имају стварно оправдање и места само у изузетним случајевима у циљу да се од рђавог материјала добије средњи производ, што је иначе природним путем немогуће постићи, онда је излишно те исте мере употребити и код доброг материјала за прераду где је добар квалитет осигуран не само у погледу алкохола него и у погледу других састојака као што су минерални састојци, киселине, разни етери и т. д. На то је нарочито важно скренути пажњу нашим произвођачима вина, који без потребе повећавају алкохол у својим често добрим природним винима или их на разне начине преправљају и то махом на врло очигледне и грубе начине. Јер код вина се траже и цене његове природне особине, које треба да имају утврђен однос и које се све одмах не добијају после врења него тек временом и пажљивом негом. Зато и све поправке, које се обично врше код младих вина повећавањем алкохола у њима како би иста имитирала стара, јака вина, постају одмах јасно добром познаваоцу вина, нарочито ако су поправке вршене код већ справљеног вина а не код шире.

т) **Мешање слабих са јаче алкохолним винима.** Мешање две или више врсте вина врши се у разним сврхама: да се поправи боја код неког вина, умањи киселина и т. д. Обично се мешају вина, која се допуњавају у погледу особина али која наравно немају у себи клице болести и квара. Пошто се на тај начин не уносе никакве стране и шкодљиве материје, овај рад нема у себи ничег неправилног и незаконитог. Шта више с обзиром на повољан резултат, који се на тај начин добија, овај је начин највише за препоруку, нарочито за наше прилике. Помоћу њега се може од вина слабог у погледу алкохола и вина у коме има више алкохола добити вино средње јачине, које може да се одржи и да послужи за трговину. Чак ако је тако вино било болесно, па су клице болести уништене, мешањем са здравим и јаче алкохолним вином може се добити добро и постојано вино. Наравно да пре мешања треба предходно извршити пробе са малим количинама, да би се том приликом утврдило какве ће бити и друге особине (боја, киселина и т. д.).

За сам рад постоји ово практично правило: израчуна се разлика у степену алкохола између слабијег вина одређеног за мешање и вина средње јачине, које се жели добити. Затим се израчуна разлика у степену алкохола између јачег вина одређеног за мешање и средњег које се жели добити. Кад се то нађе, количина вина која има да се поправи помножи се са првом разликом, па се добивени производ подели са другом разликом и то што се добије представља количину јачег вина, коју треба додати слабијем.

На пр. имамо 500 литара вина од 7° па желиме да га појачамо на 9° и то са вином од 12°. Питање је дакле коју количину од овог последњег треба узети? Резултат би био:

$$\begin{matrix} 9-7=2 \\ 12-9=3 \end{matrix} \quad \frac{500\times 2}{3} = 333{,}33 \text{ лит.}$$

Кад се одреди дакле та разлика, треба их помешати у једном суду затим добро промешати и оставити у миру 4—5 дана, а потом треба извршити бистрење (помоћу филтра или желатина).

(Наставиће се)

Књижевност

Ратарство за ниже пољопривредне школе, друго издање. Поправио и допунио Паја Т. Тодоровић начелник Министарства Пољопривреде и Вода. Стр. 221 — Цена 10 дин.

Прво издање ове књиге, које је још пре рата издало Министарство Пољопривреде и Вода, а написао пок. Љ. Новаковић и П. Тодоровић, давно је већ исцрпљено, те се осећала, нарочито после рата, потреба за једним уџбеником из ратарства. Та је потреба са овим другим издањем, које је штампано о трошку Министарства Пољопривреде, сада подмирена.

Ова књига је само општи део ратарства, то јест обухвата погодбе успешног гајења и производње за све усеве у опште. У њој су посебно разрађени ови одељци:

1. Поднебље; 2. орања земља; 3. поправљање земље; 4. гнојење (ђубрење); 5. обрађивање земље; 6. сејање; 7 неговање усева после сејања; 8. жетва и прибирање плодова; 9. вршидба и 10. смештање плодова.

Књига је прегледно написана и украшена и многобројним сликама ради бољег и лакшег разумевања текста.

Ми је препоручујемо нашим пољопривредницима, јер им она може многобројним упутствима, које садржи, знатно припомоћи да методе рада на имању, саобразно захтевима науке, усаврше и да по коју штетну праксу поправе.

Књига се може добити преко Српског Пољопривредног Друштва по цени од 10 дин.

ГЛАСНИК.

Нов члан утемељач Српског Пољопривредног Друштва. — Окружни одбор округа Тиквешког на седници својој од 30. септем. ове год. Бр. 1168, решио је, да округ Тиквешки упише за утемељача Српског Пољопривредног Друштва са улогом од 500 динара.

На овој пажњи Друштво изјављује своју топлу захвалност Окружном одбору окр. Тиквешког са жељом да се и остали окрузи и области на њега угледају.

Цене жита, стоке и воћа на нашим и страним тржиштима

Жита.

	Србија	Војводина	Праг
	дин.	дин.	дин.
пшеница	290—300	310—315	446 77
јечам	240—245	255—265	331 90
овас	220—225	220—225	265·51
кукуруз у клипу	200—220	200—210	337·—

Беч		Ангертина	
	дин.		дин.
пшеница	429·19	пшеница	125.—
раж	324·44	кукуруз	263·83
јечам	319·30	овас	196·30
овас	255·—	јечам	210·30
кукуруз	304·78		

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 19—19·50 дин., преко 150 кгр. 20—21 дин., преко 180 кгр. 21.50—22 динара. Мршаве 22—26 дин. франко станица у Србији и Банату. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 21—22 дин., баниске и босанске полудебеле 19—20 дин. кгр. франко вагон станица.

Праг: Месне свиње 12·50—14·50 ч. с. круна кгр. живо а 14·50 – 17·50 ч. с. круна заклано мерено. Крмаче донске 8—9 ч. с. круна кгр. живо месне свиње 11—13 ч. с. круна живо, а 14—15 ч. с. круне 1 кгр. заклано мерено.

Беч: Цене су, услед великог довоза, паде за 1—2000 круна, Масне 22.—26·000 старе 23.—24.000, круна месне 20—24.000 круна кгр. живе мере.

Будимпешта: Лаке свиње 8.000—8.500 средње 8.500—8.800 чешке 8.300—8.500 мађарских круна 1 кгр живе мере.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 11—13, средњи 8—10, лиферантски 6—7 дин. кгр. жива мера по сајмовима. Овце 6— 8динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 12—14, средњи 9—11, лиферантски 6—8 дин. крр. жива мере по сајмовима. Овце 6—7 динара кгр. жива мера по станица

Праг: Волови и јунице наше 4—7 50, бикови и краве 4·—7 ч. с. круна кгр. живе мере. Овце 11—12 ч. с. круна кгр. заклано. Телад 11—15 ч. с, круна кгр. заклано,

Беч: волови 10—16.000, краве 11—16.000, бикови 11—16.000, мршава стока 8—10.000 круна кгр. живе мере.

Будимпешта: волови 1 врста 4.500—5.300, средњи 3.400—4.400, лошији 2.400—2.700, бикови 4.300—5.300, краве боље 4.700—4.900 мађарских круна кгр. живе мере.

Солун: Волови и краве 9, биволи 9, телад и јунад 9, овнови 10, козе и јарци 10, јагњад 10, јарад 10·50 драхми 1 ока живе мере.

Маст и сланина.

Предмет су само домаће потрошње, јер у иностранство америка и холандска роба владају пијацом. На нашој се пијаци такође све и више одомаћује америчка маст. Сланину свежу продају творнице ценом која до сад није било од 120 динара, што прераду свиња чини врло приносном.

Београд: маст 35—36, сланина 28—30, суво месо 27—30, шунке димљене 60—65, салама 100—126 дин. кгр. на велико.

Милано: Сланина 9, маст 10, америчка сланина 8, америчка маст 7·20 лира килограм.

Живина и јаја.

Живина. настало је мало затишје у трговини овом робом. Цена је у земљи 16—17 динара кгр. Јаја: и у овој роби настало је мало затишје. Продукције у земљи нема никакве. У колико је има плаћа се 1·80—2 динара комад.

Воће и пиће.

Суве шљиве:	70/75	80/85	95/100	100/120
динара	8	6·60	4·30	3·20

Франко вагон Ваљево — Чачак

Пекмез. За ову робу мена интересовања пренда је у земљи има у малим количинама. Цена је роби 4·20—4·30 динара кор. франко вагон Чолак.

Записник

XXVIII. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 1. августа 1923 г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: Председник г. П. Т. Тодоровић п. председник г. др. Вељa Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Душан Ћатић Павле Петковић, др. Добра Б. Тодоровић, Софронија Партонић, и Светислав Пешић и благајник г. Никола А. Прокић.

Председавао председник г. П. Т. Тодоровић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен записник од прошле седнице са мањим изменама.

II.

Прочитано је и примљено знању стање благајне друштвене за месец јули т. г. Укупно примање у току месеца било је 131.641.90 дин., укупно издавање 635.423 21 дин. салдо за тек. месец 125.208.53 динара.

III.

Прочитано је мишљење финансијског Одбора по поднетом рачуну г. Здравка Петровића за накнаду трошкова учињених одласком у Власотинце ради држања предавања. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се г. Петровићу изда на овај циљ 500 динара по поднетом рачуну.

IV.

Прочитана су мишљења Књижевног Одбора:

а) по акту Бр. 3666. — одлучено: да се од Српског Пчеларског Друштва откупе 150 примерака књиге „Пчеларство“ с тим ако издавач пристане да да попуст 25%: да се исплата ове, као и оних до сада набављаних књига ради продаје, изврши из буџета друштвеног за ову годину из позиције на непредвиђене потребе;

б) по акту Бр. 5274. — Одбор је усвојио мишљење одлучио: да се преко „Тежака“ позову предавачи, који ће у пријави назначити и тему предавања, од којих ће Управни Одбор извршити избор;

в) по акту Бр. 5305. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио; да се Друштву „Побравимства“ у Коли изда од свих издања друштвених по 1 књига а од Тежака и Календара друштрених из ранијих година по 5 примерака.

V.

Прочитан је извештај комисије за пребројавање тегли за конзервисање воћа и поврћа и о извршеном прорачуну о цени коштања — Одбор је примио ове извештаје знању и одлучио. да се магационер друштвени са нађеним бројем тегли назначеним у извештају Комисије бр. 5227. од 26-VII т. д задужи по магацинској књизи и да се продаја тегли врши по извршеном прорачуну, по цени коштања, назначеном у извештају комисије Бр. 5802.

VI.

Прочитана су мишљења инспектора за Подружине:

а) по акту Бр. 5675. — Усвојено мишљење и одлучено: да се Подружини у Торди продужи рок исплате дуга до 1 септембре т. г. и тражити од ње, да одмах измири свој дуг за чланске улога за ову годину;

б) по акту Бр. 5800. — Одбор је усвојио мишљење и одлучо: да се тражи помоћ од Министарства Пољопривреде и Вода;

в) по акту Бр. 5798. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се тражи одобрење од Министарства Пољопривреде и Вода за сазив конференције ср. економа окр. чачанског у Чачак.

г) по акту бр 5545. — Одбор је примио знању одустанак приређивања изложбе Пољопр. Подружине у Ариљу.

VII.

Прочитани су реферати Бр. 5557. и 5 58. магационера Друштвеног који моли, да се изврши поправка магацина и стана служитељског. Одбор је одлучио: да се одреди Комисија од чланова Управе г. г. Душана Ћатића, и Софронија Партонића и секретара Друштва г. Милана Анастасијевића, који ће прегледати све зграде и поднети извештај о потребним оправкама.

VIII.

Прочитан је акт Бр. 5812. којим службеник Друштвени Лазар Томашевић подноси оставку. — Управни Одбор примио је знању.

IX.

Председник саопштава, да ће осуствовати од дужности месец дана, због поправке здравља, и моли да га у дужности за то време заступа п. председник.

За овим је седница закључена.

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. **Телефон број 24—36**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—36).

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ње. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, | Одговорни уредник,

Број 50. БЕОГРАД, 16. ДЕЦЕМБРА 1923. године. Година L.

Конференција за повећање производње шећерне репе и шећера

Питање производње шећерне репе и шећера од првокласне је важности за нашу земљорадничку земљу. Оно је важно и са чисто пољопривредног гледишта, јер гајење шећерне репе потстиче и уводи интензивну пољску привреду, чија је последица: већи приноси усева, а поглавито цереалија, по хектару. Оно је важно и са чисто финансијског гледишта, јер са развијенијом производњом шећерне репе и шећера повећава се и пореска снага наших произвођача, повећавају се државни приходи и најзад доприноси се повећавању извоза и активирању трговачког биланса, а с тим и поправци наше валуте. Оно је важно и са гледишта подизања наше индустрије која свагда снажно дејствује на цео економски живот једне државе, јер ми нашу шећерну индустрију можемо подићи, само ако јој пружимо довољно сировине за прераду. Најзад питање о производњи шећера је од еминентне важности и по потрошаче, јер пре свега појевтињавањем шећера не само да би и најсиромашније породице могле без тешкоћа покрити своје потребе у шећеру, која је једна неопходно потребна намирница за живот, него би се самим тим изазвала и јача потрошња, па с тим и производња шећерне репе и шећера у земљи, што би свакако било у интересу целе наше државе. Није онда никакво чудо што се питање о шећеру тако често и расправља покреће у јавности од свих редова нашег грађанства.

Питање о производњи шећерне репе и шећера постаје у нас још у толико значајније што смо ми, и ако земљорадничка земља са изврсним погодбама за гајење свих врста усева, па и шећерне репе пасивни како у погледу производње шећера тако и у погледу производње шећерне репе. И та пасивност иде врло далеко, јер од укупне потрошње шећера у нашој земљи наша домаћа производња једва да подмирује једну половину. Ето та велика пасивност је и покренула Г. Министра Пољопривреде и Вода да сазове једну кодференцију од произвођача шећерне репе и шећера, те да се на њој испитају узроци слабој производњи шећера и шећерне репе у нашој земљи и да се тој невољи, од које пати и наш пољопривредник и наш фабрикант и наш потрошач и наша држава, потражи лека.

Та је конференција одржана 8 и 9 децембра ове године. Присутни су били представници свих шећерних фабрика, а тако исто и преставници свих наших већих пољопривредних друштава и савеза из крајева у којима се шећерна репа гаји. Осим тога конференцији су присуствовали и представници Министаретва Аграрне Реформе, Финансија и Трговине и Индустрије.

Конференцију је отворио Г. Министар Пољопривреде и Вода Он је у свом говору изнео значај питања шећерне репе и шећера у нашој земљи и нагласио да се овакво једно крупно питање најбоље може решити на овакној једној конференцији у присуству обеју заинтересованих страна. Истакао је како је већ држана једна слична конференција о употреби вештачког ђубрета, која је донела корисне резултате и упуте за рад подручног му Министарства, па се нада да ће се и на овој конференцији повољни резултати постићи. Поздравља све присутне на конференцији и жели им сложан и успешан рад.

Д-р Вел. Н. Стојковић, кога је Г. Министар Пољопривреде и Вода оставио да га заступа на овој конференцији изнео је у једном кратком реферату данашње стање производње шећерне репе и шећера.

Из његовог реферата констатује се да се код нас за неколико последњих година гајила репа на оволиким површинама:

У 1920	пожето је репе са површине од		15.685·99	хектара
„ 921	„ „ „	„	16 749 78	„
„ 1922	„ „ „	„	19.231 84	„
„ 1923	засејано је округло		24.000.000	„

Кад се узме у обзир да се у нашој држави само под цереалијама (житарницама) налази округло 5,000.000 хектара, онда на шећерну репу не пада ни један двеста педесети део од те површине. Према томе не може се ни очекивати интензивнија обрада земље и већи приноси наших цереалија, јер се зна да је шећерна репа била главни фактор повећања приноса цереалија у многим земљама великих приноса, као што је Белгија, Холандија, Северна Француска и т. д. Кад се још изнесу при-

носи, од мало час поменутих површина, онда се тек добија још беднија слика производње шећерне репе у нашој земљи. Тако производња шећерне репе била је у 1920 години 2,043.772 товара, у 1921 1,885.116 товара, а у 1922 3,126.885 товара. Када се цифре доведу у везу са површинама са којих су биле пожњевене онда излази да је принос шећерне репе по хектару био у 1921, 130.72 товара 1921, 112.54 товара и 1922, 162.59 товара. А ти су приноси тако мали да представљају тек половину приноса шећерне репе у напредним државама (пример у Белгији).

Из тих цифара види се не само да је гајење шећерне репе недовољно у нашој земљи, него да су приноси за ту биљку и сувише мали. Истина, ваља узети у обзир и то да ми пролазимо кроз један период сушних година, које су несумњиво утицале на смањење производње по хектару. Али, и поред свега тога, рационалнија обрада земље и ђубрење се намеће само по себи као средство не само противу суше него и за повећање производње шећерне репе по хектару. Судећи по великом увозу шећера са стране и врло слабом, скоро никаквом извозу шећера из наше земље, може се рећи да земаљска производња шећера ни из далека не подмирује земаљску потрошњу.

Што се пак тиче производње шећера, она је према подацима, које је добило Министарство Пољопривреде од шећерних фабрика била:

У 1920 год. 220.114 товара
„ 1921 „ 247.051 „
„ 1922 „ 335.050 „

Ако се ове цифре доведу у везу са производњом шећерне репе за исте године, излази да фабрике шећера од 100 кгр. репе добијају чистог шећера око 11 кгр.

Увоз шећера у нашу земљу за последњих три године износио је:

У 1920 год. 156.475·38 товара
„ 1921 „ 233.152·89 „
„ 1922 „ 268.112 „

Дакле, са стране се скоро толико исто увезе шећера, колико се и у земљи произведе. За те увезене количине шећера ми издајемо врло велике суме иностранству. Тако смо издали:

У 1920 год. 151,548.310 дин.
„ 1921 „ 145,481.559 „
„ 1922 „ 211,436.419 „

Несумњиво да те и толике суме, које су можда у ствари и веће, не само утичу да нам трговачки биланс остаје у пасиви него доприносе још и великом износу здраве валуте из земље, што све утиче на слабљење нашег динара.

На завршетку свога реферата г. Стојковић, који је председавао овој конференцији, нагласио је да питање шећерне репе интересује у истој мери како произвођаче шећерне репе тако и произвођаче шећера. Произвођаче шећерне репе интересује производња шећерне репе, јер им она не само ствара један извор прихода који им служи за покриће њихових потреба, које су се у данашње послератно време знатно повећале него и за увођење интензивније, рационалније и савременије обраде земље. Произвођаче шећера интересује такође производња шећерне репе, јер им она пружа сировину, без које они не могу запослити своје фабрике, чија инвестиција у грађевине и машине данас представља замашну суму. И кад су интереси и произвођача шећерне репе и произвођача шећера тако тесно међусобно везани и када они обоје вапију за што већом производњом, онда излази да се та већа производња од обе стране треба понајпре да има у виду, у толико пре што и цела наша земља и сама жели ту већу производњу како шећерне репе тако и шећера

ПОДЛИСТАК

Разлика у храњењу између биљака и животиња

(по А. Доделу и др.).

(6)

Сомер је показао, да у нижих животиња, н. пр. у метиља (Distoma Hepaticum) епителне ћелице црева помоћу кретања, слична амебином,*) захватају различна тела омотавају их и уносе у своје тело.

Танхофер је пронашао кретања слична амебиним и у епителних ћелица жабијих црева.

Безбојна крвна зрнца виших животиња која хиљадама пливају у крви, такође помоћу кретања слична амебином, једу бактерије које су наишле у крв. Ова су зрнца тако рећи полиција, која чува организам од различних непријатеља (микроскопски организми су виновници заразних болести).

Живе пласме могу да узимају хранљиве материје **само у течном стању:** једино у **растворeном облику,** могу оне да прелазе из ћелице у ћелицу и као такве да користе организму. Према томе: **вода је неопходно потребна** за измењивање материја како животињама тако и биљкама.

Због тога што постоје наведене разлике у начинима храњења биљака и животиња, постоје и **различни облици тела у представника једног и другог света.** Биљке се у главноме хране материјама из земље и ваздуха, те се због тога њихови органи развијају тако, **да би могли заузети већу површину земље и ваздуха;** зато су у њих јако и развијени **корен** и **стабло.**

Животиње обратно, хране се **готовим органским материјама** које одлазе у црева, а одавде се са крви разносе по целом организму: ту улогу, коју за биљке врши **спољашњи свет,** за животиње врше **црева.** По томе, тело животиња удешено је тако, да се на њ утроши што мање материјала, градива **(да би заузело што мању запремину)** а при том извуче од њега што већа корист. То је и постигнуто **унутрашњом поделом организма.**

„Тело животиња вели **О. Хартвиг** није тако зависио од средине у којој је: храњење, које представља неопходну потребу за очување организма, врши се овде у

*) најпростији створ, микроскопске животиње **(Amoeba proteus).**

Затим је умолио чланове конференције, да уложе што је могуће више добре воље и да у једној атмосфери пријатељства продискутују све узроке недовољној производњи шећерне репе и шећера и предложе мере како да се потстакне већа производња тих производа у нашој земљи.

Дискусија, која се после тога развила, а по разним питањима, која је обухватао програм рада конференције била је врло жива и трајала пуна два дана. Измењени су погледи између произвођача шећерне репе и фабриканата шећера, те су и једни и други имали прилике да се упознају са међусобним мукама и тешкоћама а тако исто и жељама и захтевима.

И ако се произвођачи шећерне репе и шећера нису могли само у једној тачки — о откупним ценама шећерне репе сложити, која је у осталом и једна од најважнијих, ипак се у свима другим тачкама огледала једнодушна жеља и једних и других да се предузму енергичне мере да се и производња шећерне репе и шећера повећа.

Донете су многе врло важне одлуке на тој конференцији, које ако се и у колико се буду примениле, значиће један велики преокрет и успех у шећерној производњи.

Те су одлуке:

I

По питању повећања производње шећерне репе на великим поседима.

Потребно је да се за повећање шећерне репе на великим поседима — на којима је могућно гајење шећерне репе — ови поседи обавежу, да на површини која им је дата преко максимума (у вези са односним законом) сеју толико шећерне репе, колико то одговара петогодишњем плодореду целог њиховог посера (то јест максимум и супермаксимум укупно). Контрола ове производње припада Министарству Пољопривреде и Воде у споразуму са Министарством Аграрне Реформе.

II

По питању повећања производње шећерне репе на малим поседима.

1.) Нека Министарство Пољопривреде и Вода, у споразуму са задружним савезима, потпомаже оснивање задруга произвођача шећерне репе по могућности у вези за постојећим савезима и задругама:

2.) Путем ових задруга треба малопоседнике снабдевати кредитима у новцу и материјалу (на пример у семену, вештачком ђубрету, машинама, стоци за вучу, саобраћајним средствима и т. д.). Давање кредита ван таквих задруга може бити корисно, но не заштићује довољно малопаседника према повериоцима нити повериоце у погледу производне употребе подељеног кредита;

3.) Министарство Пољопривреде и Вода требало би да изрази жељу фабрикама шећера да га у послу повећања производње шећерне репе на малим поседима, а у њиховом сопственом интересу и у интересу земље, помогну. Та помоћ би се састојала у смишљеној пропаганди, којом би се мали произвођач обавештавао о користи, коју би имао од ваљаног гајења шећерне репе;

Фабрике би, помоћу својих стручних органа, требале да приређују јесење и зимске курсеве о припреми земље за гајење шећерне репе, нарочито с погледом на борбу противу суше, о ваљаном прибирању и употреби стајског и вештачког ђубрета и о правилном гајењу и нези шећерне репе.

Од велике користи била би за фабрике организација огледа о гајењу шећерне репе с погледом на обраду земље и ђубрење, приређивање утакмице и давање премија за што биље чување и употребу стајског и вештачког ђубрета и обраду земље.

унутрашњости тела, изнутра. У биљака напротив, **површина тела расте споља.**

Диференцирање у биљака наступа у спољашним органима: лишћу, гранама, цвету и рашљикама; диференцирање животиња скривено је у унутрашњости тела, јер је унутрашња површина погодна за стварање различних органа и диференцирање ткива“.

Поновимо сада укратко разлике у начинима храњења и о активном животу виших биљака и виших животиња.

1. Биљке примају од неорганског света сировину и од простих хемијских једињења справљају **сложена органска једињења,** која служе као градива за цео органски свет.

Биљке **граде,** животиње **руше,** хране се на рачун материја припремљеним биљкама.

2. **Живот биљака** — то је **процес обнављања,** како би то рекли хемичари. Од угљеникових једињења у којима има обилно кисеоника, под утицајем животне силе, сунчане светлости, кисеоник (у зеленим биљкама) разлаже се и буде слободан, међутим, угљеник се једини с другим неорганским материјама правећи једињења која су сиромашна у кисеонику.

Живот животиња, узет у целини — то је **процес оксидације, сагоревања:** од органских једињења која су оскудна у кисеонику, благодарећи дисању, постају неорганске материје са обилно кисеоника (тај је процес у осталом и у биљкама, но он се не испољава због процеса асимилације који се изводи у исто време).

3. **Процес асимилације** у зелених биљака, потребује утицај сунчане енергије, која се у облику **потенцијалне (увећане) енергије чува у продуктима асимилације.**

Животиње троше ту потенцијалну енергију, претварајући је у живу силу (кретање, топлоту, електрицитет и т. д.).

Погрешно би било рећи, да су у животиња друкчије силе но у биљака и да међу животињама и биљкама постоји каква битна, основна разлика, јер као што смо видели, и животиње и биљке **воде једно и исто порекло и удисују један и исти кисеоник.** Уопште узевши, није могућно поставити какву оштру границу између биљног и животињског живота.

— Д. —

— Крај —

III

По питању откупне цене шећерној репи.

1.) Да се рад фабрика шећера око агитације, уписа уговора и давање предуимова на репу подеси тако, да васпитно утиче на произвођаче, а не да се они тим путем деморалишу.

Сваки некоректан рад фабрика према произвођачима, произвођача према фабрикама или фабрика међусобно, а који би штетио унапређење производње шећерне репе, има се доставити Министарству Пољопривреде и Вода, који ће испитавати такве узроке и предузимати све потребне мере, да се више не понављају.

2. а) У погледу одређивања цене и услова за производњу шећерне репе оставити потпуну слободу споразума и погодбе између фабрика шећера и произвођача репе, но с тим да се за будуће ради на томе, да се цене шећерној репи одређују на једној практичнијој бази, на пример на бази шећера (Гледиште фабрикаката шећера).

б) У погледу одређивања цене и услова за производњу шећерне репе на дан конференције заступљени произвођачи траже и моле интервенцију Министарства Пољопривреде и Вода да би се свакогодишња цена и услови на заједничкој конференцији произвођача и фабрика, у сарадњи са Министарством Пољопривреде и Вода, установили. База за уставовљење цене пак да буде: после установљења произвођачких трошкова и трошкова око прераде шећерне репе, да се добивена чиста добит даје 50 % произвођачу као цена, а 50 % шећерним фабрикама, наравно узимајући у обзир свакогодишњу поларизацију шећерне репе (Гледиште произвођача шећерне репе).

IV

По питању о производни семена од шећерне репе.

1. Општи интерес и произвођача и потрошача захтева неминовно да се што пре омогући у самој земљи производње целокупне количине семена од шећерне репе потребног за нашу државу;

2.) Да се умоли Министарство Пољопривреде и Вода, да стави у дужност фабрикама шећера, да још у току 1924. године организује заједничку станицу за секцију и производњу властитог семена од шећерне репе;

3.) Да Министарство Пољопривреде и Вода настане да се потребна површи а земљишта обезбеди и изузме од Министарства Аграрну Реформу;

4. Да та организована станица изводи даљу производњу потребне количине семена уз сарадњу произвођача, првенствено преко њихових задруга, а докле такве задруге не буду засноване и преко појединих напреднијих произвођача, по могућству у свима крајевима где се шећерна репа гаји.

V

По питању државне интервенције.

Конференција једногласно констатује:

1. Да је државна интервенција неопходно потребна и нужна и да се једино тим путем може постићи циљ: подизање производње шећерне репе и шећера и да ће у колико се државна интервенција што ригорозније буде примењивала у толико и резултати око производње шећерне репе и шећера бити обилнији.

Државна интервенција мора перманентно дејствовати и у ову сврху ова конференција сматра за нужно да препоручи и замоли Министарство Пољопривреде и Вода, да именује један одбор од представника произвођача шећерне репе и фабрикаката шећера, који би, као саветодавни одбор, био увек при руци Министарству Пољопривреде и Вода за решавање свих питања, која се тичу производње шећерне репе и шећера.

Државна интервенција, уз сарадњу овог одбора, имала би да обухвати сва важнија питања, која се односе на производњу шећерне репе и шећера.

2. Код средњег и великог поседа заштита производње и стална контрола супермаксимума, који је добивен у сврху производње шећерне репе и семена од шећерне репе.

3. Код малих поседа деловање у свима правцима, саобразно донетим одлукама за повећање производње шећерне репе на тим поседима.

4. Надзор над шећерним фабрикама и установљење цене шећерне репе да буде само под државним надзором и уз сарадњу овог саветодавног одбора, како би се могла остварити правична награда за произвођаче шећерне репе и за фабриканте шећера, но с тим да се не преоптерети потрошач.

4. Надзор над селекцијом и потпомагање што обилније производње домаћег семена шећерне репе.

5. Држава нека што пре оснује завод за проучавање и сузбијање биљних болести и штеточина шећерне репе.

6. Да Министарство Пољопривреде и Вода предузме енергичну акцију за проведбу пољопривредних мелиорација, нарочито одводњавања, комасацију и т. д.

7. Да би се цена шећерној репи још за идућу 1924. годину могла повећати, што би повољно утицало на производњу репе, конференција предлаже Министарству Пољопривреде и Вода, да од Министарског Савета издејствује хитна решења по следећим питањима:

а) Да се заштитна царина на увоз шећера из иностранства повећа са 2 динара по једном килограму с тим да у тој сразмери фабрике шећера повећају произвођачима откупну цену за репу у 1924. години;

б) Да Министарство Финансија у плаћању трошарине на шећер чини фабрикама шећера тромесечни почек;

в) Да се издејствује смањење подвозног става за шећерну репу на железницама, који је данас врло висок и штетно утиче на повећање производње и смањење цене шећерне репе;

г) Да се подигну сезонски железнички колосеци за утовар шећерне репе за време откупа исте у местима која су удаљена од железничких станица више од 5 километара, т. ј. ако се та места обавежу, да ће производити годишње више од 300 вагона шећерне репе;

д) Да се издејствује решење да се на споредним пругама где је мали унутарњи саобраћај, дозволи утовар репе и на отвореној прузи између возова;

ђ) Да се поради преко Министарства Правде, које треба да дејствује код свију судова у земљи, којима се фабрике шећера обраћају против појединих несавесних произвођача шећерне репе или обратно, да судови рас-

прављају брзо и строго све спорове, да би се сузбили сви они, који својим поступцима коче и поскупљују производњу шећерне репе;

е) Да се издејствује решење дасва државна, окружна, среска општинска и манастирска продуктивна земљишта обавезно унесу у свој плодоред једну петину површине за гајење шећерне репе све дотле, док се не подигне производња до пуног капацитета;

ж) Да се од Министарства Саобраћаја издејствује решење, да се за репу произведену у Старој Србији и Македонију узме релација став Лесковац, како би се на тај начин и тамо могло проширити гајење ове корисне биљке;

з) Да се при Министарству Пољопривреде и Вода оснује један фонд, у који да улажу фабрике и Министарство Пољопривреде и Вода, по споразуму који ће се постићи између фабрика и Министарства Пољопривреде и Вода, а који ће се употребити за пропаганду рационалног обрађивања земље, употребу стајског и вештачког ђубрета и давање награда најбољим одгајивачима шећерне репе ради већега подстрека за тај посао и утакмице.

9. Најзад конференција изражава жељу, да се овакве конференције држе сваке године, бар по једна конференција крајем јула или почетком августа.

Овом првом конференцијом за повећање производње шећерне репе и шећера после ослобођења обележен је читав један програм рада за будућност. Несумњиво да ће се на идућим конференцијама тај програм и потпунити, те ће се тако обележити прави пут, којим треба ићи у повећању производње шећера. Надајмо се да ће се све ове важне одлуке и у дело провести, а на корист и произвођача и потрошача и целе наше земље.

Питања и одговори

1.) Питање:

Моје овце, кад год се приближе каквом зиду трче насртљиво, па не само да га лижу већ халапљиво гризу—деру. Соли им редовно дајем да лижу, и то два пута недељно: недељом и четвртком.

Марко Јовановић

Одговор:

Пашњаци, који се налазе на гранитним земљиштима, какви су сигурно и твоји, врло су оскудни у фасфору и кречу. За то је и трава таквих пашњака оскудна у тим елементима врло потребним животињском организму, а које стока може да унесе у своје тело једино преко хране. Како њих нема у довољној количини, животиње су „жудне“ истих и приморане су да траже те минералне састојке у другим материјама сем хране. — Исто тако, могуће је, да твоје земљиште оскудева још и у натриумовим и калиумовим минералним састојцима, због чега ти овце трче на зидове „као на солило“.

У таквим случајевима добро је дати по 10—15 гр. обичне кујнске соли са исто толиком количином коштаног фосфата у прашку очишћеног од желатина, уз свакодневни оброк хране. Најбоље и најлакше је да се потребна количина соли даје у крупицама, које се стављају у тор било у саме јасле, било у нарочите ракље пободене насред обора.

При том не ваља заборавити, да се ливада и пашњаци требају што пре поправљати, растурајући по њима фосфатна и кречна гнојива (ђубре), јер њиховом поправком поправљају се и недостаци стоке.

2.) Питање:

Имам свиње на храни—гојењу. Храним их по свима прописима, али од неког времена оне неће да једу, и према томе не могу искоришћавати дату им храну и не напредују.

Пера Стојановић

Одговор:

Дешава се врло често, да дебеле свиње једу храну врло споро или је уопште не искоришћују. Поред осталих узрока, то нарочито бива кад су свиње прехрањене, што се у осталом догађа и са осталом стоком на гојидби или товљењу. Да би томе доскочили, можемо покушати давање посољеног овса на следећи начин: у једном обичном лонцу ставити ред овса па ред соли док се не напуни, па све то олако залити—поквасити. Тако припремљени овас дати свињама, да им се апетит поврати и оне почну наново јести. Ако и то не помогне, онда значи да су таква грла незгодна за гојење и да их као такве треба што пре „убити“ — заклати, јер су неспособна да даду већи принос.

3.) Питање:

Из наука о храњењу, познато ми је, да и со треба давати стоци; дејство соли на млада грла недовољно је изнето; молим за објашњење истог, а нарочито с обзиром на младу прасад.

Јова Николић

Одговор:

Со дејствује на справљање потребних сокова који помажу варење; она подиже апетит и утиче да храну животиње раније употребљују, те према томе потпомаже капацитет варења односно изупотребе прежвакане хране. У колико је стока боље храњена, више узима хране и боље је искоришћује, у толико је и напредније њено развиће и производна моћ.

У школи за млекарство у Воду (Швајцарска) учињени су врло интересантни апити. Узета су три оделења прасаца старих 5 месеца и стављена на потпуно једнак оброк хране и под истим условима, изузев само у оброку соли. Прво (А) оделење није добивало ни мало соли, друго (В) је имало по 10 гр., а треће (С) 20 гр. на свако грло. Тако су чувана и храњена за три месеца, када су измерена дала ове резултате: прасци првог (А) оделења тежили су 2 кгр. мање од прасади другог (В) а 19 кгр. од трећег (С) оделења. Према тачном рачуну овог опита, свакодневна добит прасади (С) оделења била је око 27 гр. и они су изгледали много снажнији и напреднији од оних који нису добивали ни мало соли.

Из овог излази, да младој стоци, поред добре и јаке хране, треба додавати увек одређену порцију — оброк — соли, која помаже развијање и напредовање организма.—

С. П.

Белешке

Суд за прихватање меди на цедници (центрифуги) треба да је калаисан. Суд на цедници у коме се прихвата мед треба да је покривен једним слојем калаја, јер се онда не само неће рђати и оксидисати него ни мед у додиру са таквим, калаисаним судом неће долазити у додир са производима тих оксидисања. Најбоље је да тај суд буде од плеха, који се калајем калаише. Није за препоруку имати суд за прикупљање меда на цедници од галванизованог гвозденог плеха, то јест од плеха који се потапа у растопљеном цинку, јер ће и такав плех у додиру са влагом из атмосфере или из меда оксидише; чак шта више у цинку се могу наћи и друге материје које неповољно утичу на здравље.

Кад треба одсећи реп јагњету. Реп се сече јагањцима те да јагњеће месо не би имало онај јак мирис, који га карактерише. Сечење репа изазива крволиптење, које обично не повлачи никакве опасне последице, ако се тај посао врши док је јагње млато. Зато је најбоље сећи реп јагњету на два или три дана по рођењу, ако су јагњад напредна. Чак кад се реп сече истога дана кад се роди, ако је јагње напредно, јагње неће ни осетити болове, односно лакше и брже ће рану преболети; али ако су јагњад рођена слаба, крв, која истиче сечењем репа још их више може ослабити, те их онда неколико дана треба надгледати.

Кад се реп јагњету исече добро је да се рана запраши прашком од дрвеног угља (ћумура) који ће покупити крв, а у исто време заштитити рану да се не загади (инфицира). Ваља нарочито извршити цео посао чисто, јер иначе може се рана загнојити и онда и последице могу бити рђаве.

Потсећања на плетарство у Србији. Не треба заборавити да је школа за Винодеље и Воћарство у Букову код Неготина још 1892 године увела и плетарске израде од пруће и рогоза. Ове израде ширили су редовни ученици Виноделске Школе, а тако и специјални плетарци, па и многобројни курсисти из реда учитеља основних школа, а тако и од Зимске школе која је ту основана и једно време функционисала.

Први повод увођењу плетарства било је изобиље пруће и рогоза у риту неготинском, која је имала у свом делу и школа. Но школа није пропустила да уведе и специјалну плетарску врбу из Чешке, ради поређења као и ради финијих израда. У том циљу размножила је школа и „шпанску трску" (Arundo donax) која је ту лепо напредовала и много се тићила.

Не треба заборавити да у нас, поред Мораве, Тимока, а и иначе има доста подесне врбе за плетарство. Сваки „вић" поред Саве даје довољно и подесног пруће за тај рад. А свака кућа употребљава многе корпе, а често и штете има, кад јој оскудевају корпе.

Извоз воћа, нарочито грожђа у малим удесним корпицама, без тога управо је немогућан. Кад не хватају више од 5 кграма, онда се могу и поштом преносити. Ове године наша Смедеревка, одлично узрела, могла се лепо уновчити на тај начин.

Од простијег и не љуштеног пруће израђују се корпе за пренос мехурака, које израђују неки у околини Лапова, и имају вазда доброг купца у Свиларском Друштву у Лапову.

У Јагодини један извозник шљива пред рат изазвао је израду корпи за тај посао. И оне су добро послужиле и олакшавале те је извозник стотине вагона шљива могао за кратко време извести.

Све је ово земљи потребно и она је то радила.

Милина је била видети засебне плетарске изложбе, или опште, у којима је плетарском израдом то зачињено — декорисано.

Данас тога нема, а зашто?

Да ли смо постали сувише богати, те нам тај рад више не треба, или је поскупио алат потребан плетарству, или немамо кад да радимо или је понестало врбе и рогоза? Ништа од свега тога.

Зима је на прагу. Пруће довољно. Сем добре воље и прегалаштва ништа не треба за тај рад.

Захвални смо свима и свакоме који је раније потстицао тај рад; и молимо да се и опет сети, а све ради добра оног најоскуднијег пољопривредника, поред кога би и богатији могао тим послом позабавити се.

Једно време и деца из богатих кућа у Неготину из спорта добише вољу да то уче. А вреди поменути да су неки курсисти монаси, од којих је сада један архимандрит интересовали су се о плетарству и сами себи израђивали од рогоза летње шешире. Све је то леп одзив на одушевљени рад првог учитеља пчеларства у нас, Арноштa Крадецког, чија сиротиња сада по Чикагу тражи зараде.

Плетарска Школа премештена је из Букова у Топчидер, где ју је постигла судбина многих др. привредних установа. Срећом оно мало ручне вештине у плетарству очувано је код нижих пољопривредних школа. И ми им стављамо на душу, да сваки у својој околици поради на обнављању овог лепог занимања, којим може земљорадник и зими да повећа себи зараду, што му на овој скупоћи неће бити на одмет.

Похвално је приновити неку зараду које нисмо имали раније, али је још корисније очувати ону коју смо већ имали, којом смо се лепо користили нарочито кад за њу имамо све погодбе за рад и усавршавање.

Земљораднике саветујемо да се ради поуке и обавештења обраћају државним економима у својој области (срезу или округу) или најближој пољопривредној школи. А разуме се да и Српско Пољопривредно Друштво неће одрећи савет и упуство у овоме раду.

М. С.

ГЛАСНИК.

Позив свима Пољопривредним Подружинама. Да би Пољопривредно Друштво могло на време средити све извештаје својих Подружина нужно је да Подружине према чл. 12. својих правила одрже Годишњу Скупштину на време како би могле своје извештаје и списак чланова благовремено Друштву послати.

По чл. 20. нових Друштвених правила сваки члан Подружине плаћа годишње улог од најмање 40 динара. Две трећине ових чланских улога припада централној каси Српског Пољопривредног Друштва.

Позивају се све Подружине да по овоме на време поступе.

Рад Привредника. 1000 шегртића сместио и збринуо је Привредник од 1. јануара до 26. новембра ове (1923) године а до 31. децембра бити ће тога још 100 па и 150. То је до сад од кад постоји Привредник највећи успех, хвала Богу. А од сад мора бити и биће још више и све више, јер је јесенас о Привредниковој прослави закључено са највећим одушевљењем **да се тај преважни, корисни и успели рад текар од сад мора ширити.** —

Привредник је међутим према томе закључку повећао број чиновника (ма да је сваки дан све скупље) заузео се, удесио, спремио је једном речи све што треба за проширење рада.

Одабирајте и препоручујте дакле Привреднику увек из свију места и крајева све здраве, способне и у свему ваљане сигурне Србе ђачиће од 12—13 година — све што ваља одмах кад добро изуче најмање основну школу. За привредникове питомце збринуто је као што је познато све како треба (и бесплатно), од првог дана шегртовања, па док не стане на своје самосталне ноге свако ваљан, ко слуша, ко се држи стално свога посла, свога рада и свога Привредника.—

Ради свију упутстава по тима пословима треба се увек обраћати најкраћу, најједноставнију и најбољу адресу: ПРИВРЕДНИК—БЕОГРАД.

Предавање о концервисању воћа у Аранђеловцу. На дан 26 августа ове године у среском воћнам расаднику у Аранђеловцу одржала је предавање о конзервисању воћа и поврћа г-ђица Ружа Љ. Матејићева, управитељица школе за домаћинство из Баваништа.

Предавање је изведено са практичним демонстрацијама, по упутствима изнетим у књижици „конзервисање воћа и поврћа од др. В. Стојковића“.

И поред удаљености расадника од варошице, предавање је било доста добро посећено а на њему је било присутних око педесет особа из места и околине.

Конзервисање су јабуке, крушке, шљиве, боранија и црвени патлиџан у херметичко затвореним теглама за зимску оставу, — које су набављале од Српског Пољопривредног Друштва.

Интересовање је било велико тако, да су по свршеном предавању многе особе одмах поручите 50. ком. тегли преко тамошњег среског економа г. Крсте Јовановића.

И ово предавање изведено је по одлуци Управног Одбора Друштва, ради извршења програма рада утврђеног за ову годину.

П. С. П.

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

Записник

XXIX. редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане у дому друштвеном 8. августа 1923 г. у Београду.

Били су присутни: П. Председник др. Велимир Н. Стојковић, и чланови управе: г. г. Александар Рашковић, др. Добра Б. Тодоровић, Душан Ћатић, Светислав Пешић и Софронијe Партонић.

Председавао п. председник г. др. Вел. Н. Стојковић.

Бележио секретар Милан Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен, са малим изменама, записник прошле седнице.

II.

Прочитан је предлог о приређивању предавања по Подружинама и одређивања предавача и хонорара предавачима. — Одбор је одлучио: да се за 2|3 од суме, које Подружине стављају на расположење за држање ових предавања пошаљу тегле а 1|3 да се потреби на набавку потребног материјала за конзервисање; питати одређене предаваче хоће ли се примити да одрже предавања у одређеним им местима; и да им се стави на расположење потребан број тегли и по неколико примерака књижице о конзервисању воћа и поврћа ради раздавања слушаоцима по цени коштања; да се предавачима призна дневница од 100 динара и исплата трошкова по рачуну; а предавачима у месту исплатити само 1|2 дневнице.

III.

Прочитано је писмо Пољопривредне Подружине округа Чачанског, којим тражи 2000 ком. тацни од хартије за приређивање изложбе. — Одбор је одлучио да се пошаље 1000 комада, колико има на расположењу.

IV.

Прочитан је комисијски извештај Бр. 5974 за оправку зграда друштвених. — Одбор је исти примио знању и одлучио: да се по њему изврше предложене оправке у границама буџетске могућности, водећи рачун, да се прво најпотребније оправке изврше. Оправком ће руководити комисија, која је и предлог за оправку поднела.

V.

Прочитан је извештај бр. 5715. члана Управе г. Душана Ћатића о свом путу са ђацима ниже пољопривредне школе у Далмацији по Србији као вођа екскурзије. — Одбор је исти примио знању и одлучио: да се г. Ћатићу исплате трошкови по рачуну.

VI.

Прочитана су саопштења по акту:

Бр. 5457 да је Чачанска Пољопривредна Подружина послала Друштву две фотографије са пчеларског курса. — Одбор је примио знању.

Бр. 5706 молба Набављачке Задруге Државних Службеника, да јој се смањи водоводна такса. — Одбор је одлучио: да се такса не може смањити;

Бр. 5789 Молба Грађанске Читаонице и Књижнице у Ариљу да јој се бесплатно уступе Друштвена издања књига. — Одбор је одлучио: да јој се изда по 1 примерак књига друштвеног издања, којих Друштво има у већем броју и по 5 примерака календара и Тежака из ранијих година;

Бр. 5794. Захвалност екскурзиста ђака ниже Пољопривредне Школе у Главици код Книна на срдачном пријему приликом њиховог доласка у Београду. — Одбор је примио знању и одлучио: да се изјава захвалности штампа у Тежаку.

Бр. 5947. Молба Пољопривредне Подружине у Чачку да се изјствују кредити за оправку зграде Соколског Дома у Чачку где би се приредила пољопривредна изложба. — Одбор је одлучио: да се умоле Министарство за Социјалну Политику и Министарство Грађевина да одобре потребне им кредите за оправку ове зграде.

Члан Управе г. Др. Добра Б. Тодоровић предлаже да се за друштвени фотографски апарат набаве: футроле, ногаре и др. прибор потребан за пренос апарата и рад. — Одбор је одлучио: да се овласти г. Тодоровић да потребно, набави и поднесе рачун.

За овим је седница закључена.

ЦЕНОВНИК

СПРАВА, АЛАТА, СЕМЕНА И МАТЕРИЈАЛА ШТО ДРУШТВО ИМА У СВОМ МАГАЦИНУ НА ПРОДАЈУ.

воћарски нож	35	дин.
воћарске маказе	30	„
маказе за овце	25	„
маказе за ограду	80	„
маказе за гусеничка гнезда	20	„
рез. плазове за плугове	12	„
рез. табани за плугове	10	„
рез. шрафови за плугове	2	„
рез. кључеве за плугове	6	„
рез. раонике за плуг Н. 6. и 7	30	„
рез. раоника за плуг Н. 8.	35	„
рез. даске за плуг Н, 6. и 7.	70	„
рез. ланце за плуг	60	„
дрљаче сакове дводеле и лаке	600	„
дрљаче сакове дводеле теже	750	„
дрљаче сакове трод. лакше	900	„
тријери Мајерови Н. 1½ а	2000	„
ручни крењачи мали	50	„
крењачи са 1 клип без ветрила	700	„
крењач са 1 клип са ветрилом	850	„
крењач са 2 клипа са ветрилом	1250	„
сечке за репу	600	„
сечке за фураж мање	650	„
сечке за фураж веће по 1100, 1500 и	1800	„
саков плуг Н. 4. (са једним точком)	500	„
саков плуг Н. 5.	650	„
саков плуг Н. 6.	650	„
саков плуг Н. 7.	700	„
саков плуг Н. 7. са претплугом	900	„
саков плуг обртач са 1 точ.	850	„
саков плуг обртач са колечком	900	„
пресе за грожђе од 90 лит.	1400	„
сириште у флашама од 1/2 лит.	30	„
сириште у флашама од 1 лит.	55	дин.
део за подривач (Битарт)	280	„
калијева со (100 кгр.)	160	„
цијанамид (100 кгр.)	320	„
калијев метабисулфит (1 кгр.)	30	„
сумпор у праху (1 кгр.)	6	„
сумпор у шипкама (1 кгр.)	0.30	„
сејалица за кукуруз са два реда	500	„
рибља бешика за бистрење вина 1 дин. грам	1	„
сакове прашачи и огртачи	900	„
плави камен килограм	12.50	„
прскалица морава	450	„
прскалица Верморел	650	„
ручни запрашивачи	65	„
семе грахорице (пролетња и оч.)	7	„
семе просо	7	„
цртала за плугове	30	„
сакове врстачне сејалице са 11 реди	4000	„
сакове врстачне сејалице са 13 реди	4500	„
рафија	13	„
вршалица ручна	3300	„
четке за скидање маховине	20	„
ков за косе	12.50	„
пећи за главинићеве сушнице	1000	„
патент тегле од 1 лит.	16	„
патент тегле од 2 лит.	25	„
патент тегле од 3 лит.	32	„
патент тегле од 4 лит.	40	„
тегле за мед од 1 кгр	15	„
патент тегле за мед од ½ кгр.	7	„
тегле од мајолике од 2 кгр.	20	„

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ

ПРЕТПЛАТА И РУКОПИСИ
упућују се
СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ
У БЕОГРАДУ

Претплату примају и све поште

На основу највишег решења од априла 1869. г. преписку друштвену носи пошта бесплатно.

ЦЕНА ОГЛАСИМА ПО ТАКСИ

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Срп. Пољоприв. Друштва.

ЦЕНА ЛИСТУ

За Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца

На годину 20 дин. или 80 кр.

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
На годину дана 45 дин.

Претплата се полаже уједанпут за целу годину.

За С. П. Друштво власник, председник, [illegible] || Одговорни уредник, [illegible]

Број 52 | БЕОГРАД, 30 ДЕЦЕМБРА 1923. године. | Година L.

Скопље као центар целокупног свиларства у Краљевини С.Х.С.

Данашња потрошња свиле и свилених производа надмаша знатно потребе у ранијим годинама, не због модних штофова, марама, пантљика и др. већ због употребе за израду фабричких предмета, за коју је велика количина свиленог материјала у знатној дебљини и ширини потребна, н. пр. за израду ваздушних балона, аероплана, у изради електричних предмета, у хирургији, за израду разних мрежа за риболов и др.

Али шта видимо? У колико је више сирова свила на наведене циљеве потребна, у толико код нас производња више опада.

Минули ратови су уништили велику количину дудова, а скупље наднице, услед оскудице радника у пролеће, чине, да многи и многи који су раније свилобубе хранили, данас они сами надниче, а исхрани свилобуба су леђа окренули. Овоме иде у прилог слаба цена, нарочито у Војводини, Срему, Босни, Херцеговини и Далмацији.

Опадање и производња свилених буба и свиле види се најбоље из статистике последњих трију година у Војводини, где је:

у 1922 г. произведено је 152 470 кгр.
у 1922 г. произведено је 289.856 кгр.
у 1923 г. произведено је 223.21[illegible] кгр.

Повећану производњу на онај стари број килограма у још ранијим годинама нећемо више моћи, због скупље наднице, у опште постићи.

Ако хоћемо у наведеним крајевима од године на годину, више од свиларског материјала да откупимо, онда шта да радимо?

Ми треба да створимо један нов свиларски центар и то, тамо где има оних услова, који су за јефтину производњу свилених мехурака неопходно потребни, а то су јефтини и вешти раденици, простори за хранење свилобубе, довољно и јефтино лишће, а што је главно клима и природни услови за одгајивање свилених буба, а и доцније лептира, за производњу семена свилених буба и укрштање раса.

Скопље треба да буде тај центар јер има напред наведене услове.

Производња свилобуба, то је рад којим се највише женске занимају.

У Скопљу и околини има хиљаде турских фамилија, који би радо свилобубе неговали, јер је баш то рад што га турске жене могу у затвореним двориштима код своје куће извршити, а тиме и себи и држави користити.

Клима у околини Скопља је ванредна за производњу свилених буба а и за дударе, јер тај терен лежи на крајевима од просечно 14—16°С годишње.

Само треба настојати, да се што пре подигну потребне дударе, а то је у околини Скопља најлакше постићи.

Све старо турско гробље треба дудовима посадити (користи од лишћа да припадне црквеним или школским турским властима), да се при регулацији и деоби Катлендовог блата, а свуда на каналима и границама између појединих сопственика засаде дудовима.

Скопљанска долина има шест пута већу површину од ђевђелијске, у близини је тетовска долина и доњи део косовске долине, где свуда има жељезничке везе ради преноса мехурака, а и пелагонска долина и Битољ је везан жељезницом са Скопљем.—

Поред реке Вардара, Лепенца и Пчиње, могла би се велика количина дудова лишћа производити.—

У Скопљу треба да буде једна свиларска станица са површином земљишта од 20 хектара. На овоме би се подигла једна дивља дударница за производ дудовог семена и једна модерна и угледна дудара (по Ф. Ламбе директору свиларске станице у Монтпељеу Француска) Из семеништа производити што већи број дудових садница, окалемити их и окалемљене народу раздавати.

Од зграда подићи једну прописну и модерну свилогојницу—бубарницу за одгајивање свилобуба, производ семена свилобуба, микроскопирање истог и укрштање раса и једну сушницу за убијање мехурака сувом паром.

На оваквој једној станици, добро уређеној, узимали би се младићи из свих крајева наше домовине за одржавање курсева за рационалне радове у производњи дудових младица, калемљењу, подизању модерних дудара орези-

вању истих и одгајивању свилених буба, производњи семена а нарочито микроскопирању, јер је добро микроскопирано семе најглавнија ствар у свилогојству.

Овакви младићи свршени курзисти вештим радом у свиларству, себи и околини много би користи допринели.—

Свиларска станица — централа треба да буде једно опитно поље пољопривредног факултета, ако он буде у Скопље премештен а и зато што је у јужним пределима наше домовине свиларство једно животно питање.

Створимо, овде у Скопљу, центар свиларства, а сами ће се капиталисте надметати за подизање фабрика за одмотавење прађење, бојење, ткање и др.

Благ. Додеровић.

ИЗ ВИНОГРАДАРСТВА.

Буђ на жилама лозе у трапу.

Гљивица из групе Phycomycétes, напада на жиле утрапљене лозе преко зиме у подруму, или у земљи на пољу. Буђи има две одлике бела и зелена буђ, које су скоро подједнако штетне, јер изазивају трулење жила винове лозе. Семенчице буђи има у ваздуху и без мало свуда, где се врши процес распадања, где има озбиљне влаге, где је топлота нешто виша и у локалима мрачним и влажним. При одговараіућим условима, буђ се развија врло брзо и показује своје разорно дејство.

Када се знају услови, под којима се буђ јавља и множи, лако је при трапљењу лозе у јесен избегавати све оно што би дало повод за њену појаву. Ожиљену лозу никако не трапити на пољу у земљи, где има отпадака подложних труљењу, а и због тога што земља не може довољно да зађе међу жиле. За ову сврху најподеснији су суви подруми у којима не мрзне, са вратима окренутим северу и северо-истоку. Песак, у коме се ожиљена лоза трапи, мора имати што више силиката — белутка — који штетно на буђ утиче. Ако у песку има муља није добар. Бољи је бео и бело-жути песак од обичног сивкасте боје; несме да је сувише влажан; већ да садржи од прилике 2% воде. При посипању по лози гледа се да песак зађе међу жиле, да покрије целу површину лозе и ову одвоји од дувара. Са стране (т. ј. „у очи“) такође се убаци довољно песка ради одржавања влаге. Лоза мање буђави, ако се трапи невезана у снопове, јер песак тада испуњава све шупљине. Ако се трапе резнице које те године нису добро сазреле, развиће се клице буђи у трапу, па ће таква лоза заразити и осталу здраву лозу, чиме се слаби њена животна енергија. С тога недовољно сазреле резнице уништавати јер оне ни за подлогу не могу послужити. Трапове са ожиљеном лозом ваља 2—3 пута преко зиме претрести и ако се буђ примети, одмах је ваља сувом крпом са жила или подлоге отрти, а за тим хладном водом жиле опрати, мало просушити, па пре него се утрапи, поново крпом где се буђ примети обрисати. — Ако се песак озго на трапу осуши, попрскати га прскалицом.

О о је једна таква појава да је виноградари — произвођачи лозе — не смеју никако сметути с ума, ако желе, да им се ожиљени калемови у траповима преко зиме очувају здрави и способни за сађење, односно за продају.

Вид.

ИЗ ЖИВИНАРСТВА.

Три динара једно јаје у Београду.

Они који су ближе Београду вероваће, но ни они из даљине неће одрицати, пошто знају да су и код њих јаја ако не по 3 динара, оно по 1.50 до 2 динара комад.

ПОДЛИСТАК

О ЗАСНИВАЊУ И РАДУ ЧАЧАНСКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОДРУЖИНЕ

ГОВОР ПРЕДСЕДНИКА ПОДРУЖИНЕ Г. М. ПОПОВИЋА, ПРИЛИКОМ ОТВАРАЊА И ЗАТВАРАЊА ОВОГОДИШЊЕ ИЗЛОЖБЕ У ЧАЧКУ.

(2)

На тако осигураном земљишту данашња управа наставила је тако започети плодни рад и у овој години уз помоћ Министарства Пољопривреде и Вода као и уз обилну помоћ Срп. Пољопривредног Друштва, те је могла одржати два практична курса за народ и то један из пчеларства а други из плетарства. Важност ових курсева нећемо овом приликом истицати; њихове резултате може приметити сваки у области подружинској као и на овој изложби. Поред тога одржата су разна предавања са огледима из скоро свих грана пољске привреде и тиме је се знатно допринело рационалнијој обради земље, подизању винограда, воћака, гајењу стоке и т. д. у овим крајевима.

Као највећи успех рада ове подружине може се сматрати ова изложба, на којој ће посетиоци моћи видети велике успехе наших вредних пољопривредника.

Завршавајући овај кратки преглед стварања и рада ове подружине, сматрам за најпријатнију дужност да изјавим захвалност изасланицима Министарства Пољопривреде и Српском Пољопривредном Друштву, који су својом посетом указали високу пажњу овој свечаности. Исто тако нека је велика хвала посетиоцима ове изложбе, као и свима онима који су допринели њеном остварењу.

Нека је хвала свима и добро нам дошли.

Приликом затварања изложбе г. Поповић је рекао:

„Један народ може остварити своје културне тежње и обавезе према човечанству само корисним радом и усавршавањем својих способности. Имајући то у виду, дужност налаже сваком мисаоном човеку и члану друштва, да што више настоји, да се тај рад путем усавршавања што потпуније и корисније изведе. Нарочито је за нас, као млад народ, потребно, да се што више економски оснажимо и подигнемо, јер нам предстоје велики задатци у будућности. Зато свачији прилог у том погледу па и најскромнији може много помоћи. Имајући то у виду и ми смо у том циљу основали пољопривредну подружину, како би наше пољопривреднике путем предавања и практичног извођења рада у свима привредним гранама поступно усавршавали и економски ојачали. Из тих побуда приређена је и овогодишња изложба, која нам је дала слику о већ лепом постигнутом успеху и напретку наших пољопривредника.

Већ су четири дана како се велики број посетилаца задржава у посматрању продуката наших пољопривредника. Лепота тих продуката, која је постигнута великим

Не само то, но свако треће је кварно или бајато, те није за употребу, што чини да је стварно још већа цена јајима.

Колико је чудно да су сад јаја кварна кад се зна да се „међудневичка“ јаја добро чувају, толико је чуднија висока цена њихова.

Ово ме побуђује да упутим одгајивачима живине неколико речи у најбољој намери.

Пре свега висока цена долази отуда што се јаја мало производи и доста извози. За извоз само се можемо радовати, али производњу треба повећати на сваки начин, да буде и за извоз и за домаћу потрошњу.

Познато је да за несиво треба живину држати у **топлим стајама**; сем тога познате су расе за месо и расе за јаја. За месо је у нас плимесрок (и орпингтон), а за јаја талијанка. Међутим и оне које су за месо, дају заиста и јаја доста и крупних. А пошто су већ одомаћене и опробане у нас плимесрок па и орпингтон, то се не устежемо препоручити једну или другу, гди је коме лакше набавити их за приплод.

Наше изложбе под кровом Српског Пољопривредног Друштва ранијих година, показале су да у земљи има добрих запата, и да се могу брзо умножити.

Није се заборавило да је наша Живинарска Задруга у Београду прикупљала разне расе кокошију, поређивала их и сагласила се у томе да кокош плимесрок може потпуно задовољити несивом као и батаком, т. ј. укусним месом.

О овој ситној грани пољопривредној раније је у Друштву обраћано доста пажње, како приређивањем изложаба и конгреса, тако и давањем награда за угледно одгајивање живине. Нема спора било је и успеха. Ко се још не сећа речи блаженоупокојеног Краља Петра, коме се толико допала та изложба живине, да је једног дана и по други пут дошао да је разгледа.

Бивши Министар Пољопривреде из године 1911, г. М. Капетановић и сам добар одгајивач и најјачи стуб прве живинарске задруге у Београду, слао је нарочите људе да и на страни проуче живинарство. Вредно би било пронаћи те људе и користити се њиховом спремом па их употребити за унапређење живинарства.

Једне сметње се бојим при томе, а то је скупа храна. Међутим не треба заборављати да за живину можемо употребити и зелениша и утуцаних костију и т. д. и тиме појевтињати исхрањивање живине.

Наша задруга и сама је за допуну спреме слала једног Економа, који би се увек могао с коришћу на томе послу употребити. Приликом каквога обнављања задруге — не треба сметнути с ума неколико лица, госпођа и људи који су показивали одушевљеног рада за ту грану па би се и у будуће могло на њих рачунати ако би се желело обновити.

У нашој проширеној држави сада је још и више потреба за развијање те гране но раније. То треба да нам је још јачи подстрек за рад.

Ако је за унапређење кожарства, говедарства ит.д. велика сметња скупоћа која нас прати на сваком кораку не може се то рећи за живинарство и др. неке ситне гране привредне. За њих више треба усталашности и добре воље, а за награду јамчи нам добра цена јаја. Не треба заборавити да наступањем зиме треба живину очувати од мраза и мочари, и да је потом с пролећа а и зими ношење јаја не само могућно, но је онда и најјаче несиво.

Да треба старију живину уклањати па да добијемо доста јаја, то и да не почињем, пошто добра цена за

трудом наших земљорадника, изазива код нас несумњиво поштовање и похвалу према овој класи.

И заиста, кад себи преставимо све напоре и тегобе које има да савлада земљорадник да дође до тих продуката, а нарочито кад се узму у обзир велике користи од истих, које благотворно утичу као широка река на све друштвене класе, мора се признати за тачно начело једног економисте, који је рекао: да је земљорадничка класа истински средотежа са економског и привредног гледишта, која као сунце троши своју снагу на живот и одржање свих других класа.

Без претеривања, ова је мисао потпуно истинита али се томе мора додати једна допуна а то је: што по нашем мишљењу ова је грана без развијене индустрије и трговине непотпуна, јер само кад су ове три гране: пољопривреда, индустрија и трговина подједнако развијене постиже се најсавршенији облик производње.

Ову другу важну потребу т. ј. индустрију и трговину нарочито истичемо грађанима ове вароши, јер ће бити од користи да и о њој више размишљају и њиховом развитку даду што ширег и јачег полета. Ако се њихова важност правилно схвати и поклони им се достојна пажња, онда ће наша варош постати важан центар не само за непосредну близину, у којој је толико богатство него и за удаљеније крајеве. Ово начелно питање овога пута само додирујем и немам намеру да о њему сада опширније говорим; о томе ће бити речи другом приликом.

Сада пак при закључивању саме изложбе налаже ми дужност, као председнику пољопривредне подружине, да истакнем признање Господину Министру Пољопривреде и Вода и Српском Пољопривредном Друштву, који су обилатом помоћу створили могућност приређивању ове изложбе. Тако исто припада захвалност округу, који је за исту сврху издао 5000 динара. Поред њих захвалност припада и овим установама: Народној Банци која је дала свој прилог од 1000 динара; Извозној Банци у Чачку која је дала прилог од 300 динара; Чачанској Задруги која је дала 100 динара; Шећерној фабрици у Ћуприји, која је поклонила један саков плуг и најзад г. Јоци Поповићу трг. који је дао 1000 динара за издавање награда.

Све ове помоћи дају могућности подружини да излагаче на овој изложби богато награди, чиме се чини подстицај да и у будуће будуће буде корисног нвдметања у свима гранама пољопривреде.

На крају одајем захвалност свима економима у округу Чачанском а нарочито овима у Чачку, који су поред своје редовне службе уложили много труда око извођења изложбе; то исто важи и за вредне пољопривреднике г. г. Бошковића и Ћосића.

Нека је још један пут хвала свима.

ОГЛАШУЈТЕ У „ТЕЖАКУ“

живину истреби нам све старије кокоши, управо више и брже но што то треба.

Корисних поука о живини има у засебним књижицама и коме треба нека их поручи преко Срп. Пољопривредног Друштва. М. С.

Књижевност

„Болести и мане вина“, написао *Оскар Ивон-Билић*, издала *Аграрна Библиотека*, Загреб (латиницом). Једна добра и потребна књижица, написана од компетентног аутора: од човека, рођена у Далмацији, земљи винове лозе; од агронома, који је специјално изучио енологију у аустријским школама (проф. Seifert), а потом изучио француски језик само за то, да би могао пратити рад и резултате Француза на подручју енологије и винарске технике; а што је главно, од државног стручног чиновника („надзорника винарства“, „kelleriinspektor“), који већ 15 година прегледава подруме и у народу дејствује као „вински доктор“. На књижици се и познаје, да ју је написао практичар са вишегодишњом праксом, али практичар, који прати научни рад, и, колико може, проба и проверава научне резултате, знајући да је енологија постала једна права наука и да без те науке нема добре винарске праксе. Истина је, аутор је своју књижицу намењио у првом реду својим Далматинцима, имајући у виду њихово примитивно подрумарство и лако кварење вина у топлим јужним крајевима; с тога се и често позива на резултате енолога са Француског Југа; али опет ће књижица добро доћи свима нашим винородним крајевима, јер је примитивно подрумарство наше заједничко зло, па су нам заједничке и болести вина, нарочито једна, најопаснија и која најбоље доказује да смо лоши подрумари: цикнулост (ацетификација). Како год било, књижица је написана за практичне сврхе, намењена је широким слојевима — и то је њена добра страна. Теоријска (хемијско-бактеролошка) објашњивања представљају један минимум, са тражењем форме, која би и неуку била приступачна; и како је то увек тежак посао, аутор је то извршио кад с већим, кад с мањим успехом; по некад се и залетео, па се упустио у теоријска тумачења, која је требало или изоставити, или читаоцу сервирати са више система, реда и јасноће. Али зато је аутор успео да систематски, јасно и уверљиво да читаоцима практичне савете за извођење подрумарских операција у циљу добијања здравога вина, које би се и даље здраво чувало; и разумевши, шта је код тога главна ствар, аутор је нарочити труд уложио у то, да предочи нашим винарима њихове основне погрешке у раду и да их од њих одврати. Стога аутор у уводу најпре истиче, да микроорганизми који узрокују болести вина требају извесне услове за живљење и развијање, а да им те услове пружа сам винар, дакако несвесно, не приправљајући и не чувајући своје вино на разуман начин“. Основна ауторова мисао садржана је у следећим речима: „Винар треба да добро запамти, да се у већини случајева не да излечити болесно вино, или ако то некако успе, успех је деломичан те никад није као негдашње здраво вино. Ваља дакле запречити да се болест појави, а то је много лакше и успешније, него ли хтети је одстранити средствима за лечење, кад се је већ једном појавила. Превентивна средства су успешна, а лечењем ретко кад се успе поправити покварено вино“. Мисао није нова, али наши људи никако да је утуве! Није чудо, што се наша вина лако кваре, кад опћено узевши немамо добрих подрума — ни у Далмацији, ни по другим нашим винородним крајевима; али ако то сматрамо за једини разлог, тад ваља да тежаку кажемо: Нема ти помоћи, док не саградиш подесан подрум по свим правилима! То би била теорија — јер за нов подесан подрум требају скупе паре. Аутор је практичнији, те каже: С обзиром на то, да се код нас сва кривња баца на слабе конобе (подруме) и наше поднебље, као да само у томе лежи узрок зла, а не у првом реду у примитивном винарењу, имаћу срца да коначно нагласим, да се вино може уздржати здраво и у слабој коноби, ако се с њиме разумно поступа.... па као што некоји тежаци, који разумно раде, пркосе поднебљу и слабој коноби, тако би могли и остали, те сам сигуран, да би се на тај начин број покварених вина умањио и код нас“. Након тога лепог увода, аутор прелази на поједине болести и мане вина објашњавајући код сваке разлог, развој и посљедице те саветујући у првом реду успешна превентивна средства, а за невољу и куративна, казујући, где се и с коликим успехом могу употребити (код чега се на пр. обара против предрасуде боље рећи непознавања хемије, да се цикнуло вино може излечити неутрализацијом). На основу практичних опита аутор је постао уверени присташа принципа француских енолога: да је вино лакше подложено многим болестима, ако не садржи око 7% укупне киселости (изражене у винској киселини), па да је додавање киселине слабо киселим ширама једна добра и потребна превентивна мера; а на крају књижице, у нарочитом поглављу, аутор описује, као превентивну меру против свих винских болести, познату француску методу винификације помоћу вештачких гљивица, приучених на сумпорни диоксид (sulfitage et levurage), методу која се је у Француској генералисала те пренела и у друге винородне земље. Аутор наводи и један свој опит у томе правцу, којим се је уверио, да се том методом повисује проценат алкохола и, што је главно, смањује садржина испарљивих киселина. Аутор дакле скреће пажњу наших винара на њихове основне погрешке, али их помало упућује и према оној доброј винарској пракси, која се оснива на резултатима енолошке науке. Књижица много губи због лошег стила и мноштва граматичних грешака; али то код нас пречана није ретка ствар, нарочито у научној и практичној литератури, где се пази само на садржину, а заборавља на форму — коју увек и у свему треба поштовати.

И. Б.—к.

НЕКРОЛОГ.

† Драга удова Љубе Новаковића. — Није се навршила ни година дана од смрти нашег бившег уваженог председника Љубе Новаковића, а ево бележимо смрт његове верне сапутнице Драге Новаковићке. 4. децембра о. г. после дугог и тешког боловања преселила се у вечност и госпођа Драга, те да и на оном свету буде уза свога драгог и љубљеног супруга Љубе, с киме је провела преко 30 година сретног и мирног живота.

Госпођа Драга је изданак чувене трговачке куће Илије Матића из Паланке. Паланка Смедеревска од пре неколико година беше средишно место за извоз живе стоке која се скупљаше из богатих крајева средње Шумадије, те је стога Паланка имала неколико великих

трговаца који су се по богатству мерили с највећим богаташима београдским. Међу тима је угледно место заузимао Илија Матић Богат, а прошао света, могао је своју јединицу васпитати и упутити, да је доцније била не само отмена госпођа, него и с најбољим особинама једне примерне мајке и одличне домаћице, а својом разборитошћу задобила је поштовање свих кругова. Она је оцу свом била у раду његовом најбољи наслон, и поверење, које је имала код њега као девојка, није ни у колико било умањено и кад се удала. Избор за супруга пао јој је на Љуби Новаковићу, човека високе културе, преданог пољопривредног практичара и јаке иницијативе. По трагичној смрти очевој постала је једина наследница пространог имања, врло подесног за добру пољопривредну организацију. Но прилике су изискивале да пок. Љуба буде извесно време и државни чиновник, и у том својству највише се задржао као управитељ нижих пољопривредних школа: у Краљеву и Букову (код Неготина). И госпођа Драга, уз свота доброг супруга, који је према својим ученицима био не само одличан наставник него и прави родитељ, била је увек готова да с њим дели пажњу према ваљаним ученицима, упућујући их добру и пружајући им заштиту, гдегод је то требало. Њеним утицајем многи су ученици осигурали себи бољу будућност и данас се налазе на бољим положајима. Па и доцније, кад се пок. Љуба вратио пракси, кад је имање узео под своју управу и оно им осигурало велике ренте, дом њихов био је вазда отворен за школоване и нешколоване пољопривреднике, и госпођа Драга интересовала се најживље за све јавне радове који су се предузимали на пољопривреди, па у томе је показивала необично схватање и логике. Ето стога и Тежак сматра за особиту, дужност, да на овај начин учини помен доброј госпођи Драги Новаковићки и моли Бога да јој удели рајско насеље!... — — Ђ.

ГЛАСНИК.

Пољопривредна предавања на зборовима пољопривредних подружина. У циљу унапређења наше пољске привреде Господин Министар Пољопривреде и Вода одредио је решењем бр. 41033|VI. од 18 XI. о. г. да државни економи одрже што више предавања из разних пољопривредних грана, приликом одржања редовних годишњих зборова земљорад. задруга и пољ. подружина. Предавања се имају у споразуму са појединим задругама и подружинама подесити тако, да одговарају најактуелнијим потребама дотичног краја.

Да би од овога посла било што више користи, позивамо све наше подружине, да државне економе благовремено известе о одржању својих скупштина и да се у споразуму с њима постарају, како би се на скупштинама могла расправљати по њихов крај најважнија питања из подручја пољске привреде. Подружинама се ставља у дужност, да уложе све силе, како би се што више ових предавања на њиховим зборовима одржало. Подружине на имо требају, да сваком приликом настоје упознати своје чланове са тековинама модерне пољопривреде и старати се, да од ње имаду што више користи а један од путева којима ће се то постизавати, јесу и ова предавања.

О раду у овоме смеру свака подружина има да извештава Српско Пољопривредно Друштво.

Откривање споменика у Голобоку. Грађани села Голобока (среза јасеничкег окр. смедеревског) подигли су, изгинулим и помрлим ратницима из Голобока као и незнаним јунацима који су у борби октобра 1915. год храбро пали на голобочким висовима, величанствен — споменик код цркве голобочке, а који одговара времену у коме живимо.

На дан 30. ов. месеца (у недељу) у 10 и по часова, биће споменик свечано откривен и освећен.

Позивамо чланове Српског Пољопривредног Друштва и подружина и наше читаоце из тог краја, да у што већем броју учествују у овој тужној свечаности и да одаду достојну пошту сенима палих јунака. Српско Пољопривредно Друштво одредило је за свога изасланика државног економа среза јасеничког

Цене жита, стоке и воћа на страним и домаћим тржиштима

Жито.

	Србија	Војводина	Праг
	дин.	дин.	дин.
пшеница	330—335	340—355	455·87
јечам	260—265	270—275	364·70
овас	225—230	235—240	267·30
кукуруз	250—255	260—265	359·50

	Беч		Ангертина
	дин.		дин.
пшеница	432·75	пшеница	371.10
раж	34[illegible]·88	раж	——
јечам	336·42	јечам	——
овас	274·12	овас	——
кукуруз	355·10	кукуруз	202·34

Стока.

Свиње.

Београд: 100—120 кгр. 20—21·50 дин., преко 150 кгр. 22—23 дин., преко 180 кгр. 23.50—24 динара. Мршаве 25—26 дин. франко станица у Србији и Банату. У околини Суботице 1 дин. по кгр. скупље.

Загреб: Месне беле 22—24 дин., баниске и босанске полудебеле 21—22 дин. кгр. франко вагон станица.

Праг: Масне свиње 13—14 ч. с. круна кгр. живо 14·50—17 ч. с. круна заклано мерено. Меснате свиње 11·75—12·25 ч. с. кр. кгр. живо, 14—16 ч. с. кр. кгр. заклано мерено. Доњске крмаче 8—9 ч. с. кр. кгр. живо мерено.

Беч: Прима дебеле 26—27000, меснате 24·500—25·500; сељачке 24—26·000, старе 23.—24.000, средње 24-27.000 круна 1 кгр.аживе мере

Будимпешта: Лаке свиње 7.600—8.000 средње 8.100—8.400-тешке 8.000—8.200 мађарских круна 1 кгр живе мере.

Говеда и овце.

Београд: Угојени волови и бикови 10—12, средњи 7—9, лиферантски 5—6·50 дин. кгр. жива мера по сајмовима. Овце 6—8 динара кгр. жива мера по станицама.

Загреб: Угојени волови и бикови 11—14, средњи 8—10, лифе, рантски 6—7 дин. крр. жива мере по сајмовима. Овце 6—7 динара кгр. жива мера по станицама.

Праг: Волови и јунице наше 6 50—9, бикови и краве 6·25—9 ч. с. круна кгр. живе мере. Овце 11—12 ч. с. круна кгр. заклано. Телад 11—15 ч. с, круна кгр. заклано,

Беч: Нотирани су волови према квалитету 11—15.000, краве и бикови 11 15 000, ситна стока 7—10.000 круна 1 кгр. живе мере.

Будимпешта: продавани су волови прве врста 4.300—5.300, средњи 3 200 4.200, лошији 2.300—2.600, бикови 4.100—5.100, краве боље 4.500—4.700 мађарских круна 1 кгр. живе мере

Маст и сланина.

Београд: маст 35—36, сланина 30—31, суво месо 30—32, шунке димљене 60—70, салама 90—110 дин. кгр. на велико.

Милано: Сланина 9·50, маст 10·80, америчка сланина 8.30, америчка маст 7·50 лира килограм.

Живина и јаја.

Јаја

На страним тржиштима влада тражња само за потпуно свежу робу. Париз за свежу робу плаћа 680—720 франака 1000 комада. Лондон је такође за свежу робу чврст. Наше робе у опште слабо има на пијаци, а номинална је цена 18—20 шилинга (120 комада).

У Лондону су довози нормални, у Паризу се троши највише конзервисана робу. Извоз из Румуније још је увек затворен, а тако исто и из Француске. Француска је забранила извоз јаја. Из Русије има довоза искључиво за лондонско тржиште и сва је роба по квалитету добра Бугарска је слаб извозник, јер је тамо продукција престала.

Код нас је продукција престала услед хладног времена. У земљи се куповне цене крећу између 1·90 до 2·20 динара комад.

Живина

Цене овој роби у прошлој недељи биле су у иностранству ове: Италија 12—14 лира кгр. Швајцарска 2·30—2·50 шв. фр. кгр Лондон у почетку недеље 1 шилинг и 1 шилинг и 4 пенса, али је цена при крају недеље, због већег довоза, пала.

Цене су у земљи 18—26 динара за ћурке, 18—21 динара за кокоши, 26—28 динара за кључане гуске и то за један кгр.

Воће и пиће.

Суве шљиве:	80/85	90/100	110/120
динара	8·70	6·60	5·90

Франко вагон Ваљево — Чачак

Изгледи су, да ће се ове цене и на даље одржати.

Пекмез. Вредност ове робе је данас 5·25 дин. Франко вагон Чачак. Има изгледа да ће се још претекле незнатне количине ускоро ликвидирати.

Записник

XXXI редовне седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва држане 23. августа 1923. г. у дому друштвеном у Београду.

Били су присутни: п. Председник г. Др. Веља Н. Стојковић и чланови управе: г. г. Душан Ћатић, Павле Петковић, Софроније Партонић, и Драгутин Спремић.

Председавао п. председник г. др. Веља Н. Стојковић.

Бележио секретар Мил. Л. Анастасијевић.

I.

Прочитан је и усвојен, са малим изменама, записник од прошле седнице.

II.

Прочитано је мишљење Бр. 6170. Подружинског инспектора о новооснованој Пољопривредној Подружини за срез Сарајевски. — Одбор је усвојио мишљење и одлучио: да се ова Подружина прими у састав Друштва.

III.

ПРОЧИТАНА СУ САОПШТЕЊА ПО ПРЕДМЕТИМА:

а) Бр. 61 9 позив Савеза Српских Земљорадничких Задруга у Сарајеву на Конгрес, који ће се држати 10. и 11. септембра т. г. у Босанском Броду. — Одбор је примио знању и одлучио: да се рад Конгреса честита депешом;

б) Бр. 6150 позив Српске Зем. Здравст. Задруге у Лаваревцу за испит у Школи за Сеоске Домаћице, који ће се држати 29. т. м. у Лазаревцу. — Одбор је примио знању;

в) Бр. 6210. писмо Министарства Пољопривреде и Вода. којим извештава да је одобрена помоћ од 65 000 динара за приређивање изложаба. — Одбор је ово примио знању са захвалношћу и одлучио: да се предмет достави Изложбеном Одбору да изврши распоред са овом сумом;

г) Бр 6 12. писмо Посланства Чехословачке Републике којим доставља одговор Земљоделске Једноте у Прагу по предмету намештања сеоских младића послатих на праксу у Чехословачку. — Одбор је примио знању и одлучио: да се Посланству изјави благодарност и да се сва ова писма објаве у Тежаку.

д) Бр. 6228. позив Трговачке Коморе да Друштво одреди свог представника, који ће присуствовати Конгресу на дан 26. т. м. — Одбор је примио овај позив знању и одлучио: да се умоли редован члан Друштва г. Милан Ђурић да заступа Друштво на овом Конгресу.

IV.

Члан Управног Одбора г. С. Партонић извештава да се друштвена потраживања од Подружина у: Зајечару, Јаговини и Паланци не слажу са књигама ових Подружина, па моли да се одреди инспектор, да овим Подружинама прегледа књиге и изнађе грешку. — Одбор је усвојио овај предлог и одлучио: да се у овом циљу упути инспектор за Подружине у означена места.

За овим је седница закључена.

ПРИЈЕМ ЂАКА У ГРАДИНАРСКО ЦВЕЋАРСКУ ШКОЛУ У НОВОМ САДУ

Према наређењу Министарства Пољопривреде и Вода-II. од 27.-XI.-1923. год. Бр. 40.076-II. Управа Градинарско Цвећарске Школе у Новом Саду отпочеће са пријемом учедика од 1. фебруара 1924. год.

Управа ће примити 15 ученика, од којих ће бити као државни питомци 8, а као приватни 7.

Школовање траје две године.

Услови за пријем ученика су:

1. Да је свршио најмање основну школу.
2. Да није млађи од 14 ни старији од 20 година.
3. Да је здрав, што доказује лекарским уверењем.
4. Да је доброг владања, што доказује општинским уверењем.
5. Првенствено право за државне питомце имаће они, који су били на градинарској пракси.

Приватни питомци дужни су плаћати за своје издржавање, за три месеца унапред, онолику суму, коју Мииистарство Пољопривреде и Вода одреди. Пријаве се примају до 15. јануара 1924. год.

Из Канцеларије управе Градинарске Цвећарске Школе Нови Сад — Свилара Бр. 402.

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР

СРП. ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ЗА 1924. ГОДИНУ

ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ СА ОВИМ

САДРЖАЈЕМ:

Предговор; Календарски део; Поучни део; Шта треба да има једно село; О вештачким ђубревним средствима; Значај гајења детелина и правилно одизање детелишта; Пољопривреда и култура; Воћне конзерве (компоти) Употреба сумпор-двооксида и селекционисаних гљивица алкохолног врења при преради грожђа у вино; О двема болестима шљива биљног порекла; Судбина; Образовање круне и нега воћњака; Гајење и конзервисање — Чување поврћа на селу; Четворе очи; О сеоским сточарским удружењима; Исхрана млечних крава; Производња јаја на сељачким имањима; Важније напомене при гајењу скилобуба; Корист од пчеларења; Употреба прашача и врстачне сејалице при гајењу кукуруза; Улога бактерија у земљорадњи; Како се може израчунати количина стајског гнојива; Хигијена рада на селу; Ствари ничије по српском грађанском закону; О воћарским задругама; Стање пољопривреде у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца; Површина обрађене земље и жетвени принос у 1922; Из марвеног лекарства; Месечни пољопривредни радови; Радови у јануару; О ливади и ливадарству; Разни бројни подаци; Подизање пољопривредних грађевина; Нове и старе мере; Термометарске скале; Српско Пољопривредно Друштво и његове установе.

Поруџбине за КАЛЕНДАР прима Друштво још од сада.

ЦЕНА ЈЕ 1 КОМАДУ 8 ДИНАРА.

ЦЕНОВНИК

СПРАВА, АЛАТА, СЕМЕНА И МАТЕРИЈАЛА ШТО ДРУШТВО ИМА У СВОМ МАГАЦИНУ НА ПРОДАЈУ.

воћарски нож	35	дин.
воћарске маказе	30	„
маказе за овце	25	„
маказе за ограду	80	„
маказе за гусеничка гнезда . .	20	„
рез. плазове за плугове	12	„
рез. табани за плугове	10	„
рез. шрафови за плугове . . .	2	„
рез. кључеве за плугове . . .	6	„
рез. раонике за плуг Н. 6. и 7 .	30	„
рез. раоника за плуг Н. 8. . .	35	„
рез. даске за плуг Н, 6. и 7. .	70	„
рез. ланце за плуг	60	„
дрљаче сакове дводеле и лаке .	600	„
дрљаче сакове дводеле теже . .	750	„
дрљаче сакове трод. лакше . .	900	„
тријери Мајерови Н. 1½ а . . .	2000	„
ручни крањачи мали	50	„
крањачи са 1 клип без ветрила .	700	„
крањач за 1 клип са ветрилом .	850	„
крањач за 2 клипа са ветрилом .	1250	„
сечке за репу	600	„
сечке за фураж мање	650	„
сечке за фураж веће по 1100, 1500 и	1800	„
саков плуг Н. 4. (са једним точком)	500	„
саков плуг Н. 5.	650	„
саков плуг Н. 6.	650	„
саков плуг Н. 7.	700	„
саков плуг Н. 7. са претплугом	900	„
саков плуг обртач са 1 точ. . .	850	„
саков плуг обртач са колечком .	900	„
пресе за грожђе од 90 лит. . .	1400	„
сириште у флашама од 1/2 лит.	30	„
сириште у флашама од 1 лит. .	55	дин.
део за подривач (Битарт) . . .	280	„
калијева со (100 кгр.)	160	„
цијанамид (100 кгр.)	320	„
калијев метабисулфит (1 кгр.) .	30	„
сумпор у праху (1 кгр.) . . .	6	„
сумпор у шипкама (1 кгр.) . .	0.30	„
сејалица за кукуруз са два реда	500	„
рибља бешика за бистрење вина 1 дин. грам	1	„
сакови прашачи и огртачи . .	900	„
плави камен килограм	12.50	„
прскалица Морава	450	„
прскалица Верморел	650	„
ручни запрашивачи	65	„
семе грахорице (пролетња и оч.)	7	„
семе просо	7	„
цртала за плугове	30	„
сакове врстачне сејалице са 11 реди	4000	„
сакове врстачне сејалице са 13 реди	4500	„
рафија	13	„
вршалица ручна	3300	„
четке за скидање маховине . .	20	„
ков за косе	12.50	„
пећи за главинићеве сушнице .	1000	„
патент тегле од 1 лит.	16	„
патент тегле од 2 лит.	25	„
патент тегле од 3 лит.	32	„
патент тегле од 4 лит.	40	„
тегле за мед од 1 кгр	15	„
патент тегле за мед од ½ кгр. .	7	„
тегле од мајолике од 2 кгр. . .	20	„

ХРВАТСКО-СЛАВОНСКО ГОСПОДАРСКО ДРУШТВО

КАО СРЕДИШНА ЗАДРУГА У ЗАГРЕБУ

ФИЛИЈАЛА БЕОГРАД

Обилићев Венац 10. **Телефон број 24—36.**

ДОБАВЉА ЗЕМЉОРАДНИЦИМА УЗ ПОВОЉНЕ ЦЕНЕ И УВЕТЕ:

СЕМЕЊЕ:

Све врсте јарих житарица. — Све врсте травних семења. — Све врсте баштенског семења. — Цветно семење.

Упозорујемо на орманиће са комплетно пуњеним семењем поврћа и цвећа. Услове за препродају даваће свакоме ко их буде затражио. Ценовник на захтев бесплатно и франко.

ВИНОГРАДАРСКЕ ПОТРЕБЕ:

Плави Камен-Сумпор („Флористела“, „Двоструко Рафинирани“, „Веотилатио“).

ГОСПОДАРСКИ СТРОЈЕВИ:

Циркуларне тестере, Сијачице за житарице — Сечкаре — Тријери — Плугови — Мотори Плугови — Котлови за парење — Децималне Ваге — Ракијски котлови.

РАЗНЕ ПОТРЕБЕ:

Коломаз — Сапун — Коже — Цемент — Вапно — Брусеве — Баштованске маказе — Ножеве за калемљење.

ВЕШТАЧКО ЂУБРЕ:

17% Томасова дрозга — Вапњени душик — Од 12% до 15% Кајнит — 40% Калијева со — 16% Суперфосфат.

Све упуте и информације добивају се усмено и писмено у Друштвеној Пословици Обилићев Венац бр. 10. (Телефон 27—·)9Ε

Штампарија „СКЕРЛИЋ“ — Краљице Наталије улица бр. 12. — Телефон 7-11.